AL DE BOEKEN

DES

NIEUWEN VERBONDS,

UIT HET GRIEKSCH OP NIEUW VERTAALD,

EN

MET OPSCHRIFTEN, GELIJKLUIDENDE PLAATSEN EN EENIGE AANTEEKENINGEN VOORZIEN,

DOOR

G. VISSERING,

PREDIKANT BIJ DE DOOPSGEZINDE GEMEENTE TE WORMER EN JISP.

AMSTERDAM,
FREDERIK MULLER.
1854.

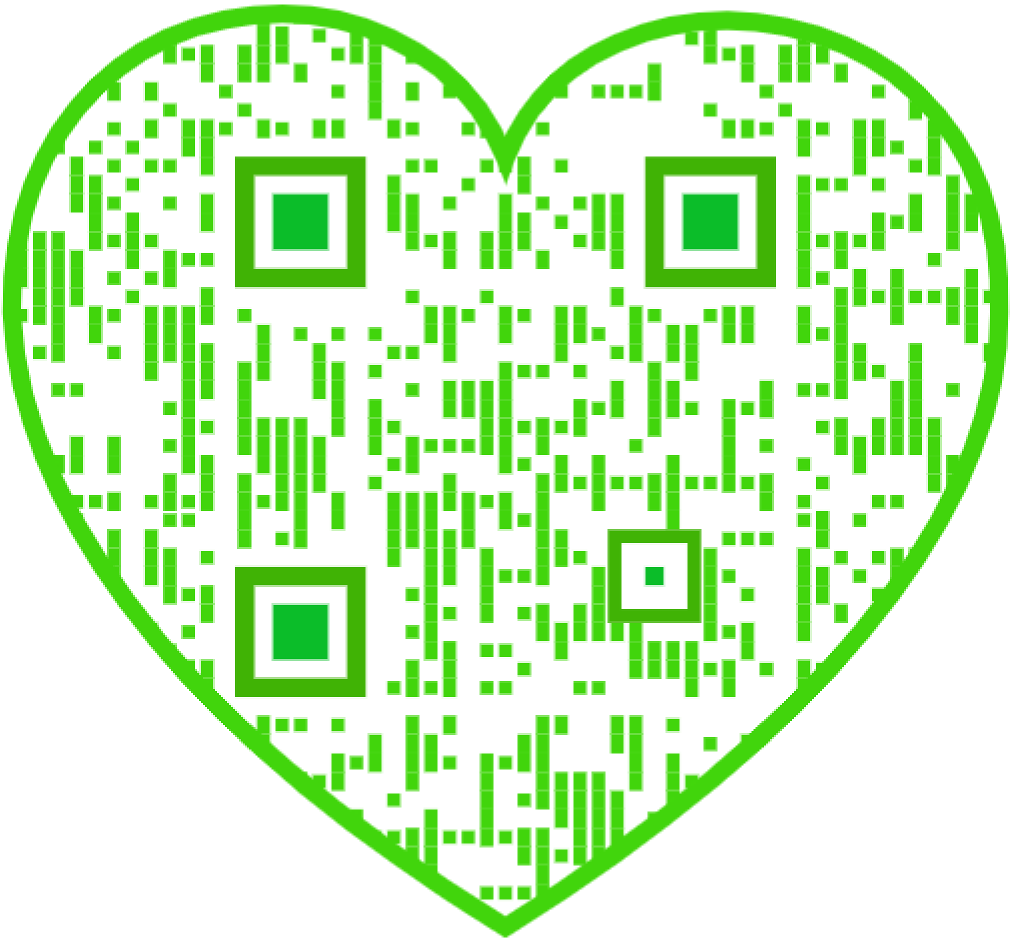

Dit is het eeuwige leven, dat zij u kennen, den eenigen waren God, en Jezus Christus, dien gij gezonden hebt. Joh. XVII. 3.

Wij vermogen niets tegen de waarheid, maar voor de waarheid. II Cor. XIII. 8.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.

VOORBERIGT.

Meer dan twee eeuwen zijn verloopen, sedert de zoogenoemde Statenoverzetting des Bijbels ondernomen en voltooid werd. Verwierf zij reeds bij hare verschijning hoogen lof van alle bevoegde beoordeelaars: nog altijd wordt zij met regt geroemd wegens de groote getrouwheid, waarmede zij den zin van het oorspronkelijke over 't geheel wedergeeft. Zij moet intusschen geacht worden niet meer geheel aan de eischen te voldoen, die men in onze dagen voor eene vertaling des Bijbels stellen mag. Immers behalve dat zij woorden en uitdrukkingen bevat, die thans geheel in onbruik geraakt en dus min verstaanbaar zijn, is zij niet overal zóó getrouw en naauwkeurig, als eene vertaling der Heilige Schrift kan en moet wezen; op vele plaatsen lijdt zij aan het gebrek van duisterheid, waar dit zeer goed had kunnen vermeden worden, en in 't algemeen heeft zij de eischen van woordvoeging en stijl te veel verwaarloosd, zoodat zij dikwerf zonder noodzaak stroef en slepend is. Wel zijn er na de Statenoverzetting enkele vertalingen der Heilige Schrift in 't licht verschenen, die in sommige opzigten boven haar verdienen gesteld te worden, doch van deze geldt de algemeene aanmerking, dat ze te vrij zijn, dat ze de kleur van het oorspronkelijke niet genoeg hebben bewaard en ook niet met de vereischte naauwkeurigheid zijn bewerkt. Er bestaat reeds daarom in onze dagen behoefte aan eene nieuwe, althans herziene, vertaling des Bijbels, aan eene vertaling, die den zin van het oorspronkelijke met de meeste getrouwheid en naauwkeurigheid wedergeeft, zoo veel mogelijk onduidelijkheid vermijdt, en ten aanzien van taal en stijl de billijke eischen van onzen leeftijd bevredigt. Tot de vervulling van de behoefte aan zulk eene vertaling mede te werken, en alzoo iets bij te dragen, dat de verschil-

lende afdeelingen der protestantsche Kerk in ons Vaderland, die tot dusver zich van de Statenoverzetting bedienen, in 't bezit geraken van eene vertaling des Bijbels, die meer nog dan de genoemde, den wasdom in kennis en godvrucht bevorderen kan, dat is het doel, 't welk ik mij voorstelde, toen ik besloot eene vertaling van de Schriften des N. V. te ondernemen. Ik dank mijnen God, in de vreeze van wien ik dezen arbeid ondernam, dat Hij, in den loop der vele jaren, die ik er aan heb toegewijd, mij kracht gegeven heeft om op den niet altoos effen, maar dikwijls moeijelijken weg ten einde toe voort te gaan, en mij thans de voldoening schenkt, de vrucht van dien arbeid aan alle vrienden des Bijbels aan te bieden.

Maar terwijl ik met eene nieuwe vertaling van de Schriften des N. V. voor het publiek optreed, acht ik het van mijnen pligt, omtrent dezen arbeid eenige nadere inlichtingen te geven. De lezer ontvange dan in het navolgende eenige rekenschap van mij, vooreerst, aangaande den Griekschen tekst, die den grondslag mijner vertaling uitmaakt; ten tweede omtrent de vertaling zelve, door mij geleverd, en ten derde over hetgeen ik er aan heb toegevoegd, namelijk de opschriften, gelijkluidende plaatsen en aanteekeningen.

Wat vooreerst den Griekschen tekst betreft, die aan mijne vertaling te grond ligt: ik heb gemeend mij niet te moeten houden aan den tekst, dien de Statenoverzetters hebben gevolgd, maar heb een anderen gekozen, die de vrucht is van de vorderingen, welke de oordeelkunde van de Schriften des N. V. in den loop der twee laatste eeuwen gemaakt heeft. Van den tijd af, dat de Statenvertaling werd bewerkt en voltooid, zijn er zoo vele handschriften van den oorspronkelijken tekst des N. V. ontdekt en vergeleken, en zijn de hulpmiddelen, in de oude vertalingen en de schriften der Kerkvaders aanwezig, zoo ijverig onderzocht en zoo oordeelkundig gebruikt, dat er omtrent de onechtheid van vele lezingen in den zoogenoemden gewonen Griekschen tekst, onder deskundigen althans, wel geen twijfel bestaat. Gelijk nu de Statenoverzetters naar den Griekschen tekst vertaald hebben, die in hunne dagen, volgens het algemeen aangenomen gevoelen, voor den besten gehouden werd, zoo heb ik, op hun voorbeeld, bij mijne vertaling, den Griekschen tekst te grond gelegd, die in onze dagen algemeen gerekend wordt boven alle andere de voorkeur te verdienen, en wel dien van den Leipziger Hoogleeraar C. Tischendorf (edit. sec.

Lipsiae 1849); iets waartoe ik te eerder besloot, omdat ik mij met de afwijkende lezingen daarin voorkomende, over 't geheel zeer goed kon vereenigen. Wat ik geef, is dus eene vertaling van den Griekschen tekst des N. V. naar de genoemde uitgave van Tischendorf; en aan deze heb ik mij overal gehouden, behalve dat ik twee afdeelingen, die daarin als onecht zijn weggelaten, in mijne vertaling heb opgenomen, namelijk Marc. XVI. 9—20 en Joh. VII. 53—VIII. 11. Deze afdeelingen toch, al zijn ze niet van de hand der genoemde Evangelisten afkomstig, zijn te groot van omvang en te belangrijk van inhoud, dan dat men ze niet hoogst ongaarne in eene vertaling des N. V. zou missen en deze om die reden niet als onvolledig zou beschouwen. Wat voorts de afwijkende lezingen betreft, waardoor de Grieksche tekst, door mij gevolgd, zich van den zoogenoemden gewonen tekst onderscheidt: ik heb ze alle, voo zoo ver ze op de vertaling invloed moesten hebben, aan den voet der bladzijden in de aanteekeningen vermeld, opdat ze te gemakkelijker zouden kunnen worden nagegaan, en ook ter kennis zouden komen van hen, die niet in staat zijn den Griekschen tekst met mijne vertaling te vergelijken. — Nog voeg ik hierbij, dat ik somtijds achter de afwijkende lezingen, in de aanteekeningen vermeld, andere plaatsen des N. V. heb aangehaald, zoo om aan te wijzen waar men kan vinden wat in den tekst van Tischendorf als onecht is weggelaten, als om wenken te geven omtrent het waarschijnlijk ontstaan der verkeerde lezing in den gewonen tekst.

Ten aanzien der vertaling zelve, door mij geleverd, vestig ik de aandacht op de betrekking, waarin zij staat tot die der Statenoverzetters; op de pligten, die ik mij als Vertaler gesteld heb, en op den uitwendigen vorm, dien ik in den druk aan mijne vertaling gegeven heb.

Wanneer men mijne vertaling vergelijkt met die der Statenoverzetters, zal men bevinden, dat zij met deze dikwijls woordelijk overeenkomt. Gelijk namelijk de Statenoverzetters bij hunnen arbeid zoo veel mogelijk de in hunnen tijd meest gebruikelijke overzetting volgden — wat hun ook door hunne lastgevers uitdrukkelijk was voorgeschreven —, zoo meende ook ik aan het eenmaal in dezen bestaande zoo veel mogelijk mij te moeten aansluiten, opdat mijn arbeid op een geschiedkundigen grondslag rusten zou. De Statenoverzetting toch is eenmaal in ons Vaderland de meest gebruikelijke; in haren vorm is de inhoud der Heilige Schrift aan duizenden lief en dierbaar geworden, en uit haar zijn zelfs vele woorden en zegswijzen in de taal van het dagelijksche leven overgegaan. Waarom zou ik mij dus van haar verwijderen, waar

zij het oorspronkelijke getrouw en goed wedergeeft? Had ik mij van haar geheel losgemaakt en eene geheel nieuwe vertaling vervaardigd, niet alleen zou ik dan den zwakken noodeloos ergernis gegeven hebben, maar ik zou ook de regten van den bijbellezer, die eenmaal, en wel op goeden grond, d° Statenoverzetting hoog waardeert, hebben miskend. Maar terwijl ik alzoo meende mij te moeten aansluiten aan de vertaling der Statenoverzetters, begreep ik aan den anderen kant ook overal van haar te moeten afwijken, waar ik haar niet kon behouden, zonder in een of ander opzigt te handelen tegen de pligten, die ik mij als Vertaler gesteld had.

Onder die pligten heb ik als den eersten en voornaamsten beschouwd dien van getrouwheid. Wie de H. Schrift niet in het oorspronkelijke kan lezen, maar tot eene vertaling zijne toevlugt moet nemen, heeft mijns inziens het regt van den Vertaler te eischen, dat deze hem de H. Schrift te lezen geve, niet alleen naar haar algemeenen inhoud, maar ook zoo veel mogelijk naar al hare bijzonderheden, zoodat in zijne vertaling de kleur van het oorspronkelijke bewaard blijve, zoo veel de aard der taal, waarin hij overbrengt, dit toelaat. Voelde ik mij daarom gedrongen boven alles te trachten naar getrouwheid: de vervulling van dezen pligt viel mij te ligter, daar ik mij in dit opzigt kon houden aan het voorbeeld, door de Statenoverzetters gegeven. Immers ook dezen stelden zich ten pligt, overeenkomstig den hun opgedragen last, eene vertaling der H. Schrift te geven, die getrouw tot in de geringste bijzonderheden, de eigenaardige spreekwijzen van het oorspronkelijke zoo veel mogelijk behield. Intusschen heb ik naar nog grooter getrouwheid getracht dan welke de Statenvertaling kenmerkt, en heb haar onder andere zoeken te bereiken door in mijne vertaling de eigenaardige kracht van woorden en zegswijzen in het oorspronkelijke zoo naauwkeurig mogelijk weder te geven; — door den rijkdom der taal van het oorspronkelijke zooveel doenlijk te bewaren; — door in de wijze van overbrenging van woorden en zegswijzen mij zelven zoo veel mogelijk gelijk te blijven; — door steeds naauwkeurig te letten op het al of niet voorkomen van het bepalend lidwoord; — door de woorden zóó te rangschikken, dat die, waarop, volgens het oorspronkelijke, de klemtoon valt, dien ook ontvangen in het Nederduitsch; — door mij geene invullingen te veroorlooven, dan die óf de aard onzer taal óf de duidelijkheid volstrekt vereischen. Door deze zucht naar getrouwheid geleid, heb ik ook gemeend eene eigenaardigheid te moeten bewaren, waardoor vooral de evangeliën van Marcus en Johannes zich kenmerken, daarin bestaande, dat daar in verhalen een veelvuldig gebruik wordt

gemaakt van den tegenwoordigen tijd. Deze eigenaardigheid, reeds in acht genomen door Luther, en in navolging van dezen in de beste nieuwe Hoogduitsche vertalingen bewaard, is door de Statenoverzetters, naar 't mij toeschijnt, te onregt opgeofferd.

Stelde ik mij in de eerste plaats getrouwheid ten pligt, de tweede pligt, waaraan ik mij gebonden rekende, is die der duidelijkheid. Eene vertaling toch beantwoordt niet aan haar doel, als zij het oorspronkelijke wel letterlijk getrouw, maar niet tevens duidelijk en verstaanbaar wedergeeft; als zij woorden en zegswijzen bezigt, welke de lezer, naar den aard zijner taal, onmogelijk, of althans moeijelijk zóó kan opvatten als het oorspronkelijke dit vordert; als zij derhalve om verstaan te worden, de vergelijking met het oorspronkelijke noodzakelijk maakt. Met het doel eener vertaling voor oogen, heb ik daarom getracht naar duidelijkheid. Deze heb ik evenwel niet zoeken te bereiken door de vele invullingen te bewaren, welke de Statenoverzetters in hunne vertaling hebben opgenomen, ten einde daardoor, gelijk zij meenden, de duidelijkheid te bevorderen. Die invullingen toch mogen voor het grootst gedeelte geheel overtollig heeten en maken den stijl vaak mat en slepend, in plaats van er duidelijkheid aan bij te zetten. Maar ik heb naar duidelijkheid getracht door zoo veel mogelijk alles te vermijden, wat óf tot dadelijk misverstand aanleiding zou kunnen geven, óf het goed verstand van hetgeen men leest, zonder noodzaak zou kunnen belemmeren. Voorts heb ik, ter bevordering van duidelijkheid, sommige kleinere woorden van een klemteeken voorzien, wanneer namelijk op deze, volgens het oorspronkelijke, de klemtoon valt, maar dit in de vertaling uit den zamenhang niet genoegzaam blijkt. En eindelijk acht ik de duidelijkheid vooral bevorderd te hebben door de wijze, waarop ik mijne vertaling heb laten drukken, namelijk doorloopend, zoodat niet gescheiden wordt wat bijeen behoort, maar alleen daar een nieuwe regel aanvangt, waar een nieuw onderwerp begint, of althans in een verhaal of in eene redenering zich een rustpunt voordoet.

Doch heb ik alzoo duidelijkheid mij ten voornamen pligt gesteld, de lezer verwachte evenwel in dit opzigt niet te veel. Immers in de Schriften des N. V. zelve — men denke bijv. aan de Brieven — is niet alles even duidelijk, en eene vertaling, die getrouw wil zijn, kan dus reeds daarom alle duisterheid niet overal vermijden. Maar ook waar het oorspronkelijke der H. Schrift geene duisterheid heeft, is het niet altijd mogelijk dezelfde mate van duidelijkheid te bereiken in de vertaling, wanneer men ten minste zijne toevlugt niet wil nemen tot eene vrije overbrenging of omschrijving. Maar vrije overbrenging of omschrijving —

ik meende voor haar mij zoo veel doenlijk te moeten wachten, vertrouwende, dat een belangstellend bijbellezer zich liever eenige inspanning zal getroosten, dan dat hij zich alles gemakkelijk ziet gemaakt door eene wijze van overbrenging, waarbij de kleur van het oorspronkelijke wordt uitgewischt, terwijl dikwijls ook de inhoud niet geheel onverminkt en onvervalscht bewaard blijft. Tevens meende ik in dezen te moeten acht geven op de les der Geschiedenis, die geleerd heeft, dat geene vrije vertaling der H. Schrift, al werd ze in 't eerst door velen luide toegejuicht, zich op den duur heeft kunnen staande houden.

Waren het getrouwheid en duidelijkheid, waarnaar ik vóór alles meende te moeten trachten: ik stelde mij tevens ten pligt aan de billijke eischen omtrent taal en stijl, zoo veel in mij is, te voldoen.

Dat de Statenoverzetting groote verdiensten bezit aangaande de taal, is het eenstemmig oordeel van alle deskundigen. Ook haar stijl verdient in vele opzigten hoogen lof. Deze toch houdt van platheid zich vrij, is deftig en achtbaar, en maakt op den lezer over 't geheel een stichtelijken indruk. Maar terwijl ik alzoo van het voorbeeld der Statenoverzetting mij niet behoefde los te maken, viel er toch in dezen niet weinig te verbeteren. Want behalve dat thans verouderde woorden en zegswijzen door andere moesten vervangen worden, bleek het mij, dat de Statenoverzetting somtijds, door al te letterlijke overbrenging, onzer taal schier geweld had aangedaan. Daarenboven rekende ik wat den stijl betreft, mij te moeten wachten voor de stroefheid en omslagtigheid, die de Statenoverzetting maar al te dikwijls ontsieren, en haar niet tot een volkomen getrouwen afdruk van het oorspronkelijke stellen, als waarin die stroefheid en omslagtigheid doorgaans niet gevonden worden. Ik heb mij daarom bevlijtigd eene vloeijende vertaling te leveren, die tevens in kortheid van uitdrukking het oorspronkelijke althans eenigzins nabijkomt.

Bij het gewagen van de duidelijkheid, heb ik reeds iets gezegd over den uitwendigen vorm, waarin ik mijne vertaling heb laten drukken; ik meen aan het daar gezegde hier nog het volgende te moeten toevoegen.

Dat de gewone indeeling des Bijbels in hoofdstukken en verzen geen gezag hoegenaamd bezit, zal gereedelijk worden toegestemd door ieder, die weet, dat zij niet van de heilige schrijvers afkomstig, maar het werk is van lateren tijd. De indeeling in hoofdstukken namelijk is eerst ontstaan omtrent het midden der dertiende, en die in verzen omtrent het midden der zestiende eeuw. Maar al bezit de gewone indeeling des Bijbels geen gezag, zij is eenmaal algemeen aangeno-

men, en daarom heb ik, ter vermijding van noodelooze verwarring, haar overal behouden. Intusschen begreep ik in de wijze, waarop het begin van een nieuw hoofdstuk of van een nieuw vers aangeduid wordt, het voorbeeld van den Staten-Bijbel niet te moeten volgen, maar den tekst doorloopend te laten drukken. Indien hierdoor in mijne vertaling het opzoeken van afzonderlijke plaatsen in 't eerst eenige moeijelijkheid veroorzaakt, zoo vertrouw ik, dat bij eenige oefening dit bezwaar spoedig zal overwonnen worden. In allen gevalle meende ik in 't oog te moeten houden, dat de Bijbel een boek is, niet om er enkele plaatsen in op te zoeken, maar dat bestemd is om gelezen te worden, weshalve ik in de wijze van den druk vóór alles diende te letten op datgene, wat de lezing der Schrift meer uitlokkend maken, en het goed verstand van het gelezene bevorderen kan. Mogt voor 't overige iemand het doorloopen van den tekst in mijne vertaling afkeuren als eene nieuwigheid, dezen zij herinnerd, dat hetgeen hem eene nieuwigheid schijnt, in de daad niet anders is dan een terugkeer tot het oude. Alle oudste drukken toch van Nederduitsche Bijbels en Nieuwe Testamenten geven den tekst doorloopend, en eerst nadat gedurende tachtig jaren omtrent honderd verschillende uitgaven van Bijbels en Nieuwe Testamenten met doorloopenden tekst in 't licht gegeven waren, verscheen in 't jaar 1556 de eerste uitgave van het Nieuwe Testament met inspringenden regel bij ieder vers.

In de derde en laatste plaats deel ik nog iets mede omtrent hetgeen ik aan mijne vertaling heb toegevoegd, namelijk opschriften, gelijkluidende plaatsen en aanteekeningen.

Wat de opschriften betreft: ik stelde mij bij dezelve lezers voor, die met den inhoud van de Schrift des N. V. bekend, alleen eene herinnering verlangden van hetgeen zij in eenig bepaald gedeelte dier Schrift kunnen vinden. Om dus niet door uitvoerigheid af te schrikken, en vooral om het gemakkelijk overzigt te bevorderen, heb ik die opschriften zoo kort mogelijk gemaakt. En was het, vooral in de Brieven, dikwijls moeijelijk, den voornamen inhoud kort en tevens duidelijk op te geven, gaarne erken ik de gewigtige diensten, in dezen mij bewezen door de opschriften en inhoudsopgaven, die gevonden worden in de Hoogduitsche vertaling des N. T. van DE WETTE, gelijk in diens Exegetisches Handbuch.

Voor de gelijkluidende plaatsen onder den tekst mijner vertaling gesteld, heb ik uit den ruimen voorraad, dien de Staten-Bijbel aanbood, overgenomen wat mij ter zake meest dienstig scheen; waar

die voorraad onvolledig was, bijv. ten aanzien van het boek der Openbaring, heb ik het ontbrekende aangevuld, en voorts vele plaatsen uit het O. en N. T. aangehaald, die in den Staten-Bijbel zijn voorbijgegaan, maar waarvan ik de vergelijking in een of ander opzigt belangrijk achtte. Meende ik naar volledigheid te moeten streven, waar het de vermelding gold van aanhalingen van of toespelingen op plaatsen van het O. T., alsmede bij de vermelding van de plaatsen in het N. T., waar hetzelfde als in den tekst met dezelfde of nagenoeg dezelfde woorden gevonden wordt, het spreekt wel van zelf, dat ik in het bijbrengen van plaatsen der Schrift, die in een of ander opzigt met plaatsen van den tekst verdienen vergeleken te worden, eene wijze spaarzaamheid moest in acht nemen, zoodat er hier voor mij aan geene vòlledigheid te denken viel. Wat voorts de wijze aangaat, waarop ik de gelijkluidende plaatsen heb laten drukken, zij is deze, dat ze tusschen haakjes zijn gesteld, en dat de daar vóór geplaatste cijfers terugwijzen op de verzen van den tekst. Nog zij hier vermeld, dat ik in de rangschikking der gelijkluidende plaatsen, van de volgorde der Bijbelboeken vaak afgeweken ben, ten einde daardoor de plaatsen, welke met die van den tekst het meest overeenkomen, het eerst te doen in 't oog vallen.

Eindelijk nog een woord over de aanteekeningen, aan mijne vertaling toegevoegd. Over de aanteekeningen, welke dienen tot aanwijzing van de afwijkende lezingen, waardoor de Grieksche tekst, door mij gevolgd, zich van den zoogenoemden gewonen tekst onderscheidt, heb ik reeds boven gesproken, toen ik iets mededeelde over den Griekschen tekst, die bij mijne vertaling te grond ligt. Omtrent de overige zij hier aangemerkt, dat ze óf betrekking hebben tot de vertaling als zoodanig, óf van uitlegkundigen aard zijn. Tot de eerste soort behooren alzoo die, waarin aanwijzing geschiedt van de beteekenis der Grieksche en Hebreeuwsche woorden, die in de vertaling moesten behouden worden; — van den letterlijken zin van sommige woorden in het oorspronkelijke, die in de vertaling niet letterlijk konden worden wedergegeven; — van den zin van woorden en zegswijzen, die het oorspronkelijke wel getrouw wedergeven, maar in het Nederduitsch niet volkomen duidelijk zijn; — en eindelijk van andere wijzen van overbrenging, waarvan ik de vermelding om eene of andere reden pligtmatig achtte. — De andere aanteekeningen — die van uitlegkundigen aard — bevatten enkele geschied- en oudheidkundige ophelderingen; wenken omtrent de regte opvatting van woorden en zaken; herinneringen omtrent den zamenhang, en — vooral in de Brieven — aan-

wijzingen omtrent den gang der redenering. Het doel, dat ik met de aanteekeningen van deze soort mij voorstelde, was dit: met de meest mogelijke beknoptheid een en ander bij te brengen, dat tot goed verstand van de Schrift des N. V. bevorderlijk kon zijn, en op deze wijze althans eenigermate eene behoefte te vervullen, die mijns inziens al te lang onvervuld gelaten wordt, de behoefte namelijk aan eene uitlegging der Schrift voor ongeletterden, die door kortheid en bondigheid zich aanbeveelt, en tot het meest noodige zich bepaalt.

Ziedaar wat ik meende te moeten zeggen, om aangaande den door mij verrigten arbeid eenige nadere inlichting te geven. Ik besluit dit Voorberigt met een verzoek en met eenen wensch.

Mogt iemand, die mijne vertaling des N. T. leest, somtijds een min aangenamen indruk ontvangen, wanneer hij ziet, hoe zij op vele plaatsen van de hem eenmaal eigen en lief geworden Statenoverzetting afwijkt: ik durf tot hem het verzoek rigten, dat hij aan dien onaangenamen indruk niet te veel toegeve, en het nieuwe niet verwerpe, alleen omdat het nieuw is. Ook hij denke aan het woord des Apostels, dat ik bij mijnen arbeid mij gedurig te binnen bragt, zoo tot mijne waarschuwing, als tot mijne bemoediging: Wij vermogen niets tegen de waarheid, maar voor de waarheid. Het oorspronkelijke der Schrift van het N. V. weder te geven naar den vollen eisch der waarheid, mijne vertaling naar inhoud en vorm tot een getrouwen en waren afdruk van het oorspronkelijke te maken, — ik ben mij bewust met gemoedelijken ijver daarnaar getracht te hebben. Om waarheid zij het dan ook den lezer boven alles te doen, en eerst dan verwerpe hij wat in mijne vertaling op hem een min aangenamen indruk maakt, wanneer het blijkt, dat ik daarin van de waarheid ben afgeweken, of althans de waarheid niet gegrepen heb. Dat dit laatste in vele opzigten het geval zal zijn, houd ik voor zeer mogelijk, ja waarschijnlijk; overtuigd als ik ben, dat ik het ideaal, waarnaar ik streefde, op verre na niet bereikt heb, en dat mijnen arbeid, gelijk alle menschenwerk, velerlei onvolkomenheid aankleeft. Daarom geef ik hem ook gewillig over aan de vuurproef der kritiek, en voeg er de verzekering bij, dat de aanmerkingen en bedenkingen daarop, die te mijner kennisse worden gebragt, door mij met belangstelling ontvangen, en met naauwgezetheid overwogen en getoetst zullen worden.

Bied ik eene vertaling des N. T. aan, waarbij mijn streven was den

zin van het oorspronkelijke getrouw, duidelijk en overeenkomstig de eischen van taal en stijl, weder te geven: ik spreek den wensch uit, dat die van mijnen arbeid gebruik maakt, daarin werkelijk een hulpmiddel moge vinden om de Schrift des N. V. beter te verstaan; dat naarmate hij beter verstaat wat hij leest, hij die Schrift ook steeds hooger moge waarderen, en dat hij door hare lezing moge opwassen in de kennis van den éénen waren God en van Jezus Christus, dien Hij gezonden heeft: de kennis, die het eeuwige leven is. Daartoe gebiede God zijnen zegen over mijn werk! Is daarin iets verkeerds, iets dat niet uit de waarheid is en niet tot de waarheid leidt: Hij make door den genadigen invloed van zijnen geest het onschadelijk; is er in dat werk iets goeds: Hem zij dat goede aanbevolen, en Hij doe het werken wat Hem behaagt!

JISP,
November, 1854.

G. VISSERING.

REGISTER

VAN AL DE BOEKEN

DES NIEUWEN VERBONDS.

HET EVANGELIE VAN MATTHÉÜS.
HET EVANGELIE VAN MARCUS.
HET EVANGELIE VAN LUCAS.
HET EVANGELIE VAN JOHANNES.
DE HANDELINGEN DER APOSTELEN.
DE BRIEF VAN PAULUS AAN DE ROMEINEN.
DE EERSTE BRIEF VAN PAULUS AAN DE CORINTHIËRS.
DE TWEEDE BRIEF VAN PAULUS AAN DE CORINTHIËRS.
DE BRIEF VAN PAULUS AAN DE GALATIËRS.
DE BRIEF VAN PAULUS AAN DE EFEZIËRS.
DE BRIEF VAN PAULUS AAN DE PHILIPPIËRS.
DE BRIEF VAN PAULUS AAN DE COLOSSERS.
DE EERSTE BRIEF VAN PAULUS AAN DE THESSALONIKERS.
DE TWEEDE BRIEF VAN PAULUS AAN DE THESSALONIKERS.
DE EERSTE BRIEF VAN PAULUS AAN TIMOTHEÜS.
DE TWEEDE BRIEF VAN PAULUS AAN TIMOTHEÜS.
DE BRIEF VAN PAULUS AAN TITUS.
DE BRIEF VAN PAULUS AAN PHILÉMON.
DE BRIEF AAN DE HEBREËRS.
DE BRIEF VAN JACOBUS.
DE EERSTE BRIEF VAN PETRUS.
DR TWEEDE BRIEF VAN PETRUS.
DE EERSTE BRIEF VAN JOHANNES.
DE TWEEDE BRIEF VAN JOHANNES.
DE DERDE BRIEF VAN JOHANNES.
DE BRIEF VAN JUDAS.
DE OPENBARING VAN JOHANNES.

HET EVANGELIE

VAN

M A T T H E U S.

Geslachtregister en geboorte van Jezus.

I. 1 Geslachtboek van Jezus Christus,
den zoon van David, den zoon van Abra-
ham.
2 Abraham gewon Izaäk, en Izaäk
gewon Jakob, en Jakob gewon Juda en
diens broeders, 3 en Juda gewon Fares
en Zara bij Thamar, en Fares gewon
Esrom, en Esrom gewon Aram, 4 en
Aram gewon Aminadab, en Aminadab
gewon Nahasson, en Nahasson gewon
Salmon, 5 en Salmon gewon Boas bij
Rachab, en Boas gewon Obed bij Ruth,
en Obed gewon Izaï, 6 en Izaï gewon
David, den koning.
En David gewon Salomo bij de vrouw
van Uria, 7 en Salomo gewon Rehabeam,
en Rehabeam gewon Abia, en Abia ge-
won Aza, 8 en Aza gewon Jozafat, en
Jozafat gewon Joram, en Joram gewon
Uzia, 9 en Uzia gewon Joatham, en
Joatham gewon Achas, en Achas gewon
Hiskia, 10 en Hiskia gewon Manasse,
en Manasse gewon Amon, en Amon ge-
won Jozia, 11 en Jozia gewon Jechonia
en diens broeders, ten tijde der weg-
voering naar Babel.
12 En na de wegvoering naar Babel
gewon Jechonia Salathiël, en Salathiël
gewon Zerubabel, 13 en Zerubabel gewon
Abiud, en Abiud gewon Eljakim, en
Eljakim gewon Azor, 14 en Azor gewon
Zadok, en Zadok gewon Achim, en Achim
gewon Eliud, 15 en Eliud gewon Eleazar,
en Eleazar gewon Matthan, en Matthan
gewon Jakob, 16 en Jakob gewon Jozef,
den man van Maria, uit welke geboren
is Jezus, genaamd de Christus.
17 Al de geslachten dan van Abraham
tot David zijn veertien geslachten, en
van David tot de wegvoering naar Babel
veertien geslachten, en van de wegvoering
naar Babel tot op den Christus veertien
geslachten.
18 De geboorte nu van den Christus was
aldus. Toen namelijk zijne moeder Maria
ondertrouwd was aan Jozef, werd zij,
eer zij waren zamengekomen, zwanger
bevonden van den heiligen geest. 19 Haar
man Jozef nu, daar hij regtvaardig was en
haar niet wilde ten toon stellen, was van
zin heimelijk haar te verstooten. 20 Doch
terwijl hij dit in den zin had, zie, een
engel des Heeren verscheen hem in den
droom, en zeide: Jozef, zoon Davids!
vrees niet uwe vrouw Maria tot u te ne-
men; want wat in haar verwekt is, is van
den heiligen geest. 21 En zij zal eenen
zoon baren, en gij zult zijnen naam noe-
men Jezus; want hij zal zijn volk behou-
den van hunne zonden. 22 Dit alles nu
is geschied, opdat vervuld zou worden
wat van den Heer gesproken is door den

I. 1—16 (Lc. III. 23—38, I Chr. II. 1—15, III. 1—19, Ruth IV. 18—22), 1 (Lc. I. 32). — 18 (Lc. I. 35). — 21 (Lc. I. 31).

Evangelie, d. i. *blijde boodschap*, nl. aangaande het heil, dat in Christus verschenen is. — *van Mattheüs*, eigl. *naar*, *volgens Mattheüs*, gelijk het door Matth. te boek gesteld is. — I. 6. En *David*, gewone tekst, *En David, de koning*. — 16. *de Christus*, d. i. *de Gezalfde*, de beloofde koning uit Davids geslacht. — 18. *van den Chr.* gew. t. *van Jezus Chr.* — 19. *regtvaardig*. Dit woord heeft hier en meermalen in de schriften des N. V., gelijk zeer dikwijls in die des O., de beteekenis van *vroom*, *braaf*, iemand, die doet wat *regt* is in Gods oogen (V. 45, Lc. I. 6, enz.) — *heimelijk haar te verstooten*, haar een scheidbrief te geven, maar dit zoo stil mogelijk te doen. — 21. *Jezus*, d. i. *Behouder*, *Heiland*. — 22. *opdat vervuld zou worden*. De voorstelling, die bij deze dikwijls wederkeerende uitdrukking te grond ligt, is deze: Door de voorzeggingen der profeten heeft God zijnen wil aangekondigd omtrent hetgeen eens geschieden zal: derhalve wat geschiedt

profeet, die zegt: 23 Zie, de maagd
zal zwanger worden en eenen
zoon baren, en men zal zijnen
naam noemen Emmanuel, wat
overgezet wil zeggen: God is met ons.
24 Jozef nu, uit den slaap ontwakende,
deed gelijk de engel des Heeren hem
bevolen had, en nam zijne vrouw tot
zich. 25 En hij kende haar niet, totdat
zij eenen zoon gebaard had; en hij noemde
zijnen naam Jezus.

De Wijzen van het Oosten. — Vlugt naar Egypte. — Kindermoord te Bethlehem. — Terugkeer uit Egypte.

II. 1 Toen nu Jezus geboren was te
Bethlehem in Judéa, in de dagen van
Herodes, den koning, zie, wijzen van
het Oosten kwamen te Jeruzalem, 2 en
zeiden: Waar is de geboren koning der
Joden? want wij hebben zijne ster gezien
in het Oosten, en zijn gekomen
om hem te aanbidden. 3 De koning Herodes
nu, dit hoorende, ontroerde, en
gansch Jeruzalem met hem. 4 En hij vergaderde
al de overpriesters en schriftgeleerden
des volks, en vroeg van hen,
waar de Christus geboren zou worden.
5 Zij nu zeiden tot hem. Te Bethlehem
in Judéa; want zóó is er geschreven door
den profeet; 6 Gij Bethlehem, land
van Juda! geenszins zijt gij de
minste onder de vorsten van
Juda; want uit u zal voortkomen
een vorst, die mijn volk
Israël weiden zal.
7 Toen riep Herodes heimelijk de wijzen,
en vroeg hen naauwkeurig naar
den tijd, waarop de ster verschenen
was. 8 En hij zond hen naar Bethlehem,
en zeide: Gaat heen, en doet naauwkeurig
onderzoek naar het kind; en als
gij het gevonden hebt, zoo brengt mij
berigt, opdat ook ik kome en het aanbidde.
9 Zij nu, nadat zij den koning
gehoord hadden, gingen heen. En zie,
de ster, die zij in het Oosten gezien
hadden, ging hun voor, totdat zij
kwam en stilstond boven de plaats,
waar het kind was. 10 En de ster ziende
verblijdden zij zich zeer met groote blijdschap.
11 En in het huis gaande, zagen
het kind met zijne moeder Maria; en
zij vielen neder en aanbaden het, en
openden hunne kistkens en boden het geschenken
aan: goud en wierook en mirre.
12 En nadat zij in den droom eene godspraak
hadden ontvangen, dat zij niet
tot Herodes zouden terugkeeren, vertrokken
zij langs een anderen weg naar
hun land.
13 Nadat zij nu vertrokken zijn, zie,
een engel des Heeren verschijnt in den
droom aan Jozef, en zegt: Sta op en
neem het kind en zijne moeder met u,
en vlugt naar Egypte, en wees aldaar,
totdat ik het u zeg; want Herodes zal
het kind zoeken, om het te verderven.
14 Hij nu stond op en nam het kind
en zijne moeder des nachts met zich,
en vertrok naar Egypte. 15 En hij was
aldaar tot het uiteinde van Herodes; opdat
vervuld zou worden wat van den Heer
gesproken is door den profeet, die zegt:
Uit Egypte heb ik mijnen zoon
geroepen.
16 Toen werd Herodes, ziende dat hij
door de wijzen bespot was, zeer toornig,
en hij zond heen en bragt om al
de jongskens te Bethlehem en in deszelfs
gansche gebied, van twee jaren en
daar beneden, naar den tijd, dien hij
naauwkeurig van de wijzen gevraagd
had. 17 Toen werd vervuld wat gesproken
is door Jeremia, den profeet, die
zegt: 18 Eene stem werd te Rama
gehoord, geween en veel gejammer.
Rachel beweende hare kinderen,
en wilde zich niet laten
vertroosten, omdat ze niet
meer zijn.
19 Nadat nu Herodes gestorven is,
zie, een engel des Heeren verschijnt in
den droom aan Jozef in Egypte, 20 en
zegt: Sta op en neem het kind en

23 (Jez. VII. 14). — 25 (Lc. II. 21). — **II.** 1 (Lc. II. 4, 7). — 5, 6 (Mich. V. 1, Jh. VII, 42.) — 15 (Hoz. XI. 1). — 18 (Jer. XXXI. 15).

moet geschieden, *opdat* de aangekondigde wil van God tot vervulling kome. — 25. *kende haar niet*, had geene huwelijksgemeenschap met haar (Lc. I. 34). — *eenen zoon*, gew. t. *haren eerstgeboren zoon* (Lc. II. 7.) — II. 1. *wijzen*, of, gelijk het Gr. woord luidt, *magiërs*, aanzienlijke en geleerde mannen, die vooral de sterre- en de natuurkunde beoefenden. — 2. *aanbidden*. Het Gr. woord, hier en elders door *aanbidden* vertaald, heeft op zich zelf de meer algemeene beteekenis van *hulde bewijzen*. — 3. *De koning Her*. gew. t. *Herodes de koning*. — 11. *zagen*, gew. t. *vonden*. — 16. *jongskens*, stv. *kinderen*. — 18. *geween*, gew. t. *geklag en geween*.

zijne moeder met u, en ga naar het
land Israëls; want die het leven van
het kind zochten, zij zijn gestorven.
21 Hij nu stond op en nam het kind
en zijne moeder met zich, en kwam in
het land Israëls. 22 Maar toen hij hoorde,
dat Archelaüs over Judéa koning was
in de plaats van zijnen vader Herodes,
vreesde hij daar heen te gaan. En nadat
hij in den droom eene godspraak had
ontvangen, vertrok hij naar de land-
streek van Galiléa, 23 en ging wonen in
de stad, genaamd Nazaret; opdat ver-
vuld zou worden wat gesproken is door
de profeten, dat hij Nazarener ge-
heeten zou worden.

Johannes de dooper. — Doop en verzoeking van Jezus.

III. 1 In die dagen nu treedt Johan-
nes de dooper op, predikende in de
woestijn van Judéa, 2 en zeggende:
Bekeert u! want het koningrijk der he-
melen is genaderd. 3 Deze namelijk is
het, van wien gesproken is door Jezaja,
den profeet, die zegt: De stem eens
roependen in de woestijn: Be-
reidt den weg des Heeren; maakt
zijne paden regt! 4 Johannes nu
had zijne kleeding van kemelshaar, en
een lederen gordel om zijne lenden; en
zijn voedsel was sprinkhanen en wilde
honig. 5 Toen ging tot hem uit Jeru-
zalem en gansch Judéa en de gansche
omstreek der Jordaan; 6 en zij lieten
zich door hem doopen in de rivier de
Jordaan, belijdende hunne zonden.
7 Toen hij nu vele der farizeërs en
sadduceërs tot den doop zag komen,
zeide hij tot hen: Gij adderengebroed!
wie heeft u aangewezen, dat gij den
toekomenden toorn ontvlieden zult?
8 Brengt dan vrucht voort, der bekee-
ring waardig, 9 en meent niet bij u
zelve te mogen zeggen: Wij hebben
Abraham tot vader. Want ik zeg u,
dat God uit deze steenen Abraham kin-
deren verwekken kan. 10 Doch reeds ligt
de bijl aan den wortel der boomen.
Iedere boom dan, die geene goede vrucht
voortbrengt, wordt omgehouwen en in
het vuur geworpen. 11 Ik doop u met
water tot bekeering; maar die na mij
komt, is sterker dan ik, wien ik niet
waardig ben de schoenen aan te dragen:
hij zal u doopen met heiligen geest en
vuur. 12 Zijne wan is in zijne hand, en
hij zal zijnen dorschvloer zuiveren, en
zijne tarwe in de schuur verzamelen,
maar het kaf zal hij verbranden met
onbluschbaar vuur.
13 Hierop komt Jezus van Galiléa
aan de Jordaan bij Johannes, om zich
door hem te laten doopen. 14 Deze nu
hield hem tegen en zeide: Ik heb noo-
dig mij door u te laten doopen, en gij
komt tot mij? 15 Doch Jezus antwoordde
en zeide tot hem: laat thans af! want
zóó betaamt het ons alle geregtigheid te
volbrengen. Toen liet hij van hem af.
16 En nadat Jezus gedoopt was, klom
hij terstond uit het water op; en zie,
de hemelen gingen hem open, en hij
zag den geest Gods nederdalen gelijk
eene duif, en op hem komen. 17 En
zie, eene stem uit de hemelen zeide:
Deze is mijn geliefde zoon, in wien ik
welgevallen heb.
IV. 1 Toen werd Jezus door den
geest naar de woestijn gevoerd, om ver-
zocht te worden door den duivel. 2 En
nadat hij veertig dagen en veertig nach-
ten gevast had, hongerde hem einde-
lijk. 3 En de verzoeker trad toe en
zeide tot hem: Indien gij Gods zoon
zijt, zeg dat deze steenen brooden wor-
den. 4 Hij nu antwoordde en zeide:

---

23 (Jez. XI. 1, LX. 21, Zach. VI, 12). — **III.** 1—12 (Lc. III. 1—18, Mr. I. 1—8, Jh. I. 6—8, 15—28), 2 (Jez. XL. 3), 9 (Jh. VIII. 39), 10 (VII. 19, Jh. XV. 6), 11 (Joël II. 28), 12 (Mal. IV. 1). — 13—17 (Mr. I. 9—11, Lc. III. 21, 22, Jh. I. 32—34), 16 (Jez. XI. 2, XLII. 1), 17 (XVII. 5, Jh. XII. 28). — **IV.** 1—11 (Lc. IV. 1—13, Mr. I. 12, 13), 4 (Deut. VIII. 3).

---

23. *Nazarener.* Het woord *Nazaret* heeft nagenoeg denzelfden klank als het Hebr. woord, dat Jez. XI. 1 en elders vertaald wordt door *spruit.* — III. 2. *Bekeert u*, eigl. *verandert van zin.* — 6. *in de rivier de Jordaan*, gew. t. *in de Jordaan.* — 7. *tot den doop*, gew. t. *tot zijnen doop.* — 8. *vrucht*, gew. t. *vruchten.* — 10. *Doch reeds ligt*, gew. t. *Doch ook ligt reeds.* — 11. *bekeering*, eigl. *verandering van zin.* — *schoenen.* De schoenen, hier en elders bedoeld, waren zolen, die met lederen riemen over den voet vastgebonden werden. — *aan te dragen.* Het aandragen en aanbinden der schoenen was de taak der geringste slaven. — *doopen met h. g.*, van h. geest geheel vervullen en door dien geest reinigen. — *vuur*, het vuur van het strafgerigt, dat komen zal over hen, die zich niet bekeeren (v. 7, 10, 12). — 14. *Deze nu*, gew. t. *Johannes nu.* — IV. 3. *trad toe en zeide tot hem*, gew. t. *ging tot hem en zeide.* —

Er staat geschreven: Niet van brood alleen zal de mensch leven, maar van alle woord, dat den mond Gods uitgaat. [5] Hierop neemt de duivel hem mede naar de heilige stad, en stelt hem op de tinne des tempels, [6] en zegt tot hem: Indien gij Gods zoon zijt, werp u naar beneden; want er staat geschreven, dat hij zijnen engelen aangaande u bevel zal geven, en dat zij u op de handen zullen dragen, opdat gij niet misschien uwen voet stoot aan een steen. [7] Jezus zeide tot hem: Wederom staat er geschreven: Gij zult den Heer uwen God niet verzoeken. [8] Wederom neemt de duivel hem mede naar een zeer hoogen berg, en wijst hem al de koningrijken der wereld en hunne heerlijkheid, [9] en zegt tot hem: Dit alles zal ik u geven, zoo gij nedervalt en mij aanbidt. [10] Hierop zegt Jezus tot hem: Ga weg van mij, Satan! want er staat geschreven: Den Heer uwen God zult gij aanbidden, en hem alleen dienen. [11] Toen verliet hem de duivel; en zie, engelen traden toe en bedienden hem.

Jezus keert terug naar Galiléa, — roept vier leerlingen, — predikt en doet wonderen in Galiléa.

[12] Toen hij nu hoorde, dat Johannes was overgeleverd, vertrok hij naar Galiléa. [13] En Nazaret verlatende, ging hij wonen te Kapernaüm, gelegen aan het meer, in het gebied van Zebulon en Neftalim; [14] opdat vervuld zou worden wat gesproken is door Jezaja, den profeet, die zegt: [15] Het land Zebulon en het land Neftalim, aan den zee-weg over de Jordaan, het Galiléa der heidenen; [16] het volk, dat in duisternis zat, heeft een groot licht gezien; en die zaten in het land en de schaduw des doods, voor hen is een licht opgegaan. [17] Van toen af begon Jezus te prediken en te zeggen: Bekeert u! want het koningrijk der hemelen is genaderd.

[18] En langs het meer van Galiléa wandelende, zag hij twee broeders, Simon, genaamd Petrus, en Andreas, diens broeder, die het net in het meer wierpen; want zij waren visschers. [19] En hij zeide tot hen: Komt achter mij, en ik zal u tot visschers van menschen maken. [20] Zij nu verlieten terstond de netten, en volgden hem. [21] En van daar voortgaande, zag hij twee andere broeders, Jacobus, den zoon van Zebedeüs, en Johannes, diens broeder, die in het schip met hunnen vader Zebedeüs hunne netten gereed maakten; en hij riep hen. [22] Zij nu verlieten terstond het schip en hunnen vader, en volgden hem.

[23] En hij trok rond in geheel Galiléa, leerende in hunne synagogen en predikende het evangelie des koningrijks, en genezende iedere ziekte en iedere kwaal onder het volk. [24] En de mare van hem ging naar geheel Syrië. En men bragt tot hem al de lijders, van allerlei ziekten en pijnen bevangen, bezetenen en maanzieken en verlamden; en hij genas hen. [25] En hem volgden vele scharen van Galiléa en Decapolis en Jeruzalem en Judéa en van over de Jordaan.

Bergrede.

V. [1] En de scharen ziende, klom hij op den berg; en toen hij zich had nedergezet, kwamen zijne leerlingen tot hem. [2] En zijnen mond openende, leerde hij hen en zeide:

[3] Zalig de armen van geest! want hunner is het koningrijk der hemelen. [4] Zalig de zachtmoedigen! want zij zullen het land beërven. [5] Zalig die treu-

6 (Ps. XCI. 11, 12), 7 (Deut. VI. 16), 10 (Deut. VI. 13). — 12, 13, 17 (Mr. I. 14, 15, Lc. IV. 14, 15), 15 (Jez. VIII. 23, IX. 1), 17 (III. 2). — 18—22 (Mr. I. 16—20, Lc. V. 1—11, Jh. I. 35—43). — 25 (Mr. III. 7, 8, Lc. VI. 17). — **V.** 1—12 (Lc. VI. 20—26), 3 (Ps. XXXVII. 14, Jez. LXI. 1), 4 (Ps. XXXVII. 11), 5 (Jez. LXI. 2, XL. 1).

4. *de mensch*, gew. t. *een m.* — *van alle woord — uitgaat*, van alle spijs, die door het woord (den wil) Gods ontstaat, gelijk b. v. het manna in de woestijn. — 10. *ga weg van mij*, gew. t. *ga weg.* — 12. *Toen hij nu*, gew. t. *Toen nu Jezus.* — 18. *En langs*, gew. t. *En Jezus langs.* — 23. *En hij*, gew. t. *En Jezus.* — *trok rond in geheel G.* gew. t. *trok geheel G. rond.* — 24. *bezetenen*, gew. t. *en bezetenen.* — *maanzieken*, lijders aan de vallende ziekte, welker verschijnselen aan den invloed der wassende maan werden toegeschreven. — *verlamden*, verlamden ten gevolge van eene beroerte; stv. *geraakten.* — V. 3. *armen van geest*, die naar den geest arm zijn (arm aan geestelijke goederen), en zich als zoodanig gevoelen. — 4, 5. In den gew. t. staan deze beide verzen in omgekeerde orde. — 4. *het land beërven*, het land Kanaän (Ps. XXXVII. 11, Jez. LVII. 13); eene figuurlijke

ren! want zíj zullen vertroost worden.
6 Zalig die hongeren en dorsten naar de
geregtigheid! want zíj zullen verzadigd
worden. 7 Zalig de barmhartigen! want
zíj zullen barmhartigheid vinden. 8 Zalig
de reinen van hart! want zíj zullen God
zien. 9 Zalig de vredelievenden! want zíj
zullen zonen Gods genaamd worden. 10
Zalig de vervolgden om der geregtigheid
wil! want hunner is het koningrijk der
hemelen. 11 Zalig zijt gij, wanneer men
u smaadt en vervolgt en allerlei kwaad
van u spreekt, om mijnentwil. 12 Ver-
blijdt u en juicht! want uw loon is groot
in de hemelen. Immers zóó heeft men
de profeten vóór u vervolgd.

13 Gíj zijt het zout der aarde. Zoo
nu het zout laf wordt, waarmede zal
het gezouten worden? Het deugt tot niets
meer dan om buitengeworpen, en door
de menschen vertreden te worden. 14 Gíj
zijt het licht der wereld. Eene stad, die
op een berg ligt, kan niet verborgen
blijven. 15 Ook steekt men geene lamp
aan en zet haar onder de koornmaat,
maar op den luchter; en ze schijnt voor
allen in het huis. 16 Zóó schijne uw licht
voor de menschen, opdat zij uwe goede
werken mogen zien, en uwen Vader in
de hemelen verheerlijken!

17 Meent niet, dat ik gekomen ben
om de wet of de profeten af te breken;
ik ben niet gekomen om af te breken,
maar om te voleindigen. 18 Want voor-
waar zeg ik u: totdat hemel en aarde voor-
bijgaan, zal niet ééne letter of ééne stip
van de wet voorbijgaan, totdat het alles
geschiedt. 19 Wie dan één van de gering-
ste dezer geboden verbreekt, en aldus de
menschen leert, zal de geringste genaamd
worden in het koningrijk der hemelen;
maar wie ze doet en leert, die zal groot
genaamd worden in het koningrijk der
hemelen. 20 Want ik zeg u: zoo uwe ge-
regtigheid niet overvloediger is dan die
der schriftgeleerden en farizeërs, gij zult
het koningrijk der hemelen niet ingaan.

21 Gij hebt gehoord, dat den ouden
gezegd is: Gij zult niet dooden,
maar wie doodt, zal schuldig zijn voor
het gerigt. 22 Doch ík zeg u, dat ieder,
die op zijnen broeder toornig wordt,
schuldig zal zijn voor het gerigt; en
wie tot zijnen broeder zegt: Raka! zal
schuldig zijn voor den grooten raad;
en wie zegt: Gij dwaas! zal schuldig
zijn tot het helsche vuur toe. 23 Zoo gij
dan uwe gave brengt tot het altaar, en
daar u herinnert, dat uw broeder iets
heeft tegen u: 24 laat uwe gave daar
vóór het altaar, en ga heen, verzoen u
eerst met uwen broeder, en kom dan
en offer uwe gave. 25 Wees spoedig wel-
gezind jegens uwe tegenpartij, terwijl
gij nog met hem op den weg zijt; op-
dat niet misschien de tegenpartij u over-
levere aan den regter, en de regter u
overlevere aan den dienaar, en gij in de
gevangenis geworpen wordt. 26 Voorwaar
zeg ik u: gij zult daar niet uitkomen, tot-
dat gij den laatsten penning betaald hebt.

27 Gij hebt gehoord, dat gezegd is:
Gij zult geen overspel doen.
28 Doch ík zeg u, dat ieder, die eene
vrouw aanziet om haar te begeeren, reeds
overspel met haar heeft gedaan in zijn
hart. 29 Indien nu uw regteroog u er-
gert, trek het uit, en werp het van u;
want het is u nut, dat één uwer leden
verloren gaat, en niet geheel uw ligchaam
in de hel geworpen wordt. 30 En indien
uwe regterhand u ergert, houw haar af,

8 (Ps. LXXIII. 1, XVII. 5). — 13 (Lc. XIV. 34, 35, Mr. IX. 50). — 14 (Jh. VIII. 12). — 15 (Lc. XI. 33, VIII. 16, Mr. IV. 21). — 18 (Lc. XVI. 17). — 21 (Ex. XX. 13). — 23, 24 (Mr. XI. 25, 26). — 25, 26 (Lc. XII. 58, 59). — 27 (Ex. XX. 14). — 29, 30 (XVIII. 9, 8, Mr. IX. 47, 43).

spreekwijs tot aanduiding der geestelijke heilgoederen van het koningrijk der h.; stv. en and. *het aardrijk beërven.* — 9. *vredelievenden*, and. *vredestichters.* — 11. *allerlei*, gew. t. *liegende allerlei.* — 17. *af te breken*, van hun gezag te berooven. De wet en de profeten zijn hier gedacht onder het beeld van een gebouw; stv. *te ontbinden.* — *voleindigen*, voltooijen, naar den vollen eisch geldend maken, nl. de *zedelijke* voorschriften der wet en der profeten; gelijk de uitdrukking *wet en profeten* in deze beteekenis ook voorkomt VII. 12, XXII. 40; stv. en and. *vervullen.* — 19. *verbreekt*, van zijn gezag berooft (v. 17). — 21. *den ouden*, den voorvaderen; stv. en and. *van de ouden*, de oude leeraars. — *gezegd is*, nl. door Mozes en de latere schriftgeleerden. — *maar wie doodt — gerigt*, bijvoegsel der schriftgeleerden. — 22. *toornig wordt*, gew. t. *toornig wordt zonder reden.* — *Raka*, een Hebreeuwsch scheldwoord, dat *leeghoofd* beteekent. — *tot het h. vuur toe*, eigl. *in het h. vuur*, nl. om daarin geworpen te worden. — 27. *dat gezegd is*, gew. t. *dat den ouden gezegd is* (v. 21). — 29. *ergert*, tot zonde verlokt. — *trek het uit*, bied aan zondige begeerlijkheid tegenstand door iedere aanleiding tot zonde te vermijden en des noods genot en neiging op te offeren. —

en werp haar van u; want het is u nut,
dat één uwer leden verloren gaat, en niet
geheel uw ligchaam ter helle vaart.
31 Nog is er gezegd: Wie zijne
vrouw verstoot, geve haar een
scheidbrief. 32 Doch ík zeg u: wie
zijne vrouw verstoot behalve om reden
van hoererij, maakt dat zij overspel doet;
en wie eene verstootene trouwt, doet
overspel.
33 Wederom hebt gij gehoord, dat
den ouden gezegd is: Gij zult geene
valsche eeden doen, maar den
Heer uwe eeden houden. 34 Doch
ík zeg u: zweert in 't geheel niet;
noch bij den hemel, want hij is de troon
Gods; 35 noch bij de aarde, want zij is
de voetbank zijner voeten; noch bij Je-
ruzalem, want het is de stad des groo-
ten Konings; 36 noch bij uw hoofd zult
gij zweren, want gij kunt niet één haar
wit of zwart maken. 37 Maar uw woord
zij: ja, ja; neen, neen; wat daarbo-
ven gaat, is uit den booze.
38 Gij hebt gehoord, dat gezegd is:
Oog voor oog, en tand voor tand.
39 Doch ík zeg u: wederstaat den booze
niet; maar die u slaat op de regterwang,
keer hem ook de andere toe; 40 en die
met u wil regten, en uwen rok nemen,
laat hem ook den mantel; 41 en die u
prest voor ééne mijl, ga er met hem
twee. 42 Geef hem, die u om iets vraagt,
en wijs niet af hem, die van u leenen wil.
43 Gij hebt gehoord, dat gezegd is:
Gij zult uwen naaste liefhebben,
en uwen vijand haten. 44 Doch ík zeg
u: hebt uwe vijanden lief, en bidt voor
hen, die u vervolgen; 45 opdat gij zonen
moogt worden uws vaders in de heme-
len; want hij doet zijne zon opgaan over
boozen en goeden, en doet regenen over
regtvaardigen en onregtvaardigen. 46 Want
zoo gij liefhebt hen, die u liefhebben,
wat loon hebt gij? Doen ook niet de
tollenaars aldus? 47 En zoo gij alleen
uwe broeders groet, wat doet gij over-
vloedigs? Doen ook niet de heidenen
hetzelfde? 48 Weest gij dan volmaakt,
gelijk uw hemelsche Vader volmaakt is.
VI. 1 Neemt u in acht, dat gij
uwe geregtigheid niet doet voor de
menschen, om van hen gezien te worden:
zoo niet, gij hebt geen loon bij uwen
Vader in de hemelen. 2 Wanneer gij dan
eene aalmoes geeft, zoo bazuin niet voor
u heen, gelijk de huichelaars doen in de
synagogen en op de straten, opdat zij
door de menschen geprezen mogen worden.
Voorwaar zeg ik u: zij hebben hun loon
weg. 3 Doch als gíj eene aalmoes geeft,
zoo wete uwe linkerhand niet wat uwe
regter doet; 4 opdat uwe aalmoes in 't
verborgen zij; en uw Vader, die in 't
verborgen ziet, zal het u vergelden.
5 En wanneer gij bidt, zoo weest niet
gelijk de huichelaars; want zij bidden
gaarne staande in de synagogen en op de
hoeken der straten, opdat zij van de men-
schen gezien mogen worden. Voorwaar zeg
ik u: zij hebben hun loon weg. 6 Doch
gij, wanneer gij bidt, ga in uwe binnen-
kamer, en sluit uwe deur, en bid tot
uwen Vader, die in 't verborgen is; en
uw Vader, die in 't verborgen ziet, zal
het u vergelden. 7 En als gij bidt, zoo
gebruikt geen omhaal van woorden, ge-
lijk de heidenen; want zij meenen, dat
zij om hunne veelheid van woorden ver-
hoord zullen worden. 8 Wordt dan hun
niet gelijk; want uw Vader weet wat gij
noodig hebt, eer gij er hem om bidt.
9 Gij dan bidt aldus: Onze Vader in
de hemelen! Uw naam worde geheiligd!
10 Uw koningrijk kome! Uw wil geschie-
de, gelijk in den hemel, zoo ook op

---

31 (Deut. XXIV. 1). — 32 (XIX. 9, Mr. X. 11, 12, Lc. XVI. 18). — 33 (Ex. XX. 7, Lev. XIX. 12, Deut. XXIII. 21). — 34—37 (Jac. V. 12), 34, 35 (Jez. LXVI. 1, Ps. XLVIII. 3). — 38 (Ex. XXI. 24). — 39, 40 (Lc. VI. 29). — 42 (Lc. VI. 35, Deut. XV. 5). — 43 (Lev. XIX. 18). — 44—48 (Lc. VI. 27, 28, 35, 32—34, 36), 44 (Lc. XXIII. 34), 48 (Lev. XIX. 2). — **VI.** 4 (Lc. XIV. 14). — 7 (1 Kon. XVIII. 28, Jez. I. 15). — 9—13 (Lc. XI. 2—4)

---

30. *ter helle vaart*, gew. t. *in de hel geworpen worde* (v. 29). — 43. *uwen vijand haten*. De schriftgeleerden vatten *uwen naaste* op als beteekenende *uwen vriend*, en leidden aldus uit het gebod de gevolgtrekking af, dat men zijnen vijand haten mogt. — 44. *hebt uwe vijanden — vervolgen*, gew. t. *hebt uwe vijanden lief; zegent hen, die u vervloeken; doet wèl aan hen, die u haten; en bidt voor hen, die u geweld aandoen, en u vervolgen* (Lc. VI. 27, 28). — 46. *aldus*, gew. t. *hetzelfde*. — 47. *heidenen*, gew. t. *tollenaars* (v. 46). — *hetzelfde*, gew. t. *aldus*. — 48. *h. Vader*, gew. t. *Vader in de hemelen*. — VI. 1. *geregtigheid*, gew. t. *aalmoes* (v. 2). — 4. *zal het u vergelden*, gew. t. *hij zal het u in 't openbaar vergelden*. — 5. *weest*, gew. t. *wees*. — *zeg ik u: zij*, gew. t. *zeg ik u, dat zij*. — 6. *vergelden*, gew. t. *in 't openbaar vergelde*.

aarde! 11 Geef ons heden ons genoeg-
zaam brood! 12 En vergeef ons onze schul-
den, gelijk ook wij aan onze schulde-
naars vergeven hebben! 13 En breng ons
niet in verzoeking, maar red ons van
den booze! 14 Want zoo gij den men-
schen hunne overtredingen vergeeft, zal
uw hemelsche Vader ook u vergeven;
15 maar zoo gij den menschen niet ver-
geeft, zal uw Vader ook uwe overtre-
dingen niet vergeven.

16 En wanneer gij vast, zoo ziet niet
droevig, gelijk de huichelaars; want zij
ontsieren hunne aangezigten, opdat het
van de menschen gezien worde, dat zij
vasten. Voorwaar zeg ik u: zij hebben
hun loon weg. 17 Doch gij, als gij vast,
zalf uw hoofd, en wasch uw aangezigt;
18 opdat het niet van de menschen ge-
zien worde, dat gij vast, maar van uwen
Vader, die in 't verborgen is; en uw
Vader, die in 't verborgen ziet, zal het
u vergelden.

19 Verzamelt u geene schatten op aarde,
waar mot en roest ze bederft, en waar
dieven doorgraven en stelen; 20 maar ver-
zamelt u schatten in den hemel, waar
noch mot, noch roest ze bederft, en waar
dieven niet doorgraven of stelen. 21 Want
waar uw schat is, daar zal ook uw hart
zijn.

22 De lamp des ligchaams is het oog.
Zoo dan uw oog gezond is, geheel uw
ligchaam zal in 't licht zijn; 23 maar
zoo uw oog krank is, geheel uw ligchaam
zal in 't duister zijn. Indien dan het
licht in u duisternis is, hoe groot is de
duisternis!

24 Niemand kan twee heeren dienen;
want hij zal óf den éénen haten, en den
anderen liefhebben, óf den éénen aan-
hangen, en den anderen verachten. Gij
kunt niet God dienen en Mamon. 25 Daar-
om zeg ik u: weest niet bezorgd voor
uw leven, wat gij eten; of voor uw lig-
chaam, wat gij aandoen zult. Is het le-
ven niet meer dan het voedsel, en het
ligchaam dan de kleeding? 26 Ziet op de
vogelen des hemels, dat ze niet zaaijen
of maaijen of verzamelen in schuren; en
uw hemelsche Vader voedt ze nogtans.
Gaat gij ze niet verre te boven? 27 En
wie van u kan, met bezorgd te zijn, ééne
el aan de lengte zijner dagen toevoegen?
28 En waarom zijt gij omtrent kleeding
bezorgd? Let op de leliën des velds, hoe
ze wassen: ze arbeiden of spinnen niet;
29 doch ik zeg u, dat zelfs Salomo in
al zijne heerlijkheid niet gekleed was
gelijk ééne van deze. 30 Indien nu God
het gras des velds, dat heden is, en
morgen in den oven geworpen wordt,
zóó kleedt, zal hij het niet veel meer
u doen, gij kleingeloovigen? 31 Weest
dan niet bezorgd, zeggende: Wat zullen
wij eten, of wat zullen wij drinken, of
wat zullen wij aandoen? 32 Want dit
alles zoeken de heidenen; want uw he-
melsche Vader weet, dat gij dit alles
noodig hebt. 33 Maar zoekt eerst zijne
geregtigheid en zijn koningrijk, en dit al-
les zal er u worden bijgevoegd. 34 Weest
dan niet bezorgd voor den dag van mor-
gen; want de dag van morgen zal zijne
eigene zorgen hebben: elke dag heeft
genoeg aan zijn eigen kwaad.

VII. 1 Oordeelt niet, opdat gij niet
geoordeeld wordt! 2 Want met het oor-

---

13 (XXVI. 41). — 14 (Mr. XI. 25). — 15 (XVIII. 35). — 16 (Jez. LVIII. 3—5). — 19—21 (Lc. XII. 33, 34, Mt. XIX. 21). — 22, 23 (Lc. XI. 34—36). — 24 (Lc. XVI. 13). — 25—33 (Lc. XII. 22—31), 26 (X. 31). — **VII.** 1—5 (Lc. XII. 37, 38, 41, 42). — 2 (Mr. IV. 24).

---

11. *genoegzaam*, and. *noodig*. Wat het Gr. woord eigenlijk beteekent, is vrij onzeker; maar voor zeker mag men houden, dat het niet beteekent *dagelijksch*. — 12. *vergeven hebben*, gew. t. *vergeven* (Lc. XI. 4). — *booze*. De gew. t. laat hier volgen: *Want uwer is het koningrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.* Dit slot des gebeds ontbreekt in zooveel handschriften en oude vertalingen en bij zoovele kerkvaders, dat aan deszelfs onechtheid niet te twijfelen valt. Intusschen is het een zeer oud bijvoegsel. — 15. *niet vergeeft*, gew. t. *hunne overtredingen niet vergeeft* (v. 14). — 16. *zeg ik u: zij*, gew. t. *zeg ik u, dat.* — 18. *vergelden*, gew. t. *in het openbaar vergelden.* — 23. *het licht in u*, het inwendige licht, het licht der rede, dat den mensch bij zijn willen en handelen als 't ware den weg moet wijzen. — 24. *Mamon*, gew. t. *Mammon.* Het woord beteekent *iets, waarop men vertrouwt, rijkdom*, en is hier gebezigd in de beteek. *God des rijkdoms.* — 25. *wat gij eten*, gew. t. *wat gij eten, en wat gij drinken* (v. 31). — 27. *de lengte zijner dagen*, eigl. *zijne lengte.* Dat *levens-* en niet *ligchaams*-lengte bedoeld wordt, blijkt uit v. 25. — *ééne el... toevoegen*, vgl. Ps. XXXIX. 6, *gij hebt mijne dagen eene handbreedte gesteld.* — 33. *zijne geregtigh. en zijn k.* gew. t. *Gods koningrijk en zijne geregtigheid.*

deel, waarmede gij oordeelt, zult gij geoordeeld worden, en met de maat, waarmede gij meet, zal u toegemeten worden. 3 En wat ziet gij den splinter in het oog uws broeders, en den balk in uw oog bemerkt gij niet? 4 Of hoe zult gij tot uwen broeder zeggen: Laat mij den splinter uit uw oog trekken; en zie, de balk is in uw oog? 5 Gij huichelaar! trek eerst uit uw oog den balk, en dan moogt gij zien den splinter te trekken uit het oog uws broeders.

6 Geeft het heilige niet aan de honden, en werpt uwe paarlen niet voor de zwijnen, opdat zij ze niet misschien vertreden met hunne voeten, en zich omkeeren en u verscheuren.

7 Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt aan, en u zal worden opengedaan. 8 Want ieder, die bidt, ontvangt; en die zoekt, vindt, en die aanklopt, dien zal worden opengedaan. 9 Of welk mensch onder u, als zijn zoon hem om brood vraagt, zal hij wel hem een steen geven? 10 Of ook, als hij om een visch vraagt, zal hij wel hem eene slang geven? 11 Indien dan gij, die boos zijt, goede gaven weet te geven aan uwe kinderen, hoeveel te meer zal uw Vader in de hemelen goede gaven geven aan degenen, die er hem om bidden!

12 Alles dan, wat gij wilt dat de menschen u doen, doet ook gij hun zoo; want dit is de wet en de profeten.

13 Gaat in door de enge poort! want wijd is de poort, en breed de weg, die ten verderve leidt, en velen zijn er, die langs hem ingaan. 14 Want eng is de poort, en smal de weg, die ten leven leidt, en weinigen zijn er, die hem vinden. 15 En neemt u in acht voor de valsche profeten, die tot u komen in schaapskleederen, maar van binnen zijn zij roofgierige wolven. 16 Aan hunne vruchten zult gij hen kennen. Men leest immers van doornen geene druiven, of van distelen vijgen? 17 Zoo brengt ieder goede boom goede vruchten voort; maar de slechte boom brengt slechte vruchten voort. 18 Een goede boom kan geene slechte vruchten voortbrengen, en een slechte boom geene goede vruchten voortbrengen. 19 Iedere boom, die geene goede vrucht voortbrengt, wordt omgehouwen, en in het vuur geworpen. 20 Derhalve aan hunne vruchten zult gij hen kennen.

21 Niet ieder, die tot mij zegt: Heer, Heer! zal het koningrijk der hemelen ingaan, maar die den wil doet mijns Vaders in de hemelen. 22 Velen zullen te dien dage tot mij zeggen: Heer, Heer! hebben wij niet door uwen naam geprofeteerd, en door uwen naam demonen uitgeworpen, en door uwen naam vele krachten gedaan? 23 En alsdan zal ik hun openlijk betuigen: Ik heb u nooit gekend. Gaat weg van mij, gij, die de ongeregtigheid werkt!

24 Ieder dan, die deze mijne woorden hoort en ze doet, dien zal ik vergelijken bij een bedachtzaam man, die zijn huis gebouwd had op de rots. 25 En de regen viel, en de waterstroomen kwamen, en de winden waaiden en sloegen tegen dat huis, en het viel niet; want het was gegrondvest op de rots. 26 En ieder, die deze mijne woorden hoort en ze niet doet, zal vergeleken worden bij een dwaas man, die zijn huis gebouwd had op het zand. 27 En de regen viel, en de waterstroomen kwamen, en de winden waaiden en sloegen tegen dat huis, en het viel, en zijn val was groot.

28 En het geschiedde, toen Jezus deze woorden geëindigd had, dat de scharen verslagen stonden over zijne leer. 29 Want hij leerde hen als een die gezag heeft, en niet zooals hunne schriftgeleerden.

7—11 (Lc. XI. 9—13). — 12 (Lc. VI. 31). — 13 (Lc. XIII. 24). — 15 (XXIV. 4, Deut. XIII. 3, Jer. XXIII. 16). — 16, 17 (Lc. VI. 43, 44). — 17, 18 (XII. 33, 35). — 19 (III. 10). — 21, 24—27 (Lc. VI. 46—49), 23 (Lc. XIII. 27). — 28, 29 (Mr. I. 22, Lc. IV. 32).

VII. 2. *toegemeten,* gew. t. *weder toegemeten.* — 10. *Of ook, als,* gew. t. *En als.* — 13. *ingaan,* trachten in te gaan, nl. in het koningrijk der h. — 22. *door uwen naam*, door de kracht van uwen naam. — *demonen,* booze geesten, dienaren van den duivel (XII. 24.) — 25. *waterstroomen.* Men denke aan beken, die door den regen gevoed, buiten hare oevers treden, en wijd en zijd het land onder water zetten. — 26. *op het zand*, dat door de waterstroomen losgewoeld wordt. — 28. *geëindigd,* gew. t. *voleindigd.* — 29. *hunne,* gew. t. *de.*

Genezing van een melaatsche. — Groot geloof van een heidenschen hoofdman. — Genezing der schoonmoeder van Petrus, — van allerlei kranken. — Wat noodig is om Jezus te volgen. — Jezus stilt den storm. — Genezing der twee bezetenen van Gadara.

VIII. 1 Toen hij nu van den berg
was afgekomen, volgden hem vele scha-
ren. 2 En zie, een melaatsche trad toe
en aanbad hem, zeggende: Heer! zoo
gij wilt, gij kunt mij reinigen. 3 En
de hand uitstrekkende, raakte hij hem
aan en zeide: Ik wil, wees gereinigd!
en terstond was zijne melaatschheid ge-
reinigd. 4 En Jezus zeide tot hem: Zie
toe, dat gij het aan niemand zegt;
maar ga heen, vertoon u aan den pries-
ter, en offer de gave, die Mozes ge-
boden heeft tot getuigenis voor hen.
5 En toen hij Kapernaüm was inge-
gaan, kwam tot hem een hoofdman, en
bad hem 6 en zeide: Heer! mijn knecht
ligt te huis verlamd, en lijdt vreeselijke
pijnen. 7 Hij zeide tot hem: Ik zal ko-
men en hem genezen. 8 En de hoofd-
man antwoordde en zeide: Heer! ik ben
niet waardig, dat gij onder mijn dak
ingaat. Maar zeg het alleenlijk met een
woord, en mijn knecht zal gezond wor-
den. 9 Want ook ik ben een mensch
onder het gezag van anderen, hebbende
krijgsknechten onder mij. En ik zeg aan
dezen: Ga! en hij gaat; en aan een
ander: Kom! en hij komt; en aan mijn
dienstknecht: Doe dit! en hij doet het.
10 Jezus nu, dit hoorende, verwonderde
zich, en zeide tot degenen, die hem
volgden: Voorwaar zeg ik u: bij nie-
mand onder Israël heb ik zoo groot een
geloof gevonden. 11 Doch ik zeg u, dat
velen van Oosten en Westen zullen ko-
men, en aanzitten met Abraham en
Izaäk en Jakob in het koningrijk der
hemelen; 12 maar de kinderen des ko-
ningrijks zullen uitgeworpen worden in
de buitenste duisternis: daar zal het
geween en het geknars der tanden zijn.
13 En Jezus zeide tot den hoofdman:
Ga heen! u geschiede gelijk gij geloofd
hebt. En de knecht werd te dier ure
gezond.
14 En toen Jezus in het huis van
Petrus kwam, zag hij diens schoonmoe-
der met de koorts te bed liggen. 15 En
hij raakte hare hand aan, en de koorts
verliet haar; en zij stond op, en bediende
hem. 16 En toen het avond geworden
was, bragt men vele bezetenen tot hem.
En hij wierp de geesten uit met een
woord, en al de lijders genas hij; 17 op-
dat vervuld zou worden wat gesproken
is door Jezaja, den profeet, die zegt:
Hij heeft onze krankheden ge-
nomen, en onze ziekten wegge-
dragen.
18 Toen nu Jezus vele scharen om
zich henen zag, beval hij af te varen
naar de overzijde. 19 En een schriftge-
leerde trad toe en zeide tot hem: Leeraar!
ik zal u volgen, waar gij ook henen
gaat. 20 En Jezus zegt tot hem: De vos-
sen hebben kuilen, en de vogelen des
hemels nesten; maar de Zoon des men-
schen heeft niet, waar hij het hoofd
kan nederleggen. 21 En een ander der
leerlingen zeide tot hem: Heer! Vergun
mij eerst heen te gaan en mijnen va-
der te begraven. 22 Doch Jezus zegt
tot hem: Volg mij, en laat de dooden
hunne dooden begraven!
23 En toen hij in het schip gegaan
was, volgden hem zijne leerlingen. 24 En
zie, het meer werd zeer onstuimig, zoo-
dat het schip door de golven bedekt
werd; doch hij sliep. 25 En zij traden
toe en wekten hem, zeggende: Heer,
help; wij vergaan! 26 En hij zeide tot
hen: Waarom zijt gij bang, gij klein-
geloovigen? Toen stond hij op en be-
strafte de winden en het meer, en er
kwam groote stilte. 27 De menschen

VIII. 1—4 (Mr. I. 40—44, Lc. V. 12—15), 4 (Lev. XIV. 2—32). — 5—10, 13 (Lc. VII. 1—10), 11, 12 (Lc. XIII. 29, 28), 11 (Mal. I. 11, Jh. X. 16), 12 (XIII. 42, XXII. 13, XXIV. 51). — 14—16 (Mr. I. 29—34, Lc. IV. 38—41). — 17 (Jez. LIII. 4). — 19—22 (Lc. IX. 57—62). — 23—27 (Mr. IV. 35—41, Lc. VIII. 22—25).

VIII. 2. *trad toe*, gew. t. *kwam*. — 3. *En*, gew. t. *En Jezus*. — 5. *toen hij*, gew. t. *toen Jezus*. — 7. *Hij*, gew. t. *En Jezus*. — 8. *het alleenlijk met een w.* gew. t. *alleenlijk een woord*. — 10. *bij niemand*, gew. t. *zelfs niet* (Lc. VII. 9). — 13. *u*, gew. t. *en u*. — *de knecht*, gew. t. *zijn knecht*. — 15. *hem*, gew. t. *hen*. — 20. *de Zoon des m.* Dikwijls bezigt Jezus deze benaming, als hij van zich zelven spreekt. Misschien doet hij het om bedektelijk te wijzen op Dan. VII. 13, waar de Messias met de wolken des hemels verschijnt als een menschen-zoon, d. i. als een mensch (XXVI. 64). — 21. *der leerl.* gew. t. *zijner leerl.* — 22. *zegt*, gew. t. *zeide*. — *de dooden*, de geestelijk dooden (Jh. V. 25). — 25. *En zij*, gew. t. *En zijne leerl.* — *help*, gew. t. *help ons*.

nu verwonderden zich, en zeiden: Hoe groot is deze, dat de winden en het meer hem gehoorzamen?

28 En toen hij aan de overzijde gekomen was, in het land der Gadareners, ontmoetten hem twee bezetenen, komende uit de graven, en zeer woest, zoodat niemand dien weg kon langs gaan. 29 En zie, zij riepen, zeggende: Wat hebben wij met u te doen, Zoon Gods! Zijt gij hier gekomen om vóór den tijd ons te pijnigen? 30 Er weidde nu verre van hen eene kudde van vele zwijnen. 31 En de demonen baden hem, zeggende: Indien gij ons uitwerpt, zoo zend ons in de kudde zwijnen. 32 En hij zeide tot hen: Gaat heen! Zij nu voeren uit, en voeren in de kudde zwijnen. En zie, de gansche kudde zwijnen stortte van de steilte in het meer, en zij stierven in de wateren. 33 De hoeders nu vloden, en naar de stad gaande, berigtten zij alles en wat met de bezetenen geschied was. 34 En zie, de gansche stad ging Jezus te gemoet, en toen zij hem zagen, baden zij hem, dat hij van hun gebied mogt weggaan.

Een verlamde ontvangt vergeving van zonden en wordt genezen. — Roeping van den tollenaar Mattheüs. — Waarom Jezus' leerlingen niet vasten. — De vrouw, die de kleederen van Jezus aanraakt. — Opwekking der dochter van Jaïrus. — Genezing van twee blinden en van eenen stomme. — "De oogst is groot, maar de arbeiders zijn weinige."

IX. 1 En in het schip gaande, stak hij over, en kwam in zijne stad. 2 En zie, ze bragten tot hem een verlamde, die op een bed lag. En Jezus, hun geloof ziende, zeide tot den verlamde: Heb goeden moed, zoon! de zonden zijn u vergeven. 3 En zie, eenige der schriftgeleerden zeiden bij zich zelve: Deze lastert. 4 En Jezus, hunne gedachten ziende, zeide: Waarom hebt gij booze gedachten in uwe harten? 5 Wat toch is ligter, te zeggen: De zonden zijn u vergeven? of te zeggen: Sta op en wandel? 6 Opdat gij nu moogt weten, dat de Zoon des menschen gezag heeft op aarde om zonden te vergeven (hierop zegt hij tot den verlamde): Sta op en neem uw bed, en ga naar uw huis! 7 En hij stond op, en ging naar zijn huis. 8 De scharen nu, dit ziende, werden bevreesd, en verheerlijkten God, die zulk een gezag aan de menschen gegeven had.

9 En van daar verder gaande, zag Jezus een mensch aan het tolhuis zitten, Mattheüs genaamd, en zeide tot hem: Volg mij! En hij stond op, en volgde hem. 10 En het geschiedde, toen hij in huis aanzat, zie, vele tollenaars en zondaars kwamen, en zaten met Jezus en zijne leerlingen aan. 11 En de farizeërs, dit ziende, zeiden tot zijne leerlingen: Waarom eet uw leeraar met de tollenaars en zondaars? 12 Hij nu, dit hoorende, zeide: De gezonden hebben geen geneesheer noodig, maar de zieken. 13 Doch gaat heen, en leert wat het zeggen wil: Barmhartigheid wil ik, en geen offer; want ik ben niet gekomen om regtvaardigen, maar om zondaren te roepen.

14 Hierop komen tot hem de leerlingen van Johannes, en zeggen: Waarom vasten wij en de farizeërs veel, en uwe leerlingen vasten niet? 15 En Jezus zeide tot hen: Kunnen wel de vrienden des bruidegoms treuren, zoo lang de bruidegom bij hen is? Doch er zullen dagen komen, dat de bruidegom van hen weggenomen is, en alsdan zullen zij vasten. 16 Niemand zet een lap ongekrompen laken op een oud kleed; want het invulsel daarvan neemt iets af van het kleed, en er ontstaat eene ergere scheur. 17 Ook doet men geen jongen wijn in

28—34 (Mr. V. 1—20, Lc. VIII. 26—39). — **IX.** 1—17 (Mr. II. 1—22, Lc. V. 17—39), 2 (Lc. VII. 48), 4 (XII. 25, Jh. II. 24, 25), 11 (XI. 19), 13 (XII. 7, Hoz. VI. 6, Lc. XIX. 10, 15, Jh. III. 29).

27. *dat de*, gew. t. *dat ook de.* — 28. *Gadareners*, gew. t. *Gergeseners.* — 29. *Zoon*, gew. t. *Jezus, Zoon.* — 31. *Zend ons*, gew. t. *vergun ons te varen.* — IX. 1. *zijne stad*, Kapernäum, waar hij was gaan wonen, nadat hij Nazaret verlaten had (IV. 13). — 2. *de zonden*, gew. t. *uwe zonden.* — 3. *lastert*, nl. God. — 6. *opdat gij*, enz. Jezus wil dus zijne wonderen beschouwd hebben als bewijzen voor de magt, die hij heeft, om te helpen zoowel naar den geest, als naar het ligchaam (Jh. VI. 26, 27, IX. 1—5, 39). — 8. *werden bevreesd*, gew. t. *verwonderden zich.* — 10. *in huis*, waarschijnlijk in het huis van Matth. (Mr. Lc.). — *aanzat*, eigl. *aanlag;* zie het aanget. op Lc. VII. 37. — 12. *Hij nu*, gew. t. *Jezus nu.* — *zeide*, gew. t. *zeide tot hen.* — 13. *te roepen*, gew. t. *tot bekeering te roepen* (Lc. V. 32.). — 15. *de vrienden des bruidegoms*, de speelnooten.

oude zakken; anders barsten de zakken,
en de wijn wordt uitgestort, en de zak-
ken gaan verloren; maar men doet jon-
gen wijn in nieuwe zakken, en beide
blijven bewaard.
18 Terwijl hij zóó tot hen sprak, zie,
een overste kwam binnen en aanbad
hem, zeggende; Mijne dochter is zoo
even gestorven; maar kom en leg uwe
hand op haar, en zij zal leven. 19 En
Jezus stond op, en volgde hem met
zijne leerlingen.
20 En zie, eene vrouw, die sedert
twaalf jaren het bloedvloeijen had, trad
van achteren toe, en raakte het boord-
sel van zijn kleed aan; 21 want zij zeide
bij zich zelve: Zoo ik alleenlijk zijn kleed
aanraak, ik zal gezond worden. 22 Jezus
nu keerde zich om, en haar ziende,
zeide hij: Heb goeden moed, dochter!
uw geloof heeft u behouden. En de
vrouw werd gezond van die ure aan.
23 En toen Jezus in het huis van den
overste kwam, en de fluitspelers zag en
de schare, die misbaar maakte, zeide
hij: 24 Gaat weg! want het dochterken
is niet gestorven, maar slaapt. En zij
belachten hem. 25 Toen nu de schare
uitgedreven was, ging hij binnen en
vatte hare hand; en het dochterken stond
op. 26 En het gerucht hiervan ging uit
door geheel dat land.
27 En toen Jezus van daar verder ging,
volgden hem twee blinden, die riepen
en zeiden: Ontferm u onzer, Zoon Davids!
28 En toen hij in huis gegaan was, kwa-
men de blinden tot hem; en Jezus zeide
tot hen: Gelooft gij, dat ik dit doen
kan? Zij zeiden tot hem: Ja, Heer!
29 Toen raakte hij hunne oogen aan, en
zeide: U geschiede naar uw geloof! 30 En
hunne oogen gingen open. En Jezus dreig-
de hen, en zeide: Ziet toe, dat niemand
het verneme! 31 Zij echter gingen uit,
en maakten hem ruchtbaar in geheel dat
land.
32 Terwijl nu dezen uitgingen, zie,
men bragt tot hem een stommen mensch,
die bezeten was. 33 En toen de demon
uitgeworpen was, sprak de stomme. En
de scharen verwonderden zich, en zeiden:
Nooit is het zóó onder Israël gezien.
34 Maar de farizeërs zeiden: Hij werpt
de demonen uit door den overste der
demonen.
35 En Jezus trok rond door al de ste-
den en de vlekken, leerende in hunne
synagogen en predikende het evangelie
des koningrijks, en genezende iedere
ziekte en iedere kwaal. 36 En de scha-
ren ziende, werd hij innerlijk met hen
bewogen, omdat ze geplaagd en ver-
waarloosd waren, gelijk schapen, die
geen herder hebben. 37 Toen zeide hij
tot zijne leerlingen: De oogst is wel
groot, maar de arbeiders zijn weinige.
38 Bidt dan den Heer des oogstes, dat
hij arbeiders in zijnen oogst zende.

Uitzending der twaalve.

X. 1 En zijne twaalf leerlingen tot
zich roepende, gaf hij hun gezag over
onreine geesten, om ze uit te werpen,
en om iedere ziekte en iedere kwaal te
genezen. 2 De namen nu der twaalf apo-
stelen zijn deze: de eerste, Simon, ge-
naamd Petrus, en Andreas, zijn broeder;
Jacobus, de zoon van Zebedeüs, en Jo-
hannes, zijn broeder; 3 Philippus en Bar-
tholomeüs; Thomas en Mattheüs, de tol-
lenaar; Jacobus, de zoon van Alpheüs,
en Lebbeüs; 4 Simon, deKananeër, en
Judas Iskariot, die hem ook verraden
heeft.

18—26 (Mr. V. 21—43, Lc. VIII. 40—56), 22 (Lc. VII. 50, VIII. 48, XVII. 19), 24 (Jh. XI. 11). — 30 (VIII. 4, XII. 16). — 32—34 (Lc. XI. 14, 15), 34 (XII. 24). — 35 (IV. 23). — 36 (Mr. VI. 34, Num. XXVII. 17). — 37, 38 (Lc. X. 2, Jh. IV. 35). — **X.** 1 (Mr. VI. 7, Lc. IX. 1). — 2—4 (Mr. III. 16—19, Lc. VI. 14—16, Hand. I. 13). — 6 (XV. 24, Hand. III. 26).

---

18. *kwam binnen*, gew. t. *kwam*. — 20. *het boordsel.* Het boordsel wordt bedoeld, waaraan de kwasten hingen, die de Joden volgens Num. XV. 38, 39 onder aan hunne kleederen droegen. — 22. *heeft u behouden... werd gezond.* In het Gr. staat beide keeren hetzelfde woord; het beteekent nl. *behouden*, *redden*, zoo naar den *geest*, als naar het *ligchaam*. — 23. *fluitspelers*, enz. Men was nl. destijds gewoon in sterfhuizen treurmuzijk te maken en klaagliederen te zingen. — 35. *kwaal*, gew. t. *kwaal onder het volk*. — 36. *geplaagd*, gew. t. *vermoeid*. — 37. *De oogst*. Jezus zegt niet *de akker* (XIII. 38), maar *de oogst*: men denke dus aan de vatbaarheid van velen uit het Joodsche volk om het evang. aan te nemen (Jh. IV. 35). — X. 2. *apostelen*, d. i. *zendelingen*. — *Lebbeüs*, gew. t. *Lebbeüs*, *bijgenaamd Thaddeüs*. — 4. *Kananeër*, gew. t. *Kananiter*, d. i. *ijveraar* (Lc.), vroeger een dergenen, die met woord en daad voor Mozes' wet ijverden, gelijk Paulus vóór zijne bekeering.

5 Deze twaalf zond Jezus uit, en gebood hun, zeggende: Betreedt den weg tot de heidenen niet, en treedt geene stad der Samaritanen binnen; 6 maar gaat veeleer henen tot de verlorene schapen van het huis Israëls. 7 En als gij henengaat, zoo predikt en zegt: Het koningrijk der hemelen is genaderd. 8 Geneest kranken, reinigt melaatschen, werpt demonen uit. Om niet hebt gij het ontvangen; geeft het om niet. 9 Voorziet u niet van goud of zilver of koper in uwe gordels; 10 niet van reiszak of twee rokken of schoenen of staven. Want de arbeider is zijn voedsel waardig.

11 En als gij eene stad of een vlek ingaat, onderzoekt, wie daarin het waardig is; en blijft daar, totdat gij weder uitgaat. 12 En als gij een huis ingaat, zoo groet het. 13 En zoo dat huis het waardig is, kome uw vrede over hetzelve; maar zoo het dat niet waardig is, keere uw vrede tot u terug. 14 En zoo iemand u niet ontvangt en naar uwe woorden niet hoort, gaat dat huis of die stad uit, en schudt het stof uwer voeten af. 15 Voorwaar zeg ik u: het zal den lande Sodom en Gomorra dragelijker zijn ten dage des oordeels, dan die stad.

16 Zie, ik zend u als schapen midden onder wolven. Weest dan bedachtzaam als de slangen, en argeloos als de duiven. 17 En neemt u in acht voor de menschen; want zij zullen u overleveren aan vergaderingen, en in hunne synagogen zullen zij u geeselen. 18 Ja, ook voor stadhouders en koningen zult gij gebragt worden om mijnentwil, tot getuigenis voor hen en de volken. 19 En wanneer ze u overleveren, weest niet bezorgd, hoe of wat gij spreken zult; want u zal in die ure gegeven worden, wat gij spreken zult: 20 want niet gij zijt het die spreekt, maar de geest uws Vaders, die in u spreekt. 21 De broeder zal den broeder ten doode overleveren, en de vader zijn kind; en kinderen zullen opstaan tegen ouders, en hen dooden. 22 En gij zult door allen gehaat worden om mijns naams wil; maar die volhardt ten einde toe, die zal behouden worden. 23 En wanneer ze u vervolgen in de ééne stad, vlugt naar de andere; want voorwaar zeg ik u: gij zult de steden Israëls niet rondkomen, totdat de Zoon des menschen komt.

24 Een leerling is niet boven den leeraar, en een dienstknecht niet boven zijn heer. 25 Het zij den leerling genoeg, dat hij worde gelijk zijn leeraar, en de dienstknecht gelijk zijn heer. Indien ze den huisheer Beëlzebul hebben bijgenaamd, hoe veel te meer zijne huisgenooten! 26 Vreest hen dan niet; want er is niets bedekt, dat niet ontdekt, en verborgen, dat niet bekend worden zal. 27 Wat ik u in de duisternis zeg, spreekt het bij 't licht; en wat gij in 't oor hoort, predikt het op de daken. 28 En vreest niet voor hen, die het ligchaam dooden, en de ziel niet kunnen dooden; maar vreest veeleer hem, die én ziel én ligchaam kan verderven in de hel. 29 Worden niet twee musschen voor een penning verkocht? En niet ééne van haar zal op de aarde vallen zonder uwen Vader. 30 Ja, van u zijn ook de haren des hoofds alle geteld. 31 Vreest dan niet! gij gaat vele musschen te boven. 32 Ieder dan, die mij belijdt voor de menschen, dien zal ook ik belijden voor mijnen Vader in de hemelen; 33 maar wie mij verloochent voor de menschen, dien zal ook ik verloochenen voor mijnen Vader in de hemelen.

34 Meent niet, dat ik gekomen ben om vrede te brengen op aarde; ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. 35 Want ik ben gekomen om tweedragt te verwekken tusschen een zoon en zijn vader, en tusschen eene dochter en hare moeder, en tus-

---

9—15 (Mr. VI. 8—11, Lc. IX. 3—5, X. 4—12), 14 (VII. 6, Hand. XIII. 51), 15 (XI. 22, 24). — 16 (Lc. X. 3). — 17—22 (XXIV. 9—13, Mr. XIII. 9—13, Lc. XXI. 12—19, XII. 11, 12). — 24, 25 (Lc. VI. 40, Jh. XIII. 16). — 26—33 (Lc. XII. 2—9), 26 (Mr. IV. 22, Lc. VIII. 17). — 34—36 (Lc. XII. 49—53), 35, 36 (Mich. VII. 6).

---

8. *werpt*, gew. t. *wekt dooden op, werpt* (XI. 5).— *staven*, gew. t. *staf*. — 11. *uitgaat*, naar elders vertrekt. — 13. *uw vrede. Vrede zij u!* was de gewone groete der Joden. — 14. *dat huis... uit*, gew. t. *uit dat huis*. — *bijgenaamd*, gew. t. *genaamd*. — 27. *wat gij in 't oor hoort*, wat u in 't oor gefluisterd wordt. — 34. *Meent niet*, enz. Het eigenlijke doel van Jezus komst is *vrede*, doch haar noodzakelijk gevolg, wegens de zonde der menschen, het *zwaard*, d. i. twist en moord. Dit noodzakelijk gevolg stelt Jezus hier voor als doel, voor zoo ver het in Gods ontwerp opgenomen, en in de Schrift (v. 35) aangeduid was (Lc. II. 34).

schen eene schoondochter en hare schoon-
moeder; 36 en eens menschen huisge-
nooten zullen zijne vijanden zijn. 37 Die
vader of moeder bemint boven mij, is
mijner niet waardig; en die zoon of
dochter bemint boven mij, is mijner
niet waardig; 38 en die niet zijn kruis
neemt en mij volgt, is mijner niet waar-
dig. 39 Die zijn leven vindt, zal het ver-
liezen; en die zijn leven verliest om
mijnentwil, zal het vinden. 40 Die u
ontvangt, ontvangt mij; en die mij ont-
vangt, ontvangt mijnen Zender. 41 Die
een profeet ontvangt op zijn naam van
profeet, zal het loon eens profeten ont-
vangen; en die een regtvaardige ont-
vangt op zijn naam van regtvaardige,
zal het loon eens regtvaardigen ontvan-
gen; 42 en wie aan één dezer kleinen
alleenlijk een beker water te drinken geeft
op zijn naam van leerling, voorwaar zeg
ik u: hij zal zijn loon niet verliezen.

Boodschap van Johannes den Dooper, en Jezus' getuigenis aangaande hem. — Jezus bestraft de steden Chorazim, Bethsaïda en Kapernaüm, — spreekt een dankgebed uit, — noodigt vermoeiden en belasten tot zich.

XI. 1 En het geschiedde, toen Jezus
geëindigd had met aan zijne twaalf leer-
lingen bevel te geven, dat hij van daar
wegging, om te leeren en te prediken
in hunne steden.
2 Johannes nu, toen hij in de gevan-
genis van de werken van den Christus
hoorde, zond zijne leerlingen 3 en liet
hem zeggen: Zijt gij degene, die ko-
men zou, of moeten wij op een ander
wachten? 4 En Jezus antwoordde en
zeide tot hen; Gaat heen en berigt aan
Johannes wat gij hoort en ziet: 5 Blin-
den worden ziende, en kreupelen wan-
delen; melaatschen worden gereinigd,
en dooven hooren; en dooden worden
opgewekt, en aan armen wordt het evan-
gelie verkondigd; 6 en zalig is hij, die
zich aan mij niet ergert!
7 Toen nu dezen henengingen, be-
gon Jezus tot de scharen aangaande Jo-
hannes te zeggen: Wat zijt gij in de
woestijn gaan beschouwen? riet, dat
door den wind bewogen wordt? 8 Maar
wat zijt gij gaan zien? een mensch,
die zachte kleederen draagt? Zie, die
de zachte kleederen dragen, zijn in
de huizen der koningen. 9 Maar wat
zijt gij gaan zien? een profeet? Ja,
zeg ik u, nog veel meer dan profeet.
10 Want deze is het, van wien ge-
schreven staat: Zie, ik zend mijnen
bode voor uw aangezigt, en hij
zal uwen weg bereiden voor u
heen. 11 Voorwaar zeg ik u: er is on-
der geborenen van vrouwen geen groo-
tere opgestaan dan Johannes de dooper;
maar de kleinste in het koningrijk der
hemelen is grooter dan hij. 12 Doch van
de dagen van Johannes den dooper tot
nu toe wordt het koningrijk der heme-
len geweld aangedaan, en geweldenaars
rooven het. 13 Want al de profeten en
de wet hebben tot op Johannes gepro-
feteerd. 14 En indien gij het vatten wilt,
hij is Elia, die komen zou. 15 Die ooren
heeft, hoore!
16 Doch waarbij zal ik dit geslacht
vergelijken? Het is gelijk aan kinderen,
die op de markt zitten, en die den ande-
ren toeroepen 17 en zeggen: Wij hebben
voor u op de fluit gespeeld, en gij hebt

37, 38 (Lc. XIV. 26, 27), 38 (XVI. 24). — 39 (XVI. 25, Lc. XVII. 33, Jh. XII. 25). — 40 (Jh. XIII. 20, Lc. X. 16). — 42 (Mr. IX. 41). — **XI.** 2—19 (Lc. VII. 18—35), 3 (Deut. XVIII. 15), 5 (Jez. XXXV. 5, 6, XXIX. 18), 10 (Mal. III. 1, Mr. I. 1), 12, 13 (Lc. XVI. 16), 14 (Mal. IV. 5, Lc. I. 17).

39. *zijn leven*, het lager leven, dat des ligchaams. — *het verliezen*, het hooger leven, dat des geestes. — 41. *op zijn naam van profeet*, omdat hij een profeet is. — *zal het loon eens prof. ontv.*, het loon, dat een profeet ontvangt, zal ook hij ontvangen, daar hij dezelfde zaak dient. — XI. 2. *zijne*, gew. t. *twee zijner* (Lc. VII. 19). — 5. *en dooden*, gew. t. *dooden*. — 7. *riet*, d. i. gij zijt toch niet naar de woestijn gegaan alleen om daar het riet te beschouwen? stv. en and. *een riet*, d. i. een man, die voor de wereld buigt en wijkt, gelijk een riet voor den wind. — 10. *en hij*, gew. t. *die*. — 11. *er is*, enz. Van alle menschen is Joh. de D. de grootste, dewijl niemand in zoo naauwe betrekking stond tot het k. der h. als hij. Doch de geringste burger van het k. der h. is grooter dan Joh., dewijl Joh. nog geen burger van het k. der h. kon zijn, maar alleen tot hetzelve den weg baande. — 12. *wordt het k.... rooven het*, and. *dringt men met geweld het k. der h. binnen, en met geweld binnendringenden maken er zich meester van*, zoodat niet bedoeld wordt de tegenstand, dien het k. der h. vindt, maar het krachtig streven van velen om het in te gaan (Lc. XVI. 16). — 14. *hij is Elia*, de profeet in den geest en de kracht van Elia (Lc. I. 17). — 15. *heeft*, gew. t. *heeft om te hooren*. (Mr. IV. 9, enz. — 16. *den anderen*, gew. t. *hunnen makkers*.

niet gedanst; wij hebben klaagliederen gezongen, en gij hebt niet getreurd. [18] Want Johannes de dooper is gekomen, noch etende, noch drinkende, en ze zeggen: Hij is bezeten. [19] De Zoon des menschen is gekomen, etende en drinkende, en ze zeggen: Ziedaar een brasser en drinker, een vriend van tollenaars en zondaars! Doch de wijsheid is geregtvaardigd van hare kinderen.

[20] Toen begon hij de steden, waarin zijne meeste krachten geschied waren, te verwijten, dat ze zich niet bekeerd hadden. [21] Wee u, Chorazin! wee u, Bethsaïda! want indien in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u zijn geschied, reeds lang zouden ze in zak en asch zich bekeerd hebben. [22] Doch ik zeg u: Tyrus en Sidon zal het dragelijker zijn ten dage des oordeels, dan u. [23] En gij, Kapernaüm! dat tot den hemel toe verhoogd zijt, tot het doodenrijk toe zult gij nederdalen; want indien in Sodom de krachten waren geschied, die in u zijn geschied, het zou gebleven zijn tot op den dag van heden. [24] Doch ik zeg u, dat het den lande Sodom dragelijker zal zijn ten dage des oordeels, dan u.

[25] Te dier tijd antwoordde Jezus en zeide: Ik loof u, Vader, Heer des hemels en der aarde! dat gij deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen, en ze aan kinderkens geopenbaard hebt. [26] Ja, Vader! want zóó was het uw welgevallen. [27] Alles is mij overgegeven door mijnen Vader, en niemand kent den Zoon dan de Vader, en niemand kent den Vader dan de Zoon, en hij, wien de Zoon het wil openbaren. [28] Komt tot mij, alle gij vermoeiden en belasten! en ík zal u ruste geven. [29] Neemt mijn juk op u, en leert van mij! want ik ben zachtmoedig en nederig van hart; en gij zult ruste vinden voor uwe zielen. [30] Want mijn juk is zacht, en mijn last ligt.

De leerlingen plukken aren op sabbat. — Genezing van eene dorre hand op sabbat. — Jezus nederig en zachtmoedig. — Jezus beschuldigd, dat hij de booze geesten uitwerpt door Beëlzebul. — Het teeken van Jona. — De moeder en de broeders van Jezus.

XII. [1] Te dier tijd ging Jezus op den sabbat door het koorn, en zijne leerlingen hadden honger, en begonnen aren te plukken en te eten. [2] De farizeërs nu, dit ziende, zeiden tot hem: Zie, uwe leerlingen doen wat niet geoorloofd is te doen op sabbat. [3] Doch hij zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen wat David deed, toen hij honger had, en die bij hem waren? [4] hoe hij ging in het huis Gods, en de toonbrooden at, wat hem niet geoorloofd was te eten, noch hun die bij hem waren, maar den priesters alleen? [5] Of hebt gij niet gelezen in de wet, dat op den sabbat de priesters in den tempel den sabbat ontheiligen, en nogtans onschuldig zijn? [6] En ik zeg u: meer dan de tempel is hier. [7] Doch indien gij geweten hadt, wat het zeggen wil: B a r m h a r t i g h e i d w i l i k , e n g e e n o f f e r , gij zoudt de onschuldigen niet gevonnisd hebben. [8] Want de Zoon des menschen is Heer van den sabbat.

[9] En van daar weggaande, kwam hij in hunne synagoge. [10] En zie, er was een mensch, die eene dorre hand had. En zij vroegen hem, zeggende: Is het geoorloofd op den sabbat te genezen? opdat zij hem konden aanklagen. [11] Hij nu zeide tot hen: Welk mensch is er onder u, die één schaap heeft, en, zoo dit op den sabbat in een kuil valt, het niet zal aanvatten en oprigten? [12] Hoe veel dan gaat een mensch een schaap te boven! Zoo is het dan geoorloofd op

---

18 (III. 4), 19 (IX. 11, Lc. XV. 2, XIX. 7), 20—24 (Lc. X. 12—15), 24 (X. 15, Jh. XV. 22). — 25—27 (Lc. X. 21, 22), 25 (Jez. XXIX. 14, 1 Cor. I. 21, 27), 27 (XXVIII. 18, Jh. III. 35, XVII. 2, X. 15, VI. 46). — 28 (Jez. LV. 1—3). — 29 (Jer. VI. 16). — 30 (XXIII. 4, 1 Jh. V. 3). — **XII.** 1—8 (Mr. II. 23—28, Lc. VI. 1—5), 2 (Deut. XXIII. 25, Ex. XX. 10), 3, 4 (1 Sam. XXI. 6, Ex. XXIX. 33, 34), 5 (Num. XXVIII. 9, 10), 7 (IX. 13, Hoz. VI. 6). — 9—14 (Mr. III. 1—6, Lc. VI. 6—11), 10 (Lc. XIII. 14, XIV. 3, Jh. V. 16, IX. 16).

---

17. *klaagl.* gew. t. *klaagl. voor u.* — 21. *Tyrus en Sidon*, nog destijds aanzienlijke steden. — *reeds lang*, stv. en and. *eertijds*, zoodat bedoeld worden de steden Tyrus en Sidon van den vroegeren tijd. — 23. *tot den hemel toe verhoogd*, ten hoogste verheerlijkt, nl. door Jezus' werkzaamheid aldaar. — *nederdalen*, gew. t. *neêrgestooten worden* (Lc. X. 15). — 25. *wijzen en verstandigen*, nl. in eigene oogen. — *kinderkens*, menschen van nederigen, kinderlijken zin. — XII. 3. *en die*, gew. t. *hij en die.* — 4. *wat*, gew. t. *welke.* — 6. *meer*, gew. t. *een meerdere.* — 8. *Heer van*, gew. t. *Heer ook van.* — 11. *is*, gew. t. *zal... zijn.*

den sabbat goed te doen. 13 Hierop zegt
hij tot den mensch: Strek uwe hand
uit! En hij strekte haar uit, en ze
herstelde, en werd gezond gelijk de an-
dere. 14 De farizeërs nu gingen uit, en
hielden raad tegen hem, om hem te
verderven.

15 Jezus nu, dit vernemende, vertrok
van daar. En hem volgden vele scha-
ren, en hij genas hen allen. 16 En hij
gebood hun, dat zij hem niet openbaar
zouden maken; 17 opdat vervuld zou
worden wat gesproken is door Jezaja,
den profeet, die zegt: 18 Zie hier mijn
knecht, dien ik verkoren heb,
mijn geliefde, in wien mijne ziel
welgevallen heeft: ik zal mijnen
geest op hem leggen, en hij zal
den volken het regt verkondi-
gen. 19 Hij zal niet twisten of
schreeuwen, en niemand zal op
de straten zijne stem hooren.
20 Een geknakt riet zal hij niet
breken, en eene rookende pit
niet uitdooven, tot dat hij het
regt doet zegepralen. 21 En door
zijnen naam zullen de volken
hopen.

22 Toen werd tot hem gebragt een
bezetene, die blind en stom was; en
hij genas hem, zoodat de stomme sprak
en zag. 23 En al de scharen ontzetten
zich, en zeiden: Zou deze niet de Zoon
Davids zijn? 24 Doch de farizeërs, dit
hoorende, zeiden: Deze werpt de de-
monen niet uit dan door Beëlzebul,
den overste der demonen. 25 En hunne
gedachten wetende, zeide hij tot hen:
Ieder koningrijk, dat tegen zich zelf
verdeeld is, wordt verwoest; en iedere
stad of ieder huis, dat tegen zich zelf
verdeeld is, zal geen stand houden.
26 En indien de satan den satan uit-
werpt, zoo is hij tegen zich zelven
verdeeld: hoe zal dan zijn koningrijk
stand houden? 27 En indien ik door
Beëlzebul de demonen uitwerp, door
wien werpen uwe zonen ze uit? Daarom
zullen zij uwe regters zijn. 28 Doch in-
dien ik door Gods geest de demonen
uitwerp, zoo is dan het koningrijk Gods
tot u gekomen.

29 Of hoe kan iemand in het huis
eens sterken gaan, en zijn huisraad roo-
ven, zoo hij niet eerst den sterke bindt?
en alsdan zal hij zijn huis berooven.
30 Die niet met mij is, is tegen mij;
en die niet met mij verzamelt, verstrooit.
31 Daarom zeg ik u: iedere zonde en
lastering zal den menschen vergeven wor-
den; maar de lastering des geestes zal
den menschen niet vergeven worden.
32 En wie een kwaad woord zegt van
den Zoon des menschen, het zal hem ver-
geven worden; maar wie kwaad spreekt
van den heiligen geest, het zal hem
niet vergeven worden, noch in deze
eeuw, noch in de toekomende. 33 Of
noemt den boom goed, en zijne vrucht
goed; óf noemt den boom slecht, en
zijne vrucht slecht; want aan de vrucht
wordt de boom gekend. 34 Gij adderen-
gebroed! hoe kunt gij het goede spre-
ken, daar gij boos zijt? want uit den
overvloed des harten spreekt de mond.
35 De goede mensch brengt uit den goe-
den voorraad het goede voort, en de
booze mensch brengt uit den boozen
voorraad het booze voort. 36 Doch ik
zeg u: van ieder ijdel woord, dat de
menschen spreken, zij zullen daarvan
rekenschap geven ten dage des oordeels.
37 Want naar uwe woorden zult gij ge-
regtvaardigd, en naar uwe woorden
gevonnisd worden.

38 Toen antwoordden hem eenige der
schriftgeleerden en farizeërs, en zeiden:
Leeraar! wij wilden wel een teeken van

14 (Jh. V. 18, X. 39, XI. 53). — 16 (IX. 30). — 18—21 (Jez. XLII. 1—4). — 22—32 (Lc. XI. 14—22, Mr. III. 22—30), 25 (IX. 4), 28 (1 Jh. III. 8), 30 (Mr. IX. 40), 32 (Lc. XII. 10). — 33—37 (VII. 17—20, Lc. VI. 43—45). — 38—42 (XVI. 1, 4, Lc. XI. 29—32).

21. *door*, gew. t. *in*. — 22. *de stomme*, gew. t. *de blinde en stomme*. — *sprak en zag*, gew. t. *én sprak én zag*. — 25. *En*, gew. t. *Jezus nu*. — 27. *zonen*, leerlingen. — 31, 32. *Daarom*, enz. De zin dezer woorden komt waarschijnlijk hierop neder: Miskenning en lastering van den Zoon des menschen, d. i. van Jezus als den Messias, zal vergeven worden, omdat ze kan uitgaan van dwaling des verstands; maar niet miskenning en lastering van den h. geest, d. i. van dien geest, die zich in de gansche verschijning en werkzaamheid van Jezus openbaart: immers dien geest te miskennen en te lasteren, door b. v. Jezus' wonderen aan de werking van den booze toe te schrijven, getuigt van geheele onvatbaarheid des geestes en van verstoktheid des harten. — 33. *noemt*, eigl. *maakt*, *neemt aan*, *dat*. — 33. *voorraad*, gew. t. *voorraad des harten* (v. 34). — 36. *ijdel*, onnut, boos. — 38. *ant-*

u zien. 39 Doch hij antwoordde en zeide
tot hen: Een boos en overspelig ge-
slacht verlangt een teeken, en geen tee-
ken zal aan hetzelve gegeven worden,
dan het teeken van Jona, den profeet.
40 Want gelijk Jona in den buik van
den walvisch was drie dagen en drie
nachten, zóó zal ook de Zoon des men-
schen in het hart der aarde zijn drie
dagen en drie nachten. 41 De mannen
van Ninive zullen bij het oordeel op-
staan met dit geslacht, en het veroor-
deelen; want zij bekeerden zich op de
prediking van Jona; en zie, meer dan
Jona is hier. 42 De koningin van het
zuiden zal bij het oordeel opstaan met
dit geslacht, en het veroordeelen; want
zij kwam van de einden der aarde, om
de wijsheid van Salomo te hooren; en
zie, meer dan Salomo is hier.
43 Wanneer een onreine geest van een
mensch uitgevaren is, zoo trekt hij dorre
plaatsen door om rust te zoeken, en vindt
haar niet. 44 Dan zegt hij: Ik zal weder-
keeren naar mijn huis, waar ik ben uit-
gegaan. En hij komt en vindt het ledig,
geveegd en versierd. 45 Dan gaat hij
heen en neemt zeven andere geesten mede,
nog boozer dan hij zelf, en zij gaan bin-
nen en wonen daar; en het laatste van
dien mensch wordt nog erger dan het
eerste. Zóó zal het ook zijn met dit
boos geslacht.
46 Terwijl hij nog tot de scharen sprak,
zie, zijne moeder en zijne broeders ston-
den buiten, en verlangden hem te spre-
ken. 47 Iemand nu zeide tot hem: Zie,
uwe moeder en uwe broeders staan bui-
ten, en verlangen u te spreken. 48 Doch
hij antwoordde en sprak tot dengene,
die hem dit zeide: Wie is mijne moeder,
en wie zijn mijne broeders? 49 En zijne
hand uitstrekkende over zijne leerlingen,
zeide hij: Ziedaar mijne moeder en mijne
broeders! 50 Want wie den wil doet mijns
Vaders in de hemelen, hij is mijn broe-
der en zuster en moeder.

Acht gelijkenissen: de zaaijer, — het onkruid onder de tarwe, — het mosterdzaad, — het zuurdeeg, — de schat in den akker, — de kostbare parel, — het vischnet, — de huisheer. — Jezus in zijne vaderstad.

XIII. 1 Te dien dage ging Jezus het
huis uit, en zette zich neder bij het meer.
2 En er verzamelden zich bij hem vele
scharen, zoodat hij in een schip ging en
zich nederzette; en de gansche schare
stond aan den oever. 3 En hij sprak veel
tot hen in gelijkenissen, en zeide:
Zie, een zaaijer ging uit om te zaaijen.
4 En terwijl hij zaaide, viel het eene
langs den weg, en de vogelen kwamen
en aten het op. 5 En het andere viel
op den rotsgrond, waar het niet veel
aarde had; en terstond kwam het op,
dewijl het geene diepte van aarde had.
6 Doch toen de zon was opgegaan, ver-
schroeide het; en dewijl het geen wor-
tel had, verdorde het. 7 En het andere
viel op de doornen; en de doornen scho-
ten op, en verstikten het. 8 En het an-
dere viel op de goede aarde, en het gaf
vrucht, het eene honderd-, het andere
zestig-, en het andere dertigvoudig. 9 Die
ooren heeft, hoore!
10 En de leerlingen traden toe en zei-
den tot hem: Waarom spreekt gij tot
hen in gelijkenissen? 11 Hij nu antwoord-
de en zeide tot hen: Omdat het u gegeven
is de verborgenheden van het koning-
rijk der hemelen te weten; doch hun is
het niet gegeven. 12 Want die heeft, dien
zal gegeven worden, en hij zal overvloed
hebben; maar die niet heeft, dien zal
ontnomen worden ook wat hij heeft.
13 Daarom spreek ik tot hen in gelijke-

40 (Jon. I. 17), 41 (Jon. III. 5), 42 (1 Kon. X. 1—13, 24). — 43—45 (Lc. XI. 24—26). — 46—50 (Mr. III, 31—35, Lc. VIII. 19—21), 50 (Jh. XV. 14). — **XIII.** 1—23 (Mr. IV. 1—20, Lc. VIII. 4—15), 12 (XXV. 29, Lc. VIII. 18, XIX. 26, Jh. XV. 2).

woordden hem, gew. t. *antwoordden*. — 40. *walvisch*, of *haai*. Het Gr. woord wordt gebezigd voor elk groot zeedier. — 43. *dorre plaatsen*, waar men meende, dat de onreine geesten hun verblijf hadden. — 45. *Zóó zal*. enz. Dit geslacht is onverbeterlijk, gelijk sommige bezetenen ongeneeslijk zijn. — XIII. 1. *Te dien d.* gew. t. *Te dien dage nu*. — *het huis*, het huis, waarin hij te Kapernaüm zijn intrek genomen had (v. 36, IV. 13, IX. 1). — 9. *heeft*, gew. t. *heeft om te hooren* (Mr. IV. 9, enz). — 11. *omdat — te weten*, omdat u een dieper inzigt is verleend in het wezen van het k. der h. — 12. *wie heeft*, enz., een spreekwoord, dat eene algemeene waarheid bevat, zoo ten opzigte van het geestelijke als van het tijdelijke. De leerlingen hadden meer geestelijke vatbaarheid dan de groote menigte des volks, en konden daarom tot een dieper inzigt in het wezen van het k. der h. geraken. — 13—15. *Daarom*, enz. Het doel van Jezus met zijn spreken in gelijkenissen was zekerlijk om des te beter begrepen te worden; maar nu hij door de meesten, ten gevolge

nissen, omdat zij ziende niet zien, en
hoorende niet hooren of verstaan. 14 En
aan hen wordt de profetie van Jezaja
vervuld, die zegt: Met het oor zult
gij hooren, en niet verstaan; en
ziende zult gij zien, en niet be-
merken. 15 Want het hart dezes
volks is verhard, en met de
ooren hooren zij zwaar, en hunne
oogen hebben zij toegedaan; op-
dat zij niet misschien zien met
de oogen, en met de ooren hoo-
ren, en met het hart verstaan,
en zich bekeeren, en ik hen ge-
neze. 16 Doch zalig úwe oogen, omdat
zij zien, en uwe ooren, omdat zij hooren!
17 Want voorwaar zeg ik u: vele profe-
ten en regtvaardigen hebben gewenscht
te zien wat gij ziet, en hebben het niet
gezien; en te hooren wat gij hoort, en
hebben het niet gehoord.
18 Gij dan, hoort de gelijkenis van
den zaaijer! 19 Als iemand het woord
des koningrijks hoort, en niet verstaat,
zoo komt de booze en rooft weg het-
geen in zijn hart gezaaid was: deze is
het, die langs den weg gezaaid is. 20 En
die op den rotsgrond gezaaid is, deze
is het, die het woord hoort, en terstond
met blijdschap het aanneemt; 21 doch
hij heeft geen wortel in zich, maar is
voor een tijd; en als er verdrukking of
vervolging komt om des woords wil,
zoo ergert hij zich terstond. 22 En die
in de doornen gezaaid is, deze is het,
die het woord hoort; en de zorgen der
wereld en de verleiding des rijkdoms ver-
stikken het woord, en het blijft zonder
vrucht. 23 En die op de goede aarde ge-
zaaid is, deze is het, die het woord hoort
en verstaat; en hij draagt dan ook vrucht
en brengt voort, de een honderd-, de
ander zestig-, en de ander dertigvoudig.
24 Eene andere gelijkenis stelde hij
hun voor, zeggende: Het koningrijk der
hemelen is gelijk aan een mensch, die
goed zaad op zijnen akker gezaaid had.
25 Doch terwijl de menschen sliepen,
kwam zijn vijand en zaaide onkruid mid-
den onder de tarwe, en ging heen. 26
Toen nu de halm opschoot en vrucht
voortbragt, toen vertoonde zich ook het
onkruid. 27 De dienstknechten nu van
den huisheer traden toe en zeiden tot
hem: Heer! hebt gij niet goed zaad op
uwen akker gezaaid? Van waar heeft hij
dan onkruid? 28 En hij zeide tot hen:
Een vijandig mensch heeft dat gedaan.
Zij nu zeggen tot hem: Wilt gij dan
dat wij heengaan en het uitzoeken?
29 Doch hij zegt: Neen! want terwijl gij
het onkruid uitzoekt, zoudt gij misschien
met hetzelve de tarwe uittrekken. 30 Laat
beide te zamen opwassen tot aan den
oogst; en ten tijde des oogstes zal ik
den maaijers zeggen: Zoekt eerst het on-
kruid uit, en bindt het in bossen om
het te verbranden, maar verzamelt de
tarwe in mijne schuur.
31 Eene andere gelijkenis stelde hij
hun voor, zeggende: Het koningrijk der
hemelen is gelijk aan eene korrel mos-
terdzaad, die een mensch nam en op
zijnen akker zaaide. 32 Wel is dit het
kleinste van al de zaden, maar wanneer
het opgewassen is, zoo is 't het groot-
ste van de groenten, en wordt een boom,
zoodat de vogelen des hemels komen en
nestelen in zijne takken.
33 Eene andere gelijkenis sprak hij
tot hen: Het koningrijk der hemelen
is gelijk aan zuurdeeg, dat eene vrouw
nam en kneedde onder drie maten meel,
totdat het geheel gezuurd was.
34 Dit alles sprak Jezus tot de scha-
ren in gelijkenissen, en zonder gelijke-
nis sprak hij niets tot hen; 35 opdat
vervuld zou worden wat gesproken is
door den profeet, die zegt: Ik zal mij-
nen mond opendoen in gelij-
kenissen; ik zal luide uitspre-
ken wat verborgen was van de
grondlegging der wereld af.
36 Toen verliet hij de scharen, en
kwam te huis. En zijne leerlingen gin-
gen tot hem en zeiden: Verklaar ons de
gelijkenis van het onkruid des akkers.
37 En hij antwoordde en zeide: Die het

14 (Jez. VI. 9, 10, Jh. XII. 40, Hand. XXVIII. 26, 27), 16, 17 (Lc. X. 23, 24). — 31, 32 (Mr. IV. 30—32, Lc. XIII. 18—19). — 33 (Lc. XIII. 20, 21). — 34 (Mr. IV. 33, 34). — 35 (Ps. LXXVIII. 2).

hunner geestelijke onvatbaarheid niet begrepen werd, erkent hij ook daarin Gods wil, die in de voorzegging van Jezaja uitgesproken was; vgl. het aanget. op X. 34. — 22. *der w.* gew. t. *dezer wereld.* — 24. *gezaaid had*, gew. t. *zaaide.* — 27. *onkruid*, gew. t. *het onkruid.* — 28. *Zij nu zeggen*, gew. t. *de dienstknechten nu zeiden.* — 29. *zegt*, gew. t. *zeide.* — *onkruid.* Het Gr. woord beteekent eene soort van onkruid, dat veel op tarwe gelijkt. — 34. *niets*, gew. t. *niet.* — 36. *hij*, gew. t. *Jezus.* — 37. *zeide*, gew. t. *zeide tot*

goede zaad zaait, is de Zoon des menschen; 38 de akker is de wereld; het goede zaad, dit zijn de kinderen des koningrijks; het onkruid zijn de kinderen des boozen; 39 de vijand, die het gezaaid heeft, is de duivel; de oogst is de voleindiging der eeuw; en de maaijers zijn engelen. 40 Gelijk dan het onkruid uitgezocht, en met vuur verbrand wordt, zóó zal het zijn bij de voleindiging der eeuw. 41 De Zoon des menschen zal zijne engelen uitzenden, en zij zullen uit zijn koningrijk uitzoeken al de ergernissen en hen, die de ongeregtigheid doen, 42 en zullen hen werpen in den vurigen oven: daar zal het geween en het geknars der tanden zijn. 43 Alsdan zullen de regtvaardigen schitteren als de zon, in het koningrijk huns Vaders. Die ooren heeft, hoore!

44 Het koningrijk der hemelen is gelijk aan een in den akker verborgen schat, dien een mensch vond en verborg; en van blijdschap over denzelven gaat hij heen en verkoopt alles, wat hij heeft, en koopt dien akker.

45 Wederom is het koningrijk der hemelen gelijk aan een koopman, die schoone paarlen zocht. 46 En toen hij eene kostbare parel gevonden had, ging hij heen en verkocht alles, wat hij had, en kocht haar.

47 Wederom is het koningrijk der hemelen gelijk aan een net, dat in het meer geworpen was, en van allerlei soort zamenbragt. 48 En toen het vol was, trokken ze het op den oever, zetten zich neder, en zochten het goede uit in vaten, maar het slechte wierpen ze weg. 49 Zóó zal het zijn bij de voleindiging der eeuw. De engelen zullen uitgaan en de boozen afscheiden uit het midden der regtvaardigen, 50 en zullen hen werpen in den vurigen oven: daar zal het geween en het geknars der tanden zijn.

51 Hebt gij dit alles verstaan? Zij zeiden tot hem: Ja! 52 En hij zeide tot hen: Daarom is ieder schriftgeleerde, die een leerling geworden is voor het koningrijk der hemelen, gelijk aan een huisheer, die uit zijnen schat nieuw en oud voortbrengt.

53 En het geschiedde, toen Jezus deze gelijkenissen geëindigd had, dat hij van daar vertrok. 54 En hij kwam in zijne vaderstad, en leerde hen in hunne synagoge, zoodat zij verslagen stonden, en zeiden: Van waar heeft deze die wijsheid en die krachten? 55 Is deze niet de zoon des timmermans? Heet niet zijne moeder Maria, en zijne broeders Jacobus en Jozef en Simon en Judas? 56 En zijne zusters, zijn ze niet alle bij ons? Van waar heeft deze dan dit alles? 57 En zij ergerden zich aan hem. Doch Jezus zeide tot hen: Een profeet is niet ongeëerd dan in zijne vaderstad en in zijn huis. 58 En hij deed aldaar niet vele krachten, wegens hun ongeloof.

Herodes hoort van Jezus. — Uiteinde van Johannes den dooper. — Spijziging der vijf duizend. — Jezus wandelt op het meer. — Jezus in Gennezaret.

XIV. 1 Te dier tijd hoorde Herodes, de viervorst, de mare van Jezus, 2 en hij zeide tot zijne knechten: Deze is Johannes de dooper: hij is opgestaan van de dooden, en daarom werken die krachten in hem.

3 Herodes namelijk had Johannes gevat, en hem in de gevangenis gebonden wegens Herodias, de vrouw van zijnen broeder. 4 Want Johannes had tot hem gezegd: Het is u niet geoorloofd haar te hebben. 5 En hij wilde hem dooden; maar hij vreesde de schare, dewijl zij hem voor een profeet hielden. 6 Doch toen het geboortefeest van Herodes gevierd werd, danste de dochter van Herodias in het midden, en behaagde aan Herodes; 7 waarom hij met een eed beloofde haar te geven, wat zij ook mogt eischen. 8 Zij nu, door hare moeder aangezet, zeide: Geef mij hier op een schotel het hoofd van Johannes den dooper! 9 En de koning werd bedroefd; maar wegens de eeden en degenen, die mede aanzaten, beval hij, dat

39 (Joël III. 13). — 42 (VIII. 12) — 43 (Dan. XII. 3). — 53—58 (Mr. VI. 1—6), 57 (Lc. IV. 24, Jh. IV. 44). — **XIV**, 1—12 (Mr. VI. 14—29, Lc. IX. 7—9, III. 19, 20).

hen. — 43. *heeft*, gew. t. *heeft om te hooren* (Mr. IV. 9, enz.). — 44. *Het k. der h.* gew. t. *Wederom is het k. der h.* — 48. *En toen*, gew. t. *die, toen.* — 51. *Hebt gij,* gew. t. *Jezus zegt tot hen: Hebt gij.* — *Ja,* gew. t. *Ja, Heer.* — 55. *Jozef*, gew. t. *Jozes.* — XIV. 3. *in de gev. gebonden*, gew. t. *gebonden en in de gevangenis gezet.* — *broeder,*

men het geven zou. [10] En hij zond heen, en onthoofde Johannes in de gevangenis. [11] En zijn hoofd werd gebragt op een schotel, en aan het dochterken gegeven; en zij bragt het aan hare moeder. [12] En zijne leerlingen kwamen en haalden het ligchaam, en begroeven hem; en zij gingen en berigtten het aan Jezus.

[13] Jezus nu, dit hoorende, vertrok van daar te scheep naar eene woeste plaats afzonderlijk; en de scharen, dit hoorende, volgden hem te voet uit de steden. [14] En uitgaande, zag hij eene groote schare, en hij werd innerlijk met hen bewogen, en genas hunne kranken. [15] En toen het avond geworden was, gingen de leerlingen tot hem en zeiden: Deze plaats is woest, en de dag is reeds voorbij: laat dan de schare van u, opdat zij heengaan naar de vlekken, en zich spijze koopen. [16] Doch Jezus zeide tot hen: Zij hebben niet noodig heen te gaan: geeft gij hun te eten! [17] Zij nu zeiden tot hem: Wij hebben hier niet dan vijf brooden en twee visschen. [18] En hij zeide: Brengt ze mij hier! [19] En nadat hij de scharen bevolen had op het gras aan te zitten, nam hij de vijf brooden en de twee visschen, zag op naar den hemel en dankte, en de brooden brekende, gaf hij ze aan de leerlingen, en de leerlingen aan de scharen. [20] En zij aten alle, en werden verzadigd; en men nam het overschot der stukken op, twaalf korven vol. [21] Zij nu, die gegeten hadden, waren omtrent vijf duizend mannen, behalve vrouwen en kinderen.

[22] En terstond dwong hij de leerlingen in het schip te gaan, en hem voor te gaan naar de overzijde, terwijl hij de scharen van zich liet. [23] En nadat hij de scharen van zich gelaten had, klom hij op den berg afzonderlijk, om te bidden. En toen het avond geworden was, was hij daar alleen. [24] Het schip nu was reeds midden op het meer, en werd geplaagd door de golven; want de wind was tegen. [25] En in de vierde nachtwake kwam hij tot hen, wandelende op het meer. [26] En de leerlingen, hem op het meer ziende wandelen, ontroerden, en zeiden: Het is een spook! en zij schreeuwden van vrees. [27] Doch terstond sprak Jezus hun toe en zeide: Hebt goeden moed, *ík* ben het, vreest niet! [28] Petrus nu antwoordde hem en zeide: Heer! indien *gíj* het zijt, zoo beveel mij tot u te komen op het water. [29] En hij zeide: Kom! En Petrus klom af van het schip, en wandelde op het water, en kwam tot Jezus. [30] Maar toen hij den sterken wind zag, werd hij bevreesd, en beginnende te zinken, riep hij en zeide: Heer, help mij! [31] Jezus nu strekte terstond de hand uit en greep hem, en zeide tot hem: Gij kleingeloovige! waarom hebt gij getwijfeld? [32] En toen zij in het schip geklommen waren, ging de wind liggen. [33] Zij nu, die in het schip waren, kwamen en aanbaden hem, zeggende: Waarlijk, gij zijt Gods Zoon!

[34] En toen zij waren overgestoken, kwamen zij in het land Gennezaret. [35] En de mannen van die plaats, hem herkennende, zonden door geheel die omstreek, en bragten al de lijders tot hem. [36] En zij baden hem, dat zij alleenlijk het boordsel van zijn kleed mogten aanraken; en zoovelen het aanraakten, werden gezond.

Het eten met ongewasschen handen. — Groot geloof eener Kananésche vrouw. — Jezus geneest allerlei kranken. — Spijziging der vier duizend.

XV. [1] Hierop komen tot Jezus de schriftgeleerden en farizeërs van Jeruzalem, en zeggen: [2] Waarom overtreden uwe leerlingen de overlevering der ouden? want zij wasschen hunne handen niet, wanneer zij brood gaan eten. [3] Hij nu antwoordde en zeide tot hen: Waarom overtreedt ook gij het gebod Gods om den wille uwer overlevering? [4] Want God heeft gezegd: E e r u w e n v a d e r e n u w e m o e d e r,

13—21 (Mr. VI. 30—44, Lc. IX. 10—17, Jh. VI. 1—13). — 22—33 (Mr. VI. 45—52, Jh. VI. 14—21), 23 (Lc. VI. 12. — 34—36 (Mr. VI. 53—56). — **XV.** 1—39 (Mr. VII. 1. — VIII. 10). — 4 (Ex. XX. 12, XXI. 17).

gew. t. *broeder Philippus* (Mr. VI. 17). — 12. *hem*, gew. t. *het*. — 13. *Jezus nu*, gew. t. *En Jezus*. — 14. *En*, gew. t. *En Jezus*. — 15. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — *laat dan*, gew. t. *laat*. — 19. *zag*, gew. t. *en zag*. — 22. *dwong hij*, gew. t. *dwong Jezus*. *Dwingen* heeft hier, gelijk meermalen, de zachtere beteek. van *dringen;* vgl. het aanget. op Lc. XIV. 23. — 29. *en kwam tot J.* gew. t. *om tot J. te komen*. — XV. 4. *gezegd*, gew. t.

en: die vader of moeder vloekt,
sterve den dood 5 Doch gij zegt:
Wie tot vader of moeder zegt: Wat u
van mij zou kunnen te goede komen,
zij een offer — en zoo zal hij zijnen
vader of zijne moeder niet eeren. 6 En
gij hebt de wet Gods krachteloos ge-
maakt om den wille uwer overlevering.
7 Gij huichelaars! te regt heeft Jezaja
van u geprofeteerd, zeggende: 8 Dit
volk eert mij met de lippen,
maar hun hart is verre van
mij. 9 Doch te vergeefs eeren
zij mij, daar zij leeringen lee-
ren, die geboden van menschen
zijn. 10 En de schare tot zich roepende,
zeide hij tot hen: Hoort, en verstaat!
11 Niet wat den mond ingaat, veront-
reinigt den mensch; maar wat den
mond uitgaat, dat verontreinigt den
mensch.

12 Hierop treden de leerlingen toe en
zeggen tot hem: Weet gij wel, dat de
farizeërs, dit woord hoorende, zich ge-
ërgerd hebben? 13 Doch hij antwoordde
en zeide: Iedere plant, die mijn he-
melsche Vader niet geplant heeft, zal
worden uitgeroeid. 14 Laat hen begaan!
Zij zijn blinde leidslieden van blinden.
Zoo nu een blinde eenen blinde geleidt,
zullen zij beide in den kuil vallen.
15 Petrus nu antwoordde en zeide tot
hem: Verklaar ons de gelijkenis! 16 En
hij zeide: Ook gij zijt nog onverstan-
dig? 17 Begrijpt gij niet, dat al wat
den mond ingaat, in den buik komt,
en in het geheim gemak uitgeworpen
wordt? 18 Maar wat den mond uitgaat,
komt uit het hart voort, en dat ver-
ontreinigt den mensch. 19 Want uit het
hart komen voort booze overleggingen,
moord, overspel, hoererij, dieverij, val-
sche getuigenis, lastering. 20 Dat zijn
de dingen, die den mensch verontrei-
nigen; maar het eten met ongewasschen
handen verontreinigt den mensch niet.

21 En van daar uitgaande, vertrok
Jezus naar de landstreek van Tyrus en
Sidon. 22 En zie, eene Kananésche vrouw
kwam uit die streek en riep, zeggende:
Ontferm u mijner, Heêr, Zoon Davids!
mijne dochter is deerlijk bezeten. 23 Doch
hij antwoordde haar geen woord. En
zijne leerlingen traden toe en verzoch-
ten hem, zeggende: Laat haar van u!
want zij roept ons na. 24 Doch hij ant-
woordde en zeide: Ik ben niet gezon-
den dan tot de verlorene schapen van
het huis Israëls. 25 Zij nu kwam en aan-
bad hem zeggende: Heer, help mij!
26 Doch hij antwoordde en zeide: Het
is niet geoorloofd, het brood der kin-
deren te nemen, en den hondekens voor
te werpen. 27 Zij nu zeide: Ja, Heer!
want ook de hondekens eten van de
kruimels, die van de tafel hunner hee-
ren vallen. 28 Toen antwoordde Jezus
en zeide tot haar: O vrouw! groot is
uw geloof; u geschiede, gelijk gij wilt!
En hare dochter werd gezond van die
ure aan.

29 En van daar weggaande, kwam
Jezus aan het meer van Galiléa; en hij
klom op den berg, en zette zich daar
neder. 30 En er kwamen tot hem vele
scharen, hebbende bij zich kreupelen,
stommen, blinden, lammen en vele ande-
ren; en zij wierpen hen aan zijne voe-
ten neder, en hij genas hen; 31 zoodat
de schare zich verwonderde, ziende dat
stommen spraken, lammen gezond wer-
den, en kreupelen wandelden, en blin-
den zagen; en zij verheerlijkten den
God Israëls.

32 Jezus nu riep zijne leerlingen tot
zich en zeide: Ik word innerlijk bewo-
gen met de schare; want reeds drie
dagen vertoeven zij bij mij, en hebben
niet te eten; en ik wil hen niet nuch-
ter van mij laten, opdat zij niet mis-
schien op den weg bezwijken. 33 En de
leerlingen zeggen tot hem: Van waar

---

7 (Jez. XXIX. 13), 13 (Jh. XV. 2, Hand. V. 38), 14 (Lc. VI. 39), 24 (X. 6), 26 (VII. 6), 28 (VIII. 10, 13), 31 (XI. 5), 32—38 (XIV. 15—22).

---

geboden, zeggende. — 5. *zij een offer*, zij tot offers bestemd. — *en zoo zal hij — eeren*, het gevolg van het doen naar uw gebod zal dit zijn, dat iemand zijn vader en moeder niet eert. — 6. *wet*, gew. t. *gebod.* — 8. *eert*, gew. t. *nadert mij met hunnen mond, en eert* (Jez. XXIX. 13). — 12. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — *treden... zeggen*, gew. t. *traden... zeiden.* — 15. *de*, gew. t. *deze* 16. *En hij*, gew. t. *En Jezus.* — 17. *niet*, gew t. *nog niet.* — 22. *riep*, gew. t. *riep tot hem.* — 26. *Het is niet geoorloofd*, gew. t. *Het is niet goed.* — 30. *stommen, blinden*, gew. t. *blinden, stommen.* — *zijne voeten*, gew. t. *de voeten van Jezus.* — 31. *schare*, gew. t. *scharen.* — *en kreup.* gew. t. *kreupelen.* — 33. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* —

komen wij hier in eene woestijn aan
zoo veel brood, om eene zoo groote
schare te verzadigen? 34 En Jezus zegt
tot hen: Hoe vele brooden hebt gij?
Zij nu zeiden: Zeven, en eenige weinige
vischkens. 35 En hij beval de scharen
aan te zitten op den grond. 36 En na-
dat hij de zeven brooden en de visschen
genomen, en gedankt had, brak hij ze
en gaf ze aan de leerlingen, en de
leerlingen aan de scharen. 37 En zij aten
alle en werden verzadigd; en het over-
schot der stukken nam men op, zeven
manden vol. 38 Zij nu, die gegeten had-
den, waren vier duizend mannen, be-
halve vrouwen en kinderen. 39 En nadat
hij de scharen van zich gelaten had,
ging hij in het schip, en kwam in het
gebied van Magadan.

Het gelaat des hemels en de teekenen der tijden. — Het zuurdeeg der farizeërs en sadduceërs. — Belijdenis van Petrus. — Jezus kondigt zijn lijden en sterven aan. — Wat noodig is om Jezus te volgen.

XVI. 1 En de farizeërs en saddu-
ceërs traden toe, en om hem te be-
proeven, verzochten zij hem hun een
teeken te vertoonen uit den hemel. 2 Hij
nu antwoordde en zeide tot hen: Als
het avond geworden is, zegt gij: Schoon
weder, want de hemel is rood; 3 en des
morgens: Heden storm, want de hemel
is droevig rood. Het gelaat des hemels
weet gij te beoordeelen, en van de tee-
kenen der tijden kunt gij het niet?
4 Een boos en overspelig geslacht ver-
langt een teeken; en geen teeken zal
aan hetzelve gegeven worden dan het
teeken van Jona. En hen verlatende,
ging hij weg.
5 En toen de leerlingen aan de over-
zijde gekomen waren, hadden zij ver-
geten brood mede te nemen. 6 En Je-
zus zeide tot hen: Ziet toe en wacht
u voor het zuurdeeg der farizeërs en
sadduceërs! 7 Zij nu overlegden onder
elkander, zeggende: wij hebben geen
brood medegenomen! 8 Doch Jezus, dit
bemerkende, zeide: Wat overlegt gij
onder elkander, gij kleingeloovigen!
dat gij geen brood hebt medegenomen?
9 Begrijpt gij nog niet? en herinnert gij
u niet de vijf brooden der vijf duizend,
en hoe veel korven gij opnaamt? 10 en
de zeven brooden der vier duizend, en
hoe veel manden gij opnaamt? 11 Hoe
begrijpt gij dan niet, dat ik u niet van
brood sprak? maar: wacht u voor het
zuurdeeg der farizeërs en sadduceërs!
12 Toen begrepen zij, dat hij niet ge-
zegd had, dat zij zich zouden wachten
voor het zuurdeeg des broods, maar
voor de leer der farizeërs en sadduceërs.
13 En toen Jezus gekomen was in de
landstreek van Caesaréa Philippi, vroeg
hij zijne leerlingen, zeggende: Wie zeg-
gen de menschen dat de Zoon des men-
schen is? 14 Zij nu zeiden: Sommigen:
Johannes de dooper; anderen: Elia; en
anderen: Jeremia, of één der profeten.
15 Hij zeide tot hen: Doch gij, wie zegt
gij dat ik ben? 16 En Simon Petrus ant-
woordde en zeide: Gij zijt de Christus,
de Zoon des levenden Gods. 17 En Je-
zus antwoordde en zeide tot hem: Zalig
zijt gij, Simon, Bar-Jona! want vleesch
en bloed heeft u dat niet geopenbaard,
maar mijn Vader in de hemelen. 18 Doch
zoo zeg ik u ook: gij zijt Petrus, en
op deze petra zal ik mijne gemeente
bouwen, en geene poorten des dooden-

XVI. 1—4 (Lc. XII. 54—56, XI. 29), 1, 4 (XII. 38, 39, Mr. VIII. 11—13, Jh. VI. 30). — 5—12 (Mr. VIII. 14—21), 6 (Lc. XII. 1), 9, 10 (XIV. 20, 21, XV. 37, 38). — 13—16, 20 (Mr. VIII. 27—30, Lc. IX. 18—21), 16 (Jh. VI. 68, 69), 17 (XI. 25, 1 Cor. II. 14, 10), 18 (Jh. I. 43, Jer. XXVIII. 16, 1 Cor. III. 11, 9).

36. *aan de leerl.* gew. t. *aan zijne leerl.* — *scharen*, gew. t. *schare.* — 39. *Magadan*, gew. t. *Magdala.* — XVI. 3. *Het gelaat*, gew. t. *Gij huichelaars! het gelaat* (Lc. XII. 56). — *de teekenen der tijden*, de teekenen, die de toenmalige tijd aanbood in Jezus' leer en wonderen, en in den indruk, dien deze op het volk maakten. — 4. *Jona*, gew. t. *Jona, den profeet.* — 5. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — 6. *het zuurdeeg der f. en s.*, de verderfelijke leer dezer sekten. — 11. *sprak? maar: wacht u*, gew. t. *zeide, dat gij u zoudt wachten.* — 13. *dat de Z. des m. is*, gew. t. *dat ik, de Z. des m. ben.* — 14. *Elia.* De Joden verwachtten eene ligchamelijke wederkomst van Elia, volgens eene verkeerde opvatting van Mal. IV. 5, 6. — 17. *Bar-Jona*, d. i. *zoon van Jona.* — *vleesch en bloed*, uw zinnelijke mensch. — 18. *Petrus*, d. i. *Rotsman.* — *petra*, d. i. *rots.* Op Petrus als op eene rots zal het gebouw der gemeente worden opgetrokken (Hand. II—XII), maar ook alleen voor zoo ver hij eene *rots* is, nl. vast in het geloof dat Jezus de Christus, de Zoon Gods is (v. 16). Als hij daarentegen bedenkt niet wat Godes, maar wat der menschen is,

rijks zullen haar overweldigen. 19 En ik
zal u geven de sleutelen van het ko-
ningrijk der hemelen; en wat gij bindt
op aarde, zal gebonden zijn in de heme-
len; en wat gij losmaakt op aarde, zal
losgemaakt zijn in de hemelen. 20 Toen
gebood hij den leerlingen, dat zij aan
niemand zouden zeggen, dat hij de
Christus was.

21 Van toen af begon Jezus zijnen
leerlingen aan te toonen, dat hij naar
Jeruzalem moest gaan, en veel lijden
van de ouderlingen en overpriesters en
schriftgeleerden, en gedood worden, en
ten derden dage opstaan. 22 En Petrus
nam hem tot zich, en hem bestraffende,
zeide hij: God zij u genadig, Heer!
dit zal u niet geschieden. 23 Doch hij,
zich omkeerende, zeide tot Petrus: Ga
weg van mij, Satan! gij zijt mij een
aanstoot; want gij bedenkt niet wat
Godes, maar wat der menschen is.

24 Toen zeide Jezus tot zijne leerlin-
gen: Indien iemand achter mij wil ko-
men, hij verloochene zich zelven, en
neme zijn kruis op, en volge mij!
25 Want wie zijn leven wil behouden,
zal het verliezen; maar wie zijn leven
verliest om mijnentwil, zal het vinden.
26 Wat toch zal het een mensch baten,
zoo hij de geheele wereld wint, maar
de schade lijdt van zijn leven? Of wat
zal een mensch geven tot losprijs voor
zijn leven? 27 Want de Zoon des men-
schen zal komen in de heerlijkheid zijns
Vaders met zijne engelen, en alsdan
zal hij een iegelijk vergelden naar zijn
doen. 28 Voorwaar zeg ik u: er staan
hier eenigen, die den dood niet zul-
len smaken, totdat zij den Zoon des
menschen hebben zien komen in zijn
koningrijk.

Jezus' verheerlijking. — De leerlingen kunnen een bezetene niet genezen. — Jezus kondigt zijn lijden en sterven aan. — De stater in den mond van den visch.

XVII. 1 En na zes dagen neemt Je-
zus mede Petrus en Jacobus en Johan-
nes, diens broeder, en brengt hen op
een hoogen berg afzonderlijk. 2 En hij
werd voor hunne oogen veranderd, en
zijn aangezigt glinsterde als de zon, en
zijne kleederen werden wit als het licht.
3 En zie, aan hen vertoonden zich Mo-
zes en Elia, die met hem spraken. 4 Pe-
trus nu antwoordde en zeide tot Jezus:
Heer! het is goed, dat wij hier zijn:
indien gij wilt, zal ik drie hutten ma-
ken, voor u ééne, en voor Mozes ééne,
en voor Elia ééne. 5 Terwijl hij nog
sprak, zie, eene lichte wolk overscha-
duwde hen, en zie, eene stem uit de
wolk zeide: Deze is mijn geliefde Zoon,
in wien ik welgevallen heb: hoort naar
hem! 6 En de leerlingen dit hoorende,
vielen op hun aangezigt, en werden zeer
bevreesd. 7 En Jezus trad toe en raakte
hen aan, en zeide: Staat op, en vreest
niet! 8 En hunne oogen opheffende, za-
gen zij niemand dan Jezus alleen.

9 En terwijl zij van den berg afgin-
gen, gebood Jezus hun, zeggende: Zegt
aan niemand dit gezigt, totdat de Zoon
des menschen uit de dooden is opge-
staan. 10 En zijne leerlingen vroegen hem,
zeggende: Wat zeggen dan de schriftge-
leerden, dat Elia eerst moet komen?
11 Hij nu antwoordde en zeide: Elia zal
wel komen en alles herstellen; 12 doch
ik zeg u, dat Elia reeds gekomen is,
en zij hebben hem niet erkend, maar
aan hem gedaan al wat zij wilden: zóó
zal ook de Zoon des menschen van hen
lijden. 13 Toen begrepen de leerlingen,

---

19 (Jez. XXII. 22, Mt. XVIII. 18, Jh. XX. 22, 23). — 21 (XVII. 22, 23, XX. 18, 19, Mr. VIII. 31, Lc. IX. 22). — 22, 23 (Mr. VIII. 32, 33), 23 (Lc. XII. 50). — 24—28 (Mr. VIII. 34. — IX. 1, Lc. IX. 23—27), 24, 25 (X. 38, 39), 25 (Lc. XVII. 33, Jh. XII. 25), 27 (XXV. 31). — **XVII.** 1—9 (Mr. IX. 2—9, Lc. IX. 28—36, 2 Petr. I. 16—18), 1 (XXVI. 37), 5 (III. 17, XII. 18, Deut. XVIII. 15). — 10—13 (Mr. IX. 10—13), 11, 12 (XI. 14, Mal. IV. 5).

---

noemt Jezus hem een Satan (v. 23). — 19. *Wat gij bindt*, enz., zonden, die gij niet vergeeft, zullen in den hemel niet vergeven zijn, en zonden, die gij vergeeft, zullen in den h. vergeven zijn. De magt, hier aan Petrus verleend, werd later aan al de apostelen verleend. — 20. *den leerl.* gew. t. *zijnen leerl.* — *de Chr.* gew. t. *Jezus, de Chr.* — 22. *hem bestraff.*, *zeide*, gew. t. *begon hem te bestraffen, zeggende.* — 26. *zal het... baten*, gew. t. *baat het.* — *leven*, het hoogere leven, dat des geestes. — 28 *er staan hier eenigen*, gew. t. *er zijn eenigen onder degenen*, *die hier staan.* (Mr. IX. 1). — XVII. 4. *zal ik*, gew. t. *zullen wij.* — *voor Elia ééne*, gew. t. *éene voor Elia.* — 10. *Elia*, zie het aanget. op XVI. 14. — 11. *Hij nu*, gew. t. *Jezus nu.* — *zeide*, gew. t. *zeide tot hem.* — *Elia*, nl. Joh. de D., de profeet in den geest en de kracht van Elia. — *zal wel*, gew. t. *zal wel*

dat hij hun van Johannes den dooper sprak.

[14] En toen hij bij de schare gekomen was, kwam tot hem een mensch, die voor hem op de knieën viel, [15] en zeide: Heer! ontferm u over mijnen zoon! want hij is maanziek, en lijdt deerlijk; want dikwijls valt hij in het vuur, en dikwijls in het water. [16] En ik heb hem tot uwe leerlingen gebragt, en zij hebben hem niet kunnen genezen. [17] Jezus nu antwoordde en zeide: O ongeloovig en verkeerd geslacht! hoe lang zal ik bij u zijn? hoe lang u verdragen? Brengt mij hem hier! [18] En Jezus bestrafte hem, en de demon voer uit van hem, en de knaap was genezen van die ure aan.

[19] Toen gingen de leerlingen afzonderlijk tot Jezus en zeiden: Waarom hebben wij hem niet kunnen uitwerpen? [20] Hij nu zeide tot hen: om uw ongeloof. Want voorwaar zeg ik u: zoo gij geloof hebt als eene korrel mosterdzaad, gij zult tot dezen berg zeggen: Ga van hier daarheen, en hij zal heengaan; en niets zal u onmogelijk zijn. [21] Maar dit geslacht gaat niet uit dan door bidden en vasten.

[22] Terwijl zij nu in Galiléa omwandelden, zeide Jezus tot hen: De Zoon des menschen zal worden overgeleverd in de handen der menschen, [23] en zij zullen hem dooden, en ten derden dage zal hij worden opgewekt. En zij werden zeer bedroefd.

[24] En toen zij te Kapernaüm gekomen waren, gingen de ontvangers der didrachmen tot Petrus en zeiden: Betaalt uw leeraar de didrachmen niet? [25] Hij zeide: Ja! En toen hij te huis gekomen was, voorkwam Jezus hem, en zeide: Wat dunkt u, Simon? Van wie nemen de koningen der aarde tol of schatting? van hunne zonen, of van de vreemden? [26] Hij zeide tot hem: Van de vreemden. Jezus zeide tot hem: Derhalve zijn de zonen vrij. [27] Doch opdat wij hen niet ergeren, ga naar het meer, werp den angel uit, en den eersten visch, die opkomt, haal dien op; en als gij zijn mond opent, zult gij een stater vinden: neem en geef hun dien voor mij en u.

Wie de meeste is in het koningrijk der hemelen. — Waarschuwing tegen het geven van ergernis. — Gelijkenis van het verloren schaap. — Hoe men den broeder die zondigt, te regt wijzen moet. — Gelijkenis van den onbarmhartigen dienstknecht.

XVIII. [1] Te dier ure gingen de leerlingen tot Jezus en zeiden: Wie is toch wel de grootste in het koningrijk der hemelen? [2] En een kind tot zich roepende, stelde hij het in hun midden [3] en zeide: Voorwaar zeg ik u: zoo gij u niet verandert, en wordt als de kinderen, gij zult het koningrijk der hemelen niet ingaan. [4] Wie dan zich zelven vernedert gelijk dit kind, die is de grootste in het koningrijk der hemelen. [5] En wie zulk een kind ontvangt op mijnen naam, ontvangt mij; [6] maar wie één dezer kleinen, die in mij gelooven, ergert, het ware hem beter, dat een molensteen aan zijn hals gehangen werd, en dat hij verzonk in de diepte der zee. [7] Wee der wereld van wege de ergernissen! Want het is noodzakelijk, dat de ergernissen komen; doch wee dien mensch, door wien de ergernis komt! [8] Indien nu uwe hand of uw voet u ergert, houw ze af en werp ze van u. Het is u beter kreupel of verminkt het leven in te gaan, dan met twee handen of twee voeten in het eeuwige vuur ge-

14—18 (Mr. IX. 14—27. Lc. IX. 37—42). — 19, 21 (Mr. IX. 28, 29), 20 (XXI. 21, Lc. XVII. 6). — 22, 23 (XVI. 21, Mr. IX. 30—32, Lc. IX. 43—45). — 24 (Ex. XXX. 12—16). — **XVIII.** 1—6 (Mr. IX. 33—37, 42, Lc. IX. 46—48, XVII. 2), 1 (XX. 21, 24, Lc. XXII. 24), 3 (XIX. 14). — 7 (Lc. XVII. 1). — 8, 9 (V. 30, 29, Mr. IX. 43—45).

eerst. — 14. *hij... gekomen was,* gew. t. *zij... gekomen waren.* — 20. *Hij,* gew. t. *Jezus.* — 21. *dit geslacht*, der booze geesten; and. *dit soort,* deze erge soort van b. g. — 24. *de ontv. der didr.* Eene didrachme (dubbele drachme) had de waarde van een halven sikkel, en een halven sikkel moest ieder Jood jaarlijks opbrengen ten behoeve van de eeredienst in den tempel. De heele sikkel was eene Hebr. munt ter waarde van bijna een gld. — 26. *Hij*, gew. t. *Petrus.* — 27. *stater*, eene zilveren munt van dezelfde waarde als de sikkel. — XVIII. 2. *En*, gew. t. *En Jezus.* — 5. *zulk een kind.* Wat Jezus hier en v. 6, 10, 14 van kinderen zegt, schijnt van kinderen in eigenlijken zin te moeten worden verstaan (Lc. IX. 48), en niet in overdragtel. zin aang. menschen van kinderlijke gezindheid (Mt. X. 42, XI. 25). — 6. *ergert*, (het tegendeel van *ontvangt*, v. 5), tot aanstoot is, zoodat hij hem in zijn geloof aan het wankelen brengt, en tot zonde verleidt. — *het ware*, enz. het ware hem nutter, het leven te verliezen, dan zulk eene schuld op zich te laden. — 8. Zie

worpen te worden. 9 En indien uw oog
u ergert, trek het uit en werp het van
u. Het is u beter met één oog het le-
ven in te gaan, dan met twee oogen in
het helsche vuur geworpen te worden.
10 Ziet toe, dat gij niet één dezer klei-
nen veracht! Want ik zeg u, dat hunne
engelen altijd het aangezigt zien mijns
Vaders in de hemelen. 12 Wat dunkt u?
Zoo eenig mensch honderd schapen heeft,
en één daarvan verdwaalt, zal hij niet
de negen en negentig op de bergen la-
ten, en heengaan om het verdwaalde te
zoeken? 13 En zoo hij het mag vinden,
voorwaar zeg ik u, dat hij zich over
hetzelve meer verblijdt dan over de negen
en negentig, die niet verdwaald zijn.
14 Aldus is het de wil niet mijns Va-
ders in de hemelen, dat één dezer klei-
nen verloren gaat.

15 Zoo uw broeder zondigt, ga heen,
bestraf hem tusschen u en hem al-
leen. Zoo hij naar u hoort, hebt gij
uwen broeder gewonnen. 16 Doch zoo
hij niet hoort, neem met u nog één of
twee, opdat op het woord van twee
of drie getuigen alle zaak be-
sta. 17 En zoo hij naar hen niet hooren
wil, zeg het aan de gemeente; en zoo
hij ook naar de gemeente niet hooren
wil, hij zij u als de heiden en de tol-
lenaar. 18 Voorwaar zeg ik u: al wat gij
bindt op aarde, zal gebonden zijn in
den hemel; en al wat gij losmaakt op
aarde, zal losgemaakt zijn in den he-
mel. 19 Wederom zeg ik u: zoo twee
van u op aarde overeenstemmen omtrent
eenige zaak, die zij mogten begeeren,
ze zal hun geworden van mijnen Vader
in de hemelen. 20 Want waar twee of
drie voor mijnen naam vergaderd zijn,
daar ben ik in hun midden.

21 Toen trad Petrus toe en zeide tot
hem: Hoe menigmaal zal mijn broeder
tegen mij zondigen, en ik hem vergeven?
tot zevenmaal? 22 Jezus zeide tot hem:
Niet, zeg ik u, tot zevenmaal, maar tót
zeventigmaal zeven. 23 Daarom is het
koningrijk der hemelen gelijk aan een
koning, die rekening wilde houden met
zijne dienstknechten. 24 En toen hij be-
gon te rekenen, werd er een tot hem
gebragt, die hem tien duizend talenten
schuldig was. 25 En toen hij niet beta-
len kon, beval de heer, dat men hem
zou verkoopen, en zijne vrouw en kin-
deren, en alles, wat hij had, en dat er
betaald zou worden. 26 De dienstknecht
dan viel neder en aanbad hem, zeggende:
Heb geduld met mij, en ik zal alles be-
talen! 27 De heer nu van dien dienst-
knecht werd innerlijk bewogen en liet
hem gaan, en de schuld schold hij hem
kwijt. 28 Maar toen die dienstknecht uit-
ging, vond hij een zijner mededienst-
knechten, die hem honderd denariën
schuldig was, en hij greep hem bij de
keel en zeide: Betaal wat gij schuldig
zijt! 29 Zijn medediensknecht dan viel
neder en bad hem, zeggende: Heb ge-
duld met mij, en ik zal u betalen! 30
Doch hij wilde niet, maar ging heen
en wierp hem in de gevangenis, totdat
hij de schuld betaald zou hebben. 31 Toen
nu zijne medediensknechten zagen wat
er geschied was, werden zij zeer be-
droefd; en zij gingen en maakten aan
hunnen heer bekend alles, wat er ge-
schied was. 32 Toen riep zijn heer hem tot
zich, en zeide tot hem: Gij booze dienst-
knecht! die gansche schuld heb ik u
kwijtgescholden, dewijl gij mij gebeden
hebt. 33 Hadt ook gij niet u moeten ont-
fermen over uwen medediensknecht, even
als ik mij over u ontfermd heb? 34 En
zijn heer werd toornig, en leverde hem

12, 13 (Lc. XV. 3—7). — 15 (Lc. XVII. 3), 16 (Deut. XIX. 15). — 18 (XVI. 19). — 19 (Jh. XVI. 24). — 20 (XXVIII. 20). — 21, 22 (Lc. XVII. 3, 4).

het aanget. op v. 29. — 10 *hunne engelen*, hunne beschermengelen, gelijk men destijds bij de Joden meende, dat ieder mensch zijnen engel had (Hand. XII. 7). Waarschijnlijk bezigt Jezus deze uitdrukking hier als een beeld van de hooge waarde, die kinderen hebben in Gods oogen. — *engelen*, gew. t. *engelen in den hemel*. — *in de hemelen*. De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 11: *Want de Zoon des m. is gekomen om het verlorene te zoeken* (Lc. XIX. 10). — 14. *mijns*, gew. t. *uws*. — 15. *zondigt*, gew. t. *tegen u zondigt* (Lc. XVII. 4). — *ga heen*, gew. t. *ga heen en*. — 20. *voor mijnen naam*, voor mijne belangen. — 21. *trad P. toe en zeide tot hem*, gew. t. *ging P. tot hem en zeide*. — 24. *talenten*. Een talent was eene som gelds ter waarde van omtrent 2500 gl. — 25. *de heer*, gew. t. *zijn heer*. — 26. *Heb*, gew. t. *Heer! heb*. — *alles*, gew. t. *u alles*. — 28. *denariën*. Een denarie was een zilverstuk ter waarde van bijna 5 st. — *Betaal*, gew. t. *Betaal mij*. — 29. *neder*, gew. t. *aan zijne voeten neder*. — *u*, gew. t. *u alles*. — 34 *de gansche schuld*, gew. t. *al*

over aan de gevangenbewaarders, totdat
hij de gansche schuld betaald zou heb-
ben. 35 Aldus zal ook mijn hemelsche
Vader u doen, zoo gij niet, een iege-
lijk zijnen broeder, van harte vergeeft.

Over de echtscheiding. — Er worden kinderen tot Jezus gebragt. — De rijke jongeling. — De gevaren des rijkdoms. — Vergoeding voor de opofferingen om Jezus' wil.

XIX. 1 En het geschiedde, toen Jezus
deze woorden geëindigd had, dat hij ver-
trok van Galiléa, en kwam in het ge-
bied van Judéa, over de Jordaan. 2 En
hem volgden vele scharen, en hij genas
hen aldaar.
3 En er kwamen farizeërs tot hem, en
zeiden, om hem te beproeven: Is het
geoorloofd zijne vrouw te verstooten
om iedere reden? 4 Hij nu antwoordde
en zeide: Hebt gij niet gelezen, dat de
Maker van den beginne hen man en
vrouw gemaakt en gezegd heeft: 5 Daar-
om zal een mensch vader en moe-
der verlaten, en zijne vrouw
aanhangen, en de twee zullen
één vleesch zijn? 6 zoodat zij niet
meer twee zijn, maar één vleesch. Wat
dan God heeft zamengevoegd, scheide
een mensch niet! 7 Zij zeggen tot hem:
Waarom dan heeft Mozes geboden een
scheidbrief te geven, en te verstoo-
ten? 8 Hij zegt tot hen: Omdat Mozes
van wege uwe hardheid van hart u ver-
gund heeft uwe vrouwen te verstooten;
maar van den beginne is het zóó niet
geweest. 9 Doch ik zeg u: Wie zijne
vrouw verstoot behalve om hoererij, en
eene andere trouwt, doet overspel; en
die eene verstootene trouwt, doet over-
spel. 10 De leerlingen zeggen tot hem:
Indien de zaak des menschen met de
vrouw aldus gelegen is, zoo is het niet
nut te trouwen. 11 En hij zeide tot hen:
Niet allen vatten dit woord, maar zij,
wien het gegeven is. 12 Er zijn name-
lijk gesnedenen, die van moeders schoot
af zoo geboren zijn; en er zijn gesne-
denen, die door de menschen gesneden
zijn; en er zijn gesnedenen, die zich
zelve gesneden hebben om den wille van
het koningrijk der hemelen. Die het
vatten kan, vatte het!
13 Toen werden er kinderen tot hem
gebragt, opdat hij hun de handen op-
leggen, en voor hen bidden zou; doch
de leerlingen bestraften hen. 14 Maar
Jezus zeide: Laat de kinderen begaan,
en verhindert hen niet tot mij te ko-
men! want derzulken is het koningrijk
der hemelen. 15 En nadat hij hun de
handen had opgelegd, ging hij van daar.
16 En zie, er kwam een tot hem en
zeide: Leeraar! wat moet ik goeds doen,
om het eeuwige leven te hebben? 17 En
hij zeide tot hem: Wat vraagt gij mij
naar het goede? Één is de goede. Doch
indien gij het leven wilt ingaan, bewaar
de geboden! 18 Hij zegt tot hem: Welke?
En Jezus zeide: Deze: gij zult niet
doodslaan; gij zult geen over-
spel doen; gij zult niet stelen;
gij zult niet valsch getuigen;
19 eer uwen vader en uwe moeder,
en: gij zult uwen naaste liefheb-
ben als u zelven. 20 De jongeling
zegt tot hem: Dit alles heb ik onder-
houden: wat ontbreekt mij nog? 21 Je-
zus zeide tot hem: Indien gij volmaakt
wilt zijn, ga heen, verkoop uwe goe-
deren, en geef het den armen, en gij
zult een schat hebben in de hemelen;
kom dan, en volg mij! 22 De jongeling
nu, dit hoorende, ging bedroefd heen;
want hij had vele bezittingen.
23 Jezus nu zeide tot zijne leerlingen:
Voorwaar zeg ik u, dat een rijke moeije-
lijk het koningrijk der hemelen zal in-

35 (VI. 15). — **XIX.** 1—9 (Mr. X. 1—12), 4, 5 (Gen. I. 27, II. 24), 7 (Deut. XXIV. 1), 9 (V. 32). — 13—30 (Mr. X. 13—31, Lc. XVIII. 15—30), 14 (XVIII. 3), 18, 19 (Ex. XX. 12—16, Lev. XIX. 18), 21 (VI. 20, Lc. XII. 33, XVI. 9).

wat hij hem schuldig was. — 35. *van harte*, gew. t. *van harte uwe overtredingen.* (VI. 14). — 3. *geoorloofd*, gew. t. *een mensch geoorloofd.* — 4. *zeide*, gew. t. *zeide tot hen.* — 7. *te verstooten*, gew. t. *haar te verstooten.* — 10. *De leerl.* gew. t. *Zijne leerl.* — 16. *kwam een tot hem en zeide*, gew. t. *trad een toe en zeide tot hem.* — *Leeraar*, gew. t. *Goede leeraar* (Mr. en Lc.). — 17. *Wat — de goede*, gew. t. *Wat noemt gij mij goed? Niemand is goed dan God alleen* (Mr. en Lc.). Om bij den rijken jongeling, die iets *goeds* wil doen (v. 16), eene oppervlakkige opvatting van het goede tegen te gaan, wijst Jezus hem op God, den *goede* (heilige) bij uitnemendheid. — 20. *onderhouden*, gew. t. *onderhouden van mijne jeugd af* (Mr. en Lc.). — 21 *in de hemelen*, gew. t. *in den hemel.* — 22. *dit*, gew. t. *dit*

gaan. 24 En wederom zeg ik u: het is ligter, dat een kemel door het oog eener naald ingaat, dan een rijke het koningrijk der hemelen. 25 Toen nu de leerlingen dit hoorden, stonden zij zeer verslagen, en zeiden: Wie dan kan behouden worden? 26 En Jezus zag hen aan, en zeide: Bij menschen is dit onmogelijk; maar bij God is alles mogelijk.

27 Toen antwoordde Petrus en zeide tot hem: Zie, wij hebben alles verlaten, en zijn u gevolgd; wat dan zal ons geworden! 28 En Jezus zeide tot hen: Voorwaar zeg ik u, dat gij, die mij gevolgd zijt, bij de wedergeboorte, wanneer de Zoon des menschen zit op den troon zijner heerlijkheid, dat ook gij zult zitten op twaalf troonen, oordeelende de twaalf stammen Israëls. 29 En ieder, die verlaten heeft broeders of zusters of vader of moeder of kinderen of akkers of huizen om mijns naams wil, hij zal veelvoudig ontvangen, en het eeuwige leven beërven. 30 Doch vele eersten zullen laatsten zijn, en laatsten eersten.

Gelijkenis van de arbeiders in den wijngaard. — Jezus kondigt zijn lijden en sterven aan. — De twee zonen van Zebedeüs en hunne moeder. — De twee blinden te Jericho.

XX. 1 Want het koningrijk der hemelen is gelijk aan een huisheer, die met den morgen uitging om arbeiders te huren voor zijnen wijngaard. 2 En toen hij met de arbeiders overeengekomen was voor een denarie daags, zond hij hen in zijnen wijngaard. 3 En uitgaande omtrent de derde ure, zag hij anderen op de markt ledig staan. 4 Ook tot dezen zeide hij: Gaat ook gij in den wijngaard, en wat regt is zal ik u geven. 5 En zij gingen heen. En wederom uitgaande omtrent de zesde en de negende ure, deed hij desgelijks. 6 En omtrent de elfde uitgaande, vindt hij anderen staan, en zegt tot hen: Waarom staat gij hier den geheelen dag ledig? 7 Zij zeggen tot hem: Omdat niemand ons gehuurd heeft. Hij zegt tot hen: Gaat ook gij in den wijngaard! 8 Nadat het nu avond geworden is, zegt de heer des wijngaards tot zijnen rentmeester: Roep de arbeiders, en betaal hun het loon, beginnende van de laatste tot de eerste. 9 En die omtrent de elfde ure gehuurd waren, kwamen en ontvingen elk een denarie. 10 En toen de eersten kwamen, meenden zij, dat zij meer zouden ontvangen, doch ook zij ontvingen elk een denarie. 11 En toen zij dien ontvangen hadden, morden zij tegen den huisheer 12 en zeiden: Deze laatsten hebben maar één uur gearbeid, en gij hebt hen gelijk gemaakt aan ons, die den last des daags en de hitte gedragen hebben. 13 Doch hij antwoordde en zeide tot één hunner: Vriend! ik doe u geen onregt. Zijt gij niet voor een denarie met mij overeengekomen? 14 Neem het uwe en ga heen! Ik wil aan dezen laatsten geven zooveel als aan u. 15 Is het mij niet geoorloofd in het mijne te doen wat ik wil? Is uw oog boos, omdat ik goed ben? 16 Zóó zullen de laatsten eersten zijn, en de eersten laatsten.

17 En toen Jezus opging naar Jeruzalem, nam hij de twaalve afzonderlijk tot zich, en zeide op den weg tot hen: 18 Zie, wij gaan op naar Jeruzalem, en de Zoon des menschen zal worden overgeleverd aan de overpriesters en schriftgeleerden, en zij zullen hem ter dood veroordeelen, 19 en hem overleveren aan de heidenen, om hem te bespotten en te geeselen en te kruisigen; en ten derden dage zal hij worden opgewekt.

20 Toen kwam tot hem de moeder

28 (Lc. XXII. 30). — 30 (XX. 16, Lc. XIII. 30). — **XX.** 16 ((XIX. 30). — 17—19 (XVI. 21, Mr. X. 32—34, Lc. XVIII. 31—34). — 20—28 (Mr. X. 35—45).

woord. — 24. *ingaat.* — dan, gew. t. *dan dat... ingaat.* — *het k. der h.* gew. t. *het k. Gods.* — 25. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — 28. *bij de wedergeb.*, bij de nieuwe orde van zaken, welke de wederkomst van den Christus zal aanbrengen; vgl. *de herstelling aller dingen*, Hand. III. 21. — 29. *broeders...* of *huizen*, gew. t. *huizen of broeders* (Mr.). — *moeder*, gew. t. *moeder of vrouw* (Lc.). — *veelvoudig*, gew. t. *honderdvoudig* (Mr.). — XX. 5. *En wederom,* gew. t. *wederom.* — 6. *elfde,* gew. t. *elfde ure.* — *staan*, gew. t. *ledig staan* (v. 3). — 7. *wijngaard*, gew. t. *wijngaard, en wat regt is zult gij ontvangen* (v. 4). — 15. *Is*, gew. t. *Of is.* — *boos*, nijdig. — 16. *laatsten*, gew. t. *laatsten; want velen zijn geroepenen, maar weinigen uitverkorenen* (XXII. 14). — 17. *twaalve*, gew. t. *twaalf leerl.* — *en zeide op den weg*, gew. t. *op den weg, en zeide.* — 19. *worden opgewekt*, gew. t. *opstaan.* — 20. *de moeder*, Salome (XXVII. 56,

der zonen van Zebedeüs met hare zonen,
en zij aanbad hem en begeerde iets van
hem. 21 Hij nu zeide tot haar: Wat wilt
gij? Zij zegt tot hem: Zeg, dat deze
mijne twee zonen zullen zitten, één aan
uwe regter-, en één aan uwe linkerzijde
in uw koningrijk. 22 Doch Jezus ant-
woordde en zeide: Gijlieden weet niet,
wat gij begeert. Kunt gij den beker drin-
ken, dien ík zal drinken? 23 Zij zeggen
tot hem: Wij kunnen het. 23 Hij zegt
tot hen: Mijnen beker zult gij wel drin-
ken; doch het zitten aan mijne regter-
en linkerzijde, het staat niet aan mij
dit te geven, maar het zal gegeven wor-
den aan hen, wien het bereid is door
mijnen Vader. 24 En toen de tien dit
hoorden, namen zij het den twee broe-
ders kwalijk. 25 Doch Jezus riep hen tot
zich en zeide: Gij weet, dat de oversten
der volken hen overheerschen, en dat de
grooten streng gezag over hen voeren.
26 Niet aldus zij het onder u! Maar wie
van u groot wil worden, zij uw dienaar;
27 en wie onder u de eerste wil zijn,
zij uw knecht; 28 gelijk de Zoon des
menschen niet gekomen is om zich te
laten dienen, maar om te dienen, en zijn
leven te geven tot een losprijs voor velen.

29 En toen zij Jericho uitgingen,
volgde hem eene groote schare. 30 En
zie, twee blinden, die aan den weg za-
ten, en hoorden dat Jezus voorbijging,
riepen, zeggende: Heer! ontferm u on-
zer, Zoon Davids! 31 De schare nu ge-
bood hun, dat zij zwijgen zouden; maar
zij riepen nog meer, zeggende: Heer!
ontferm u onzer, Zoon Davids! 32 En
Jezus stond stil en riep hen, en zeide:
Wat wilt gij dat ik u doe? 33 Zij zeiden
tot hem: Heer! dat onze oogen mogen
opengaan. 34 En Jezus, innerlijk bewo-
gen, raakte hunne oogen aan; en ter-
stond werden zij ziende, en volgden hem.

Intogt in Jeruzalem. — Uitdrijving der verkoopers en koopers uit den tempel. — Vervloeking van den vijgeboom. — Door welk gezag Jezus handelt. — Twee gelijkenissen: de vader en de twee zonen, — de wijngaard. — De hoeksteen.

XXI. 1 En toen zij Jeruzalem gena-
derd, en gekomen waren aan Bethfagé,
aan den Olijfberg, toen zond Jezus twee
leerlingen af, 2 en zeide tot hen: Gaat
naar het vlek, dat vóór u ligt; en ter-
stond zult gij eene ezelin gebonden vin-
den, en een veulen bij haar: maakt
ze los en brengt ze mij! 3 En zoo
iemand u iets zegt, spreekt dan: De
Heer heeft ze noodig; en terstond zal
hij ze zenden. 4 Dit nu is geschied,
opdat vervuld zou worden wat gespro-
ken is door den profeet, die zegt:
5 Zegt aan de dochter Sions: Zie,
uw koning komt tot u, zachtmoe-
dig, gezeten op eene ezelin en
op een veulen, het jong eener
jukdraagster. 6 De leerlingen nu gin-
gen heen, en nadat zij gedaan hadden,
gelijk Jezus hun bevolen had, 7 bragten
zij de ezelin en het veulen, en legden
daarop hunne kleederen, en hij zette
zich daarop. 8 De meesten nu van de
schare spreidden hunne kleederen op
den weg, en anderen sloegen takken
van de boomen, en spreidden ze op den
weg. 9 En de scharen, die hem voor-
gingen en die volgden, riepen, zeg-
gende: Hozanna den Zone Davids! Ge-
zegend hij, die komt in den naam des
Heeren! Hozanna in den hooge! 10 En
toen hij Jeruzalem was ingegaan, ge-
raakte de gansche stad in beweging, en
zeide: Wie is deze? 11 En de scharen

22 (XXVI. 39, Jh. XVIII. 11, Lc. XII. 50), 24 (XVIII. 1). — 25—27 (Lc. XXII. 25—27), 27 (XXIII. 12), 28 (Jh. XIII. 14, Philipp. II. 5—8, 1 Petr. I. 18, 19). — 29—34 (Mr. X. 46—52, Lc. XVIII. 35—43). — **XXI.** 1—9, 17 (Mr. XI. 1—11, Lc. XIX. 29—38, Jh. XII. 12—15), 5 (Zach. IX. 9), 9 (Ps. CXVIII. 25, 26).

Mr. XV. 40). — *zonen van Zeb.* Jacobus en Johannes (IV. 21). — 22. *den beker*, den beker des lijdens, mij door den Vader bestemd. — *drinken*, gew. t. *drinken, en met den doop gedoopt worden, waarmede ik gedoopt word* (Mr. X. 38). — 23. *Hij*, gew. t. *En hij.* — *drinken*, gew. t. *drinken, en met den doop, waarmede ik gedoopt word, zult gij gedoopt worden* (Mr. X. 39). — *aan mij*, den mensch Jezus, die wel tot Messias bestemd, maar het nog niet geworden ben. (Eerst door lijden en sterven zou Jezus zijne heerlijkheid ingaan). — *dit*, gew. t. *het.* — *bereid*, bestemd. — *Niet*, gew. t. *Doch niet.* — *van u*, gew. t. *onder u.* — 28. *zich te laten dienen*, gelijk de oversten der volken (v. 25). — *tot een losprijs voor velen*, om velen vrij te koopen van den dood, van de ellende der zonde. — 30, 31. *Heer! ontferm u onzer*, gew. t. *Ontferm u onzer, Heer.* — 34. *werden zij*, gew. t. *werden hunne oogen.* — XXI. 4. *Dit*, gew. t. *Dit alles.* — 5. *gezeten*, gew. t. *en gezeten.* — *en op*, gew. t. *en.* — 7. *hij zette zich*, gew. t. *zij zetten hem* (Lc.). — 9. *die hem*, gew. t. *die.* — *Hozanna*, d. i. *Heil.* — 11. *de profeet Jezus*, gew. t. *Jezus, de profeet.* —

zeiden: Deze is de profeet Jezus, van
Nazaret in Galiléa.

[12] En Jezus ging den tempel Gods
binnen, en dreef uit allen, die ver-
kochten en kochten in den tempel, en
de tafels der wisselaars keerde hij om
en de stoelen dergenen, die de dui-
ven verkochten. [13] En hij zeide tot hen:
Er staat geschreven: Mijn huis zal
een huis des gebeds genaamd
worden; doch gij maakt het tot een
roovershol. [14] En er kwamen blinden en
kreupelen tot hem in den tempel, en
hij genas hen. [15] Doch toen de over-
priesters en de schriftgeleerden de won-
deren zagen, die hij deed, en de kna-
pen, die in den tempel riepen en zei-
den: Hozanna den Zone Davids! namen
zij het kwalijk, [16] en zeiden: Hoort gij
wel wat dezen zeggen? Jezus nu zeide
tot hen: Ja! Hebt gij nooit gelezen:
Uit den mond van kinderkens
en zuigelingen hebt gij u lof be-
reid? [17] En hen verlatende, ging hij
de stad uit naar Bethanië, en over-
nachtte aldaar.

[18] En toen hij des morgens naar de
stad terugkeerde, hongerde hem. [19] En
een vijgeboom aan den weg ziende,
ging hij tot hem, en vond niets daar-
aan dan alleen bladeren. En hij zeide
tot hem: Van u kome geene vrucht
meer tot in eeuwigheid! En de vijge-
boom verdorde dadelijk. [20] En de leer-
lingen, dit ziende, verwonderden zich,
en zeiden: Hoe is de vijgeboom zoo da-
delijk verdord? [21] Jezus nu antwoordde
en zeide tot hen: Voorwaar zeg ik u:
zoo gij geloof hebt, en niet twijfelt, gij
zult niet alleen doen wat met den vij-
geboom is geschied, maar al zegt gij
ook tot dezen berg: Hef u op, en werp
u in de zee! het zal geschieden. [22] En
alles, wat gij geloovig in den gebede
vraagt, gij zult het ontvangen.

[23] En toen hij in den tempel geko-
men was, gingen tot hem, terwijl hij
leerde, de overpriesters en de ouder-
lingen des volks, en zeiden: Door welk
gezag doet gij dit? en wie heeft u dit
gezag gegeven? [24] Jezus nu antwoordde
en zeide tot hen: Ook ik zal u één
ding vragen, en zoo gij mij dat zegt,
zal ook ik u zeggen, door welk gezag
ik dit doe. [25] De doop van Johannes,
van waar was die? uit den hemel, of
uit de menschen? Zij nu overlegden bij
zich zelve, zeggende: Zoo wij zeggen:
uit den hemel, hij zal ons zeggen:
Waarom hebt gij hem dan niet geloofd?
[26] Doch zoo wij zeggen: uit de men-
schen, wij vreezen de schare; want al-
len houden Johannes voor een profeet.
[27] En zij antwoordden Jezus en zeiden:
Wij weten het niet. En hij zeide tot
hen: Zoo zeg ook ik u niet, door welk
gezag ik dit doe.

[28] Doch wat dunkt u? Een mensch
had twee zonen, en hij ging tot den
eersten en zeide: Zoon! ga heen, werk
heden in den wijngaard. [29] Deze nu ant-
woordde en zeide: Ik wil niet. Doch
later kreeg hij berouw, en ging heen.
[30] En hij ging tot den anderen, en sprak
desgelijks. En deze antwoordde en zeide:
Ik zal, Heer! en hij ging niet heen.
[31] Wie van de twee heeft den wil des
vaders gedaan? Zij zeggen: De eerste.
Jezus zegt tot hen: Voorwaar zeg ik u,
dat de tollenaars en de hoeren u voor-
gaan in het koningrijk Gods. [32] Want
Johannes is tot u gekomen als leeraar
der geregtigheid, en gij hebt hem niet
geloofd; maar de tollenaars en de hoe-
ren hebben hem geloofd; en gij, dit
ziende, hebt ook later geen berouw
gehad, om hem te gelooven.

[33] Hoort eene andere gelijkenis! Er
was een huisheer, die een wijngaard
plantte; en hij zette eene omtuining
daarom, en groef een persbak daarin,
en bouwde een toren, en verhuurde
hem aan landlieden, en ging buiten
's lands. [34] Toen nu de tijd der vruch-
ten genaderd was, zond hij zijne dienst-
knechten tot de landlieden, om zijne

12, 13 (Mr. XI. 15—17, Lc. XIX. 45, 46, Jh. II. 14—16), 13 (Jez. LVI. 7, Jer. VII. 11). — 16 (Ps. VIII. 3). — 18—22 (Mr. XI. 12—14, 19—24), 21 (XVII. 20), 22 (VII. 7, Jh. XVI. 24). — 23—27 (Mr. XI. 27—33, Lc. XX. 1—8). — 33 (Lc. VII. 29, 30). — 33—46 (Mr. XII. 1—12, Lc. XX. 9—19), 33—39 (Jez. V. 1—7).

13. *maakt*, gew. t. *hebt... gemaakt* (Mr.). — 28. *in den*, gew. t. *in mijnen*. — 30. *anderen*, gew. t. *tweeden*. — 31. *zeggen*, gew. t. *zeggen tot hem*. — 32. *als leeraar der geregtigh.* eigl. *op den weg der geregtigh. Weg* heeft meermalen de beteek. van *leer* (XXII. 16, Hand. IX. 2, enz.). — 33. *een huisheer*, gew. t. *een zeker huisheer*. — 33. *toren*, wacht-

vruchten te ontvangen. 35 En de landlieden namen zijne dienstknechten, en den éénen sloegen, den anderen doodden, den anderen steenigden zij. 36 Wederom zond hij andere dienstknechten, meer in getal dan de eerste, en zij deden hun desgelijks. 37 Eindelijk nu zond hij zijnen zoon tot hen, zeggende: Zij zullen mijnen zoon ontzien. 38 Doch toen de landlieden den zoon zagen, zeiden zij onder elkander: Deze is de erfgenaam: komt, laat ons hem dooden, en zijne erfenis aan ons houden! 39 En zij namen en wierpen hem buiten den wijngaard, en doodden hem. 40 Wanneer dan de heer des wijngaards komt, wat zal hij dien landlieden doen? 41 Zij zeggen tot hem: Hij zal aan die slechten een slecht einde geven, en den wijngaard verhuren aan andere landlieden, die hem de vruchten zullen opbrengen te hunner tijd. 42 Jezus zegt tot hen: Hebt gij nooit gelezen in de schriften: De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot hoeksteen; van den Heer is dit geschied, en het is wonderbaar in onze oogen? 43 Daarom zeg ik u, dat het koningrijk Gods van u genomen, en aan een volk gegeven zal worden, dat zijne vruchten voortbrengt. 45 En de overpriesters en de farizeërs, zijne gelijkenissen hoorende, bemerkten, dat hij van hen sprak. 46 En zij zochten hem te vatten; doch zij vreesden de scharen, dewijl ze hem voor een profeet hielden.

Gelijkenis van het bruiloftsmaal. — Over het betalen van schatting aan den keizer. — Over de opstanding der dooden. — Het groote gebod. — De Christus niet Davids zoon, maar heer.

XXII. 1 En Jezus antwoordde, en sprak wederom tot hen in gelijkenissen, zeggende: 2 Het koningrijk der hemelen is gelijk aan een koning, die voor zijnen zoon de bruiloft aanrigtte. 3 En hij zond zijne dienstknechten om de genoodigden ter bruiloft te roepen; en zij wilden niet komen. 4 Wederom zond hij andere dienstknechten, en zeide: Zegt aan de genoodigden: Zie, mijn gastmaal heb ik gereed gemaakt; mijne ossen en het mestvee zijn geslagt, en alles is gereed: komt tot de bruiloft! 5 Doch zij bekommerden er zich niet om, en gingen heen, de één naar zijnen akker, de ander tot zijnen handel; 6 en de overigen grepen zijne dienstknechten, en mishandelden en doodden hen. 7 De koning nu werd toornig, en zijn krijgsvolk zendende, verdierf hij die moordenaars, en hunne stad stak hij in brand. 8 Hierop zegt hij tot zijne dienstknechten: De bruiloft is wel gereed, maar de genoodigden waren het niet waardig. 9 Gaat dan naar de doorgangen der wegen, en zoovelen gij er vindt, noodigt hen tot de bruiloft! 10 En die dienstknechten gingen uit naar de wegen, en verzamelden allen, die zij vonden, boozen en goeden; en de bruiloft werd vol van aanzittenden. 11 Toen nu de koning binnenkwam om de aanzittenden te beschouwen, zag hij daar een mensch, die geen bruiloftskleed aanhad. 12 En hij zegt tot hem: Vriend! hoe zijt gij hier binnen gekomen zonder bruiloftskleed? Hij nu verstomde. 13 Toen zeide de koning tot de dienaren: Bindt hem aan handen en voeten, en werpt hem uit in de buitenste duisternis: daar zal het geween en het geknars der tanden zijn. 14 Want velen zijn geroepenen, maar weinigen uitverkorenen.

15 Toen gingen de farizeërs heen, en hielden raad, om hem met eene vraag te verstrikken. 16 En zij zenden hunne leerlingen op hem af met de Herodianen, en laten hem zeggen: Leeraar! wij weten, dat gij waarachtig zijt, en den

42 (Ps. CXVIII. 22, 23), 43 (VIII. 11, 12). — **XXII.** 1—14 (Lc. XIV. 16—24). — 15—33 (Mr. XII. 13—27, Lc. XX. 20—39).

huis. 35. *steenigden zij*, wierpen zij met steenen. — 43. *een volk*, het nieuwe Israël, waartoe ook velen uit de heidenen zouden behooren. — *zijne vruchten*, de vruchten des koningrijks. — *voortbrengt*. De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 44: *En die op dezen steen valt, zal verbrijzeld worden; en op wien hij valt, dien zal hij verpletteren* (Lc XX. 18). — XXII. 5. *tot*, gew. t. *naar*. — 7. *werd*, gew. t. *dit hoorende, werd*. — 9. *de doorgangen der wegen*, de plaatsen, waar meerdere wegen zich kruisen. — 11. *een mensch — aanhad*, het beeld van iemand, die deel wil hebben aan het koningrijk Gods, zonder door gezindheid en wandel er voor geschikt te zijn. — 13. *en werpt*, gew. t. *neemt hem en werpt*. — 17.

weg Gods met waarheid leert, en u om niemand bekommert; want gij ziet niet op den persoon der menschen. [17] Zeg ons dan, wat u dunkt? Is het geoorloofd den keizer schatting te geven, of niet? [18] Jezus nu, hunne boosheid bemerkende, zeide: Wat beproeft gij mij, gij huichelaars? [19] Toont mij de schatting-munt! Zij nu bragten hem een denarie. [20] En hij zegt tot hen: Wiens is dit beeld en het opschrift? [21] Zij zeggen tot hem: Des keizers. Hierop zegt hij tot hen: Geeft dan den keizer weder wat des keizers is, en Gode wat Godes is! [22] En toen zij dit hoorden, verwonderden zij zich; en zij verlieten hem, en gingen weg.

[23] Te dien dage kwamen er tot hem sadduceërs, die zeggen, dat er geene opstanding is, en zij vroegen hem, [24] zeggende: Leeraar! Mozes heeft gezegd: Zoo iemand sterft, die geene kinderen heeft, zal zijn broeder zijne vrouw trouwen, en zijnen broeder zaad verwekken. [25] Er waren nu bij ons zeven broeders; en de eerste trouwde en stierf, en geen zaad hebbende, liet hij zijne vrouw aan zijnen broeder na. [26] Desgelijks ook de tweede en de derde, tot al de zeven toe. [27] Het laatst van allen nu stierf ook de vrouw. [28] Bij de opstanding dan, wien der zeven zal zij tot vrouw zijn? want alle hebben zij haar gehad. [29] Jezus nu antwoordde en zeide tot hen: Gij dwaalt, dewijl gij de schriften niet kent, noch de kracht Gods. [30] Want bij de opstanding trouwen ze niet, en worden niet uitgetrouwd, maar zijn als engelen in den hemel. [31] Doch wat de opstanding der dooden aangaat, hebt gij niet gelezen wat tot u gesproken is door God, die zegt: [32] Ik ben de God Abrahams en de God Izaäks en de God Jakobs? God is niet een God van dooden, maar van levenden. [33] En toen de scharen dit hoorden, stonden zij verslagen over zijne leer.

[34] Toen nu de farizeërs gehoord hadden, dat hij de sadduceërs tot zwijgen had gebragt, verzamelden zij zich bijeen. [35] En één uit hen, een wetgeleerde, vroeg hem, om hem te beproeven: [36] Leeraar! welk gebod is groot in de wet? [37] Hij nu zeide tot hem: Gij zult den Heer, uwen God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uwe ziel en met geheel uw verstand. [38] Dit is het groote en eerste gebod. [39] En het tweede, daaraan gelijk, is: Gij zult uwen naaste liefhebben als u zelven. [40] Aan deze twee geboden hangt geheel de wet en de profeten.

[41] Terwijl nu de farizeërs verzameld waren, vroeg Jezus hen, [42] zeggende: Wat dunkt u van den Christus? Wiens zoon is hij? Zij zeggen tot hem: Davids zoon. [43] Hij zegt tot hen: Hoe noemt dan David in den geest hem Heer, zeggende: [44] De Heer heeft gezegd tot mijnen Heer: Zet u aan mijne regter zijde, tot dat ik uwe vijanden zet onder uwe voeten? [45] Indien dan David hem Heer noemt, hoe is hij diens zoon? [46] En niemand kon hem een woord antwoorden, en ook durfde niemand van dien dag af hem iets meer vragen

Strafrede tegen de schriftgeleerden en de farizeërs. — Jeruzalem, dat de profeten doodt.

XXIII. [1] Toen sprak Jezus tot de scharen en tot zijne leerlingen, [2] zeggende: De schriftgeleerden en de farizeërs hebben zich gezet op den stoel van Mozes. [3] Alles dan, wat zij u zeggen, doet het en onderhoudt het; maar doet niet naar hunne werken; want zij zeggen, en doen niet. [4] Zij binden zware lasten zamen, en leggen ze op de schouderen der menschen; doch met hunnen

---

24 (Deut. XXV. 5), 30 (1 Cor. XV. 47—49), 32 (Ex. III. 6). — 34—40 (Mr. XII. 28—34, Lc. X. 25—28), 37 (Deut. VI. 5), 39 (Lev. XIX. 18). — 41—46 (Mr. XII. 35—37, Lc. XX. 41—44), 42 (Jh. VII. 42), 44 (Ps. CX. 1). — **XXIII.** 4 (Lc. XI. 46).

---

is het geoorloofd, nl. volgens de oorspronkelijke Israëlitische staatsregeling, die God alleen als koning erkende. — 29. *de schriften*, die een ander leven leeren (v. 31, 32). — *de kracht Gods*, die magtig is nieuwe levensvormen te scheppen (1 Cor. XV. 35—49). — 30. *engelen*, gew. t. *engelen Gods*. — 34. *beproeven*, gew. t. *beproeven, en zeide*. — 36. *groot*, boven andere. — 37. *Hij nu*, gew. t. *Jezus nu*. — 38. *groote en eerste*, gew. t. *eerste en groote*. — 40. *hangt*, gew. t. *hangen*. — 44. *onder uwe*, gew. t. *tot eene voetbank uwer* (Lc.). — XXIII. 3. *zeggen*, gew. t. *zeggen, dat gij onderhouden zult*. — *doet.. onderh.* gew. t. *onderhoudt... doet*. — 4. *Zij*, gew. t. *Want zij*. — *zware*, gew. t. *zware en ondra-*

vinger willen zij ze niet verroeren. 5 En
al hunne werken doen zij om van de
menschen gezien te worden. Want zij
maken hunne gedenkcedels breed, en
de boordsels groot, 6 en beminnen de
eerste plaats aan de maaltijden, en de
eerste gestoelten in de synagogen, 7 en
de begroetingen op de markten, en door
de menschen Rabbi genaamd te wor-
den. 8 Doch gij, laat u niet Rabbi noe-
men; want één is uw leeraar, en gij
allen zijt broeders. 9 En noemt niemand
op aarde uwen vader; want één is uw
vader, de hemelsche. 10 Laat u ook niet
leidslieden noemen; want één is uw
leidsman, de Christus. 11 De meeste
uwer zij uw dienaar! 12 En die zich zel-
ven verhoogt, zal vernederd, en die zich
zelven vernedert, zal verhoogd worden.
13 Doch wee u, schriftgeleerden en
farizeërs, gij huichelaars! want gij sluit
het koningrijk der hemelen voor de
menschen: immers zelve gaat gij niet
in, en ook hen, die willen ingaan, laat
gij niet ingaan. 15 Wee u, schriftge-
leerden en farizeërs, gij huichelaars!
want zee en land trekt gij rond om
éénen bekeerling te maken; en wanneer
hij het geworden is, maakt gij hem tot
een kind der hel, tweemaal meer dan
gij. 16 Wee u, gij blinde leidslieden,
die zegt: Wie zweert bij den tempel,
dat is niets; maar wie zweert bij het
goud des tempels, hij is gebonden. 17 Gij
dwazen en blinden! wat toch is meer-
der, het goud, of de tempel, die het
goud heiligt? 18 En wie zweert bij het
altaar, dat is niets; maar wie zweert bij
de gave, die daarop is, hij is gebonden.
19 Gij blinden! wat toch is meerder, de
gave, of het altaar, dat de gave hei-
ligt? 20 Die dan zweert bij het al-
taar, zweert daarbij en bij alles, wat
daarop is; 21 en die zweert bij den
tempel, zweert daarbij en bij hem,
die daarin woont; 22 en die zweert bij
den hemel, zweert bij den troon Gods
en bij hem, die daarop gezeten is.
23 Wee u, schriftgeleerden en farizeërs,
gij huichelaars! want gij geeft tienden
van munte en dille en komijn, en laat
na het zwaardere der wet, het regt en
de barmhartigheid en de trouw. Dít be-
hoorde men te doen, en dát niet na te
laten. 24 Gij blinde leidslieden, die de
mug uitzijgt, en den kemel doorzwelgt!
25 Wee u, schriftgeleerden en farizeërs,
gij huichelaars! want gij reinigt het bui-
tenste van beker en schotel, maar van
binnen zijn ze vol van roof en oninge-
togenheid. 26 Gij blinde farizeër! reinig
eerst wat binnen in den beker is, opdat
ook zijn buitenste rein worde. 27 Wee
u, schriftgeleerden en farizeërs, gij hui-
chelaars! want gij gelijkt op de bepleis-
terde graven, die van buiten wel schoon
schijnen, maar van binnen zijn ze vol
doodsbeenderen en allerlei onreinheid.
28 Zoo schijnt ook gij wel van buiten
den menschen regtvaardig, maar van
binnen zijt gij vol huichelarij en onge-
regtigheid. 29 Wee u, schriftgeleerden en
farizeërs, gij huichelaars! want gij bouwt
de graven der profeten op, en versiert
de gedenkteekenen der regtvaardigen,
30 en zegt: Indien wij geweest waren in
de dagen onzer vaderen, wij zouden met
hen geen deel gehad hebben aan het
bloed der profeten. 31 Zoo geeft gij dan
u zelven getuigenis, dat gij zonen zijt

5 (VI. 1). — 6, 7 (Mr. XII. 38, 39, Lc. XI. 43, XX. 46). — 11 (XX. 26). — 12 (Lc. XIV. 11, XVIII. 14). — 13 (Lc. XI. 52). — 16—22 (V. 34—36). — 23, 25—27, 29—36 (Lc. XI. 42, 39—41, 44, 47—51), 31, 32 (Hand. VII. 51, 52).

gelijke (Lc. XI. 46). — 5. *gedenkcedels*, eigl. *voorbehoedmiddelen*. Er worden twee lederen riemen bedoeld, op welke plaatsen der wet geschreven stonden (Ex. XIII. 1—16, Deut. VI. 4—10, XI. 13—22), en welke men ter ure des gebeds den eenen aan den linkerarm, den anderen op het voorhoofd droeg. — *boordsels*, zie het aanget op IX. 10; gew. t. *boordsels hunner kleederen*. — 7. *Rabbi*, gew. t. *Rabbi, Rabbi*. — 8. *leeraar*, gew. t. *leidsman, de Christus*. — 9. *vader*, een titel der Joodsche schriftgeleerden; vgl. *uwe zonen*, XII. 27. — *de hemelsche*, gew. t. *die in de hemelen*. — 14. *ingaan*. De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 15: *Wee u, schriftgel. en farizeërs, gij huichelaars! want gij eet de huizen der weduwen op, en dat terwijl gij voor den schijn lange gebeden doet: daarom zult gij te zwaarder oordeel ontvangen.* (Mr. XII. 40, Lc. XX. 47). — 15 *bekeerling*, of, gelijk het Gr. woord luidt, *proseliet* (letterl. *aankomeling*). — 16. *hij is gebonden*, nl. door zijnen eed; eigl. *hij is schuldig*, nl. zijnen eed te houden. — 19. *blinden*, gew. t. *dwazen en blinden* (v. 17). — 25. *van roof en oningetogenheid*, van hetgeen verworven is door roof en ten gevolge van uwe oningetogene begeerlijkheid. — 26 *reinig*, enz., maak eerst, dat hetgeen in den beker is, niet meer de vrucht zij van roof. — *den beker*, gew. t. *beker en schotel* (v. 25). — *zijn*, gew. t. *hun*. — 31. *getuigenis*, nl. door de moordenaars der pro-

dergenen, die de profeten vermoord heb-
ben. 32 Gij dan, maakt de maat uwer
vaderen vol! 33 Gij slangen, adderen-
gebroed! hoe zult gij het oordeel der
hel ontvlieden? 34 Daarom, zie, ik zend
tot u profeten en wijzen en schriftge-
leerden. Van hen zult gij dooden en
kruisigen, en van hen zult gij geeselen
in uwe synagogen en vervolgen van stad
tot stad; 35 opdat over u kome alle
regtvaardig bloed, dat op aarde vergo-
ten is; van het bloed van Abel, den
regtvaardige, tot het bloed van Zacharia,
den zoon van Barachia, dien gij ver-
moord hebt tusschen den tempel en het
altaar. 36 Voorwaar zeg ik u, dat alles
zal komen over dit geslacht. 37 Jeruzalem,
Jeruzalem, gij, die de profeten doodt, en
de tot u gezondenen steenigt! hoe menig-
maal heb ik uwe kinderen willen ver-
zamelen, gelijkerwijs eene hen de kie-
kens verzamelt onder hare vleugelen, en
gij hebt niet gewild! 38 Zie, uw huis
wordt u woest overgelaten. 39 Want ik
zeg u: gij zult mij niet zien van nu aan,
totdat gij zegt: Gezegend hij, die komt
in den naam des Heeren!

De gebeurtenissen der toekomst. — Vermaning tot waakzaamheid. — Gelijkenis van den getrouwen en bedachtzamen dienstknecht.

XXIV. 1 En Jezus ging den tempel
uit, en vertrok. En zijne leerlingen
traden toe, om hem de gebouwen des
tempels te wijzen. 2 Hij nu antwoordde
en zeide tot hen: Ziet gij niet dit al-
les? Voorwaar zeg ik u: er zal hier niet
één steen op den anderen gelaten wor-
den, die niet wordt afgebroken. 3 En
toen hij zich op den Olijfberg had ne-
dergezet, gingen de leerlingen afzonder-
lijk tot hem en zeiden: Zeg ons, wan-
neer dit zal zijn, en wat het teeken is
van uwe komst en van de voleindiging
der eeuw? 4 En Jezus antwoordde en
zeide tot hen: Ziet toe, dat niemand u
misleide! 5 Want velen zullen komen op
mijnen naam, zeggende: Ik ben de
Christus, en velen zullen zij misleiden.
6 En gij zult hooren van oorlogen en
geruchten van oorlogen: ziet toe, ver-
schrikt niet! want het moet alles ge-
schieden; maar nog is het einde er niet.
7 Want er zal opstaan volk tegen volk
en koningrijk tegen koningrijk, en er
zal hongersnood en aardbeving zijn op
verschillende plaatsen.
8 Dit alles nu is het begin der weeën.
9 Alsdan zullen ze u overleveren tot ver-
drukking, en u dooden; en gij zult door
al de volken gehaat worden om mijns
naams wil. 10 En alsdan zullen velen
zich ergeren, en elkander overleveren,
en elkander haten. 11 En vele valsche
profeten zullen opstaan, en velen mis-
leiden; 12 en dewijl de ongeregtigheid
zich vermenigvuldigt, zal de liefde van
velen verkoelen. 13 Doch die volhardt ten
einde toe, die zal behouden worden.
14 En dit evangelie des koningrijks zal
gepredikt worden in geheel de wereld,
tot getuigenis voor al de volken; en als-
dan zal het einde komen.
15 Wanneer gij dan den gruwel der
verwoesting, waarvan gesproken is door
Daniël, den profeet, ziet staan op hei-
ligen grond, (die dit leest, begrijpe het!)
16 dat alsdan die in Judéa zijn, vlugten
naar de bergen; 17 die op het dak is,
kome niet af om iets uit zijn huis te
halen; 18 en die op het veld is, keere
niet terug om zijne kleederen te halen.
19 Doch wee de zwangeren en de zogenden
in die dagen! 20 En bidt dat uwe vlugt

33 (III. 7), 35 (2 Chr. XXIV. 20, 21). — 37—39 (Lc. XIII. 34, 35), 39 (XXI. 9). — **XXIV.** 1—14 (Mr. XIII. 1—13, Lc. XXI. 5—19), 7 (Jez. XIX. 2), 9 (X. 17, Jh. XVI. 2, XV. 19), 13 (X. 22). — 15—28 (Mr. XIII. 14—23, Lc. XXI. 20—24, XVII. 31, 22—24, 37), 15 (Dan. IX. 27).

feten uwe vaderen te noemen. — 34. *Van hen*, gew. t. *En van hen.* — 35. *Zacharia*, de laatste regtvaardige, wiens vermoording in de schrift des O. V. vermeld wordt, gelijk Abel de eerste. — 37. *de kiekens*, gew. t. *hare kiekens.* — *hare vleugelen*, gew. t. *de vleugelen.* — XXIV. 1. *den t. uit, en vertrok*, gew. t. *ging uit, en vertrok van den t.* — 2. *Hij*, gew. t. *Jezus.* — *komst*, wederkomst, komst in heerlijkheid. — *de voleindiging der eeuw*, het einde van de tegenwoordige inrigting der dingen. De Joden verdeelden den ganschen tijd van den duur der wereld in twee groote tijdvakken, de *tegenwoordige* en de *toekomende eeuw.* De eerste liep tot de komst van den Christus; de tweede ving aan met diens komst. Wat nu de *komst* van den Chr. nog niet gebragt had, verwachten Jezus' leerlingen van zijne *wederkomst.* — 7. *hongersnood.* gew. t. *hongersnood en pest* (Lc.). — 9. *al de*, gew. t. *alle.* — 15. *gruwel der verwoesting.* Misschien worden bedoeld de Romeinsche legerbenden met hunne adelaren, die den Joden een gruwel waren (Lc. XXI. 20). — *op heiligen grond*, d. i. *in het heilige land* (in den omtrek van Jeruzalem); niet *in den tempel;* daar het voor

niet geschiede in den winter of op sab-
bat! 21 Want er zal alsdan eene groote
verdrukking zijn, zoo als er niet ge-
weest is van het begin der wereld tot
nu toe, en ook niet weder zijn zal.
22 En indien die dagen niet verkort
werden, er zou geen vleesch behouden
worden; doch om den wille der uitver-
korenen zullen die dagen verkort wor-
den. 23 Alsdan, zoo iemand u zegt: Zie,
hier is de Christus, of: Hier! gelooft
het niet. 24 Want er zullen valsche Chris-
tussen en valsche profeten opstaan, en
zij zullen groote teekenen en wonderen
doen, om, zoo mogelijk, ook de uit-
verkorenen te misleiden. 25 Zie, ik heb
het u vooruit gezegd. 26 Zoo zij dan u
zeggen: Zie, hij is in de woestijn!
gaat niet uit; zie, hij is in de binnen-
kameren! gelooft het niet. 27 Want ge-
lijk de bliksem uitgaat van het Oosten,
en schijnt tot het Westen, zóó zal het
met de komst van den Zoon des men-
schen zijn. 28 Waar het lijk is, daar
zullen de arenden zich verzamelen.

29 Terstond na de verdrukking dier
dagen zal de zon verduisterd worden,
en de maan zal haar schijnsel niet ge-
ven, en de sterren zullen van den he-
mel vallen, en de krachten des hemels
zullen wankelen. 30 En alsdan zal het
teeken van den Zoon des menschen ver-
schijnen aan den hemel, en alsdan zul-
len al de geslachten der aarde weekla-
gen, en den Zoon des menschen zien
komen op de wolken des hemels met
groote kracht en heerlijkheid. 31 En hij
zal zijne engelen uitzenden met luid ba-
zuingeschal, en zij zullen zijne uitver-
korenen verzamelen uit de vier winden,
van het éene uiterste des hemels tot het
andere.

32 Leert nu van den vijgeboom deze
gelijkenis. Wanneer zijn tak reeds zacht
wordt, en de bladeren uitspruiten, gij
weet dan, dat de zomer nabij is. 33 Zoo
ook gij, wanneer gij dit alles ziet, weet
dan, dat hij nabij is, aan de deur. 34
Voorwaar zeg ik u: dit geslacht zal niet
voorbijgaan, totdat dit alles geschiedt.
35 Hemel en aarde zullen voorbijgaan,
maar mijne woorden zullen niet voorbij-
gaan. 36 Doch van dien dag en die ure
weet niemand, ook de engelen des he-
mels niet, maar mijn Vader alleen. 37
En gelijk met de dagen van Noach, zóó
zal het met de komst van den Zoon des
menschen zijn. 38 Want gelijk ze in de
dagen van den zondvloed aten en dron-
ken, trouwden en uittrouwden tot op
den dag, toen Noach in de ark ging,
39 en het niet begrepen, totdat de zond-
vloed kwam en hen alle wegnam: zóó
zal het met de komst van den Zoon des
menschen zijn. 40 Alsdan zullen twee op
het veld zijn; één wordt medegenomen,
en één achtergelaten: 41 twee zullen ma-
len in den molen; éene wordt medege-
nomen, en éene achtergelaten.

42 Waakt dan! want gij weet niet, te
welken dage uw Heer komen zal. 43 Doch
bedenkt dit: indien de huisheer gewe-
ten had, in welke wake de dief komen
zou, hij zou gewaakt, en niet toegela-
ten hebben, dat zijn huis werd doorge-
graven. 44 Daarom weest ook gij gereed!
want ter ure, dat gij het niet meent,
zal de Zoon des menschen komen.

45 Wie dan nu is de getrouwe en be-
dachtzame dienstknecht, dien de heer
over zijne dienstboden stelde, om hun
de spijs te geven te zijner tijd? 46 Za-
lig die dienstknecht, dien zijn heer, als
hij komt, vinden zal zóó doende! 47 Voor-
waar zeg ik u, dat hij over al zijne
goederen hem stellen zal. 48 Doch zoo
die kwade dienstknecht in zijn hart zegt:
Mijn heer toeft met te komen, 49 en
hij begint zijne mededienstknechten te
slaan, en hij eet en drinkt met de dronk-
aards, 50 dan zal de heer van dien dienst-
knecht komen ten dage, waarop hij het

---

21 (Dan. XII. 1), 24 (Deut. XIII. 1). — 29—36 (Mr. XIII. 24—32, Lc. XXI. 25—33), 29 (Jez. XIII. 20, Ez. XXXII. 7, 8, Joël II. 31), 30 (Dan. VII. 13, Mt. XXVI. 64), 35 (Jez. LI. 6), 36 (Hand. I. 7). — 37—41 (Lc. XVII. 26, 27, 34, 35). — 42 (XXV. 13, Mr. XIII. 15). — 43—51 (Lc. XII. 39—46).

---

vlugten (v. 16—20) te laat zou zijn, als de tempel reeds was ingenomen. — 27. *zóó zal het*, gew. t. *zóó zal het ook*. — 28. *Waar*, gew. t. *Want waar*. — *Waar — verzamelen*, d. i. misschien: Waar de schuld is, daar komt de straf. — 29. *de krachten des h.*, het heerleger der sterren. — 33. *hij*, de Zoon des m.; stv. en and. *het*. — 37. *zóó zal het*, gew. t. *zóó zal het ook*. — 38. *dagen van*, gew. t. *dagen voor*. — 39. *zóó zal het*, gew. t. *zóó zal het ook*. — 40. *één... één*, gew. t. *de één... de ander*. — *medegenomen*, aan het verderf ontrukt. — 42. *dage*, gew. t. *ure*. — 45. *de heer*, gew. t. *zijn heer*. — 49. *zijne*, gew. t. *de* — *hij eet en drinkt*, gew. t. *te eten en te drinken*. — 51. *geeselen*, eigl. *aan stukken houwen* (1 Sam. XV. 33,

niet verwacht, en ter ure, die hij niet
weet, [51] en zal hem geeselen, en zijn
deel stellen bij de huichelaars. Daar
zal het geween en het geknars der tan-
den zijn.

Twee gelijkenissen: de wijze en de dwaze maagden, — de talenten. — Het laatste oordeel.

XXV. [1] Alsdan zal het koningrijk der
hemelen gelijk zijn aan tien maagden,
die hare lampen namen en den bruide-
gom te gemoet gingen. [2] Vijf nu van
haar waren dwaas, en vijf waren wijs.
[3] De dwazen namen hare lampen, maar
namen geene olie met zich. [4] Doch de
wijzen namen olie in de kruiken met
hare lampen. [5] Toen nu de bruidegom
toefde, werden zij alle slaperig, en slie-
pen in. [6] Doch te middernacht kwam
er een geroep: Ziedaar den bruidegom:
gaat hem te gemoet! [7] Toen stonden al
die maagden op, en bragten hare lam-
pen in orde. [8] De dwazen nu zeiden tot
de wijzen: Geeft ons van uwe olie; want
onze lampen gaan uit. [9] Doch de wij-
zen antwoordden en zeiden: Er zou mis-
schien niet genoeg zijn voor ons en voor
u: gaat liever tot de verkoopers, en koopt
voor u. [10] Terwijl zij nu henengingen
om te koopen, kwam de bruidegom; en
die gereed waren, gingen met hem in
tot de bruiloft, en de deur werd geslo-
ten. [11] Eindelijk nu komen ook de ove-
rige maagden, en zeggen: Heer, Heer,
doe ons open! [12] Doch hij antwoordde
en zeide: Voorwaar zeg ik u: ik ken
u niet. [13] Waakt dan! want gij weet den
dag of de ure niet.

[14] Want het is er mede als met een
mensch, die buiten 's lands gaande, zijne
dienstknechten riep, en hun zijne goe-
deren overgaf. [15] En den éénen gaf hij
vijf talenten, den anderen twee, den an-
deren één, aan een iegelijk naar zijn
vermogen; en hij ging terstond buiten
's lands. [16] Hij nu, die de vijf talenten
ontvangen had, ging heen en handelde
daarmede, en won vijf andere talenten.
[17] Desgelijks ook die de twee ontvangen
had, won twee andere. [18] Doch die het
ééne ontvangen had, ging heen en groef
in de aarde, en verborg het geld zijns
heeren. [19] Na langen tijd nu komt de
heer van die dienstknechten terug, en
houdt rekening met hen. [20] En die de
vijf talenten ontvangen had, trad toe en
bragt hem vijf andere talenten, zeggen-
de: Heer! vijf talenten hebt gij mij toe-
vertrouwd: zie, vijf andere talenten heb
ik gewonnen. [21] Zijn heer zeide tot hem:
Goed zoo, gij goede en getrouwe dienst-
knecht! over weinig waart gij getrouw,
over veel zal ik u stellen: ga in tot de
vreugde uws heeren! [22] En ook die de
twee talenten ontvangen had, trad toe
en zeide: Heer! twee talenten hebt gij
mij toevertrouwd: zie, twee andere ta-
lenten heb ik gewonnen. [23] Zijn heer
zeide tot hem: Goed zoo, gij goede en
getrouwe dienstknecht! over weinig waart
gij getrouw, over veel zal ik u stellen:
ga in tot de vreugde uws heeren! [24] En
ook die het ééne talent ontvangen had,
trad toe en zeide: Heer! ik kende u,
dat gij een hard mensch zijt, die maait,
waar gij niet gezaaid hebt, en inzamelt,
waar gij niet hebt uitgestrooid. [25] En ik
werd bevreesd, en ging heen en verborg
uw talent in de aarde: zie, hier hebt
gij het uwe. [26] Zijn heer nu antwoordde
en zeide tot hem: Gij booze en luije
dienstknecht! gij wist, dat ik maai, waar
ik niet gezaaid heb, en inzamel, waar
ik niet heb uitgestrooid. [27] Gij hadt dan
mijn geld aan de bankhouders moeten
brengen, en als ik kwam, zou ik het
mijne met rente teruggekregen hebben.
[28] Ontneemt dan hem het talent, en geeft
het aan hem, die de tien talenten heeft!
[29] Want aan ieder, die heeft, zal gege-
ven worden, en hij zal overvloed hebben;
maar die niet heeft, dien zal ontnomen
worden ook wat hij heeft. [30] En dien
onnutten dienstknecht, werpt hem uit in
de buitenste duisternis! Daar zal het
geween en het geknars der tanden zijn.

XXV. 1—10 (Lc. XII. 35—38). — 10—12 (Lc. XIII. 25—27). — 13 (XXIV. 42). — 14—30 (Lc. XIX. 11—27), 29 (XIII. 12).

Dan. II. 5); hier waarschijnlijk in de zwakkere beteek. van *zware geeselslagen toebrengen*. — XXV. 2. *dwaas... wijs*, gew. t. *wijs... dwaas*. — 4. *de kruiken*, gew. t. *hare kruiken*. — 6. *Ziedaar den bruidegom*, gew. t. *zie, de bruidegom komt*. — 9. *gaat*, gew. t. *doch gaat*. — 13. *de ure niet*, gew. t. *de ure niet, waarop de Zoon des m. komen zal* (XXIV. 44). — 17. *won*, gew. t. *ook hij won*. — 20. *gewonnen*, gew. t. *boven dezelve gewonnen*. — 21. *Zijn heer*, gew. t. *Zijn heer nu*. — 22. *gewonnen*, gew. t. *boven dezelve gew*. —

31 Wanneer nu de Zoon des menschen komt in zijne heerlijkheid, en al de engelen met hem, alsdan zal hij zich zetten op den troon zijner heerlijkheid. 32 En voor hem zullen al de volken verzameld worden, en hij zal hen van elkander scheiden, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt, 33 en hij zal de schapen stellen aan zijne regter-, en de bokken aan zijne linkerzijde. 34 Alsdan zal de koning zeggen tot die aan zijne regterzijde: Komt, gij gezegenden mijns Vaders! beërft het koningrijk, dat u bereid is van de grondlegging der wereld af. 35 Want ik was hongerig, en gij gaaft mij te eten; ik was dorstig, en gij gaaft mij te drinken; ik was vreemdeling, en gij naamt mij op; 36 naakt, en gij kleeddet mij; ik was krank, en gij bezocht mij; ik was in de gevangenis, en gij kwaamt tot mij. 37 Alsdan zullen de regtvaardigen hem antwoorden, zeggende: Heer! wanneer zagen wij u hongerig, en voedden u? of dorstig, en gaven u te drinken? 38 En wanneer zagen wij u als vreemdeling, en namen u op? of naakt, en kleedden u? 39 En wanneer zagen wij u krank of in de gevangenis, en kwamen tot u? 40 En de koning zal antwoorden en tot hen zeggen: Voorwaar zeg ik u: voor zoo ver gij het deedt aan één der geringste van deze mijne broeders, hebt gij het mij gedaan. 41 Alsdan zal hij zeggen ook tot die aan zijne linkerzijde: Gaat weg van mij, gij vervloekten! in het eeuwige vuur, dat den duivel en zijnen engelen bereid is. 42 Want ik was hongerig, en gij gaaft mij niet te eten; ik was dorstig, en gij gaaft mij niet te drinken; 43 ik was vreemdeling, en gij naamt mij niet op; naakt, en gij kleeddet mij niet; krank en in de gevangenis, en gij bezocht mij niet. 44 Dan zullen ook zij antwoorden, zeggende: Heer! wanneer zagen wij u hongerig, of dorstig, of als vreemdeling, of naakt, of krank of in de gevangenis, en dienden u niet? 45 Alsdan zal hij hun antwoorden, zeggende: Voorwaar zeg ik u: voor zoo ver gij het niet deedt aan één der geringste van dezen, hebt gij het ook mij niet gedaan. 46 En dezen zullen gaan in de eeuwige pijn, maar de regtvaardigen in het eeuwige leven.

Aanslag van den Joodschen raad tegen Jezus. — Zalving te Bethanië. — Aanbod van Judas. — Het paaschmaal, — aanduiding van den verrader, — instelling van het Avondmaal. — Voorzegging der verloochening van Petrus. — Zielestrijd van Jezus in Gethsemané. — Jezus door Judas verraden, — gevangen genomen, — voor den Joodschen raad gesteld, — ter dood veroordeeld, — bespot. — Verloochening van Petrus.

XXVI. 1 En het geschiedde, toen Jezus al deze woorden geëindigd had, dat hij tot zijne leerlingen zeide: 2 Gij weet, dat na twee dagen het pascha komt; en de Zoon des menschen wordt overgeleverd om gekruisigd te worden.

3 Toen vergaderden de overpriesters en de ouderlingen des volks in het paleis van den hoogepriester, genaamd Kajafas, 4 en beraadslaagden om Jezus door list te vatten en te dooden. 5 Doch zij zeiden: Niet op het feest, opdat er geene opschudding kome onder het volk!

6 Toen nu Jezus te Bethanië was, in het huis van Simon den melaatsche, 7 kwam tot hem eene vrouw met eene albasten-flesch kostbare zalf, en goot die over zijn hoofd, terwijl hij aanzat. 8 Doch toen de leerlingen dit zagen, namen zij het kwalijk, en zeiden: Waartoe die verkwisting? 9 Immers deze had duur kunnen verkocht, en den armen gegeven worden. 10 Jezus nu, dit bemerkende, zeide tot hen: Wat doet gij deze vrouw moeite aan? Want zij heeft een treffelijk werk aan mij gedaan. 11 Altijd toch hebt gij de armen bij u; maar mij hebt gij niet altijd. 12 Want dat zij deze zalf op mijn ligchaam gegoten heeft, zij heeft het gedaan voor mijne begrafenis. 13 Voorwaar zeg ik u: waar dit evangelie gepredikt wordt in geheel de wereld, daar zal ook gesproken worden van hetgeen deze gedaan heeft, tot hare gedachtenis.

14 Toen ging één der twaalve, ge-

31, 32 (XVI. 27, XIII. 41, 49, Jh. V. 22). — 40 (X. 42). — 45 (Hand. IX. 4). — 46 (Dan. XII. 2, Jh. V. 29). — **XXVI.** 1—5 (Mr. XIV. 1, 2, Lc. XXII. 1, 2), 3 (Jh. XI. 47). — 6—13 (Mr. XIV. 3—9, Jh. XII. 1—8), 11 (Deut. XV. 11). — 14—19 (Mr. XIV. 10—16, Lc. XXII. 3—13).

---

31. *engelen*, gew. t. *heilige engelen.* — XXVI. 3. *de overpr.* gew. t. *de overpr. en de schriftgeleerden* (Mr.). — 8. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — 9. *deze*, gew. t. *deze zalf.*

naamd Judas Iskariot, tot de overpries-
ters, 15 en zeide: Wat wilt gij mij ge-
ven, en ik zal hem u overleveren? Zij
nu telden hem toe dertig zilverlingen.
16 En van toen af zocht hij gelegenheid
om hem over te leveren.
17 Op den eersten dag nu van het
ongezuurde gingen de leerlingen tot Je-
zus en zeiden: Waar wilt gij, dat wij
gereedheid voor u maken om het pa-
scha te eten? 18 Hij nu zeide: Gaat
naar de stad tot zeker iemand, en zegt
tot hem: De leeraar zegt: Mijn tijd is
nabij: bij u houd ik het pascha met
mijne leerlingen. 19 En de leerlingen de-
den, gelijk Jezus hun bevolen had, en
maakten het pascha gereed.
20 Toen het nu avond geworden was,
zat hij aan met de twaalve. 21 En ter-
wijl zij aten, zeide hij: Voorwaar zeg
ik u, dat één uit u mij verraden zal.
22 En zij werden zeer bedroefd, en be-
gonnen een iegelijk tot hem te zeggen:
Ik ben het toch niet, Heer? 23 Hij nu
antwoordde en zeide: Die met mij de
hand in den schotel heeft ingedoopt,
die zal mij verraden. 24 De Zoon des
menschen gaat wel henen, gelijk van
hem geschreven staat; doch wee dien
mensch, door wien de Zoon des men-
schen verraden wordt! Het ware hem
goed, indien die mensch niet geboren
was. 25 Judas nu, zijn verrader, ant-
woordde en zeide: Ik ben het toch niet,
Rabbi? Hij zeide tot hem: Gij hebt het
gezegd.
26 Terwijl zij nu aten, nam Jezus
het brood, en nadat hij gedankt had,
brak hij het en gaf het den leerlingen,
en zeide: Neemt, eet! dit is mijn lig-
chaam. 27 En hij nam een beker, en
nadat hij gedankt had, gaf hij hun dien,
zeggende: Drinkt alle daaruit! 28 Want
dit is mijn bloed des verbonds, dat
voor velen vergoten wordt tot vergeving
van zonden. 29 En ik zeg u, dat ik van
nu aan niet drinken zal van dit gewas
des wijnstoks tot op dien dag, wan-
neer ik het met u nieuw drink in het
koningrijk mijns Vaders.
30 En nadat zij den lofzang gezongen
hadden, gingen zij uit naar den Olijf-
berg. 31 Hierop zegt Jezus tot hen: Gij
allen zult u aan mij ergeren in dezen
nacht; want er staat geschreven: Ik
zal den herder slaan, en de scha-
pen der kudde zullen zich ver-
strooijen. 32 Doch nadat ik ben op-
gestaan, zal ik u voorgaan naar Ga-
liléa. 33 Petrus nu antwoordde en zeide
tot hem: Al ergerden zich allen aan u,
ik zal mij nimmer ergeren. 34 Jezus zeide
tot hem: Voorwaar zeg ik u, dat gij in
dezen nacht, eer de haan kraait, mij
driemaal verloochenen zult. 35 Petrus
zegt tot hem: Al moest ik ook met u
sterven, ik zal u niet verloochenen. Des-
gelijks spraken ook al de leerlingen.
36 Hierop komt Jezus met hen aan
eene hoeve, genaamd Gethsemané, en
zegt tot de leerlingen: Zet u hier neder,
totdat ik aldaar ben gaan bidden. 37 En
Petrus en de beide zonen van Zebedeüs
medenemende, begon hij bedroefd en
beangst te worden. 38 Hierop zegt hij
tot hen: Mijne ziel is zeer bedroefd
tot den dood toe: blijft hier, en waakt
met mij! 39 En een weinig voortgaande,
viel hij op zijn aangezigt, en bad en
zeide: Vader! indien het mogelijk is,
laat dezen beker van mij voorbijgaan:
doch niet gelijk ik wil, maar gelijk
gij! 40 En hij komt tot de leerlingen
en vindt hen slapende, en zegt tot Pe-
trus: Zoo vermogt gij dan niet ééne ure
met mij te waken? 41 Waakt, en bidt
dat gij niet in verzoeking komt! De
geest is wel gewillig, maar het vleesch
zwak. 42 Wederom ten tweeden male ging
hij heen en bad, zeggende: Mijn Vader!

20—25 (Mr. XIV. 17—21, Lc. XXII. 21—23, Jh. XIII. 21—30). — 26—29 (Mr. XIV. 22—25, Lc. XXII. 15—20), 28 (Ex. XXIV. 8). — 30—35 (Mr. XIV. 26—31, Lc. XXII. 31—34, Jh. XVIII. 1, XIII. 36—38), 31 (Zach. XIII. 7, Jh. XVI. 32). — 36—46 (Mr. XIV. 32—42, Lc. XXII. 39—46, Jh. XVIII. 1, XII. 27, 28), 39 (XX. 22, Jh. XVIII. 11, VI. 38).

---

17. *zeiden*, gew. t. *zeiden tot hem.* — 18. *zeker iemand*, iemand, dien Jezus noemde, maar wiens naam Mattheüs om de eene of andere reden verzwijgt. — 22. *een iegelijk*, gew. t. *een iegelijk hunner.* — 25. *Gij hebt het gezegd*, het is zoo, gelijk gij zegt; eene wijze van bevestiging, die in de lijdensgeschiedenis meermalen voorkomt. — 27. *een beker*, gew. t. *den beker.* — 28. *verbonds*, gew. t. *nieuwen verbonds* (Lc.). — 30. *den lofzang.* Men zong aan het einde van den paaschmaaltijd Ps. CXV—CXVIII, gelijk aan deszelfs begin Ps. CXIII, CXIV. — 33. *allen*, gew. t. *ook allen.* — 36. *Gethsemané*, d. i. *de oliepers*, een gepaste naam voor eene hoeve aan den voet des Olijfbergs. — 39. *Vader*, gew. t.

indien deze niet kan voorbijgaan, ten-
zij ik hem drinke, uw wil geschiede!
43 En hij kwam en vond wederom hen
slapende; want hunne oogen waren be-
zwaard. 44 En hij verliet hen, en ging
wederom heen en bad, dezelfde woor-
den zeggende. 45 Hierop komt hij tot
de leerlingen, en zegt tot hen: Slaapt
verder en rust! Zie, de ure is genaderd,
en de Zoon des menschen wordt over-
geleverd in de handen der zondaren.
46 Staat op, laat ons gaan! zie, mijn
verrader is nabij.

47 En terwijl hij nog sprak, zie, Ju-
das, één der twaalve kwam, en met
hem eene groote schare met zwaarden
en stokken, van wege de overpriesters
en ouderlingen des volks. 48 Zijn verra-
der nu had hun een teeken gegeven,
zeggende: Wien ik kussen zal, hij is
het: grijpt hem! 49 En terstond ging
hij tot Jezus en zeide: Wees gegroet,
Rabbi! en hij kuste hem. 50 Jezus nu
zeide tot hem: Vriend! waartoe zijt gij
hier? Toen traden zij toe en sloegen
de handen aan Jezus, en grepen hem.
51 En zie, één dergenen, die bij Jezus
waren, strekte de hand uit en trok
zijn zwaard; en hij sloeg den dienst-
knecht des hoogepriesters, en hieuw hem
het oor af. 52 Toen zeide Jezus tot hem:
Breng uw zwaard weder op zijne plaats!
want allen, die het zwaard nemen, zul-
len door het zwaard omkomen! 53 Of
meent gij, dat ik thans mijnen Vader
niet kan bidden, en hij zal meer dan
twaalf legioenen engelen mij op zijde
stellen? 54 Hoe zouden dan de schriften
vervuld worden, dat het zóó geschieden
moet? 55 Te dier ure zeide Jezus tot de
scharen: Als tegen een roover zijt gij
uitgegaan met zwaarden en stokken, om
mij gevangen te nemen. Dagelijks zat
ik in den tempel en leerde, en gij hebt
mij niet gegrepen. 56 Doch dit alles is
geschied, opdat de schriften der profe-
ten vervuld zouden worden. Toen ver-
lieten hem al de leerlingen, en vlugtten.

57 Zij nu, die Jezus gegrepen hadden,
leidden hem weg naar Kajafas, den hooge-
priester, waar de schriftgeleerden en de
ouderlingen vergaderd waren. 58 En Pe-
trus volgde hem van verre tot aan het
paleis des hoogepriesters, en hij ging
binnen en zette zich neder onder de
dienaren, om het einde te zien. 59 De
overpriesters nu en de geheele raad zoch-
ten valsche getuigenis tegen Jezus, op-
dat zij hem konden dooden; en zij von-
den er geene, 60 hoewel vele valsche
getuigen toetraden. 61 Doch eindelijk
traden er twee toe en zeiden: Deze
heeft gezegd: Ik kan den tempel Gods
afbreken, en binnen drie dagen weder
opbouwen. 62 En de hoogepriester stond
op en zeide tot hem: Antwoordt gij
niets op hetgeen dezen tegen u getui-
gen? 63 Doch Jezus zweeg. En de hooge-
priester antwoordde en zeide tot hem:
Ik bezweer u bij den levenden God, dat
gij ons zegt, of gij de Christus zijt, de
Zoon Gods. 64 Jezus zeide tot hem: Gij
hebt het gezegd. Doch ik zeg u: van nu
aan zult gij den Zoon des menschen zien,
gezeten aan de regterzijde der Almagt,
en komende op de wolken des hemels.
65 Toen scheurde de hoogepriester zijne
kleederen, en zeide: Hij heeft gelas-
terd. Wat hebben wij nog getuigen noo-
dig? Zie, nu hebt gij de lastering ge-
hoord. 66 Wat dunkt u? Zij nu antwoord-
den en zeiden: Hij is des doods schuldig.

67 Toen spuwden ze hem in het aan-
gezigt, en sloegen hem met vuisten; en
anderen sloegen hem op het kinnebak,
68 en zeiden: Profeteer ons, Christus!
wie is het, die u geslagen heeft?

69 Petrus nu zat buiten in den voorhof.
En er kwam eene dienstmaagd tot hem
en zeide: Ook gij waart bij Jezus den
Galileër. 70 Hij nu loochende het in al-
ler tegenwoordigheid, en zeide: Ik weet

47—56 (Mr. XIV. 43—50, Lc. XXII. 47—53, Jh. XVIII. 1—12), 52 (Gen. IX. 6). — 57, 58 (Mr. XIV. 53, 54, Lc. XXII. 54, 55, Jh. XVIII. 12, 13, 24, 15, 16, 18). — 59—66 (Mr. XIV. 55—64), 61 (Jh. II. 19), 63 (XXVII. 12, 14, Jez. LIII. 7), 63—66 (Lc. XXII. 66—71), 64 (XXIV. 30, Ps. CX. 1, Dan. VII. 13), 66 (Lev. XXIV. 16). — 67, 68 (Mr. XIV. 65, Lc. XXII. 63—65). — 69—75 (Mr. XIV. 66—72, Lc. XXII. 56—62, Jh. XVIII. 17, 25—27),

---

Mijn Vader. — 42. *deze*, gew. t. *deze beker.* — 43. *kwam en vond wederom hen*, gew. t. *komt en vindt hen wederom.* — 44. *bad*, gew. t. *bad ten derden male* (Mr.). — 55. *zat ik*, gew. t. *zat ik bij u.* — *in den t. en leerde*, gew. t. *en leerde in den t.* — 59. *overpr.* gew. t. *overpr. en ouderl.* — 60. *hoewel — toetraden*, gew. t. *en hoewel vele valsche getuigen toetraden, zij vonden er geene.* — 61. *twee*, gew. t. *twee valsche getuigen.* — *dagen*, gew. t. *dagen hem.* — 65. *gelasterd*, nl. God. — *de lastering*, gew. t. *zijne lastering.* — 75.

niet wat gij zegt. 71 En toen hij uit-
gegaan was naar de poort, zag hem eene
andere, en zeide tot degenen, die daar
waren: Ook deze was bij Jezus den
Nazarener. 72 En wederom loochende
hij het met een eed: Ik ken dien
mensch niet. 73 En kort daarna traden
toe degenen, die daar stonden, en zei-
den tot Petrus: Waarlijk, ook gij zijt
van hen; want ook uwe spraak maakt
u kennelijk. 74 Toen begon hij zich zel-
ven te vervloeken en te zweren: Ik
ken dien mensch niet. En terstond kraaide
de haan. 75 En Petrus herinnerde zich
het woord van Jezus, die gezegd had:
Eer de haan kraait, zult gij mij drie-
maal verloochenen. En hij ging naar bui-
ten, en weende bitterlijk.

Jezus aan Pilatus overgeleverd. — Berouw van Judas. — Jezus voor Pilatus. — Jezus en Barabbas. — Droom van Pilatus' vrouw. — Jezus tot den kruisdood overgegeven en door de krijgsknechten bespot. — Jezus gekruisigd. — De bespotting. — De duisternis. — Jezus' sterven, vergezeld van wonderen. — Zijne begrafenis. — Bewaking van het graf.

XXVII. 1 Toen het nu morgen ge-
worden was, hielden al de overpriesters
en de ouderlingen des volks raad tegen
Jezus, om hem te dooden. 2 En zij
bonden hem en leidden hem weg, en
leverden hem over aan Pilatus, den stad-
houder.
3 Toen kreeg Judas, zijn verrader,
ziende dat hij veroordeeld was, berouw,
en bragt de dertig zilverlingen terug
aan de overpriesters en ouderlingen, 4 en
zeide: Ik heb gezondigd, en onschuldig
bloed verraden. Doch zij zeiden: Wat
gaat ons dat aan? Gij moogt toezien.
5 En hij wierp de zilverlingen in den
tempel neder en vertrok, en ging heen
en verhing zich. 6 De overpriesters nu
namen de zilverlingen en zeiden: Het
is niet geoorloofd ze in de offerkist te
werpen, dewijl ze een bloedprijs zijn.
7 En nadat zij raad gehouden hadden,
kochten zij daarvoor het veld des potte-
bakkers tot eene begraafplaats voor de
vreemdelingen. 8 Daarom werd dat veld
genaamd Bloedveld tot op den dag van
heden. 9 Toen werd vervuld wat gespro-
ken is door den profeet Jeremia, die
zegt: E n z i j n a m e n d e d e r t i g z i l-
v e r l i n g e n, d e n p r i j s d e s g e w a a r-
d e e r d e n v a n d e k i n d e r e n I s-
r a ë l s, d i e n z i j g e w a a r d e e r d h a d-
d e n, 10 e n g a v e n z e v o o r h e t v e l d
d e s p o t t e b a k k e r s, g e l i j k d e H e e r
m i j b e v o l e n h a d.
11 Jezus nu stond voor den stadhou-
der. En de stadhouder vroeg hem, zeg-
gende: Gij zijt de koning der Joden?
Jezus nu zeide tot hem: Gij zegt het.
12 En toen hij door de overpriesters en
de ouderlingen beschuldigd werd, ant-
woordde hij niets. 13 Toen zeide Pilatus
tot hem: Hoort gij niet, hoe veel zij
tegen u getuigen? 14 En hij antwoordde
hem ook niet op één woord, zoodat de
stadhouder zich zeer verwonderde.
15 Op het feest nu was de stadhou-
der gewoon der schare éénen gevangene
los te laten, welken zij wilden. 16 Men
had nu destijds een beruchten gevangene,
genaamd Jezus Barabbas. 17 Toen zij dan
vergaderd waren, zeide Pilatus tot hen:
Welken wilt gij, dat ik u loslate? Je-
zus Barabbas, of Jezus, genaamd de
Christus? 18 Want hij wist, dat zij hem
uit nijd hadden overgeleverd. 19 Toen
hij zich nu op den regterstoel had ne-
dergezet, zond zijne vrouw tot hem, en
liet hem zeggen: Heb niets te doen met
dien regtvaardige! want ik heb heden
in den droom veel om hem geleden.
20 Doch de overpriesters en de ouder-
lingen overreedden de scharen, dat
zij Barabbas zouden eischen, en Jezus
verderven. 21 De stadhouder nu ant-
woordde en zeide tot hen: Welken van
de twee wilt gij dat ik u loslate? Zij
nu zeiden: Barabbas. 22 Pilatus zeide tot
hen: Wat zal ik dan doen met Jezus,
genaamd de Christus? Zij zeiden alle:
Laat hem gekruisigd worden! 23 Hij nu
zeide: Wat heeft hij dan kwaads gedaan?
En zij schreeuwden uitermate, zeggende:
Laat hem gekruisigd worden! 24 Toen
nu Pilatus zag, dat hij niets vorderde,

75 (XXVI. 34). — **XXVII.** 1, 2 (Mr. XV. 1, 2, Lc. XXII. 66, XXIII. 1, Jh. XVIII. 28). — 5, 8 (Hand. I. 18, 19). — 9, 10 (Zach. XI. 12, 13). — 11—14 (Mr. XV. 2—5, Lc. XXIII. 2—5, Jh. XVIII. 33). — 15—26 (Mr. XV. 6—15, Lc. XXIII. 13—25, Jh. XVIII. 38—40).

die, gew. t. *die hem*. — XXVII. 2. *Pilatus*, gew. t. *Pontius Pilatus*. — 3. *ouderl.* gew. t. *de ouderl.* — 16, 17. *Jezus Barabbas*, gew. t. *Barabbas*. — 22. *zeggen*, gew. t. *zeggen tot hem*. — 23. *Hij*, gew. t. *De stadhouder*. — 24. *dit bloed*, gew. t. *het bloed dezes regt-*

maar dat er veeleer opschudding ontstond, nam hij water en wiesch zich de handen voor het oog der schare, en zeide: Ik ben onschuldig aan dit bloed: gij moogt toezien! 25 En al het volk antwoordde en zeide: Zijn bloed zij op ons en op onze kinderen! 26 Toen liet hij hun Barabbas los, en Jezus, nadat hij hem gegeeseld had, gaf hij over om gekruisigd te worden.

27 Toen namen de krijgsknechten des stadhouders Jezus mede in het regthuis, en vergaderden tegen hem geheel de bende. 28 En zij ontkleedden hem en deden hem een scharlaken-rooden mantel om, 29 en vlochten eene kroon van doornen en zetten hem die op het hoofd, en een riet in zijne regterhand, en knielden voor hem neder en bespotten hem, zeggende: Wees gegroet, koning der Joden! 30 En zij spuwden op hem, en namen het riet en sloegen hem op het hoofd. 31 En toen zij hem bespot hadden, deden zij hem den mantel af, en deden hem zijne kleederen aan, en leidden hem weg om hem te kruisigen.

32 Toen zij nu uitgingen, vonden zij een mensch van Cyrene, met name Simon: dezen presten zij om zijn kruis te dragen. 33 En toen zij gekomen waren aan eene plaats, genaamd Golgotha, wat zeggen wil: Schedelplaats, 34 gaven zij hem wijn te drinken, met gal gemengd; en toen hij dien geproefd had, wilde hij niet drinken. 35 En toen zij hem gekruisigd hadden, verdeelden zij onder elkander zijne kleederen, het lot werpende; 36 en zij zetten zich neder, en bewaakten hem aldaar. 37 En zij stelden boven zijn hoofd zijne beschuldiging, aldus geschreven: Deze is Jezus, de koning der Joden. 38 Toen werden met hem twee roovers gekruisigd, één aan de regter- en één aan de linkerzijde.

39 En die voorbijgingen, lasterden hem, hunne hoofden schuddende, 40 en zeggende: Gij, die den tempel afbreekt, en in drie dagen weder opbouwt, help u zelven! Indien gij Gods Zoon zijt, kom af van het kruis! 41 En desgelijks bespotten hem ook de overpriesters met de schriftgeleerden en ouderlingen, en zeiden: 42 Anderen heeft hij geholpen, zich zelven kan hij niet helpen. Hij is de koning Israëls: hij kome nu af van het kruis, en wij zullen aan hem gelooven. 43 Hij heeft op God vertrouwd: die redde hem nu, indien hij hem liefheeft; immers hij heeft gezegd: Ik ben Gods Zoon. 44 En op dezelfde wijze smaadden hem ook de roovers, die met hem gekruisigd waren.

45 En van de zesde ure af kwam er duisternis over de gansche aarde tot de negende ure toe. 46 En omtrent de negende ure riep Jezus met luider stem, zeggende: Eli, Eli, lema Sabachtani, dat is: mijn God, mijn God! waarom hebt gij mij verlaten? 47 Eenigen nu dergenen, die daar stonden, dit hoorende, zeiden: Deze roept Elia. 48 En terstond liep één van hen toe, en eene spons nemende, vulde hij haar met edik, en stak haar op een riet, en gaf hem te drinken. 49 Doch de overigen zeiden: Stil! laat ons zien, of Elia komt om hem te helpen.

50 Jezus nu riep wederom met luider stem, en gaf den geest. 51 En zie, het voorhangsel des tempels scheurde van boven tot beneden in twee, en de aarde beefde, en de rotsen scheurden, 52 en de graven gingen open, en vele ligchamen van gestorvene heiligen stonden op. 53 En uit de graven gaande na zijne opstanding, gingen zij de heilige stad binnen, en verschenen aan velen. 54 De hoofdman nu en die met hem Jezus bewaakten, toen zij de aardbeving zagen en wat er geschiedde, werden zeer be-

---

27—31 (Mr. XV. 16—20, Jh. XIX. 2, 3). — 32—38 (Mr. XV. 21—27, Lc. XXIII. 26, 32—34, 38, Jh. XIX. 16—22). — 39—44 (Mr. XV. 29—32, Lc. XXIII. 35—43), 40 (XXVI. 61), 43 (Ps. XXII. 8). — 45—49 (Mr. XV. 33—36, Lc. XXIII. 44, 45), 46 (Ps. XXII. 2), 48 (Jh. XIX. 28, 29). — 50, 51, 54 (Mr. XV. 37—39, Lc. XXIII. 45—47), 50 (Jh. XIX. 30).

---

vaardigen. — 34. *wijn,* gew. t. *edik.* — *met gal gemengd.* Hun, die gekruisigd zouden worden, bood men een bitteren drank aan, ten einde hen eenigzins te bedwelmen. — 35. *werpende*, gew. t. *werpende; opdat vervuld zou worden wat gesproken is door den profeet: Zij verdeelden onder elkander mijne kleederen, en over mijne kleeding wierpen zij het lot* (Jh. XIX. 24). — 42. *Hij is*, gew. t. *Indien hij is.* — *aan hem*, gew. t. *hem.* — 46. *lema*, gew. t. *lama.* — 51. *van b. tot beneden in twee*, gew. t. *in twee van b. tot b.* — 54.

vreesd, en zeiden: Waarlijk, deze was
Gods Zoon! [55] En er waren daar vele
vrouwen, die van verre toezagen, welke
Jezus van Galiléa gevolgd waren om hem
te dienen: [56] onder welke waren Maria
Magdalena en Maria, de moeder van
Jacobus en Jozes, en de moeder der
zonen van Zebedeüs.

[57] Toen het nu avond geworden was,
kwam een rijk mensch van Arimathéa,
met name Jozef, die ook zelf een leer-
ling van Jezus was. [58] Deze ging tot
Pilatus, en verzocht om het ligchaam
van Jezus. Toen beval Pilatus, dat men
het geven zou. [59] En Jozef nam het lig-
chaam en wikkelde het in rein lijnwaad,
[60] en legde het in zijn nieuw graf, dat
hij in de rots gehouwen had, en nadat
hij een grooten steen tegen den ingang
des grafs gewenteld had, ging hij heen.
[61] En er waren daar Maria Magdalena
en de andere Maria, zittende tegenover
het graf.

[62] Des anderen daags, dat is, des
daags na de voorbereiding, kwamen de
overpriesters en de farizeërs zamen bij
Pilatus, [63] en zeiden: Heer! wij herin-
neren ons, dat die bedrieger nog bij zijn
leven gezegd heeft: Na drie dagen sta
ik op. [64] Beveel dan, dat het graf be-
veiligd worde tot den derden dag, op-
dat niet misschien zijne leerlingen ko-
men en hem stelen, en aan het volk
zeggen: Hij is opgestaan van de dooden:
en zoo zal het laatste bedrog nog erger
zijn dan het eerste. [65] Pilatus zeide tot
hen: Gij hebt eene wacht: gaat heen
en beveiligt het, zoo goed gij kunt.
[66] Zij nu gingen heen en beveiligden
het graf met de wacht, en verzegelden
den steen.

De vrouwen aan het graf. — Een engel verkondigt haar Jezus' opstanding. — Jezus verschijnt aan haar. — Omkooping der wachters. — Verschijning aan de elve.

XXVIII. [1] Na den sabbat nu, bij het
aanbreken van den eersten dag der week,
kwam Maria Magdalena en de andere
Maria om het graf te bezien. [2] En zie,
er kwam eene groote aardbeving; want
een engel des Heeren daalde uit den he-
mel neder, trad toe en wentelde den
steen af, en zette zich daarop. [3] En
zijn voorkomen was als de bliksem,
en zijn kleed wit als sneeuw. [4] En uit
vrees voor hem beefden de wachters,
en werden als dooden. [5] De engel nu
antwoordde en zeide tot de vrouwen:
Vreest gíj niet! want ik weet, dat gij
Jezus, den gekruisigde, zoekt. [6] Hij is
hier niet; want hij is opgestaan, gelijk
hij gezegd heeft. Komt, ziet de plaats,
waar hij gelegen heeft. [7] En gaat spoe-
dig heen en zegt aan zijne leerlingen,
dat hij is opgestaan van de dooden;
en zie, hij gaat u voor naar Galiléa:
daar zult gij hem zien. Zie, ik heb het
u gezegd. [8] En zij gingen spoedig weg
van het graf met vrees en groote blijd-
schap, en liepen heen, om het zijnen
leerlingen te berigten.

[9] En zie, Jezus ontmoette haar, en
zeide: Weest gegroet! Zij nu traden toe
en grepen zijne voeten, en aanbaden
hem. [10] Toen zeide Jezus tot haar: Vreest
niet! Gaat henen, berigt mijnen broe-
deren, dat zij naar Galiléa gaan; en
daar zullen zij mij zien.

[11] Terwijl zij nu weggingen, zie, eeni-
gen van de wacht kwamen in de stad,
en berigtten den overpriesters alles, wat
er geschied was. [12] En zij vergaderden
met de ouderlingen, en nadat zij raad
gehouden hadden, gaven zij den krijgs-
knechten veel geld, [13] en zeiden: Zegt:
Zijne leerlingen zijn des nachts gekomen,
en hebben hem gestolen, terwijl wij slie-
pen. [14] En zoo dit den stadhouder ter
oore komt, zullen wíj hem tevreden stel-
len, en maken, dat gíj zonder zorge
zijt. [15] Zij nu namen het geld, en de-
den, gelijk hun geleerd was. En dit
woord werd verbreid bij de Joden tot
op den dag van heden.

[16] De elf leerlingen nu gingen naar
Galiléa, naar den berg, waar Jezus hen
bescheiden had. [17] En toen zij hem za-
gen, aanbaden zij hem; doch sommigen

55, 56 (Mr. XV. 40, 41, Lc. XXIII. 49, Jh. XIX. 25). — 57—61 (Mr. XV. 42—47, Lc. XXIII. 50—55, Jh. XIX. 38—42). — 63 (XVI. 21). — **XXVIII.** 1—8 (Mr. XVI. 1—8, Lc. XXIV. 1—11), 1, 2 (Jh. XX. 1, 2), 6 (XVI. 21), 7 (XXVI. 32, XXVIII. 10, 16, 1 Cor. XV. 5). — 10 (Jh. XX. 17). — 16 (7, 10).

---

geschiedde, gew. t. *geschied was.* — 58. *dat het*, gew. t. *dat het ligchaam.* — 64. *komen*, gew. t. *des nachts komen* (XXVIII. 13). — 65. *Pilatus*, gew. t. *Pilatus nu.* — XXVIII. 2. *af*, gew. t. *af van den ingang.* — 6. *waar hij*, gew. t. *waar de Heer.* — 8. *weg van*, gew. t. *uit van.* — 9. *En zie*, gew. t. *En, als zij heengingen om het zijnen leerl. te berig-*

twijfelden. 18 En Jezus trad toe en sprak
tot hen, zeggende: Mij is gegeven alle
gezag in hemel en op aarde. 19 Gaat
henen en maakt al de volken tot leer-
lingen, hen doopende tot den naam des
Vaders en des Zoons en des heiligen
geestes, 20 hen leerende onderhouden
alles, wat ik u geboden heb. En zie,
ik ben met u al de dagen tot aan de
voleindiging der eeuw.

HET EVANGELIE

VAN

MARCUS.

Johannes de dooper. — Doop en verzoeking van Jezus.

I. 1 Begin des evangelies van Jezus
Christus, den Zoon Gods.
2 Gelijk geschreven staat in Jezaja,
den profeet: Zie, ik zend mijnen
bode voor uw aangezigt, die
uwen weg bereiden zal; 3 de
stem eens roependen in de woes-
tijn: Bereidt den weg des Hee-
ren, maakt zijne paden regt! 4 zoo
trad Johannes de dooper op in de woes-
tijn, predikende een doop van bekee-
ring tot vergeving van zonden. 5 En tot
hem ging uit het gansche land van
Judéa en al de Jeruzalemmers, en zij
lieten zich door hem doopen in de rivier
de Jordaan, belijdende hunne zonden.
6 En Johannes was gekleed in kemels-
haar en met een lederen gordel om zijne
lenden, en hij at sprinkhanen en wil-
den honig. 7 En hij predikte, zeggende:
Na mij komt een die sterker is dan ik,
wien ik niet waardig ben bukkende den
riem zijner schoenen los te maken. 8 Ik
heb u gedoopt met water, maar hij zal
u doopen met heiligen geest.
9 En het geschiedde in die dagen,
dat Jezus kwam van Nazaret in Galiléa,
en zich door Johannes in de Jordaan
liet doopen. 10 En terstond uit het wa-
ter opklimmende, zag hij de hemelen
zich scheuren, en den geest als eene
duif op hem nederdalen. 11 En er kwam
eene stem uit de hemelen: Gij zijt mijn
geliefde Zoon; in u heb ik welgevallen.
12 En terstond drijft de geest hem uit
naar de woestijn. 13 En hij was in de
woestijn veertig dagen, en werd ver-
zocht door den satan; en hij was bij
de wilde dieren, en de engelen bedien-
den hem.

Jezus predikt in Galiléa, — roept vier leerlingen. — Genezing van een bezetene, — van de schoonmoeder van Petrus, — van allerlei kranken, — van een melaatsche.

14 En nadat Johannes was overgele-
verd, kwam Jezus in Galiléa, predi-
kende het evangelie Gods, 15 en zeg-
gende: De tijd is vervuld, en het ko-
ningrijk Gods is genaderd: bekeert u,
en gelooft in het evangelie!
16 En langs het meer van Galiléa

18 (XI. 27, Jh. III. 35, XVII. 2). — 19 (Jh. XX. 21, Lc. XXIV. 47). — 20 (XVIII. 20, Jh. XIV. 18, 23). — **I.** 1—8 (Mt. III. 1—12, Lc. III. 1—17, Jh. I. 6, 15—28), 2 (Mal. III. 1), 3 (Jez. XL. 3). — 9—11 (Mt. III. 13—17, Lc. III. 21, 22, Jh. I. 32—34). — 12, 13 (Mt. IV. 1—11, Lc. IV. 1—13). — 14, 15 (Mt. IV. 12, 17, Lc. IV. 14, 15). — 16—20 (Mt. IV. 18—22, Lc. V. 1—11).

ten, *zie* (v. 8). — 19. *Gaat*, gew. t. *Gaat dan*. — 20. *eeuw*, gew. t. *eeuw. Amen*.

I. 2. *in Jezaja, den profeet*, gew. t. *in de profeten*. — *uwen weg*, gew. t. *uwen weg voor u heen* (Mt. XI. 10). — 4. *Joh. de dooper op*, gew. t. *Joh. op, doopende*. — *predikende*, gew. t. *en predikende*. — 5. *al de Jeruz.* gew. t. *de Jeruz.* — *lieten zich alle*, gew. t. *lieten zich*. — 6. *En Joh.* gew. t. *Joh. nu*. — 11. *in u*, gew. t. *in wien* (Mt.) — 13. *hij was*, gew. t. *hij was daar*. — 14. *het evang. Gods*, gew. t. *het evang. van het koningrijk Gods* (Mt.). — 15. *De tijd*, de tijd, door God bepaald. — 16. *gaande*, gew. t. *wandelende* (Mt.). — *den broeder van Simon*, gew. t. *diens broeder* (Mt.). — *omwierpen*, gew. t.

gaande, zag hij Simon en Andreas, den
broeder van Simon, die het net in het
meer omwierpen; want zij waren vis-
schers. 17 En Jezus zeide tot hen: Komt
achter mij, en ik zal maken, dat gij
visschers van menschen wordt. 18 En
terstond verlieten zij de netten, en volg-
den hem. 19 En een weinig voortgaande,
zag hij Jacobus, den zoon van Zebe-
deüs, en Johannes, diens broeder, die
ook in het schip de netten gereed maak-
ten; 20 en terstond riep hij hen. En zij
lieten hunnen vader Zebedeüs in het
schip met de huurlingen, en gingen
achter hem.

21 En zij gingen Kapernaüm binnen,
en terstond leerde hij op den sabbat in
de synagoge. 22 En zij stonden versla-
gen over zijne leer; want hij leerde hen
als een die gezag heeft, en niet zoo
als de schriftgeleerden. 23 En terstond
was er in hunne synagoge een mensch
met een onreinen geest, en hij riep uit,
24 zeggende: Wat hebben wij met u te
doen, Jezus, de Nazarener! Zijt gij
gekomen om ons te verderven? wij ken-
nen u, wie gij zijt, de heilige Gods.
25 En Jezus gebood hem, zeggende:
Verstom, en vaar uit van hem! 26 En
de onreine geest, hem heen en weder
trekkende en met luider stem roepende,
voer uit van hem. 27 En zij stonden
alle verbaasd, zoodat zij onder elkander
vroegen, zeggende: Wat is dit? Eene
nieuwe leer met gezag; en den onrei-
nen geesten geeft hij bevel, en ze ge-
hoorzamen hem. 28 En de mare van hem
ging terstond uit naar geheel de om-
streek van Galiléa.

29 En terstond uit de synagoge gaande,
kwamen zij in het huis van Simon en
Andreas, met Jacobus en Johannes.
30 De schoonmoeder nu van Simon lag
te bed met de koorts, en terstond zei-
den ze het hem van haar. 31 En hij
trad toe en rigtte haar op, haar bij de
hand vattende; en de koorts verliet haar
terstond, en zij bediende hen. 32 Als
het nu avond geworden was, toen de
zon was ondergegaan, bragt men tot
hem al de lijders en de bezetenen; 33 en
geheel de stad was bij de deur vergaderd.
34 En hij genas vele lijders aan allerlei
ziekten; en vele demonen wierp hij uit,
en hij liet den demonen niet toe te spre-
ken, omdat zij hem kenden.

35 En des morgens, nog zeer in den
nacht, stond hij op en ging uit, en
ging naar eene woeste plaats; en daar
bad hij. 36 En Simon en die bij hem
waren gingen hem achterna. 37 En zij
vinden hem, en zeggen tot hem: Al-
len zoeken u. 38 En hij zegt tot hen:
Laat ons naar elders gaan, naar de na-
burige vlekken, opdat ik ook daar pre-
dike; want daartoe ben ik uitgegaan.
39 En hij predikte in hunne synagogen
in geheel Galiléa, en wierp de demo-
nen uit.

40 En er komt tot hem een melaat-
sche, en bidt hem en zegt tot hem:
Zoo gij wilt, gij kunt mij reinigen.
41 En innerlijk bewogen, strekte hij zijne
hand uit en raakte hem aan, en zeide
tot hem: Ik wil, wees gereinigd! 42 En
terstond ging de melaatschheid van hem,
en hij was gereinigd. 43 En hem drei-
gende, dreef hij hem terstond uit, 44 en
zeide tot hem: Zie toe, dat gij het aan
niemand zegt! Maar ga heen, vertoon
u aan den priester, en offer voor uwe
reiniging wat Mozes geboden heeft, tot
getuigenis voor hen. 45 Doch hij ging
uit, en begon het luide te verkondigen
en de zaak ruchtbaar te maken, zoodat
hij niet meer in het openbaar eene stad
kon ingaan; maar hij was buiten aan
woeste plaatsen, en men kwam van alle
zijden tot hem.

21—28 (Lc. IV. 31—37), 22 (Mt. VII. 28, 29). — 29—34 (Lc. IV. 38—41, Mt. VIII. 14—16). — 35—39 (Lc. IV. 42—44). — 40—45 (Lc. V. 12—16, Mt. VIII. 1—4).

---

wierpen (Mt.). — 18. *de netten*, gew. t. *hunne netten*. — 19. *En een weinig*, gew. t. *En van daar een w.* (Mt.). — 21. *leerde hij op den sabbat in de syn.* gew. t. *ging hij op den sabbat in de syn. en leerde.* — 23. *En terstond was er*, gew. t. *En er was.* — 24. *Wat*, gew. t. *Ha! wat* (Lc.). — *Wij kennen*, gew. t. *Ik ken* (Lc.). — *Eene nieuwe leer — geeft hij bevel*, gew. t. *Welke is deze nieuwe leer, zoodat hij met gezag ook den onreinen g. bevel geeft* (Lc.). — 33. *geheel de stad*, gew. t. *de geheele stad.* — 37. *En zij vinden — hem*, gew. t. *En als zij hem gevonden hebben, zeggen zij tot hem.* — 38. *naar elders gaan*, gew. t. *gaan.* — 40. *en bidt hem*, gew. t. *en bidt hem, en valt voor hem op de knieën.* — 41. *En innerl.* gew. t. *Jezus nu, innerl.* — 42. *En terstond ging*, gew. t. *En toen hij dit*

Een verlamde ontvangt vergeving van zonden en wordt genezen. — Roeping van den tollenaar Levi. — Waarom Jezus' leerlingen niet vasten. — De leerlingen plukken aren op sabbat.

II. 1 En toen hij na eenige dagen Kapernaüm wederom was ingegaan, hoorde men, dat hij te huis was. 2 En terstond verzamelden zich velen, zoodat zelfs de ruimte bij de deur hen niet meer bevatten kon; en hij sprak tot hen het woord. 3 En er komen tot hem, die eenen verlamde brengen, gedragen door vier. 4 En daar zij tot hem niet kunnen naderen van wege de schare, dekken zij het dak af, waar hij is, en nadat zij het hebben opengebroken, laten zij het bed neder, waarop de verlamde ligt. 5 En Jezus, hun geloof ziende, zegt tot den verlamde: Zoon! de zonden zijn u vergeven. 6 Er waren nu eenige der schriftgeleerden daar gezeten, en zij overlegden in hunne harten: 7 Wat zegt deze daar? Hij lastert. Niemand kan zonden vergeven dan God alleen. 8 En Jezus, terstond in zijnen geest bemerkende, dat zij aldus bij zich zelve overlegden, zegt tot hen: Waarom overlegt gij aldus in uwe harten? 9 Wat is ligter, tot den verlamde te zeggen: De zonden zijn u vergeven, of te zeggen: Sta op, neem uw bed op, en wandel? 10 Opdat gij nu moogt weten, dat de Zoon des menschen gezag heeft om op aarde zonden te vergeven (zegt hij tot den verlamde:) 11 Ik zeg u: sta op, neem uw bed op, en ga naar uw huis! 12 En hij stond op, en dadelijk het bed opnemende, ging hij uit voor aller oogen; zoodat allen zich ontzetten, en God verheerlijkten, zeggende: Zóó hebben wij het nog nooit gezien.

13 En hij ging wederom uit langs het meer; en de gansche schare kwam tot hem, en hij leerde hen. 14 En verder gaande, ziet hij Levi, den zoon van Alpheüs, aan het tolhuis zitten! en zegt tot hem: Volg mij! En hij stond op, en volgde hem. 15 En het geschiedde, toen hij in diens huis aanzat, dat ook vele tollenaars en zondaars met Jezus en zijne leerlingen aanzaten; want er waren velen, en zij waren hem gevolgd. 16 En de schriftgeleerden en de farizeërs hem ziende eten met de zondaars en de tollenaars, zeiden tot zijne leerlingen: Waarom eet en drinkt hij met de zondaars en de tollenaars? 17 En Jezus, dit hoorende, zegt tot hen: De gezonden hebben geen geneesheer noodig, maar de zieken. Ik ben niet gekomen om regtvaardigen, maar om zondaren te roepen.

18 En de leerlingen van Johannes en de farizeërs waren vastende. En zij komen en zeggen tot hem: Waarom vasten de leerlingen van Johannes en de leerlingen der farizeërs, en uwe leerlingen vasten niet? 19 En Jezus zeide tot hen: Kunnen wel de vrienden des bruidegoms vasten, terwijl de bruidegom bij hen is? Zoo langen tijd zij den bruidegom bij zich hebben, kunnen zij niet vasten. 20 Doch er zullen dagen komen, dat de bruidegom van hen weggenomen is, en alsdan zullen zij vasten te dien dage. 21 Niemand naait een lap ongekrompen laken op een oud kleed; anders neemt het nieuwe invulsel iets weg van het oude, en er ontstaat eene ergere scheur. 22 En niemand doet jongen wijn in oude zakken; anders doet de wijn de zakken barsten, en de wijn gaat verloren met de zakken.

23 En het geschiedde, dat hij op den sabbat door het koorn ging, en zijne leerlingen begonnen al voortgaande aren te plukken. 24 En de farizeërs zeiden tot hem: Zie, waarom doen zij op den sabbat wat niet geoorloofd is? 25 En hij zeide tot hen: Hebt gij nooit gelezen wat David deed, toen hij gebrek leed en honger had, hij en die bij hem wa-

---

II. 1—22 (Lc. V. 17—38, Mt. IX. 1—17). — 23—28 (Lc. VI. 1—5, Mt. XII. 1—8).

---

gezegd had, ging terstond. — II. 1. *En toen — hoorde men,* gew. t. *En na eenige dagen ging hij K. wederom binnen, en men hoorde.* — 5. *de zonden,* gew. t. *uwe z.* — 7. *Wat zegt deze daar? Hij lastert,* gew. t. *wat spreekt deze aldus lasteringen* (Lc.). — 8. *zegt*, gew. t. *zeide.* — 11. *neem*, gew. t. *en neem.* — 12. *stond op, en dadelijk*, gew. t. *stond dadelijk op, en.* — *Zóó... nog nooit*, gew. t. *nog nooit... zóó.* — 16. *zondaars en tollen.* (tweemaal), gew. t. *tollen. en zondaars* (Mt.). — 17. *te roepen*, gew. t. *tot bekeering te roepen* (Lc.). — 18. *de fariz.* gew. t. *der fariz.* — *en de leerl. der fariz.* gew. t. *en die der fariz.* (Lc.). — 20. *te dien dage*, gew. t. *in die dagen* (Lc.). — 21. *Niemand*, gew. t. *En niemand.* — 22. *de wijn*, gew. t. *de jonge wijn* (Lc.). — *en de wijn — zakken*, gew. t. *en de wijn wordt uitgestort, en de*

ren? 26 Hoe hij ging in het huis Gods,
ten tijde van hoogepriester Abjathar, en
de toonbrooden at, die het niet ge-
oorloofd is te eten dan den priesters, en
ze gaf ook aan die bij hem waren?
27 En hij zeide tot hen: De sabbat is
om den mensch gemaakt, en niet de
mensch om den sabbat. 28 Zoo is dan
de Zoon des menschen Heer ook van
den sabbat.

. Genezing van eene dorre hand op sabbat. — Jezus omringd van eene groote schare. — Verkiezing der twaalve. — Jezus beschuldigd, dat hij de booze geesten uitwerpt door Beëlzebul. — De moeder en de broeders van Jezus.

III. 1 En hij ging wederom in de
synagoge, en daar was een mensch, die
eene verdorde hand had. 2 En zij loer-
den op hem, of hij op den sabbat hem
genezen zou; opdat zij hem konden aan-
klagen. 3 En hij zegt tot den mensch,
die de dorre hand had: Sta hier in het
midden! 4 En hij zegt tot hen: Is het
geoorloofd op den sabbat goed te doen,
of kwaad te doen? een leven te behou-
den, of te dooden? Zij nu zwegen. 5 En
hij ziet hen om zich henen met toorn
aan, bedroefd over de verstoktheid huns
harten, en zegt tot den mensch: Strek
uwe hand uit! En hij strekte haar uit,
en zijne hand herstelde. 6 En de fari-
zeërs gingen uit, en hielden terstond
met de Herodianen raad tegen hem, om
hem te verderven.

7 En Jezus vertrok met zijne leerlin-
gen naar het meer. En eene groote me-
nigte van Galiléa volgde; en van Judéa,
8 en van Jeruzalem, en van Iduméa, en
van over de Jordaan, en die om Tyrus
en Sidon woonden, eene groote menigte,
hoorende al wat hij deed, kwamen tot
hem. 9 En hij zeide tot zijne leerlin-
gen, dat er een scheepken digt bij hem
moest blijven om de schare, opdat ze
hem niet drukten. 10 Want hij genas
velen, zoodat allen, die kwalen hadden,
op hem vielen, om hem aan te raken.
11 En de onreine geesten, wanneer zij
hem zagen, vielen voor hem neder en
riepen, zeggende: Gij zijt de Zoon Gods.
12 En hij gebood hun zeer, dat zij hem
niet openbaar zouden maken.

13 En hij klimt op den berg, en roept
tot zich, die hij zelf wilde; en zij gaan
tot hem. 14 En hij stelde twaalf aan, op-
dat zij bij hem zouden zijn, en opdat
hij hen uitzond om te prediken, 15 en
om gezag te hebben tot het uitwerpen
van de demonen. 16 En hij gaf aan Si-
mon den bijnaam Petrus; 17 en Jacobus,
den zoon van Zebedeüs, en Johannes,
den broeder van Jacobus, en hij gaf
hun de bijnamen Boanerges, dat is zonen
des donders; 18 en Andreas, en Philip-
pus, en Bartholomeüs, en Mattheüs, en
Thomas, en Jacobus, den zoon van
Alpheüs, en Thaddeüs, en Simon, den
Kananeër, 19 en Judas Iskariot, die
hem ook verraden heeft.

En zij komen te huis. 20 En wederom
komt de schare zamen, zoodat zij zelfs
geen brood kunnen eten. 21 En toen de
zijnen het hoorden, gingen zij uit om
hem te vatten; want zij zeiden: Hij is
van zijn verstand.

22 En de schriftgeleerden, die van Je-
ruzalem waren afgekomen, zeiden: Hij
heeft Beëlzebul, en door den overste
der demonen werpt hij de demonen uit.
23 En hen tot zich roepende, zeide hij
tot hen in gelijkenissen: Hoe kan de
satan den satan uitwerpen? 24 En zoo
een koningrijk tegen zich zelf verdeeld
is, kan dat koningrijk geen stand hou-
den. 25 En zoo een huis tegen zich zelf
verdeeld is, zal dat huis niet kunnen
bestaan. 26 En indien de satan tegen zich
zelven opgestaan en verdeeld is, kan
hij niet bestaan, maar heeft een einde.

III. 1—6 (Lc. VI. 6—11, Mt. XII. 9—14). — 7, 11, 12 (Mt. XII. 15, 16), 8—11 (Lc. VI. 17—19). — 13—19 (Lc. VI. 12—16, IX. 1, 2, Mt. X. 1—4). — 20 (VI. 31). — 22—30 (Mt. XII. 24—32, Lc. XI. 15—22).

zakken gaan verloren; maar jongen wijn moet men in nieuwe zakken doen (Mt.). — 26. *van hoogepr. Abj.* gew. t. *van Abj. den hoogepr.* — 27. *en niet*, gew. t. *niet.* — III. 1. *en daar was*, gew. t. *en er was daar.* — 5. *herstelde*, gew. t. *herstelde, en werd gezond gelijk de andere* (Mt.). — 7. *volgde*, gew. t. *volgde hem* (Mt.). — 15. *tot het uitwerpen*, gew. t. *tot het genezen van de ziekten en het uitw.* (Lc.). — 18. *Kananeër*, gew. t. *Kananiter.* — 20. *de schare*, gew. t. *eene schare.* — 21. *de zijnen*, zijne naastbestaanden, waarschijnlijk zijne broeders (v. 31). Dat Jezus, pas van eene reis teruggekomen, zich ook voor geen oogenblik eenige rust en verkwikking gunt (Jh. IV. 32), is in hunne oogen een bewijs van krankzinnigheid! Zij geloofden niet in hem (Jh. VII. 5). — 25. *zal... kunnen*, gew. t. *kan* (v. 24). —

27 Maar niemand kan in het huis eens
sterken gaan en zijn huisraad rooven,
zoo hij niet eerst den sterke bindt; en
alsdan zal hij zijn huis berooven. 28 Voor-
waar zeg ik u: al de zonden zullen den
kinderen der menschen vergeven wor-
den, en de lasteringen, waarmede zij
lasteren; 29 doch wie den heiligen geest
lastert, heeft geene vergeving tot in
eeuwigheid, maar is schuldig aan eeu-
wige zonde. 30 Want zij zeiden: Hij
heeft een onreinen geest.

31 En zijne broeders en zijne moeder
komen; en buiten staande, zenden zij
tot hem, en laten hem roepen. 32 En
er zat eene schare om hem henen; en
ze zeiden tot hem: Zie, uwe moeder
en uwe zusters en uwe broeders daar
buiten verlangen naar u. 33 En hij ant-
woordt hun en zegt: Wie is mijne
moeder of mijne broeders? 34 En hij
ziet rondom zich degenen aan, die om
hem henen zitten, en zegt: Ziedaar
mijne moeder en mijne broeders! 35 Wie
den wille Gods doet, die is mijn broe-
der en zuster en moeder.

Drie gelijkenissen: de zaaijer, — het zaad, dat ongemerkt opwast, — het mosterdzaad. — Jezus stilt den storm.

IV. 1 En wederom begon hij te lee-
ren bij het meer. En er verzamelde
zich bij hem eene zeer groote schare,
zoodat hij in een schip ging, en zich
nederzette op het meer; en de gansche
schare was bij het meer op het land
2 En hij leerde hun veel in gelijkenis-
sen, en zeide tot hen in zijne leering:
3 Hoort! Zie, een zaaijer ging uit om
te zaaijen. 4 En het geschiedde onder
het zaaijen, dat het ééne langs den weg
viel; en de vogelen kwamen en aten
het op. 5 En het andere viel op den rots-
grond en waar het niet veel aarde had;
en terstond kwam het op, dewijl het
geene diepte van aarde had. 6 Doch toen
de zon was opgegaan, verschroeide het,
en dewijl het geen wortel had, verdorde
het. 7 En het andere viel in de doornen,
en de doornen schoten op en verstikten
het, en het gaf geene vrucht. 8 En het
andere viel in de goede aarde, en het
gaf vrucht, die opkwam en wies, en
het bragt voort tot dertig- en tot zestig-
en tot honderdvoudig. 9 En hij zeide:
Die ooren heeft om te hooren, hoore!

10 En toen hij alleen was, vroegen
hem die om hem henen waren met de
twaalve naar de gelijkenissen. 11 En hij
zeide tot hen: U is de verborgenheid
van het koningrijk Gods gegeven; maar
hun, die buiten zijn, gewordt alles in
gelijkenissen, 12 opdat zij ziende zien,
en niet bemerken, en hoorende
hooren, en niet verstaan; opdat
zij niet misschien zich bekeeren,
en hun vergeven worde. 13 En hij
zegt tot hen: Weet gij deze gelijkenis
niet? En hoe zult gij dan al de gelij-
kenissen begrijpen? 14 De zaaijer zaait
het woord. 15 Dezen nu zijn die langs
den weg, waar het woord gezaaid wordt;
en wanneer zij het hooren, komt ter-
stond de satan, en neemt het woord
weg, dat in hen gezaaid was. 16 En de-
zen zijn desgelijks, die op den rotsgrond
gezaaid worden, die, wanneer zij het
woord hooren, terstond met blijdschap
het aannemen; 17 doch zij hebben geen
wortel in zich, maar zijn voor een tijd:
daarna, als er verdrukking of vervolging
komt om des woords wil, zoo ergeren zij
zich terstond. 18 En er zijn anderen, die in
de doornen gezaaid worden: dezen zijn
het, die het woord hooren; 19 doch de
zorgen der wereld en de verleiding des
rijkdoms en de begeerten omtrent het
overige dringen binnen en verstikken het
woord, en het blijft zonder vrucht.

31—35 (Mt. XII. 46—50, Lc. VIII. 19—21). — **IV.** 1—20 (Mt. XIII. 1—23, Lc. VIII. 4—15).

25, 26. *bestaan.* gew. t. *stand houden* (Mt.). — 27. *Maar niemand*, gew. t. *Niemand.* — 29. *aan eeuwige zonde*, gew. t. *des eeuwigen oordeels.* — 31. *En zijne br.* gew. t. *Zijne br. dan.* — 32 *uwe moeder en uwe zusters*, gew. t. *uwe moeder* (Mt.). — 33. *antwoordt hun en zegt*, gew. t. *antwoordde hun, zeggende.* — 35. *zuster*, gew. t. *mijne zuster.* — IV. 1. *zeer groote*, gew. t. *groote* (Lc.). — 4. *de vogelen*, gew. t. *de vog. des hemels* (Lc.). — 5. *en waar*, gew. t. *waar* (Mt.).— 8. *tot... tot... tot*, gew. t. *het eene... het andere... het andere* (Mt.). — 9. *zeide*, gew. t. *zeide tot hen.* — 10. *gelijkenissen*, gew. t. *gelijkenis* (Lc.). — 11. *is de verborgenheid — gegeven*, gew. t. *is het gegeven, de verborgenh. van het k. G. te weten* (Mt.). — *die buiten zijn*, buiten den kring van Jezus en de zijnen (1 Cor. V. 12).—12. *vergeven worde*, gew. t. *de zonden vergeven worden.* — 15. *in hen*, gew. t. *in hunne harten* (Mt.). — 18. *er zijn anderen*, gew. t. *dezen zijn het — dezen zijn het, die*, gew. t. *die.* — 19. *der wereld*, gew. t. *dezer w.* —

20 En dezen zijn het, die in de goede
aarde gezaaid zijn, die het woord hooren en aannemen, en vrucht dragen
dertig- en zestig- en honderdvoudig.

21 En hij zeide tot hen: De lamp
komt immers niet om onder de koornmaat gezet te worden of onder het bed?
Komt ze niet om op den luchter gezet
te worden? 22 Want er is niets verborgen, wat niet openbaar zal worden; en er
wordt niets weggeborgen, dan alleen om
aan het licht te komen. 23 Indien iemand
ooren heeft om te hooren, hij hoore!
24 En hij zeide tot hen: Ziet toe, wat gij
hoort! Met de maat, waarmede gij meet,
zal u toegemeten worden, en er zal u
worden bijgevoegd. 25 Want die heeft,
dien zal gegeven worden; en die niet
heeft, dien zal ontnomen worden ook
wat hij heeft.

26 En hij zeide: Zóó is het met het
koningrijk Gods, gelijk wanneer een
mensch het zaad op de aarde werpt,
27 en slaapt en opstaat, nacht en dag,
en het zaad uitspruit en lang wordt, hij
weet zelf niet, hoe. 28 Van zelf brengt
de aarde vrucht voort, eerst den halm,
daarna de aar, daarna het volle koorn
in de aar. 29 En wanneer de vrucht
zich aanbiedt, zendt hij terstond de sikkel er in, omdat de oogst daar is.

30 En hij zeide: Hoe zullen wij het
koningrijk Gods vergelijken, of in welke
gelijkenis het voorstellen? 31 Als eene
korrel mosterdzaad, die, wanneer ze op
de aarde gezaaid wordt, het kleinste is
van al de zaden op aarde; 32 en wanneer ze gezaaid wordt, schiet ze op en
wordt de grootste van al de groenten,
en maakt groote takken, zoodat de vogelen des hemels onder hare schaduw
kunnen nestelen.

33 En met vele dergelijke gelijkenissen
sprak hij tot hen het woord, naarmate
zij het konden hooren. 34 En zonder gelijkenis sprak hij tot hen niet; maar
afzonderlijk verklaarde hij zijnen leerlingen alles.

35 En hij zegt tot hen te dien dage,
als het avond geworden is: Laat ons
overvaren naar de andere zijde! 36 En
de schare verlatende, nemen zij hem
mede, zooals hij was in het schip; en
er waren ook nog andere schepen bij
hem. 37 En er kwam eene sterke windvlaag, en de golven sloegen in het schip,
zoodat het schip reeds vol werd. 38 En
hij was in het achtereinde, slapende op
het kussen. En zij wekken hem, en
zeggen tot hem: Leeraar! bekommert
gij er u niet om, dat wij vergaan?
39 En hij ontwaakte, en bestrafte den
wind, en zeide tot de zee: Zwijg, verstom! En de wind ging liggen, en er
kwam groote stilte. 40 En hij zeide tot
hen: Waarom zijt gij zoo bang? Hoe
hebt gij geen geloof? 41 En zij vreesden
met groote vreeze, en zeiden tot elkander: Wie is toch wel deze, dat ook de
wind en het meer hem gehoorzamen?

Genezing van den bezetene van Geraza. — De vrouw, die de kleederen van Jezus aanraakt. — Opwekking der dochter van Jaïrus.

V. 1 En zij kwamen aan de overzijde
van het meer, in het land der Gerazeners. 2 En toen hij uit het schip gegaan
was, kwam hem terstond uit de graven
een mensch te gemoet met een onreinen
geest, 3 die zijne woonplaats had in de
graven; en zelfs met eene keten kon
niemand hem meer binden, 4 want dikwijls was hij met boeijen en ketenen
gebonden geweest, en de ketenen waren
door hem van een gescheurd, en de
boeijen verbrijzeld; en niemand vermogt
hem te temmen. 5 En hij was altijd nacht
en dag in de graven en op de bergen,
schreeuwende en zich zelven slaande met
steenen. 6 En toen hij Jezus van verre
zag, liep hij toe en aanbad hem, 7 en
met luider stem schreeuwende, zeide

21—25 (Lc. VIII. 16—18). — 30—32 (Lc. XIII. 18, 19, Mt. XIII. 31—33). — 33, 34 (Mt. XIII. 34). — 35—41 (Lc. VIII. 22—25, Mt. VIII. 18, 23—27). — V. 1—20 (Lc. VIII. 26—39, Mt. VIII. 28—34).

20. *dertig — honderdvoudig*, gew. t. *de een dertig-, en de ander zestig-, en de ander honderdvoudig* (Mt.). — 24. *er zal u*, gew. t. *er zal u, die hoort.* — 28. *Van zelve*, gew. t. *Want van zelve.* — 30. *Hoe*, gew. t. *Waarbij* (Lc.). — *in welke gel. het voorstellen*, gew. t. *met welke gel. het vergelijken.* — 33. *naarmate*, naar de mate hunner vatbaarheid. — 36. *zooals hij was*, zonder voor de reis toegerust te zijn. — *in het schip*, zie v. 1. — *schepen*, gew. t. *scheepkens.* — 37. *zoodat het schip*, gew. t. *zoodat het.* — V. 1. *Gerazeners*, gew. t. *Gadareners* (Mt.). — 3. *eene keten*, gew. t. *ketenen.* — 5. *in de graven en op de bergen*, gew. t. *op de bergen en in de graven.* — 11. *aan den berg*, gew. t. *aan de*

hij: Wat heb ik met u te doen, Jezus,
Zoon des Allerhoogsten Gods! Ik bezweer u bij God, pijnig mij niet! 8 Want
hij had tot hem gezegd: Onreine geest,
vaar uit van den mensch! 9 En hij vroeg
hem: Hoe is uw naam? En hij zeide
tot hem: Mijn naam is Legioen; want
wij zijn vele. 10 En hij bad hem zeer,
dat hij hen niet buiten het land mogt
zenden. 11 Er weidde nu daar aan den
berg eene groote kudde zwijnen. 12 En
zij baden hem, zeggende: Zend ons in
de zwijnen, opdat wij in dezelve varen.
13 En Jezus vergunde het hun terstond.
En de onreine geesten voeren uit, en
voeren in de zwijnen, en de kudde
stortte van de steilte in het meer, omtrent twee duizend, en ze verdronken in
het meer. 14 En hunne hoeders vloden,
en bragten berigt in de stad en in de
dorpen; en ze kwamen om te zien wat
er geschied was. 15 En zij komen tot
Jezus, en zien den bezetene zitten, gekleed en goed bij zijn verstand, hem,
die het legioen gehad had; en zij werden bevreesd. 16 En die het gezien hadden, verhaalden hun, hoe het met den
bezetene gegaan, en wat met de zwijnen geschied was. 17 En zij begonnen
hem te bidden, dat hij van hun gebied
mogt weggaan. 18 En toen hij in het
schip ging, bad hem de bezetene, dat
hij bij hem mogt blijven. 19 En hij liet
het hem niet toe, maar zeide tot hem:
Ga naar uw huis tot de uwen, en verhaal hun, wat groots de Heer u gedaan,
en hoe hij zich uwer ontfermd heeft.
20 En hij ging heen en begon luide
te verkondigen in Decapolis, wat groots
Jezus hem gedaan had; en allen verwonderden zich.

21 En toen Jezus wederom met het
schip overgestoken was naar de andere
zijde, verzamelde zich tot hem eene
groote schare; en hij was bij het meer.
22 En er komt een van de oversten der
synagoge, met name Jaïrus, en hem
ziende, valt hij aan zijne voeten neder,
23 en bidt hem zeer, zeggende: Mijn
dochterken ligt op haar uiterste: kom
en leg haar de handen op, opdat zij
gezond worde, en leve. 24 En hij ging
met hem, en eene groote schare volgde
hem, en zij drukten hem.

25 En eene zekere vrouw, die sedert
twaalf jaren eene bloedvloeijing had,
26 en van vele geneesheeren veel geleden, en al het hare te koste gelegd, en
geene baat gevonden had, maar veeleer
erger geworden was, 27 kwam, toen zij
van Jezus hoorde, onder de schare van
achteren, en raakte zijn kleed aan;
28 want zij zeide: Zoo ik ook maar zijne
kleederen aanraak, ik zal gezond worden. 29 En terstond droogde de bron
haars bloeds op, en zij bemerkte aan haar
ligchaam, dat zij van de kwaal genezen
was. 30 En Jezus, terstond bij zich zelven de kracht bemerkende, die van hem
was uitgegaan, keerde zich om onder
de schare, en zeide: Wie heeft mijne
kleederen aangeraakt? 31 En zijne leerlingen zeiden tot hem: Gij ziet dat de
schare u drukt, en gij zegt: Wie heeft
mij aangeraakt? 32 En hij zag rond, om
haar te zien, die dit gedaan had. 33 De
vrouw nu, wetende wat haar geschied
was, kwam vreezende en bevende, en
viel voor hem neder, en zeide hem de
gansche waarheid. 34 Hij nu zeide tot
haar: Dochter! uw geloof heeft u behouden: ga heen in vrede, en wees gezond van uwe kwaal!

35 Terwijl hij nog spreekt, komen er
uit het huis van den overste der synagoge, en zeggen: Uwe dochter is gestorven: wat valt gij den leeraar nog
lastig? 36 Doch Jezus, het woord, dat
gesproken werd, opvangende, zegt tot
den overste der synagoge: Vrees niet,
geloof alleenlijk! 37 En hij liet niemand
toe hem te volgen, dan Petrus en Jacobus en Johannes, den broeder van
Jacobus. 38 En zij komen in het huis van

21—43 (Lc. VIII. 40—56, Mt. IX. 1, 18—25).

bergen. — 12. *zij baden,* gew. t. *al de demonen baden* (Mt.). — 13. *omtrent twee d.* gew. t. *er waren nu omtrent twee d.* — 14. *En hunne h.* gew. t. *De hoeders der zwijnen nu.* — *ze kwamen,* gew. t. *ze gingen uit.* — 15. *gekleed.* gew. t. *en gekleed.* — 18. *ging*, gew. t. *gegaan was.* — 19. *En hij*, gew. t. *Doch Jezus.* — 22. *En er komt*, gew. t. *En zie, er komt* (Lc.). — 23. *en leve*, gew. t. *en zij zal leven* (Mt.). — 28. *Zoo ik ook maar*, gew. t. *Zoo ik maar.* — 36. *opvangende*, gew. t. *terstond hoorende* (Lc.). — 38. *zij komen*, gew. t. *hij komt* (Mt.). — *en de ween.* gew. t. *de ween.* — 40. *is*, gew. t. *ligt.* — 41. *koum*, gew. t. *koumi.* — 42. *terstond met*, gew. t. *met.* — VI. 2. *de menigte*, gew. t. *velen.* —

den overste der synagoge, en hij ziet
het misbaar en de weenenden en de luid
jammerenden. 39 En binnengaande, zegt
hij: Wat maakt gij misbaar en weent?
Het kind is niet gestorven, maar slaapt.
40 En zij belachten hem. Nadat hij nu
allen uitgedreven heeft, neemt hij mede
den vader van het kind en de moeder
en degenen, die bij hem waren, en gaat
binnen, waar het kind is. 41 En de
hand van het kind vattende, zegt hij tot
haar: Talitha koum! wat overgezet wil
zeggen: Dochterken, ik zeg u, sta op!
42 En dadelijk stond het dochterken op
en wandelde — want het was twaalf ja-
ren oud —, en zij ontzetten zich terstond
met groote ontzetting. 43 En hij gebood
hun zeer, dat niemand dit vernemen
zou; en zeide dat men haar te eten
zou geven.

Jezus in zijne vaderstad. — Uitzending der twaalve. — Herodes hoort van Jezus. — Uiteinde van Johannes den dooper. — Terugkeer der twaalve. — Spijziging der vijf duizend. — Jezus wandelt op het meer. — Jezus in Gennezaret.

VI. 1 En hij ging van daar uit, en
kwam in zijne vaderstad; en zijne leer-
lingen volgden hem. 2 En toen het sab-
bat geworden was, begon hij te leeren
in de synagoge. En de menigte, hem
hoorende, stond verslagen, en zeide:
Van waar heeft deze dit, en welke is
de wijsheid, die dezen gegeven is, en
zulke krachten, die door zijne handen
geschieden? 3 Is deze niet de timmer-
man, de zoon van Maria, en broeder
van Jacobus en Jozes en Judas en Si-
mon? En zijn niet zijne zusters hier bij
ons? En zij ergerden zich aan hem.
4 En Jezus zeide tot hen: Een profeet
is niet ongeëerd dan in zijne vaderstad
en onder zijne naastbestaanden en in zijn
huis. 5 En hij kon aldaar geene kracht
doen, behalve dat hij eenigen weinigen
kranken de handen oplegde, en hen ge-
nas. 6 En hij verwonderde zich over hun
ongeloof, en trok rond door de omlig-
gende vlekken, en leerde.
7 En hij riep de twaalve tot zich, en
begon hen uit te zenden twee aan twee,
en gaf hun gezag over de onreine gees-
ten. 8 En hij gebood hun, dat zij niets
voor de reis zouden medenemen dan
alleen een staf; geen brood, geen zak,
geen geld in den gordel; 9 maar dat zij
de schoenen zouden aanbinden, en geene
twee rokken aandoen. 10 En hij zeide
tot hen: Waar gij een huis ingaat,
blijft daar, totdat gij van daar weder
uitgaat. 11 En op welke plaats ze u niet
ontvangen en naar u niet hooren, gaat
uit van daar en schudt het stof onder
uwe voeten af, tot getuigenis voor hen.
12 En zij gingen uit, en predikten dat
men zich bekeeren zou, 13 en vele de-
monen wierpen zij uit, en zalfden vele
kranken met olie, en genazen hen.
14 En de koning Herodes hoorde van
hem — want zijn naam werd openbaar —,
en hij zeide: Johannes de dooper is uit
de dooden opgestaan, en daarom wer-
ken die krachten in hem. 15 Anderen
nu zeiden: Het is Elia; en anderen zei-
den: het is een profeet, gelijk een der
profeten. 16 Doch Herodes, dit hoorende,
zeide: Johannes, dien ik onthoofd heb,
die is opgestaan.
17 Herodes namelijk had heengezon-
den en Johannes gevat, en hem in de
gevangenis gebonden wegens Herodias,
de vrouw van zijnen broeder Philippus,
omdat hij haar getrouwd had. 18 Want
Johannes had tot Herodes gezegd: Het
is u niet geoorloofd, de vrouw uws broe-
ders te hebben. 19 Herodias nu was op
hem verbitterd en wilde hem dooden,
maar kon niet. 20 Want Herodes vreesde
Johannes, wetende dat hij een regt-
vaardig en heilig man was, en hij waakte
over hem; en als hij hem gehoord had,
deed hij veel, en hij hoorde hem gaarne.

VI. 1—6 (Mt. XIII. 53—58). — 7—13 (Lc. IX. 1—6, Mt. X. 1, 5—14). — 14—16 (Lc. IX. 7—9, Mt. XIV. 1, 2). — 17—29 (Mt. XIV. 3—12, Lc. III. 19, 20).

die dezen, gew, t. *die hem*. — *en zulke krachten — geschieden*, gew. t. *zoodat ook zulke kr. door zijne h. geschieden*. — 5. *En hij kon — doen*, omdat nl. het doel zijner wonderen, geloof te beloonen en te bevorderen, hier niet bereikt kon worden (v. 6). — 8. *geen brood, geen zak*, gew. t. *geen zak, geen brood* (Lc.). — 11. *En op welke plaats*, gew. t. *En zoovelen* (Lc.). — *voor hen*, gew. t. *voor hen. Voorwaar zeg ik u: het zal Sodom of Gomorra dragelijker zijn ten dage des oordeels, dan die stad* (Mt. X. 15). — 15. *Anderen nu*, gew. t. *Anderen*. — 16. *Joh. — opgestaan*, gew. t. *Deze is Joh. dien ik onthoofd heb; hij is uit de d. opgestaan*. — 20. *waakte over hem*, opdat Herodias hem niet mogt dooden; stv. en

21 En als er een gelegen dag gekomen
was, toen Herodes op zijn geboortefeest
een maaltijd had aangerigt voor zijne
grooten en de oversten en de voornaam-
sten van Galiléa, 22 kwam de dochter
van Herodias binnen en danste, en zij
behaagde aan Herodes en aan degenen,
die mede aanzaten. De koning nu zeide
tot het dochterken: Eisch van mij wat
gij wilt, en ik zal het u geven. 23 En
hij zwoer haar: Wat gij van mij eischt,
zal ik u geven, tot de helft van mijn
koningrijk toe. 24 En zij ging uit, en
zeide tot hare moeder: Wat zal ik ei-
schen? Deze nu zeide: Het hoofd van
Johannes den dooper. 25 En terstond met
spoed bij den koning binnengaande, deed
zij haren eisch en zeide: Ik wil, dat gij
mij aanstonds op een schotel het hoofd
van Johannes den dooper geeft. 26 En
de koning werd zeer bedroefd, maar
wegens de eeden en de aanzittenden
wilde hij haar niet te leur stellen. 27 En
terstond zond de koning eenen scherp-
regter, en beval zijn hoofd te brengen.
28 En hij ging heen en onthoofde hem
in de gevangenis, en bragt zijn hoofd
op een schotel, en gaf het aan het doch-
terken, en het dochterken gaf het aan
hare moeder. 29 En toen zijne leerlingen
het hoorden, kwamen zij en haalden
zijn lijk, en legden het in het graf.

30 En de apostelen verzamelen zich
bij Jezus, en verhalen hem alles, wat
zij gedaan, en wat zij geleerd hebben.
31 En hij zegt tot hen: Gaat gij afzon-
derlijk naar eene woeste plaats, en rust
een weinig! Want de komenden en de
gaanden waren vele, en zij hadden zelfs
geene gelegenheid om te eten. 32 En zij
vertrokken met een schip afzonderlijk
naar eene woeste plaats. 33 En ze zagen
hen wegvaren, en velen vernamen het;
en te voet liepen ze van al de steden
daar zamen, en kwamen hen voor. 34 En
uitgaande, zag hij eene groote schare,
en werd innerlijk met hen bewogen,
omdat zij waren als schapen, die geen
herder hebben; en hij begon hen veel
te leeren.

35 En toen het reeds laat geworden
was, gingen zijne leerlingen tot hem en
zeiden: De plaats is woest, en het is
reeds laat: 36 zend hen weg, opdat zij
heengaan naar de omliggende dorpen en
vlekken, en zich te eten koopen. 37 Doch
hij antwoordde en zeide tot hen: Geeft
gij hun te eten! En zij zeggen tot hem:
Zullen wij heengaan en voor twee hon-
derd denariën brood koopen, en hun te
eten geven? 38 Hij nu zegt tot hen: Hoe
vele brooden hebt gij? Gaat heen, ziet
er naar! En nadat zij het onderzocht
hebben, zeggen zij: Vijf, en twee vis-
schen. 39 En hij gebood hun, allen bij
gezelschappen te doen aanzitten op het
groene gras. 40 En zij zaten aan bij af-
deelingen van honderd en van vijftig.
41 En nadat hij de vijf brooden en de
twee visschen genomen had, zag hij op
naar den hemel en dankte; en hij brak
de brooden en gaf ze aan de leerlingen,
om ze hun voor te zetten, en de twee
visschen deelde hij voor allen. 42 En zij
aten alle, en werden verzadigd. 43 En
men nam twaalf volle korven met stuk-
ken op, alsmede van de visschen. 44 En
die de brooden gegeten hadden, waren
vijf duizend mannen.

45 En terstond dwong hij zijne leer-
lingen in het schip te gaan en vooruit
te gaan naar de overzijde, naar Beth-
saïda, terwijl hij de schare van zich liet.
46 En nadat hij afscheid van hen geno-
men had, ging hij naar den berg om
te bidden. 47 En toen het avond gewor-
den was, was het schip midden op het
meer, en hij was alléén op het land.
48 En ziende, dat zij geplaagd werden
in het varen — want de wind was hun
tegen —, komt hij omtrent de vierde
nachtwake tot hen, wandelende op het
meer; en hij wilde hen voorbijgaan.
49 Zij nu, hem ziende wandelen op het

---

23 (Esth. V. 3). — 30 (Lc. IX. 10). — 32—44 (Mt. XIV. 13—21, Lc. IX. 10—17, Jh. VI. 1—13), 34 (Mt. IX. 36). — 45—51 (Mt. XIV. 22—33, Jh. VI. 15—21).

---

and. *hield hem in waarde.* — 24. *En zij*, gew. t. *Zij nu.* — 26. *de aanzittenden*, gew. t. *de medeaanzittenden* (Mt.). — 28. *En hij*, gew. t. *Deze nu.* — 30. *alles*, *wat*, gew. t. *alles*, *én wat.* — 31. *zegt*, gew. t. *zeide.* — 33. *ze zagen*, gew. t. *de scharen zagen* (Mt. XIV. 13). — *vernamen het*, gew. t. *herkenden hem* (v. 54). — *voor*, gew. t. *voor*, *en kwamen bij hem zamen.* — 34. *zag hij*, gew. t. *zag Jezus.* — 36. *en zich te eten koopen*, gew. t. *en brood koopen; want zij hebben niet te eten.* — 38. *ziet*, gew. t. *en ziet.* — 44. *vijf*, gew. t. *omtrent vijf* (Mt.). — 48. *ziende*, gew. t. *hij zag.* — *komt hij*, gew. t. *en hij komt.* — 51.

meer, meenden, dat het een spook was,
en schreeuwden het uit; 50 want alle
zagen zij hem, en ontroerden. En ter-
stond sprak hij met hen, en zeide tot
hen: Hebt goeden moed, ik ben het,
vreest niet! 51 En hij klom bij hen in
het schip, en de wind ging liggen. En
zij ontzetten zich bij zich zelve uitermate
zeer; 52 want zij hadden niets begrepen
bij de brooden, omdat hun hart ver-
stokt was.

53 En zij staken over, en kwamen
aan het land Gennezaret, en legden aan.
54 En toen zij uit het schip gegaan wa-
ren, herkenden ze hem terstond. 55 En
geheel die landstreek rondloopende, be-
gonnen ze op bedden de lijders rond te
dragen, waar men hoorde, dat hij was.
56 En waar hij ergens inging in vlekken,
of in steden, of in dorpen, legden ze
de kranken op de markten, en baden
hem, dat zij maar het boordsel van
zijn kleed mogten aanraken; en zoove-
len hem aanraakten, werden gezond.

Het eten met ongewasschen handen. — Groot geloof eener Syro-fenicische vrouw. — Genezing van een doofstomme.

VII. 1 En bij hem verzamelen zich
de farizeërs en eenige der schriftgeleer-
den, die van Jeruzalem gekomen waren.
2 En toen zij eenige zijner leerlingen met
onheilige, dat is, met ongewasschen han-
den brood zagen eten — 3 de farizeërs
namelijk en al de Joden eten niet, ten-
zij ze de handen goed gewasschen heb-
ben, vasthoudende de overlevering der
ouden; 4 en van de markt komende,
eten zij niet, tenzij ze zich gebaad heb-
ben; en er zijn nog vele andere dingen,
die zij ontvangen hebben om vast te hou-
den, wasschingen van bekers en kannen
en ketels en bedden. — 5 De farizeërs
en de schriftgeleerden dan vragen hem:
Waarom wandelen uwe leerlingen niet
naar de overlevering der ouden, maar
eten zij brood met onheilige handen?
6 Hij nu zeide tot hen: Te regt heeft
Jezaja van u, huichelaars, geprofeteerd,
gelijk geschreven staat: Dit volk eert
mij met de lippen, maar hun
hart is verre van mij. 7 Doch te
vergeefs eeren zij mij, daar zij
leeringen leeren, die geboden
van menschen zijn. 8 Gij laat het
gebod Gods na, en houdt de overleve-
ring der menschen vast. 9 En hij zeide
tot hen: Op eene schoone wijze doet gij
het gebod Gods te niet, opdat gij uwe
overlevering bewaart! 10 Want Mozes
heeft gezegd: Eer uwen vader en
uwe moeder, en: Die vader of
moeder vloekt, sterve den dood!
11 Doch gij zegt: Zoo een mensch tot
vader of moeder zegt: Wat u van mij
zou kunnen te goede komen, zij Korban
(dat is: een offer), 12 en gij laat hem
niet meer toe iets aan vader of moeder
te doen, 13 zoodat gij het woord Gods
krachteloos maakt door uwe overleve-
ring, die gij hebt overgeleverd; en der-
gelijke dingen doet gij vele. 14 En we-
derom de schare tot zich roepende, zeide
hij tot hen: Hoort mij alle, en verstaat!
15 Niets komt van buiten den mensch
in hem, dat hem kan verontreinigen;
maar wat van den mensch uitgaat, dat
is het, wat den mensch verontreinigt.

17 En toen hij te huis gekomen was
van de schare, vroegen zijne leerlingen
hem naar de gelijkenis. 18 En hij zegt
tot hen: Zijt ook gij zóó onverstandig?
Begrijpt gij niet, dat al wat van buiten
in den mensch komt, hem niet kan ver-
ontreinigen? 19 Want het komt niet in
zijn hart, maar in den buik, en in het
geheim gemak gaat het uit, wat al de
spijzen reinigt. 20 En hij zeide: Wat van
den mensch uitgaat, dat verontreinigt
den mensch. 21 Want van binnen, uit
het hart der menschen, gaan uit de kwade
overleggingen, hoererij, dieverij, moord,

53—56 (Mt. XIV. 34—36). — **VII.** 1—31 (Mt. XV. 1—29).

zeer, gew. t. *zeer, en verwonderden zich.* — 52. *bij de brooden*, bij het wonder der spijziging. — 55. *landstreek*, gew. t. *omstreek* (Mt.). — 56. *of in dorpen*, gew. t. *of dorpen.* — VII. 2. *eten*, gew. t. *eten, berispten zij het.* — 5. *De fariz... dan*, gew. t. *Daarna... de fariz.* — *onheilige*, gew. t. *ongewasschen* (v. 2). — 6. *Hij nu*, gew. t. *Hij nu antwoordde en.* — 8. *Gij*, gew. t. *Want gij.* — *vast*, gew. t. *vast, wasschingen van kannen en bekers; en andere dergel. dingen doet gij vele* (v. 4, 13.). — 14. *wederom de schare*, gew. t. *de gansche schare.* — 15. *wat van den mensch*, gew. t. *wat van hem.* — *verontreinigt.* De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 16: *Indien iemand ooren heeft om te hooren, die hoore* (IV. 9, 23). — 21. *hoererij, dieverij, moord*, 22. *overspel*, gew. t.

22 overspel, hebzucht, boosheid, list,
ongebondenheid, een boos oog, lastering,
hoogmoed, onverstand. 23 Al deze booze
dingen gaan van binnen uit, en verontreinigen den mensch.

24 En van daar opstaande, vertrok hij
naar het gebied van Tyrus. En toen hij
in een huis gegaan was, wilde hij niet,
dat iemand het vernam; doch hij kon
niet verborgen blijven. 25 Maar zoodra
eene vrouw van hem hoorde, welker
dochterken een onreinen geest had, kwam
zij, en viel aan zijne voeten neder. 26
Deze vrouw nu was eene Grieksche, eene
Syro-fenicische van geboorte. En zij verzocht hem, dat hij den demon uit hare
dochter mogt uitwerpen. 27 En hij zeide
tot haar: Laat eerst de kinderen verzadigd worden; want het is niet goed,
het brood der kinderen te nemen, en
het den hondekens voor te werpen. 28 Zij
nu antwoordde en zeide tot hem: Ja,
Heer! want ook de hondekens onder de
tafel eten van de kruimels der kinderen.
29 En hij zeide tot haar: Om dezes woords
wil ga heen! de demon is van uwe dochter uitgevaren. 30 En zij ging naar haar
huis, en vond het kind te bed liggende,
en den demon uitgevaren.

31 En wederom uitgaande van het gebied van Tyrus, kwam hij door Sidon
aan het meer van Galiléa, midden door
het gebied van Decapolis. 32 En ze brengen hem eenen doove, die moeijelijk
sprak, en bidden hem, dat hij hem de
hand oplegge. 33 En hem ter zijde nemende van de schare, stak hij zijne vingers hem in de ooren, en spuwde en
raakte zijne tong aan, 34 en opziende
naar den hemel, zuchtte hij, en zeide
tot hem: Effatha! dat is: Ga open!
35 En zijne ooren gingen open, en de
band zijner tong werd los, en hij sprak
behoorlijk. 36 En hij gebood hun, dat
zij het aan niemand zouden zeggen;
doch wat hij hun ook gebood, zij verkondigden het des te luider. 37 En zij
ontzetten zich uitermate zeer, en zeiden:
Alles heeft hij wél gedaan, en de dooven doet hij hooren, en stommen spreken.

Spijziging der vier duizend. — De farizeërs vragen een teeken. — Het zuurdeeg der farizeërs en van Herodes. — Genezing van een blinde. — Belijdenis van Petrus. — Jezus kondigt zijn lijden en sterven aan. — Wat noodig is om Jezus te volgen.

VIII. 1 Toen er in die dagen wederom eene groote schare was en niet te
eten had, riep hij de leerlingen tot zich
en zeide tot hen: 2 Ik word innerlijk
bewogen met de schare; want reeds drie
dagen vertoeven zij hier, en hebben niet
te eten. 3 En zoo ik hen nuchter naar
hunne huizen laat gaan, zullen zij op
den weg bezwijken: ook zijn sommigen
hunner van verre. 4 En zijne leerlingen
antwoordden hem: Van waar zal iemand
dezen hier van brood kunnen verzadigen
in eene woestijn? 5 En hij vroeg hen:
Hoe vele brooden hebt gij? Zij nu zeiden: Zeven. 6 En hij beval de schare
aan te zitten op den grond. En nadat
hij de zeven brooden genomen en gedankt had, brak hij ze en gaf ze aan
zijne leerlingen om voor te zetten; en
zij zetteden ze aan de schare voor. 7 En
zij hadden eenige weinige vischkens. En
nadat hij gedankt had, zeide hij, dat
ze ook deze zouden voorzetten. 8 En
zij aten, en werden verzadigd; en men
nam, als overschot van stukken, zeven
manden op. 9 Er waren nu omtrent vier
duizend; en hij liet hen gaan. 10 En
terstond in het schip gaande met zijne
leerlingen, voer hij naar de streek van
Dalmanûtha.

11 En de farizeërs gingen uit en begonnen met hem te twisten, verlangende
van hem een teeken van den hemel,
om hem te beproeven. 12 En in zijnen
geest zuchtende, zegt hij: Waarom verlangt dit geslacht een teeken? Voorwaar
zeg ik u: indien aan dit geslacht een
teeken gegeven zal worden...!

---

37 (Mt. XV. 31). — **VIII.** 1—21 (Mt. XV. 32—39, XVI. 1—12).

---

overspel, hoererij, moord, dieverij. — 22. *een boos oog,* nijd (Mt. XX. 15). — 24. *van Tyrus,* gew. t. *van Tyrus en Sidon* (Mt.). — *in een huis,* gew. t. *in huis.* — 25. *Maar zoodra,* gew. t. *Want.* — 27. *En hij zeide,* gew. t. *Doch Jezus zeide.* — 30. *het kind te bed ligg. en den d. uitgevaren,* gew. t. *den d. uitgev. en het kind te bed ligg.* — 31. *kwam hij door Sidon,* gew. t. *en Sidon, kwam hij.* — 35. *En,* gew. t. *En terstond.* — 37. *stommen,* gew. t. *de stommen.* — VIII. 1. *wederom eene groote,* gew. t. *eene zeer groote.* — *riep hij,* gew. t. *riep Jezus.* — 3. *ook,* gew. t. *want.* — *zijn,* gew. t. *zijn gekomen.* — 9. *Er waren nu,* gew. t. *Zij nu, die gegeten hadden, waren* (Mt.). — 12. *Indien — gegeven zal worden,*

13 En hen verlatende, ging hij we-
derom in het schip, en voer naar de
overzijde. 14 En ze hadden vergeten brood
mede te nemen, en hadden niet dan één
brood bij zich in het schip. 15 En hij
gebood hun, zeggende: Ziet toe, wacht
u voor het zuurdeeg der farizeërs en het
zuurdeeg van Herodes! 16 En zij over-
legden onder elkander, dat zij geen brood
hadden. 17 En dit bemerkende, zegt hij
tot hen: Wat overlegt gij, dat gij geen
brood hebt? Begrijpt gij nog niet, en
verstaat gij niet? Hebt gij een verstokt
hart? 18 Gij hebt oogen, en ziet niet,
en gij hebt ooren, en hoort niet, 19 en
herinnert u niet? Toen ik de vijf broo-
den brak voor de vijf duizend, hoe vele
korven vol stukken naamt gij op? Zij
zeggen tot hem: Twaalf. 20 En toen ik
de zeven brak voor de vier duizend, hoe
vele manden vol stukken naamt gij op?
En zij zeggen tot hem: Zeven. 21 En hij
zeide tot hen: Begrijpt gij nog niet?

22 En zij komen te Bethsaïda, en men
brengt hem een blinde, en bidt hem
dat hij hem aanrake. 23 En hij vatte de
hand des blinden, en bragt hem buiten
het vlek. En hij spuwde in zijne oogen,
legde hem de handen op, en vroeg hem:
Ziet gij iets? 24 En hij zag op, en zeide:
Ik zie de menschen; want als boomen
zie ik hen wandelen. 25 Daarna legde
hij wederom de handen op zijne oogen,
en hij werd geheel ziende en was her-
steld, en zag in de verte alles. 26 En
hij zond hem naar zijn huis, en zeide:
Ga zelfs niet in het vlek!

27 En Jezus en zijne leerlingen gingen
uit naar de vlekken van Cesaréa Philippi.
En op den weg vroeg hij zijne leerlin-
gen en zeide tot hen: Wie zeggen de
menschen dat ik ben? 28 Zij nu spraken
tot hem, zeggende: Johannes de doo-
per; en anderen: Elia; en anderen: Een
der profeten. 29 En hij vroeg hen: Doch
gij, wie zegt gij dat ik ben? Petrus
antwoordt en zegt tot hem: Gíj zijt de
Christus. 30 En hij gebood hun, dat zij
dit van hem aan niemand zouden zeg-
gen. 31 En hij begon hen te leeren,
dat de Zoon des menschen veel moest
lijden, en verworpen worden door de
ouderlingen en de overpriesters en de
schriftgeleerden, en gedood worden, en
na drie dagen opstaan; 32 en hij sprak
het woord vrijuit. En Petrus nam
hem tot zich, en begon hem te bestraf-
fen. 33 Doch híj keerde zich om, en
zijne leerlingen ziende, bestrafte hij Pe-
trus en zeide: Ga weg van mij, Satan!
want gij bedenkt niet wat Godes, maar
wat der menschen is.

34 En de schare tot zich roepende
met zijne leerlingen, zeide hij tot hen:
Die mij wil volgen, verloochene zich
zelven, en neme zijn kruis op, en volge
mij! 35 Want wie zijn leven wil behou-
den, zal het verliezen; maar wie zijn
leven verliest om mijnent- en des evan-
gelies wil, zal het behouden. 36 Wat
toch baat het den mensch, de geheele
wereld te winnen, en de schade te lij-
den van zijn leven? 37 Welke losprijs
toch is er voor zijn leven? 38 Want wie
zich mijns en mijner woorden schaamt
bij dit overspelig en zondig geslacht,
diens zal ook de Zoon des menschen
zich schamen, wanneer hij komt in de
heerlijkheid zijns Vaders met de heilige
engelen.

---

23 (VII. 33, Jh. IX. 6). — 27—38 (IX. 1, Mt. XVI. 13—16, 20—28, Lc. IX. 18—27).

---

eene soort van eedzwering, die hier dient tot krachtige ontkenning (Hebr. III. 11). — 15. *het zuurdeeg der fariz.*, de huichelarij (Lc. XII. 1). — *het zuurdeeg van Her.*, de list (Lc. XIII. 32), of: de ongebondenheid (Mr. VI. 17). — 16. *dat zij geen brood hadden*, gew. t. *zeggende: wij hebben geen brood* (Mt.). — 17. *En*, gew. t. *En Jezus.* — *Hebt gij*, gew. t. *Hebt gij nog.* — 19. *Zij zeggen*, gew. t. *Zij nu zeiden.* — 21. *Begrijpt gij nog niet*, gew. t: *Hoe begrijpt gij dan niet* (Mt.). — 22. *Zij komen*, gew. t. *hij komt.* — 23. *bragt*, gew. t. *leidde.* — *Ziet gij iets*, gew. t. *of hij iets zag.* — 25. *hij werd geheel ziende en*, gew. t. *hij deed hen opzien, en hij.* — *alles*, gew. t. *allen.* — 26. *Ga zelfs niet in het vlek*, gew. t. *Ga niet in het vlek, en zeg het ook aan niemand in het vlek.* — 28. *spraken tot hem, zeggende*, gew. t. *antwoordden.* — 29. *vroeg hen*, gew. t. *zegt tot hen.* — 31. *door de ouderl.* gew. t. *van de ouderl.* — *de overpr. en de schriftgel.* gew. t. *overpr. en schriftgel.* — 34. *mij wil volgen*, gew. t. *achter mij wil komen* (Mt.). — 35. *zal het beh.* gew. t. *die zal het beh.* — 36. *baat het den m.* gew. t. *zal het den m. baten* (Mt.). — *de geh. w. te winnen, en de schade te lijden*, gew. t. *zoo hij de geh. w. wint, en de schade lijdt* (Mt.). — 37. *Welke losprijs toch is er*, gew. t. *Of welken losprijs zal een m. geven*

IX. 1 En hij zeide tot hen: Voor-
waar zeg ik u: er zijn eenigen onder
degenen, die hier staan, die den dood
niet zullen smaken, totdat zij het ko-
ningrijk Gods hebben zien komen met
kracht.

Jezus' verheerlijking. — De leerlingen kunnen een bezetene niet genezen. — Jezus kondigt zijn lijden en sterven aan. — Wie de meeste is. — Waarschuwing tegen het geven van ergernis.

2 En na zes dagen neemt Jezus mede
Petrus en Jacobus en Johannes, en
brengt hen op een hoogen berg afzon-
derlijk, hen alleen. En hij werd voor
hunne oogen veranderd, 3 en zijne klee-
deren werden blinkende, zeer wit, zoo
als geen voller op aarde zóó wit kan
maken. 4 En aan hen vertoonde zich
Elia met Mozes, en zij spraken met
Jezus. 5 En Petrus antwoordt en zegt tot
Jezus: Rabbi! het is goed, dat wij hier
zijn; en wij zullen drie hutten maken,
voor u ééne, en voor Mozes ééne, en
voor Elia ééne. 6 Want hij wist niet,
wat hij zou antwoorden; want zij waren
verschrikt. 7 En er kwam eene wolk, die
hen overschaduwde, en er kwam eene
stem uit de wolk: Deze is mijn geliefde
zoon: hoort naar hem! 8 En haastig
om zich henen ziende, zagen zij nie-
mand meer, maar Jezus alleen bij zich.
9 Terwijl zij nu van den berg afgin-
gen, gebood hij hun, dat zij aan nie-
mand zouden verhalen wat zij gezien
hadden, dan wanneer de Zoon des men-
schen uit de dooden zou zijn opgestaan.
10 En dit woord hielden zij vast, onder
elkander vragende: Wat is dat: uit de
dooden opstaan? 11 En zij vroegen hem,
zeggende: Wat zeggen de schriftgeleer-
den, dat Elia eerst moet komen? 12 Hij
nu zeide tot hen: Elia komt eerst, en
herstelt alles; doch hoe staat van den
Zoon des menschen geschreven, dat hij
veel moet lijden, en veracht worden?
13 Maar ik zeg u: Elia is reeds geko-
men, en ze hebben hem gedaan al wat ze
wilden, gelijk van hem geschreven staat.
14 En toen hij tot de leerlingen kwam,
zag hij eene groote schare om hen heen,
en schriftgeleerden, die met hen twist-
ten. 15 En de gansche schare, zoodra zij
hem zag, stond verbaasd, en zij liepen
toe en begroetten hem. 16 En hij vroeg
hen: Waarom twist gij met hen? 17 En
één uit de schare antwoordde hem:
Leeraar! ik heb mijnen zoon tot u ge-
bragt, die een stommen geest heeft.
18 En waar hij hem aangrijpt, scheurt
hij hem, en hij schuimt, en knarst
de tanden, en verdort; en ik heb aan
uwe leerlingen gezegd, dat zij hem zou-
den uitwerpen, en zij hebben het niet
kunnen doen. 19 Hij nu antwoordt hun
en zegt: O, ongeloovig geslacht! hoe
lang zal ik bij u zijn? hoe lang u ver-
dragen? Brengt hem tot mij! 20 En zij
bragten hem tot hem. En toen hij hem
zag, trok de geest terstond hem heen
en weder; en hij viel ter aarde, en
wentelde zich al schuimende. 21 En hij
vroeg zijnen vader: Hoe lange tijd is
het, dat hem dit is overgekomen? Deze
nu zeide: Van kinds af. 22 En dikwijls
heeft hij hem én in het vuur én in het
water geworpen, om hem te verderven.
Maar indien gij iets kunt, ontferm u
over ons, en help ons! 23 Jezus nu
zeide: Indien gij kunt? Alles is moge-
lijk voor hem, die gelooft. 24 Terstond
riep de vader van het kind, en zeide:
Ik geloof: kom mijn ongeloof te hulp!
25 Toen nu Jezus zag, dat er nog eene
schare zamenliep, bestrafte hij den on-
reinen geest, en zeide tot hem: Stomme
en doove geest, ik beveel u, vaar uit
van hem, en vaar niet meer in hem!

IX. 2—32 (Mt. XVII. 1—23, Lc. IX. 28—45).

(Mt.). — IX. 3. *zeer wit*, gew. t. *zeer wit, als sneeuw* (Mt. XXVIII. 3). — *zóó wit*, gew. t. *wit*. — 6. *antwoorden*, gew. t. *zeggen* (Lc.). — 7. *wolk*, gew. t. *wolk, zeggende*. — 12. *zeide*, gew. t. *antwoordde en zeide*. — *herstelt alles*. De herstelling aller dingen door Elia (Joh. den d.) is eene geheel andere dan de schriftgeleerden verwachten; zij komt eerst tot stand, nadat de Christus verworpen is. — 13. *gelijk van hem geschreven staat*, niet in eenige bepaalde voorzegging, maar in hetgeen geschreven staat aang. het lot van Elia en van andere profeten. — 16. *hen*, gew. t. *de schriftgel.* — 17. *hem*, gew. t. *en zeide*. — *tot u*, tot uw gezelschap. De man had misschien Jezus meenen te vinden onder de leerl., vermeld v. 14. — 18. *de tanden*, gew. t. *zijne t.* — 19. *hun*, gew. t. *hem*. — 23. *Indien gij kunt? Alles*, gew. t. *Indien gij kunt gelooven, alles*. — 24. *Terstond*, gew. t. *En terstond*. — *zeide*, gew. t. *zeide met tranen*. — *geloof*, gew. t. *geloof, Heer*. — 25. *nog*, nl. bij de schare, die er

26 En schreeuwende en hem zeer heen
en weder trekkende, voer hij uit; en
hij werd als een doode, zoodat velen
zeiden, dat hij gestorven was. 27 Doch
Jezus vatte hem bij de hand en rigtte
hem op, en hij stond op. 28 En toen
hij in huis gegaan was, vroegen hem
zijne leerlingen afzonderlijk: Waarom
hebben wij hem niet kunnen uitwerpen?
29 En hij zeide tot hen: Dit geslacht kan
door niets uitvaren dan door gebed.

30 En van daar uitgaande, reisden zij
door Galiléa; en hij wilde niet, dat
iemand het vernam. 31 Want hij leerde
zijne leerlingen, en zeide tot hen: De
Zoon des menschen wordt overgeleverd
in de handen der menschen, en zij zul-
len hem dooden, en nadat hij gedood
is, zal hij na drie dagen opstaan. 32 Zij
nu verstonden dit woord niet, en vrees-
den hem er naar te vragen.

33 En zij kwamen te Kapernaüm. En
toen hij te huis was, vroeg hij hen:
Waarover spraakt gij op den weg? 34 Zij
nu zwegen; want zij hadden op den weg
onder elkander besproken, wie de meeste
was. 35 En zich nederzettende, riep hij
de twaalve, en zeide tot hen: Indien
iemand de eerste wil zijn, hij zij al-
ler laatste en aller dienaar! 36 En hij
nam een kind en stelde het in hun
midden, en het in zijne armen nemen-
de, zeide hij tot hen: 37 Wie één van
zulke kinderen ontvangt op mijnen
naam, ontvangt mij; en wie mij ont-
vangt, ontvangt niet mij, maar mij-
nen Zender.

38 Johannes sprak tot hem, zeggende:
Leeraar! wij hebben iemand in uwen
naam demonen zien uitwerpen, die ons
niet volgt, en hebben het hem verbo-
den. 39 Doch Jezus zeide: Verbiedt het
hem niet! want er is niemand, die
eenige kracht doet op mijnen naam, en
weldra kwaad van mij kan spreken:
40 immers die niet tegen ons is, is
voor ons. 41 Want wie u een beker wa-
ter te drinken geeft op naam, dat gij
Christus toebehoort, voorwaar zeg ik u:
hij zal zijn loon niet verliezen. 42 En
wie één der kleinen, die geloof hebben,
ergert, het ware hem beter, indien een
molensteen om zijn hals gelegd, en hij
in de zee geworpen was. 43 En zoo uwe
hand u ergert, houw haar af: het is
beter, dat gij verminkt het leven ingaat,
dan dat gij met twee handen ter helle
vaart, in het onbluschbare vuur. 45 En
zoo uw voet u ergert, houw hem af:
het is beter, dat gij kreupel het leven
ingaat, dan dat gij met twee voeten in
de hel geworpen wordt. 47 En zoo uw
oog u ergert, trek het uit! het is beter,
dat gij met één oog het koningrijk Gods
ingaat, dan dat gij met twee oogen gewor-
pen wordt in de hel, 48 waar hun worm
niet sterft, en het vuur niet wordt ge-
bluscht. 49 Want ieder zal met vuur ge-
zout worden, en ieder offer zal met
zout gezout worden. 50 Het zout is iets
goeds; doch zoo het zout onzout wordt,
waarmede zult gij het kruiden? Hebt
zout in u, en houdt vrede onder elkander!

Over de echtscheiding. — Er worden kinderen tot Jezus gebragt. — De rijke jongeling. — De gevaren des rijkdoms. — Vergoeding voor de opofferingen om Jezus' wil. — Jezus kondigt zijn lijden en sterven aan. — De twee zonen van Zebedeüs. — De blinde te Jericho.

X. 1 En van daar opstaande, komt
hij in het gebied van Judéa, en over
de Jordaan; en er komen wederom scha-
ren bij hem zamen, en gelijk hij gewoon
was, leerde hij hen wederom. 2 En er
traden farizeërs toe en vroegen hem:
Is het eenen man geoorloofd, zijne vrouw
te verstooten? om hem te beproeven.
3 Hij nu antwoordde en zeide tot hen:
Wat heeft Mozes u geboden? 4 Zij nu

33—37 (Lc. IX. 46—48, Mt. XVIII. 1—5). — 38—40 (Lc. IX. 49, 50). — 41 (Mt. X. 42). — 42—48 (Mt. XVIII. 6—9, Lc. XVII. 2), 48 (Jez. LVI. 24). — 49 (Lev. II. 13). — 50 (Lc. XIV. 34, Mt. V. 13). — **X.** 1—12 (Mt. XIX. 1—9).

reeds was. — 29. *gebed*, gew. t. *bidden en vasten* (Mt.). — 31. *na drie dagen*, gew. t. *ten derden dage* (Mt.). — 38. *Joh.* gew. t. *Joh. nu.* — *verboden*, gew. t. *verboden*, *omdat hij ons niet volgt.* — 41. *op naam*, *dat* gew. t. *op mijnen naam*, *omdat.* — 42. *die geloof hebben*, gew. t. *die gelooven* (Mt.). — 43, 45, 47. *het is beter*, *dat gij... ingaat*, gew. t. *het is u beter... in te gaan* (Mt.). 43. *vuur.* De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 44 en 46: *waar hun worm niet sterft*, *en het vuur niet wordt gebluscht* (v. 48). — 45. *wordt*, gew. t. *wordt*, *in het onbluschbaar vuur.* — 47. *de hel*, gew. t. *het helsche vuur.* — 49. *vuur*, vuur der loutering (Lc. XII. 49). — *gezouten.* De spijsoffers werden gezouten en daardoor aan God gewijd. — X. 1. *en over de Jordaan*, gew. t. *door het Overjordaansche.* —

zeiden: Mozes heeft vergund een scheid-
brief te schrijven, en dan te verstooten.
5 Jezus nu zeide tot hen: Van wege
uwe hardheid van hart heeft Mozes u
dit gebod voorgeschreven; 6 maar van
het begin der schepping heeft Hij hen
man en vrouw gemaakt. 7 Daarom
zal een mensch zijnen vader en
zijne moeder verlaten, 8 en de
twee zullen één vleesch zijn;
zoodat zij niet meer twee zijn, maar
één vleesch. 9 Wat God dan heeft za-
mengevoegd, scheide een mensch niet!
10 En te huis vroegen de leerlingen hem
wederom hiernaar. 11 En hij zeide tot
hen: Wie zijne vrouw verstoot en eene
andere trouwt, doet overspel jegens haar;
12 en zoo zíj haren man verstoot en
eenen anderen trouwt, zij doet overspel.
13 En men bragt kinderen tot hem, op-
dat hij ze zou aanraken; doch de leer-
lingen bestraften degenen, die ze brag-
ten. 14 Maar Jezus, dit ziende, nam het
kwalijk, en zeide tot hen: Laat de kin-
deren tot mij komen; verhindert ze niet!
want derzulken is het koningrijk Gods.
15 Voorwaar zeg ik u: wie het koning-
rijk Gods niet ontvangt als een kind,
zal het niet ingaan. 16 En ze in zijne
armen nemende, legde hij hun de han-
den op, en zegende ze.
17 En toen hij op weg ging, liep er
een toe en viel voor hem op de knieën,
en vroeg hem: Goede leeraar, wat moet
ik doen om het eeuwige leven te beër-
ven? 18 Jezus nu zeide tot hem: Wat
noemt gij mij goed? Niemand is goed
dan God alleen. 19 Gij weet de geboden:
Gij zult geen overspel doen; gij
zult niet dooden; gij zult niet
stelen; gij zult niet valsch ge-
tuigen; gij zult niemand te kort
doen; eer uwen vader en uwe
moeder. 20 Hij nu antwoordde en zeide
tot hen: Leeraar! dat alles heb ik on-
derhouden van mijne jeugd af. 21 En
Jezus zag hem aan en had hem lief,
en zeide tot hem: Één ding ontbreekt
u. Ga heen, verkoop al wat gij hebt,
en geef het den armen, en gij zult
eenen schat in den hemel hebben; kom
dan, neem het kruis op, en volg mij!
22 Hij nu werd treurig over dat woord,
en ging bedroefd heen; want hij had
vele bezittingen.
23 En Jezus ziet om zich heen, en
zegt tot zijne leerlingen: Hoe moeijelijk
zullen zij, die geld hebben, het koning-
rijk Gods ingaan! 24 De leerlingen nu
stonden verbaasd over zijne woorden.
En Jezus antwoordt wederom en zegt
tot hen: Kinderen, hoe moeijelijk is het
dat zij, die op geld vertrouwen, het
koningrijk Gods ingaan! 25 Het is lig-
ter, dat een kemel door het oog eener
naald gaat, dan dat een rijke het ko-
ningrijk Gods ingaat. 26 Zij nu stonden
uitermate verslagen, en zeiden tot elkan-
der: Wie kan dan behouden worden?
27 Jezus ziet hen aan, en zegt: Bij
menschen is het onmogelijk, maar niet
bij God; want bij God is alles mogelijk.
28 Petrus begon tot hem te zeggen:
Zie, wíj hebben alles verlaten, en zijn
u gevolgd. 29 Jezus zeide: Voorwaar zeg
ik u: er is niemand, die verlaten heeft
huis of broeders of zusters of moeder
of vader of kinderen of akkers om mij-
nentwil en om des evangelies wil, 30 of
hij ontvangt honderdvoudig nu in de-
zen tijd huizen en broeders en zusters
en moeders en kinderen en akkers on-
der vervolgingen, en in de toekomende
eeuw het eeuwige leven. 31 Doch vele
eersten zullen laatsten zijn, en de laat-
sten eersten.
32 Zij waren nu op den weg, op-
gaande naar Jeruzalem, en Jezus ging

11 (Lc. XVI. 18). — 13—31 (Lc. XVIII. 15—30, Mt. XIX. 13—30). — 32—34 (Mt. XX. 17—19, Lc. XVIII. 31—33).

2. *faris.* gew. t. *de fariz.* — 5. *zeide*, gew. t. *antwoordde en zeide.* — 6. *Hij*, gew. t. *God.* — 7. *verlaten*, gew. t. *verlaten, en zijne vrouw aanhangen* (Mt.). — 10. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — *hiernaar*, gew. t. *naar hetzelfde.* — 11. *doet overspel jegens haar*, maakt jegens zijne eerste vrouw zich aan overspel schuldig. — 12. *zoo zij*, gew. t. *zoo de vrouw.* — *eenen anderen*, gew. t. *met eenen anderen.* — 14. *verhindert*, gew. t. *en verh.* — 17. *toen hij op weg ging*, om naar Jeruzalem te reizen (v. 32). — 18. *Wat noemt*, enz. De rijke jongeling heeft omtrent het goede niet dan eene zeer bekrompene voorstelling. Jezus wijst hem daarom op God, den alleen volmaakt goede, in wien het *goede* eene hoogere beteekenis heeft dan in den titel *goede leeraar*, dien de jongeling hem geeft. — 24. *geld*, gew. t. *het geld.* — 27. *Jezus*, *Jezus nu.* — *Petrus*, gew. t. *En Petrus.* — 29. *Jezus zeide*, gew. t. *En Jezus antwoordde en zeide.* — *of moeder of vader*, gew. t. *of vader of moeder of vrouw*

hen voor, en zij waren verbaasd, en terwijl zij volgden, vreesden zij. En hij nam wederom de twaalve tot zich, en begon hun te zeggen wat hem gebeuren zou: 33 Zie, wij gaan op naar Jeruzalem, en de Zoon des menschen zal worden overgeleverd aan de overpriesters en de schriftgeleerden; en zij zullen hem ter dood veroordeelen, en hem overleveren aan de heidenen; 34 en zij zullen hem bespotten, en hem bespuwen, en hem geeselen, en hem dooden; en na drie dagen zal hij opstaan.

35 En tot hem gaan Jacobus en Johannes, zonen van Zebedeüs, en zeggen tot hem: Leeraar! wij wilden wel, dat gij ons deedt wat wij van u begeeren. 36 Hij nu zeide tot hen: Wat wilt gij, dat ik u doe? 37 En zij zeiden tot hem: Geef ons, dat wij, één aan uwe regter-, en één aan uwe linkerzijde, mogen zitten in uwe heerlijkheid. 38 En Jezus zeide tot hen: Gij weet niet wat gij begeert. Kunt gij den beker drinken, dien ik drink, of met den doop, waarmede ik gedoopt word, gedoopt worden? 39 Zij nu zeiden tot hem: Wij kunnen het. En Jezus zeide tot hen: Den beker, dien ik drink, zult gij drinken, en met den doop, waarmede ik gedoopt word, zult gij gedoopt worden; 40 doch het zitten aan mijne regter- of linkerzijde, het staat niet aan mij dit te geven, maar het zal gegeven worden aan hen, wien het bereid is.

41 En toen de tien dit hoorden, begonnen zij het Jacobus en Johannes kwalijk te nemen. 42 En Jezus, hen tot zich roepende, zegt tot hen: Gij weet, dat zij, die voor de oversten der volken gehouden worden, hen overheerschen, en dat hunne grooten streng gezag over hen voeren. 43 Doch niet aldus is het onder u; maar wie groot wil worden onder u, zij uw dienaar; 44 en wie de eerste van u wil worden, zij aller knecht. 45 Want ook de Zoon des menschen is niet gekomen om zich te laten dienen, maar om te dienen, en zijn leven te geven tot een losprijs voor velen.

46 En zij komen te Jericho. En toen hij Jericho uitging met zijne leerlingen en eene groote schare, zat de zoon van Timeüs, Bartimeüs, een blinde bedelaar, aan den weg. 47 En toen hij hoorde, dat het Jezus de Nazarener was, begon hij te roepen en te zeggen: Zoon Davids, Jezus, ontferm u mijner! 48 En velen geboden hem, dat hij zwijgen zou; doch hij riep nog veel meer: Zoon Davids, ontferm u mijner! 49 En Jezus stond stil en zeide: Roept hem! En zij roepen den blinde, en zeggen tot hem: Heb goeden moed, sta op, hij roept u. 50 Hij nu wierp zijnen mantel af, sprong op, en ging tot Jezus. 51 En Jezus antwoordde hem en zeide: Wat wilt gij, dat ik u doe? De blinde nu zeide tot hem: Rabbouni, dat ik ziende mag worden. 52 En Jezus zeide tot hem: Ga heen! uw geloof heeft u behouden. En terstond werd hij ziende, en volgde hem op den weg.

Intogt in Jeruzalem. — Vervloeking van den vijgeboom. — Uitdrijving der verkoopers en koopers uit den tempel. — De vijgeboom verdord. — Door welk gezag Jezus handelt.

XI. 1 En als zij komen nabij Jeruzalem, nabij Bethfagé en Bethanië, aan den Olijfberg, zendt hij twee zijner leerlingen af, 2 en zegt tot hen: Gaat naar het vlek, dat vóór u ligt, en terstond als gij het ingaat, zult gij een veulen gebonden vinden, waarop geen mensch gezeten heeft: maakt het los en brengt het. 3 En zoo iemand u zegt: Wat doet gij daar? zegt dan: De Heer heeft het noodig; en terstond zendt hij het hier. 4 En zij gingen heen, en vonden een veulen gebonden bij de deur, buiten op de straat, en maakten het

35—45 (Mt. XX. 20—28). — 46—52 (Lc. XVIII. 35—43, Mt. XX. 29—34). — **XI.** 1—11 (Mt. XXI. 1—11, 17, Lc. XIX. 29—38, Jh. XII. 12—15).

(Mt., Lc.). — *om mijnentwil*, gew. t. *om mijnent*. — 34. *bespuwen... geeselen*, gew. t. *geeselen... bespuwen*. — *na drie dagen*, gew. t. *ten derden dage* (Mt.). — 35. *zonen*, gew. t. *de zonen*. — *zeggen*, gew. t. *zeggen tot hem*. — *van u begeeren*, gew. t. *begeeren*. — 38. *of*, gew. t. *en*. — 39. *zult gij*, gew. t. *zult gij wel*. — 40. *of*, gew. t. *en*. — 43. *is*, gew. t. *zij* (Mt.). — *Bartimeüs*, d. i. *zoon van Timeüs* (Mt. XVI. 17). — *een blinde*, gew. t. *de blinde*. — *bedelaar, aan den weg*, gew. t. *aan den weg te bedelen*. — 49. *Roept hem*, gew. t. *dat men hem roepen zou* (Lc.). 50. *sprong*, gew. t. *stond*. — 51. *hem en zeide*, gew. t. *en zeide tot hem*. — 52. *hen*, gew. t. *Jezus*. — XI. 3. *zendt*, gew. t. *zal... zenden*

los. 5 En eenigen van degenen, die daar
stonden, zeiden tot hen: Wat doet gij,
dat gij het veulen losmaakt? 6 Zij nu
spraken tot hen, gelijk Jezus gezegd
had; en zij lieten hen begaan. 7 En zij
brengen het veulen tot Jezus, en wer-
pen daarop hunne kleederen; en hij
zet zich daarop. 8 En velen spreidden
hunne kleederen op den weg, en an-
deren loof, dat zij van de velden af-
sloegen. 9 En die vooraangingen en die
volgden, riepen: Hozanna! 10 Gezegend
hij, die komt in den naam des Hee-
ren! Gezegend het koningrijk onzes va-
ders Davids, dat komt! Hozanna in
den hooge! 11 En hij ging Jeruzalem
en den tempel binnen. En hij bezag al-
les om zich heen, en daar het reeds
de avondure was, ging hij uit naar
Bethanië met de twaalve.
12 En des anderen daags, toen zij
Bethanië waren uitgegaan, hongerde
hem. 13 En van verre een vijgeboom
ziende, die bladeren had, ging hij, of
hij iets aan hem vinden mogt, en toen
hij daarbij kwam, vond hij niets dan
bladeren; want het was de tijd van vij-
gen niet. 14 En hij antwoordde en zeide
tot hem: Van u ete niemand meer
vrucht tot in eeuwigheid! En zijne leer-
lingen hoorden het.
15 En zij komen te Jeruzalem. En
toen hij den tempel was ingegaan, be-
gon hij uit te drijven degenen, die in
den tempel verkochten en kochten; en
de tafels der wisselaars en de stoelen der-
genen, die de duiven verkochten, keerde
hij om, 16 en hij liet niet toe, dat
iemand een vat door den tempel droeg.
17 En hij leerde en zeide: Staat er niet
geschreven: Mijn huis zal een huis
des gebeds genaamd worden
voor al de volken? Doch gíj hebt
het tot een rooversho lgemaakt. 18 En
de overpriesters en de schriftgeleerden
hoorden dit, en zij zochten, hoe zij
hem zouden kunnen verderven; want zij
vreesden hem, omdat de gansche schare
verslagen stond over zijne leer.
19 En toen het avond geworden was,
ging hij de stad uit. 20 En des mor-
gens voorbijgaande, zagen zij den vijge-
boom van den wortel af verdord. 21 En
Petrus, het zich herinnerende, zegt tot
hem: Rabbi! zie, de vijgeboom, dien
gij vervloekt hebt, is verdord. 22 En
Jezus antwoordt en zegt tot hen: Hebt
geloof aan God! 23 Voorwaar zeg ik u:
wie tot dezen berg zegt: Hef u op, en
werp u in de zee! en niet twijfelt in
zijn hart, maar gelooft, dat hetgeen hij
spreekt, geschiedt, het zal hem gewor-
den. 24 Daarom zeg ik u: alles, wat
gij bidt en vraagt, gelooft, dat gij het
ontvangen hebt, en het zal u geworden.
25 En wanneer gij staat te bidden, ver-
geeft, indien gij iets hebt tegen iemand;
opdat ook uw Vader in de hemelen uwe
overtredingen u vergeve.
27 En zij komen wederom te Jeruza-
lem. En terwijl hij in den tempel wan-
delt, gaan tot hem de overpriesters en
de schriftgeleerden en de ouderlingen,
28 en zeggen tot hem: Door welk gezag
doet gij dit? Of wie heeft u dit gezag
gegeven om dit te doen? 29 Jezus nu
zeide tot hen: Ik zal u één ding vra-
gen, en antwoordt mij, en zoo zal ik
u zeggen, door welk gezag ik dit doe.
30 De doop van Johannes, was die uit
den hemel, of uit de menschen? Ant-
woordt mij! 31 En zij overlegden onder
elkander, zeggende: Zoo wij zeggen:
Uit den hemel, hij zal zeggen: Waarom
hebt gij hem niet geloofd? 32 Maar zul-
len wij zeggen: Uit de menschen? Zij

12—14 (Mt. XXI. 18, 19). — 15—17 (Mt. XXI. 12, 13, Lc. XIX. 45, 46). — 18 (Lc. XIX. 47, 48). — 19—24 (Mt. XXI. 18—22). — 25 (Mt. VI. 14). — 27—33 (Mt. XXI. 23—27, Lc. XX. 1—8).

(Mt.). — 4. *een veulen*, gew. t. *het veulen*. — 6. *gezegd*, gew. t. *geboden* (Mt.). — 7. *brengen... werpen*, gew. t. *bragten... wierpen*. — 8. *En velen*, gew. t. *velen nu*. — *loof, dat zij van de velden afsloegen*, gew. t. *sloegen meijen van de boomen, en spreidden ze op den weg* (Mt.). — 9. *riepen*, gew. t. *riepen, zeggende*. — *dat komt*, gew. t. *dat komt in den naam des Heeren* (Mt.). — 11. *hij ging*, gew. t. *Jezus ging*. — 14. *En hij*, gew. t. *En Jezus*. — 15. *toen hij*, gew. t. *toen Jezus*. — 17. *zeide*, gew. t. *zeide tot hen*. — 18. *overpr... schriftgel.* gew. t. *schriftgel.... overpr.* 23. *Voorwaar*, gew. t. *Want voorwaar*. — *spreekt*, gew. t. *zegt*. — *geworden*, gew. t. *geworden hetgeen hij zegt*. — 24. *bidt en vraagt*, gew. t. *biddende vraagt*. — *ontvangen hebt*, gew. t. *ontvangt*. — 25. *vergeve*. De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 26. *Maar indien gij niet vergeeft, zal ook uw Vader in de hemelen uwe overtredingen niet vergeven* (Mt. VI. 15). — 28. *Of*, gew. t. *En*. — 29. *zeide*, gew. t. *antwoordde en zeide*. — *en zoo zal ik*, gew. t. *en zoo zal ook ik* (Mt.). — 31. *hem niet*, gew. t.

vreesden het volk; want allen hielden het er voor, dat Johannes werkelijk een profeet was. 33 Zij antwoorden Jezus en zeggen: Wij weten het niet. En Jezus zegt tot hen: Zoo zeg ook ik u niet, door welk gezag ik dit doe.

Gelijkenis van den wijngaard. — De hoeksteen. — Over het betalen van schatting aan den keizer. — Over de opstanding der dooden. — Het grootste gebod. — De Christus niet Davids zoon, maar heer. — Waarschuwing tegen de schriftgeleerden. — De arme weduwe.

XII. 1 En hij begon tot hen in gelijkenissen te spreken: Een mensch plantte een wijngaard, en zette eene omtuining er om, en groef een persbak, en bouwde een toren, en verhuurde hem aan landlieden, en ging buiten 's lands. 2 En hij zond, toen de tijd daar was, tot de landlieden eenen dienstknecht, om van de landlieden een deel van de vruchten des wijngaards te ontvangen. 3 En zij namen en sloegen hem, en zonden hem ledig heen. 4 En wederom zond hij tot hen eenen anderen dienstknecht; en dezen verwondden zij aan het hoofd, en deden hem smaadheid aan. 5 En hij zond eenen anderen, en dezen doodden zij; en vele anderen, van welke zij sommigen sloegen, en sommigen doodden. 6 Nog had hij éénen geliefden zoon. Hij zond hem ten laatste tot hen, zeggende: Zij zullen mijnen zoon ontzien. 7 Doch die landlieden zeiden tot elkander: Deze is de erfgenaam: komt, laat ons hem dooden, en de erfenis zal voor ons zijn. 8 En zij namen en doodden hem, en wierpen hem buiten den wijngaard. 9 Wat zal de Heer des wijngaards doen? Hij zal komen en de landlieden verderven, en den wijngaard aan anderen geven. 10 Hebt gij zelfs deze schrift niet gelezen: De steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, deze is geworden tot hoeksteen: 11 van den Heer is dit geschied, en het is wonderbaar in onze oogen? 12 En zij zochten hem te vatten, maar vreesden de schare; want zij bemerkten, dat hij deze gelijkenis met het oog op hen gezegd had. En hen verlatende, gingen zij weg.

13 En zij zenden tot hem eenige der farizeërs en der Herodianen, om hem door eene vraag te vangen. 14 En zij komen en zeggen tot hem: Leeraar! wij weten, dat gij waarachtig zijt en u om niemand bekommert; want gij ziet niet op den persoon der menschen, maar leert den weg Gods naar waarheid. Is het geoorloofd den keizer schatting te geven, of niet? Zullen wij geven, of niet geven? 15 Hij nu, hunne huichelarij wetende, zeide tot hen: Wat beproeft gij mij? Brengt mij een denarie, opdat ik hem zie! 16 Zij nu bragten er een. En hij zegt tot hen: Wiens is dit beeld en het opschrift? Zij nu zeiden tot hem: Des keizers. 17 En Jezus zeide: Geeft den keizer weder wat des keizers is, en Gode wat Godes is. En zij verwonderden zich over hem.

18 En er komen tot hem sadduceërs, die zeggen dat er geene opstanding is, en zij vragen hem, zeggende: 19 Leeraar! Mozes heeft ons voorgeschreven, zoo iemands broeder sterft en eene vrouw achterlaat, en geen kind nalaat, dat dan zijn broeder de vrouw neme en zijnen broeder zaad verwekke. 20 Er waren zeven broeders, en de eerste nam eene vrouw, en stervende, liet hij geen zaad na. 21 En de tweede nam haar, en stierf, geen zaad achterlatende. En de derde desgelijks, 22 en al de zeven lieten geen zaad na. Het laatst van allen stierf ook de vrouw. 23 Bij de opstanding, wanneer ze opstaan, wien hunner zal zij tot vrouw zijn? want al de zeven heb-

XII. 1—12 (Lc. XX. 9—19, Mt. XXI. 33—46). — 13—27 (Mt. XXII. 15—32, Lc. XX. 20—38).

hem dan niet (Mt.). — 32. *zullen wij zeggen*, gew. t. *zoo wij zeggen* (Mt.). — 33. *Jezus en zeggen*, gew. t *en zeggen tot Jezus.* — *zegt*, gew. t. *antwoordt en zegt.* — XII. 1. *spreken*, gew. t. *zeggen.* — 2. *vruchten*, gew. t. *vrucht.* — 3. *En zij*, gew. t. *Doch zij.* — 4. *verwondden zij aan het hoofd, en deden hem smaadheid aan*, gew. t. *wierpen zij met steenen en verwondden hem aan het hoofd, en zonden hem smadelijk behandeld weg* (Lc.). — 5. *En*, gew. t. *En wederom.* — 6. *Nog had hij — tot hen*, gew. t. *Daar hij nog zijnen éénen geliefden zoon had, zond hij ook dezen ten laatste tot hen.* — 9. *Wat*, gew. t. *Wat dan* (Lc.). — 17. *zeide*, gew. t. *antwoordde en zeide tot hen.* — 19. *de vrouw*, gew. t. *zijne vrouw.* — 20. *Er waren*, gew. t. *Er waren dan* (Lc.). — 21. *geen zaad achterlatende*, gew. t. *en ook deze liet geen zaad na.* — 22. *lieten geen zaad na*, gew. t. *namen haar, en*

ben haar tot vrouw gehad. 24 Jezus zeide
tot hen: Dwaalt gij niet daarom, de-
wijl gij de schriften niet kent, noch de
kracht Gods? 25 Want wanneer ze uit
de dooden opstaan, trouwen ze niet,
en worden niet uitgetrouwd, maar zijn
als de engelen in den hemel. 26 Doch wat
aangaat dat de dooden worden opge-
wekt, hebt gij niet gelezen in het boek
van Mozes, in het verhaal van den
braambosch, hoe God tot hem sprak,
zeggende: Ik ben de God Abra-
hams en de God Izaäks en de
God Jakobs? 27 God is niet een God
van dooden, maar van levenden. Gij
dwaalt zeer.
28 En er trad één der schriftgeleer-
den toe, die hen had hooren redetwis-
ten, en wetende dat hij hun goed ge-
antwoord had, vroeg hij hem: Welk
is het allereerste gebod? 29 Jezus ant-
woordde: Het eerste is: Hoor Israël!
de Heer onze God is een eenig
heer. 30 En gij zult den Heer
uwen God liefhebben uit geheel
uw hart en uit geheel uwe ziel
en uit geheel uwe kracht. 31 Het
tweede is dit: Gij zult uwen naaste
liefhebben als u zelven. Grooter
dan deze is geen ander gebod. 32 En de
schriftgeleerde zeide tot hem: Zeer goed,
Leeraar! naar waarheid hebt gij gezegd,
dat hij eenig is, en dat er geen ander
is dan hij; 33 en hem lief te hebben uit
geheel het hart en uit geheel het ver-
stand en uit geheel de kracht, en den
naaste lief te hebben als zich zelven,
het is meer dan al de brand- en slagt-
offers. 34 En Jezus, ziende dat hij ver-
standig geantwoord had, zeide tot hem:
Gij zijt niet verre van het koningrijk
Gods. En niemand durfde hem iets meer
vragen.
35 En Jezus antwoordde en zeide, in
den tempel leerende: Hoe zeggen de
schriftgeleerden, dat de Christus Davids
zoon is? 36 David zelf heeft in den hei-
ligen geest gezegd: De Heer heeft
gezegd tot mijnen Heer: Zet u
aan mijne regterzijde, totdat ik
uwe vijanden zet onder uwe voe-
ten. 37 David zelf noemt hem heer, en
van waar is hij diens zoon? En de
groote schare hoorde hem gaarne.
38 En in zijne leering zeide hij: Wacht
u voor de schriftgeleerden, die gaarne
wandelen in lange gewaden, en bemin-
nen de begroetingen op de markten,
39 en de eerste gestoelten in de syn-
agogen, en de eerste plaatsen aan de
maaltijden; 40 die de huizen der wedu-
wen opeten, en voor den schijn lange
gebeden doen, dezen zullen te zwaarder
oordeel ontvangen.
41 En hij zette zich neder tegenover
de schatkist, en zag toe, hoe de schare
geld in de schatkist wierp; en vele rij-
ken wierpen veel er in. 42 En er kwam
eene arme weduwe, en wierp twee pen-
ningen er in, wat is een kodrant. 43 En
zijne leerlingen tot zich roepende, zegt
hij tot hen: Voorwaar zeg ik u, dat
deze arme weduwe meer er in geworpen
heeft dan allen, die in de schatkist ge-
worpen hebben. 44 Want allen wierpen
er in van hunnen overvloed; maar deze
wierp van haar gebrek alles wat zij
had er in, haar geheele vermogen.

De gebeurtenissen der toekomst. — Vermaning tot waakzaamheid.

XIII. 1 En terwijl hij uit den tempel
gaat, zegt één uit zijne leerlingen tot
hem: Leeraar, zie, wat groote stee-
nen, en wat groote gebouwen! 2 En
Jezus zeide tot hem: Ziet gij deze groote
gebouwen? Er zal niet één steen op den
anderen gelaten worden, die niet wordt

28—34 (Mt. XXII. 34—50), 28 (Lc. XX. 39), 29, 30 (Deut. VI. 4, 5), 32—34 (Lc. X. 27, 28), 34 (Mt. XXII. 46, Lc. XX. 40). — 35—37 (Lc. XX. 41—44, Mt. XXII. 41—45). — 38—40 (Lc. XX. 46, 47, Mt. XXIII. 6, 7). — 41—44 (Lc. XXI. 1—4). — **XIII**. 1—13 (Mt. XXIV. 1—14, Lc. XXI. 5—19).

lieten geen zaad na (Lc.). — 23. *opstanding*, gew. t. *opstanding dan* (Mt.). — 24. *Jezus zeide*, gew. t. *En Jezus antwoordde en zeide.* — 27. *van levenden*, gew. t. *een God van levenden.* — 29. *Het eerste*, gew. t. *Het eerste van al de geboden* (v. 28). — 30. *ziel*, gew. t. *ziel en uit geheel uw verstand* (v. 33). — *kracht*, gew. t. *kracht. Dit is het eerste gebod* (Mt.). — 31. *Het tweede is dit*, gew. t. *En het tweede, daaraan gelijk, is* (Mt.). 32. *eenig is*, gew. t. *een eenig God.* — 33. *verstand*, gew. t. *verstand, en uit geheel de ziel* (v. 30). — *slagtoff.* gew. t. *de slagtoff.* — 36. *David*, gew. t. *Want David.* — *onder uwe*, gew. t. *tot eene voetboek uwer* (Lc.). — 37. *zelf*, gew. t. *zelf dan* (Lc.). — 38. *in zijne leering zeide hij*, gew. t. *en hij zeide tot hen in zijne leering.* — 41. *En hij*, gew. t. *En Jezus.* — 42. *kodrant*, een koperstuk ter waarde van anderhalve cent. — XIII. 1. *één*

afgebroken. 3 En toen hij zich op den Olijfberg, tegenover den tempel, had nedergezet, vroegen hem afzonderlijk Petrus en Jacobus en Johannes en Andreas: 4 Zeg ons, wanneer dit zal zijn, en wat het teeken is, wanneer dit alles volbragt zal worden? 5 Jezus nu begon tot hen te zeggen: Ziet toe, dat niemand u misleide! 6 Velen zullen komen op mijnen naam, zeggende: Ik ben het, en velen zullen zij misleiden. 7 En wanneer gij hoort van oorlogen en geruchten van oorlogen, verschrikt niet! Het moet geschieden; maar nog is het einde er niet. 8 Want er zal opstaan volk tegen volk, en koningrijk tegen koningrijk; er zal aardbeving zijn op verschillende plaatsen, er zal hongersnood zijn.

9 Dit is het begin der weeën. Gij nu, ziet toe op u zelve! Ze zullen u overleveren aan vergaderingen, en in synagogen zult gij gegeeseld worden, en voor stadhouders en koningen zult gij gesteld worden om mijnentwil, tot getuigenis voor hen. 10 En onder al de volken moet eerst het evangelie gepredikt worden. 11 En wanneer ze u wegleiden en overleveren, weest niet vooruit bezorgd, wat gij spreken zult; maar wat u in die ure gegeven wordt, spreekt dat; want niet gij zijt het, die spreekt, maar de heilige geest. 12 De broeder zal den broeder ten doode overleveren, en de vader zijn kind; en kinderen zullen opstaan tegen ouders, en hen dooden. 13 En gij zult door allen gehaat worden om mijns naams wil; maar die volhardt ten einde toe, die zal behouden worden.

14 En wanneer gij den gruwel der verwoesting ziet staan, waar het niet behoort, (die dit leest, begrijpe het!) dat alsdan die in Judéa zijn, vlugten naar de bergen; 15 en die op het dak is, kome niet af in huis, en ga er niet in om iets uit zijn huis te halen; 16 en die op het veld is, keere niet terug om zijn kleed te halen. 17 Doch wee de zwangeren en de zogenden in die dagen! 18 En bidt, dat het niet geschiede in den winter! 19 Want die dagen zullen eene verdrukking zijn, hoedanige er niet geweest is van het begin der schepping, die God geschapen heeft, tot nu toe, en niet weder zijn zal. 20 En indien de Heer die dagen niet verkort had, er zou geen vleesch behouden worden; maar om den wille der uitverkorenen, die hij heeft uitverkoren, heeft hij die dagen verkort. 21 En alsdan, zoo iemand u zegt: Zie, hier is de Christus! Zie, daar! gelooft het niet. 22 Want er zullen valsche profeten opstaan, en teekenen en wonderen doen, om, zoo mogelijk, de uitverkorenen te misleiden. 23 Gij nu, ziet toe! Ik heb het u alles vooruit gezegd.

24 Maar in die dagen, na die verdrukking, zal de zon verduisterd worden, en de maan zal haar schijnsel niet geven, 25 en de sterren zullen van den hemel vallen, en de krachten in den hemel zullen wankelen. 26 En alsdan zullen ze den Zoon des menschen zien komen in wolken met groote kracht en heerlijkheid. 27 En alsdan zal hij de engelen uitzenden, en de uitverkorenen verzamelen uit de vier winden, van het uiterste der aarde tot het uiterste des hemels.

28 Leert nu van den vijgeboom deze gelijkenis. Wanneer zijn tak reeds zacht wordt, en de bladeren uitspruiten, men weet dan, dat de zomer nabij is. 29 Zoo ook gij, wanneer gij dit ziet geschieden, weet dan, dat hij nabij is, aan de deur. 30 Voorwaar zeg ik u: dit geslacht zal niet voorbijgaan, totdat dit alles geschiedt. 31 Hemel en aarde zul-

9, 11, 12 (Mt. X. 17—22). — 14—32 (Mt. XXIV. 15—36, Lc. XXI. 20—33).

uit zijne, gew. t. *één zijner*. — 2. *zeide*, gew. t. *antwoordde en zeide*. — 5. *begon tot hen te zeggen*, gew. t. *antwoordde hun en begon te zeggen*. — *Velen*, gew. t. *Want velen* (Mt.). — *Het moet*, gew. t. *Want het moet* (Mt.) — 8. *er zal aardb.... er zal hong.*, gew. t. *en er zal aardb.... en er zal hong.* (Mt.). — *hong. zijn*, gew. t. *hong. zijn en beroering*. — 9. *Ze zullen*, gew. t. *Want ze zullen*. — 11. *zult*, gew. t. *zult, en denkt er niet over na* (Lc.). — 14. *verwoesting*, gew, t. *verwoesting, waarvan gesproken is door Daniël, den profeet* (Mt.). — *waar het niet behoort*, op heiligen grond (Mt.). — 18. *dat het*, gew. t. *dat uwe vlugt* (Mt.). — 21. *Christus*, gew. t. *Christus, of* (Mt.). — 22. *valsche profeten*, gew. t. *valsche Christussen en valsche profeten* (Mt.). — *de uitverk.* gew. t. *ook de uitverk.* (Mt.). — 23. *Ik heb*, gew. t. *Zie, ik heb* (Mt.). — 25. *zullen van den h. vallen*, gew. t. *des h zullen uitvallen*. — 27. *de eng.* gew. t. *zijne eng.* (Mt.). — *de uitverk.* gew. t. *zijne uitverk.* — 28. *men weet*, gew. t. *gij weet* (Mt.).

len voorbijgaan, maar mijne woorden
zullen niet voorbijgaan. 32 Doch van dien
dag of die ure weet niemand, ook geen
engel in den hemel, ook de Zoon niet,
maar de Vader. 33 Ziet toe, waakt!
want gij weet niet, wanneer de tijd daar
is. 34 Het is er mede als met een mensch,
die buiten 's lands gaande, zijn huis ver-
liet, en aan zijne dienstknechten het be-
heer gaf, aan een iegelijk zijn werk;
en den deurwachter gebood hij, dat hij
waken zou. 35 Waakt dan! want gij weet
niet, wanneer de heer des huizes komt,
of des avonds, of te middernacht, of
bij het hanengekraai, of des morgens;
36 opdat hij niet plotseling kome, en u
slapende vinde. 37 En wat ik tot u zeg,
zeg ik tot allen: Waakt!

Aanslag van den Joodschen raad tegen Jezus. — Zalving te Bethanië. — Aanbod van Judas. — Het paaschmaal, — aanduiding van den verrader, — instelling van het Avondmaal. — Voorzegging der verloochening van Petrus. — Zielestrijd van Jezus in Gethsemané. — Jezus door Judas verraden, — gevangen genomen, — voor den Joodschen raad gesteld, — ter dood veroordeeld, — bespot. — Verloochening van Petrus.

XIV. 1 Het pascha nu en het onge-
zuurde was na twee dagen, en de over-
priesters en de schriftgeleerden zochten,
hoe zij hem met list zouden kunnen
vatten en dooden; 2 want zij zeiden:
Niet op het feest, opdat er niet mis-
schien opschudding kome onder het volk.
3 En toen hij te Bethanië was, in het
huis van Simon den melaatsche, kwam,
terwijl hij aanzat, eene vrouw met eene
albasten-flesch zalf van echten, kostba-
ren nardus, en zij brak de albasten-
flesch, en goot haar over zijn hoofd.
4 Er waren nu eenigen, die dit bij zich
zelve kwalijk namen, en zeiden: Waar-
toe is die verkwisting der zalf geschied?
5 Want deze zalf had voor meer dan
drie honderd denariën kunnen verkocht,
en den armen gegeven worden. En zij
dreigden haar. 6 Doch Jezus zeide: Laat
af van haar! Waarom doet gij haar
moeite aan? Zij heeft een treffelijk werk
aan mij gedaan. 7 Altijd toch hebt gij
de armen bij u, en wanneer gij wilt,
kunt gij hun weldoen; maar mij hebt gij
niet altijd. 8 Zij heeft gedaan wat zij
kon; zij heeft mijn ligchaam vooruit ge-
zalfd ter begrafenis. 9 En voorwaar zeg
ik u: waar het evangelie gepredikt wordt
in geheel de wereld, daar zal ook ge-
sproken worden van hetgeen deze ge-
daan heeft, tot hare gedachtenis.
10 En Judas Iskariot, één der twaalve,
ging tot de overpriesters, om hem hun
over te leveren. 11 En zij, dit hoorende,
verblijdden zich, en beloofden hem geld
te geven; en hij zocht, hoe hij hem
te goeder gelegenheid zou overleveren.
12 En op den eersten dag van het
ongezuurde, wanneer men het pascha
slagtte, zeiden zijne leerlingen tot hem:
Waar wilt gij, dat wij henengaan en
gereedheid maken, opdat gij het pascha
kunt eten? 13 En hij zendt twee zijner
leerlingen af, en zegt tot hen: Gaat
naar de stad, en u zal een mensch ont-
moeten, die eene kruik water draagt;
volgt hem. 14 En waar hij ingaat, zegt
daar tot den huisheer: De leeraar zegt:
Waar is mijn intrek, waar ik het pascha
kan eten met mijne leerlingen? 15 En
hij zal u eene groote, gespreide, gereede
opperzaal wijzen; en maakt aldaar voor
ons gereedheid. 16 En zijne leerlingen
gingen uit, en kwamen in de stad, en
vonden het, gelijk hij hun gezegd had,
en maakten het pascha gereed.
17 En toen het avond geworden was,
kwam hij met de twaalve. 18 En terwijl
zij aanzaten en aten, zeide Jezus: Voor-
waar zeg ik u, dat één uit u, die met
mij eet, mij verraden zal. 19 Zij begon-
nen bedroefd te worden, en één voor
één tot hem te zeggen: Ik toch niet? en
een ander: Ik toch niet? 20 Hij nu zeide
tot hen: Één uit de twaalve, die met
mij in den schotel indoopt. 21 Want
de Zoon des menschen gaat wel henen,

33, 34 (Mt. XXV. 13—15) — 35, 36 (Mt. XXIV. 42, Lc. XXI. 34—36). — **XIV.** 1—72 (Mt. XXVI. 1—75, en de andere plaatsen, aangehaald bij Mattheus). — 12—16 (Lc. XXII. 7—13, Mt. XXVI. 17—19).

32. *geen engel in den h* gew. t. *de engelen in den h. niet* (Mt.). — 33. *waakt*, gew. t. *waakt en bidt* (Lc.). — 34. *aan een iegel.* gew. t. *en aan een iegel* — 35. *of des av.* gew. t. *des av.* — XIV. 2. *want*, gew. t. *doch* (Mt.). 5. *deze zalf*, gew. t. *deze* (Mt.). — 9. *En voorwaar*, gew. t. *Voorwaar* (Mt.). — *het evang.* gew. t. *dit evang.* (Mt.). — 14. *mijn intrek*, gew. t. *de intrek* (Lc.). — 15. *en maakt*, gew. t. *maakt* (Lc.). — 19. *Zij*, gew. t. *En zij* (Mt.). — 20. *zeide*, gew. t. *antwoordde en zeide* (Mt.).

gelijk van hem geschreven staat; maar wee dien mensch, door wien de Zoon des menschen verraden wordt! Het ware hem goed, indien die mensch niet geboren was.

22 En terwijl zij aten, nam hij brood, en nadat hij gedankt had, brak hij het en gaf het hun, en zeide: Neemt! dit is mijn ligchaam. 23 En hij nam een beker, en nadat hij gedankt had, gaf hij hun dien; en zij dronken alle daaruit. 24 En hij zeide tot hen: Dit is mijn bloed des verbonds, dat voor velen vergoten wordt. 25 Voorwaar zeg ik u, dat ik niet meer drinken zal van het gewas des wijnstoks tot op dien dag, wanneer ik het nieuw drink in het koningrijk Gods.

26 En nadat zij den lofzang gezongen hadden, gingen zij uit naar den Olijfberg. 27 En Jezus zeide tot hen: Alle zult gij u ergeren; want er staat geschreven: Ik zal den herder slaan, en de schapen zullen zich verstrooijen. 28 Maar nadat ik ben opgestaan, zal ik u voorgaan naar Galiléa. 29 Petrus nu zeide tot hem: Al ergerden zich ook allen, ik evenwel niet. 30 En Jezus zeide tot hem: Voorwaar zeg ik u, dat gij heden in dezen nacht, eer de haan tweemaal kraait, mij driemaal verloochenen zult. 31 Hij nu sprak des te meer: Al moest ik met u sterven, ik zal u niet verloochenen. En desgelijks spraken zij ook alle.

32 En zij komen aan eene hoeve, welker naam was Gethsemané, en hij zegt tot zijne leerlingen: Zet u hier neder, totdat ik gebeden heb. 33 En hij neemt Petrus en Jacobus en Johannes met zich, en begint verschrikt en beangst te worden. 34 En hij zegt tot hen: Mijne ziel is zeer bedroefd tot den dood toe: blijft hier, en waakt! 35 En een weinig voortgaande, viel hij ter aarde, en bad, indien het mogelijk was, dat de ure van hem mogt voorbijgaan. 36 En hij zeide: Abba, Vader! alles is u mogelijk: doe dezen beker van mij voorbijgaan; maar niet wat ik wil, maar wat gij wilt! 37 En hij komt en vindt hen slapende, en hij zegt tot Petrus: Simon! slaapt gij? Vermogt gij niet ééne ure te waken? 38 Waakt, en bidt dat gij niet in verzoeking komt! De geest is wel gewillig, maar het vleesch zwak. 39 En wederom ging hij heen en bad, dezelfde woorden zeggende. 40 En wederom kwam hij en vond hen slapende; want hunne oogen waren bezwaard, en zij wisten niet, wat zij hem zouden antwoorden. 41 En hij komt ten derden male, en zegt tot hen: Slaapt verder en rust! Het is genoeg! De ure is gekomen; zie, de Zoon des menschen wordt overgeleverd in de handen der zondaren. 42 Staat op, laat ons gaan! Zie, mijn verrader is nabij.

43 En terstond, terwijl hij nog spreekt, komt daar Judas Iskariot, zijnde één der twaalve, en met hem eene schare met zwaarden en stokken, van wege de overpriesters en de schriftgeleerden en de ouderlingen. 44 Zijn verrader nu had hun een kenteeken gegeven, zeggende: Wien ik kussen zal, hij is het: grijpt hem, en leidt hem wel verzekerd weg! 45 En hij komt, gaat terstond tot hem, en zegt: Rabbi, Rabbi! en hij kust hem. 46 Zij nu sloegen de handen aan hem, en grepen hem. 47 En één dergenen, die daarbij stonden, trok het zwaard, en sloeg den dienstknecht des hoogepriesters, en hieuw hem het oor af. 48 En Jezus antwoordde en zeide tot hen: Als tegen een roover zijt gij uitgegaan met zwaarden en stokken, om mij gevangen te nemen. 49 Dagelijks was ik bij u in den tempel en leerde, en gij hebt mij niet gegrepen. Maar dit geschiedt, opdat de schriften vervuld worden. 50 En zij verlieten hem alle, en vlugtten. 51 En een zeker jongeling volgde hem, die een lijnwaad om het naakte lijf had aangedaan, en ze grepen hem. 52 Doch hij liet het lijnwaad achter, en ontvlood hun naakt.

53 En ze leidden Jezus weg naar den hoogepriester, en bij hem kwamen zamen al de overpriesters en de ouder-

21. *Want de*, gew. t. *De* (Mt.). — 22. *nam hij*, gew. t. *nam Jezus*. — *Neemt*, gew. t. *Neemt, eet* (Mt.). — 23. *een beker*, gew. t. *den beker*. — 24. *des verbonds*, gew. t. *des nieuwen verbonds* (Lc.). — 27. *ergeren*, gew. t. *aan mij ergeren in dezen nacht* (Mt.). — 29. *Al... ook*, gew. t. *Ook indien*. — 31. *sprak*, gew. t. *zeide nog*. — 40. *wederom kwam hij en vond*, gew. t. *keerde terug en vond wederom*. — 43. *schare*, gew. t. *groote schare* (Mt.). — 46. *de handen*, gew. t. *hunne h.* — 51. *ze*, gew. t. *de jongelingen*.

lingen en de schriftgeleerden. 54 En Pe-
trus volgde hem van verre tot binnen
den voorhof des hoogepriesters, en hij
zette zich mede onder de dienaren ne-
der, en warmde zich bij het vuur. 55 De
overpriesters nu en geheel de raad zoch-
ten getuigenis tegen Jezus, om hem te
dooden; en zij vonden er geene. 56 Want
velen getuigden valsch tegen hem, en
de getuigenissen waren niet gelijk. 57 En
er stonden eenigen op en getuigden
valsch tegen hem, zeggende: 58 Wij heb-
ben hem hooren zeggen: Ik zal dezen
tempel, die met handen is gemaakt,
afbreken, en binnen drie dagen eenen
anderen opbouwen, die niet met han-
den is gemaakt. 59 En ook aldus was
hunne getuigenis niet gelijk. 60 En de
hoogepriester stond op in het midden,
en vroeg Jezus, zeggende: Antwoordt
gij niets op hetgeen dezen tegen u ge-
tuigen? 61 Doch hij zweeg, en antwoord-
de niets. Wederom vroeg hem de hooge-
priester en zeide tot hem: Gij zijt de
Christus, de Zoon des Gezegenden? 62 Je-
zus nu zeide: Ik ben het; en gij zult
den Zoon des menschen zien, gezeten
aan de regterzijde der Almagt, en ko-
mende met de wolken des hemels. 63 De
hoogepriester nu scheurde zijne kleede-
ren, en zeide: Wat hebben wij nog ge-
tuigen noodig? 64 Gij hebt de lastering
gehoord. Wat dunkt u? En zij allen ver-
oordeelden hem als des doods schuldig.

65 En eenigen begonnen hem te bespu-
wen, en zijn aangezigt te bedekken, en
hem met vuisten te slaan, en hem te
zeggen: Profeteer! En de dienaren sloe-
gen hem op het kinnebak.

66 En terwijl Petrus beneden in den
voorhof is, komt éène van de dienst-
maagden des hoogepriesters, 67 en Petrus
zich ziende warmen, ziet zij hem aan,
en zegt: Ook gij waart bij Jezus den
Nazarener. 68 Hij nu loochende het,
zeggende: Ik weet niet en ik versta niet
wat gij zegt. En hij ging uit naar het
portaal; en de haan kraaide. 69 En de
dienstmaagd, hem ziende, begon te zeg-
gen tot degenen, die daarbij stonden:
Deze is van hen. 70 Hij nu loochende
het wederom. En een weinig daarna
zeiden wederom degenen, die daarbij
stonden, tot Petrus: Waarlijk, gij zijt
van hen; want ook zijt gij een Galileër.
71 Hij nu begon zich zelven te vervloe-
ken en te zweren: Ik ken dien mensch
niet, van wien gij spreekt. 72 En ten
tweeden male kraaide de haan. En Pe-
trus herinnerde zich het woord, hoe Je-
zus tot hem gezegd had: Eer de haan
tweemaal kraait, zult gij mij driemaal
verloochenen. En hij bedacht het, en
weende.

Jezus voor Pilatus. — Jezus en Barabbas. — Jezus tot den kruisdood overgegeven en door de krijgsknechten bespot. — Jezus gekruisigd. — De bespotting. — De duisternis. — Jezus' sterven, vergezeld van wonderen. — Zijne begrafenis.

XV. 1 En terstond tegen den morgen
hielden de overpriesters raad met de
ouderlingen en schriftgeleerden, geheel
de raad, en zij bonden Jezus en brag-
ten hem weg, en leverden hem over
aan Pilatus. 2 En Pilatus vroeg hem:
Gij zijt de koning der Joden? Hij nu
antwoordde en zeide tot hem: Gij zegt
het. 3 En de overpriesters beschuldigden
hem zeer. 4 Pilatus nu vroeg hem we-
derom, zeggende: Antwoordt gij niets?
Zie, van hoeveel beschuldigen zij u!
5 Doch Jezus antwoordde niets meer,
zoodat Pilatus zich verwonderde.

6 Op het feest nu liet hij hun éénen
gevangene los, welken zij eischten. 7 En
er was een, genaamd Barabbas, met de
oproermakers gevangen genomen, die bij
het oproer een moord begaan hadden.
8 En de schare kwam op, en begon te
eischen, dat hij zou doen, gelijk hij
altijd hun deed. 9 Pilatus nu antwoordde
hun, zeggende: Wilt gij, dat ik u den
koning der Joden loslate? 10 Want hij
bemerkte, dat de overpriesters hem uit
nijd hadden overgeleverd. 11 Doch de
overpriesters zetten de schare aan, dat
hij hun liever Barabbas zou loslaten.
12 Pilatus nu antwoordde wederom en
zeide tot hen: Wat wilt gij dan, dat

XV. 1—47 (Mt. XXVII. 1, 2, 11—61, en de andere plaatsen, aangehaald bij Mattheüs).

69. *ziende*, gew. t. *wederom ziende.* — 70. *Galil.* gew. t. *Galileër, en uwe spraak gelijkt* (Mt.). — 72. *hoe,* gew. t. *dat.* — *bedacht het,* stv. en and. *maakte zich van daar*, and. anders. — XV. 4. *van hoeveel beschuld. zij u*, gew. t. *hoeveel getuigen zij tegen u* (Mt.). — 7. *oproermakers,* gew. t. *medeoproermakers.* — 8. *kwam op,* naar het *regthuis;* gew. t. *riep uit.*

ik doe met hem, dien gij den koning
der Joden noemt? 13 En zij schreeuw-
den wederom: Kruisig hem! 14 Pilatus
nu zeide tot hen: Wat heeft hij dan
kwaads gedaan? En zij schreeuwden
uitermate: Kruisig hem! 15 Pilatus nu,
willende de schare genoegen geven, liet
hun Barabbas los, en Jezus, nadat hij
hem gegeeseld had, gaf hij over om
gekruisigd te worden.

16 De krijgsknechten nu leiden hem
binnen het paleis, dat is, het regthuis,
en roepen geheel de bende zamen. 17 En
zij doen hem een purperen kleed aan,
en vlechten eene doornen kroon, en
zetten hem die op het hoofd. 18 En
zij begonnen hem te begroeten: Wees
gegroet, koning der Joden! 19 En zij
sloegen hem met een riet op het hoofd,
en bespuwden hem, en nederknielende,
aanbaden zij hem. 20 En toen zij hem
bespot hadden, deden zij hem het pur-
peren kleed uit, en deden hem zijne
eigene kleederen aan.

En zij leiden hem uit om hem te
kruisigen. 21 En zij pressen een zekeren
Simon van Cyrene, die daar voorbij-
ging en van het veld kwam, den va-
der van Alexander en Rufus, om zijn
kruis te dragen. 22 En zij brengen hem
naar eene plaats Golgotha, wat over-
gezet wil zeggen: Schedelplaats. 23 En
zij gaven hem gemirreden wijn; doch
hij nam dien niet. 24 En zij krui-
sigen hem, en verdeelen onder elkander
zijne kleederen, het lot er over wer-
pende, wat ieder krijgen zou. 25 En het
was de derde ure, en zij kruisigden
hem. 26 En het opschrift zijner beschul-
diging stond geschreven: De koning
der Joden. 27 En met hem kruisigen
zij twee roovers, éénen aan zijne reg-
ter- en éénen aan zijne linkerzijde.

29 En die voorbijgingen, lasterden hem,
hunne hoofden schuddende en zeggende:
Ha! gij, die den tempel afbreekt, en
in drie dagen weder opbouwt, 30 help u
zelven, en kom af van het kruis! 31 Des-
gelijks bespotten hem ook de overpries-
ters onder elkander met de schriftge-
leerden, en zeiden: Anderen heeft hij
geholpen, zich zelven kan hij niet hel-
pen! 32 De Christus, de koning Israëls,
kome nu af van het kruis, opdat wij
het zien en gelooven! En ook die met
hem gekruisigd waren, smaadden hem.

33 En toen de zesde ure gekomen
was, kwam er duisternis over geheel de
aarde tot de negende ure toe. 34 En ter
negender ure riep Jezus met luider
stem: Eloi, Eloi, lama sabach-
tani, wat overgezet wil zeggen: Mijn
God, mijn God! waarom hebt gij mij
verlaten? 35 En eenige dergenen, die
daarbij stonden, dit hoorende, zeiden:
Zie, hij roept Elia. 36 En er liep een
toe en vulde eene spons met edik, stak
haar op een riet, en gaf hem te drin-
ken, zeggende: Stil! laat ons zien, of
Elia komt om hem af te nemen.

37 Jezus nu bragt eene luide stem uit,
en gaf den geest. 38 En het voorhang-
sel des tempels scheurde in twee, van
boven tot beneden. 39 Toen nu de hoofd-
man, die tegen hem over stond, zag,
dat hij aldus den geest gegeven had,
zeide hij: Waarlijk, deze mensch was
Gods Zoon! 40 En er waren ook vrou-
wen, die van verre toezagen, onder
welke ook waren Maria Magdalena en
Maria, de moeder van Jacobus den
kleine en Jozes, en Salome, 41 die ook,
toen hij in Galiléa was, hem volgden en
hem dienden; en vele andere, die met
hem waren opgegaan naar Jeruzalem.

42 En toen het reeds avond geworden
was — dewijl het voorbereiding was, dat
is, voorsabbat —, 43 kwam Jozef van
Arimathéa, een achtbaar raadsheer, die
ook zelf wachtte op het koningrijk Gods;
en zich verstoutende, ging hij in bij
Pilatus, en verzocht om het ligchaam
van Jezus. 44 Pilatus nu verwonderde
zich, dat hij reeds gestorven was, en
den hoofdman tot zich roepende, vroeg
hij hem, of hij reeds lang gestorven
was. 45 En toen hij het van den hoofd-
man vernomen had, schonk hij het lijk
aan Jozef. 46 En nadat hij lijnwaad ge-
kocht had, nam hij hem af, wikkelde
hem in het lijnwaad, en legde hem ne-
der in een graf, dat uit eene rots ge-

14. *uitermate*, gew. t. *des te meer.* — 23. *wijn*, gew. t. *wijn te drinken* (Mt.). — 27. *linkerzijde.* De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 28: *En de schrift werd vervuld, die zegt: En hij werd onder de onregtvaardigen gerekend.* (Lc. XXII. 37). — 31. *Desgel.* gew. t. *En desgel.* — 34. *stem*, gew. t. *stem, zeggende* (Mt.). — *lama*, gew. t. *lamma.* — 36. *liep een*, gew. t. *liep ook een.* — *stak*, gew. t. *en stak.* — 45. *lijk*, gew. t. *ligchaam*

houwen was; en hij wentelde een steen tegen den ingang des grafs. 47 Maria Magdalena nu en Maria, de moeder van Jozes, zagen, waar hij gelegd was.

De vrouwen aan het graf. — Een engel verkondigt haar Jezus' opstanding.

XVI. 1 En toen de sabbat was voorbijgegaan, kochten Maria Magdalena en Maria, de moeder van Jozes en Salome, specerijen, om hem te gaan zalven. 2 En zeer vroeg op den eersten dag der week kwamen zij aan het graf, toen de zon was opgegaan. 3 En zij zeiden tot elkander: Wie zal ons den steen van den ingang des grafs afwentelen? 4 En opziende, bemerkten zij, dat de steen teruggewenteld was; want hij was zeer groot. 5 En in het graf gaande, zagen zij eenen jongeling zitten aan de regterzijde, gekleed in een wit gewaad, en zij stonden verbaasd. 6 Hij nu zeide tot haar: Staat niet verbaasd! Gij zoekt Jezus den Nazarener, den gekruisigde: hij is opgestaan, hij is hier niet: ziedaar de plaats, waar ze hem gelegd hebben. 7 Maar gaat heen, en zegt aan zijne leerlingen en aan Petrus, dat hij u voorgaat naar Galiléa: daar zult gij hem zien, gelijk hij u gezegd heeft. 8 En zij gingen uit, en vloden weg van het graf; en beving en ontzetting had haar bevangen, en aan niemand zeiden zij iets; want zij waren bevreesd.

[9 Nadat hij nu des morgens op den eersten dag der week opgestaan was, verscheen hij eerst aan Maria Magdalena, van welke hij zeven demonen uitgeworpen had. 10 Deze ging heen, en berigtte het aan degenen, die met hem geweest waren, welke treurden en weenden. 11 En dezen, toen zij hoorden, dat hij leefde en door haar gezien was, geloofden het niet.

12 En daarna openbaarde hij zich in eene andere gestalte aan twee uit hen, die wandelden en naar het veld gingen. 13 En dezen gingen heen, en berigtten het aan de overigen; doch ook dezen geloofden zij niet.

14 Later openbaarde hij zich aan de elve, terwijl zij aanzaten, en bestrafte hun ongeloof en hunne hardheid van hart, omdat zij niet geloofd hadden degenen, die hem hadden gezien, nadat hij was opgestaan. 15 En hij zeide tot hen: Gaat heen naar de gansche wereld, en predikt het evangelie aan al de schepselen. 16 Die gelooft en zich laat doopen, zal behouden worden; maar die niet gelooft, zal veroordeeld worden. 17 En deze teekenen zullen hen, die gelooven, vergezellen: in mijnen naam zullen zij demonen uitwerpen; met nieuwe tongen zullen zij spreken; 18 slangen zullen zij opnemen, en al drinken zij iets doodelijks, het zal hun niet schaden; kranken zullen zij de handen opleggen, en zij zullen gezond worden.

19 De Heer dan, nadat hij tot hen gesproken had, werd opgenomen in den hemel, en zette zich aan de regterzijde Gods. 20 En zíj gingen uit, en predikten overal, terwijl de Heer medewerkte, en het woord bevestigde door de teekenen, die het vergezelden].

XVI. 1—8 (Mt. XXVIII. 1—8, Lc. XXIV. 1—11), 7 (XIV. 28).

(v. 43). — 46. *wikkelde*, gew. t. *en wikkelde*. — 47. *gelegd was*, gew. t. *gelegd werd*. — XVI. 4. *teruggewenteld*, gew. t. *afgewenteld* (v. 3). — 8. *gingen*, gew. t. *gingen haastig* (Mt.). — *bevreesd*. — 9—20. Deze verzen zijn zeer waarschijnlijk niet van de hand van Marcus, maar door die van een onbekende reeds zeer vroeg aan zijn evangelie toegevoegd, welligt omdat Marcus door de een of andere reden verhinderd was, zelf aan zijn geschrift de laatste hand te leggen.

HET EVANGELIE

VAN

LUCAS.

Inleiding. — Zacharia en Elizabet. — Aankondiging der geboorte van Johannes, — van Jezus. — Maria en Elizabet. — Lofzang van Maria. — Geboorte van Johannes. — Lofzang van Zacharia.

I. 1 Naardien velen ondernomen hebben een verhaal in orde te brengen van
de onder ons volbragte dingen, 2 gelijk
zij ons hebben overgeleverd, die van
den beginne ooggetuigen en dienaren der
zake geweest zijn: 3 zoo heeft het ook
mij goed gedacht, na alles van voren
af naauwkeurig te hebben nagegaan, in
volgorde aan u te schrijven, zeer geeerde Theophilus! 4 opdat gij de zeker-
heid moogt kennen van de dingen, waarin gij onderwezen zijt.

5 In de dagen van Herodes, den koning van Judéa, was er een zeker priester, met name Zacharia, uit de dagorde
Abia, en hij had eene vrouw uit de
dochteren van Aäron, en haar naam was
Elizabet. 6 En zij waren beide regtvaar-
dig voor Gods aangezigt, wandelende
in al de geboden en inzettingen des
Heeren onberispelijk. 7 En zij hadden
geen kind, dewijl Elizabet onvruchtbaar
was; en beiden waren gevorderd in hunne dagen.

8 Het geschiedde nu, toen hij het
priesterambt voor Gods aangezigt bediende in de beurt zijner dagorde, 9 dat,
naar de gewoonte van het priesterschap,
het lot op hem viel om te reukofferen;
en hij ging den tempel des Heeren binnen, 10 en de gansche menigte des
volks was buiten en bad ter ure des
reukoffers. 11 En hem verscheen een
engel des Heeren, staande ter regterzijde des reukaltaars. 12 En Zacharia
ontroerde, toen hij hem zag, en vreeze
viel op hem. 13 Doch de engel zeide tot
hem: Vrees niet, Zacharia! want uw
gebed is verhoord, en uwe vrouw Elizabet zal u eenen zoon baren, en gij
zult zijnen naam noemen Johannes. 14 En
er zal blijdschap voor u zijn en gejuich,
en velen zullen zich over zijne geboorte
verblijden. 15 Want hij zal groot zijn
voor den Heer, en wijn en sterken drank
zal hij niet drinken, en van heiligen
geest zal hij vervuld worden reeds van
den schoot zijner moeder af. 16 En vele
der kinderen Israëls zal hij bekeeren
tot den Heer, hunnen God. 17 En hij
zal voor hem henengaan in den geest
en de kracht van Elia, om de harten
van vaderen te wenden tot hunne kinderen, en ongehoorzamen tot de gezindheid van regtvaardigen, om den Heer
te bereiden een toegerust volk. 18 En
Zacharia zeide tot den engel: Waaraan

I. 5 (1 Chron. XXIV. 10). — 9 (Ex. XXX. 7, 8). — 15 (Num. VI. 2—4, Rigt. XIII. 4). — 17 (Mal. III. 1, IV. 5, 6).

I. 1. *in orde te brengen*, schriftelijk. Men denke aan het evang. van Mattheüs, en aan andere verhalen, die verloren gegaan zijn. — *Van de onder ons volbragte d.* stv. en and. *van de dingen, die onder ons volkomene zekerheid hebben.* — 2. *overgeleverd*, mondeling. — 3. *zeer geëerde Theophilus*, een aanzienlijk persoon, aan wien Lucas zijn evangelie opdroeg, gelijk later zijn boek *de handel. der apost.* — 5. *de dagorde Abia.* De priesters waren verdeeld in 24 dagorden, die beurtelings gedurende eene week de dienst in den tempel verrigtten; die van Abia was de achtste. — *hij had eene vrouw*, gew. t. *zijne vrouw was.* — 13. *Johannes*, d. i. *Gode welgevallig.* — 15. *wijn — drinken*, hij zal een

zal ik dit weten? want ik ben oud, en
mijne vrouw is gevorderd in hare da-
gen. 19 En de engel antwoordde en zeide
tot hem: Ik ben Gabriël, die voor Gods
aangezigt sta, en ben gezonden om tot
u te spreken, en u deze blijde bood-
schap te brengen. 20 En zie, gij zult
zwijgen en niet kunnen spreken, tot
op den dag dat dit geschiedt, daar-
om, dat gij mijne woorden niet geloofd
hebt, die vervuld zullen worden te hun-
ner tijd. 21 En het volk was wachtende
op Zacharia, en zij verwonderden zich
over zijn toeven in den tempel. 22 En
toen hij buiten kwam, kon hij tot hen
niet spreken; en zij begrepen, dat hij
in den tempel eene verschijning had
gezien; en hij wenkte hun toe, en
bleef stom.

23 En het geschiedde, als de dagen
zijner bediening vervuld waren, dat hij
naar zijn huis ging. 24 En na die da-
gen ontving zijne vrouw Elizabet, en
zij verborg zich vijf maanden, zeggende:
25 Zóó heeft de Heer mij gedaan in de
dagen, waarin hij heeft neêrgezien om
mijnen smaad onder de menschen weg
te nemen.

26 In de zesde maand nu werd de
engel Gabriël van God gezonden naar
eene stad van Galiléa, met name Na-
zaret, 27 tot eene maagd, die onder-
trouwd was aan een man, met name
Jozef, uit den huize Davids, en de naam
der maagd was Maria. 28 En hij kwam
bij haar binnen en zeide: Wees gegroet,
gij begenadigde! de Heer is met u.
29 Zij nu ontroerde zeer over dat woord,
en overlegde, welk eene groete dit mogt
zijn. 30 En de engel zeide tot haar:
Vrees niet, Maria! want gij hebt genade
bij God gevonden. 31 En zie, gij zult
zwanger worden, en eenen zoon baren,
en gij zult zijnen naam noemen Jezus.
32 Deze zal groot zijn, en Zoon des Al-
lerhoogsten genaamd worden; en God
de Heer zal hem den troon zijns vaders
Davids geven; 33 en hij zal koning zijn
over het huis Jakobs tot in eeuwigheid,
en zijns koningrijks zal geen einde zijn.
34 Maria nu zeide tot den engel: Hoe
zal dit zijn, dewijl ik geenen man ken?
35 En de engel antwoordde en zeide tot
haar: De heilige geest zal over u ko-
men, en de kracht des Allerhoogsten
zal u overschaduwen: daarom zal ook
hetgeen geboren wordt, heilig genaamd
worden, Gods zoon. 36 En zie, Elizabet,
uwe naastbestaande, ook zij is zwanger
van eenen zoon in haren ouderdom, en
dit is de zesde maand voor haar, die
de onvruchtbare genaamd werd. 37 Want
er zal van God geen woord onmogelijk
zijn. 38 Maria nu zeide: Ziehier de dienst-
maagd des Heeren; mij geschiede naar
uw woord! En de engel ging weg van
haar.

39 Maria nu stond op in die dagen,
en reisde met spoed naar het gebergte,
naar eene stad van Juda. 40 En zij ging
in het huis van Zacharia, en groette
Elizabet. 41 En het geschiedde, als Eli-
zabet de groete van Maria hoorde, dat
het kindeken opsprong in haren schoot.
En Elizabet werd vervuld van heiligen
geest, 42 en riep uit met luid geroep,
en zeide: Gezegend gij onder de vrou-
wen, en gezegend de vrucht uws schoots!
43 En van waar geschiedt mij dit, dat
de moeder mijns Heeren tot mij komt?
44 Want zie, als de stem uwer groete
in mijne ooren kwam, sprong het kin-
deken in vreugde op in mijnen schoot.
45 En zalig gij, die geloofd hebt, dat
volbragt zal worden wat u van den Heer
gezegd is!

46 En Maria zeide: Mijne ziel maakt
groot den Heer, 47 en mijn geest juicht
over God, mijnen Heiland, 48 dat hij
heeft neêrgezien op de vernedering zij-
ner dienstmaagd. Want zie, van nu
aan zullen al de geslachten mij zalig
spreken, 49 omdat de Magtige iets groots
aan mij gedaan heeft. En heilig is zijn

---

19 (Dan. VIII. 16). — 27 (Mt. I. 18). — 31 (Mt. I. 21). — 32, 33 (2 Sam. VII. 12, 13, Jez. IX. 6, Dan. VII. 14). — 46—55 (1 Sam. II. 1—10).

Nazireeër zijn. — 19. *Gabriël*, een der zeven troonengelen (Tobia XII. 5). — 22. *wenkte hun toe*, dat hij eene verschijning had gezien; of, *maakte gebaren*, gaf door gebaren te verstaan, dat hij niet spreken kon. — 26. *van God*, gew. t. *door God*. — 28. *hij*, gew. t. *de engel*. — *met u*, gew. t. *met u; gezegend zijt gij onder de vrouwen* (v. 42). — 29. *Zij nu*, gew. t. *zij nu, hem ziende* (v. 12). — *dat woord*, gew. t. *zijn w.* — 34. *geenen man ken*, met geenen man huwelijksgemeenschap heb (Mt. I. 25). — 35. *geboren*, gew. t. *uit u geboren*. — 37. *van God geen woord*, gew. t. *bij God geen ding*. — 42. *luid geroep*, gew. t. *luider stem*. — 46. *Maria zeide*. Maria's lofzang komt in vele

naam, 50 en zijne barmhartigheid is tot
in alle geslachten voor degenen, die
hem vreezen. 51 Hij heeft kracht gewerkt
met zijnen arm, heeft verstrooid hen,
die hoogmoedig zijn in de gezindheid
huns harten. 52 Hij heeft magtigen van
troonen afgerukt, en nederigen verhoogd.
53 Hongerigen heeft hij verzadigd van
goederen, en rijken ledig weggezonden.
54 Hij heeft zich Israël, zijnen knecht,
aangetrokken, om der barmhartigheid
te gedenken — 55 gelijk hij gesproken
heeft tot onze vaderen — jegens Abra-
ham en zijn zaad tot in eeuwigheid. —
56 Maria nu bleef bij haar omtrent drie
maanden, en keerde terug naar haar huis.

57 Voor Elizabet nu werd de tijd ver-
vuld om te baren, en zij baarde eenen
zoon. 58 En die rondom woonden en
hare naastbestaanden hoorden, dat de
Heer zijne barmhartigheid aan haar had
groot gemaakt, en zij verblijdden zich
met haar. 59 En het geschiedde op den
achtsten dag, dat zij kwamen om het
kind te besnijden; en zij noemden het
Zacharia, naar den naam zijns vaders.
60 En zijne moeder antwoordde en zeide:
Neen! maar het zal Johannes heeten.
61 En zij zeiden tot haar: Er is nie-
mand van uwe maagschap, die met de-
zen naam genoemd wordt. 62 En zij
wenkten zijnen vader, hoe hij wilde
dat het heeten zou. 63 En hij vroeg om
een tafelken, en schreef, zeggende: Jo-
hannes is zijn naam. En zij verwon-
derden zich alle. 64 En zijn mond ging
dadelijk open, en zijne tong werd los;
en hij sprak, lovende God. 65 En er
kwam vreeze over allen, die rondom
hen woonden, en in geheel het gebergte
van Judéa werd veel gesproken van al
deze dingen. 66 En allen, die het hoor-
den, legden het weg in hunne harten,
en zeiden: Wat zal toch wel dit kind
worden? Want ook de hand des Hee-
ren was met hem.

67 En Zacharia, zijn vader, werd ver-
vuld van heiligen geest, en profeteerde,
zeggende: 68 Geloofd zij de Heer, de
God Israëls, dat hij neêrgezien, en zijn
volk verlossing bewerkt, 69 en een hoorn
des heils ons opgerigt heeft in het huis
van David, zijnen knecht; 70 gelijk hij
gesproken heeft door den mond zijner
heilige profeten van eeuwen her: 71 ver-
lossing van onze vijanden en uit de
hand van al onze haters, 72 om barm-
hartigheid te doen aan onze vaderen,
en te gedenken aan zijn heilig ver-
bond, 73 aan den eed, dien hij onzen
vader Abraham gezworen had, dat hij
ons zou geven, 74 uit de hand der vij-
anden gered, onbevreesd hem te dienen
75 in heiligheid en geregtigheid voor
zijn aangezigt al onze dagen. 76 En gij,
kind! zult een profeet des Allerhoog-
sten genaamd worden; want gij zult
voor het aangezigt des Heeren henen
gaan, om zijne wegen te bereiden;
77 om aan zijn volk kennis des heils
te geven, in vergeving hunner zonden,
78 naar de innerlijke barmhartigheid on-
zes Gods, door welke ons bezocht heeft
het rijzend licht uit den hooge, 79 om
te schijnen voor hen, die in duisternis en
schaduw des doods gezeten zijn, om onze
voeten te rigten naar den weg des vredes.

80 Het kind nu wies op, en werd
krachtig van geest; en hij was in de
woestijnen tot den dag zijner aanstel-
ling bij Israël.

Geboorte van Jezus. — De herders en de engelen. — Besnijdenis van Jezus. — Voorstelling in den tempel. — Simeon. — De profetes Anna. — De twaalfjarige Jezus in den tempel.

II. 1 Het geschiedde nu in die da-
gen, dat er een besluit van keizer Augus-
tus uitging, dat de gansche wereld zou
worden opgeschreven. 2 Deze eerste op-
schrijving geschiedde, toen Cyrenius
stadhouder was over Syrië. 3 En ze
gingen alle om zich te laten opschrij-
ven, een iegelijk naar zijne stad. 4 En
ook Jozef ging op van Galiléa, uit
de stad Nazaret, naar Judéa, naar de

54, 55 (Jez. XLI. 8, 9). — 59 (Lev. XII. 3). — 60 (I. 13). — 69 (Ps. CXXXII. 17). — 73 (Gen. XXII. 16—18). — 76 (Mal. III. 1). — 78 (Mal. IV. 2, Jez. LX. 1). — 79 (Jez. IX. 1). — 80 (II. 40). — **II.** 4 (1 Sam. XVI. 4).

opzigten overeen met dien van Hanna, I Sam. II. 1—10. — 61. *van uwe*, gew. t. *onder uwe*. — 62. *dat het*, gew. t. *dat hij*. — 63. *zeggende*, niet: tevens uitsprekende, maar: door zijn schrift te kennen gevende (II Kon. X. 6). — 66. *Want ook*, gew. t. *En*. — 69. *hoorn*, zinnebeeld van kracht, ontleend aan gehoornde dieren. — 75. *al onze dagen*, gew. t. *al de dagen onzes levens*. — 78. *rijzend licht* eigl. *opgang*, d. i. de Christus. — 80. *zijner aanstelling*, der aanvaarding van zijn profetisch ambt, toen hij door

stad Davids, die Bethlehem genaamd
wordt — dewijl hij uit den huize en
geslachte Davids was —, 5 om zich te
laten opschrijven met Maria, zijne on-
dertrouwde, die zwanger was. 6 Het
geschiedde nu, toen zij daar waren, dat
hare dagen vervuld werden om te ba-
ren; 7 en zij baarde haren eerstgeboren
zoon, en wikkelde hem in doeken, en
legde hem neder in eene kribbe, de-
wijl er voor hen geene plaats was in
de herberg.

8 En er waren in die zelfde landstreek
herders op het open veld, die nacht-
wake hielden bij hunne kudde. 9 En zie,
een engel des Heeren stond bij hen, en
de heerlijkheid des Heeren omscheen
hen, en zij vreesden met groote vreeze.
10 En de engel zeide tot hen: Vreest
niet! want zie, ik verkondig u groote
blijdschap, die zijn zal voor het gan-
sche volk: 11 dat u heden geboren is de
Heiland, namelijk Christus, de Heer,
in de stad Davids. 12 En dit zij u het
teeken: gij zult een kindeken vinden,
in doeken gewikkeld, liggende in eene
kribbe. 13 En plotseling was er met den
engel eene menigte des hemelschen heer-
legers, prijzende God en zeggende:
14 Eere zij God in den hooge, en op
aarde vrede! in menschen welgevallen!

15 En het geschiedde, als de engelen
van hen waren weggegaan naar den he-
mel, dat de menschen, de herders, tot
elkander zeiden: Laat ons dan naar
Bethlehem gaan, en zien deze zaak,
die geschied is, welke de Heer ons heeft
bekend gemaakt. 16 En zij gingen met
spoed, en vonden Maria en Jozef en
het kindeken, liggende in de kribbe.
17 En toen zij het zagen, maakten zij
bekend het woord, dat tot hen gespro-
ken was aangaande dit kind. 18 En al-
len, die het hoorden, verwonderden zich
over hetgeen hun door de herders ge-
zegd werd. 19 Doch Maria bewaarde al
deze dingen, ze overleggende in haar
hart. 20 En de herders keerden terug,
verheerlijkende en prijzende God over
alles, wat zij gehoord en gezien had-
den, gelijk tot hen gesproken was.

21 En toen er acht dagen vervuld
waren om hem te besnijden, werd zijn
naam genoemd Jezus, welke genoemd
was door den engel, vóórdat hij in
den schoot ontvangen was.

22 En toen de dagen hunner reiniging
vervuld waren, naar de wet van Mo-
zes, bragten zij hem naar Jeruzalem,
om hem den Heer voor te stellen,
23 gelijk geschreven staat in de wet des
Heeren: Al het mannelijke, dat
de moederschoot opent, zal den
Heer heilig genaamd worden,
24 en om een offer te geven, naar het-
geen gezegd is in de wet des Heeren:
een paar tortelduiven, of twee
jonge duiven.

25 En zie, er was een mensch te Je-
ruzalem, met name Simeon, en deze
mensch was regtvaardig en godvreezend,
wachtende op de vertroosting Israëls,
en de heilige geest was op hem. 26 En
hem was door den heiligen geest eene
godspraak gegeven, dat hij den dood
niet zou zien, eer hij den Christus des
Heeren gezien had. 27 En hij kwam in
den geest in den tempel. En toen de
ouders het kind Jezus binnenbragten,
om met hetzelve te doen naar de ge-
woonte der wet, 28 nam hij het in zijne
armen, en loofde God en zeide: 29 Nu
laat gij, Heer! uwen dienstknecht he-
nengaan in vrede, naar uw woord;
30 want mijne oogen hebben uw heil
gezien, 31 dat gij bereid hebt voor het
aangezigt van al de volken: 32 een licht
tot verlichting der heidenen, en eene
heerlijkheid van uw volk Israël. 33 En
zijn vader en zijne moeder verwonder-
den zich over hetgeen aangaande hem
gezegd werd. 34 En Simeon zegende hen,

7 (Mt. I. 25). — 14 (XIX. 38, Jez. LVII. 19). — 21 (Lev. XII. 3, Lc. I 31) — 22 (Lev. XII. 2—4). — 23 (Ex XIII. 2). — 24 (Lev. XII. 6, 8). — 30—32 (Jez. LII. 10, XLII. 6). — 34 (Jez. VIII. 14, 15).

God geroepen werd (III. 2). — II. 5. *ondertrouwde*, gew. t. *ondertrouwde vrouw.* — 7, 12. *in eene kribbe*, gew. t. *in de kribbe* (v. 16). — 20. *terug*, gew. t. *weder.* — 21. *hem*, gew. t. *het kind.* — 22. *de dagen*, veertig dagen na de geboorte van een zoon. — 24. *een paar — duiven*, het offer der armen; het gewone offer was een lam en eene jonge duif of eene tortelduif. — 25. *de vertroosting Israëls. Vertrooster* was eene in die dagen gebruikelijke benaming van den Christus. — 30. *heil*, eigl. *heilmiddel.* — 33. *Zijn vader*, gew. t. *Jozef.* — 34. *tot val en opst. van velen onder Isr.* tot vernedering van magtigen en wijzen (omdat zij niet gelooven); tot oprigting en verhooging van geringen en nederigen (omdat zij gelooven). Noodzakelijk gevolg is hier als doel voorgesteld, gelijk meer-

en zeide tot Maria, zijne moeder: Zie, deze is bestemd tot val en opstanding van velen onder Israël, en tot een teeken, dat wedersproken wordt — 35 ja, ook door uwe eigene ziel zal een zwaard gaan —, opdat van vele harten de overleggingen openbaar worden.

36 En er was eene profetes Anna, dochter van Fanuël, uit den stam Azer. Deze was verre gevorderd in hare dagen, en had met haren man geleefd zeven jaren van haren maagdom af. 37 En zij was eene weduwe van vier en tachtig jaren, die niet week van den tempel, en God diende met vasten en bidden nacht en dag. 38 En te dier ure trad zij toe en loofde God, en sprak van hem tot allen, die op de verlossing van Jeruzalem wachtten.

39 En toen zij alles volbragt hadden naar de wet des Heeren, keerden zij terug naar Galiléa, naar hunne stad Nazaret. 40 En het kind wies op en werd krachtig, en vervuld van wijsheid; en Gods genade was op hetzelve.

41 En zijne ouders reisden jaarlijks naar Jeruzalem op het paaschfeest. 42 En toen hij twaalf jaren oud was, gingen zij op, naar de gewoonte van het feest; 43 en als zij de dagen voleindigd hadden, bleef, toen zij terugkeerden, de knaap Jezus te Jeruzalem achter; en zijne ouders wisten het niet. 44 Daar zij nu meenden, dat hij onder het reisgezelschap was, gingen zij eene dagreize ver, en zochten hem onder de naastbestaanden en de bekenden. 45 En hem niet vindende, keerden zij terug naar Jeruzalem, om hem te zoeken. 46 En het geschiedde na drie dagen, dat zij hem vonden in den tempel, zittende in het midden der leeraren, en hen hoorende en hen vragende. 47 En allen, die hem hoorden, ontzetten zich over zijn verstand en zijne antwoorden. 48 En toen zij hem zagen, stonden zij verslagen, en zijne moeder zeide tot hem: Kind! wat hebt gij ons daar gedaan? Zie, uw vader en ik zochten u met smart. 49 En hij zeide tot hen: Waarom zocht gij mij? wist gij niet, dat ik moet zijn in hetgeen mijns Vaders is? 50 En zij begrepen het woord niet, dat hij tot hen sprak. 51 En hij ging af met hen, en kwam te Nazaret, en was hun onderdanig. En zijne moeder bewaarde al deze dingen in haar hart. 52 En Jezus nam toe in wijsheid en jaren en genade bij God en menschen.

Johannes de dooper. — Doop, geslachtsregister en verzoeking van Jezus.

III. 1 In het vijftiende jaar nu der regering van keizer Tiberius, toen Pontius Pilatus stadhouder was over Judéa, en toen Herodes viervorst was over Galiléa, en Philippus, zijn broeder, viervorst over Ituréa en het Trachonitische land, en Lysanias viervorst over Abilene, 2 ten tijde van hoogepriester Annas en Kajafas, geschiedde het woord Gods tot Johannes, den zoon van Zacharia, in de woestijn. 3 En hij kwam in de gansche omstreek der Jordaan, predikende een doop van bekeering tot vergeving van zonden, 4 gelijk geschreven staat in het boek der woorden van Jezaja, den profeet: De stem eens roependen in de woestijn: Bereidt den weg des Heeren, maakt zijne paden regt! 5 Alle dal zal gevuld, en alle berg en heuvel vernederd worden; en het kromme zal worden tot regte, en het hobbelige tot effene wegen. 6 En alle vleesch zal het heil Gods zien.

7 Hij zeide dan tot de scharen, die uitgingen om zich door hem te laten doopen: Gij adderengebroed! wie heeft u aangewezen, dat gij den toekomen-

35 (Jh. XIX. 25). — 38 (Jez. LII. 9). — 39 (Mt. II. 22, 23). — 40 (I. 80). — 41 (Ex. XXIII. 15, 17). — 52 (1 Sam. II. 26). — **III.** 1—17 (Mt. III. 1—12, Mr. I. 1—8, Jh. I. 6—8, 19—28), 4—6 (Jez. XL. 3—5, LII. 10).

malen in de schrift; vgl. het aanget. op Mt. X. 34. — 37. *zij*, gew. t. *deze*. — *van vier*, gew. t. *van omtrent vier*. — 38. *God*, gew. t. *den Heer*. — *van Jeruzalem*, gew. t. *te Jeruz*. — 40. *krachtig*, gew. t. *krachtig van geest* (I. 80). — 42. *op*, gew. t. *op naar Jeruzalem*. — 43. *zijne ouders*, gew. t. *Jozef en zijne moeder*. — 44. *en de*, gew. t. *en onder de*. — 49. *in hetgeen mijns Vaders is*, and. *in het huis mijns V*. — 52. *jaren*, stv. en and. *grootte*. — III. 2. *hoogepriester*, gew. t. *de hoogepriesters*. — *Annas en Kaj*. Kajafas was destijds hoogepriester; maar Annas, diens schoonvader, was het vroeger geweest, gelijk hij het later weder werd (Hand. IV. 6). — 4. *profeet*, gew. t. *profeet, die zegt* (Mt.). — 6. *heil*, eigl. *heilmiddel*.

den toorn ontvlieden zult? 8 Brengt dan
vruchten voort, der bekeering waardig,
en begint niet bij u zelve te zeggen:
wij hebben Abraham tot vader. Want
ik zeg u, dat God uit deze stee-
nen Abraham kinderen verwekken kan.
9 Doch ook ligt reeds de bijl aan den
wortel der boomen. Ieder boom dan,
die geen goede vrucht voortbrengt,
wordt omgehouwen, en in het vuur ge-
worpen. 10 En de scharen vroegen hem,
zeggende: wat moeten wij dan doen?
11 En hij antwoordde en zeide tot hen:
Die twee rokken heeft, deele mede aan
hem, die er geen heeft, en die spijs
heeft, doe desgelijks! 12 En er kwamen
ook tollenaars om zich te laten doo-
pen, en zeiden tot hem: Leeraar! wat
moeten wij doen? 13 Hij nu zeide tot
hen: Vordert niet meer in dan u
gelast is! 14 En hem vroegen ook krijgs-
lieden, zeggende: Wat moeten ook wij
doen? En hij zeide tot hen: Kwelt en
berooft niemand, en vergenoegt u met
uwe bezoldiging!

15 Toen nu het volk in verwachting
was, en allen in hunne harten aan-
gaande Johannes overlegden, of hij niet
misschien de Christus was, 16 ant-
woordde Johannes aan allen, zeggende:
Ik doop u met water; doch er komt
een die sterker is dan ik, wien ik niet
waardig ben den riem zijner schoenen
los te maken: hij zal u doopen met
heiligen geest en vuur. 17 Zijne wan is
in zijne hand, en hij zal zijnen dorsch-
vloer zuiveren, en de tarwe in zijne
schuur verzamelen, maar het kaf zal hij
verbranden met onbluschbaar vuur.

18 Met nog vele andere woorden dan
vermaande hij, en verkondigde den volke
het evangelie. 19 Doch Herodes, de
viervorst, toen hij door hem bestraft
werd wegens Herodias, de vrouw van zij-
nen broeder, en wegens al het booze, dat
Herodes gedaan had, 20 voegde bij alles
nog dit, dat hij Johannes in de ge-
vangenis sloot.

21 Het geschiedde nu, terwijl al het
volk zich liet doopen, dat, toen ook
Jezus zich had laten doopen en bad,
de hemel openging, 22 en de heilige
geest in ligchamelijke gedaante als eene
duif op hem nederdaalde, en er eene
stem uit den hemel kwam: Gij zijt mijn
geliefde Zoon; in u heb ik welgevallen.

23 En Jezus was, toen hij begon, om-
trent dertig jaren oud, zijnde, gelijk
men meende, een zoon van Jozef, den
zoon van Eli, 24 den zoon van Matthat,
den zoon van Levi, den zoon van Mel-
chi, den zoon van Jannaï, den zoon
van Jozef, 25 den zoon van Mattathias,
den zoon van Amos, den zoon van Naüm,
den zoon van Esli, den zoon van Nag-
gaï, 26 den zoon van Maäth, den zoon
van Mattathias, den zoon van Semeï,
den zoon van Jozech, den zoon van Joda,
27 den zoon van Johanan, den zoon
van Reza, den zoon van Zerubabel, den
zoon van Salathiël, den zoon van Neri,
28 den zoon van Melchi, den zoon van
Addi, den zoon van Kozam, den zoon
van Helmadam, den zoon van Er, 29 den
zoon van Jezus, den zoon van Eliëzer,
den zoon van Jorim, den zoon van Mat-
that, den zoon van Levi, 30 den zoon
van Simeon, den zoon van Juda, den
zoon van Jozef, den zoon van Jona,
den zoon van Eljakim, 31 den zoon van
Meleas, den zoon van Mennas, den zoon
van Mattatha, den zoon van Nathan,
den zoon van David, 32 den zoon van
Izaï, den zoon van Obed, den zoon
van Boas, den zoon van Salmon, den
zoon van Naässon, 33 den zoon van Ami-
nadab, den zoon van Admin, den zoon
van Arni, den zoon van Esron, den
zoon van Fares, den zoon van Juda,
34 den zoon van Jakob, den zoon van
Izaäk, den zoon van Abraham, den
zoon van Thera, den zoon van Nahor,
35 den zoon van Zeruch, den zoon van
Ragau, den zoon van Falek, den zoon
van Eber, den zoon van Sala, 36 den zoon
van Kaïnam, den zoon van Arfaxad,

18—20 (Mt. XIV. 1—12, Mr. VI. 14—29). — 21, 22 (Mt. III. 13—17, Mr. I. 9—11, Jh. I. 32—34). — 23—38 (Mt. I. 1—16).

14. *Wat moeten ook wij doen*, gew. t. *En wij, wat moeten wij doen.* — 19. *van zijnen broeder*, gew. t. *van zijnen broeder Philippus* (Mr.). — 21. *bad.* Lucas maakt meermalen op het bidden van Jezus opmerkzaam (V. 16, VI. 12, IX. 18, 29, XI. 1). — 22. *kwam*, gew. t. *kwam, die zeide* (Mt.). — 23. *was, toen hij begon* (nl. te leeren), *omtrent d. j. oud*, stv. en and. *begon omtrent d. j. oud te zijn.* — 24—36. Enkele der hier voorkomende namen worden in den gew. t. eenigzins anders gespeld, en v. 29 leest men

den zoon van Sem, den zoon van Noach,
den zoon van Lamech, 37 den zoon van
Methuzala, den zoon van Enoch, den
zoon van Jared, den zoon van Maleleël,
den zoon van Kaïnan, 38 den zoon van
Enos, den zoon van Seth, den zoon
van Adam, den zoon van God.
IV. 1 Jezus nu keerde vol heiligen
geest terug van de Jordaan, en werd
in den geest gevoerd in de woestijn
2 veertig dagen, en verzocht door den
duivel. En hij at niets in die dagen,
en toen ze voleindigd waren, hongerde
hem. 3 De duivel nu zeide tot hem:
Indien gij Gods Zoon zijt, zeg tot de-
zen steen, dat hij brood worde! 4 En
Jezus antwoordde hem: Er staat ge-
schreven, dat de mensch niet van
brood alleen zal leven. 5 En hij
voerde hem op, en wees hem al de
koningrijken der wereld in een oogen-
blik. 6 En de duivel zeide tot hem:
U zal ik deze geheele heerschappij ge-
ven en de heerlijkheid dezer koningrij-
ken; want mij is ze overgegeven, en ik
geef haar aan wien ik wil. 7 Zoo gij
dan mij aanbidt, zal ze geheel voor u
zijn. 8 En Jezus antwoordde hem en
zeide: Er staat geschreven: Gij zult
den Heer, uwen God, aanbid-
den, en hem alleen dienen. 9 En
hij voerde hem naar Jeruzalem, en
stelde hem op de tinne des tempels,
en zeide tot hem: Indien gij Gods Zoon
zijt, werp u van hier naar beneden!
10 Want er staat geschreven, dat hij
zijnen engelen aangaande u be-
vel zal geven om u te bewaren,
11 en dat zij u op de handen zul-
len dragen, opdat gij niet mis-
schien uwen voet stoot aan een
steen. 12 En Jezus antwoordde en zeide
tot hem: Er is gezegd: Gij zult den
Heer, uwen God, niet verzoeken.
13 En nadat de duivel alle verzoeking
volbragt had, week hij van hem tot
op zijnen tijd.

Jezus keert terug naar Galiléa. — Jezus in de synagoge te Nazaret. — Genezing van een bezetene, — van de schoonmoeder van Petrus, — van allerlei kranken.

14 En Jezus keerde in de kracht des
geestes terug naar Galiléa, en gerucht
van hem ging uit door geheel de om-
streek. 15 En hij leerde in hunne syn-
agogen, geprezen door allen.
16 En hij kwam te Nazaret, waar hij
was opgevoed, en ging naar zijne ge-
woonte op den dag des sabbats in de
synagoge, en stond op om te lezen.
17 En hem werd toegereikt het boek van
den profeet Jezaja, en toen hij het boek
had opengerold, vond hij de plaats,
waar geschreven stond: 18 De geest
des Heeren is op mij, en daarom
heeft hij mij gezalfd om aan ar-
men eene blijde boodschap te
brengen; hij heeft mij gezonden
19 om te prediken aan gevange-
nen loslating en aan blinden het
gezigt, om gewonden heen te
zenden in vrijheid, om te pre-
diken een aangenaam jaar des
Heeren. 20 En nadat hij het boek toe-
gerold, en aan den dienaar wedergege-
ven had, zette hij zich neder, en aller
oogen in de synagoge staarden hem aan.
21 En hij begon tot hen te zeggen:
Heden is deze schrift voor uwe ooren
vervuld. 22 En allen gaven hem getui-
genis, en verwonderden zich over de
liefelijke woorden, die uit zijnen mond
kwamen, en zeiden: Is deze niet de
zoon van Jozef? 23 En hij zeide tot hen:
Zekerlijk zult gij mij dit spreekwoord
zeggen: Geneesheer, genees u zelven!
Al wat wij gehoord hebben, dat te
Kapernaüm is geschied, doe dat ook
hier in uwe vaderstad! 24 En hij zeide:

IV. 1—13 (Mt. IV. 1—11, Mr. I. 12, 13), 4 (Deut. VIII. 3), 8 (Deut. VI. 13), 10 (Ps. XCI. 11, 12), 12 (Deut. VI. 16). — 14, 15 (Mt IV. 12, 23, 24, Mr. I. 14). — 16—30 (Mt. XIII. 54—58, Mr. VI. 1—6), 18, 19 (Jez. LXI. 1, 2, XLII. 7), 24 (Jh. IV. 44).

---

daar *Jozes* voor *Jezus*, en v. 33 *Aram* voor *Admin, den zoon van Arni*. — IV. 1. *in de woestijn*, gew. t. *naar de w.* (Mt.). — 2. *hongerde hem*, gew. t. *hongerde hem eindelijk* (Mt.). — 3. *De d. nu*, gew. t. *En de d.* — 4. *hem*, gew. t. *hem, zeggende.* — *leven*, gew. t. *leven, maar van alle woord Gods* (Mt.). — 5. *En hij voerde hem op*, gew. t, *En de duivel voerde hem op naar een hoogen berg* (Mt.). — 7. *ze geheel*, gew. t. *het alles.* — 8. *Er staat geschreven*, gew. t. *Ga weg van mij, satan! want er staat geschr.* (Mt.). — 9. *Gods Zoon*, gew. t. *de Zoon Gods.* — 13. *tot op zijnen tijd.* Misschien dacht Lucas aan het lijden, dat de duivel Jezus bereidde door het verraad van Judas (XXII. 3). — 17. *van den profeet Jez.* gew. t, *van Jez. den profeet.* — 18. *brengen*, gew. t. *brengen, om de gebrokenen van hart te genezen* (Jez. LXI. 1).

Voorwaar zeg ik u: geen profeet is aangenaam in zijne vaderstad. 25 Doch naar waarheid zeg ik u: vele weduwen waren er onder Israël in de dagen van Elia, toen de hemel drie jaren en zes maanden lang gesloten was, zoodat er een groote hongersnood kwam over de gansche aarde; 26 en tot geene van haar werd Elia gezonden, dan naar Sarefta in Sidonia, tot eene weduw-vrouw. 27 En vele melaatschen waren er onder Israël ten tijde van Eliza, den profeet; en geen van hen werd gereinigd, dan Naäman, de Syriër. 28 En zij werden alle in de synagoge vervuld van toorn, toen zij dit hoorden; 29 en zij stonden op en dreven hem de stad uit, en voerden hem naar den top van den berg, waaraan hunne stad gebouwd was, om hem van de steilte af te werpen. 30 Doch hij ging midden door hen heen, en vertrok.

31 En hij ging af naar Kapernaüm, eene stad van Galiléa, en leerde hen op den sabbat. 32 En zij stonden verslagen over zijne leer, omdat zijn woord was met gezag. 33 En er was in de synagoge een mensch, die een geest van een onreinen demon had, en hij schreeuwde met luider stem: 34 Ha! wat hebben wij met u te doen, Jezus de Nazarener! Zijt gij gekomen om ons te verderven? Ik ken u, wie gij zijt, de heilige Gods. 35 En Jezus bestrafte hem, zeggende: Verstom, en vaar uit van hem! En de demon wierp hem in het midden neder, en voer uit van hem, zonder hem iets te schaden. 36 En er kwam verbazing over allen, en zij spraken onder elkander, zeggende: Wat is deze zaak, dat hij met gezag en magt den onreinen geesten bevel geeft, en zij uitvaren? 37 En er ging gerucht van hem uit naar alle plaatsen der omstreek.

38 En opstaande van de synagoge, ging hij in het huis van Simon. De schoonmoeder nu van Simon was bevangen van eene harde koorts, en ze vroegen hem voor haar. 39 En zich aan het boveneind stellende, bestrafte hij de koorts, en deze verliet haar; en dadelijk stond zij op, en bediende hen.

40 Toen nu de zon onderging, bragten allen, die kranken hadden aan allerlei ziekten, ze tot hem; en hij legde een iegelijk hunner de handen op, en genas hen. 41 En er voeren ook van velen demonen uit, schreeuwende en zeggende: Gij zijt de Zoon Gods! En hij bestrafte hen, en liet hun niet toe te spreken, omdat zij wisten, dat hij de Christus was.

42 Toen het nu dag geworden was, ging hij uit en vertrok naar eene woeste plaats. En de scharen zochten hem, en kwamen bij hem, en hielden hem tegen, opdat hij niet van hen ging. 43 Doch hij zeide tot hen: ook aan de andere steden moet ik het evangelie van het koningrijk Gods verkondigen; want hiertoe ben ik gezonden. 44 En hij predikte in de synagogen van Galiléa.

De wonderdadige vischvangst. — Genezing van een melaatsche. — Een verlamde ontvangt vergeving van zonden en wordt genezen. — Roeping van den tollenaar Levi. — Waarom Jezus' leerlingen niet vasten.

V. 1 Het geschiedde nu, toen de schare op hem drong en het woord Gods hoorde, dat hij stond bij het meer Gennezaret. 2 En hij zag twee scheepkens aan het meer liggen; en de visschers waren er afgegaan, en spoelden de netten. 3 En in een der schepen gaande, dat van Simon was, verzocht hij hem een weinig van land af te steken; en hij zette zich neder, en leerde de scharen uit het schip. 4 Als hij nu ophield met spreken, zeide hij tot Simon: Steek af naar de diepte, en laat uwe netten neder ter vangst! 5 En Simon antwoordde en zeide tot hem: Meester! den geheelen nacht door hebben wij gearbeid, en niets gevangen; doch op uw woord zal ik het net nederlaten. 6 En toen zij dit gedaan hadden, omsloten zij eene groote menigte visschen, en hun net scheurde. 7 En zij wenkten hunnen medegenooten in

25, 26 (1 Kon. XVII. 1, 7—16), 27 (2 Kon. V. 1—14). — 31—37 (Mr. I. 21—28). — 38—41 (Mr. I. 29—34, Mt. VIII. 14—17). — 42—44 (Mr. I. 35—39). — **V.** 1—11 (Mt. IV. 18—22, Mr. I. 16—20), 4—6 (Jh. XXI. 6).

26. *Sarefta*, gew. t. *Sarepta*. — *Sidonia*, gew. t. *Sidon*. — 34. *Ha*, gew. t. *zeggende: Ha*. — 38. *van de*, gew. t. *uit de*. — 41. *schreeuwende*, gew. t. *roepende*. — *de Zoon G.* gew. t. *de Christus, de Zoon G.* — V. 1. *en het woord G. hoorde*, gew. t. *om het woord G. te hooren*. — 2. *scheepkens*, gew. t. *schepen*.

het andere schip om hen te komen hel-
pen; en zij kwamen, en vulden beide
de schepen, zoodat ze bijna zonken.
8 Simon Petrus nu, dit ziende, viel aan
de knieën van Jezus neder, en zeide:
Ga uit van mij; want ik ben een zon-
dig man, Heer! 9 Want verbazing had
hem bevangen en allen, die bij hem
waren, over de vangst der visschen,
die zij gedaan hadden; 10 en desgelijks
ook Jacobus en Johannes, zonen van
Zebedeüs, die Simons deelgenooten wa-
ren. En Jezus zeide tot Simon: Vrees
niet! van nu aan zult gij menschen
vangen. 11 En nadat zij de schepen op
het land gehaald hadden, verlieten zij
alles, en volgden hem.

12 En het geschiedde, toen hij in eene
der steden was, zie, er was een man
vol melaatschheid. En toen hij Jezus
zag, viel hij op het aangezigt, en bad
hem, zeggende: Heer! zoo gij wilt, gij
kunt mij reinigen. 13 En de hand uit-
strekkende, raakte hij hem aan, en
zeide: Ik wil, wees gereinigd! En ter-
stond ging de melaatschheid van hem.
14 En hij beval hem het aan niemand
te zeggen, maar (zeide hij:) ga heen,
vertoon u aan den priester, en offer
voor uwe reiniging, gelijk Mozes gebo-
den heeft, tot getuigenis voor hen.
15 Doch de mare van hem verspreidde
zich te meer, en er kwamen vele scha-
ren zamen om te hooren, en van hunne
krankheden genezen te worden. 16 Maar
híj ontweek in de woestijnen, en bad.

17 En het geschiedde op een der da-
gen, dat hij leerde. En er waren fari-
zeërs en wetgeleerden gezeten, die ge-
komen waren van alle vlekken van Ga-
liléa en Judéa, en van Jeruzalem; en
de kracht des Heeren was daar, om hen
te genezen. 18 En zie, eenige mannen
bragten op een bed een mensch, die
verlamd was, en zij zochten hem bin-
nen te brengen, en voor hem neder te
leggen. 19 En toen zij geenen weg von-
den om hem binnen te brengen van
wege de schare, klommen zij op het dak,
en lieten hem met het bed door de tege-
len neder, in het midden, vóór Jezus.
20 En hun geloof ziende, zeide hij:
Mensch! uwe zonden zijn u vergeven.
21 En de schriftgeleerden en de farizeërs
begonnen te overleggen, zeggende: Wie
is deze, dat hij lasteringen spreekt? Wie
kan zonden vergeven dan God alleen?
22 Jezus nu, hunne overleggingen be-
merkende, antwoordde en zeide tot hen:
Waarom hebt gij overleggingen in uwe
harten? 23 Wat is ligter, te zeggen: De
zonden zijn u vergeven, of te zeggen:
Sta op, en wandel? 24 Opdat gij nu
moogt weten, dat de Zoon des menschen
gezag heeft op aarde om zonden te ver-
geven (zeide hij tot den verlamde): Ik
zeg u: sta op, en neem uw bed op, en
ga naar uw huis! 25 En dadelijk stond
hij op voor hunne oogen, nam op het-
geen, waarop hij gelegen had, en ging
naar zijn huis, verheerlijkende God.
26 En ontzetting beving allen, en zij
verheerlijkten God, en werden vervuld
van vrees, en zeiden: Wij hebben he-
den ongeloofelijke dingen gezien.

27 En daarna ging hij uit, en zag een
tollenaar, met name Levi, aan het tol-
huis zitten, en zeide tot hem: Volg
mij! 28 En hij verliet alles, stond op,
en volgde hem. 29 En Levi rigtte hem
in zijn huis een groot gastmaal aan;
en er was eene groote schare van tol-
lenaars en van anderen, die met hen aan-
zaten. 30 En hunne farizeërs en schrift-
geleerden morden tegen zijne leerlingen,
zeggende: Waarom eet en drinkt gij met
de tollenaars? 31 En Jezus antwoordde
en zeide tot hen: De gezonden hebben
geen geneesheer noodig, maar de zieken.
32 Ik ben niet gekomen om regtvaar-
digen, maar om zondaren tot bekeering
te roepen.

33 Zij nu zeiden tot hem: De leer-
lingen van Johannes vasten gedurig en
doen gebeden, desgelijks ook die der
farizeërs; maar de uwen eten en drin-
ken. 34 Hij nu zeide tot hen: Kunt gij
wel de vrienden des bruidegoms, terwijl

12—16 (Mr. I. 40—45, Mt. VIII. 2—4). — 17—39 (Mr. II. 1—22, Mt. IX. 1—17).

8. *Ga uit van mij*, nl. uit het schip. Tegenover Jezus, die zich door het wonder der vischvangst in zijne goddelijke grootheid had geopenbaard, gevoelt Petrus zijne geringheid en zondigheid, en juist dit maakt hem geschikt om Jezus' volgeling te worden (v. 10). — 15. *van hunne*, gew. t. *door hem van h.* — 20. *hij*, gew. t. *hij tot hem.* — 30. *hunne fariz. en schriftgel.* gew. t. *hunne schriftgel. en fariz.* (Mr.). — *de tollen*, gew. t. *tollen. en zondaars* (Mt.). — 33. *De leerlingen van J. vasten*, gew. t. *Waarom vasten de leerl. van J.* (Mr.). —

de bruidegom bij hen is, doen vasten?
35 Doch er zullen dagen komen, dat de
bruidegom van hen weggenomen is: als-
dan zullen zij vasten in die dagen. 36 En
hij zeide ook eene gelijkenis tot hen:
Niemand scheurt een lap van een nieuw
kleed, en zet dien op een oud kleed;
anders scheurt hij het nieuwe, en bij
het oude past ook de lap van het nieuwe
niet. 37 En niemand doet jongen wijn
in oude zakken; anders doet de jonge
wijn de zakken barsten, en hij wordt
uitgestort, en de zakken gaan verloren.
38 Maar jongen wijn moet men in nieuwe
zakken doen. 39 En niemand, die ouden
gedronken heeft, verlangt jongen; want
hij zegt: De oude is goed.

De leerlingen plukken aren op sabbat. — Genezing van eene dorre hand op sabbat. — Verkiezing der twaalve. — Jezus omringd van eene groote schare. — Rede gehouden op het vlakke veld.

VI. 1 Het geschiedde nu op een sab-
bat, dat hij door het koorn ging, en
zijne leerlingen plukten aren, en aten
die, ze wrijvende met de handen. 2 En
eenige der farizeërs zeiden: Waarom
doet gij wat niet geoorloofd is op den
sabbat? 3 En hij antwoordde hun en
zeide: Hebt gij ook dit niet gelezen, wat
David deed, toen hij honger had, hij
en die bij hem waren? 4 Hij ging in
het huis Gods, en nam de toonbroo-
den, en at ze en gaf ze aan die bij
hem waren, welke het niet geoorloofd
is te eten dan alleen den priesters.
5 En hij zeide tot hen: De Zoon des
menschen is Heer ook van den sabbat.
6 En het geschiedde ook op een an-
deren sabbat, dat hij in de synagoge
ging, en leerde. En er was een mensch
aldaar, wiens regterhand dor was. 7 En
de schriftgeleerden en de farizeërs loer-
den op hem, of hij op den sabbat ge-
nas; opdat zij iets mogten vinden om
hem aan te klagen. 8 Hij nu wist
hunne overleggingen. En hij zeide tot
den man, die de dorre hand had: Rigt
u op, en sta hier in het midden! En
hij rigtte zich op, en stond daar. 9 Je-
zus nu zeide tot hen: Ik vraag u, of
het geoorloofd is op den sabbat goed
te doen, of kwaad te doen? een leven
te behouden, of te verderven? 10 En
hij zag hen allen om zich henen aan,
en zeide tot hem: Strek uwe hand
uit! Hij nu deed aldus, en zijne hand
herstelde. 11 En zij werden vervuld van
woede, en spraken onder elkander, wat
zij wel Jezus doen zouden.
12 Het geschiedde nu in die dagen,
dat hij uitging naar den berg om te
bidden; en hij bragt den nacht door in
het gebed tot God. 13 En toen het dag
geworden was, riep hij zijne leerlingen
tot zich, en koos van hen twaalf uit,
die hij apostelen noemde: 14 Simon,
dien hij Petrus noemde, en Andreas,
diens broeder, en Jacobus, en Johannes,
en Philippus, en Bartholomeüs, 15 en
Mattheüs, en Thomas, en Jacobus, Al-
pheüs' zoon, en Simon, genaamd de
ijveraar, 16 en Judas, Jacobus' zoon,
en Judas Iskariot, die een verrader
geworden is.
17 En toen hij met hen afgekomen
was, stond hij stil op eene vlakke
plaats, en met hem eene schare zij-
ner leerlingen, en eene groote menigte
volks van gansch Judéa en van Jeru-
zalem en van de kust van Tyrus en
Sidon, die gekomen waren om hem te

VI. 1—11 (Mr. II. 23—III. 6, Mt. XII. 1—14), 3 (1 Sam. XXI. 6). — 12—16 (Mr. III. 13—19, Mt. X. 2—4). — 17—20 (Mr. III. 7—12, Mt. IV. 24, 25).

36. *scheurt een lap van een nieuw kleed en zet dien*, gew. t. *zet een lap van een n. kleed* (Mt.). — *scheurt hij het nieuwe*, maakt hij, dat het nieuwe kleed scheuren krijgt. — 38. *doen*, gew. t. *doen, en beide blijven bewaard* (Mt.). — 39. *verlangt*, gew. t. *verlangt terstond*. — *goed*, gew. t. *beter*. — VI. 1. *op een sabbat*, gew. t. *op een tweeden eersten sabbat*, d. i. misschien: op den eersten sabbat na den tweeden dag van het paaschfeest. — 2. *zeiden*, gew. t. *zeiden tot hen*. — *is*, gew. t. *is te doen* (Mt.). — 4. *Hij ging*, gew. t. *hoe hij ging* (Mt.). — *gaf ze*, gew. t. *gaf ze ook* (Mr.). — 6. *een m. aldaar*, gew. t. *aldaar een m.* — 7. *genas*, gew. t. *genezen zou* (Mr.). — *opdat — aan te klagen*, gew. t. *opdat zij eene aanklagt tegen hem vinden mogten*. — 8. *man*, gew. t. *mensch* (v. 6). — 9. *nu*, gew. t. *dan*. — *vraag*, gew. t. *zal vragen*. — *of het geoorloofd is*, gew. t. *wat is geoorloofd*. — 10. *tot hem*, gew. t. *tot den mensch*. — *herstelde*, gew. t. *herstelde, en werd gezond gelijk de andere* (Mt.). — 14. *en Jac.* gew. t. *Jac.* — *en Phil.* gew. t. *Phil.* — 15. *en Matth.* gew. t. *Matth.* — en *Jac.* gew. t. *Jac.* — *Alpheüs' zoon*, gew. t. *den zoon van Alpheüs*. — 16. *en Jud.* gew. t. *Jud.* (Mt.). — *die*, gew. t. *die ook* (Mt.). — 17. *leerl.* hier, gelijk meermalen, in de ruimere beteekenis van volgelingen.

hooren, en van hunne ziekten genezen
te worden. 18 En de van onreine gees-
ten gekwelden werden genezen; 19 en
de gansche schare zocht hem aan te
raken, omdat er kracht van hem uit-
ging; en hij genas hen alle.
20 En hij hief zijne oogen op tot
zijne leerlingen, en zeide: Zalig gij ar-
men! want uwer is het koningrijk Gods.
21 Zalig gij, die nu hongert! want gij
zult verzadigd worden. Zalig gij, die
nu weent! want gij zult lagchen. 22 Za-
lig zijt gij, wanneer de menschen u
haten, en wanneer zij u afscheiden en
smaden en uwen naam als boos uit-
werpen, om den wille van den Zoon des
menschen. 23 Verblijdt u te dien dage,
en juicht! want zie, uw loon is groot
in den hemel. Immers op gelijke wijze
deden hunne vaderen den profeten.
24 Doch wee u rijken! want gij hebt
uwe vertroosting weg. 25 Wee u, gij
verzadigden! want gij zult hongeren.
Wee, gij, die nu lacht! want gij zult
treuren en weenen. 26 Wee, wanneer al
de menschen wél van u spreken! im-
mers op gelijke wijze deden hunne va-
deren den valschen profeten.
27 Maar tot u, die hoort, zeg ik:
hebt uwe vijanden lief; doet wél aan
hen, die u haten; 28 zegent hen, die
u vervloeken; bidt voor hen, die u
geweld aandoen. 29 Die u op de ééne
wang slaat, bied hem ook de andere
aan; en die u den mantel ontneemt,
weiger hem ook den rok niet. 30 Geef
aan ieder, die u om iets vraagt, en
vraag niet terug van hem, die u het
uwe ontneemt. 31 En gelijk gij wilt,
dat de menschen u doen, doet ook gij
hun desgelijks. 32 En indien gij lief-
hebt hen, die u liefhebben, welken
dank hebt gij? Want ook de zondaars
hebben lief die hen liefhebben. 33 En
zoo gij goed doet aan hen, die u goed
doen, welken dank hebt gij? Want
ook de zondaars doen hetzelfde. 34 En
zoo gij leent aan hen, van wie gij hoopt te
ontvangen, welken dank hebt gij? Ook
zondaars leenen aan zondaars, opdat
zij het gelijke terug ontvangen. 35 Doch
hebt uwe vijanden lief, en doet goed,
en leent, zonder iets terug te hopen;
en uw loon zal groot zijn, en gij zult
zonen des Allerhoogsten zijn, want híj
is goedertieren over de ondankbaren en
boozen. 36 Weest barmhartig, gelijk uw
Vader barmhartig is. 37 En oordeelt
niet, en gij zult niet geoordeeld wor-
den; en vonnist niet, en gij zult niet
gevonnisd worden; laat los, en gij zult
losgelaten worden. 38 Geeft, en u zal
gegeven worden: eene goede, inge-
drukte, geschudde, overloopende maat
zal men u in den schoot geven; want
met dezelfde maat, waarmede gij meet,
zal u weder toegemeten worden.
39 En hij zeide ook eene gelijkenis
tot hen: Zou wel een blinde eenen
blinde kunnen geleiden? Zullen zij niet
beide in den kuil vallen? 40 Een leer-
ling is niet boven den leeraar; maar
ieder zal toegerust zijn, gelijk zijn
leeraar. 41 En wat ziet gij den splinter
in het oog uws broeders, en den balk
in uw eigen oog bemerkt gij niet?
42 Hoe kunt gij tot uwen broeder zeggen:
Broeder! laat mij den splinter uittrek-
ken, die in uw oog is; en zelf ziet gij
den balk in úw oog niet? Gij hui-
chelaar! trek eerst den balk uit úw
oog, en dan moogt gij zien den splin-
ter uit te trekken, die in het oog uws
broeders is. 43 Want het is geen goede
boom, die slechte vrucht voortbrengt;
en wederom is het geen slechte boom,
die goede vrucht voortbrengt. 44 Want
elke boom wordt aan zijne eigene vrucht

20—26 (Mt. V. 1—12). — 27, 28 (Mt. V. 43, 44). — 29, 30 (Mt. V. 39—42). — 31 (Mt. VII. 12). — 32—36 (Mt. V. 45—48). — 37, 38 (Mt. VII. 1, 2, Mr. IV. 24). — 39 (Mt. XV. 14). — 40 (Mt. X. 24, Jh. XIII. 16). — 41, 42 (Mt. VII. 3—5). — 43, 44 (Mt. VII. 16—18, XII. 33).

---

18. *En de van onr. g. gekw. werden genezen*, gew. t. *en de door onr. g. gekwelden; en zij werden genezen.* — 22. *afscheiden*, van de synagoge (Jh. XVI. 2). — *uwen naam als boos uitwerpen*, uwen naam als dien van mijne leerlingen verachten en haten. — 23. *op gelijke wijze*, gew. t. *op deze wijze.* — 25, 26. *Wee*, gew. t. *Wee u.* — *op gelijke wijze*, gew. t. *op deze wijze.* — 28. *bidt*, gew. t. *en bidt.* — 34. *te ontvangen*, gew. t. *terug te ontvangen.* — *Ook*, gew. t. *Want ook de* (v. 33). — 36. *Weest*, gew. t. *Weest dan.* — *gelijk*, gew. t. *gelijk ook.* — 37. *en vonnist*, gew. t. *vonnist.* — 38. *geschudde*, *overloopende*, gew. t. *en gesch.*, *en overl.* — 39. *zeide ook*, gew. t. *zeide.* — 40. *den*, gew. t. *zijn.* — *ieder*, leerling. — *zal toegerust zijn*, met gelijke gezindheden en bedoelingen. — 42. *Hoe*, gew. t. *Of hoe.* — 43 *wederom is het*, gew. t. *het is.*

gekend: immers van doornen leest men
geene vijgen, en van een braambosch
snijdt men geene druiven. [45] De goede
mensch brengt uit den goeden voorraad
zijns harten het goede voort, en de
booze brengt uit den boozen het booze
voort; want uit den overvloed des harten spreekt zijn mond.

[46] En wat noemt gij mij: Heer, Heer!
en doet niet wat ik zeg? [47] Ieder, die
tot mij komt, en mijne woorden hoort
en ze doet, ik zal u aanwijzen, waaraan hij gelijk is. [48] Hij is gelijk aan
een mensch, die een huis bouwde; en
hij spitte, en diepte uit, en legde het
fondament op de rots. Toen er nu eene
overstrooming kwam, brak het water
zich tegen dat huis, en vermogt het
niet te doen wankelen, dewijl het goed
gebouwd was. [49] Maar die hoort, en
niet doet, is gelijk aan een mensch,
die een huis gebouwd had op de aarde
zonder fondament; en het water brak
zich er tegen, en terstond viel het in,
en de breuke van dat huis was groot.

Groot geloof van een heidenschen hoofdman. — Opwekking van den jongeling te Naïn. — Boodschap van Johannes den dooper, en Jezus' getuigenis aangaande hem. — Jezus gezalfd door eene zondares.

VII. [1] Naardien hij al zijne woorden
ten aanhoore des volks voleindigd had,
ging hij Kapernaüm binnen. [2] Een dienstknecht nu van een zekeren hoofdman
was krank en lag op sterven, en deze
was hem dierbaar. [3] En toen hij van
Jezus hoorde, zond hij ouderlingen der
Joden tot hem, en liet hem vragen,
dat hij mogt komen en zijnen dienstknecht gezond maken. [4] Dezen nu kwamen bij Jezus, en baden hem dringend,
zeggende: Hij is waardig, dat gij hem
dit verleent; [5] want hij heeft ons volk
lief, en de synagoge heeft híj ons gebouwd. [6] Jezus nu ging met hen. Doch
toen hij reeds niet verre meer van het
huis was, zond de hoofdman vrienden
tot hem, en liet hem zeggen: Heer!
maak u geene moeite; want ik ben niet
waardig, dat gij onder mijn dak ingaat.
[7] Daarom heb ik ook mij zelven niet
waardig geacht tot u te gaan: maar zeg
het met een woord, en mijn knecht
worde gezond! [8] Want ook ik ben een
mensch, die onder gezag sta, hebbende
onder mij krijgsknechten; en ik zeg aan
dezen: Ga! en hij gaat; en aan een
ander: Kom! en hij komt; en aan mijnen dienstknecht: Doe dat! en hij doet
het. [9] Jezus nu, dit hoorende, verwonderde zich over hem, en zich omkeerende, zeide hij tot de hem volgende
schare: Ik zeg u: zelfs onder Israël
heb ik zoo groot een geloof niet gevonden. [10] En toen de gezondenen naar
huis waren teruggekeerd, vonden zij den
kranken dienstknecht gezond.

[11] En het geschiedde den volgenden
dag, dat hij ging naar eene stad, genaamd Naïn, en met hem gingen vele
zijner leerlingen en eene groote schare.
[12] Als hij nu de poort der stad naderde,
zie, er werd een doode uitgedragen, een
eeniggeboren zoon zijner moeder, en deze
was weduwe, en eene groote schare der
stad was bij haar. [13] En de Heer, haar
ziende, werd innerlijk met haar bewogen, en zeide tot haar: Ween niet!
[14] En hij trad toe en raakte de baar
aan — de dragers nu stonden stil —,
en zeide: Jongeling, ik zeg u, sta op!
[15] En de doode zette zich overeind, en
begon te spreken; en hij gaf hem aan
zijne moeder. [16] Vreeze nu beving allen,
en zij verheerlijkten God, zeggende:
een groot profeet is onder ons opgestaan, en God heeft neêrgezien op zijn
volk. [17] En deze mare van hem ging
uit in geheel Judéa en in de gansche
omstreek.

[18] En aan Johannes bragten zijne leerlingen berigt van dit alles. [19] En twee
zijner leerlingen tot zich roepende, zond
Johannes hen tot den Heer, om te zeggen: Zijt gij degene, die komen zou,
of moeten wij op een ander wachten?
[20] Die mannen nu kwamen bij hem,
en zeiden: Johannes de dooper heeft

45 (Mt. XII. 34, 35). — 46—49 (Mt. VII. 21—27). — **VII.** 2—10 (Mt. VIII. 5—13). — 18—35 (Mt. XI 2—19), 19 (Deut. XVIII. 15).

45. *de booze*, gew. t. *de booze mensch*. — *uit den boozen*, gew. t. *uit den boozen voorraad zijns harten*. — 48. *dewijl het goed gebouwd was*, gew. t. *want het was gegrondvest op de rots* (Mt.). — VII. 1. *Naardien hij*, gew. t. *Nadat hij nu*. — 7. *worde gezond*, gew. t. *zal gezond worden* (Mt.) — 19. *den Heer*, gew. t. *Jezus*.

ons tot u gezonden, en laat u zeggen:
Zijt gij degene, die komen zou, of moe-
ten wij op een ander wachten? 21 Te
dier ure genas hij velen van ziekten en
kwalen en booze geesten, en aan vele
blinden schonk hij het gezigt. 22 En hij
antwoordde en zeide tot hen: Gaat heen
en berigt aan Johannes wat gij gezien
en gehoord hebt: dat blinden ziende
worden, kreupelen wandelen, melaat-
schen gereinigd worden, dooven hooren,
dooden opgewekt worden, aan armen
het evangelie verkondigd wordt. 23 En
zalig is hij, die zich aan mij niet er-
gert!
24 Toen nu de boden van Johannes
waren weggegaan, begon hij tot de scha-
ren aangaande Johannes te zeggen: Wat
zijt gij in de woestijn gaan beschouwen?
riet, dat door den wind bewogen wordt?
25 Maar wat zijt gij gaan zien? een
mensch, die zachte kleederen draagt?
Zie, die in prachtige kleeding en weel-
de leven, zijn in de paleizen. 26 Maar
wat zijt gij gaan zien? een profeet? Ja,
zeg ik u, nog veel meer dan profeet.
27 Deze is het, van wien geschreven
staat: Z i e, i k z e n d m ij n e n b o d e
v o o r u w a a n g e z i g t, d i e u w e n
w e g b e r e i d e n z a l v o o r u h e e n.
28 Ik zeg u: onder geborenen van vrou-
wen is geen grooter profeet dan Johan-
nes; maar de kleinste in het koning-
rijk Gods is grooter dan hij. 29 En al
het volk en de tollenaars, hem hoo-
rende, hebben God geregtvaardigd, daar
zij zich met den doop van Johannes
lieten doopen; 30 doch de farizeërs en de
wetgeleerden hebben den raad Gods voor
zich verijdeld, daar zij zich niet door
hem lieten doopen.
31 Waarbij dan zal ik de menschen
van dit geslacht vergelijken? en waar-
aan zijn zij gelijk? 32 Zij zijn gelijk aan
kinderen, die op de markt zitten, en
zij roepen elkander toe en zeggen: Wij
hebben voor u op de fluit gespeeld, en
gij hebt niet gedanst; wij hebben klaag-
liederen voor u gezongen, en gij hebt
niet geweend. 33 Want Johannes de doo-
per is gekomen, noch brood etende,
noch wijn drinkende, en gij zegt: Hij
is bezeten. 34 De Zoon des menschen is
gekomen, etende en drinkende, en gij
zegt: Ziedaar een brasser en drinker,
een vriend van tollenaars en zondaars!
35 Doch de wijsheid is geregtvaardigd
van al hare kinderen.
36 Een der farizeërs nu noodigde hem
om bij hem te eten; en hij ging het
huis des farizeërs binnen, en zat aan.
37 En zie, er was eene vrouw, die in de
stad eene zondares was; en toen zij ver-
nam, dat hij in het huis des farizeërs
aanzat, bragt zij eene albasten-flesch zalf,
38 en stond weenende achter bij zijne
voeten, en met hare tranen begon zij
zijne voeten nat te maken, en met de
haren van haar hoofd droogde zij ze
af, en zij kuste zijne voeten, en zalfde
ze met de zalf. 39 Toen nu de farizeër,
die hem genoodigd had, dit zag, sprak
hij bij zich zelven, zeggende: Deze,
indien hij een profeet was, zou weten,
wie en hoedanig eene de vrouw is, die
hem aanraakt, dat zij eene zondares is.
40 En Jezus antwoordde en zeide tot
hem: Simon! ik heb u iets te zeggen.
41 Hij nu zeide: Leeraar, spreek! Een
schuldeischer had twee schuldenaars: de
één was hem schuldig vijf honderd de-
nariën, en de ander vijftig. 42 Toen zij
niet konden betalen, schonk hij het
aan beiden. Zeg dan: wie van hen zal
hem het meest liefhebben? 43 Simon ant-
woordde en zeide: Ik vermoed: degene,
aan wien hij het meest geschonken heeft.
Hij nu zeide tot hem: Gij hebt regt
geoordeeld. 44 En zich omkeerende tot
de vrouw, zeide hij tot Simon: Ziet gij
deze vrouw? Ik ging uw huis binnen:
gij gaaft mij geen water op de voeten;
maar deze maakte met hare tranen mijne
voeten nat, en droogde ze af met hare

22 (Jez. XXXV. 5, 6, XXIX. 18). — 27 (Mal. III. 1).

21. *Te dier ure*, gew. t. *Te dier ure nu.* — 22. *hij*, gew. t. *Jezus.* — 28. *Ik*, gew. t. *Want ik.* — *Joh.* gew. t. *Joh. de dooper* (Mt.). — 31. *Waarbij*, gew. t. *De Heer nu zeide: Waarbij.* — 32. *zij roepen elk. toe*, gew. t. *en elk. toeroepen.* — 37. *er was eene vrouw, die in de stad*, gew. t. *er was in de stad eene vrouw, die.* — *en toen*, gew. t. *toen.* — *aanzat.* Het Gr. woord (gelijk een paar andere van gelijke beteekenis), hier en elders vertaald door *aanzitten*, beteekent eigenlijk *aanliggen.* Men was nl. destijds gewoon aan den disch niet aan te *zitten*, maar aan te *liggen*, met de voeten achterwaarts, en leunende op den regterarm. — 42. *Toen*, gew. t. *En toen.* — 43. *Simon*, gew. t. *Simon*

haren. 45 Gij gaaft mij geen kus; maar
deze, van dat ik inging, hield niet op
mijne voeten te kussen. 46 Gij zalfdet
mij niet met olie; maar deze zalfde
mijne voeten met zalf. 47 Daarom, zeg
ik u, zijn de vele zonden haar ver-
geven, omdat zij veel heeft liefgehad;
maar wien weinig vergeven wordt, die
heeft weinig lief. 48 En hij zeide tot
haar: De zonden zijn u vergeven. 49 En
die mede aanzaten, begonnen bij zich
zelve te zeggen: Wie is deze, dat hij
ook zonden vergeeft? 50 En hij zeide
tot de vrouw: Uw geloof heeft u be-
houden: ga heen in vrede!

De vrouwen, die Jezus volgen. — Gelijkenis van den zaaijer. — De moeder en de broeders van Jezus. — Jezus stilt den storm. — Genezing van den bezetene van Geraza. — De vrouw, die de kleederen van Jezus aanraakt. — Opwekking der dochter van Jaïrus.

VIII. 1 En het geschiedde vervolgens,
dat hij rondreisde door steden en vlek-
ken, predikende en verkondigende het
evangelie van het koningrijk Gods. En
de twaalve waren bij hem, 2 alsmede
eenige vrouwen, die van booze geesten
en krankheden genezen waren: Maria,
genaamd Magdalena, van welke zeven
demonen waren uitgevaren, 3 en Johanna,
de vrouw van Chuzes, rentmeester van
Herodes, en Suzanna en vele andere,
welke hen dienden van hare goederen.
4 En toen er eene groote schare za-
menliep en men uit de verschillende
steden tot hem kwam, zeide hij door
gelijkenis: 5 Een zaaijer ging uit om zijn
zaad te zaaijen. En terwijl hij zaaide,
viel het ééne langs den weg, en het
werd vertreden, en de vogelen des he-
mels aten het op. 6 En het andere viel
op de rots, en het kwam op, en ver-
dorde, dewijl het geene vochtigheid had.
7 En het andere viel midden onder de
doornen, en de doornen schoten mede
op, en verstikten het. 8 En het andere
viel in de goede aarde, en het kwam
op, en bragt honderdvoudige vrucht
voort. Nadat hij dit gezegd had, riep
hij: Die ooren heeft om te hooren,
hoore!
9 Zijne leerlingen nu vroegen hem,
wat deze gelijkenis wilde zeggen. 10 En
hij zeide: U is het gegeven, de verbor-
genheden van het koningrijk Gods te
weten, maar tot de overigen spreek ik
in gelijkenissen, opdat zij ziende niet
zien, en hoorende niet verstaan. 11 Dit
nu is de gelijkenis: Het zaad is het
woord Gods. 12 Die langs den weg zijn
zij, die hooren; daarna komt de duivel,
en neemt het woord weg uit hun hart,
opdat zij niet gelooven, en behouden
worden. 13 En die op de rots zijn zij,
die, wanneer zij hooren, met blijdschap
het woord aannemen; en dezen hebben
geen wortel, daar zij voor een tijd ge-
looven, en ten tijde der verzoeking af-
vallen. 14 En wat in de doornen valt,
dit zijn zij, die hooren; en zij gaan
heen en worden verstikt door zorgen en
rijkdom en vermaken des levens, en
voldragen niet. 15 En wat in de goede
aarde valt, dit zijn zij, die in een
eerlijk en goed hart het gehoorde woord
vasthouden, en met volharding vrucht
dragen.
16 Niemand steekt eene lamp aan
en bedekt haar met een vat, of zet
haar onder een bed, maar hij zet haar
op den luchter, opdat de inkomenden
het licht mogen zien. 17 Want er is niets
verborgen, dat niet openbaar zal wor-
den; en er is niets bedekt, dat niet
bekend worden, en aan het licht ko-
men zal. 18 Ziet dan toe, hoe gij hoort!
Want wie heeft, dien zal gegeven wor-
den; en wie niet heeft, dien zal ont-
nomen worden ook wat hij meent te
hebben.
19 Zijne moeder en zijne broeders nu

48, 49 (Mt. IX. 2, 3). — **VIII.** 2, 3 (Mt. XXVII. 55, 56). — 4—15 (Mr. IV. 1—20, Mt. XIII. 1—23), 10 (Jez. VI. 9). — 16—18 (Mr. IV. 21—25), 16 (XI. 33, Mt. V. 15), 17 (XII. 2, Mt. X. 26), 18 (XIX. 26, Mt. XIII. 12, XXV. 29). — 19—21 (Mt. XII. 46—50, Mr. III. 31—35).

nu. — 44. *hare haren*, gew. t. *de haren van haar hoofd* (v. 38). — 47. *Om deswil*, enz. Door de aan Jezus bewezene liefde, die geloof in zich sluit, is deze vrouw vatbaar voor vergeving, maar nu zij voor hare vele zonden vergeving ontvangt, zal zij nog te meer Jezus liefhebben. Daarentegen hij, wien weinig (of niet) vergeven wordt (dewijl hij aan vergeving geene behoefte gevoelt), hij zal weinig (of niet) liefhebben. — VIII. 3. *hen*, Jezus en zijne leerlingen; gew. t. *hem* (Mt. XXVII. 55). — 8. *viel in*, gew. t. *viel op*. — 9. *hem*, gew. t. *hem*, *zeggende*.

gingen tot hem, en konden niet bij hem
komen van wege de schare. 20 En hem
werd berigt door eenigen, die zeiden:
Uwe moeder en uwe broeders staan
buiten, en wenschen u te zien. 21 Doch
hij antwoordde en zeide tot hen: Mijne
moeder en mijne broeders zijn dezen,
die het woord Gods hooren en doen.

22 En het geschiedde op een der da-
gen, dat hij in een schip ging met
zijne leerlingen, en tot hen zeide:
Laat ons overvaren naar de andere zijde
van het meer. En zij staken af. 23 En
terwijl zij voeren, viel hij in slaap.
En er kwam eene windvlaag over het
meer, en zij geraakten vol, en waren
in gevaar. 24 En zij traden toe en wek-
ten hem, zeggende: Meester, meester!
wij vergaan. Hij nu ontwaakte, en be-
strafte den wind en de watergolven;
en ze bedaarden, en er kwam stilte.
25 En hij zeide tot hen: Waar is uw
geloof? En zij waren bevreesd en ver-
wonderd, en zeiden tot elkander: Wie
is toch wel deze, dat hij ook den win-
den en het water bevel geeft, en ze
hem gehoorzamen?

26 En zij bereikten de landstreek der
Gerazeners, welke tegenover Galiléa ligt.
27 En toen hij aan land gegaan was,
ontmoette hem een zeker man uit de
stad, die sedert langen tijd bezeten
was; en hij droeg geen kleed, en
woonde niet in een huis, maar in de
graven. 28 Toen hij nu Jezus zag, gaf
hij een schreeuw, en viel voor hem
neder, en zeide met luider stem: Wat
heb ik met u te doen, Jezus, Zoon
des allerhoogsten Gods! Ik bid u, pij-
nig mij niet! 29 Want hij had den on-
reinen geest bevolen van den mensch
uit te varen. Sedert langen tijd name-
lijk had hij hem aangegrepen, en hij
werd gebonden met ketenen en boeijen
om bewaard te worden, en de banden
verscheurende, werd hij door den de-
mon naar de woestijnen gedreven. 30 Je-
zus nu vroeg hem, zeggende: Hoe is
uw naam? Hij nu zeide: Legioen; want
er waren vele demonen in hem geva-
ren. 31 En hij bad hem, dat hij hun
niet bevelen mogt naar den afgrond te
varen. 32 Er was nu aldaar eene kudde
van vele zwijnen, die weidden op den
berg. En zij baden hem, dat hij hun
vergunnen mogt in dezelve te varen; en
hij vergunde het hun. 33 En de de-
monen voeren uit van den mensch, en
voeren in de zwijnen; en de kudde
stortte van de steilte in het meer, en
verdronk. 34 Toen nu de hoeders zagen
wat er geschied was, vloden zij, en
bragten berigt in de stad en in de dor-
pen. 35 En ze gingen uit om te zien
wat er geschied was, en kwamen bij
Jezus, en vonden den mensch, van wien
de demonen waren uitgevaren, gekleed
en goed bij zijn verstand aan de voe-
ten van Jezus zitten; en zij werden be-
vreesd. 36 En ook die het gezien had-
den, verhaalden hun, hoe de bezetene
genezen was. 37 En de gansche menigte
van de omstreek der Gerazeners ver-
zocht hem van hen weg te gaan; want
zij waren van groote vrees bevangen.
En hij ging in het schip, en keerde
terug. 38 De man nu, van wien de de-
monen waren uitgevaren, bad hem bij
hem te mogen blijven; doch hij liet
hem gaan, zeggende: 39 Keer terug naar
uw huis, en verhaal, wat groots God
u gedaan heeft! En hij ging weg, en
verkondigde luide door geheel de stad,
wat groots Jezus hem gedaan had.

40 Het geschiedde nu, toen Jezus te-
ruggekeerd was, dat de schare hem
ontving; want zij waren alle op hem
wachtende. 41 En zie, er kwam een
man, met name Jaïrus, en hij was een
overste der synagoge. En aan de voeten
van Jezus nedervallende, bad hij hem
in zijn huis te komen; 42 want hij had
eene eeniggeboren dochter van omtrent
twaalf jaren, en deze lag op sterven.
En het geschiedde, terwijl hij henen-
ging, dat de scharen hem benaauwden.

43 En eene vrouw, die sedert twaalf
jaren eene bloedvloeijing had, die aan

22—25 (Mt. VIII. 23—27, Mr. IV. 35—41). — 26—39 (Mr. V. 1—20, Mt. VIII. 28—34). — 40—56 (Mr. V. 21—43, Mt. IX. 18—26).

---

21. *doen*, gew. t. *het doen*. — 23. *geraakten vol*, kregen veel water in het schip. — 26. *Gerazeners*, gew. t. *Gadareners* (Mt.). — 34. *en bragten*, gew. t. *en henengaande, bragten zij* (Mt.). — 37. *Gerazeners*, gew. t. *Gadareners*. — 38. *doch hij*, gew. t. *doch Jezus*. — 42. *En het geschiedde — benaauwden*, gew. t. *En terwijl hij henenging*,

geneesmeesters geheel haar vermogen te
koste gelegd, en van niemand had kun-
nen genezen worden, 44 trad van ach-
teren toe, en raakte het boordsel van
zijn kleed aan; en dadelijk stelpte hare
bloedvloeijing. 45 En Jezus zeide: Wie
heeft mij aangeraakt? Toen nu allen
het loochenden, zeide Petrus en die bij
hem waren: Meester! de scharen drin-
gen en drukken u, en gij zegt: Wie
heeft mij aangeraakt? 46 Doch Jezus
zeide: Iemand heeft mij aangeraakt;
want ik heb kracht van mij voelen uit-
gaan. 47 Toen nu de vrouw zag, dat
zij niet verborgen bleef, kwam zij be-
vende, en viel voor hem neder, en ver-
haalde voor al het volk, om welke re-
den zij hem had aangeraakt, en hoe zij
dadelijk genezen was. 48 Hij nu zeide
tot haar: Dochter! uw geloof heeft u
behouden: ga heen in vrede!

49 Terwijl hij nog spreekt, komt er
een uit het huis van den overste der
synagoge, en zegt: Uwe dochter is ge-
storven: val den leeraar niet lastig!
50 Doch Jezus dit hoorende, antwoordde
hem: Vrees niet! geloof alleenlijk, en
zij zal behouden worden. 51 En het
huis binnengaande, liet hij niemand met
zich binnengaan dan Petrus en Johan-
nes en Jacobus, en den vader van het
dochterken en de moeder. 52 En ze
weenden alle, en jammerden over haar.
Hij nu zeide: Weent niet! want zij is
niet gestorven, maar slaapt. 53 En zij
belachten hem, wetende, dat zij ge-
storven was. 54 Hij nu vatte hare hand,
en riep, zeggende: Dochterken, sta op!
55 En haar geest keerde weder, en zij
stond dadelijk op. En hij beval, dat
men haar te eten zou geven. 56 En
hare ouders ontzetten zich. Hij nu ge-
bood hun aan niemand te zeggen wat
er geschied was.

Uitzending der twaalve. — Herodes hoort van Jezus. — Terugkeer der twaalve. — Spijziging der vijf duizend. — Belijdenis van Petrus. — Wat noodig is om Jezus te volgen. — Jezus' verheerlijking. — De leerlingen kunnen een bezetene niet genezen. — Wie de meeste is. — De ongastvrije Samaritanen. — Wat vereischt wordt om Jezus te volgen.

IX. 1 En de twaalve zamenroepende,
gaf hij hun magt en gezag over al de
demonen, en om ziekten te genezen.
2 En hij zond hen uit om het koning-
rijk Gods te prediken en de kranken
gezond te maken, 3 en zeide tot hen:
Neemt niets mede voor de reis, noch
staf, noch zak, noch brood, noch geld;
en hebt geen tweeden rok. 4 En als gij
een huis ingaat, blijft daar, en gaat
van daar weder uit. 5 En zoovelen u
niet ontvangen, gaat die stad uit, en
schudt het stof van uwe voeten af,
tot getuigenis tegen hen. 6 En zij gin-
gen uit en trokken rond door de vlek-
ken, verkondigende het evangelie en
overal genezende.

7 Herodes nu, de viervorst, hoorde
alles, wat er geschiedde, en hij was
verlegen, dewijl door sommigen gezegd
werd, dat Johannes uit de dooden was
opgewekt, 8 door sommigen, dat Elia
verschenen was, en door anderen, dat
een der oude profeten was opgestaan.
9 Herodes nu zeide: Johannes heb ik
onthoofd; doch wie is deze, van wien
ik zoo iets hoor? En hij verlangde
hem te zien.

10 En toen de apostelen waren terug-
gekeerd, verhaalden zij hem al wat zij
gedaan hadden. En hij nam hen mede
en ontweek afzonderlijk naar eene stad,
genaamd Bethsaïda. 11 Doch de scha-
ren, dit vernemende, volgden hem; en
hen ontvangende, sprak hij tot hen van
het koningrijk Gods, en hen, die ge-
nezing noodig hadden, genas hij.

IX. 1—6 (Mr. VI. 7—13, Mt. X. 1, 5—14). — 7—9 (Mr. VI. 14—16, Mt. XIV. 1, 2). — 10—17 (Mr. VI. 30—44, Mt. XIV. 13—21, Jh. VI. 1—13).

benaauwden hem de scharen. — 43. *van niemand,* gew. t. *door niemand.* — 47. *verhaalde,* gew. t. *verhaalde hem.* — 48. *Dochter,* gew. t. *Dochter! heb goeden moed* (Mt.). — 49. *zegt,* gew. t. *zegt tot hem.* — 50. *hem,* gew. t. *hem en zeide.* — 51. *niemand met zich,* gew. t. *niemand.* — *Joh. en Jac.* gew. t. *Jac. en Joh.* (Mr.). — 52. *want zij,* gew. t. *zij.* — 54. *Hij nu,* gew. t. *Hij nu, nadat hij allen uitgedreven had* (Mr.). —

IX. 1. *de twaalve,* gew. t. *zijne twaalf leerl.* (Mt.). — 3. *staf,* gew. t. *staven* (Mt.). — 4. *blijft daar,* vgl. X. 7, *Gaat niet over van het eene huis in het andere.* — *gaat van daar weder uit,* zet van daar uwe reis verder voort. — 5. *schudt,* gew. t. *schudt ook.* — 7. *wat er geschiedde,* gew. t. *wat door hem gesch.* — 9. *Herodes nu,* gew. t. *En Her.* — 10. *eene stad,* gew. t. *eene woeste plaats der stad.*

[12] De dag nu begon te dalen; en de
twaalve traden toe en zeiden tot hem:
Laat de scharen van u, opdat zij he-
nengaan naar de omliggende vlekken
en dorpen, en intrek nemen, en spijs
vinden; want wij zijn hier aan eene
woeste plaats. [13] En hij zeide tot hen:
Geeft gij hun te eten! Zij nu zeiden:
Wij hebben niet meer dan vijf broo-
den en twee visschen, tenzij wij he-
nengaan, en voor al dit volk spijs koo-
pen. [14] Want er waren omtrent vijf
duizend mannen. En hij zeide tot zijne
leerlingen: Doet hen aanzitten bij ge-
zelschappen van vijftig! [15] En zij deden
zoo, en lieten allen aanzitten. [16] Nadat
hij nu de vijf brooden en de twee vis-
schen genomen had, zag hij op naar
den hemel, zegende ze en brak ze, en
gaf ze aan de leerlingen om der schare
voor te zetten. [17] En zij aten alle, en
werden verzadigd; en wat hun was
overgeschoten, werd opgenomen, twaalf
korven met stukken.

[18] En het geschiedde, terwijl hij in
eenzaamheid bad, dat de leerlingen bij
hem waren. En hij vroeg hen, zeg-
gende: Wie zeggen de scharen dat ik
ben? [19] Zij nu antwoordden en zei-
den: Johannes de dooper; en anderen:
Elia; en anderen, dat een der oude
profeten is opgestaan. [20] En hij zeide
tot hen: Doch gij, wie zegt gij dat ik
ben? Petrus nu antwoordde en zeide:
De Christus Gods. [21] Hij nu gebood
hun scherpelijk dit aan niemand te zeg-
gen; [22] en hij zeide: De Zoon des men-
schen moet veel lijden, en verworpen
worden van de ouderlingen en over-
priesters en schriftgeleerden, en gedood
worden, en ten derden dage opstaan.
[23] En hij zeide tot allen: Indien
iemand achter mij wil komen, hij ver-
loochene zich zelven, en neme zijn kruis
dagelijks op, en volge mij! [24] Want
wie zijn leven wil behouden, zal het
verliezen; maar wie zijn leven verliest
om mijnentwil, die zal het behouden.
[25] Wat toch baat het een mensch, als
hij de geheele wereld wint, maar zich
zelven verliest, of de schade lijdt van
zich zelven? [26] Want wie zich mijns en
mijner woorden schaamt, diens zal de
Zoon des menschen zich schamen, wan-
neer hij komt in zijne heerlijkheid en
die des Vaders en der heilige engelen.
[27] Doch ik zeg u met waarheid: er zijn
eenigen onder degenen die hier staan,
die den dood niet zullen smaken, tot dat
zij het koningrijk Gods hebben gezien.

[28] Het geschiedde nu na deze woor-
den, omtrent acht dagen, dat hij Pe-
trus en Jacobus en Johannes mede-
nam, en op den berg klom om te bid-
den. [29] En terwijl hij bad, werd het
voorkomen zijns aangezigts anders, en
zijne kleeding werd wit en stralende.
[30] En zie, twee mannen spraken met
hem, welke waren Mozes en Elia;
[31] en dezen, zich vertoonende in heer-
lijkheid, spraken van zijnen uitgang,
dien hij zou volbrengen te Jeruzalem.
[32] Petrus nu en die bij hem waren,
waren bezwaard van slaap. En toen zij
ontwaakten, zagen zij zijne heerlijkheid
en de twee mannen, die bij hem ston-
den. [33] En het geschiedde, toen zij van
hem scheidden, dat Petrus tot Jezus
zeide: Meester! het is goed, dat wij
hier zijn; en wij zullen drie hutten
maken, ééne voor u en éénе voor Mo-
zes en éénе voor Elia; niet wetende,
wat hij zeide. [34] Toen hij nu dit zeide,
kwam er eene wolk en overschaduwde
hen; en zij werden bevreesd, toen zij
de wolk ingingen. [35] En er kwam eene
stem uit de wolk, die zeide: Deze is
mijn uitverkoren Zoon: hoort naar hem!
[36] En toen deze stem gekomen was,
werd Jezus alléén gevonden. En zij
zwegen, en verhaalden in die dagen
aan niemand iets van hetgeen zij gezien
hadden.

[37] Het geschiedde nu den volgenden
dag, toen zij van den berg waren af-
gekomen, dat eene groote schare hem
te gemoet ging. [38] En zie, een man
van de schare riep, zeggende: Leeraar!
ik bid u, zie op mijnen zoon neêr;
want hij is mijn eeniggeborene. [39] En
zie, een geest neemt hem, en plotse-
ling schreeuwt hij, en hij trekt hem

18—27 (Mr. VIII. 27 — IX. 1, Mt. XVI. 13—28), 24 (XVII. 33, Mt. X. 39, Jh. XII. 25). — 28—36 (Mt. XVII. 1—9, Mr. IX. 2—9). — 37—43 (Mr. IX. 14—29, Mt. XVII. 14—21).

22. *opstaan*, gew. t. *opgewekt worden*. — 28. *Jac. en Joh.* gew. t. *Joh. en Jac.* — 34. *toen zij*, gew. t. *toen die*. — 35. *uitverkoren*, gew. t. *geliefde* (Mt., Mr.). — 38. *riep*, gew. t. *riep uit*.

heen en weder, dat hij schuimt; en naauwelijks wijkt hij van hem, wanneer hij hem als verscheurt. 40 En ik heb uwe leerlingen gebeden, dat zij hem mogten uitwerpen, en zij hebben het niet kunnen doen. 41 Jezus nu antwoordde en zeide: O ongeloovig en verkeerd geslacht! hoe lang zal ik bij u zijn en u verdragen? Breng uwen zoon hier! 42 En nog terwijl hij naderde, scheurde de demon hem, en trok hem heen en weder. Doch Jezus bestrafte den onreinen geest, en genas den knaap, en gaf hem aan zijnen vader terug. 43 En ze stonden alle verslagen over de majesteit Gods.

Terwijl nu allen zich verwonderden over alles, wat hij deed, zeide hij tot zijne leerlingen: 44 Legt deze woorden weg in uwe ooren: namelijk de Zoon des menschen zal worden overgeleverd in de handen der menschen. 45 Zij nu verstonden dit woord niet, en het was voor hen verborgen, opdat zij het niet begrepen, en zij vreesden hem naar dit woord te vragen.

46 En er kwam eene overlegging bij hen op, wie wel de meeste van hen mogt zijn. 47 Jezus nu, de overlegging huns harten ziende, nam een kind en stelde het bij zich, 48 en zeide tot hen: Wie dit kind ontvangt op mijnen naam, ontvangt mij; en wie mij ontvangt, ontvangt mijnen Zender. Want die de kleinste is onder u allen, die is groot.

49 Johannes nu antwoordde en zeide: Meester! wij hebben iemand op uwen naam demonen zien uitwerpen, en hebben het hem verboden, omdat hij ons niet volgt. 50 Doch Jezus zeide tot hem: Verbiedt het niet! want die niet tegen u is, is voor u.

51 Het geschiedde nu, toen de dagen zijner opneming vervuld werden, dat hij zijn aangezigt rigtte om naar Jeruzalem te reizen; 52 en hij zond boden uit voor zijn aangezigt. En zij gingen heen, en gingen een vlek der Samaritanen binnen, om voor hem gereedheid te maken; 53 en zij ontvingen hem niet, omdat zijn aangezigt gerigt was naar Jeruzalem. 54 Toen nu zijne leerlingen Jacobus en Johannes dit zagen, zeiden zij: Heer! wilt gij, dat wij zeggen, dat er vuur van den hemel nederdale, en dezen vertere? 55 Doch hij keerde zich om, en bestrafte hen. 56 En zij gingen naar een ander vlek.

57 En terwijl zij op den weg voortgingen, zeide iemand tot hem: Ik zal u volgen, waar gij ook henengaat. 58 En Jezus zeide tot hem: De vossen hebben kuilen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des menschen heeft niet, waar hij het hoofd kan nederleggen. 59 En hij zeide tot een ander: Volg mij! Deze nu zeide: Heer! vergun mij heen te gaan, en eerst mijnen vader te begraven. 60 Doch hij zeide tot hem: Laat de dooden hunne dooden begraven; maar gij, ga heen, en verkondig het koningrijk Gods! 61 En ook een ander zeide: Ik zal u volgen, Heer! maar vergun mij eerst afscheid te nemen van mijne huisgenooten. 62 Doch Jezus zeide: Niemand, die zijne hand aan den ploeg geslagen heeft, en ach-

44, 45 (Mr. IX. 31, 32, Mt. XVII. 22, 23). — 46—48 (Mr. IX. 33—37, Mt. XVIII. 1—5). — 49, 50 (Mr. IX. 38—40). — 57—62 (Mt. VIII. 18—22).

43. *wat hij*, gew. t. *wat Jezus*. — 48. *is groot*, gew. t. *zal groot zijn*. — 49 *demonen*, gew. t. *de demonen*. — 50. *Doch*, gew. t. *En*. — *tegen u... voor u*, gew. t. *tegen ons... voor ons* (Mr.). — 54. *vertere*, gew. t. *vertere, gelijk ook Elia gedaan heeft*. — 55. *hen*. 56. *En zij*, gew. t. *hen en zeide: Weet gij niet van hoedanigen geest gij zijt?* 56. *Immers de Zoon des menschen is niet gekomen om zielen van menschen te verderven, maar om ze te behouden. En zij.* Zeer waarschijnlijk zijn de woorden: *Immers de Zoon des m. — behouden*, niet van de hand van Lucas, maar door eene latere hand hier ingevoegd, volgen Lc. XIX. 10. Ook de woorden: *Weet gij niet van hoedanigen geest gij zijt*, ontbreken in zeer vele, en daaronder de oudste handschriften, gelijk ook in vele oude vertalingen (terwijl de woorden in v. 54: *gelijk ook Elia gedaan heeft*, maar een weinig kleiner getal van getuigen tegen zich hebben). Daar evenwel onder de verschillende bijvoegselen, in oude handschriften of vertalingen voorkomende, nergens woorden van zoo treffende en diepzinnige beteekenis aangetroffen worden, is hunne invulling niet zeer waarschijnlijk. Misschien werden ze uitgelaten, omdat men in dezelve eene zijdelingsche berisping der daad van Elia meende te vinden, en zich daaraan ergerde. (Men vergelijke de uitlating in sommige handschriften en vertalingen van Lc. XXII. 43, 44). — 57. *En*, gew. t. *En het geschiedde... dat*. — *henengaat*, gew. t. *henengaat, Heer*. — 60. *Doch hij*, gew. t. *Doch Jezus*. — 62. *zeide*, gew. t. *zeide tot hem*.

terom ziet, is geschikt voor het koningrijk Gods.

Uitzending der zeventig. — Jezus bestraft de steden Chorazin, Bethsaïda en Kapernaüm. — Terugkeer der zeventig. — Jezus spreekt een dankgebed uit, — noemt zijne leerlingen zalig. — Wat noodig is om het eeuwige leven te beërven. — Gelijkenis van den barmhartigen Samaritaan. — Jezus bij Martha en Maria.

X. 1 En daarna stelde de Heer ook zeventig anderen aan, en zond hen twee aan twee voor zijn aangezigt naar alle steden en plaatsen, waar hij zelf komen zou. 2 En hij zeide tot hen: De oogst is wel groot, maar de arbeiders zijn weinige. Bidt dan den Heer des oogstes, dat hij arbeiders in zijnen oogst zende. 3 Gaat heen! Zie, ik zend u als schapen midden onder wolven. 4 Draagt geen buidel, geen zak en geene schoenen, en groet onder weg niemand.

5 En als gij een huis ingaat, zegt eerst: Vrede zij dezen huize! 6 En zoo daar een zoon des vredes is, zal uw vrede op hem rusten: zoo niet, hij zal tot u terugkeeren. 7 En blijft in dat huis, en eet en drinkt het hunne; want de arbeider is zijn loon waardig. Gaat niet over van het eene huis in het andere. 8 En als gij eene stad ingaat en ze u ontvangen, eet wat u wordt voorgezet, 9 en geneest de kranken, die daar zijn, en zegt tot hen: Het koningrijk Gods is tot u genaderd. 10 Doch zoo gij eene stad ingaat en ze u niet ontvangen, gaat uit op hare straten, en zegt: 11 Ook het stof, dat ons uit uwe stad aan onze voeten kleeft, vegen wij af tegen u: doch weet dit, dat het koningrijk Gods genaderd is. 12 Ik zeg u, dat het Sodom te dien dage dragelijker zal zijn, dan die stad.

13 Wee u, Chorazin! wee u, Bethsaïda! want indien in Tyrus en Sidon de krachten waren geschied, die in u zijn geschied, reeds lang zouden ze in zak en asch gezeten, en zich bekeerd hebben. 14 Doch Tyrus en Sidon zal het dragelijker zijn bij het oordeel, dan u. 15 En gij, Kapernaüm! zijt gij tot den hemel toe verhoogd? tot het doodenrijk toe zult gij worden nedergestooten. — 16 Die naar u hoort, hoort naar mij; en die u verwerpt, verwerpt mij; en die mij verwerpt, verwerpt mijnen Zender.

17 De zeventig nu keerden terug met blijdschap, en zeiden: Heer! ook de demonen zijn ons onderdanig in uwen naam. 18 En hij zeide tot hen: Ik zag den satan gelijk den bliksem uit den hemel vallen. 19 Zie, ik heb u het vermogen gegeven om op slangen en schorpioenen te treden, en over al de magt des vijands, en niets zal u schaden. 20 Doch verblijdt u niet hierover, dat de geesten u onderdanig zijn, maar verblijdt u, dat uwe namen opgeschreven staan in de hemelen.

21 Te dier ure verheugde hij zich in den geest, en zeide: Ik loof u, Vader, Heer des hemels en der aarde! dat gij deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen, en ze aan kinderkens geöpenbaard hebt. Ja, Vader! want zóó was het uw welgevallen. 22 En zich wendende tot zijne leerlingen, zeide hij: Alles is mij overgegeven door mijnen Vader, en niemand weet, wie de Zoon is dan de Vader, en wie de Vader is dan de Zoon, en hij, wien de Zoon het wil openbaren.

23 En zich wendende tot de leerlingen afzonderlijk, zeide hij: Zalig de oogen, die zien wat gij ziet! 24 Want ik zeg u: vele profeten en koningen hebben gewenscht te zien wat gíj ziet, en hebben het niet gezien; en te hooren wat gij hoort, en hebben het niet gehoord.

25 En zie, een zeker wetgeleerde stond op, en zeide, om hem te beproeven: Leeraar! wat doende zal ik het eeuwige

X. 2 (Mt. IX. 37, 38). — 3—12 (Mt. X. 9—16). — 13—15 (Mt. XI. 20—23). — 16 (Mt. X. 40, Jh. XIII. 20). — 20 (Dan. XII. 1). — 21, 22 (Mt. XI. 25—27). — 23 (XIII. 16, 17). — 25—28 (Mt. XXII. 35—40, Mr. XII. 28—34).

X. 2. *En hij zeide*, gew. t. *Hij zeide dan.* — 4. *groet onder weg niemand*, ten einde u niet noodeloos op te houden. De wijze van groeten was destijds eenigzins omslagtig. — 11. *dat ons — kleeft*, gew. t. *dat uit uwe stad ons aankleeft.* — *genaderd*, gew. t. *tot u genaderd* (v. 9). — 12. *Ik*, gew. t. *En ik.* — 15. *zijt gij — verhoogd*, gew. t. *die tot den h. toe verh. zijt.* — 18. *Ik zag*, enz. De uitdrijving der demonen is een voorbode van den spoedigen val van het rijk des satans (Openb. XII. 9). — 19. *ik heb... gegeven*. gew. t. *ik geef.* — 20. *maar verblijdt u*, gew. t. *maar verblijdt u veeleer.* — *staan*, gew. t. *zijn.* — 21. *hij*, gew. t *Jezus.* — 24. *koningen*, zoo als David, Hiskia, enz. —

leven beërven? 26 Hij nu zeide tot hem:
Wat staat er in de wet geschreven? Hoe
leest gij daar? 27 Hij nu antwoordde
en zeide: Gij zult den Heer, uwen
God, liefhebben uit geheel uw
hart en uit geheel uwe ziel en
uit geheel uwe kracht en uit ge-
heel uw verstand, en uwen naaste
als u zelven. 28 En hij zeide tot hem:
Gij hebt regt geantwoord. Doe dat, en
gij zult leven. 29 Doch hij, zich wil-
lende regtvaardigen, zeide tot Jezus:
En wie is mijn naaste? 30 Jezus nu
hervatte en zeide: Een zeker mensch
ging af van Jeruzalem naar Jericho,
en viel onder roovers; en dezen togen
hem uit, en sloegen hem, en gingen
weg, hem half dood latende liggen.
31 Bij geval nu ging een zeker priester
dien weg af, en toen hij hem zag, ging
hij daar tegenover voorbij. 32 En des-
gelijks ook een Leviet, toen hij die
plaats bereikte, kwam en zag hem, en
ging daar tegenover voorbij. 33 Doch
een zeker Samaritaan, die op reis was,
kwam bij hem, en toen hij hem zag,
werd hij innerlijk bewogen. 34 En hij
trad toe en verbond zijne wonden,
daarop gietende olie en wijn; en hij
hief hem op zijn eigen lastdier, en bragt
hem in de herberg, en droeg zorg voor
hem. 35 En des anderen daags haalde
hij twee denariën uit en gaf ze aan
den waard, en zeide: Draag zorg voor
hem, en wat gij nog meer mogt te
koste leggen, zal ik u wedergeven, als ik
terugkom. 36 Wie van deze drie dunkt
u de naaste geweest te zijn desgenen,
die onder de roovers gevallen was?
37 Hij nu zeide: Die barmhartigheid
aan hem gedaan heeft. En Jezus zeide tot
hem: Ga heen, en doe gij desgelijks!
38 Het geschiedde nu, terwijl zij reis-
den, dat hij een zeker vlek inging. En
eene zekere vrouw, met name Martha,
ontving hem in haar huis. 39 En zij
had eene zuster, genaamd Maria, en
deze zette zich bij de voeten des Heeren
neder, en hoorde zijn woord. 40 Martha
nu werd afgetrokken door veel bedie-
nens; en zij trad toe en zeide: Heer!
bekommert gij er u niet om, dat mijne
zuster mij alléén laat bedienen? Zeg
haar dan, dat zij mij helpe! 41 Doch
de Heer antwoordde en zeide tot haar:
Martha, Martha! gij zijt bezorgd en
ontrust over vele dingen; 42 doch één
ding is noodig. Maria nu heeft het
goede deel verkoren, dat niet van haar
zal worden weggenomen.

Jezus leert zijne leerlingen bidden. — Gelijkenis van den onbeschaamden vriend.— Over de gebedsverhooring. — Jezus beschuldigd, dat hij de booze geesten uitwerpt door Beëlzebul. — Het teeken van Jona. — Strafrede tegen de farizeërs en de wetgeleerden.

XI. 1 En het geschiedde, toen hij aan
eene zekere plaats bad, dat, als hij op-
hield, een zijner leerlingen tot hem zeide:
Heer! leer ons bidden, gelijk ook Jo-
hannes zijne leerlingen geleerd heeft.
2 En hij zeide tot hen: Wanneer gij bidt,
zegt dan: Vader! uw naam worde ge-
heiligd! Uw koningrijk kome! 3 Geef
ons telken dage ons genoegzaam brood!
4 En vergeef ons onze zonden; want ook
wij vergeven aan ieder, die ons schuldig
is! En breng ons niet in verzoeking!
5 En hij zeide tot hen: Zoo iemand
van u een vriend heeft, en te mid-
dernacht tot hem gaat, en hem zegt:
Vriend! leen mij drie brooden, 6 de-
wijl een vriend van de reis bij mij ge-
komen is, en ik niets heb om hem
voor te zetten: 7 zal deze dan van bin-
nen antwoorden en zeggen: Doe mij
geene moeite aan: reeds is de deur ge-
sloten, en mijne kinderen zijn met mij
te bed; ik kan niet opstaan en u ge-
ven? 8 Ik zeg u: hoewel hij niet op-
staan en hem geven zal, dewijl hij zijn
vriend is, nogtans om zijner onbe-
schaamdheids wil zal hij opstaan en
hem geven, zooveel hij noodig heeft.
9 En zoo zeg ik u: bidt, en u zal ge-

27 (Deut. VI. 5, Lev. XIX. 18). — **XI.** 2—4 (Mt. VI. 9—13). — 9—13 (Mt. VII. 7—11).

35. *En des and. daags*, gew. t. *En toen hij des and. daags vertrok.* — *zeide*, gew. t. *zeide tot hem.* — 36. *Wie*, gew. t. *Wie dan.* — 37. *En Jezus*, gew. t. *Jezus dan.* — 39. *des Heeren*, gew. t. *van Jezus.* — 41. *de Heer*, gew. t. *Jezus.* — XI. 2. *Vader*, gew. t. *Onze Vader in de h.* — *kome*, gew. t. *kome! Uw wil geschiede, gelijk in den h. zoo ook op aarde.* — 4. *verzoeking*, gew. t. *verzoeking, maar verlos ons van den booze.* Het *Onze Vader* schijnt bij Lucas door afschrijvers aangevuld te zijn uit Matth. — 6. *een vriend*,

geven worden; zoekt, en gij zult vin-
den; klopt aan, en u zal worden open-
gedaan. 10 Want ieder, die bidt, ont-
vangt; en die zoekt, vindt; en die
aanklopt, dien zal worden opengedaan.
11 En welk vader onder u, als zijn zoon
hem om brood vraagt, zal hij wel hem
een steen geven? of ook om een visch,
zal hij wel in plaats van een visch hem
eene slang geven? 12 of ook, als hij om
een ei vraagt, zal hij wel hem een
schorpioen geven? 13 Indien dan gij,
die boos zijt, goede gaven weet te ge-
ven aan uwe kinderen, hoe veel te meer
zal de Vader uit den hemel heiligen
geest geven aan degenen, die er hem
om bidden!

14 En hij wierp een demon uit, en
deze was stom; en het geschiedde,
toen de demon uitgevaren was, dat de
stomme sprak. En de scharen verwon-
derden zich. 15 Doch sommigen uit hen
zeiden: Hij werpt de demonen uit door
Beëlzebul, den overste der demonen.
16 En anderen, om hem te beproeven,
verlangden van hem een teeken uit den
hemel. 17 Hij nu, hunne gedachten we-
tende, zeide tot hen: Ieder koning-
rijk, dat tegen zich zelf verdeeld is,
wordt verwoest; en een huis, dat tegen
zich zelf verdeeld is, valt in. 18 Indien
nu ook de satan tegen zich zelven ver-
deeld is, hoe zal zijn koningrijk stand
houden? Want gij zegt, dat ik door
Beëlzebul de demonen uitwerp. 19 En
indien ik door Beëlzebul de demonen
uitwerp, door wien werpen uwe zonen
ze uit? Daarom zullen zíj uwe regters
zijn. 20 Doch indien ik door Gods vin-
ger de demonen uitwerp, zoo is dan
het koningrijk Gods tot u gekomen.

21 Wanneer een sterke gewapend zijn
hof bewaakt, zijn zijne goederen in
vrede. 22 Doch als een sterkere dan hij
hem overvalt en hem overwint, zoo
neemt hij zijne wapenrusting, waarop
hij vertrouwde, en zijnen buit verdeelt
hij. 23 Die niet met mij is, is tegen
mij; en die niet met mij verzamelt,
verstrooit.

24 Wanneer een onreine geest van een
mensch uitgevaren is, zoo trekt hij dorre
plaatsen door om rust te zoeken; en
haar niet vindende, zegt hij: Ik zal
terugkeeren naar mijn huis, waar ik
ben uitgegaan. 25 En hij komt, en vindt
het geveegd en versierd. 26 Dan gaat
hij heen en neemt zeven andere geesten
mede, nog boozer dan hij zelf, en zij
komen en wonen daar; en het laatste
van dien mensch wordt nog erger dan
het eerste.

27 Het geschiedde nu, terwijl hij dit
zeide, dat eene zekere vrouw hare stem
verhief uit de schare, en tot hem zeide:
Zalig de schoot, die u gedragen heeft,
en de borsten, die gij gezogen hebt!
28 Doch híj zeide: Zekerlijk, zalig zij,
die het woord Gods hooren en bewaren!

29 Terwijl nu de scharen zamenvloei-
den, begon hij te zeggen: Dit ge-
slacht is een boos geslacht. Het ver-
langt een teeken, en geen teeken zal
aan hetzelve gegeven worden dan het
teeken van Jona. 30 Want gelijk Jona
voor de Nineviten een teeken was, zóó
zal ook de Zoon des menschen het zijn
voor dit geslacht. 31 De koningin van
het Zuiden zal bij het oordeel opstaan
met de mannen van dit geslacht, en
hen veroordeelen; want zij kwam van
de einden der aarde, om de wijsheid
van Salomo te hooren; en zie, meer
dan Salomo is hier. 32 De mannen van
Nineve zullen bij het oordeel opstaan
met dit geslacht, en het veroordeelen;
want zij bekeerden zich op de predi-
king van Jona; en zie, meer dan Jona
is hier.

33 Niemand steekt eene lamp aan, en
zet haar in een verborgen hoek, of on-
der de koornmaat, maar op den luch-
ter, opdat de inkomenden het schijnsel
mogen zien. 34 De lamp des ligchaams
is uw oog. Wanneer uw oog gezond
is, ook geheel uw ligchaam is in 't
licht; maar als het krank is, ook uw
ligchaam is in 't duister. 35 Zie dan
toe, dat niet het licht in u duisternis
zij! 36 Indien dan uw ligchaam geheel

14—23 (Mt. XII. 22—30, Mr. III. 22—27). — 24—26 (Mt. XII. 43—45). — 29—32 (Mt. XII. 38—42), 31 (1 Kon. X. 1—13, 24), 32 (Jon. III. 1—5). — 33 (VIII. 16, Mt. V. 15, Mr. IV. 21). — 34—36 (Mt. VI. 22, 23).

gew. t. *mijn vriend.* — 22. *zijnen buit*, den op hem behaalden buit. — 26. *komen*, gew. t. *gaan binnen* (Mt.). — 29. *een boos geslacht*, gew. t. *boos.* — *Jona*, gew. t. *Jona, den profeet* (Mt.). — 34. *uw oog*, gew. t. *het oog* (Mt.). — *Wanneer*, gew. t. *Wanneer dan*

in 't licht is, zonder eenig duister deel te hebben, zoo zal het geheel in 't licht zijn, gelijk wanneer de lamp met haar schijnsel u verlicht.

37 En terwijl hij sprak, noodigde hem een farizeër om bij hem te ontbijten; en hij ging binnen, en zat aan. 38 De farizeër nu, dit ziende, verwonderde zich, dat hij niet eerst vóór het ontbijt zich gewasschen had. 39 Doch de Heer zeide tot hem: Wel, gij farizeërs! het buitenste van beker en schotel reinigt gij, maar het binnenste van u is vol roof en boosheid. 40 Gij onverstandigen! heeft hij, die het buitenste heeft gemaakt, niet ook het binnenste gemaakt? 41 Doch wat er in is, geeft het aan aalmoezen weg, en zie, alles is u rein. 42 Maar wee u farizeërs! want gij geeft tienden van munte en ruit en alle groente, en het regt en de liefde tot God gaat gij voorbij. Dít behoorde men te doen, en dát niet na te laten. 43 Wee u farizeërs! Want gij hebt lief het eerste gestoelte in de synagogen, en de begroetingen op de markten. 44 Wee u! want gij zijt als de verborgene graven, en de menschen, die er op wandelen, weten het niet. 45 Een nu der wetgeleerden antwoordde en zeide tot hem: Leeraar! door dit te zeggen beleedigt gij ook ons. 46 Doch híj zeide: En wee ook u wetgeleerden! want gij belast de menschen met ondragelijke lasten, en zelve raakt gij met één uwer vingeren die lasten niet aan. 47 Wee u! want gij bouwt de graven der profeten op, en uwe vaderen hebben hen gedood. 48 Zoo geeft gij dan getuigenis en hebt welgevallen aan de werken uwer vaderen; want zíj hebben hen gedood, en gíj bouwt op. 49 Daarom zegt ook de wijsheid Gods: Ik zal tot hen zenden profeten en apostelen, en van hen zullen zij dooden en uitdrijven, 50 opdat het bloed van al de profeten, dat vergoten is van de grondlegging der wereld af, van dit geslacht worde afgeëischt; 51 van het bloed van Abel tot het bloed van Zacharia, die omkwam tusschen het altaar en het huis. Ja, zeg ik u, het zal van dit geslacht worden afgeëischt. 52 Wee u wetgeleerden! want gij hebt den sleutel der kennis weggenomen: zelve zijt gij niet ingegaan, en hen, die wilden ingaan, hebt gij geweerd.

53 En toen hij van daar was uitgegaan, begonnen de schriftgeleerden en de farizeërs hevig verbitterd te worden, en hem over vele dingen uit te vragen, 54 hem belagende, om iets uit zijnen mond op te vangen.

Het zuurdeeg der farizeërs. — Opwekking tot vrees voor en vertrouwen op God. — Het belijden van Jezus. — Gelijkenis van den rijken dwaas. — Opwekking tot onbezorgdheid, hemelschgezindheid en waakzaamheid. — Twee gelijkenissen: de getrouwe en bedachtzame dienstknecht, — de twee dienstknechten. — Jezus gekomen om vuur op aarde te werpen. — Het gelaat des hemels en de teekenen des tijds.

XII. 1 Toen intusschen eene schare van vele duizenden zich verzamelde, zoodat zij elkander vertradden, begon hij tot zijne leerlingen allereerst te zeggen: Neemt u in acht voor het zuurdeeg der farizeërs, namelijk de huichelarij. 2 Niets is bedekt, dat niet ontdekt; en verborgen, dat niet bekend worden zal. 3 Daarom, al wat gij in de duisternis gezegd hebt, bij 't licht zal het gehoord worden; en wat gij aan 't oor gesproken hebt in de binnenkameren, het zal gepredikt worden op de daken. 4 Doch tot u, mijne vrienden, zeg ik: vreest niet voor hen, die het ligchaam dooden, en daarna niets meer kunnen doen. 5 Doch ik zal u aanwijzen, wien gij vreezen moet. Vreest hem, die na gedood te hebben, magt

38 (Mr. VII. 2). — 39—52 (Mt. XXIII. 25, 26, 23, 6, 7, 27, 4, 29, 31, 34–36, 13), 43 (XX. 46), 51 (2 Chr. XXIV. 21). — **XII.** 1 (Mt. XVI. 1, Mr. VIII. 15). — 2—9 (Mt. X. 26—33), 2 (VIII. 17, Mr. IV. 22).

(Mt.). — 37. *eên farizeër*, gew. t. *een zeker fariz.* — *ontbijten.* Het ontbijt werd genuttigd na de eerste gebedsure, dus na negen uur. Dat het in gebruik was gasten tot hetzelve te noodigen, blijkt ook uit XIV. 12. — 44. *Wee u*, gew. t. *Wee u, schriftgel. en farizeërs* (Mt.). — 48. *bouwt op*, gew. t. *bouwt hunne graven op* (v. 47). — 49. *de wijsheid Gods*, door den mond van Jezus. — 51. *het huis*, het huis Gods, den tempel. — 53. *En toen hij — uitgegaan*, gew. t. *En toen hij dit tot hen zeide.* — 54. *om — op te vangen*, gew. t. *en zoekende iets uit zijnen mond op te vangen, opdat zij hem konden aanklagen* (Mt. XII. 10). — XII. 1. *allereerst te zeggen: Neemt u*, gew. t. *te*

heeft om in de hel te werpen: ja, zeg ik u, vreest dien! 6 Worden niet vijf musschen verkocht voor twee penningen? En niet ééne van haar is bij God vergeten. 7 Ja, ook de haren uws hoofds zijn alle geteld. Vreest niet! gij gaat vele musschen te boven. 8 En ik zeg u: ieder, die mij belijdt voor de menschen, dien zal ook de Zoon des menschen belijden voor de engelen Gods; 9 maar die mij verloochent voor de menschen, zal verloochend worden voor de engelen Gods. 10 En ieder, die een kwaad woord zegt van den Zoon des menschen, het zal hem vergeven worden; maar die den heiligen geest lastert, dien zal het niet vergeven worden. 11 En wanneer ze u brengen voor de synagogen en de overheden en de magten, weest niet bezorgd, hoe gij u verantwoorden, of wat gij zeggen zult; 12 want de heilige geest zal u in die ure leeren, wat gij zeggen moet.

13 Iemand nu uit de schare zeide tot hem: Leeraar, zeg aan mijnen broeder, dat hij de erfenis met mij deele! 14 Doch hij zeide tot hem: Mensch! wie heeft mij tot regter of deeler over u aangesteld? 15 En hij zeide tot hen: Ziet toe en wacht u voor alle hebzucht; want al heeft iemand overvloed, nogtans hangt zijn leven niet aan zijne goederen. 16 En hij sprak eene gelijkenis tot hen, en zeide: Het land van een zeker rijk mensch had goed gedragen. 17 En hij overlegde bij zich zelven, zeggende: Wat zal ik doen, daar ik niet heb, waar ik mijne vruchten verzamelen kan? 18 En hij zeide: Dit zal ik doen. Ik zal mijne schuren afbreken en grootere bouwen, en ik zal daar al mijn gewas en mijne goederen verzamelen, 19 en ik zal tot mijne ziel zeggen: Ziel! gij hebt vele goederen liggen voor vele jaren: rust, eet, drink, wees vrolijk! 20 Maar God zeide tot hem: Gij dwaas! in dezen nacht eischt men uwe ziel van u; en wat gij bereid hebt, voor wien zal het zijn? 21 Zóó is het met hem, die zich schatten verzamelt, en niet rijk is in God.

22 En hij zeide tot zijne leerlingen: Daarom zeg ik u: weest niet bezorgd voor het leven, wat gij eten; of voor uw ligchaam, wat gij aandoen zult. 23 Is het leven niet meer dan het voedsel, en het ligchaam dan de kleeding? 24 Let op de raven, dat ze noch zaaijen, noch maaijen; dat ze geene spijskamer en geene schuur hebben; en God voedt ze nogtans. Hoe verre gaat gij de vogelen te boven! 25 En wie van u kan aan de lengte zijner dagen eene el toevoegen? 26 Indien gij dan ook het geringste niet kunt, waarom zijt gij omtrent het overige bezorgd? 27 Let op de leliën, hoe ze noch spinnen, noch weven; en ik zeg u: zelfs Salomo in al zijne heerlijkheid was niet gekleed gelijk ééne van deze. 28 Indien nu God het gras op het veld, dat heden is, en morgen in den oven geworpen wordt, aldus kleedt, hoeveel te meer zal hij het u doen, gij kleingeloovigen! 29 Gij dan, zoekt niet, wat gij eten, en wat gij drinken zult, en hebt niet vele begeerten! 30 Want dit alles zoeken de volken der wereld; doch uw Vader weet, dat gij dit noodig hebt. 31 Maar zoekt zijn koningrijk, en dit zal er u worden bijgevoegd.

32 Vrees niet, gij kleine kudde! want het is uws Vaders welgevallen, u het koningrijk te geven. 33 Verkoopt uwe goederen, en geeft het aan aalmoezen weg. Maakt u buidels, die niet verouderen, een schat, die niet afneemt, in de hemelen, waar geen dief nadert, en geene mot bederft. 34 Want waar uw schat is, daar zal ook uw hart

10 (Mt. XII. 32, Mr. III. 29). — 11, 12 (Mr. XIII. 11, Mt. X. 19, 20). — 22—31 (Mt. VI. 25—33). — 33, 34 (Mt. VI. 19—21).

zeggen: Neemt u allereerst. — 7. *Vreest*, gew. t. *Vreest dan.* — 11. *hoe*, gew. t. *hoe of waarmede.* — 15. *alle*, gew. t. *de.* — *nogtans — goederen*, daar de veelheid der goederen zijn leven niet beschermt tegen den dood. — 20. *bereid hebt*, voor de toekomst opgelegd hebt. — 21. *in God*, eigl. *tot*, *voor God*, derhalve: rijk aan hoogere goederen. — 22. *het leven*, gew. t. *uw leven* (Mt). — 24. *noch... noch*, gew. t. *niet... of* (Mt.). — *kan*, gew. t. *kan met bezorgd te zijn* (Mt.). — *eene el*, gew. t. *ééne el* (Mt.). — 27. *hoe ze noch spinnen, noch weven*, gew. t. *hoe ze wassen: ze arbeiden of spinnen niet* (Mt.). — 29. *en wat*, gew. t. *of wat* (Mt.). — *hebt niet vele begeerten*, eigl. *verheft u niet hoog*, nl. met uwe begeerten. — 31. *zijn k.* gew. t. *het k. Gods.* — *dit*, gew. t. *dit alles* (Mt.) — 38. *dezen*, gew. t. *die dienstknechten* (v. 37).

zijn. 35 Dat uwe lenden omgord zijn,
en de lampen brandende; 36 en weest
gij gelijk aan menschen, die op hun-
nen heer wachten, wanneer hij zal te-
rugkeeren van de bruiloft; opdat, als
hij komt en aanklopt, zij hem terstond
opendoen. 37 Zalig die dienstknechten,
welke de heer, als hij komt, wakende
zal vinden! Voorwaar zeg ik u: hij zal
zich omgorden, en hen doen aanzitten,
en hij zal bij hen komen, en hen
bedienen. 38 En zoo hij komt in de
tweede wake, en hij komt in de derde
wake, en vindt hen aldus: zalig zijn
dezen. 39 Doch bedenkt dit: indien de
huisheer geweten had, te welker ure
de dief komen zou, hij zou gewaakt
hebben, en zijn huis niet hebben laten
doorgraven. 40 Gij dan, weest gereed!
want ter ure, waarop gij het niet
meent, zal de Zoon des menschen ko-
men.

41 Petrus nu zeide: Heer! zegt gij
deze gelijkenis met het oog op ons, of
ook op allen? 42 En de Heer zeide:
Wie dan nu is de getrouwe, bedacht-
zame huisverzorger, dien de heer stelt
over zijne dienstboden, om te zijner
tijd hun de mate spijs te geven? 43 Za-
lig die dienstknecht, welken zijn heer,
als hij komt, vinden zal zóó doende!
44 In waarheid zeg ik u, dat hij over
al zijne goederen hem stellen zal. 45 Doch
zoo die dienstknecht in zijn hart zegt:
Mijn heer toeft met te komen, en hij
begint de knechten en de maagden te
slaan, en te eten en te drinken en
dronken te worden: 46 dan zal de heer
van dien dienstknecht komen ten dage,
waarop hij het niet verwacht, en ter
ure, die hij niet weet, en hij zal
hem geeselen, en zijn deel stellen bij
de ontrouwen. 47 Die dienstknecht nu,
die den wil zijns heeren geweten, en
zich niet gereed gemaakt, en niet ge-
daan heeft naar zijnen wil, zal vele
slagen ontvangen; 48 maar die dien niet
geweten, en gedaan heeft wat slagen
waardig is, zal weinige slagen ont-
vangen. En ieder, wien veel gegeven
is, veel zal van hem geëischt worden;
en wien men veel heeft toevertrouwd,
te overvloediger zal men van hem vor-
deren.

49 Ik ben gekomen om vuur op aarde
te werpen, en hoe wenschte ik, dat het
reeds ontstoken ware! 50 En ik moet
met eenen doop gedoopt worden, en
hoe word ik gedrongen, totdat het vol-
bragt is! 51 Meent gij, dat ik gekomen
ben om vrede te geven op aarde? Neen,
zeg ik u, maar verdeeldheid. 52 Want
van nu aan zullen er vijf in één huis
verdeeld zijn; drie zullen tegen twee,
en twee tegen drie verdeeld zijn; 53 de
vader tegen den zoon en de zoon te-
gen den vader; de moeder tegen de
dochter, en de dochter tegen de moe-
der; de schoonmoeder tegen hare schoon-
dochter, en de schoondochter tegen de
schoonmoeder.

54 En hij zeide ook tot de scharen:
Wanneer gij de wolken ziet opkomen
van het Westen, zegt gij terstond: Er
komt regen, en het geschiedt aldus.
55 En wanneer gij den zuidewind ziet
waaijen, zegt gij: Er zal hitte zijn, en
het geschiedt. 56 Gij huichelaars! het
gelaat des hemels en der aarde weet
gij te beproeven, en hoe beproeft gij
dan dezen tijd niet?

57 En waarom oordeelt gij ook van
zelf niet wat regt is? 58 Want als gij
met uwe tegenpartij henengaat naar de
overheid, zoo doe op den weg moeite
om van hem ontslagen te worden; op-
dat hij niet misschien u slepe voor den
regter, en de regter u overlevere aan
den dienaar, en de dienaar u in de
gevangenis werpe. 59 Ik zeg u: gij zult
daar niet uitkomen, totdat gij den laat-
sten penning betaald hebt.

39, 40 (Mt. XXIV. 43, 44). — 42—46 (Mt XXIV. 45—51). — 49—53 (Mt. X. 34—36), 53 (Mich. VII. 6). — 54—56 (Mt. XVI. 1—3). — 58, 59 (Mt. V. 25, 26).

---

40. *Gij*, gew. t. *Ook gij*. — 41. *zeide*, gew. t. *zeide tot hem*. — 42. *bedachtzame*, gew. t. *en bedachtz*. — 46. *geeselen*, zie het aanget. op Mt. XXIV. 51. — 49. *vuur*, twistvuur; vgl. v. 51, *verdeeldheid*, Mt. X. 34, *het zwaard*. — 50. *doop*, doop des lijdens (Mt. XX. 22). — *gedrongen*, door verlangen (vgl. v. 49, *hoe wenschte ik*); stv. *geperst*. — 52, 53. *drie zullen — tegen den zoon*, gew. t. *drie tegen twee, en twee tegen drie*. 53. *De vader zal tegen den zoon verdeeld zyn*. — *tegen de schoonmoeder*, gew. t. *tegen hare schoonm*. — 58. *dienaar*, eigl. *invorderaar* (van schulden), deurwaarder.

De door Pilatus gedoode Galileërs. — Gelijkenis van den onvruchtbaren vijgeboom. — Genezing eener kranke vrouw op sabbat. — Twee gelijkenissen: het mosterdzaad, — het zuurdeeg. — „Strijdt om in te gaan door de enge deur!" — Gelijkenis van den huisheer, die de deur gesloten heeft. — Farizeërs waarschuwen Jezus tegen Herodes. — Jeruzalem, dat de profeten doodt.

XIII. 1 Er kwamen nu te dier tijd
eenigen, die hem berigtten van de Gali-
leërs, welker bloed Pilatus met hunne of-
fers gemengd had. 2 En hij antwoordde
en zeide tot hen: Meent gij, dat deze
Galileërs zondaars waren boven al de
Galileërs, omdat zij zoo iets geleden
hebben? 3 Neen, zeg ik u; maar zoo
gij u niet bekeert, zult gij alle desge-
lijks omkomen. 4 Of die achttien, op
welke de toren in Siloam viel en hen
doodde, meent gij, dat zij schuldig
waren boven al de menschen, die te
Jeruzalem wonen? 5 Neen, zeg ik u;
maar zoo gij u niet bekeert, zult gij
alle desgelijks omkomen.

6 En hij zeide deze gelijkenis: Iemand
had een vijgeboom staan in zijnen wijn-
gaard, en hij kwam vrucht daaraan zoe-
ken, en vond ze niet. 7 En hij zeide
tot den wijngaardenier: Zie, drie jaren
kom ik vrucht aan dezen vijgeboom
zoeken, en vind ze niet. Houw hem
om! waarom ook put hij den grond uit?
8 Deze nu antwoordde en zeide tot hem:
Heer! laat hem nog dit jaar staan,
totdat ik om hem gespit en mest gelegd
heb; 9 en als hij vrucht voortbrengt,
goed! zoo niet, dan kunt gij later hem
omhouwen.

10 En hij leerde in eene der synago-
gen op den sabbat. 11 En zie, er was
eene vrouw, die een geest had, waar-
door zij krank was sedert achttien ja-
ren; en zij was zamengebogen, en kon
zich volstrekt niet oprigten. 12 Jezus nu,
haar ziende, riep haar tot zich, en
zeide tot haar: Vrouw! gij zijt verlost
van uwe krankheid. 13 En hij legde
haar de handen op, en dadelijk rigtte
zij zich op, en verheerlijkte God. 14 De
overste der synagoge nu, het kwalijk
nemende, dat Jezus op den sabbat ge-
nezen had, antwoordde en zeide tot de
schare: Zes dagen zijn er, waarin men
werken moet. Komt dan in deze en laat
u genezen, en niet op den dag des
sabbats! 15 Doch de Heer antwoordde
hem en zeide: Gij huichelaars! maakt
niet een iegelijk uwer zijn os of ezel
van de kribbe los, en leidt hem heen
om te drinken? 16 En deze, die eene
dochter Abrahams is, welke de satan,
zie, sedert achttien jaren gebonden hield,
moest zij niet van dezen band worden
losgemaakt op den dag des sabbats?
17 En toen hij dit zeide, werden al zijne
tegenstanders beschaamd, en de gansche
schare verblijdde zich over al het heer-
lijke, dat door hem geschiedde.

18 Hij zeide dan: Waaraan is het ko-
ningrijk Gods gelijk? en waarbij zal ik
het vergelijken? 19 Het is gelijk aan
eene korrel mosterdzaad, die een mensch
nam en in zijnen hof wierp; en ze
wies op, en werd tot een grooten boom,
en de vogelen des hemels nestelden in
zijne takken.

20 Wederom zeide hij: Waarbij zal ik
het koningrijk Gods vergelijken? 21 Het
is gelijk aan zuurdeeg, dat eene vrouw
nam en kneedde onder drie maten meel,
totdat het geheel gezuurd was.

22 En hij reisde rond door steden en
vlekken, leerende en de reize makende
naar Jeruzalem. 23 Iemand nu zeide tot
hem: Heer! zijn het weinige, die be-
houden worden? Hij nu zeide tot hen:
24 Strijdt om in te gaan door de enge
deur! want velen, zeg ik u, zullen
zoeken in te gaan, en het niet vermo-

XIII. 2 (Jh. IX. 2, 3). — 15 (XIV. 5, Mt. XII. 11). — 18, 19 (Mr. IV. 30—32, Mt. XIII. 31, 32). — 20, 21 (Mt. XIII. 33). — 24 (Mt. VII. 13). — 25 (Mt. XXV. 11, 12).

XIII. *welker bloed* enz. waarschijnlijk bij een volksoploop in het voorhof des tempels; iets naders is van de zaak niet bekend. — 2. *En hij*, gew. t. *En Jezus*. — 3. *Neen*, enz. Jezus spreekt het heerschende volksgevoelen omtrent het verband tusschen zonde en schuld (Jh. IX. 2) niet tegen, maar waarschuwt tegen verkeerde toepassing daarvan. — 4. *die achttien*, enz. Iets naders is van de zaak niet bekend. — *in Siloam*, bij het bad Siloam (Jh. IX. 7). — *dat zij*, gew. t. *dat dezen*. — *al de*, gew. t. *alle*. — 6. *had een vijgeb. staan*, eigl. *had een vijgeboom, geplant*. — 15. *Doch de Heer*, gew. t. *De Heer dan*. — *huichelaars*, gew. t. *huichelaar*. — 18. *Hij zeide dan*, gew. t. *En hij zeide*. — 20 *Wederom*, gew. t. *En wederom*. — 24. *deur*, gew. t. *poort* (Mt.). —

gen. 25 Wanneer de huisheer opgestaan
is en de deur gesloten heeft, en gij be-
gint buiten te staan en op de deur te
kloppen, zeggende: Heer, doe ons open!
zoo zal hij antwoorden en tot u zeg-
gen: Ik ken u niet, van waar gij zijt.
26 Alsdan zult gij beginnen te zeggen:
Wij hebben voor uwe oogen gegeten en
gedronken, en op onze straten hebt gij
geleerd. 27 En hij zal zeggen: Ik zeg
u: ik weet niet, van waar gij zijt:
wijkt van mij, alle gij werkers der on-
geregtigheid! 28 Daar zal het geween en
het geknars der tanden zijn, wanneer
gij Abraham en Izaäk en Jakob en al
de profeten in het koningrijk Gods ziet,
en u zelve buitengeworpen. 29 En er
zullen komen van Oosten en Westen
en Noorden en Zuiden, en aanzitten
in het koningrijk Gods. 30 En zie, er
zijn laatsten, die eersten zullen zijn,
en er zijn eersten, die laatsten zullen
zijn.

31 Te dien dage traden er eenige fari-
zeërs toe, en zeiden tot hem: Ga uit
en vertrek van hier! want Herodes wil u
dooden. 32 En hij zeide tot hen: Gaat
heen en zegt aan dien vos: Zie, ik
werp demonen uit en volbreng gene-
zingen heden en morgen, en ten derden
dage word ik voleindigd. 33 Doch ik
moet heden en morgen en den volgen-
den dag reizen; want het kan niet ge-
beuren, dat een profeet omkomt bui-
ten Jeruzalem.

34 Jeruzalem, Jeruzalem, gij, die de
profeten doodt, en de tot u gezonde-
nen steenigt! hoe menigmaal heb ik
uwe kinderen willen verzamelen, gelij-
kerwijs eene hen hare kiekens onder de
vleugelen, en gij hebt niet gewild!
35 Zie, uw huis wordt u overgelaten.
Doch ik zeg u, dat gij mij niet zien
zult, totdat de tijd komt, dat gij zegt:
Gezegend hij, die komt in den naam
des Heeren!

Genezing van een waterzuchtige op sab-
bat. — Waarschuwing tegen het uitkiezen
van de eerste plaatsen. — Over het noo-
digen van armen en verminkten. — Drie
gelijkenissen: het gastmaal, — de toren-
bouw, — de koning, die slag gaat leveren.

XIV. 1 En het geschiedde, toen hij
op een sabbat gekomen was in het huis
van een van de oversten der farizeërs
om brood te eten, dat zij op hem loer-
den. 2 En zie, er was in zijne te-
genwoordigheid een zeker waterzuchtig
mensch. 3 En Jezus antwoordde en sprak
tot de wetgeleerden en farizeërs, zeg-
gende: Is het geoorloofd op den sabbat
te genezen, of niet? Zij nu hielden
zich stil. 4 En hij vatte hem aan en
genas hem, en liet hem gaan. 5 En hij
antwoordde hun en zeide: Als een zoon
of een os van iemand uwer in een put
valt, zal hij niet terstond hem optrek-
ken op den dag des sabbats? 6 En zij
vermogten hierop niet weder te ant-
woorden.

7 En hij zeide tot de genoodigden
eene gelijkenis, daar hij opmerkte, hoe
zij de eerste zitplaatsen uitkozen; en
hij zeide tot hen: 8 Wanneer gij door
iemand ter bruiloft genoodigd wordt, zoo
zit niet aan op de eerste plaats; want
misschien is er een aanzienlijker dan
gij door hem genoodigd, 9 en hij, die
u en hem genoodigd heeft, zou komen
en u zeggen: Geef aan dezen plaats! en
alsdan zoudt gij beginnen met schande
de laatste plaats te bezetten. 10 Maar
wanneer gij genoodigd wordt, ga heen
en zit aan op de laatste plaats, opdat,
wanneer komt die u genoodigd heeft,
hij u zegge: Vriend, ga wat hooger
op! Alsdan zal u eere geworden voor
het oog dergenen, die met u aanzitten.
11 Want ieder, die zich zelven verhoogt,
zal vernederd; en die zich zelven ver-
nedert, zal verhoogd worden.

12 En hij zeide ook tot dengene, die

---

27 (Mt. VII. 23). — 28, 29 (Mt. VIII. 11, 12). — 30 (Mt. XIX. 30, XX. 16, Mr. X. 31). — 34, 35 (Mt. XXIII. 37—39), 35 (Ps. CXVIII. 26). — **XIV.** 3—5 (Mt. XII. 10—12), 5 (XIII. 15). — 11 (XVIII. 14, Mt. XXIII. 12).

---

25. *Heer*, gew. t. *Heer, Heer.* — 27. *weet niet*, gew. t. *ken u niet* (v. 25). — 29. *Noorden*, gew. t. *van Noorden.* — 32. *word ik voleindigd*, neemt mijn leven en werken een einde. — 35. *overgelaten*, gew. t. *woest overgelaten* (Mt.). — *Doch ik zeg*, gew. t. *Doch voorwaar zeg ik.* — XIV. 3. *te genezen, of niet*, gew. t. *te genezen* (Mt.). — 5. *zoon*, gew. t. *ezel* (XIII. 15). — 6. *vermogten*, gew. t. *vermogten hem.* — 12. *noodig niet.* De ontkenning is hier niet in haren strengen zin op te vatten, maar aldus, dat Jezus het ééne ter zijde stelt, om het andere des te meer te doen uitkomen (X. 20, Mt. IX. 13,

hem genoodigd had: Wanneer gij een
ontbijt of een maaltijd aanrigt, noodig
niet uwe vrienden of uwe broeders of
uwe naastbestaanden of rijke geburen,
opdat niet misschien ook zij u weder
noodigen, en u vergelding geschiede.
[13] Maar wanneer gij een gastmaal aan-
rigt, noodig armen, verminkten, kreu-
pelen, blinden; [14] en zalig zult gij zijn,
omdat zij het u niet kunnen vergel-
den; want het zal u vergolden worden
bij de opstanding der regtvaardigen.

[15] Toen nu een dergenen, die met
hem aanzaten, dit hoorde, zeide hij tot
hem: Zalig hij, die brood mag eten in
het koningrijk Gods! [16] Doch hij zeide
tot hem: Een zeker mensch rigtte een
grooten maaltijd aan, en noodigde velen.
[17] En hij zond zijnen dienstknecht ter
ure des maaltijds, om aan de genoo-
digden te zeggen: Komt! want reeds
is alles gereed. [18] En zij begonnen zich
alle eendragtig te verontschuldigen. De
eerste zeide tot hem: Ik heb een akker
gekocht, en moet noodzakelijk hem gaan
bezien: ik bid u, houd mij voor ver-
ontschuldigd. [19] En een ander zeide:
Ik heb vijf juk ossen gekocht, en ga
ze beproeven: ik bid u, houd mij voor
verontschuldigd. [20] En een ander zeide:
Ik heb eene vrouw getrouwd, en daarom
kan ik niet komen. [21] En de dienst-
knecht kwam terug, en berigtte dit aan
zijnen heer. Toen werd de huisheer
toornig, en zeide tot zijnen dienstknecht:
Ga haastig uit naar de pleinen en stra-
ten, en breng de armen en vermink-
ten en blinden en kreupelen hier bin-
nen. [22] En de dienstknecht zeide: Heer!
het is geschied, gelijk gij bevolen hebt,
en nog is er plaats. [23] En de heer zeide
tot den dienstknecht: Ga uit naar de
wegen en stegen, en dwing hen binnen
te gaan, opdat mijn huis vol worde.
[24] Want ik zeg u, dat geen dier genoo-
digde mannen mijn maaltijd proeven zal.

[25] Er gingen nu vele scharen met
hem, en zich omkeerende, zeide hij tot
hen: [26] Indien iemand tot mij komt,
en niet haat zijn vader en moeder en
vrouw en kinderen en broeders en zus-
ters, ja, ook zijn eigen leven, hij kan
mijn leerling niet zijn. [27] En die zijn
kruis niet draagt, en achter mij komt,
kan mijn leerling niet zijn. [28] Wie toch
van u, als hij een toren wil bouwen,
zet niet eerst zich neder, en berekent
de kosten, of hij wel genoeg heeft tot
voltooijing? [29] opdat niet misschien, als
hij het fondament gelegd heeft, en niet
kan voleindigen, allen, die het zien,
hem beginnen te bespotten, [30] zeggende:
Deze mensch begon te bouwen, en kon
niet voleindigen. [31] Of welk koning,
als hij eenen anderen koning slag gaat
leveren, zet niet zich neder en beraad-
slaagt eerst, of hij wel magtig is met
tien duizend hem te ontmoeten, die met
twintig duizend tegen hem opkomt?
[32] Anders, terwijl deze nog verre is,
zendt hij een gezantschap, en vraagt om
vrede. [33] Zoo kan dan niemand van
u mijn leerling zijn, die niet afscheid
neemt van al zijne goederen. [34] Het zout
dan is iets goeds; maar zoo ook het
zout laf wordt, waarmede zal het ge-
kruid worden? [35] Noch voor land, noch
voor mestvaalt is het geschikt: men
werpt het weg. Die ooren heeft om te
hooren, hoore!

Driegelijkenissen: het verloren schaap, —
de verloren penning, — de verloren zoon.

XV. [1] Al de tollenaars en de zon-
daars nu naderden hem, om hem te
hooren. [2] En de farizeërs en de schrift-
geleerden morden en zeiden: Deze ont-
vangt zondaars en eet met hen. [3] En hij
sprak tot hen deze gelijkenis, zeggende:
[4] Welk mensch onder u, die honderd
schapen heeft en daarvan één verliest,
laat niet de negen en negentig in de
woestijn, en gaat heen naar het verlo-
rene, totdat hij het vindt? [5] En als hij
het gevonden heeft, legt hij het blijde
op zijne schouders, [6] en te huis geko-
men, roept hij de vrienden en de ge-
buren zamen, en zegt tot hen: ver-
blijdt u met mij; want ik heb mijn ver-
loren schaap gevonden! [7] Ik zeg u, dat

17—24 (Mt. XXII. 1—14). — 26, 27 (Mt. X. 37, 38). — 34, 35 (Mr. IX. 50, Mt. V. 13). — **XV**, 3—7 (Mt. XVIII. 12—14), 7 (V. 32).

Jh. XII. 44, enz.). — 18. *hem gaan bezien*, gew. t. *uitgaan en hem bezien*. — 21. *En de*, gew. t. *En die*. — *blinden en kreupelen*, gew. t. *kreupelen en bl.* — 23. *dwing*, hier in de zachtere beteek. van *dring* (XXIV. 29, Mt. XIV. 22.) — 34. *Het zout dan*, gew. t. *Het zout*. — *zoo ook*, gew. t. *zoo*. — XV. 4, *daarvan één*, gew. t. *één daarvan*.

er zóó blijdschap in den hemel zal zijn
over éénen zondaar, die zich bekeert,
meer dan over negen en negentig regt-
vaardigen, die geene bekeering noodig
hebben. 8 Of welke vrouw, die tien
drachmen heeft, zoo zij ééne drachme
verliest, steekt niet eene lamp aan, en
veegt het huis, en zoekt zorgvuldig,
totdat zij die vindt? 9 En als zij die
gevonden heeft, roept zij de vriendin-
nen en geburinnen zamen, en zegt:
Verblijdt u met mij; want ik heb de
drachme gevonden, die ik verloren had!
10 Zóó, zeg ik u, is er blijdschap bij de
engelen Gods over éénen zondaar, die
zich bekeert.

11 En hij zeide: Een zeker mensch
had twee zonen. 12 En de jongste van
hen zeide tot den vader: Vader! geef
mij het deel van het goed, dat mij
toekomt. Hij nu verdeelde onder hen
het vermogen. 13 En na niet vele dagen
verzamelde de jongste zoon alles, en
ging naar een ver gelegen land; en daar
bragt hij zijn goed door, losbandig le-
vende. 14 Nadat hij nu alles verteerd
had, ontstond er een zware hongersnood
in dat land, en hij begon gebrek te
lijden. 15 En hij ging heen en vervoegde
zich bij een der burgers van dat land,
en deze zond hem naar zijne velden,
om de zwijnen te hoeden. 16 En hij
wenschte zijnen buik te vullen met de
boonen, die de zwijnen aten, en nie-
mand gaf ze hem. 17 En tot zich zel-
ven gekomen, zeide hij: Hoe vele huur-
lingen mijns vaders hebben overvloed
van brood, en ík verga hier van hon-
ger! 18 Ik zal opstaan en tot mijnen
vader gaan, en ik zal tot hem zeggen:
Vader! ik heb gezondigd tegen den he-
mel en voor u; 19 ik ben niet meer
waardig uw zoon genaamd te worden:
maak mij als een uwer huurlingen.
20 En hij stond op, en ging tot zijnen
vader. Toen hij nu nog verre af was,
zag zijn vader hem, en werd innerlijk
bewogen, en liep toe, en viel hem om
den hals, en kuste hem. 21 De zoon nu
zeide tot hem: Vader! ik heb gezon-
digd tegen den hemel en voor u; ik
ben niet meer waardig uw zoon genaamd
te worden. 22 Doch de vader zeide tot
zijne dienstknechten: Haalt het beste
kleed en trekt het hem aan, en doet
een ring aan zijne hand, en schoenen
aan de voeten. 23 En brengt het gemeste
kalf; slagt het, en laat ons eten en
vrolijk zijn. 24 Want deze mijn zoon
was dood, en is herleefd; hij was ver-
loren, en is gevonden! En zij begonnen
vrolijk te zijn. 25 Zijn oudste zoon nu
was op het veld; en als hij terugkwam
en het huis naderde, hoorde hij muziek
en dans. 26 En een der knechten tot
zich roepende, vroeg hij, wat dit mogt
zijn. 27 Deze nu zeide tot hem: Uw
broeder is gekomen, en uw vader heeft
het gemeste kalf geslagt, omdat hij hem
gezond teruggekregen heeft. 28 En hij
werd toornig, en wilde niet binnen ko-
men. Zijn vader nu kwam buiten, en
sprak hem toe. 29 Doch hij antwoordde
en zeide tot den vader: Zie, zoo vele
jaren dien ik u, en nooit heb ik een
gebod van u overtreden, en mij hebt
gij nooit een bok gegeven, opdat ik
met mijne vrienden vrolijk mogt zijn.
30 Doch nu deze uw zoon gekomen
is, die uw goed met de hoeren heeft
opgegeten, hebt gij voor hem het ge-
meste kalf geslagt. 31 Hij nu zeide tot
hem: Kind! gij zijt altijd bij mij, en
al het mijne is het uwe. 32 Doch men
moest wel vrolijk en blijde zijn; want
deze uw broeder was dood, en is her-
leefd; en verloren, en is gevonden!

Twee gelijkenissen: de onregtvaardige rentmeester, — de rijke man en de arme Lazarus.

XVI. 1 En hij zeide ook tot de leer-
lingen: Er was een zeker rijk mensch,
die een rentmeester had, en deze werd
bij hem beschuldigd, dat hij zijne goe-
deren doorbragt. 2 En hij riep hem,
en zeide tot hem: Wat hoor ik daar
van u? Doe rekening van uw rent-
meesterschap; want gij zult niet meer
rentmeester kunnen zijn. 3 De rentmees-
ter nu zeide bij zich zelven: Wat zal
ik doen, daar mijn heer het rentmees-

8. *drachme*, een zilverstuk van dezelfde waarde als de denarie. — 12. *Hij nu*, gew. t. *En hij*. — 16. *boonen*, de peulvrucht van een zekeren boom. — 17. *verga hier*, gew. t. *verga*. — 19, 21, *ik ben*, gew. t. *en ik ben*. — 24. *hij was*, gew. t. *en hij was*. — 28. *nu*, gew. t. *dan*. — XVI. 1. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.*

terschap mij ontneemt? Spitten kan ik niet, te bedelen schaam ik mij. [4] Ik weet, wat ik doen zal, opdat, wanneer ik van het rentmeesterschap afgezet ben, 'ze mij in hunne huizen ontvangen. [5] En een iegelijk van de schuldenaars zijns heeren tot zich roepende, zeide hij tot den eerste: Hoe veel zijt gij mijnen heer schuldig? [6] Deze zeide: Honderd vat olie. Hij nu zeide tot hem: Neem uw handschrift, en zet u spoedig neder en schrijf vijftig. [7] Daarna zeide hij tot een ander: En gij, hoe veel zijt gij schuldig? Deze zeide: Honderd mud tarwe. Hij zeide tot hem: Neem uw handschrift en schrijf tachtig. [8] En de heer prees den onregtvaardigen rentmeester, omdat hij bedachtzaam gehandeld had; want de kinderen dezer eeuw zijn bedachtzamer dan de kinderen des lichts jegens hun geslacht. [9] En zoo zeg ik u: maakt u vrienden door den onregtvaardigen Mamon, opdat, wanneer hij u begeeft, zij u ontvangen in de eeuwige woningen. [10] Die getrouw is in het geringste, is ook in het groote getrouw; en die in het geringste onregtvaardig is, is ook in het groote onregtvaardig. [11] Indien gij dan in den onregtvaardigen Mamon niet getrouw geweest zijt, wie zal u het ware toevertrouwen? [12] En indien gij in het vreemde niet getrouw geweest zijt, wie zal u het uwe geven? [13] Geen huisknecht kan twee heeren dienen; want hij zal óf den éénen haten, en den anderen liefhebben, óf den éénen aanhangen, en den anderen verachten. Gij kunt niet God dienen en Mamon.

[14] Dit alles nu hoorden ook de farizeërs, die geldgierig waren, en zij beschimpten hem. [15] En hij zeide tot hen: Gij zijt het, die u regtvaardigt voor de menschen, maar God kent uwe harten; want wat onder de menschen hoog is, is een gruwel voor God.

[16] De wet en de profeten gaan tot op Johannes; van daar af wordt het koningrijk Gods verkondigd, en ieder dringt met geweld het binnen. [17] En het is ligter, dat hemel en aarde voorbijgaan, dan dat ééne stip der wet vervalt. [18] Ieder, die zijne vrouw verstoot en eene andere trouwt, doet overspel; en die eene van haren man verstootene trouwt, doet overspel.

[19] Er was een zeker rijk mensch, en hij kleedde zich in purper en byssus, en leefde alle dagen vrolijk en prachtig. [20] En een zeker arme, met name Lazarus, lag aan zijne poort vol zweren, [21] en wenschte zich te verzadigen van hetgeen er van de tafel des rijken viel; maar ook de honden kwamen en lekten zijne zweren. [22] Het geschiedde nu, dat de arme stierf, en door de engelen gedragen werd in Abrahams schoot. En ook de rijke stierf, en werd begraven. [23] En toen hij in het doodenrijk zijne oogen opsloeg, zijnde in pijnen, zag hij Abraham van verre, en Lazarus in zijnen schoot. [24] En hij riep en zeide: Vader Abraham! ontferm u mijner, en zend Lazarus, opdat hij den top van zijn vinger in water doope

XVI. 16 (Mt. XI. 12, 13). — 17 (Mt. V. 18). — 18 (Mt. V. 32, XIX. 9, Mr. X. 11, 12).

6. *Hij nu,* gew. t. *En hij.* — 7. *Hij zeide,* gew. t. *En hij zeide.* 8. *de heer prees,* enz. Niet de *onregtvaardigheid* van den rentmeester wordt geprezen, maar zijn *bedachtzaam overleg*, afgescheiden van het beginsel, dat hem dreef; vgl. Mt. X. 16. — *jegens hun geslacht*, of *jegens hunne soort,* in hunnen kring. — 9. *door den onregtv. Mamon:* door het wereldsch goed, nl. door het zoo te besteden, dat gij u daardoor de dankbaarheid van beweldadigden verwerft. *Onregtvaardig* wordt het wereldsch goed genoemd, omdat het door velen op onregtvaardige wijze verkregen wordt (men denke aan de tollenaars van Jezus' tijd), en eens verkregen, vaak tot ongeregtigheid leidt. — *hij u begeeft*, bij den dood; gew. t. *gij sterft*, eigl. *ophoudt*, nl. te leven. — 11. *het ware,* de ware, hoogere goederen, die des geestes. — 12. *het vreemde,* niet: het *toevertrouwde* (ook de goederen des geestes zijn toevertrouwde talenten), maar: het *aardsche goed,* dat tot een den Christen vreemd gebied behoort, daar hij leeft op het gebied van het geestelijke; vgl. *het ware* (v. 11). — 15. *die u regtvaardigt*, die u als regtvaardigen voordoet. — 16. *dringt met geweld binnen*, schijnbaar is er veel belangstelling in het k. Gods; and. *pleegt geweld aan hetzelve* (Mt. XI. 12). — 18. *en die*, gew. t. *en ieder, die.* — 19. *byssus*, een fijn linnen van Indisch vlas. — 20. *En een zeker arme... lag*, gew. t. *En er was een zeker arme... die lag.* — 21. *van hetgeen er... viel*, gew. t. *van de kruimels*, *die... vielen* (Mt. XV. 27). — *maar ook*, zoo groot was zijne ellende, dat zelfs de honden hem barmhartigheid bewezen. — *lekten*, gew. t. *lekten... af.* — 23. *doodenrijk.* Volgens de onder de Joden heerschende voorstellingen was het doodenrijk onder de aarde, en in twee aan elkander grenzende afdeelingen gescheiden, pa-

en mijne tong verkoele; want ik lijd
pijn in deze vlam. 25 Doch Abraham
zeide: Kind! gedenk, dat gij uw goed
gekregen hebt in uw leven, en Lazarus
desgelijks het kwade; doch nu wordt
hij hier vertroost, en gíj lijdt pijn.
26 En bij dit alles is er tusschen ons
en u eene groote kloof gevestigd, op-
dat die van hier tot u willen overgaan,
het niet kunnen, en die van daar niet
tot ons oversteken. 27 En hij zeide: Ik
bid u dan, vader! dat gij hem zendt
naar het huis mijns vaders; 28 want
ik heb vijf broeders: hij betuige hun,
opdat ook zij niet komen aan deze
plaats der pijniging. 29 Doch Abra-
ham zeide: Zij hebben Mozes en de
profeten: dat zij naar hen hooren!
30 Hij nu zeide: Neen, vader Abraham!
maar zoo iemand van de dooden tot hen
gaat, zullen zij zich bekeeren. 31 Doch
hij zeide tot hem: Indien zij naar Mozes
en de profeten niet hooren, zoo zullen
zij ook geen gehoor geven, al stond
iemand uit de dooden op.

Waarschuwing tegen het geven van ergernis. — Hoe men den broeder, die zondigt, teregtwijzen en hem vergeven moet. — "Vermeerder ons geloof!" — Gelijkenis van den onnutten dienstknecht. — Genezing van tien melaatschen. — Het koningrijk Gods komt niet met uitwendig vertoon.

XVII. 1 En hij zeide tot zijne leer-
lingen: Het kan niet anders, of er ko-
men ergernissen; doch wee hem, door
wien ze komen! 2 Het ware hem nut-
ter, indien een molensteen om zijn hals
gelegd, en hij in de zee geworpen
was, dan dat hij één dezer kleinen
ergerde. 3 Neemt u in acht!

Zoo uw broeder zondigt, bestraf hem;
en zoo het hem berouwt, vergeef hem.
4 En zoo hij zevenmaal daags tegen u
zondigt, en zevenmaal wederkeert, zeg-
gende: Het berouwt mij, gij zult hem
vergeven.

5 En de apostelen zeiden tot den
Heer: Vermeerder ons geloof! 6 Doch
de Heer zeide: Indien gij geloof hadt
als eene korrel mosterdzaad, gij zoudt
tot dezen moerbeziënboom zeggen: Ont-
wortel u en plant u in de zee, en hij
zou u gehoorzamen.

7 Wie nu van u heeft een dienst-
knecht, die ploegt of het vee hoedt, en
zal, als deze van het veld te huis
komt, tot hem zeggen: Kom terstond
hier en zit aan? 8 Zal hij niet veeleer
tot hem zeggen: Maak mijn maaltijd
gereed, en omgord u en bedien mij,
totdat ik gegeten en gedronken heb, en
eet en drink gij daarna? 9 Dankt hij
wel den dienstknecht, omdat hij gedaan
heeft wat hem bevolen is? 10 Zoo ook
gij, wanneer gij gedaan hebt alles, wat
u bevolen is, zegt dan: Wij zijn on-
nutte dienstknechten: wij hebben maar
gedaan wat wij schuldig waren te doen.

11 En het geschiedde, terwijl hij naar
Jeruzalem reisde, dat hij midden door
Samarië en Galiléa ging. 12 En toen hij
een zeker vlek inging, kwamen hem
tien melaatsche mannen te gemoet, die
van verre bleven staan. 13 En zij ver-
hieven hunne stem en zeiden: Jezus,
Meester, ontferm u onzer! 14 En toen
hij hen zag, zeide hij tot hen: Gaat
heen, en vertoont u aan de priesters.
En het geschiedde, terwijl zij henengin-
gen, dat zij gereinigd werden. 15 Eén
nu uit hen, ziende dat hij genezen
was, keerde terug, met luider stem God
verheerlijkende; 16 en hij viel op het
aangezigt aan zijne voeten, hem dan-
kende; en hij was een Samaritaan.
17 Jezus nu antwoordde en zeide: Zijn
niet de tien gereinigd? en waar zijn de
negen? 18 Zijn er geenen gevonden, die
terugkeerden om Gode eer te geven,
dan deze vreemdeling? 19 En hij zeide
tot hem: Sta op en ga heen! uw ge-
loof heeft u behouden.

20 Toen hem nu door de farizeërs

XVII. 1, 2 (Mt. XVIII. 7, 6). — 2 (Mr. IX. 42). — 3, 4 (Mt. XVIII. 15, 21, 22). — 6 (Mt. XVII. 20). — 14 (Lev. XIII. 1—46).

radijs en hel. — 25. *hij hier*, gew. t. *deze.* — 28. *hij betuige hun*, bezwere hen bij al wat heilig en dierbaar is. — 29 *Doch A. zeide*, gew. t. *A. zeide tot hem.* — XVII. 1. *zijne leerl.* gew. t. *de leerl.* — 3. *Neemt u in acht*, voor het geven van ergernis. — 3. *Zoo*, gew. t. *Doch zoo.* — *zondigt*, gew. t. *tegen u zondigt* (v. 4). — *zevenmaal wederkeert*, gew. t. *zevenmaal daags tot u wederkeert.* — 7. *tot hem zeggen: Kom terstond*, gew. t. *terstond tot hem zeggen: Kom.* — 9. *den*, gew. t. *dien.* — *is*, gew. t. *is? Mij dunkt van neen.* — 10. *wij hebben*, gew. t. *want wij hebben.* — 12. *die van verre bleven staan.* Melaatschen moesten steeds op zekeren afstand blijven. — 20. *met uitwendig vertoon*. eigl.

gevraagd werd, wanneer het koningrijk Gods komen zou, antwoordde hij hun en zeide: Het koningrijk Gods komt niet met uitwendig vertoon, [21] en ze zullen niet zeggen: Zie hier, of daar! want zie, het koningrijk Gods is onder u.

[22] En hij zeide tot de leerlingen: Er zullen dagen komen, dat gij wenschen zult één der dagen van den Zoon des menschen te zien, en gij zult dien niet zien. [23] En ze zullen u zeggen: Zie daar! Zie hier! Gaat niet heen, en loopt niet na! [24] Want gelijk de stralende bliksem van de ééne streek onder den hemel naar de andere schijnt, zóó zal het met den Zoon des menschen zijn te zijnen dage. [25] Doch eerst moet hij veel lijden, en verworpen worden van dit geslacht. [26] En gelijk het was in de dagen van Noach, zóó zal het zijn ook in de dagen van den Zoon des menschen. [27] Ze aten, dronken, trouwden, werden uitgetrouwd, tot op den dag, toen Noach in de ark ging; en de zondvloed kwam, en verdierf hen alle. [28] Desgelijks ook, gelijk het was in de dagen van Lot. Ze aten, dronken, kochten, verkochten, plantten, bouwden; [29] doch ten dage, toen Lot uit Sodom ging, regende het vuur en zwavel van den hemel, en verdierf hen alle. [30] Op gelijke wijze zal het zijn ten dage, waarop de Zoon des menschen openbaar wordt. [31] Te dien dage, die op het dak is, en zijn huisraad is in huis, hij kome niet af om het te halen; en die op het veld is, keere desgelijks niet terug. [32] Gedenkt aan de vrouw van Lot! [33] Wie zijn leven zoekt te behouden, zal het verliezen; en wie het verliest, zal het behouden. [34] Ik zeg u: in dien nacht zullen er twee op één bed zijn; één zal medegenomen, en de ander achtergelaten worden. [35] Twee zullen te zamen malen; ééne zal medegenomen, en de andere achtergelaten worden. [37] En zij antwoordden en zeiden tot hem: Waar, Heer? Hij nu zeide tot hen: Waar het ligchaam is, daar zullen ook de arenden zich verzamelen.

Twee gelijkenissen: de onregtvaardige regter, — de farizeër en de tollenaar. — Er worden kinderen tot Jezus gebragt. — De rijke jongeling. — De gevaren des rijkdoms. — Vergoeding voor de opofferingen om Jezus' wil. — Jezus kondigt zijn lijden en sterven aan. — De blinde te Jericho. — Jezus en Zacheüs. — Gelijkenis van de tien ponden.

XVIII. [1] En hij zeide ook eene gelijkenis tot hen, hiertoe betrekkelijk, dat zij altijd moesten bidden, en niet moede worden; [2] en hij zeide: Er was een regter in eene zekere stad, die God niet vreesde, en geen mensch ontzag. [3] En er was eene weduwe in die stad, en zij kwam tot hem en zeide: Verschaf mij regt van mijne tegenpartij! [4] En een tijd lang wilde hij niet. Doch daarna zeide hij bij zich zelven: Hoewel ik God niet vrees, en geen mensch ontzie, [5] nogtans dewijl deze weduwe mij moeite aandoet, zal ik haar regt verschaffen, opdat zij niet telkens kome en mij het hoofd breke. [6] En de Heer zeide: Hoort gij wel, wat de onregtvaardige regter zegt? [7] Zal nu God niet het regt zijner uitverkorenen uitbrengen, die tot hem roepen dag en nacht, en is hij langmoedig jegens hen? [8] Ik zeg u, dat hij hun regt spoedig zal uitbrengen. Doch de Zoon des menschen, als hij komt, zal hij wel het geloof op aarde vinden?

23, 24 (Mt. XXIV. 23, 27), 23 (Mr. XIII. 21). — 25 (IX. 22). — 26, 27 (Mt. XXIV. 37—39, Gen. VII. 7, 21—23). — 28, 29 (Gen. XIX. 15, 24). — 31 (Mt. XXIV. 17, 18). — 32 (Gen. XIX. 26). — 33 (IX. 24, Mr. VIII. 35, Mt. X. 39, Jh. XII. 25). — 34, 35 (Mt. XXIV. 40, 41). — 37 (Mt. XXIV. 28).

met opmerking, *waarneming*, zoodat men zeggen kan: *Zie hier*, *of daar!* — 21. *of daar*, gew. t. *of: Zie daar*. — *is onder u*, is reeds onder u aanwezig; stv. en and. *is binnen u*, is in uw binnenste (minder aannemelijk, daar dit niet kon gezegd worden van de farizeërs, tot welke Jezus sprak). — 22. *één der dagen van den Z. des m.* d. i. niet één der dagen van Jezus' vernederd leven op aarde, maar van zijn verheerlijkt leven bij zijne wederkomst (v. 26). — 23. *daar... hier*, gew. t. *hier... daar* (Mr.). — 24. *het*, gew. t. *het ook*. — 30. *gelijke*, gew. t. *deze*. — 34. *één*. gew. t. *de één*. — 35. *ééne*, gew. t. *de ééne*. — *worden*. — De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 36: *Twee zullen op het veld zijn; één zal medegenomen, en de ander achtergelaten worden* (Mt. XXIV. 40). — 37. *zullen ook*, gew. t. *zullen*. — XVIII. 1. *zij... moesten*, gew. t. *men... moest*. — 3. *eene*, gew. t. *eene zekere*. — 7. *en is hij langmoedig jegens hen*, en zal hij wel hen lang laten wachten (v. 8); gew. t. *ook als hij langmoedig is jegens hen*, ook als hij te hunnen aanzien langmoedigheid betoont, hen lang laat wachten (ten einde hunnen vijanden tijd tot bekeering te geven).

9 En hij zeide ook met het oog op
sommigen, die zich inbeeldden dat zij
regtvaardig waren, en de overigen ver-
achtten, deze gelijkenis: 10 Twee men-
schen gingen op naar den tempel om
te bidden, de één een farizeër, en de
ander een tollenaar. 11 De farizeër stond
daar, en bad bij zich zelven aldus:
God! ik dank u, dat ik niet ben ge-
lijk de overige menschen, roofgierigen,
onregtvaardigen, overspelers, of ook ge-
lijk deze tollenaar. 12 Ik vast tweemaal
ter week, ik geef tienden van alles,
wat mij inkomt. 13 En de tollenaar
stond van verre, en wilde zelfs de oogen
niet opheffen naar den hemel, maar
sloeg zich op de borst, en zeide: God,
wees mij zondaar genadig! 14 Ik zeg
u: deze ging af naar zijn huis, geregt-
vaardigd meer dan die. Want ieder,
die zich zelven verhoogt, zal verne-
derd; maar die zich zelven vernedert,
zal verhoogd worden.

15 En men bragt ook de kinderkens tot
hem, opdat hij ze zou aanraken; doch
de leerlingen bestraften ze. 16 Maar Jezus
riep ze tot zich, en zeide: Laat de
kinderen tot mij komen, en verhindert
ze niet! want derzulken is het koning-
rijk Gods. 17 Voorwaar zeg ik u: wie
het koningrijk Gods niet ontvangt ge-
lijk een kind, zal het niet ingaan.

18 En een zeker overste vroeg hem,
zeggende: Goede leeraar! wat doende
zal ik het eeuwige leven beërven?
19 Jezus nu zeide tot hem: Wat noemt
gij mij goed? Niemand is goed dan
God alleen. 20 Gij weet de geboden:
Gij zult geen overspel doen; gij
zult niet dooden; gij zult niet
stelen; gij zult niet valsch ge-
tuigen; eer uwen vader en uwe
moeder. 21 Hij nu zeide: Dat alles
heb ik onderhouden van jongs af. 22 En
Jezus, dit hoorende, zeide tot hem:
Nog één ding ontbreekt u: verkoop al-
les, wat gij hebt, en verdeel het on-
der de armen, en gij zult eenen schat
hebben in de hemelen; kom dan en
volg mij! 23 En hij, dit hoorende, werd
zeer bedroefd; want hij was zeer rijk.

24 Toen nu Jezus hem zag, zeide
hij: Hoe moeijelijk gaan zij, die geld
hebben, het koningrijk Gods binnen!
25 Want het is ligter, dat een kemel
door het oog eener naald ingaat, dan
dat een rijke het koningrijk Gods in-
gaat. 26 Zij nu, die dit hoorden, zei-
den: Wie kan dan behouden worden?
27 En hij zeide: Wat onmogelijk is bij
menschen, is mogelijk bij God.

28 Petrus nu zeide: Zie, wij hebben
het onze verlaten, en zijn u gevolgd.
29 En hij zeide tot hen: Voorwaar zeg
ik u: er is niemand, die verlaten heeft
huis of vrouw of broeders of ouders
of kinderen om den wille van het ko-
ningrijk Gods, 30 die niet veelvoudig
terugontvangt in dezen tijd, en in de
toekomende eeuw het eeuwige leven.

31 En hij nam de twaalve tot zich,
en zeide tot hen: Zie, wij gaan op
naar Jeruzalem, en alles zal volbragt
worden, wat door de profeten aangaande
den Zoon des menschen geschreven is.
32 Want hij zal worden overgeleverd
aan de heidenen, en hij zal bespot en
mishandeld en bespuwd worden; 33 en
zij zullen hem geeselen en hem dooden,
en ten derden dage zal hij opstaan.
34 En zij verstonden niets hiervan, en dit
woord was voor hen verborgen, en zij
begrepen niet hetgeen gezegd werd.

35 Het geschiedde nu, toen hij Jericho
naderde, dat een zeker blinde aan den
weg zat te bedelen. 36 En toen hij eene
schare hoorde voorbijgaan, vroeg hij,
wat dit mogt zijn. 37 En ze berigtten
hem, dat Jezus de Nazarener voorbij-
ging. 38 En hij riep, zeggende: Jezus,
Zoon Davids, ontferm u mijner! 39 En
die vooraangingen geboden hem, dat
hij zwijgen zou; doch hij riep nog veel
meer: Zoon Davids, ontferm u mijner!
40 Jezus nu stond stil, en beval hem
tot zich te brengen. En toen hij gena-
derd was, vroeg hij hem: 41 Wat wilt
gij, dat ik u doe? Hij nu zeide:

XVIII. 14 (XIV. 11, Mt. XXIII. 12). — 15—30 (Mr. X. 13—30, Mt. XIX. 13—29). — 31—33 (Mr. X. 32—34, Mt. XX. 17—19). — 34 (IX. 45). — 35—43 (Mr. X. 46—52, Mt. XX. 29—34).

De lezing van den gew. t. schijnt de voorkeur te verdienen. — 21. *van jongs af*, gew. t. *van mijne jeugd af* (Mr.). — 22. *in de hemelen*, gew. t. *in den hemel* (Mr.). — 24. *hem zag*, gew. t. *zag, dat hij zeer bedroefd werd.* — *gaan... binnen*, gew. t. *zullen... ingaan* (Mr. Mt.) — 28. *het onze*, gew. t. *alles* (Mt. Mr.). — 29. *of vrouw of broeders of ouders*, gew. t. *of ouders of broeders of vrouw.* — 40. *hem*, gew. t. *hem, zeggende.* —

Heer! dat ik ziende mag worden. 42 En
Jezus zeide tot hem: Word ziende! uw
geloof heeft u behouden. 43 En dadelijk
werd hij ziende, en volgde hem, ver-
heerlijkende God. En al het volk, dat
het zag, gaf Gode lof.

XIX. 1 En hij ging Jericho binnen,
en trok er door. 2 En zie, er was een
man, met name genoemd Zacheüs, en
hij was oppertollenaar, en deze was
rijk. 3 En hij zocht Jezus te zien, wie
hij was, en hij kon niet van wege de
schare, omdat hij klein van gestalte
was. 4 En hij liep vooruit, en klom op
een wilden vijgeboom, om hem te zien;
want hij zou daar langs komen. 5 En
als Jezus aan die plaats kwam en de
oogen opsloeg, zag hij hem, en zeide
tot hem: Zacheüs, kom spoedig af!
want heden moet ik in uw huis blij-
ven. 6 En hij kwam spoedig af, en ont-
ving hem met blijdschap. 7 En allen,
die het zagen, morden en zeiden: Bij
een zondig man is hij intrek gaan ne-
men. 8 Zacheüs nu stond daar en zeide
tot den Heer: Zie, de helft mijner
goederen, Heer! geef ik den armen, en
indien ik van iemand iets te veel ge-
eischt heb, geef ik het vierdubbel we-
der. 9 Jezus nu zeide met het oog op
hem: Heden is dezen huize heil ge-
worden, dewijl ook hij een zoon Abra-
hams is; 10 want de Zoon des men-
schen is gekomen om het verlorene te
zoeken en te behouden.

11 Terwijl zij nu dit hoorden, voer hij
voort en zeide eene gelijkenis, dewijl hij
nabij Jeruzalem was, en zij meenden,
dat het koningrijk Gods dadelijk openbaar
zou worden. 12 Hij zeide dan: Een zeker
welgeboren mensch reisde naar een ver-
gelegen land, om voor zich een ko-
ningrijk te ontvangen, en dan terug te
keeren. 13 En zijne tien dienstknechten
roepende, gaf hij hun tien ponden, en
zeide tot hen: Doet er zaken mede,
terwijl ik reis. 14 Zijne burgers nu
haatten hem, en zonden hem een ge-
zantschap achterna, om te zeggen: Wij
willen niet, dat deze over ons koning
zij. 15 En het geschiedde, toen hij was
wedergekeerd, na het koningrijk ont-
vangen te hebben, dat hij die tien
dienstknechten, aan welke hij het geld
gegeven had, tot zich liet roepen, om
te vernemen, wat zaken ieder gedaan
had. 16 De eerste nu kwam en zeide:
Heer! uw pond heeft tien pond er bij
gewonnen. 17 En hij zeide tot hem:
Goed zoo, gij goede dienstknecht! omdat
gij in het geringste getrouw zijt geweest,
zoo voer gezag over tien steden. 18 En
de tweede kwam en zeide: Heer! uw
pond heeft vijf pond gewonnen. 19 En
hij zeide ook tot dezen: En gij, wees
over vijf steden. 20 En de ander kwam
en zeide: Heer! ziehier uw pond,
dat ik in een zweetdoek had wegge-
legd. 21 Want ik vreesde u, omdat gij
een straf mensch zijt: gij neemt wat
gij niet hebt gelegd, en maait wat gij
niet gezaaid hebt. 22 Hij zeide tot hem:
Uit uwen mond zal ik u oordeelen, gij
booze dienstknecht! Gij wist, dat ik
een straf mensch ben, die neem wat
ik niet heb gelegd, en maai wat ik
niet gezaaid heb. 23 En waarom hebt
gij mijn geld niet aan de bank gege-
ven? Ik zou dan, als ik kwam, het
met rente hebben ingevorderd. 24 En
tot degenen, die daar stonden, zeide
hij: Ontneemt hem het pond, en
geeft het aan hem, die de tien pon-
den heeft! 25 En zij zeiden tot hem:
Heer! hij heeft tien ponden. 26 Ik zeg
u: aan ieder, die heeft, zal gegeven
worden; maar die niet heeft, dien zal

XIX. 10 (Mt. X. 6, 1 Tim. I. 15). — 11—27 (Mt. XXV. 14—30), 26 (VIII. 18, Mt. XIII. 12, Mr. IV. 25).

XIX. 4. *wilden vijgeboom*, eigl. *moerbezie-vijgeboom*, eene uit Egypte afkomstige soort van vijgeboom, die de vrucht aan den stam draagt. 8. *indien.* Hij onderstelt dus de mogelijkheid er van. — *vierdubbel.* De hoogste vergoeding, die de wet voor gestolen geld of goed eischte, was het dubbel (Ex. XXII. 7); maar wie zelf zijn diefstal beleed, kon volstaan met teruggave en een vijfde bovendien (Num. V. 6, 7). — 12. *reisde*, enz., gelijk b. v. Herodes naar Rome was gereisd om van den Romeinschen keizer de koninklijke heerschappij over het Joodsche land te verkrijgen. — 13. *ponden.* Een pond was eene som gelds ter waarde van nog niet 25 gl.; derhalve zeer gering in vergelijking met een talent (Mt.). — *terwijl ik reis*, gew. t. *totdat ik (terug) kom.* 20. *de ander*, gew. t. *een ander.* — 21. *neemt — gelegd*, gij vordert terug wat gij niet hebt toevertrouwd. — 22. *Hij*, gew. t. *En hij.* — 26. *Ik*, gew. t. *Want ik.*

ontnomen worden ook wat hij heeft.
27 Doch deze mijne vijanden, die niet
wilden, dat ik over hen koning zou
zijn, brengt hen hier, en slaat hen
dood voor mijne oogen! — 28 En na-
dat hij dit gezegd had, reisde hij ver-
der, opgaande naar Jeruzalem.

Intogt in Jeruzalem. — Uitdrijving der verkoopers uit den tempel. — Door welk gezag Jezus handelt. — Gelijkenis van den wijngaard. — De hoeksteen. — Over het betalen van schatting aan den keizer. — Over de opstanding der dooden. — De Christus niet Davids zoon, maar heer. — Waarschuwing tegen de schriftgeleerden. — De arme weduwe.

29 En het geschiedde, als hij geko-
men was nabij Bethfagé en Bethanië,
aan den berg, genaamd de Olijfberg,
dat hij twee van de leerlingen afzond,
30 en zeide: Gaat naar het vlek, dat
vóór u ligt, en als gij er ingaat, zult
gij een veulen gebonden vinden, waarop
nooit eenig mensch gezeten heeft; en
maakt het los en brengt het! 31 En
zoo iemand u vraagt: Waarom maakt
gij het los? aldus zult gij tot hem zeg-
gen: Omdat de Heer het noodig heeft.
32 De afgezondenen nu gingen heen, en
vonden het gelijk Jezus hun gezegd had.
33 En toen zij het veulen losmaakten,
zeiden deszelfs heeren tot hen: Waarom
maakt gij het veulen los? 34 Zij nu zei-
den: Omdat de Heer het noodig heeft.
35 En zij bragten het tot Jezus, en na-
dat zij hunne kleederen op het veulen
geworpen hadden, deden zij Jezus op-
stijgen. 36 Terwijl hij nu voortging,
spreidden zij hunne kleederen onder
hem op den weg. 37 En toen hij reeds
naderde aan de helling van den Olijf-
berg, begon de gansche menigte der
leerlingen blijde met luider stem God
te prijzen over al de krachten, die zij
gezien hadden, 38 zeggende: Gezegend
zij de koning, die komt in den naam
des Heeren! In den hemel vrede, en
heerlijkheid in den hooge! 39 En eenige
der farizeërs van de schare zeiden tot
hem: Leeraar, bestraf uwe leerlingen!
40 En hij antwoordde en zeide: Ik zeg
u, dat, zoo dezen zwijgen, de steenen
zullen roepen.
41 En als hij genaderd was en de
stad zag, weende hij over haar, en
zeide: 42 Indien ook gij, en wel op de-
zen uwen dag, erkendet wat tot uwen
vrede dient...! Doch nu is het ver-
borgen voor uwe oogen. 43 Want er
zullen dagen over u komen, dat uwe
vijanden eenen wal om u opwerpen, en
u omsingelen, en u benaauwen van alle
zijden; 44 en zij zullen u en uwe kin-
deren in u verpletteren, en niet éénen
steen in u op den anderen laten, daar-
om, dat gij den tijd uwer bezoeking
niet gekend hebt.
45 En toen hij den tempel was inge-
gaan, begon hij de verkoopers uit te
drijven, 46 en zeide tot hen: Er staat
geschreven: E n m i j n h u i s z a l e e n
h u i s d e s g e b e d s z i j n; doch gij hebt
het tot een roovershol gemaakt.
47 En hij leerde dagelijks in den tem-
pel; doch de overpriesters en de schrift-
geleerden zochten hem te verderven, als-
mede de voornaamsten des volks. 48 En
zij vonden niet wat zij doen zouden;
want het gansche volk hing aan hem,
als het hem hoorde.

XX. 1 En het geschiedde op een der
dagen, terwijl hij het volk in den tem-
pel leerde en het evangelie verkon-
digde, dat de priesters en de schrift-
geleerden met de ouderlingen toetraden,
2 en tot hem zeiden: Zeg ons, door
welk gezag gij dit doet? of wie het is,
die u dit gezag gegeven heeft? 3 En
hij antwoordde en zeide tot hen: Ook

28—38 (Mr. XI. 1—10, Mt. XXI. 1—11, Jh. XII. 12—15), 38 (Ps. CXVIII. 26, Lc. II. 14). — 41 (Jh. XI. 35). — 43. 44 (XXI. 20, 6). — 45, 46 (Mt. XXI. 12, 13, Mr. XI. 15—17, Jh. II. 14—17), 46 (Jez. LVI. 7, Jer. VII. 11). — 47 (Mr. XI. 18). — **XX.** 1—8 (Mt. XXI. 23—27, XI. Mr. 27—33).

---

29. *van de*, gew. t. *zijner*. — 30. *en maakt*, gew. t. *maakt*. — 34. *Omdat de Heer*, gew. t. *De Heer*. — 38. *In den h. vrede*, gew. t. *vrede in den h.* — 42. *Indien*, eene wijze van wenschen, waarbij men in de gedachte kan invullen: *hoe goed zou het zijn* (XXII. 42.) — *ook gij*, even als mijne leerl. — *en wel op dezen uwen dag*, op dezen voor u gewigtigen en beslissenden dag. — 44. *niet éénen steen in u*, gew. t. *in u niet éénen steen*. — 45. *de verkoopers uit te drijven*, gew. t. *uit te drijven degenen, die daarin verkochten en kochten* (Mr.). — 46. *En mijn*, gew. t. *Mijn* (Mt., Mr.). — XX. 1. *der dagen*, gew. t. *dier d.* — *priesters*, gew. t. *overpriesters* (Mt., Mr.) 2. *zeiden*, gew. t.

ik zal u een ding vragen, en zegt mij
dat: 4 De doop van Johannes, was die
uit den hemel, of uit de menschen?
5 Zij nu overlegden onder elkander, zeg-
gende: Zoo wij zeggen: Uit den he-
mel, hij zal zeggen: Waarom hebt gij
hem niet geloofd? 6 Doch zoo wij zeg-
gen: Uit de menschen, het gansche
volk zal ons steenigen; want het is
overtuigd, dat Johannes een profeet is.
7 En zij antwoordden, dat zij niet wis-
ten van waar. 8 En Jezus zeide tot
hen: Zoo zeg ook ik u niet, door welk
gezag ik dit doe.

9 En hij begon tot het volk deze ge-
lijkenis te zeggen: Een mensch plantte
een wijngaard, en verhuurde hem aan
landlieden, en ging voor geruimen tijd
buiten 's lands. 10 En toen de tijd daar
was, zond hij tot de landlieden eenen
dienstknecht, opdat zij van de vrucht
des wijngaards hem geven zouden; doch
de landlieden sloegen hem, en zonden
hem ledig weg. 11 En hij voer voort
en zond eenen anderen dienstknecht;
doch ook dezen sloegen zij en deden
hem smaadheid aan, en zonden hem
ledig weg. 12 En hij voer voort en
zond eenen derden; doch ook dezen ver-
wondden zij, en wierpen hem uit. 13 De
heer des wijngaards nu zeide: Wat zal
ik doen? Ik zal mijnen geliefden zoon
zenden. Welligt als zij dezen zien,
zullen zij ontzag voor hem hebben.
14 Doch toen de landlieden hem zagen,
overlegden zij onder elkander, zeggende:
Deze is de erfgenaam: laat ons hem
dooden, opdat de erfenis de onze wor-
de! 15 En zij wierpen hem buiten den
wijngaard, en doodden hem. Wat dan
zal de heer des wijngaards doen? 16 Hij
zal komen en die landlieden verder-
ven, en den wijngaard aan anderen
geven. En dit hoorende, zeiden zij:
Dat zij verre! 17 Doch hij zag hen aan,
en zeide: Wat is dan dit, dat geschre-
ven staat: De steen, dien de bouw-
lieden verworpen hebben, deze is
geworden tot hoeksteen? 18 Ieder,
die op dien steen valt, zal verbrijzeld
worden; en op wien hij valt, dien zal
hij verpletteren. 19 En de schriftgeleer-
den en de overpriesters zochten in die
ure de handen aan hem te slaan, doch
zij vreesden het volk; want zij bemerk-
ten, dat hij deze gelijkenis met het
oog op hen gezegd had.

20 En op hem loerende, zonden zij
lagenleggers af, die zich zouden voor-
doen als regtvaardigen; opdat zij hem
op een woord mogten vatten, ten einde
hem over te leveren aan de overheid
en het gezag des stadhouders. 21 En zij
vroegen hem, zeggende: Leeraar! wij
weten dat gij regt spreekt en leert,
en den persoon niet aanneemt, maar
den weg Gods leert naar waarheid.
22 Is het geoorloofd, dat wij den kei-
zer belasting geven, of niet? 23 En
hunne arglistigheid bemerkende, zeide
hij tot hen: 24 Toont mij een denarie!
Wiens beeld en opschrift heeft die?
En zij antwoordden en zeiden: Des kei-
zers. 25 Hij nu zeide tot hen: Derhalve
geeft den keizer weder wat des keizers
is, en Gode wat Godes is. 26 En zij
vermogten niet hem op een woord te
vatten in tegenwoordigheid des volks,
en zich verwonderende over zijn ant-
woord, zwegen zij.

27 Eenige der sadduceërs nu, die
ontkennen dat er eene opstanding is,
traden toe en vroegen hem, 28 zeggende:
Leeraar! Mozes heeft ons voorgeschre-
ven, zoo iemands broeder eene vrouw
heeft en sterft, en deze sterft kinder-
loos, dat dan zijn broeder de vrouw
neme, en zijnen broeder zaad verwekke.
29 Er waren dan zeven broeders. En de
eerste nam eene vrouw, en stierf kin-
derloos. 30 En de tweede 31 en de derde
nam haar, en desgelijks lieten ook al de
zeven geene kinderen achter, en stier-
ven. 32 Eindelijk stierf ook de vrouw.

9—19 (Jez. V. 1—7, Mr. XII. 1—12, Mt. XXI. 33—46), 17 (Ps. CXVIII. 22), 18 (Jez. VIII. 15). — 20—26 (Mt. XXII. 15—22, Mr. XII. 13—17). — 27—38 (Mr. XII. 18—27, Mt. XXII. 23—33), 28 (Deut. XXV. 5).

---

spraken, zeggende. — 3. *een ding*, gew. t. *één ding* (Mt., Mr.). — 5. *hem niet*, gew. t. *hem dan niet* (Mt.). — 6. *het gansche*, gew. t. *al het.* — 9. *Een mensch*, gew. t. *Een zeker m.* — 14. *laat*, gew. t. *komt, laat* (Mt., Mr.). — 19. *schriftgel. en de overpr.* gew. t. *overpr. en de schriftgel.* — 22. *geoorloofd, dat wij... geven*, gew. t. *ons geoorloofd... te geven.* — 23. *hen*, gew. t. *hen: Wat beproeft gij mij* (Mt., Mr.). — 25. *Derhalve geeft*, gew. t. *Geeft derhalve.* — 30. *de tweede*, gew. t. *de tweede nam haar, en ook deze stierf kinderloos* (Mr). — 31. *lieten ook al de zeven*, gew. t. *ook al de ze-*

33 De vrouw dan, wien hunner wordt
zij tot vrouw bij de opstanding? want
al de zeven hebben haar tot vrouw ge-
had. 34 En Jezus zeide tot hen: De
kinderen dezer eeuw trouwen, en wor-
den uitgetrouwd; 35 maar die verwaardigd
worden díe eeuw te erlangen en de op-
standing uit de dooden, zij trouwen
niet, en worden niet uitgetrouwd. 36 Im-
mers zij kunnen ook niet meer ster-
ven; want zij zijn den engelen gelijk,
en zijn kinderen Gods, daar zij kinde-
ren der opstanding zijn. 37 En dat de
dooden worden opgewekt, heeft ook
Mozes aangeduid in het verhaal van
den braambosch, als hij den Heer den
God Abrahams en den God Izaäks en
den God Jakobs noemt. 38 God nu is niet
een God van dooden, maar van leven-
den; want allen leven hem. 39 Eenige
der schriftgeleerden nu antwoordden en
zeiden: Leeraar! gij hebt goed gespro-
ken. 40 Want zij durfden hem niet meer
iets vragen.

41 En hij zeide tot hen: Hoe zeggen
ze, dat de Christus Davids zoon is?
42 En David zelf zegt in het boek der
psalmen: De Heer heeft gezegd tot
mijnen Heer: Zet u aan mijne
regterzijde, 43 totdat ik uwe vijan-
den zet tot eene voetbank uwer
voeten. 44 David dan noemt hem
heer, en hoe is hij diens zoon?

45 En ten aanhoore van al het volk
zeide hij tot hen: 46 Neemt u in acht
voor de schriftgeleerden, die gaarne
wandelen in lange gewaden, en bemin-
nen de begroetingen op de markten, en
de eerste gestoelten in de synagogen,
en de eerste plaatsen aan de maaltij-
den; 47 die de huizen der weduwen
opeten, en voor den schijn lange ge-
beden doen: dezen zullen te zwaarder
oordeel ontvangen.

XXI. 1 En toen hij de oogen op-
sloeg, zag hij de rijken hunne gaven
in de schatkist werpen. 2 En hij zag
ook eene zekere behoeftige weduwe twee
penningen daarin werpen. 3 En hij zei-
de: Met waarheid zeg ik u, dat deze
arme weduwe meer dan allen er in ge-
worpen heeft. 4 Want alle dezen wier-
pen van hunnen overvloed in de ga-
ven, maar deze wierp van haar gebrek
het gansche vermogen, dat zij had, er in.

De gebeurtenissen der toekomst. — Vermaning tot waakzaamheid.

5 En toen eenigen van den tempel
zeiden, dat hij met schoone steenen en
geschenken versierd was, zeide hij:
6 Wat gij daar ziet, er zullen dagen
komen, waarin niet één steen op den
anderen gelaten wordt, die niet wordt
afgebroken. 7 En zij vroegen hem, zeg-
gende: Leeraar! wanneer zal dit zijn?
en wat is het teeken, wanneer dit ge-
schieden zal? 8 Hij nu zeide: Ziet toe,
dat gij u niet laat misleiden! Want
velen zullen komen op mijnen naam,
zeggende: Ik ben het, en de tijd is
genaderd. Gaat hen niet achterna! 9 En
wanneer gij hoort van oorlogen en be-
roeringen, verschrikt niet! want dit
moet eerst geschieden; maar niet ter-
stond is er het einde.

10 Toen zeide hij tot hen: Er zal
opstaan volk tegen volk, en koningrijk
tegen koningrijk, 11 en er zullen groote
aardbevingen zijn, en op verschillende
plaatsen pest en hongersnood; en groote
schrikgestalten en teekenen van den
hemel zullen er zijn. 12 Doch vóór dit
alles zullen ze aan u hunne handen
slaan en u vervolgen, zoodat ze u over-
leveren aan synagogen en gevangenis-
sen, en gij geleid wordt voor koningen
en stadhouders om mijns naams wil.
13 Doch het zal u strekken tot getui-
genis. 14 Legt het dan in uwe harten
weg, niet vooruit te denken aan uwe
verantwoording. 15 Want ík zal u mond
en wijsheid geven, welke al uwe te-

37 (Ex. III. 6). — 40 (Mt. XXII. 46). — 41—44 (Mr. XII. 35—37, Mt. XXII. 41—45), 42 (Ps. CX. 1). — 45—47 (Mr XII. 38—40), 46 (XI. 43, Mt. XXIII. 6, 7). — **XXI.** 1—4 (Mr. XII. 41—44). — 5—11 (Mr. XIII. 1—8, Mt. XXIV. 1—7). — 12—19 (Mr. XIII. 9—13, Mt. X. 17—22, XXIV. 9), 14, 15 (XII. 11, 12).

ven, en zij lieten. — 32. *Eindelijk*, gew. t. *En het laatst van allen* (Mt., Mr.). — 33. *De vrouw — opstanding*, gew. t. *Bij de opstanding dan, wien hunner wordt zij tot vrouw* (Mt., Mr.). — 34. *zeide*, gew. t. *antwoordde en zeide* (Mt.). — 40. *Want*, gew. t. *En* (Mt.). — 45. *tot hen*, gew. t. *tot zijne leerl.* — XXI. 4. *gaven*, gew. t. *gaven Gods.* — 8. *Gaat hen*, gew. t. *Gaat hen dan.* — 11. *en op versch. plaatsen*, gew. t. *op versch. pl. en* (Mr.). — *pest en hongersnood*, gew. t. *hongersn. en pest.* — 15 *wederstaan of wederspre-*

genstanders niet zullen kunnen weder-
staan of wederspreken. 16 En gij zult
overgeleverd worden ook door ouders
en broeders en naastbestaanden en vrien-
den; en zij zullen van u dooden, 17 en
gij zult door allen gehaat worden om
mijns naams wil. 18 En geen haar van
uw hoofd zal verloren gaan. 19 Door
uwe volharding zult gij uw leven winnen.
20 Wanneer gij nu Jeruzalem door
legers ziet omsingeld worden, weet als-
dan, dat hare verwoesting genaderd
is. 21 Dat alsdan die in Judéa zijn,
vlugten naar de bergen; en die in de
stad zijn, dat zij er uitgaan, en die op
het land zijn, dat zij er niet ingaan.
22 Want dit zijn dagen der vergelding,
opdat vervuld worde alles, wat ge-
schreven staat. 23 Wee de zwangeren
en de zogenden in die dagen! Want
er zal groote nood zijn op aarde, en
toorn tegen dit volk; 24 en zij zullen
vallen door de scherpte des zwaards,
en gevankelijk worden weggevoerd on-
der al de heidenen, totdat de tijden
der heidenen vervuld zijn.
25 En er zullen teekenen zijn aan
zon en maan en sterren, en op aarde
benaauwdheid der volken in radeloos-
heid over het gebruis van zee en gol-
ven, 26 als de menschen bezwijken van
vrees en verwachting van hetgeen over
de wereld komt; want de krachten des
hemels zullen wankelen. 27 En alsdan
zullen ze den Zoon des menschen zien
komen in eene wolk met groote kracht
en heerlijkheid. 28 Als nu dit begint te
geschieden, rigt u op en verheft uwe
hoofden! want uwe verlossing nadert.
29 En hij zeide eene gelijkenis tot
hen: Ziet op den vijgeboom en op al
de boomen. 30 Wanneer ze reeds uit-
loopen, gij weet dan van zelf, als
gij dit ziet, dat de zomer reeds nabij
is. 31 Zóó ook gij, wanneer gij dit ziet
geschieden, weet dan, dat het koning-
rijk Gods nabij is. 32 Voorwaar zeg ik
u: dit geslacht zal niet voorbijgaan,
totdat het alles geschiedt. 33 Hemel en
aarde zullen voorbijgaan; maar mijne
woorden zullen niet voorbijgaan.
34 Doch neemt u in acht, dat uwe
harten niet misschien bezwaard worden
door roes en dronkenschap en wereld-
sche zorgen, en die dag u plotseling
overvalle! 35 Want als een strik zal hij
komen over allen, die op den ganschen
aardbodem gezeten zijn. 36 En waakt
te allen tijde, en bidt, dat gij ver-
waardigd moogt worden dit alles, wat
geschieden zal, te ontvlieden, en voor den
Zoon des menschen gesteld te worden.
37 En hij leerde des daags in den
tempel, maar des nachts ging hij uit,
en overnachtte op den berg, genaamd
de Olijfberg. 38 En al het volk kwam
des ochtends tot hem in den tempel,
om hem te hooren.

Aanslag van den Joodschen raad tegen Jezus. — Aanbod van Judas. — Het paaschmaal, — instelling van het Avondmaal, — aanduiding van den verrader. — Wie de meeste is. — Voorzegging der verloochening van Petrus. — „Heeft u wel iets ontbroken?" Zielestrijd van Jezus. — Jezus door Judas verraden, — gevangen genomen, — door Petrus verloochend, — voor den Joodschen raad gesteld.

XXII. 1 Het feest nu van het onge-
zuurde, genaamd het pascha, naderde.
2 En de overpriesters en de schriftge-
leerden zochten, hoe zij hem zouden
kunnen ombrengen; want zij vreesden
het volk.
3 Satan nu voer in Judas, genaamd
Iskariot, zijnde uit het getal der twaalve.
4 En hij ging heen en sprak met de
overpriesters en bevelhebbers, hoe hij
hem hun zou overleveren. 5 En zij ver-
blijdden zich, en kwamen overeen, dat
zij hem geld zouden geven. 6 En hij
deed belofte, en zocht gelegenheid om
hem hun over te leveren zonder oploop.
7 De dag nu van het ongezuurde
kwam, waarop het pascha geslagt moest
worden. 8 En hij zond Petrus en Jo-
hannes af, en zeide: Gaat heen en

20—23 (Mt. XXIV. 15, 16, 19, 21, Mr. XIII. 14, 17, 19), 20 (XIX. 43). — 25—27 (Mr. XIII. 24—26, Mt. XXIV. 29, 30). — 29—33 (Mr. XIII. 28—31, Mt. XXIV. 32—35). — 36 (Mr. XIII. 33, Mt. XXIV. 42). — 37 (Mt. XXI. 17). — **XXII.** 1, 2 (Mr. XIV. 1, 2, Mt. XXVI. 1—5). — 2—6 (Mr. XIV. 10, 11, Mt. XXVI. 14—16), 3 (Jh. XIII. 2, 27). — 7—13 (Mr. XIV. 12—16, Mt. XXVI. 17—19).

ken, gew. t. *wederspreken of wederstaan*. — 19. *Zult gij... winnen*, gew. t. *wint*. — 23. *Wee*, gew. t. *Doch wee* (M., Mr.). — *tegen*, gew. t. *onder*. — 25. *over het gebruis van zee en g.* gew. t. *als zee en golven bruisen*. — 36. *En waakt*, gew. t. *Waakt dan* (Mt.). — XXII. 3. *Satan*, gew. t. *de satan*. — *genaamd*, gew. t. *bijgenaamd*. — 4. *bevelheb-*

maakt ons het pascha gereed, opdat wij het eten. 9 Zij nu zeiden tot hem: Waar wilt gij, dat wij het gereed maken? 10 En hij zeide tot hen: Zie, als gij de stad ingaat, zal u een mensch ontmoeten, die eene kruik water draagt. Volgt hem in het huis, waar hij ingaat, 11 en zegt tot den heer des huizes: De Leeraar zegt tot u: Waar is de intrek, waar ik het pascha kan eten met mijne leerlingen? 12 En híj zal u eene groote, gespreide opperzaal wijzen: maakt het daar gereed. 13 En zij gingen heen, en vonden het, gelijk hij hun gezegd had, en maakten het pascha gereed.

14 En toen de ure gekomen was, zat hij aan, en de apostelen met hem. 15 En hij zeide tot hen: Ik heb zeer verlangd dit pascha met u te eten, vóórdat ik lijd. 16 Want ik zeg u, dat ik het niet meer eten zal, totdat het voleindigd is in het koningrijk Gods. 17 En hij nam een beker, en nadat hij gedankt had, zeide hij: Neemt dezen, en deelt hem onder elkander! 18 Want ik zeg u: ik zal niet drinken van het gewas des wijnstoks, totdat het koningrijk Gods gekomen is. 19 En hij nam brood, en nadat hij gedankt had, brak hij het en gaf het hun, zeggende: Dit is mijn ligchaam, dat voor u gegeven wordt: doet dit tot mijne gedachtenis! 20 En desgelijks nam hij ook den beker na den maaltijd, en zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, dat voor u vergoten wordt. 21 Doch zie, de hand van mijn verrader is bij mij aan de tafel. 22 Want de Zoon des menschen gaat wel henen, gelijk bepaald is; maar wee dien mensch, door wien hij verraden wordt. 23 En zij begonnen onder elkander te vragen, wie uit hen het toch wel mogt zijn, die dat doen zou.

24 En er ontstond ook een twist onder hen, wie van hen de meeste was. 25 Hij nu zeide tot hen: De koningen der volken heerschen over hen, en die over hen gezag voeren, worden weldoeners genaamd. 26 Doch met u zij het niet aldus; maar de meeste onder u worde als de jongste, en de voornaamste als de dienaar. 27 Wie toch is meerder, die aanzit, of die bedient? Is het niet die aanzit? Ik nu ben in uw midden als een die bedient. 28 Doch gíj zijt het, die bij mij volhard hebt in mijne beproevingen. 29 En zoo beschik ik u het koningrijk, gelijk mijn Vader het mij beschikt heeft, 30 opdat gij eet en drinkt aan mijne tafel in mijn koningrijk; en gij zult zitten op troonen, oordeelende de twaalf stammen Israëls. 31 Simon, Simon! zie, de satan heeft ulieden voor zich begeerd om u te ziften als de tarwe; 32 doch ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude. En gij, als gij eens u bekeerd hebt, versterk uwe broederen! 33 Hij nu zeide tot hem: Heer! met u ben ik bereid ook in de gevangenis en in den dood te gaan. 34 En hij zeide: Ik zeg u, Petrus! de haan zal heden niet kraaijen, totdat gij driemaal geloochend hebt, dat gij mij kent.

35 En hij zeide tot hen: Toen ik u uitzond zonder buidel en zak en schoenen, heeft u wel iets ontbroken? Zij nu zeiden: Niets. 36 Hij zeide dan tot hen: Maar nu, die een buidel heeft, neme dien, desgelijks ook een zak; en die geen zwaard heeft, verkoope zijn kleed, en koope er een! 37 Want ik zeg u, dat nog dit, dat geschreven staat, aan mij volbragt moet worden: E n b i j d e o n r e g t v a a r d i g e n w e r d h i j g e r e k e n d. Want ook wat van mij geschreven staat, heeft een einde. 38 Zij nu zeiden: Heer!

14—20 (Mt. XXVI. 20, 26—29, Mr. XIV. 17, 22—25, 1 Cor. XI. 23—25). — 21—23 (Mt. XXVI. 21—25, Mr. XIV. 18—21, Jh. XIII. 21—30). — 24 (IX. 46). — 25, 26 (Mt. XX. 25—27, Mr. X. 42—44). — 30 (Mt. XIX. 28). — 33, 34 (Mt. XXVI. 33—35, Mr. XIV. 29—31, Jh. XIII. 36—38). — 37 (Jez. LIII. 12).

---

bers, der Levitische tempelwacht; gew. t. *de bevelhebbers.* — 11. *gespreide*, eene zaal, waar de spreijen reeds op de aanligplaatsen liggen; vgl. het aanget. op VII. 37. — 14 *de apost.* gew. t. *de twaalf apost.* — 16. *het niet*, gew. t. *daarvan niet.* — *totdat het voleindigd is*, nl. het pascha; totdat het denkbeeld, dat bij het pascha te grond ligt, ten volle verwezenlijkt is (vgl. *totdat het k. G. gekomen is*, v. 18, en *nieuwe wijn*, Mt. en Mr.). — 18. *ik zal*, gew. t. *dat ik... zal.* — 22. *Want*, gew. t. *En.* — 29. *beschik*, als bij wijze van uiterste-wilsbeschikking. — 30. *gij zult zitten*, gew. t. *gij zult gezeten zijn.* — 31. *Simon*, gew. t. *De Heer nu zeide: Simon.* — *voor zich begeerd*, vgl. Job I. 1—11. — 32. *voor u.* Het Grieksch heeft hier het enkelvoud, maar in v. 31 het meervoud. — 34.

ziehier twee zwaarden! En hij zeide
tot hen: Het is genoeg.
39 En uitgaande, vertrok hij, gelijk
hij gewoon was, naar den Olijfberg;
en hem volgden ook de leerlingen.
40 En toen hij aan die plaats gekomen
was, zeide hij tot hen: Bidt dat gij
niet in verzoeking komt! 41 En hij ver-
wijderde zich van hen omtrent een
steenworp, en knielde neder en bad,
42 zeggende: Vader! indien gij dezen
beker van mij wildet doen voorbij-
gaan...! Doch niet mijn wil, maar de
uwe geschiede! 43 En hem verscheen
een engel van den hemel, die hem ver-
sterkte. 44 En terwijl hij in zwaren strijd
was, bad hij des te vuriger. En zijn
zweet werd als droppelen bloeds, die
ter aarde afliepen. 45 En opstaande van
het gebed, kwam hij tot de leerlingen,
en vond hen slapende van droefheid;
46 en hij zeide tot hen: Wat slaapt
gij? Staat op, en bidt dat gij niet in
verzoeking komt!
47 Terwijl hij nog sprak, ziedaar eene
schare; en één der twaalve, genaamd
Judas, ging hun voor, en naderde Je-
zus om hem te kussen. 48 Jezus nu
zeide tot hem: Judas! verraadt gij
den Zoon des menschen met een kus?
49 Toen nu die om hem henen waren,
zagen wat er wezen zou, zeiden zij:
Heer! zullen wij toeslaan met het
zwaard? 50 En één uit hen sloeg den
dienstknecht des hoogepriesters, en hieuw
hem het regter oor af. 51 Doch Jezus
antwoordde en zeide: Laat het zoo
zijn tot hiertoe! En hij raakte het oor
aan, en genas hem. 52 Jezus nu zeide
tot de tegen hem opgekomene over-
priesters en bevelhebbers des tempels en
ouderlingen: Als tegen een roover zijt
gij uitgegaan met zwaarden en stokken:
53 toen ik dagelijks bij u was in den
tempel, hebt gij de handen niet tegen
mij uitgestrekt. Maar dit is úwe ure
en de magt der duisternis.
54 En toen ze Jezus gevangen geno-
men hadden, leidden ze hem weg, en
bragten hem in het huis des hooge-
priesters; en Petrus volgde van verre.
55 En toen ze vuur in het midden van
den voorhof hadden aangestoken, en
daar zamen zaten, zette Petrus zich
midden onder hen neder. 56 Eene ze-
kere dienstmaagd nu, hem bij het vuur
ziende zitten, staarde hem aan, en
zeide: Ook deze was bij hem. 57 Doch
híj verloochende hem, zeggende: Ik ken
hem niet, vrouw! 58 En kort daarna
zag hem een ander, en zeide: Ook
gij zijt van hen. Doch Petrus zeide:
Mensch! ik ben het niet. 59 En na ver-
loop van omtrent een uur verzekerde
een ander en zeide: Naar waarheid,
ook deze was bij hem; want ook is
hij een Galileër. 60 Doch Petrus zeide:
Mensch! ik weet niet wat gij zegt. En
dadelijk, terwijl hij nog sprak, kraaide
de haan. 61 En de Heer keerde zich
om, en zag Petrus aan; en Petrus her-
innerde zich het woord des Heeren,
hoe hij tot hem gezegd had: Eer de
haan heden kraait, zult gij mij drie-
maal verloochenen. 62 En Petrus ging
naar buiten, en weende bitterlijk.
63 En de mannen, die hem gevangen
hielden, bespotten en sloegen hem;
64 en nadat zij hem bedekt hadden,
vroegen zij, zeggende: Profeteer, wie
het is, die u geslagen heeft! 65 En
nog vele andere lasteringen zeiden zij
tegen hem.
66 En als het dag geworden was, ver-
gaderden de ouderlingen des volks,
overpriesters en schriftgeleerden, en zij
bragten hem in hunne vergadering, en
zeiden: Indien gij de Christus zijt, zeg
het ons! 67 Doch hij zeide tot hen:
Zoo ik het u zeg, gij zult het niet ge-
looven; 68 en zoo ik iets vraag, gij
zult niet antwoorden. 69 Doch van nu
aan zal de Zoon des menschen gezeten
zijn aan de regterzijde der almagt Gods.

39—46 (Mt. XXVI. 36—46, Mr. XIV. 32—42). — 47—53 (Mt. XXVI. 47—55, Mr. XIV. 43—49, Jh. XVIII. 1—11). — 54—62 (Mr. XIV. 53, 54, 66—72, Mt. XXVI. 57, 58, 69—75, Jh. XVIII. 15—18, 25—27). — 63—65 (Mr. XIV. 65, Mt. XXVI. 67, 68). — 66—71 (Mt. XXVI. 63—66, Mr. XIV. 61—64).

---

totdat gew. t. *eer* (Mt., Mr.). — 39. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — 42. *indien*, zie het aanget. op XIX. 42. — 45. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — 47. *Terwijl*, gew. t. *En terwijl.* — 49. *zeiden zij*, gew. t. *z. zij tot hem.* — 51. *het oor*, gew. t. *zijn oor.* — 55. *midden onder hen*, gew. t. *in hun midden.* — 57. *Ik ken hem niet, vrouw*, gew. t. *Vrouw, ik ken hem niet.* — 61. *heden kraait*, gew. t. *kraait* (Mt., Mr.). — 64. *hadden*, gew. t. *hadden, sloegen zij hem in het aangezigt, en.* — *vroegen zij*, gew. t. *vroegen zij hem.* — 68. *en*

70 En zij zeiden alle: Gij zijt dan de
Zoon Gods? Hij nu zeide tot hen:
Gij zegt het; want ik ben het. 71 En
zij zeiden: Wat hebben wij nog getui-
gen noodig? want zelve hebben wij het
uit zijnen mond gehoord.

Jezus voor Pilatus. — Jezus voor Herodes. — Jezus en Barabbas. — Jezus tot den kruisdood overgegeven. — Jezus op weg naar Golgotha. — Jezus gekruisigd. — De bespotting. — De beide boosdoeners aan de regter- en linkerzijde. — De duisternis. — Jezus' sterven vergezeld van wonderen. — Zijne begrafenis.

XXIII. 1 En hunne gansche menigte
stond op, en leidde hem tot Pilatus.
2 En zij begonnen hem te beschuldi-
gen, zeggende: Wij hebben bevonden,
dat deze ons volk verkeert, en verbiedt
den keizer belasting te geven, zeggende
dat hij zelf Christus, een koning, is.
3 Pilatus nu vroeg hem, zeggende: Gij
zijt de koning der Joden? En hij ant-
woordde hem en zeide: Gij zegt het.
4 Pilatus nu zeide tot de overpriesters
en de scharen: Ik vind geene schuld
in dezen mensch. 5 Doch zíj hielden
vol, zeggende: Hij zet het volk op,
en leert door geheel Judéa, nadat hij
begonnen is van Galiléa tot hier toe.
6 Toen nu Pilatus van Galiléa hoorde,
vroeg hij, of die mensch een Galileër
was; 7 en vernemende dat hij uit het
gebied van Herodes was, zond hij hem
tot Herodes, die ook zelf in die dagen
te Jeruzalem was.

8 Herodes nu, toen hij Jezus zag,
verblijdde zich zeer; want hij had sedert
lang gewenscht hem te zien, dewijl hij
van hem hoorde; en hij hoopte eenig
teeken door hem te zien geschieden.
9 En hij vroeg hem met vele woorden;
doch hij antwoordde hem niets. 10 En
de overpriesters en de schriftgeleerden
stonden daar, en beschuldigden hem
heftig. 11 En nadat Herodes met zijne
krijgslieden hem veracht en bespot had,
deed hij hem een glanzig kleed om,
en zond hem aan Pilatus terug. 12 En
Pilatus en Herodes werden op dien dag
vrienden met elkander; want zij waren
vroeger met elkander in vijandschap.

13 Pilatus nu riep de overpriesters
en de oversten en het volk zamen,
14 en zeide tot hen: Gij hebt dezen
mensch tot mij gebragt als eenen die
het volk afkeerig maakt, en zie, ik
heb hem in uwe tegenwoordigheid ver-
hoord, en heb in dezen mensch geene
schuld gevonden aan hetgeen, waarover
gij hem aanklaagt. 15 Ja, ook Herodes
niet; want ik heb u tot hem gezon-
den; en zie, er is niets van hem ge-
daan, dat den dood waardig is. 16 Ik
zal hem dan tuchtigen, en loslaten.
18 Doch zij schreeuwden alle te zamen,
zeggende: Weg met dezen, en laat ons
Barabbas los! 19 welke wegens een ze-
ker oproer, dat in de stad geschied
was, en wegens moord in de gevange-
nis was geworpen. 20 Wederom dan riep
Pilatus hun toe, willende Jezus los-
laten. 21 Doch zíj riepen, zeggende:
Kruisig, kruisig hem! 22 Hij nu zeide
ten derden male tot hen: Wat heeft
deze dan kwaads gedaan? Ik heb geene
schuld des doods in hem gevonden:
ik zal hem dan tuchtigen, en loslaten.
23 Doch zíj hielden aan met luid ge-
roep, en eischten dat hij gekruisigd
zou worden; en hun geroep en dat der
overpriesters kreeg de overhand. 24 En
Pilatus besloot, dat hun eisch geschie-
den zou. 25 En hij liet los dengene,
die wegens oproer en moord in de ge-
vangenis was geworpen, welken zij eisch-
ten, en Jezus gaf hij over aan hun-
nen wil.

26 En als ze hem wegleidden, grepen
ze een zekeren Simon van Cyrene, die
van het veld kwam, en legden hem het
kruis op, om het achter Jezus te dra-
gen. 27 En hem volgde eene groote me-
nigte van het volk en van vrouwen,
die over hem jammerden en treurden.
28 Doch Jezus wendde zich tot haar, en

XXIII. 1—4 (Mt. XXVII. 1, 2, 11, 12, Mr. XV. 1—3, Jh. XVIII. 28—38). — 13—25 (Mr. XV. 6—15, Mt. XXVII. 15—26, Jh. XVIII. 39, 40). — 26—32 (Mt. XXVII. 32, Mr. XV. 20, 21, Jh. XIX. 17).

---

zoo ik, gew. t. *en zoo ik ook.* — *niet antwoorden*, gew. t. *mij niet antwoorden, noch mij loslaten.* — 69. *Doch van*, gew. t. *van.* — XXIII. 2. *ons volk*, gew. t. *het volk.* — *verkeert*, op een verkeerden weg brengt. — 8. *van hem*, gew. t. *veel van hem.* — 16. *tuchtigen*, geeselen. — *loslaten.* De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 17: *En hij moest hun op het feest éénen loslaten* (Mt., Mr.). — 24. *En Pil.* gew. t. *Pil. nu.* — 25. *liet los*,

zeide: Dochters van Jeruzalem, weent
niet over mij; maar weent over u zelve
en over uwe kinderen! 29 Want zie, er
zullen dagen komen, waarin men zeg-
gen zal: Zalig de onvruchtbaren, en
de schoten die niet gebaard, en de bor-
sten, die niet gevoed hebben! 30 Alsdan
zal men beginnen te zeggen tot de ber-
gen: Valt op ons! en tot de heuve-
len: Bedekt ons! 31 Want indien men
dit doet aan het sappig hout: wat zal
aan het dorre geschieden? 32 En er
werden ook twee anderen, kwaaddoe-
ners, weggeleid, om met hem te wor-
den ter dood gebragt.
33 En toen ze gekomen waren aan de
plaats, genaamd de Schedelplaats, krui-
sigden ze hem aldaar, en de kwaaddoe-
ners, den éénen aan de regter-, den
anderen aan de linkerzijde. 34 Jezus nu
zeide: Vader vergeef hun! want zij we-
ten niet wat zij doen. En zij verdeel-
den zijne kleederen, en wierpen het lot.
35 En het volk stond daar, en zag
toe. En ook de oversten beschimp-
ten hem, zeggende: Anderen heeft hij
geholpen: hij helpe zich zelven, indien
hij de uitverkoren Christus Gods is!
36 En hem bespotten ook de krijgs-
knechten, en traden toe 'en boden hem
edik aan, 37 en zeiden: Indien gij de
koning der Joden zijt, help u zelven!
38 En er was ook een opschrift boven
hem: Deze is de koning der Joden.
39 Één nu der gehangene kwaad-
doeners lasterde hem: Zijt gij niet de
Christus? Help u zelven en ons! 40 Doch
de andere, hem bestraffende, antwoordde
en zeide: Vreest ook gij God niet,
daar gij toch in dezelfde straf zijt?
41 En wij te regt; want wij ontvangen
waardig hetgeen wij gedaan hebben;
maar deze heeft niets onbehoorlijks ge-
daan. 42 En hij zeide: Jezus, gedenk
mijner, wanneer gij in uw koningrijk
gekomen zijt! 43 En hij zeide tot hem:
Voorwaar zeg ik u: heden zult gij met
mij in het paradijs zijn.
44 En het was reeds omtrent de zesde
ure, en er kwam duisternis over ge-
heel de aarde tot de negende ure toe.
45 En de zon werd verduisterd, en het
voorhangsel des tempels scheurde door-
midden. 46 En Jezus, met luider stem
roepende, zeide: Vader! in uwe han-
den beveel ik mijnen geest. En nadat
hij dit gezegd had, gaf hij den geest.
47 Toen nu de hoofdman zag wat er
geschied was, verheerlijkte hij God,
zeggende: Werkelijk was deze mensch
regtvaardig! 48 En al de scharen, die
tot dit schouwspel waren zamengeko-
men, toen zij aanschouwden wat er ge-
schied was, keerden terug, zich op de
borst slaande. 49 En al zijne bekenden
stonden van verre, en vrouwen, die hem
van Galiléa gevolgd waren, en dit
zagen.
50 En zie, een man met name Jozef, zijnde
een raadsheer, een goed en regtvaardig
man — 51 deze had niet ingestemd met
hunnen raad en hun doen —, van Arima-
théa, eene stad der Joden, die wachtte op
het kongrijk Gods: 52 deze ging tot Pila-
tus, en verzocht om het ligchaam van
Jezus. 53 En nadat hij het afgenomen
had, wikkelde hij het in lijnwaad, en
legde hem in een graf, dat in steen
was uitgehouwen, waarin nog nooit
iemand gelegen had. 54 En het was de
dag der voorbereiding; de sabbat brak
aan. 55 En er volgden vrouwen, die
met hem uit Galiléa gekomen waren,
en beschouwden het graf, en hoe zijn
ligchaam gelegd was. 56 En toen zij
waren teruggekeerd, bereidden zij spe-
cerijen en zalven; en op den sabbat
rustten zij naar het gebod.

33—39 (Mt. XXVII. 33—44, Mr. XV. 22—32, Jh. XIX. 17—24). — 44—49 (Mt. XXVII. 45—56, Mr. XV. 33—41, Jh. XIX. 30). — 50—55 (Mr. XV. 42—47, Mt. XXVII. 57—61, Jh. XIX. 38—42). — 56 (Mr. XVI. 1).

---

gew. t. *liet hun los* (Mt., Mr.). — 29. *gevoed*, gew. t. *gezoogd*. — 35. *oversten*, gew. t. *oversten met hen*. — 38. *boven hem*, gew. t. *boven hem geschreven met Grieksche en Romeinsche en Hebreeuwsche letters* (Jh.). — 35. *de uitverkoren Christus Gods*, gew. t. *de Christus, de uitverkorene Gods*. — 39. *Zijt gij niet de Christus*, gew. t. *zeggende: Indien gij de Christus zijt*. — 40. *hem — zeide*, gew. t. *antwoordende, bestraft hem en zeide*. — 42. *zeide: Jezus*, gew. t. *zeide tot Jezus: Heer*. — 43. *hij*, gew. t. *Jezus*. — 44. *het was reeds*, gew. t. *het was* (Mt., Mr.). — 51. *die*, gew. t. *die ook zelf* (Mr.). — 53. *hem*, gew. t. *het*. — 54. *de sabbat*, gew. t. *en de sabbat*. — 55. *volgden*, gew. t. *volgden*

De vrouwen aan het graf. — Twee engelen verkondigen haar Jezus' opstanding. — Verschijning aan de beide Emmaüsgangers, — aan de vergaderde leerlingen. — Jezus' hemelvaart.

XXIV. 1 Op den eersten dag nu der
week, in den vroegen ochtend, kwamen zij aan het graf, medebrengende
de specerijen, die zij bereid hadden.
2 En zij vonden den steen van het graf
afgewenteld, 3 en toen zij er ingingen,
vonden zij het ligchaam niet. 4 En het
geschiedde, terwijl zij hierover verlegen
waren, zie, twee mannen stonden bij
haar in schitterende kleederen. 5 En
toen zij bevreesd werden en het aangezigt ter aarde bogen, zeiden zij tot
haar: Wat zoekt gij den levende bij
de dooden? 6 Hij is hier niet, maar hij
is opgestaan. Herinnert u, hoe hij tot
u gesproken heeft, toen hij nog in
Galiléa was, 7 zeggende: De Zoon des
menschen moet worden overgeleverd in
de handen der zondige menschen, en
gekruisigd worden, en ten derden dage
opstaan. 8 En zij herinnerden zich zijne
woorden. 9 En terugkeerende van het
graf, berigtten zij dit alles aan de elve
en aan al de overigen. 10 Het waren
nu Maria Magdalena en Johanna en
Maria, de moeder van Jacobus en de
overige met haar, die dit tot de apostelen zeiden. 11 En hare woorden schenen hun toe als beuzeltaal, en zij geloofden haar niet.

13 En zie, twee uit hen gingen op dien
dag naar een vlek, dat zestig stadiën van
Jeruzalem lag, met name Emmaüs; 14 en
zij voerden gesprek met elkander over alles,
wat er gebeurd was. 15 En het geschiedde,
terwijl zij gesprek voerden en elkander
vragen deden, dat Jezus zelf naderde,
en met hen ging; 16 doch hunne oogen
werden weêrhouden om hem te herkennen. 17 En hij zeide tot hen: Welke
zijn die woorden, die gij wandelende
met elkander wisselt, en waarom ziet
gij droevig? 18 Één nu, wiens naam
was Kleopas, antwoordde en zeide tot
hem: Zijt gij de eenige vreemdeling te
Jeruzalem, die niet weet wat dezer
dagen daar geschied is? 19 En hij zeide
tot hen: Wat? En zij zeiden hem: Wat
geschied is met Jezus den Nazarener,
die een profeet was, magtig in werk
en woord voor God en al het volk,
20 en hoe onze overpriesters en oversten hem hebben overgeleverd tot de
straf des doods, en hem gekruisigd
hebben. 21 Wij nu hoopten, dat hij degene was, die Israël verlossen zou;
evenwel ook bij dit alles is het heden
de derde dag, sedert dit geschied is.
22 Maar ook eenige vrouwen uit ons
hebben ons ontsteld, die in den ochtend
aan het graf waren; 23 en toen zij zijn
ligchaam niet vonden, kwamen zij en
zeiden, dat zij zelfs eene verschijning
van engelen hadden gezien, die zeiden,
dat hij leefde. 24 En eenigen der onzen
gingen naar het graf, en vonden het
zoo, gelijk de vrouwen gezegd hadden;
doch hem zagen zij niet. 25 En hij
zeide tot hen: O gij onverstandigen en
tragen van hart om te gelooven aan
alles, wat de profeten gesproken hebben! 26 Moest niet de Christus dit lijden, en zoo zijne heerlijkheid ingaan?
27 En beginnende van Mozes en van al
de profeten, legde hij hun in al de
schriften uit hetgeen van hem geschreven stond.

28 En zij naderden het vlek, waar
zij henengingen, en hij hield zich alsof
hij verder wilde gaan. 29 En zij dwongen hem, zeggende: Blijf bij ons; want
het is tegen den avond, en de dag is
reeds gedaald. En hij ging binnen, om
bij hen te blijven. 30 En het geschiedde,
terwijl hij met hen aanzat, dat hij het
brood nam en dankte, en het brak en
hun gaf. 31 En hunne oogen gingen
open, en zij herkenden hem; en hij
verdween van hen. 32 En zij zeiden
tot elkander: Brandde niet ons hart in
ons, als hij tot ons sprak op den weg;
als hij ons de schriften opende? 33 En
zij stonden op te dier ure en keerden

XXIV. 1—11 (Mr. XVI. 1—8, Mt. XXVIII. 1—8, Jh. XX. 1, 12), 7 (XVIII. 32. 33). — 27 (v. 44).

ook. — XXIV. 1. *hadden*, gew. t. *hadden, en eenige met haar* (v. 10). — 3. *ligchaam*, gew. t. *ligchaam des Heeren Jezus.* — 11. *niet.* De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 12: *Petrus nu stond op, en liep naar het graf, en toen hij zich bukte, zag hij de doeken alleen liggen; en hij ging naar huis, zich verwonderende over hetgeen er geschied was* (Jh. XX. 6, 10). — 29. *is reeds*, gew. t. *is.* — 31. *hij verdween van hen*, hij werd onzigtbaar, en was niet meer bij hen. — 32. *als hij ons*, gew. t. *en als hij ons.*

terug naar Jeruzalem, en vonden de
elve en die bij hen waren, verzameld,
welke zeiden: [34] De Heer is werkelijk
opgestaan, en aan Simon verschenen.
[35] En zij verhaalden wat op den weg
geschied was, en hoe hij hun bekend ge-
worden was bij het breken van het brood.

[36] Terwijl zij nu zoo spraken, stond
hij zelf in hun midden. [37] En zij
verschrikten en werden bevreesd, en
meenden een geest te zien. [38] En hij
zeide tot hen: Waarom zijt gij ont-
roerd? en waarom komen er overleg-
gingen op in uw hart? [39] Ziet aan
mijne handen en mijne voeten, dat ik
zelf het ben. Betast mij en ziet! want
een geest heeft geen vleesch en been,
gelijk gij ziet dat ik heb. [41] Toen zij
nu het nog niet geloofden van blijd-
schap, en zich verwonderden, zeide hij
tot hen: Hebt gij hier iets te eten?
[42] Zij nu gaven hem een stuk gebak-
ken visch en wat honigraat. [43] En hij
nam en at het voor hunne oogen.

[44] En hij zeide tot hen: Dit zijn
mijne woorden, die ik tot u sprak,
toen ik nog bij u was, dat alles moest
vervuld worden, wat in de wet van
Mozes en de profeten en de psalmen
van mij geschreven staat. [45] Toen opende
hij hun verstand om de schriften te
verstaan, [46] en zeide tot hen: Zóó staat
er geschreven, dat de Christus moet
lijden en uit de dooden opstaan ten
derden dage, [47] en op zijnen naam ge-
predikt worden bekeering en vergeving
van zonden onder al de volken, begin-
nende van Jeruzalem. [48] Gij zijt getui-
gen hiervan. [49] En zie, ik zend de be-
lofte mijns Vaders op u; doch blijft
gij in de stad, totdat gij kracht uit
den hooge hebt aangedaan!

[50] En hij leidde hen uit tot naar
Bethanië, en zijne handen opheffende,
zegende hij hen. [51] En het geschiedde,
terwijl hij hen zegende, dat hij van
hen scheidde. [52] En zij keerden naar
Jeruzalem terug met groote blijdschap,
[53] en waren altijd in den tempel, prij-
zende en lovende God.

---

34 (1 Cor. XV. 5). — 36—39, 49 (Jh. XX. 19—23). — 50—52 (Hand. I. 9—12).

---

36. *hij zelf*, gew. t. *Jezus zelf.* — *midden*, gew. t. *midden, en zeide tot hen: Vrede zij u* (Jh.). — 38. *uw hart*, gew. t. *uwe harten.* — 39. *heb.* De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 40: *En toen hij dit gezegd had, wees hij hun de handen en de voeten* (Jh.). — 44. *mijne*, gew. t. *de.* — 46. *dat de Chr. moet*, gew. t. *en zóó moest de Chr.* — 48. *Gij*, gew. t. *En gij.* — 49. *stad*, gew. t. *stad Jeruzalem.* — 51. *scheidde*, gew. t. *scheidde, en opvoer naar den hemel.* — 52. *En zij*, gew. t. *En zij, nadat zij hem hadden aangebeden.* — *God*, gew. t. *God. Amen.*

HET EVANGELIE

VAN

JOHANNES.

Inleiding.

I. 1 In den beginne was het Woord,
en het Woord was bij God, en het
Woord was God. 2 Dit was in den be-
ginne bij God. 3 Alle dingen zijn door
hetzelve geworden, en zonder hetzelve
is ook niet één ding geworden, dat ge-
worden is. 4 In hetzelve was leven, en
het leven was het licht der menschen.
5 En het licht scheen in de duisternis,
en de duisternis begreep hetzelve niet.
6 Er was een mensch, van God ge-
zonden; zijn naam was Johannes. 7 Deze
kwam tot getuigenis, om te getuigen
van het licht, opdat allen door hem
gelooven zouden. 8 Hij was het licht
niet, maar hij kwam om te getuigen
van het licht. 9 Het ware licht, dat
iederen mensch verlicht, kwam in de
wereld. 10 Hij was in de wereld, en de
wereld was door hem geworden, en de
wereld kende hem niet. 11 Hij kwam
tot het zijne, en de zijnen namen hem
niet aan. 12 Doch zoovelen hem aan-
namen, hun gaf hij magt om kinderen
Gods te worden, hun die in zijnen
naam gelooven, 13 die niet uit bloed, of
uit den wil des vleesches, of uit den
wil des mans, maar uit God geboren
zijn.
14 En het Woord is vleesch gewor-
den, en heeft onder ons gewoond —
en wij hebben zijne heerlijkheid aan-
schouwd, eene heerlijkheid als die des
Eeniggeborenen van den Vader —, vol
genade en waarheid. 15 Johannes ge-
tuigt van hem en roept, zeggende:
Deze is het, van wien ik zeide: Die na
mij komt, gaat mij voor; want hij was
eerder dan ik. 16 Want uit zijne vol-
heid hebben wij allen ontvangen, en
wel genade bij genade. 17 Want de wet
is door Mozes gegeven; de genade en
de waarheid is door Jezus Christus ge-
worden. 18 Niemand heeft ooit God ge-
zien; de eeniggeboren Zoon, die in
den schoot des Vaders is, híj heeft het
verhaald.

Getuigenis van Johannes den dooper voor de afgezondenen uit Jeruzalem, — voor zijne leerlingen. — De eerste leerlingen van Jezus. — Bruiloft te Kana.

19 En dit is de getuigenis van Jo-
hannes, toen de Joden uit Jeruzalem
priesters en Leviten hadden afgezon-
den, om hem te vragen: Wie zijt gij?
20 En hij beleed en loochende het niet,

I. 2 (XVII. 5). — 3 (Col. I. 16, Hebr. I. 2). — 4 (V. 26, VIII. 12). — 5 (III. 19). — 6 (Mt. III. 1, Mr. I. 4, Lc. III. 2). — 12 (Rom. VIII. 14—16). — 15 (v. 30). — 18 (VI. 46, Ex. III. 20).

I. 1. *het Woord*, of, gelijk de Gr. uitdrukking luidt, *de Logos;* eene benaming, waarmede Joh. Jezus aanduidt naar zijn wezen en werken vóór zijne menschwording. — 5. *scheen*, nl. door de openbaringen onder het o. v. bij welke het Woord werkzaam was, gelijk bij de wording aller dingen (v. 3). — *de duisternis*, de wereld, over welke de duisternis der zonde lag uitgebreid. — 6. *van het licht*, van Jezus, *het licht der menschen* (v. 4). — 9. *Het ware licht — wereld*, stv. en and. *Dit was het ware licht, dat in de wereld komende iederen mensch verlicht.* — 11. *Hij*, nl. het Woord of de Logos. — *het zijne*, zijn eigendom, het Joodsche volk, bij hetwelk hij reeds werkzaam was geweest vóór zijne menschwording (v. 5). — 15. *gaat mij voor*, is meerder dan ik; eigl. *is vóór mij geworden*, wat, gelijk uit het Gr. blijkt, niet van *tijd*, maar van *plaats* of *rang* verstaan moet worden. — 16. *Want*, gew. t. *En.* — *genade bij genade*, eigl. *genade voor genade*, zoodat als 't ware de eene genade de andere vervangt. — 18. *het verhaald*, nl. wat hij bij den Vader gezien heeft. — 19. *de Joden*, bij Joh. dikwijls de *Joodsche oversten te Jeruzalem.*

en hij beleed: Ik ben de Christus niet. 21 En zij vroegen hem: Wat dan nu? Zijt gij Elia? En hij zeide: Ik ben het niet. Zijt gij de profeet? En hij antwoordde: Neen. 22 Zij zeiden dan tot hem: Wie zijt gij? opdat wij antwoord kunnen geven aan onze zenders: wat zegt gij van u zelven? 23 Hij zeide: Ik ben de stem eens roependen in de woestijn: Maakt den weg des Heeren regt! gelijk Jezaja, de profeet, gezegd heeft. 24 En er waren afgezondenen uit de farizeërs, 25 en zij vroegen hem en zeiden tot hem: Waarom doopt gij dan, indien gij de Christus niet zijt, noch Elia, noch de profeet? 26 Johannes antwoordde hun, zeggende: Ik doop met water: midden onder u staat een dien gij niet kent, 27 die na mij komt; wien ik niet waardig ben, dat ik hem den schoenriem losmake. 28 Dit geschiedde te Bethanië, aan de overzijde der Jordaan, waar Johannes doopte.

29 Des anderen daags ziet hij Jezus tot zich komen, en zegt: Ziedaar het lam Gods, dat de zonde der wereld draagt! 30 Deze is het, van wien ik zeide: Na mij komt een man, die mij voorgaat; want hij was eerder dan ik. 31 En ik kende hem niet; maar opdat hij aan Israël openbaar zou worden, daarom ben ik komen doopen met water. 32 En Johannes getuigde, zeggende: Ik heb den geest zien nederdalen als eene duif uit den hemel, en hij bleef op hem. 33 En ik kende hem niet; maar die mij gezonden heeft om te doopen met water, die had mij gezegd: Op wien gij den geest ziet nederdalen en op hem blijven, deze is het, die doopt met heiligen geest. 34 En ik heb het gezien, en heb getuigd, dat deze de Zoon Gods is. 35 Des anderen daags stond Johannes wederom daar, en twee van zijne leerlingen. 36 En hij ziet Jezus aan, die daar wandelde, en zegt: Ziedaar het lam Gods! 37 En die twee leerlingen hoorden hem dit zeggen, en volgden Jezus. 38 Jezus nu keert zich om, en hen ziende volgen, zegt hij tot hen: 39 Wat zoekt gij? Zij nu zeiden tot hem: Rabbi! (wat overgezet wil zeggen: Leeraar) waar hebt gij uw verblijf? 40 Hij zegt tot hen: Komt, en gij zult zien. Zij kwamen dan en zagen, waar hij zijn verblijf had, en bleven dien dag bij hem. Het was omtrent de tiende ure. 41 Andreas, de broeder van Simon Petrus, was een van de twee, die het van Johannes gehoord hadden, en hem gevolgd waren. 42 Deze vindt het eerst zijnen broeder Simon, en zegt tot hem: Wij hebben den Messias gevonden (wat overgezet wil zeggen: de Christus). 43 Hij bragt hem tot Jezus. Jezus zag hem aan en zeide: Gij zijt Simon, de zoon van Jona, gij zult Kefas heeten (wat overgezet wordt: Petrus).

44 Des anderen daags wilde hij vertrekken naar Galiléa, en hij vindt Philippus. En Jezus zegt tot hem: Volg mij! 45 Philippus nu was van Bethsaïda, uit de stad van Andreas en Petrus. 46 Philippus vindt Nathanaël, en zegt tot hem: Van wien Mozes in de wet geschreven heeft, en de profeten, dien hebben wij gevonden, Jezus, den zoon Jozefs, van Nazaret. 47 En Nathanaël zeide tot hem: Kan er uit Nazaret iets goeds komen? Philippus zegt tot hem: Kom en zie! 48 Jezus zag Nathanaël tot zich komen, en zeide van hem: Ziedaar waarlijk een Israëliet, in wien geen bedrog is! 49 Nathanaël zegt tot hem: Van waar kent gij mij? Jezus antwoordde en zeide tot hem: Vóór dat Philippus u riep, zag ik u, toen

21 (Mal. IV. 5, 1 Deut. XVIII. 15). — 23 (Jez. XL. 3). — 26, 27 (Mt. III. 11, Mr. I. 7, 8, Lc. III. 16, Hand. XIII. 25) — 29 (LIII. 7, 4, 5). — 30 (v. 15). — 32, 33 (Mt. III. 16, Mr. I. 10, Lc. III. 22). — 36 (v. 29). — 43 (Mt. XVI. 18). — 45 (XXI. 2).

21. *Elia.* De Joden verwachtten eene ligchamelijke wederverschijning van Elia, volgens eene verkeerde opvatting van Mal. IV. 5 (Mt. XVI. 14, XVII. 10, XXVII. 47). — *de profeet,* van wien Mozes voorzegd had Deut. XVIII. 15. — 24. *er waren afgezondenen*, gew. t. *de afgezondenen waren.* — 26. *midden*, gew. t. *doch midden.* — 27. *die na mij komt,* gew. t. *hij is het, die na mij komt* (v. 15, 30). — *wien ik*, gew. t. *die mij voorgaat, wien ik* (v. 15, 30). — 28. *Bethanië*, gew. t. *Bethabara.* — 29. *hij*, gew. t. *Johannes.* — *draagt*, Stv. en and. *wegneemt.* — 39. *Wat zoekt gij*, wat verlangt gij. — 40. *gij zult zien*, gew. t. *ziet* (v. 48). — *de tiende ure.* des namiddags vier ure. — 43. *Hij*, gew. t. *En hij.* — *Jezus*, gew. t. *Jezus nu.* — *Petrus*, d. i. *Rots-man.* — 44. *wilde hij*, gew. t. *wilde Jezus.* — *Jezus*, gew. t. *hij.* — 47. *uit Nazaret*, eene zoo onaanzienlijke stad, die in de schriften der profeten niet genoemd wordt. — 49. *zag ik u,* door de hoogere we-

gij onder den vijgeboom waart. 50 Nathanaël antwoordde hem: Rabbi! gij zijt de Zoon Gods, gij zijt de koning Israëls! 51 Jezus antwoordde en zeide tot hem: Omdat ik u zeide: ik zag u onder den vijgeboom, zoo gelooft gij? Gij zult grootere dingen zien dan deze. 52 En hij zegt tot hem: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: gij zult den hemel geopend zien, en de engelen Gods opstijgende en nederdalende op den Zoon des menschen.

II. 1 En op den derden dag was er eene bruiloft te Kana in Galiléa, en de moeder van Jezus was aldaar. 2 En ook Jezus en zijne leerlingen waren tot de bruiloft genoodigd. 3 En toen er wijn ontbrak, zeide de moeder van Jezus tot hem: Ze hebben geen wijn meer. 4 Jezus zegt tot haar: Wat heb ik met u te doen, vrouw! Nog is mijne ure niet gekomen. 5 Zijne moeder zegt tot de dienaren: Wat hij u zeggen zal, doet dat! 6 Er stonden nu aldaar zes steenen kruiken voor de reiniging naar het gebruik der Joden, houdende elk twee of drie metreten. 7 Jezus zegt tot hen: Vult de kruiken met water! En zij vulden ze tot boven toe. 8 En hij zegt tot hen: Schept nu, en brengt het aan den hofmeester; en zij bragten het. 9 Als nu de hofmeester het water proeft, dat wijn geworden is — en hij wist niet, van waar die was, maar de dienaren wisten het, die het water geschept hadden —, zoo roept de hofmeester den bruidegom, 10 en zegt tot hem: Ieder mensch zet eerst den besten wijn op, en wanneer ze goed gedronken hebben, alsdan den minsten; maar gij hebt den besten wijn tot nu toe bewaard.

11 Dit begin zijner teekenen maakte Jezus te Kana in Galiléa, en hij openbaarde zijne heerlijkheid, en zijne leerlingen geloofden in hem. 12 Daarna ging hij af naar Kapernaüm, hij en zijne moeder en zijne broeders en zijne leerlingen, en daar bleven zij niet vele dagen.

Jezus te Jeruzalem op het p a a s c h f e e s t. — Uitdrijving der verkoopers uit den tempel. — Velen gelooven in Jezus. — Gesprek met Nicodemus. — Jezus doopt in het land van Judéa, en velen gaan tot hem. — Laatste getuigenis van Johannes den dooper.

13 En het pascha der Joden was nabij, en Jezus ging op naar Jeruzalem. 14 En hij vond in den tempel degenen, die ossen en schapen en duiven verkochten, en de wisselaars, die daar zaten. 15 En nadat hij een geesel van touwen gemaakt had, dreef hij hen alle uit den tempel, ook de schapen en de ossen; en het geld der wisselaars stortte hij uit, en de tafels keerde hij om. 16 En tot degenen, die de duiven verkochten, zeide hij: Neemt deze dingen weg van hier; maakt het huis mijns Vaders niet tot een huis van handel! 17 Zijne leerlingen herinnerden zich, dat er geschreven stond: D e ij v e r v o o r u w h u i s z a l m ij v e r t e r e n. 18 De Joden dan antwoordden en zeiden tot hem: Welk teeken toont gij ons, daar gij zoo iets doet? 19 Jezus ant-

---

52 (Gen. XXVIII. 12). — **II.** 14—16 (Mt. XXI. 12, 13, Mr. XI. 15—17, Lc. XIX. 45, 46). — 17 (Ps. LXIX. 10). — 19 (Mt. XXVI. 61).

---

tenschap, die Jezus eigen was, en van welke vooral Joh. vele proeven mededeelt (II. 24, 25, IV. 17, 18, VI. 64, XIII. 11, 18, 21, 38, XX. 27, vgl. v. 25). — 50. *antwoordde hem*, gew. t. *antwoordde en zeide tot hem.* — 52. *gij zult*, gew. t. *van nu aan zult gij* (Mt. XXVI. 64). — *gij zult den h.* — *op den Zoon des m.*, eene toespeling op Jakobs droomgezigt. De gansche werkzaamheid van Jezus op aarde zou het bewijs dragen van de innigste gemeenschap tusschen hem en den Vader. — II. 2. *genoodigd*, als naastbestaanden (v. 1), of althans als vrienden. — 4. *Wat heb ik met u te doen*, of meer letterlijk, *Wat is er tusschen mij en u.* Jezus acht al het aardsche ondergeschikt aan het hoogere, en zoo wil en mag hij geen wonder doen enkel om den wille zijner moeder (Mt. XII. 46—50). — *vrouw*, een eernaam (XIX. 26). — 6. *voor de reiniging der Joden*, voor de veelvuldige wasschingen, bij de Joden in gebruik (Mr. VII. 4). — *metreten.* Een metreet had den inhoud van omtrent een half anker. — 14. *in den tempel*, in den voorhof der heidenen. — *degenen — verkochten*, ten gerijve van hen die offerdieren wilden koopen. — *wisselaars*, die vreemde munten inwisselden tegen den halven sikkel, dien ieder Jood jaarlijks als hoofdgeld betalen moest (vgl. het aangeteek. op Mt. XVII. 24). — 15. *hen alle... ook de schapen en*, and. *ze alle... zoo de schapen als.* — 17. *Zijne leerl.* gew. t. *Zijne leerl. nu.* — *zal mij verteren*, gew. t. *heeft mij verteerd.* —

woordde en zeide tot hen: Verbreekt dezen tempel, en in drie dagen zal ik hem weder oprigten. [20] De Joden dan zeiden: Zes en veertig jaren is er aan dezen tempel gebouwd, en gij zult hem in drie dagen weder oprigten? [21] Hij nu sprak van den tempel zijns ligchaams. [22] Toen hij dan uit de dooden was opgestaan, herinnerden zijne leerlingen zich, dat hij dit gezegd had; en zij geloofden de schrift, en het woord, dat Jezus gesproken had.

[23] Als hij nu te Jeruzalem was op het paaschfeest, geloofden velen in zijnen naam, daar zij zijne teekenen zagen, die hij deed. [24] Doch Jezus zelf vertrouwde hen niet, dewijl hij hen alle kende, [25] en omdat hij niet noodig had, dat iemand van een mensch getuigde; want zelf wist hij, wat in een mensch was.

III. [1] Er was nu een mensch uit de farizeërs, Nicodemus was zijn naam, een overste der Joden. [2] Deze kwam des nachts tot hem, en zeide tot hem: Rabbi! wij weten, dat gij als leeraar van God gekomen zijt; want niemand kan die teekenen doen, die gij doet, zoo God niet met hem is. [3] Jezus antwoordde en zeide tot hem: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: zoo iemand niet van boven geboren wordt, hij kan het koningrijk Gods niet zien. [4] Nicodemus zeide tot hem: Hoe kan een mensch geboren worden als hij oud is? Hij kan toch niet andermaal den schoot zijner moeder ingaan, en geboren worden? [5] Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: zoo iemand niet geboren wordt uit water en geest, hij kan het koningrijk Gods niet ingaan. [6] Wat uit het vleesch geboren is, is vleesch; en wat uit den geest geboren is, is geest. [7] Verwonder u niet, dat ik u zeide: Gijlieden moet van boven geboren worden. [8] De wind waait waarheen hij wil, en zijn geluid hoort gij, maar gij weet niet van waar hij komt, en waar hij henengaat: zóó is het met ieder, die uit den geest geboren is. [9] Nicodemus antwoordde en zeide tot hem: Hoe kan dit geschieden? [10] Jezus antwoordde en zeide tot hem: Gij zijt de leeraar Israëls, en dit begrijpt gij niet? [11] Voorwaar, voorwaar zeg ik u: wij spreken wat wij weten, en getuigen wat wij gezien hebben; en onze getuigenis neemt gijlieden niet aan. [12] Indien ik u het aardsche zeg, en gij niet gelooft: hoe zult gij gelooven, zoo ik u het hemelsche zeg? [13] En niemand is opgestegen ten hemel, dan die uit den hemel is nedergedaald, de Zoon des menschen, die in den hemel is. [14] En gelijk Mozes in de woestijn de slang verhoogde, zóó moet de Zoon des menschen verhoogd worden, [15] opdat ieder, die in hem gelooft, eeuwig leven hebbe. [16] Want zóó lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder, die in hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe. [17] Want God heeft zijnen Zoon niet in de wereld gezonden, opdat hij de wereld oordeele, maar opdat de wereld door hem behouden worde. [18] Die in hem

---

25 (VI. 64). — **III.** 1 (VII. 50, XIX. 39). — 2 (IX. 16, 33). — 6 (Rom. VIII. 5, 6). — 11 (v. 32). — 14 (Num. XXI. 8, 9). — 15 (v. 36). — 16 (1 Jh. IV. 9, Rom. V. 8, VIII. 31). — 17 (XII. 47). — 18 (V. 24, XII. 48).

---

20. *zes en veertig jaren*, nl. sedert den herbouw, begonnen door Herodes den groote. — 22. *dat hij dit*, gew. t. *dat hij hun dit*. — III. 1. *overste der Joden*, lid van den Joodschen raad. — 5. *water*, het water des doops, als het door Joh. en Jezus (v. 22, IV. 2) gebezigde zinnebeeld van reiniging van zonden. — *geest*, den geest Gods, *uit God* (I. 13). — 6. *Wat*, enz. Eene nieuwe geboorte naar den geest heeft de mensch noodig, daar hij door zijne natuurlijke geboorte niet dan *vleesch* is, d. i. zwak en zinnelijk (Mt. XXVI. 41, Rom. VIII. 5—7, Gal. V. 17). — 8. *wind. Wind* en *geest* wordt in het Gr. door hetzelfde woord uitgedrukt. — *Zóó* enz. De werking van den geest bij de nieuwe geboorte is, evenals die van den wind, *vrij*, *bemerkbaar*, *onnaspeurlijk*. — 10. *de leeraar Israëls*, als bij uitnemendheid. — 12. *het aardsche*, de nieuwe geboorte (v. 5—8), die op aarde plaats vindt. — *het hemelsche*, het in den hemel, in den raad Gods beslotene, waartoe behoort Jezus' verhooging aan het kruis. — 13. *die in den h. is*, in voortdurende gemeenschap met den hemel (I. 18). — 14. *verhoogd w.*, aan het kruis, gelijk de koperen slang aan den staak. Die verhooging aan het kruis zou Jezus tevens den weg banen tot zijne verhooging aan de regterhand des Vaders. — 15. *eeuwig leven hebbe*, gew. t. *niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe* (v. 16). — 17. *oordeele*, veroordeele. De Joden meenden, dat de Christus over de heidenwereld het vonnis der veroordeeling zou

gelooft, wordt niet geoordeeld; maar
die niet gelooft, is reeds geoordeeld,
omdat hij niet heeft geloofd in den
naam van den eeniggeboren Zoon Gods.
19 En dit is het oordeel, dat het licht
in de wereld gekomen is, en de men-
schen hebben de duisternis meer lief-
gehad dan het licht; want hunne wer-
ken waren boos. 20 Want ieder, die
kwaad doet, haat het licht, en komt
niet tot het licht, opdat zijne werken
niet bestraft worden; 21 maar die de
waarheid doet, komt tot het licht, op-
dat het van zijne werken openbaar
worde, dat ze in God gedaan zijn.

22 Daarna gingen Jezus en zijne leer-
lingen naar het land van Judéa, en
daar vertoefde hij met hen, en doopte.
23 En ook Johannes doopte te Enon
bij Salim, omdat aldaar veel water was;
en men kwam daar, en liet zich doo-
pen. 24 Want nog was Johannes niet
in de gevangenis geworpen. 25 Er ont-
stond dan een geschil van de leerlingen
van Johannes met eenen Jood over de
reiniging. 26 En zij kwamen tot Johan-
nes en zeiden tot hem: Rabbi! die bij
u was aan de overzijde der Jordaan,
wien gij getuigenis gegeven hebt, zie,
deze doopt, en allen komen tot hem.
27 Johannes antwoordde en zeide: Een
mensch kan niets nemen, zoo het hem
niet gegeven is uit den hemel. 28 Gij
zelve zijt mijne getuigen, dat ik ge-
zegd heb: Ik ben de Christus niet,
maar ik ben voor hem heen gezonden.
29 Die de bruid heeft, is de bruide-
gom; maar de vriend des bruidegoms,
die daar staat en hem hoort, verblijdt
zich zeer over de stem des bruidegoms.
Deze mijne blijdschap dan is vervuld
geworden. 30 Hij moet wassen, maar
ik minder worden. 31 Die van boven
komt, is boven allen; die van de aarde
is, is van de aarde, en spreekt wat van
de aarde is. Die van den hemel komt, is
boven allen, 32 en wat hij gezien en
gehoord heeft, dat getuigt hij; en zijne
getuigenis neemt niemand aan. 33 Die
zijne getuigenis aangenomen heeft, heeft
bezegeld, dat God waarachtig is. 34 Want
hij, dien God gezonden heeft, spreekt
de woorden Gods; want hij geeft den
geest niet met mate. 35 De Vader heeft
den Zoon lief, en heeft alles in zijne
hand gegeven. 36 Die in den Zoon ge-
looft, heeft eeuwig leven; doch die den
Zoon ongehoorzaam is, zal geen leven
zien, maar de toorn Gods blijft op hem.

Jezus op reis van Judéa naar Galiléa. — Gesprek met de Samaritaansche vrouw. — Jezus heeft eene spijs te eten, die zijne leerlingen niet weten. — De velden wit om te maaijen. — Vele Samaritanen gelooven in Jezus. — Terugkomst in Galiléa. — Genezing van den zoon eens hovelings.

IV. 1 Als dan de Heer vernam, dat
de farizeërs gehoord hadden: Jezus
maakt en doopt meer leerlingen dan
Johannes — 2 hoewel Jezus zelf niet
doopte, maar zijne leerlingen —, 3 zoo
verliet hij Judéa, en ging wederom
naar Galiléa. 4 En hij moest door Sa-
marië gaan.

5 Hij komt dan aan eene stad van
Samarië, genaamd Sychar, nabij het
stuk land, dat Jakob gegeven had aan
zijnen zoon Jozef. 6 Aldaar nu was
de Jakobs-bron. Jezus dan, vermoeid
van de reis, zette zich aldus neder aan
de bron. Het was omtrent de zesde
ure. 7 Er komt eene vrouw uit Samarië,

20, 21 (Ef. V. 13). — 28 (I. 20). — 29 (Mt. IX. 15). — 31 (VIII. 23, 1 Jh. IV. 5). — 32 (V. 20, VIII. 26). — 35 (XVII. 2, Mt. XI. 27, XXVIII. 18). — 36 (v. 18). — **IV.** 1 (III. 22, 26). — 5 (Gen. XLVIII. 22, Joz. XXIV. 32).

---

spreken. — 18. *is reeds*, enz. reeds zijn ongeloof veroordeelt hem. — 20. *bestraft worden*, in hunne slechtheid aan het licht gebragt worden. — 25. *met eenen Jood*, gew. t. *met* (*eenige*) *Joden*. — *over de reiniging*, des doops. De Jood schijnt den doop van Jezus voor krachtiger te hebben gehouden dan dien van Joh. — 27. *niets nemen*, zich niets toeëigenen. — 29. *deze mijne blijdschap*, op welke ik hoopte. — 31. *spreekt wat van de aarde is*, eigl. *spreekt van de aarde*; zijne leer is eene aardsche. — 33. *bezegeld*, als 't ware met zijn zegel bekrachtigd. — *waarachtig is*, in hetgeen hij door Jezus als waarheid verkondigt. — 34. *hij geeft*, gew. t. *God geeft*. — *geeft*, nl. aan zijnen Zoon. — 36. *ongehoorzaam is*, door niet te gelooven. — 36. *de toorn Gods*, Gods heilig misnoegen, dat zich openbaart in de straf, die reeds hier het ongeloof treft: onrust, vrees, gemis van den vrede Gods. — IV. 4. *En hij moest door S. gaan*, als den naasten weg, die van Judéa naar Galiléa leidde. Om alle aanraking met de Samaritanen te vermijden, gingen de Joden veelal door het Overjordaansche. — 6. *de zesde ure*, des middags twaalf uur.

om water te putten. Jezus zegt tot
haar: Geef mij te drinken! 8 Want zijne
leerlingen waren naar de stad gegaan,
om spijs te koopen. 9 De Samaritaan-
sche vrouw dan zegt tot hem: Hoe
vraagt gij, die een Jood zijt, te drin-
ken van mij, die eene Samaritaansche
vrouw ben? (Want Joden hebben geen
omgang met Samaritanen.) 10 Jezus ant-
woordde en zeide tot haar: Indien gij
de gave Gods wist, en wie het is, die tot
u zegt: Geef mij te drinken; gij zoudt
hem hebben gevraagd, en hij zou u le-
vend water gegeven hebben. 11 De vrouw
zegt tot hem: Heer! gij hebt geen
emmer, en de put is diep: van waar
hebt gij dan dat levend water? 12 Gij
zijt toch niet meerder dan onze va-
der Jakob, die ons den put gege-
ven, en zelf daaruit gedronken heeft,
en zijne zonen en zijn vee? 13 Jezus
antwoordde en zeide tot haar: Ieder,
die van dit water drinkt, zal wederom
dorsten; 14 doch wie drinkt van het
water, dat ik hem geef, dien zal tot
in eeuwigheid niet dorsten; maar het
water, dat ik hem geef, zal in hem
worden eene bron van water, dat springt
tot in het eeuwige leven. 15 De vrouw
zegt tot hem: Heer! geef mij dat wa-
ter, opdat mij niet dorste, en ik niet
hier behoef te komen om te putten.
16 Hij zegt tot haar: Ga heen, roep
uwen man, en kom weder hier! 17 De
vrouw antwoordde en zeide: Ik heb
geen man. Jezus zegt tot haar: Te regt
zegt gij: Ik heb geen man. 18 Want
vijf mannen hebt gij gehad, en dien gij
nu hebt, die is uw man niet: dit hebt
gij naar waarheid gezegd! 19 De vrouw
zegt tot hem: Heer! ik zie, dat gij
een profeet zijt. 20 Onze vaderen heb-
ben op dezen berg aangebeden, en gij-
lieden zegt, dat te Jeruzalem de plaats
is, waar men aanbidden moet. 21 Jezus
zegt tot haar: Geloof mij, vrouw! de
ure komt, dat gij noch op dezen berg,
noch te Jeruzalem den Vader aanbid-
den zult. 22 Gijlieden aanbidt wat gij
niet weet; wij aanbidden wat wij we-
ten; want het heil gaat van de Joden
uit. 23 Maar de ure komt en is nu
daar, dat de ware aanbidders den Va-
der zullen aanbidden in geest en waar-
heid; want ook verlangt de Vader zulke
aanbidders. 24 God is geest, en die hem
aanbidden, moeten hem aanbidden in
geest en waarheid. 25 De vrouw zegt
tot hem: Ik weet, dat de Messias
komt, genaamd de Christus: wanneer
die komt, zal hij ons alles aankondi-
gen. 26 Jezus zegt tot haar: Ik, die
met u spreek, ik ben het.

27 En hierop kwamen zijne leerlingen,
en verwonderden zich, dat hij met eene
vrouw sprak. Niemand echter zeide:
Wat verlangt gij? of: wat spreekt gij
met haar? 28 De vrouw dan liet hare
kruik achter, en ging naar de stad,
en zeide tot de menschen: 29 Komt,
ziet een mensch, die mij gezegd heeft
alles, wat ik gedaan heb! Zou deze
niet de Christus zijn? 30 Zij gingen de
stad uit, en gingen tot hem.

31 Intusschen noodigden hem de leer-
lingen, zeggende: Rabbi, eet! 32 Doch
hij zeide tot hen: Ik heb eene spijs
te eten, die gij niet weet. 33 De leer-
lingen dan zeiden tot elkander: Iemand
heeft hem toch niet te eten gebragt?
34 Jezus zegt tot hen: Mijne spijs is,
dat ik doe den wil mijns Zenders, en
diens werk volbrenge. 35 Zegt gij niet:
Nog vier maanden, en de oogst komt?
Zie, ik zeg u: heft uwe oogen op, en
beschouwt de velden, dat ze wit zijn

9 (Lc. IX. 52, 53, Jh. VIII. 48). — 13, 14 (VI. 35, VII. 37, 38). — 21 (Hand. XVII. 24). — 22 (Rom. IX. 4, 5). — 26 (IX. 37). — 34 (VI. 38, IX. 4). — 35 (Mt. IX. 37, 38).

10. *de gave Gods*, de u van God geschonken gelegenheid om met mij te spreken. — *levend water*, het woord Gods, dat Jezus sprak. — 11. *Heer!* een titel, dien zij uit beleefdheid aan Jezus gaf (XII. 21, Mt. XIII. 27, XXI. 30, enz.). — 14. *doch*, enz. Het geestelijke leven in den mensch is afhankelijk, maar tevens zelfstandig. — 16. *Hij*, gew. t. *Jezus*. — 17, 18. Zie het aangeteek. op I. 49. — 20. *op dezen berg*, op den berg Garizim, aan welks voet Sychar (v. 5) gelegen was. Ten tijde van Nehemia hadden de Samaritanen op dien berg eenen tempel gebouwd, die drie eeuwen later door Johannes Hyrcanus verwoest werd. — *aanbidden*. Het Gr. woord heeft de meer algemeene beteek. van *vereeren*, *hulde bewijzen*. — 21. *Geloof mij*, *vrouw*, gew. t. *Vrouw! geloof mij*. — 22. *Gijl*. — *weten*, uwe godsvereering berust op dwaling, maar die der Joden op kennis der waarheid. — *het heil gaat van de J. uit*, niet van de Samaritanen; vgl. Jez. II. 3, *uit Sion zal de wet uitgaan, en des Heeren woord uit Jeruzalem*. — 30. *Zij gingen*, gew. t. *Zij gingen dan*. — 31. *In-*

om te maaijen. 36 Reeds ontvangt de maaijer loon, en verzamelt vrucht voor het eeuwige leven, opdat de zaaijer en de maaijer te zamen zich verblijden. 37 Want hierin is het woord waar: Een ander is de zaaijer, en een ander de maaijer. 38 Ik heb u uitgezonden om te maaijen wat gij niet gearbeid hebt: anderen hebben gearbeid, en gij zijt hunnen arbeid ingegaan.

39 Uit die stad nu geloofden vele der Samaritanen in hem, om het woord der vrouw, die getuigde: Hij heeft mij alles gezegd, wat ik gedaan heb. 40 Als dan de Samaritanen tot hem kwamen, verzochten zij hem bij hen te blijven; en hij bleef aldaar twee dagen. 41 En er geloofden nog veel meerderen om zijn woord. 42 En zij zeiden tot de vrouw: Wij gelooven niet meer om uw zeggen; want zelve hebben wij gehoord, en weten dat deze waarlijk de Heiland der wereld is.

43 Na die twee dagen nu vertrok hij van daar naar Galiléa; 44 want Jezus zelf had getuigd, dat een profeet in zijn eigen vaderland geene eere heeft. 45 Toen hij dan in Galiléa kwam, ontvingen hem de Galileërs, daar zij alles gezien hadden, wat hij te Jeruzalem op het feest gedaan had; want ook zij waren naar het feest gegaan. 46 Hij kwam dan wederom te Kana in Galiléa, waar hij het water tot wijn gemaakt had.

En er was te Kapernaüm een zeker hoveling, wiens zoon krank was. 47 Deze, toen hij hoorde dat Jezus uit Judéa in Galiléa gekomen was, ging tot hem, en verzocht dat hij mogt afkomen, en zijnen zoon genezen; want hij lag op sterven. 48 Jezus dan zeide tot hem: Als gijlieden geene teekenen en wonderen ziet, zoo gelooft gij niet. 49 De hoveling zegt tot hem: Heer, kom af, eer mijn kind sterft! 50 Jezus zegt tot hem: Ga heen! uw zoon leeft. De mensch geloofde het woord, dat Jezus tot hem zeide, en ging heen. 51 En terwijl hij reeds afging, ontmoetten hem zijne dienstknechten, en berigtten hem, zeggende: Uw knaap leeft. 52 Hij vroeg hen dan naar de ure, waarin hij beter geworden was. Zij zeiden dan tot hem: Gisteren ter zevender ure heeft de koorts hem verlaten. 53 De vader dan bemerkte, dat het te dier ure was geschied, waarin Jezus tot hem gezegd had: Uw zoon leeft. En hij geloofde, hij en geheel zijn huis. 54 Dit tweede teeken deed Jezus wederom, toen hij uit Judéa in Galiléa gekomen was.

Jezus te Jeruzalem op het feest der Joden. — Hij geneest eenen kranke op sabbat, — verdedigt zich deswege door te wijzen op zijnen Vader, die altijd werkt, — spreekt over de hem verleende magt om dooden levend te maken, — beroept zich op de getuigenis zijner werken.

V. 1 Daarna was het feest der Joden, en Jezus ging op naar Jeruzalem. 2 Er is nu te Jeruzalem aan de Schaapspoort een bad, in het Hebreeuwsch bijgenaamd Bethesda, hebbende vijf galerijen. 3 In deze lag eene menigte van kranken, blinden, kreupelen, dorren.

---

44 (Mt. XIII. 57, Mr. VI. 4, Lc. IV. 24). — 46, 54 (II. 9, 11).

---

tusschen, gew. t. *En intusschen*. — 35. *Nog vier — komt*, een spreekwoordelijk gezegde. In het Joodsche land nl. verliep tusschen zaaijing en oogst een tijd van omtrent vier maanden. — *wit om te maaijen*. Reeds nu werden vele Samaritanen geloovig, en later werd in Samarië een rijke oogst ingezameld door Philippus, Petrus en Johannes (Hand. VIII. 5—25). — 36. *Reeds*. De gew. t. verbindt dit *reeds* met het naastvorige: *dat ze wit zijn*. — *vrucht*, zielen, die behouden worden. — *de zaaijer en de maaijer*, gew. t. *én de z. én de m.* — 38. *anderen*, Jezus; misschien kan men hierbij ook denken aan Joh. den d. en de vroegere profeten. — *hunnen arbeid*, de velden, die door hunnen arbeid reeds wit zijn om te maaijen. — *gij zijt — ingegaan*, gelijk bij de uitkomst blijken zal. — 42. *der wereld*, gew. t. *der wereld, de Christus*. — 43. *van daar*, gew. t. *van daar, en ging*. — 44. *vaderland*, waarschijnlijk wordt Galiléa bedoeld. — 45. *ontvingen hem de G.*, werd hij door de G. goed ontvangen. — 47. *hoveling*, misschien een ambtenaar in dienst van Herodes Antipas. — *verzocht*, gew. t. *verzocht hem*. — 50. *Ga heen, uw zoon leeft*. Gelijk Jezus hier zijne wonderkracht op een afstand deed werken, zoo ook bij de genezing van den zoon des heidenschen hoofdmans (Mt. VIII), en bij die van de dochter der Syro-fenicische vrouw (Mt. XV). — 54. *tweede teeken*. Dat op de bruiloft te Kana was het eerste geweest (II. 11). — V. 1. *het feest*, gew. t. *een feest*. Welk feest bedoeld wordt, is onzeker; misschien het Purim-feest, vooral indien Joh. geschreven heeft HET *feest*. — 2. *Bethesda*, d. i. *huis der barmhartigheid*. — 3. *menigte*, gew. t. *groote menigte*. — *dor-*

[5] En er was aldaar een zeker mensch,
die sedert acht en dertig jaren krank
was. [6] Jezus ziet dezen liggen, en ver-
nemende dat hij reeds langen tijd
krank was, zegt hij tot hem: Wilt gij
gezond worden? [7] De kranke antwoordde
hem: Heer! ik heb geen mensch om
mij in het bad te werpen, wanneer
het water in beroering komt; en ter-
wijl ík kom, daalt een ander vóór mij
neder. [8] Jezus zegt tot hem: Sta op,
neem uw bed op, en wandel! [9] En
terstond werd de mensch gezond, en
nam zijn bed op, en wandelde. En
het was sabbat op dien dag.
[10] De Joden dan zeiden tot den ge-
nezene: Het is sabbat: het is u niet
geoorloofd het bed te dragen. [11] Hij
antwoordde hun: Die mij gezond ge-
maakt heeft, die heeft mij gezegd:
Neem uw bed op, en wandel! [12] Zij
vroegen hem: Wie is die mensch, die
u gezegd heeft: Neem op, en wandel?
[13] De kranke nu wist niet, wie het
was; want Jezus was ontweken, dewijl
er eene schare was aan die plaats.
[14] Daarna vindt Jezus hem in den tem-
pel, en zegt tot hem: Zie, gij zijt
gezond geworden: zondig niet meer,
opdat u niet wat ergers geschiede!
[15] De mensch ging heen, en zeide den
Joden, dat het Jezus was, die hem had
gezond gemaakt. [16] En daarom ver-
volgden de Joden Jezus, omdat hij zoo
iets deed op sabbat. [17] Doch Jezus ant-
woordde hun: Mijn Vader werkt tot
nu toe, en zoo werk ook ik. [18] Daarom
dan zochten de Joden nog meer hem
te dooden, omdat hij niet alleen den
sabbat verbrak, maar ook God zijnen
Vader noemde, zoodat hij zich aan
God gelijk maakte.
[19] Jezus dan antwoordde en zeide tot
hen: Voorwaar, voorwaar zeg ik u:
de Zoon kan uit zich zelven niets doen,
tenzij hij den Vader iets ziet doen;
want wat die doet, dat doet ook de
Zoon desgelijks. [20] Want de Vader be-
mint den Zoon, en toont hem alles, wat
hij zelf doet, en zal hem nog grootere
werken toonen dan deze, opdat gij u
verwondert. [21] Want gelijk de Vader
de dooden opwekt en levend maakt,
zoo maakt ook de Zoon levend, die
hij wil. [22] Want ook oordeelt de Va-
der niemand, maar het gansche oordeel
heeft hij aan den Zoon gegeven, [23] op-
dat allen den Zoon eeren, gelijk zij den
Vader eeren. Die den Zoon niet eert,
eert den Vader niet, die hem gezonden
heeft. [24] Voorwaar, voorwaar zeg ik u:
die mijn woord hoort, en mijnen Zen-
der gelooft, heeft eeuwig leven, en
komt in geen oordeel, maar is over-
gegaan uit den dood in het leven.
[25] Voorwaar, voorwaar zeg ik u: de
ure komt en is nu daar, dat de doo-
den zullen hooren de stem van den
Zoon Gods; en die hooren, zullen le-
ven. [26] Want gelijk de Vader leven in
zich heeft, zoo heeft hij ook aan den
Zoon gegeven leven in zich te hebben.
[27] En hij heeft hem volmagt gegeven
om ook oordeel te houden, omdat hij
een menschen-zoon is. [28] Verwondert u
hierover niet; want de ure komt, waarin
allen die in de graven zijn, zijne stem
zullen hooren; [29] en zij zullen uitgaan,

V. 8 (Mt. IX. 6), 9 (IX. 14, Mt. XII. 10, Lc. XIII. 14, XIV. 3). — 10 (Ex. XX. 10). — 17 (IX. 4). — 18 (VII. 19, X. 33, Mt. XII. 14). — 19 (VIII. 28, XIV. 10, X. 30). — 22 (Hand. XVII. 31). — 23 (XV. 23, 1 Jh. II. 23). — 24 (III. 18, VIII. 51). — 28, 29 (Dan. XII. 2, Mt. XXV. 46).

ren. De gew. t. laat hier volgen: *wachtende op de beweging des waters.* 4. *Want een engel daalde op zekere tijden in het bad neder, en beroerde het water. Die dan het eerst er inging na de beroering des waters, werd gezond, van welke ziekte hij ook bevangen was;* zeer waarschijnlijk een bijvoegsel van eene latere hand. — 3. *dorren,* lijders aan tering, of: zulken, van wier ligchaam een of ander lid dor (lam) was (Mt. XII. 10). — 7. *wanneer* enz. Men schreef de geneeskracht van dit water toe aan eene borrelende beweging, die op zekere tijden des jaars aan hetzelve bespeurd werd. — 12. *hem,* gew. t. *hem dan.* — *Neem op*, gew. t. *Neem uw bed op* (v. 11). — 13. *kranke*, gew. t. *genezene* (v. 10). — 14. *opdat*, enz. Zijne ziekte schijnt het gevolg geweest te zijn van een slecht levensgedrag. — 15. *zeide*, gew. t. *berigtte.* — 16. *Jezus*, gew. t. *Jezus, en zochten hem te dooden* (v. 18). — 17. *werkt tot nu toe*, ook na de rust ten zevenden dage (Gen. II. 2, 3). — 21. God is de bron van alle leven, en zoo deelt ook Jezus het ware, eeuwige leven mede *aan wie hij wil*, maar die tevens voor zijne werking zich vatbaar betoonen; vgl. v. 25, *en die hooren, zullen leven.* — 25. *de dooden*, de geestelijk dooden. Door geestelijk dooden op te wekken levert Jezus het bewijs voor zijne magt om eens ook de ligchamelijk dooden op te wekken (v. 28, 29). — *die hooren*, naar zijne stem, zijne stem ter harte nemen. — 27. *een menschen-zoon*, een mensch, het mensch gewor-

die het goede gedaan hebben, tot op-
standing des levens; die het kwade ge-
daan hebben, tot opstanding des oor-
deels. [30] Ik kan uit mij zelven niets
doen. Gelijk ik hoor, oordeel ik, en
mijn oordeel is regtvaardig, omdat ik
niet mijnen wil zoek, maar den wil mijns
Zenders.

[31] Zoo ik van mij zelven getuig, mijne
getuigenis is niet waarachtig. [32] Er is
een ander, die van mij getuigt, en ik
weet, dat de getuigenis, die hij van
mij getuigt, waarachtig is. [33] Gij hebt
tot Johannes gezonden, en hij heeft der
waarheid getuigenis gegeven. [34] Doch ík
neem geene getuigenis van een mensch,
maar dit zeg ik, opdat gij behouden
moogt worden. [35] Híj was de bran-
dende en schijnende lamp, en gij hebt
u voor een oogenblik in zijn licht wil-
len verheugen. [36] Doch ík heb eene ge-
tuigenis, meerder dan die van Johan-
nes; want de werken, die de Vader mij
gegeven heeft om ze te volbrengen, de
werken zelve, die ik doe, getuigen van
mij, dat de Vader mij gezonden heeft.
[37] En de Vader, die mij gezonden heeft,
die heeft van mij getuigd. Gij hebt
noch zijne stem ooit gehoord, noch zijne
gedaante gezien, [38] en zijn woord hebt
gij niet in u wonend; want dien híj
gezonden heeft, dien gelooft gij niet.
[39] Gij onderzoekt de schriften, omdat
gij meent in haar eeuwig leven te heb-
ben: zíj zijn het, die van mij ge-
tuigen, [40] en nogtans wilt gij niet tot
mij komen, opdat gij leven moogt heb-
ben. [41] Eere van menschen neem ik
niet; [42] maar ik heb u leeren kennen,
dat gij de liefde tot God niet in u
hebt. [43] Ik ben gekomen in den naam
mijns Vaders, en gij neemt mij niet
aan. Zoo een ander komt in zijn eigen
naam, dien zult gij aannemen. [44] Hoe
kunt gij gelooven, gij, die eer van
elkander neemt, en de eer, die van den
eenigen God komt, niet zoekt? [45] Meent
niet, dat ík u zal aanklagen bij den
Vader: uw aanklager is Mozes, op
wien gij uwe hope stelt. [46] Want in-
dien gij Mozes geloofdet, gij zoudt mij
gelooven; want die heeft van mij ge-
schreven. [47] Doch indien gij zijne schrif-
ten niet gelooft, hoe zult gij mijne
woorden gelooven?

Spijziging der vijf duizend. — De schare wil Jezus koning maken. — Jezus wandelt op het meer. — Hij spreekt te Kapernaüm over het brood des levens. — Velen ergeren zich en verlaten hem. — Belijdenis van Petrus.

VI. [1] Daarna voer Jezus naar de over-
zijde van het meer van Galiléa, het
meer van Tiberias. [2] En hem volgde
eene groote schare, omdat zij de tee-
kenen zagen, die hij aan de kranken
deed. [3] Jezus nu klom op den berg,
en daar zette hij zich neder met zijne
leerlingen. [4] En het pascha, het feest
der Joden, was nabij. [5] Jezus dan heft
de oogen op, en ziende dat eene groote
schare tot hem komt, zegt hij tot Philip-
pus: Van waar zullen wij brooden koo-
pen, opdat dezen kunnen eten? [6] Dit
nu zeide hij om hem te beproeven;
want zelf wist hij wat hij doen zou.
[7] Philippus antwoordde hem: Voor twee
honderd denariën brood is hun niet
genoeg, opdat elk een weinig krijge.
[8] Hierop zegt tot hem één van zijne
leerlingen, Andreas, de broeder van
Simon Petrus: [9] Er is een jongsken
hier, die vijf gerstenbrooden heeft en
twee vischkens; maar wat is dit voor
zoo velen? [10] Jezus zeide: Doet de men-
schen aanzitten! En er was veel gras
aan die plaats. De mannen dan zaten
aan ten getale van omtrent vijf dui-
zend. [11] Jezus dan nam de brooden, en

30 (VI. 38). — 31, 32 (VIII. 13, 14, 18). — 33 (I. 19—27). — 36 (1 Jh. V. 9. Jh. X. 25). — 44 (XII. 43). — 46 (Gen. III. 15, XXII. 18, Deut. XVIII. 15). — **VI.** 1—13 (Mr. VI. 32—44, Mt. XIV. 13—21, Lc. IX. 10—17).

den Woord (I. 14). — 29. *des levens*, ten leven. — *die het kwade*, gew. t. *en die het kw.* — *des oordeels*, ten oordeel, ter veroordeeling. — 30. *mijns Zenders*, gew. t. *des Vaders, die mij gezonden heeft.* — 34. *neem*, zoek, grijp gretig aan. — 35. *de brand. en schijn. lamp*, die u op den weg der waarheid had moeten leiden. — *en gij hebt — verheugen*, maar uwe nieuwsgierigheid was spoedig bevredigd. — 36. *de werken*, niet enkel de wonderen, maar de gansche werkzaamheid van Jezus (v. 20, X. 25, enz.). — 37. *heeft van mij getuigd*, nl. door de werken, die hij mij laat doen. — *gehoord*, gelijk de profeten. — 38. *zijn woord*, in de schrift. — 39. *Gij onderzoekt*, Stv. en and. *onderzoekt* — 41. *neem ik niet*, zoek ik niet (v. 34, 44). — VI. 2. *de teekenen*, gew. t. *zijne teekenen.* — 7. *elk*, gew. t. *elk hunner.* — 11. *Jezus dan*, gew. t. *Je-*

nadat hij gedankt had, gaf hij ze den aanzittenden; desgelijks van de vischkens, zooveel zij wilden. [12] En toen zij verzadigd waren, zeide hij tot zijne leerlingen: Verzamelt de overgeschoten stukken, opdat er niets verloren ga! [13] Zij verzamelden dan, en vulden twaalf manden met stukken van de vijf gerstenbrooden, die waren overgeschoten, nadat men gegeten had.

[14] De menschen dan, het teeken ziende, dat hij gedaan had, zeiden: Deze is waarlijk de profeet, die in de wereld komen zou. [15] Jezus dan, bemerkende dat zij zouden komen en hem met zich voeren, om hem koning te maken, vertrok naar den berg, hij alléén.

[16] Als het nu avond geworden was, gingen zijne leerlingen af naar het meer, [17] en in het schip gaande, voeren zij naar de overzijde van het meer, naar Kapernaüm. En het was reeds duister geworden, en Jezus was niet tot hen gekomen. [18] En het meer verhief zich, daar er een harde wind waaide. [19] Nadat zij dan omtrent vijf en twintig of dertig stadiën ver gevaren zijn, zien zij Jezus, wandelende op het meer, en nabij het schip komende; en zij werden bevreesd. [20] Doch hij zegt tot hen: Ik ben het, vreest niet! [21] Zij wilden hem dan in het schip nemen; doch terstond kwam het schip aan land daar, waar zij henenvoeren.

[22] Des anderen daags, toen de schare, die aan de overzijde van het meer stond, zag dat daar geen ander scheepken was geweest dan één, en dat Jezus niet met zijne leerlingen in het schip gegaan was, maar zijne leerlingen alléén waren afgevaren — [23] doch er kwamen andere scheepkens van Tiberias nabij de plaats, waar zij het brood gegeten hadden, nadat de Heer gedankt had —. [24] Toen dan de schare zag dat Jezus daar niet was, noch zijne leerlingen, zoo gingen zij in de schepen, en voeren naar Kapernaüm, om Jezus te zoeken. [25] En toen zij hem aan de overzijde van het meer gevonden hadden, zeiden zij tot hem: Rabbi! wanneer zijt gij hier gekomen? [26] Jezus antwoordde hun en zeide: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: gij zoekt mij, niet omdat gij teekenen gezien, maar omdat gij van de brooden gegeten hebt, en verzadigd geworden zijt. [27] Werkt niet om de spijs, die vergaat, maar om de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des menschen u geven zal; want dezen heeft God, de Vader, bezegeld. [28] Zij zeiden dan tot hem: Wat moeten wij doen om de werken Gods te werken? [29] Jezus antwoordde en zeide tot hen: Dit is het werk Gods, dat gij gelooft in hem, dien híj gezonden heeft. [30] Zij zeiden dan tot hem: Welk teeken dan doet gíj, opdat wij het zien en u gelooven? wat werkt gij? [31] Onze vaderen aten in de woestijn het manna, gelijk geschreven staat: B r o o d u i t d e n h e m e l g a f h i j h u n t e e t e n. [32] Jezus dan zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: niet Mozes heeft u het brood uit den hemel gegeven, maar mijn Vader geeft u het ware brood uit den hemel; [33] want het brood Gods is dat, 't welk uit den hemel nederdaalt, en der wereld leven geeft. [34] Zij zeiden dan tot hem: Heer! geef ons altijd dat brood! [35] Jezus zeide tot hen: Ik ben het brood des levens: die tot mij komt, dien zal niet hongeren; en die in mij gelooft, dien zal nimmer dorsten. [36] Maar ik zeide u reeds, dat gij mij gezien hebt, en nogtans niet gelooft. [37] Al wat de Vader mij geeft, zal tot mij komen; en die

14 (Deut. XVIII. 15). — 15 (v. 3). — 16—21 (Mt. XIV. 22—36, Mr. VI. 45—56). — 27 (V. 37, VIII. 18). — 29 (1 Jh. III. 23). — 30 (Mt. XII. 38, XVI. 1). — 31 (Ps. LXXVIII. 24). — 34 (IV. 15). — 35 (IV. 14).

zus nu. — *den aanzittenden*, gew. t. *den leerlingen, en de leerl. den aanzittenden* (Mt., Mr., Lc.). — 15. *vertrok*, gew. t. *vertrok wederom.* — 19. *stadiën.* Een stadie was een afstand van twee minuten. — 21. *Zij wilden — opnemen; doch.* Volgens de hier gegevene vertaling ging Jezus niet in het schip. Stv. en and., ten einde het berigt van Joh. met dat der andere evangelisten in overeenstemming te brengen: *Zij namen hem dan gewillig (gaarne) in het schip, en.* — 22. *dan één*, gew. t. *dan dat éénе, waarin zijne leerl. gegaan waren.* — *schip*, gew. t. *scheepken.* — 24. *zij*, gew. t. *ook zij.* — 27. *Werkt niet om*, tracht niet naar, zoekt bij mij niet. — *bezegeld*, bekrachtigd, als dengene, die de blijvende spijs kan geven. — 28. *de werken G.*, de werken, die God van ons eischt. — 30. *wat werkt gij*, gij, die van anderen een werk eischt. — 35. *Jezus*, gew. t. *Jezus nu* — 36. *Ik zeide u.* Misschien wijst dit terug op v. 26, misschien op V. 37—44. —

tot mij komt, dien zal ik niet buiten-
werpen; 38 want ik ben van den he-
mel nedergedaald, niet om mijnen wil
te doen, maar den wil mijns Zenders.
39 En dit is de wil mijns Zenders, dat
ik van al wat hij mij gegeven heeft,
niets late verloren gaan, maar het op-
wekke ten laatsten dage. 40 Want dit is
de wil mijns Vaders, dat ieder, die den
Zoon aanschouwt, en in hem gelooft,
eeuwig leven hebbe, en dat ík hem op-
wekke ten laatsten dage.
41 De Joden dan mompelden over
hem, omdat hij zeide: Ik ben het brood,
dat uit den hemel is nedergedaald;
42 en zij zeiden: Is deze niet Jezus,
de zoon van Jozef, wiens vader en
moeder wij kennen? Hoe zegt deze nu:
Ik ben uit den hemel nedergedaald?
43 Jezus antwoordde en zeide tot hen:
Mompelt niet onder elkander! 44 Nie-
mand kan tot mij komen, tenzij de
Vader, die mij gezonden heeft, hem
trekke; en ík zal hem opwekken ten
laatsten dage. 45 Er staat geschreven in de
profeten: En zij zullen alle onder-
wezenen Gods zijn. Ieder, die van
den Vader hoort en leert, komt tot mij.
46 Niet dat iemand den Vader gezien
heeft dan hij, die van God is: deze
heeft den Vader gezien. 47 Voorwaar,
voorwaar zeg ik u: die gelooft, heeft
eeuwig leven. 48 Ik ben het brood des
levens. 49 Uwe vaderen aten in de woes-
tijn het manna, en stierven: 50 dit is
het brood, dat uit den hemel neder-
daalt, opdat iemand daarvan ete, en
niet sterve. 51 Ik ben het levend brood,
dat uit den hemel is nedergedaald:
zoo iemand van dit brood eet, hij zal
leven tot in eeuwigheid. En het brood
nu, dat ik geven zal, is mijn vleesch
voor het leven der wereld.
52 De Joden dan streden onder elkan-
der, zeggende: Hoe kan deze ons zijn
vleesch te eten geven? 53 Jezus dan
zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg
ik u: zoo gij niet het vleesch van den
Zoon des menschen eet, en zijn bloed
drinkt, gij hebt geen leven in u. 54 Die
mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt,
heeft eeuwig leven, en ík zal hem op-
wekken ten laatsten dage. 55 Want mijn
vleesch is ware spijs, en mijn bloed is
ware drank. 56 Die mijn vleesch eet en
mijn bloed drinkt, hij blijft in mij, en
ik in hem. 57 Gelijk de levende Vader
mij gezonden heeft, en ík leef door den
Vader, zoo zal ook hij, die mij eet,
leven door mij. 58 Dit is het brood,
dat uit den hemel is nedergedaald; niet
gelijk de vaderen aten, en stierven:
die dit brood eet, zal leven tot in
eeuwigheid. — 59 Dit zeide hij, leerende
in de synagoge te Kapernaüm.
60 Velen dan uit zijne leerlingen, dit
hoorende, zeiden: Dit woord is hard:
wie kan het aanhooren? 61 Jezus nu,
bij zich zelven wetende dat zijne leer-
lingen hierover mompelden, zeide tot
hen: Ergert u dit? 62 Wat dan, zoo
gij den Zoon des menschen ziet opstij-
gen daarheen, waar hij vroeger was?
63 De geest is het, die levend maakt;
het vleesch brengt geen nut aan. De
woorden, die ik tot u gesproken heb,

38 (V. 30). — 42 (Mt. XIII. 55). — 44 (v. 37, 65). — 45 (Jez. LIV. 13, Jer. XXXI. 34). — 46 (I. 18). — 62 (III. 13). — 63 (2 Cor. III. 6).

mij, en mijne werken. — 37. *niet buitenwerpen*, maar aannemen. — 38. *van den h.* gew. t. *uit den h.* — *mijns Zenders*, die uwe behoudenis wil. — 39. *mijns Zenders*, gew. t. *des Vaders, die mij gezonden heeft.* — *het opwekke*, ten eeuwigen leven. — 42. *nu*, gew. t. *dan.* 43. *Jezus*, gew. t. *Jezus dan.* — 44. *trekke*, naar Jezus toe (v. 37). Dat iemand waarlijk tot Jezus komt, is Gods werk, maar eigene werkzaamheid wordt daardoor niet buitengesloten (Phil. II. 13). — 45. *Ieder*, gew. t. *Ieder dan.* — *die van den V. hoort en leert*, die op Gods stem in zijn binnenste acht geeft, zich door God laat trekken. — 47. *die gelooft*, gew. t. *die in mij gelooft.* — 49. *in de woestijn het manna*, gew. t. *het m. in de w.* — 51. *zoo iemand — eeuwigheid.* Die Jezus in zich opneemt als het voedsel van het leven zijns geestes, heeft een leven in zich, dat door den dood niet te niet gedaan wordt. — *mijn vleesch voor het leven der w.* gew. t. *mijn vleesch, dat ik geven zal voor het leven der w.* (1 Cor. XI. 24). Tot dus ver had Jezus over zich zelven meer in het algemeen gesproken; thans voegt hij aan het gesprokene eene nieuwe voorstelling toe, die van zijn lijden en sterven, en van het heil, dat daarin voor de wereld opgesloten ligt. — 55. *ware* (tweemaal), gew. t. *waarlijk* (tweemaal). — 58. *de vaderen aten*, gew, t. *uwe vaderen het manna aten* (v. 49). — 60. *leerlingen*, hier, gelijk meermalen, in den ruimeren zin van aanhangers. — 62. *ziet opstijgen*, ziet weggaan van deze aarde door zijn sterven, zoodat hij terugkeert naar den hemel, waaruit hij is nedergedaald. — 63. *De geest*, de geest,

zijn geest en zijn leven. 64 Maar er
zijn eenigen onder u, die niet geloo-
ven. Want Jezus wist van den beginne,
ginne, wie het waren, die niet geloof-
den, en wie het was, die hem verra-
den zou. 65 En hij zeide: Daarom heb
ik u gezegd: Niemand kan tot mij ko-
men, tenzij het hem gegeven is van
den Vader.

66 Van toen af gingen vele zijner leer-
lingen terug, en wandelden niet meer
met hem. 67 Jezus dan zeide tot de
twaalve: Zoudt ook gij willen henen-
gaan? 68 Simon Petrus antwoordde hem:
Heer! tot wien zouden wij gaan? Gij
hebt woorden van eeuwig leven. 69 En
wij hebben geloofd en erkend, dat gij
de Heilige Gods zijt. 70 Hij antwoordde
hun: Heb ik niet u twaalve uitverko-
ren? En één uit u is een duivel. 71 Dit
nu zeide hij van Judas, Simon Iskariots
zoon; want deze zou hem verraden,
zijnde één uit de twaalve.

Het loofhuttenfeest te Jeruzalem. — De broeders van Jezus. — Verschillend oordeel over hem onder de schare. — Jezus treedt op in den tempel en verklaart zich aangaande zijne leer, — bewijst zijn regt om eene genezing te doen op sabbat, — spreekt over zijn henengaan tot den Vader, — noodigt tot zich allen, wien dorst. — Verschillend oordeel over hem onder de schare. — Terugkeer van de dienaren, die uitgezonden waren om hem te vatten. — De overspelige vrouw.

VII. 1 En daarna wandelde Jezus in
Galiléa; want hij wilde niet in Judéa
wandelen, omdat de Joden hem zoch-
ten te dooden. 2 Het feest der Joden
nu, het loofhuttenfeest, was nabij.
3 Zijne broeders dan zeiden tot hem:
Vertrek van hier en ga naar Judéa,
opdat ook uwe leerlingen dáár uwe
werken zien, die gij doet; 4 want nie-
mand doet iets in 't verborgen, die
zelf verlangt in aller mond te zijn. In-
dien gij zoo iets doet, openbaar u aan
de wereld! 5 Want ook zijne broeders
geloofden niet in hem. 6 Jezus dan zegt
tot hen: Mijn tijd is nog niet daar;
doch uw tijd is altijd gereed. 7 De we-
reld kan u niet haten; doch mij haat
zij, omdat ik van haar getuig, dat
hare werken boos zijn. 8 Gaat gíj op
naar het feest: ík ga niet op naar dit
feest; want mijn tijd is nog niet vervuld.

9 Nadat hij dit gezegd had, bleef hij
zelf in Galiléa. 10 Doch als zijne broe-
ders waren opgegaan, toen ging ook hij
op naar het feest, niet openlijk, maar
als in 't verborgen. 11 De Joden dan
zochten hem op het feest, en zeiden:
Waar is hij? 12 En er was veel ge-
mompel over hem onder de scharen.
Sommigen zeiden: Hij is goed; ande-
ren zeiden: Neen, maar hij misleidt
de schare. 13 Niemand echter sprak vrij-
uit over hem, uit vrees voor de Joden.

14 Toen nu het feest reeds op de
helft was, ging Jezus op naar den tem-
pel en leerde. 15 De Joden dan ver-
wonderden zich, en zeiden: Hoe weet
deze van geleerdheid, terwijl hij toch
niet onderwezen is? 16 Jezus dan ant-
woordde hun en zeide: Mijne leer is
de mijne niet, maar die mijns Zenders.
17 Zoo iemand diens wil doen wil, hij
zal van deze leer erkennen, of zij uit
God is, dan of ik uit mij zelven spreek.
18 Die uit zich zelven spreekt, zoekt
zijne eigene eer; maar die de eer zoekt
zijns Zenders, die is waarachtig, en
ongeregtigheid is er in hem niet. 19 Heeft
Mozes u niet de wet gegeven? En nie-

---

64 (II. 25). — 65 (v. 44). — 69 (Mt. XVI. 16). — **VII.** 1 (V. 18). — 5 (Mr. III. 21). — 7 (XV. 18, 19). — 12 (v. 43, IX. 16, X. 19). — 13 (IX. 22, XII. 42, XIX. 38). — 15 (Mt. XIII. 54). — 16 (VIII. 26, XII. 49, XIV. 24). — 19 (V. 18).

---

die zich in Jezus' woorden en werken openbaarde, en die zou blijven werken, ook nadat zijn vleesch niet meer op aarde was. — *gesproken heb*, gew. t. *spreek*. — 65. *van den V.* gew. t. *van mijnen V.* — *heb ik gezegd*, zie v. 44. — 68. *Simon P.* gew. t. *Simon P. dan*. — 69. *de Heilige Gods*, gew. t. *de Christus, de Zoon des levenden Gods* (Mt., Mr., Lc.). — 70. *Hij*, gew. t. *Jezus*. — 71. *Simon Iskariots zoon*, gew. t. *Simons zoon, Iskariot*. — VII. 8. *het feest*, gew. t. *dit feest*. — 9. *Nadat — zelf*, gew. t. *Nadat hij nu hun dit gezegd had, bleef hij*. — 11. *de Joden*, de Joodsche oversten; vgl. het aangeteek. op I. 19. — 12. *anderen*, gew. t. *en anderen*. — 14. *op de helft*. Het loofhuttenfeest duurde acht dagen. — 15. *De Joden dan*, gew. t. *En de J.* — *onderwezen is*, inde scholen der schriftgeleerden. — 16. *Jezus dan*, gew. t. *Jezus*. — *de mijne niet*, want ik spreek niet uit mij zelven (v. 17). — 17. De lust tot het doen van Gods wil, derhalve een godvruchtig gemoed, maakt den mensch vatbaar om de waarheid en goddelijkheid van Jezus' leer te erkennen. — 18. *is waarachtig*, spreekt de woorden Gods en is dus ten volle geloofwaar-

mand van u doet de wet. Waarom
zoekt gij mij te dooden?
20 De schare antwoordde: Gij zijt
bezeten. Wie zoekt u te dooden? 21 Je-
zus antwoordde en zeide tot hen: Één
werk heb ik gedaan, en alle verwon-
dert gij u daarover. 22 Mozes heeft u
de besnijdenis gegeven — niet dat die
van Mozes is, maar van de vaderen —,
en gij besnijdt een mensch op sabbat.
23 Indien een mensch op sabbat de
besnijdenis ontvangt, opdat de wet van
Mozes niet verbroken worde: hoe zijt
gij dan op mij verbitterd, omdat ik
op sabbat een geheelen mensch ge-
zond gemaakt heb? 24 Oordeelt niet naar
den schijn, maar oordeelt met een regt-
vaardig oordeel!
25 Eenigen dan uit de Jeruzalemmers
zeiden: Is deze het niet, dien ze zoe-
ken te dooden? 26 En zie, hij spreekt
vrijuit, en ze zeggen hem niets. Zou-
den misschien de oversten waarlijk er-
kend hebben, dat deze de Christus is?
27 Maar dezen weten wij van waar hij
is; doch wanneer de Christus komt,
weet niemand van waar hij is.
28 Jezus dan riep, in den tempel
leerende en zeggende: Gij kent mij,
en weet van waar ik ben; en nogtans
ben ik van mij zelven niet gekomen,
maar er is waarlijk een die mij ge-
zonden heeft, dien gíj niet kent. 29 Ik
ken hem; want ik ben van hem, en
híj heeft mij gezonden. 30 Zij zochten
hem dan te vatten; doch niemand sloeg
de hand aan hem, want nog was zijne
ure niet gekomen. 31 Uit de schare nu
geloofden velen in hem, en zeiden:
Zou de Christus, wanneer hij komt,
wel meer teekenen doen dan deze ge-
daan heeft?
32 De farizeërs hoorden de schare al-
dus over hem mompelen, en de over-
priesters en de farizeërs zonden diena-
ren af om hem te vatten. 33 Jezus dan
zeide: Nog een weinig tijds ben ik bij
u, en ik ga heen tot mijnen Zender.
34 Gij zult mij zoeken, en niet vinden;
en waar ík ben, kunt gíj niet komen.
35 De Joden dan zeiden tot elkander:
Waar zal deze henen gaan, dewijl wij
hem niet zullen vinden? Hij zal toch
niet naar de verstrooijing onder de
Grieken gaan, en de Grieken leeren?
36 Wat is dat woord, dat hij zegt:
Gij zult mij zoeken, en niet vinden;
en waar ík ben, kunt gíj niet komen?
37 Op den laatsten dag nu, den groo-
ten van het feest, stond Jezus en riep,
zeggende: Zoo iemand dorst, hij kome
tot mij, en drinke! 38 Die in mij ge-
looft, gelijk de schrift zegt: Stroo-
men van levend water zullen uit
zijn binnenste vloeijen. 39 Dit nu
zeide hij van den geest, dien zouden
ontvangen zij, die in hem gelooven;
want nog was er geen geest, omdat
Jezus nog niet verheerlijkt was. 40 Som-
migen dan uit de schare, deze woor-
den hoorende, zeiden: Deze is waarlijk
de profeet. 41 Anderen zeiden: Deze is
de Christus. Anderen zeiden: De Chris-
tus komt immers niet uit Galiléa?
42 Zegt de schrift niet, dat de Christus
komt uit den zade Davids, en van het
vlek Bethlehem, waar David was? 43 Er
ontstond dan verdeeldheid wegens hem
onder de schare. 44 En sommigen uit
hen wilden hem vatten; maar niemand
sloeg de handen aan hem.
45 De dienaren dan kwamen tot de
overpriesters en farizeërs, en dezen zei-
den tot hen: Waarom hebt gij hem niet

20 (VIII. 48, X. 20). — 21 (V. 5—9). — 22 (Lev. XII. 3, Gen. XVII. 10). — 27 (v. 41, Mt. XIII. 55). — 28 (VIII. 42). — 29 (VIII. 55, X. 15). — 30 (v. 44, VIII. 20. XVII. 2). — 31 (VIII. 30, X. 42). — 33 (XVI. 16). — 34 (VIII. 21, XIII. 33). — 37 (Lev. XXIII. 36, Jez. LV. 1, Jh. IV. 14, VI. 35, Openb. XXII. 17). — 38 (Jez. XLIV. 3, LVIII. 11). — 39 (Joël II. 28). — 40 (Deut. XVIII. 15). — 41 (v. 27). — 42 (Ps. LXXXIX. 4, 5, Mich. V. 1, Mt. II. 6).

dig. — *ongeregtigheid*, die de bron is van alle onwaarheid (Rom. I. 18). — 20. *antwoordde*, gew. t. *antwoordde en zeide*. — *Één werk*, de genezing van den kranke op sabbat. — 23. *de wet van Mozes*, aang. de besnijdenis ten achtsten dage. — 26. *dat deze*, gew. t. *dat deze waarlijk*. — 27. *van waar hij is*, wie zijne ouders zijn, en waar hij is opgegroeid (VI. 42). — *weet niemand van waar hij is.* Velen nl. meenden, dat de Christus vóór zijne zalving door Elia geheel onbekend zou blijven. — 31. *Uit de schare nu... velen*, gew. t. *Velen nu uit de schare*. — *dan deze*, gew. t. *dan die, welke deze*. — 32. *de overpr. en de fariz.* gew. t. de *fariz. en de overpr.* — 33. *zeide*, gew. t. *zeide tot hem*. — 35. *de verstrooijing*, de Joden, die woonden in de dusgenaamde *verstrooijing*, verstrooid onder de Grieken, (Jac. I. 1, 1 Petr. I. 1). — 39. *geen geest*, gew. t. *geen heilige geest*. — 40. *Sommigen*, gew. t. *Velen*. — *deze woorden*, gew. t. *dit woord*.

hier gebragt? 46 De dienaren antwoord-
den: Nooit heeft een mensch zóó ge-
sproken! 47 De farizeërs antwoordden
hun: Hebt ook gij misschien u laten
misleiden? 48 Heeft wel iemand uit de
oversten in hem geloofd, of uit de fa-
rizeërs? 49 Maar deze schare, die de
wet niet kent, is vervloekt! 50 Hierop
zegt tot hen Nicodemus, die tot hem
gekomen, en één van hen was: 51 Oor-
deelt onze wet wel een mensch, tenzij
ze eerst hem hoort, en verneemt wat
hij doet? 52 Zij antwoordden en zeiden
tot hem: Zijt ook gij misschien uit
Galiléa? Onderzoek, en zie, dat er uit
Galiléa geen profeet opstaat. 53 [En een
iegelijk ging naar zijn huis.

VIII. 1 Jezus nu ging naar den Olijf-
berg. 2 En des ochtends kwam hij we-
derom in den tempel, en al het volk
ging tot hem; en hij zette zich neder,
en leerde hen. 3 De schriftgeleerden en
de farizeërs brengen eene vrouw tot
hem, die op overspel betrapt was,
4 en haar in het midden stellende, zeg-
gen zij tot hem: Leeraar! deze vrouw
is op heeter daad betrapt als overspel
doende. 5 In de wet nu heeft Mozes
ons geboden, dat dezulken gesteenigd
moeten worden. Gij dan, wat zegt gij?
6 Dit nu zeiden zij om hem te beproe-
ven, opdat zij hem konden aanklagen.
Doch Jezus bukte zich, en schreef met
den vinger op den grond. 7 En als zij
hem bleven vragen, rigtte hij zich op,
en zeide tot hen: Die van u zonder
zonde is, werpe het eerst den steen op
haar! 8 En wederom bukte hij zich,
en schreef op den grond. 9 En zij, dit
hoorende, en door hun geweten be-
straft, gingen één voor één uit, be-
ginnende van de oudsten tot de laat-
sten toe. 10 Jezus nu rigtte zich op,
en niemand ziende dan de vrouw, zeide
hij tot haar: Vrouw! waar zijn die
aanklagers van u? Heeft niemand u
veroordeeld? 11 Zij nu zeide: Niemand,
Heer! En Jezus zeide tot haar: Zoo
veroordeel ook ik u niet. Ga heen, en
zondig niet meer!]

Jezus het licht der wereld. — Jezus' eigene getuigenis bekrachtigd door die des Vaders. — De ware vrijheid. — "Wie van u overtuigt mij van zonde?" — Jezus eerder dan Abraham.

12 Wederom dan sprak Jezus tot hen,
zeggende: Ik ben het licht der wereld;
die mij volgt, zal niet in de duisternis
wandelen, maar zal het licht des levens
hebben. 13 De farizeërs dan zeiden tot
hem: Gij getuigt van u zelven; uwe
getuigenis is niet waarachtig. 14 Jezus
antwoordde en zeide tot hen: Al ge-
tuig ik ook van mij zelven, mijne ge-
tuigenis is waarachtig, omdat ik weet
van waar ik gekomen ben, en waar ik
henenga. Doch gíj weet niet van waar
ik kom, of waar ik henenga. 15 Gíj
oordeelt naar het vleesch; ík oordeel
niemand. 16 Doch al oordeel ik ook,
mijn oordeel is waarachtig, omdat ik
niet alléén ben, maar ik, en de Vader,
die mij gezonden heeft. 17 Ook in uwe
wet nu staat geschreven, dat de ge-
tuigenis van twee menschen waarachtig
is. 18 Ik ben het, die van mij zelven
getuig, en van mij getuigt de Vader,
die mij gezonden heeft. 19 Zij zeiden
dan tot hem: Waar is uw Vader? Je-
zus antwoordde: Gij kent noch mij,
noch mijnen Vader. Indien gij mij ken-
det, gij zoudt ook mijnen Vader ken-
nen. — 20 Deze woorden sprak hij in

46 (Mt. VII. 28). — 50 (III. 1, 2, XIX. 39). — 51 (Deut. XIX. 15—18). — **VIII.** 12 (Jez. LX. 1, Mal. IV. 2, Jh. I. 9, IX. 5, XII. 35, 36). — 14 (XVI. 28). — 15 (VII. 24, XII. 47). — 17 (Deut. XIX. 15, Mt. XVIII. 16). — 18 (V. 37, VI. 27). — 19 (XVI. 3, XIV. 7). — 20 (VII. 30).

46. *gesproken*, gew. t. *gesproken, gelijk deze mensch.*—47. *De fariz.* gew. t *De fariz. dan.*— 50. *die*, gew. t. *die des nachts* (III. 2). — 52. *Zijt ook gij — uit Gal.*, behoort ook gij misschien tot den aanhang van Jezus den Galileër. — VIII. Zeer waarschijnlijk zijn v. 53 van hst. VII en de 11 eerste verzen van hst. VIII niet van de hand van Johannes, daar ze in de meeste oude handschriften en vertalingen ontbreken. Intusschen heeft het verhaal van de overspelige vrouw te veel inwendige blijken van waarschijnlijkheid, dan dat men de zaak, er in medegedeeld, niet als werkelijk gebeurd zou aanmerken. — 12. *het licht des levens*, het licht, dat heil en leven geeft; vgl. *het brood des levens* (VI. 48). — 14. *mijne getuigenis*, enz. Jezus' getuigenis aang. zich zelven (dat hij het licht der wereld is, v. 12) is ten volle geloofwaardig, omdat hij spreekt uit de innige bewustheid zijner hemelsche afkomst. — 15. *naar het vleesch*, naar het uitwendige, *naar den schijn* (VII. 24), of: op vleeschelijke, zinnelijke wijze. — *ík oordeel niemand.* Het doel van Jezus' komst in de wereld is niet te oordeelen, maar te behouden (III. 17). — 16. *Doch al oordeel ik*

de schatkamer, leerende in den tempel. En niemand vatte hem, want nog was zijne ure niet gekomen.

21 Hij zeide dan wederom tot hen: Ik ga heen, en gij zult mij zoeken, en in uwe zonde zult gij sterven. Waar ík heenga, kunt gíj niet komen. 22 De Joden dan zeiden: Hij zal toch niet zich zelven dooden, daar hij zegt: Waar ík heenga, kunt gíj niet komen? 23 En hij zeide tot hen: Gíj zijt van beneden; ík ben van boven: gíj zijt van deze wereld; ík ben niet van deze wereld. 24 Ik zeide u dan, dat gij in uwe zonden sterven zoudt; want zoo gij niet gelooft, dat ik het ben, gij zult in uwe zonden sterven. 25 Zij zeiden dan tot hem: Wie zijt gij? Jezus zeide tot hen: Allereerst wat ik ook tot u spreek. 26 Veel heb ik van u te spreken en te oordeelen; maar mijn Zender is waarachtig, en wat ik van hem gehoord heb, dat spreek ik tot de wereld. 27 Zij begrepen niet, dat hij hun van den Vader sprak. 28 Jezus dan zeide tot hen: Wanneer gij den Zoon des menschen verhoogd hebt, dan zult gij erkennen, dat ik het ben, en dat ik van mij zelven niets doe, maar zóó spreek, gelijk de Vader mij geleerd heeft. 29 En mijn Zender is bij mij: hij heeft mij niet alléén gelaten; want ik doe altijd wat hem behagelijk is.

30 Toen hij zóó sprak, geloofden velen in hem. 31 Jezus dan zeide tot de Joden, die aan hem geloovig waren geworden: Zoo gij in mijn woord blijft, zijt gij waarlijk mijne leerlingen; 32 en gij zult de waarheid kennen, en de waarheid zal u vrij maken. 33 Zij antwoordden hem: Wij zijn Abrahams zaad, en hebben nooit iemand gediend: hoe zegt gij dan: Gij zult vrij worden? 34 Jezus antwoordde hun: Voorwaar, voorwaar zeg ik u: ieder, die de zonde doet, is een dienstknecht der zonde. 35 De dienstknecht nu blijft niet eeuwig in huis: de zoon blijft er eeuwig. 36 Zoo dan de Zoon u vrij maakt, zult gij werkelijk vrij zijn. 37 Ik weet, dat gij Abrahams zaad zijt; maar gij zoekt mij te dooden, omdat mijn woord bij u geen ingang vindt. 38 Ik spreek wat ik bij mijnen Vader gezien heb; ook gij dan doet wat gij van uwen vader gehoord hebt. 39 Zij antwoordden en zeiden tot hem: Onze vader is Abraham. Jezus zegt tot hen: Indien gij Abrahams kinderen waart, gij zoudt Abrahams werken doen. 40 Doch nu zoekt gij mij te dooden, een mensch, die de waarheid tot u gesproken heb, welke ik van den Vader gehoord heb: dat deed Abraham niet. 41 Gij doet de werken úws vaders. Zij zeiden tot hem: Wij zijn niet uit hoererij geboren; wij hebben God alleen tot Vader. 42 Jezus zeide tot hen: Indien God uw Vader was, gij zoudt mij liefhebben; want ik ben van God uitgegaan en gekomen. Want ook ben ik van mij zelven niet gekomen, maar híj heeft mij gezonden. 43 Waarom kent gij mijne spraak niet? Omdat gij mijn woord niet kunt aanhooren. 44 Gij hebt den duivel tot vader, en wilt de begeerten uws vaders doen. Die was een moordenaar van den beginne, en in de waarheid staat hij niet; want er is geene waarheid in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, spreekt

21 (VII. 34). — 23 (III. 31). — 26 (XII. 49, 50). — 28 (III. 14, XII. 32). — 29 (XVI. 32). — 33 (Mt. III. 9). — 34 (Rom. VI. 16—20, 2 Petr. II. 19). — 36 (Rom. VIII. 2). — 38 (III. 11). — 39 (Rom. IX. 7, Gal. III. 7). — 42 (VII. 28). — 44 (1 Jh. III. 8, Gen. IV. 8).

ook, daartoe gedrongen door de zonde der wereld. — 20. *hij*, gew. t. *Jezus*. — 21. *Hij*, gew. t. *Jezus*. — 24. *dat ik het ben*, dat ik de Christus ben (IV. 26). — 25. *Jezus*, gew. t. *En Jezus*. — *Allereerst wat ik ook tot u spreek*. Jezus wil gekend worden uit hetgeen hij spreekt (v. 43), en noemt zich hier den Christus niet, omdat zijne tegenstanders een geheel anderen Christus verwachtten en wenschten, dan hij wilde en moest zijn. Stv. en and. *Wat ik ook van den beginne u zeg*. — 28. *verhoogd hebt*, aan het kruis, dat Jezus den weg zou banen tot zijne verhooging aan de regterhand des Vaders. — *de Vader*, gew. t. *mijn Vader*. — 29. *hij*, gew. t. *de Vader*. — 33. *Zij antwoordden*, waarschijnlijk anderen dan de genoemden in v. 30. — 34. *dienstknecht*. Het Gr. woord, hier en elders wedergegeven door *dienstknecht*, beteekent eigl. een *gebondene*, een *slaaf*. — 38. *wat gij van uwen Vader gehoord hebt* (van den vader, genoemd in v. 44), gew. t. *wat gij bij uwen vader gezien hebt*. — 41. *Zij zeiden*, gew. t. *Zij zeiden dan*. — *wij zijn niet — Vader*, onze betrekking tot God is niet door afgoderij bezoedeld (Hoz. II. 4), maar wij zijn zijne echte kinderen. — 42. *Jezus*, gew. t. *Jezus dan*. — 44. *gij wilt de begeerten uws vaders doen*, nl. mij dooden (v. 40). — *een moordenaar van den*

hij uit het zijne; want hij is een leuge-
naar, en de vader der leugen. 45 Doch
mij, omdat ik de waarheid zeg, mij
gelooft gij niet. 46 Wie van u over-
tuigt mij van zonde? Indien ik waar-
heid zeg, waarom gelooft gij mij niet?
47 Die uit God is, hoort de woorden
Gods. Daarom hoort gij niet, omdat
gij uit God niet zijt.
48 De Joden antwoordden en zeiden
tot hem: Zeggen wij niet te regt, dat
gij een Samaritaan, en bezeten zijt?
49 Jezus antwoordde: Ik ben niet be-
zeten, maar ik eer mijnen Vader, en
gíj onteert mij. 50 Doch ik zoek niet
mijne eer; er is een die haar zoekt,
en oordeelt. 51 Voorwaar, voorwaar zeg
ik u: zoo iemand mijn woord bewaart,
hij zal den dood niet zien tot in eeu-
wigheid. 52 De Joden zeiden tot hem:
Nu weten wij, dat gij bezeten zijt.
Abraham is gestorven en de profeten,
en gíj zegt: Zoo iemand mijn woord
bewaart, hij zal den dood niet smaken
tot in eeuwigheid? 53 Gij zijt toch niet
meerder dan onze vader Abraham, die
gestorven is? en de profeten zijn ge-
storven. Tot wien maakt gij u? 54 Je-
zus antwoordde: Zoo ik mij zelven eer,
mijne eer is niets. De Vader is het,
die mij eert, van wien gíj zegt: Hij
is onze God. 55 En gij kent hem niet;
doch ík ken hem. En zoo ik zeide,
dat ik hem niet kende, ik zou aan u
gelijk, en een leugenaar zijn. Maar ik
ken hem, en zijn woord bewaar ik.
56 Abraham, uw vader, juichte dat hij
mijnen dag zien zou; en hij heeft dien
gezien, en zich verblijd. 57 De Joden
dan zeiden tot hem: Gij zijt nog geen
vijftig jaren oud, en gij hebt Abraham
gezien? 58 Jezus zeide tot hen: Voor-
waar, voorwaar zeg ik u: eer Abra-
ham was, ben ík. 59 Zij namen dan
steenen op, om ze op hem te werpen;
doch Jezus verborg zich, en ging uit
den tempel.

Genezing van een blindgeborene op sabbat.

IX. 1 En verder gaande, zag hij een
mensch, die blind was van de geboorte
af. 2 En zijne leerlingen vroegen hem,
zeggende: Rabbi! wie heeft gezondigd,
deze, of zijne ouders, zoodat hij blind
moest geboren worden? 3 Jezus ant-
woordde: Noch deze heeft gezondigd,
noch zijne ouders; maar dit is geschied,
opdat de werken Gods in hem open-
baar zouden worden. 4 Ik moet wer-
ken de werken mijns Zenders, zoo lang
het dag is; er komt een nacht, dat
niemand werken kan. 5 Zoo lang ik in
de wereld ben, ben ik een licht der
wereld.
6 Nadat hij dit gezegd had, spuwde
hij op den grond, en maakte slijk van
het speeksel, en streek hem het slijk
op de oogen, 7 en zeide tot hem: Ga
heen, wasch u in het bad Siloam (wat
overgezet wordt: afgezonden)! Hij ging
dan heen en wiesch zich, en kwam
ziende terug. 8 De geburen dan, en die
hem vroeger gezien hadden dat hij een
bedelaar was, zeiden: Is deze het niet,
die zat te bedelen? 9 Anderen zeiden:
Deze is het. Anderen zeiden: Neen,
maar hij gelijkt op hem. Híj zeide:
Ik ben het. 10 Zij zeiden dan tot hem:
Hoe dan zijn u de oogen opengegaan?
11 Hij antwoordde: Een mensch, ge-
naamd Jezus, maakte slijk en bestreek
mijne oogen, en zeide tot mij: Ga

46 (V. 29, VII. 28). — 47 (XVIII. 37, 1 Jh. IV. 6). — 48 (VII. 20). — 49 (VII. 18). — 51 (V. 21, XI. 25). — 56 (Gen. XXII. 18). — 58 (XVII. 5). — 59 (X. 31). — **IX.** 2, 3 (Lc. XIII. 2), 3 (XI. 4). — 5 (VIII. 12). — 6 (Mr. VIII. 23). — 7 Neh. III. 15).

beginne, nl. als de veroorzaker van den eersten broedermoord (1 Joh. III. 15). — 46. *Wie van u overtuigt mij van zonde.* De onzondigheid van Jezus getuigt voor de waarheid zijner leer wegens de naauwe verwantschap tusschen het *goede* en het *ware.* — *Indien*, gew. t. *Doch indien.* — 47. *hoort*, en neemt aan (v. 43). — 48, 52. *De Joden*, gew. t. *De Joden dan.* — 54. *Hij is onze God*, gew. t. *dat hij uw God is.* — 56. *juichte*, toen hij de belofte ontving, dat in hem (in zijn zaad) alle geslachten der aarde gezegend zouden worden (Gen. XVIII. 18, XXII. 18). — *mijnen dag*, mijne verschijning en werkzaamheid op aarde. — *hij heeft dien gezien*, in het paradijs (Lc. XVI. 23). — 59. *en ging uit den tempel*, gew. t. *en ging uit den tempel, midden door hen heengaande, en ging zóó verder* (Lc. IV. 30.) — IX. 2. *wie heeft gezondigd.* De leerl. deelen in het onder de Joden heerschend geloof aang. het naauw verband tusschen zonde en ellende (Lc. XIII. 1—5), maar weten daarvan geene toepassing te maken op het geval van den blindgeborene. — 6. *streek hem... op de oogen*, gew. t. *streek... op de oogen des blinden.* — 8. *een bedelaar*, gew. t. *blind.* — 10. *Hoe dan*, gew. t. *Hoe.* — 11. *antwoordde*, gew. t. *ant-*

naar Siloam, en wasch u! Ik ging dan heen en wiesch mij, en ik werd ziende. [12] Zij zeiden tot hem: Waar is hij? Hij zegt: Ik weet het niet.

[13] Zij brengen hem tot de farizeërs, hem, die eens blind was. [14] En het was sabbat op dien dag, toen Jezus het slijk maakte, en hem de oogen opende. [15] Wederom dan vroegen hem ook de farizeërs, hoe hij ziende geworden was. Hij nu zeide tot hen: Hij legde slijk op mijne oogen, en ik wiesch mij, en ik zie. [16] Sommigen dan uit de farizeërs zeiden: Deze mensch is niet van God; want hij onderhoudt den sabbat niet. Anderen zeiden: Hoe kan een zondig mensch zulke teekenen doen? En er was verdeeldheid onder hen. [17] Zij zeggen wederom tot den blinde: Gij, wat zegt gíj van hem, daar hij u de oogen geopend heeft? Hij nu zeide: Hij is een profeet. [18] De Joden dan geloofden niet van hem, dat hij blind geweest, en ziende geworden was, totdat zij de ouders geroepen hadden desgenen, die ziende geworden was. [19] En zij vroegen hen, zeggende: Is deze uw zoon, en zegt gij, dat hij blind geboren is? Hoe ziet hij dan nu? [20] Zijne ouders antwoordden en zeiden: Wij weten, dat deze onze zoon is, en dat hij blind geboren is; [21] doch hoe hij nu ziet, weten wij niet; of wie hem de oogen geopend heeft, wij weten het niet: vraagt hem! hij heeft zijne jaren, zelf zal hij van zich spreken. [22] Dit zeiden zijne ouders, omdat zij de Joden vreesden; want reeds waren de Joden overeengekomen, dat, zoo iemand hem beleed als den Christus, hij uit de synagoge gebannen zou worden. [23] Daarom zeiden zijne ouders: Hij heeft zijne jaren, vraagt hem!

[24] Zij riepen dan ten tweeden male den mensch, die blind geweest was, en zeiden tot hem: Geef Gode eer! Wíj weten, dat deze mensch een zondaar is. [25] Hij dan antwoordde: Of hij een zondaar is, weet ik niet: één ding weet ik, dat ik blind was, en thans zie. [26] Zij zeiden dan tot hem: Wat heeft hij u gedaan? Hoe heeft hij u de oogen geopend? [27] Hij antwoordde hun: Ik heb het u reeds gezegd, doch gij hebt er niet naar gehoord. Wat wilt gij het wederom hooren? Wilt ook gij misschien leerlingen van hem worden? [28] Zij scholden dan op hem, en zeiden: Gíj zijt een leerling van hem, maar wíj zijn leerlingen van Mozes. [29] Wij weten, dat God tot Mozes gesproken heeft; maar dezen weten wij niet van waar hij is. [30] De mensch antwoordde en zeide tot hen: Dat is toch verwonderlijk, dat gij niet weet van waar hij is, en hij heeft mij de oogen geopend. [31] Wij weten, dat God naar zondaars niet hoort; maar zoo iemand godvruchtig is, en zijnen wil doet, naar dien hoort hij. [32] Van eeuwen her heeft men niet gehoord, dat iemand eenen blindgeborene de oogen geopend heeft. [33] Indien deze niet van God was, hij had niets kunnen doen. [34] Zij antwoordden en zeiden tot hem: Gij zijt geheel in zonden geboren, en gij leert ons? En zij wierpen hem buiten.

[35] Jezus hoorde, dat zij hem hadden buitengeworpen, en toen hij hem vond, zeide hij tot hem: Gij gelooft in den Zoon Gods? [36] Hij antwoordde en zeide: En wie is hij, Heer! opdat ik in hem geloove? [37] Jezus zeide tot hem: Gij hebt hem reeds gezien, en die met u spreekt, híj is het. [38] Hij nu zeide: Ik geloof, Heer! en hij aanbad hem.

[39] En Jezus zeide: Tot een oordeel ben ik in deze wereld gekomen, opdat de niet-zienden zien, en de zienden blind worden. [40] Dit hoorden eenigen uit de

---

14 (V. 9). — 24 (Joz. VII. 19). — 37 (IV. 26). — 39 (III. 19—21).

---

woordde en zeide. — *Ik ging dan*, gew. t. *En ik ging.* — 12. *zeiden*, gew. t. *zeiden dan.* — 14. *op dien dag*, *toen*, gew. t. *toen.* — 20. *antwoordden*, gew. t. *antwoordden hun.* — 21. *vraagt hem! hij heeft zijne jaren*, gew. t. *hij heeft zijne jaren, vraagt hem* (v. 23). — *hij heeft zijne jaren*, is mondig, en kan dus als getuige in zijne zaak optreden — 24. *Geef Gode eer*, eene soort van eedafneming (Joz. VII. 19). — 25. *antwoordde*, gew. t. *antwoordde en zeide.* — 26. *Zij zeiden dan*, gew. t. *En zij zeiden wederom.* — 31. *Wij weten*, gew. t. *Wij weten nu.* — 34. *in zonden geboren*, vgl. v. 2. — *zij wierpen hem buiten*, d. i. waarschijnlijk: zij spraken een banvonnis over hem uit (v. 22). — *En wie*, gew. t. *Wie.* — 37. *Jezus*, gew. t. *Jezus nu.* — 39. *tot een oordeel*, om eene scheiding, eene zifting tot stand te brengen (III. 19). — *de niet-zienden*, de geestelijk blinden (V. 25). —

farizeërs, die bij hem waren, en zij zeiden
tot hem: Zijn ook wij misschien blind?
41 Jezus zeide tot hen: Indien gij blind
waart, gij zoudt geene zonde hebben.
Doch nu zegt gij: Wij zien; uwe
zonde blijft.

De herder der schapen en de dief. — Jezus de deur tot de schapen. — Jezus de goede herder, die voor zijne schapen het leven stelt. — Éene kudde, één herder.

X. 1 Voorwaar, voorwaar zeg ik u:
die niet door de deur de schaapskooi
ingaat, maar van elders overklimt, die
is een dief en roover; 2 doch die door
de deur ingaat, is een herder der scha-
pen. 3 Dezen doet de deurwachter open,
en de schapen hooren naar zijne stem,
en hij roept zijne schapen bij name,
en leidt ze uit. 4 Wanneer hij de zij-
nen alle uitgedreven heeft, gaat hij
voor hen henen; en de schapen vol-
gen hem, omdat zij zijne stem kennen.
5 Doch eenen vreemde zullen zij niet
volgen, maar van hem vlieden, omdat
zij de stem der vreemden niet kennen.
6 Deze gelijkenis zeide Jezus tot hen;
doch zíj begrepen niet wat het was,
dat hij tot hen sprak. 7 Jezus dan
zeide wederom: Voorwaar, voorwaar
zeg ik u: ík ben de deur tot de scha-
pen. 8 Allen, die vóór mij gekomen
zijn, zijn dieven en roovers; maar de
schapen hebben naar hen niet gehoord.
9 Ik ben de deur. Zoo iemand door
mij ingaat, hij zal behouden worden,
en hij zal ingaan en uitgaan, en weide
vinden. 10 De dief komt niet dan om
te stelen en te slagten en te verder-
ven; ík ben gekomen, opdat zij leven
hebben, en overvloed hebben. 11 Ik ben
de goede herder. De goede herder stelt
zijn leven voor de schapen. 12 Maar die
huurling, en geen herder is, wien de
schapen niet toebehooren, hij ziet den
wolf komen, en verlaat de schapen en
vlugt; en de wolf rooft ze, en ver-
strooit; 13 want hij is een huurling, en
bekommert zich niet om de schapen.
14 Ik ben de goede herder, en ik ken
de mijnen, en de mijnen kennen mij,
15 gelijk de Vader mij kent, en ik den
Vader ken. En ik stel mijn leven voor
de schapen. 16 En ik heb nog andere
schapen, die niet van deze kooi zijn:
ook deze moet ik leiden; en zij zullen
naar mijne stem hooren, en het zal
worden éene kudde, één herder. 17 Daar-
om heeft de Vader mij lief, omdat ik
mijn leven afleg om het wederom te
nemen. 18 Niemand neemt het van mij,
maar ik leg het uit mij zelven af. Ik
heb vrijheid om het af te leggen, en
heb vrijheid om het wederom te ne-
men: dit gebod heb ik van mijnen
Vader ontvangen.

19 Er ontstond wederom verdeeldheid
onder de Joden wegens deze woorden.
20 Velen uit hen zeiden: Hij is beze-
ten en waanzinnig. Wat hoort gij naar
hem? 21 Anderen zeiden: Dat zijn geene
woorden eens bezetenen: kan wel een
bezetene blinden de oogen openen?

Jezus te Jeruzalem op het feest der tempelwijding. — Als de goede herder geeft hij aan zijne schapen eeuwig leven. — Hij en de Vader zijn één. — Hij verdedigt zich tegen de beschuldiging van godslastering door te wijzen op de schrift.

22 En het was te Jeruzalem het feest
der tempelwijding; het was winter. 23 En

---

41 (XV. 22). — **X.** 8 (Mt. XXIII. 13—16). — 9 (XIV. 6). — 11 (Jez. XL. 11). — 15 (Mt. XI. 27). — 16 (Mt. VIII. 11). — 20 (VII. 20).

---

de zienden, die meenen te zien. — 40. *Dit*, gew. t. *En dit*. — 41. *gij zoudt geene zonde hebben*, uwe zonde zou eene ligtere zijn (XV. 22, 24). — *uwe zonde*, gew. t. *uwe zonde dan*. — X. 1. *schaapskooi*, eene omheinde ruimte, binnen welke de schapen des nachts opgesloten werden. — 4. *Wanneer*, gew. t. *En wanneer*. — *de zijnen alle*, gew. t. *zijne schapen*. — 7. *zeide*, gew. t. *zeide tot hen*. — *de deur tot de schapen*, de deur, door welke alleen de herders tot de schapen mogen ingaan. — 8. *Allen, die vóór mij gekomen zijn*, al de slechte leidslieden, die zich aan het volk hebben opgedrongen. — *de schapen hebben naar hen niet gehoord*. Sedert Jezus was opgetreden, hadden de Joodsche schriftgeleerden veel van hun aanzien en vertrouwen bij het volk verloren. — *de schapen*. De Joodsche schriftgel. droegen den titel van *herder*. — 12. *verstrooit*, gew. t. *verstrooit de schapen*. — 13. *want*, gew. t. *De huurling nu vlugt, omdat*. — 14. *de mijnen kennen mij*, gew. t. *word door de mijnen gekend*. — 16. *andere schapen*, de heidenen. — 18. *vrijheid*, eene vrijheid of een regt, hem door den Vader verleend; vgl. het volgende: *dit gebod*. — 19. *Er ontstond*, gew. t. *Er ontstond dan*. — 22. *het feest der tempelwijding*, een feest, door Judas den Makkabeër ingesteld tot gedachtenis van de reiniging des tempels na diens ontheiliging door Antiochus Epifanes; het werd gevierd tegen het einde

Jezus wandelde in den tempel, in de galerij van Salomo. 24 De Joden dan omringden hem, en zeiden tot hem: Hoe lang houdt gij onze ziel gespannen? Indien gij de Christus zijt, zeg het ons vrijuit! 25 Jezus antwoordde hun: Ik heb het u gezegd, doch gij gelooft niet. De werken, die ik doe in den naam mijns Vaders, die getuigen van mij. 26 Maar gij gelooft niet; want gij zijt niet van mijne schapen, gelijk ik u gezegd heb. 27 Mijne schapen hooren naar mijne stem, en ik ken ze, en zij volgen mij. 28 En ik geef hun eeuwig leven, en zij zullen niet verloren gaan tot in eeuwigheid, en niemand zal ze uit mijne hand wegrooven. 29 Mijn Vader, die ze mij gegeven heeft, is meerder dan allen, en niemand kan ze wegrooven uit de hand des Vaders. 30 Ik en de Vader zijn één.

31 De Joden dan droegen wederom steenen aan, om hem te steenigen. 32 Jezus antwoordde hun: Vele treffelijke werken heb ik u getoond van den Vader: om welk van die werken wilt gij mij steenigen? 33 De Joden antwoordden hem: Niet om een treffelijk werk willen wij u steenigen, maar om lastering, en omdat gij, die een mensch zijt, u tot God maakt. 34 Jezus antwoordde hun: Staat er niet in uwe wet geschreven: Ik heb gezegd: Gij zijt Goden? 35 Indien zij hen Goden noemt, tot wie het woord Gods geschiedde, en de schrift niet verbroken kan worden: 36 hoe zegt gij dan tot mij, dien de Vader geheiligd, en in de wereld gezonden heeft: Gij lastert; omdat ik gezegd heb: Ik ben Gods Zoon? 37 Indien ik niet de werken mijns Vaders doe, gelooft mij niet; 38 maar indien ik ze doe, al gelooft gij mij niet, zoo gelooft de werken, opdat gij weet en erkent, dat de Vader in mij is, en ik in den Vader. 39 Zij zochten dan wederom hem te vatten; doch hij ontging aan hunne hand.

40 En hij ging wederom over de Jordaan, naar de plaats, waar Johannes het eerst gedoopt had, en bleef aldaar. 41 En velen kwamen tot hem en zeiden: Johannes deed wel geen teeken, maar alles, wat Johannes van dezen zeide, was waar. 42 En velen aldaar geloofden in hem.

Opwekking van Lazarus. — Velen gelooven in Jezus. — Raad van Kajafas: "Het is nut dat één mensch sterft voor het volk." — Jezus in de stad Efraïm.

XI. 1 En er was iemand krank, Lazarus, van Bethanië, uit het vlek van Maria en hare zuster Martha. 2 Maria nu was het, die den Heer zalfde met zalf, en zijne voeten afdroogde met hare haren; welker broeder Lazarus krank was. 3 De zusters dan zonden tot hem en lieten hem zeggen: Heer! zie, dien gij bemint, die is krank.

4 Jezus nu, dit hoorende, zeide: Deze krankheid is niet ten doode, maar ter heerlijkheid Gods, opdat de Zoon Gods door haar verheerlijkt worde. 5 Jezus nu had Martha en hare zuster en Lazarus lief. 6 Als hij dan hoorde, dat hij krank was, toen bleef hij aan de plaats, waar hij was, nog twee dagen. 7 Daarna zegt hij tot zijne leerlingen: Laat ons wederom naar Judéa gaan! 8 De leerlingen zeggen tot hem: Rabbi! nog onlangs zochten de Joden u te steenigen, en gaat gij wederom daarheen? 9 Jezus antwoordde: Zijn er niet twaalf uren van den dag? Zoo iemand op den dag wandelt, hij stoot zich niet, omdat hij het licht dezer wereld ziet; 10 maar zoo iemand in den nacht wandelt, hij stoot zich, omdat het licht niet bij hem is. 11 Zoo sprak hij, en daarna zegt hij tot hen: Lazarus, onze vriend, is ingeslapen; maar ik ga heen om hem uit den slaap te wekken. 12 Zij zeiden dan tot hem: Heer! indien hij ingeslapen is, zoo zal hij gezond worden. 13 Jezus nu had gesproken van zijnen dood; maar zíj meenden, dat hij sprak

25 (v. 37, 38, V. 36). — 27 (VIII. 47). — 30 (V. 19. XIV. 9—11, XVII. 10, 11, 22). — 33 (V. 18). — 34 (Ps. LXXXII. 6). — 36 (V. 19). — 38 (XIV 11). — 40 (I. 28). — **XI.** 2 (XII. 3). — 4 (v. 40, IX. 3). — 8 (X. 31). — 9, 10 (IX. 4, XII. 35). — 11 (Mt. IX. 24).

der maand December. — *het was winter*, gew. t. *en het was winter*. — 29. *des Vaders*, gew. t. *mijns V.* — *zijn één*, in magt en gezindheid. — 32. *van den Vader*, afkomstig, verrigt in den naam des Vaders (v. 25); gew. t. *van mijnen V.* — 33. *hem*, gew. t. *hem, zeggende.* — *lastering*, van God. — 38. *weet en erkent*, gew. t. *erkent en gelooft* (VI. 69). — *in den V.* gew. t. *in hem* — XI 4. *niet ten doode.* Wel zou Lazarus sterven, maar hij zou in den dood niet blijven. — 12. *Zij zeiden dan tot hem*, gew. t. *Zijne leerl. dan zeiden.*

van de rust des slaaps. 14 Toen dan
zeide Jezus hun vrijuit: Lazarus is
gestorven; 15 en ik verblijd mij om
uwentwil, dat ik daar niet was, opdat
gij gelooven moogt. Maar laat ons tot
hem gaan! 16 Thomas dan, genaamd
Didymus, zeide tot de medeleerlingen:
Laat ook ons gaan, opdat wij met
hem sterven!

17 Toen Jezus dan kwam, vond hij
hem sedert vier dagen in het graf lig-
gende. 18 Bethanië nu was nabij Jeru-
zalem, omtrent vijftien stadiën van daar.
19 En velen uit de Joden waren tot
Martha en Maria gekomen, om haar te
vertroosten over haren broeder. 20 Martha
dan, als zij hoorde dat Jezus kwam,
ging hem te gemoet; doch Maria bleef
in huis zitten. 21 Martha dan zeide tot
Jezus: Heer! indien gij hier geweest
waart, mijn broeder zou niet gestorven
zijn. 22 Maar ook nu weet ik, dat al
wat gij van God bidt, God het u ge-
ven zal. 23 Jezus zegt tot haar: Uw
broeder zal opstaan. 24 Martha zegt
tot hem: Ik weet, dat hij zal op-
staan bij de opstanding ten laatsten
dage. 25 Jezus zeide tot haar: Ik ben
de opstanding en het leven. Die in
mij gelooft, zal leven, al ware hij ook
gestorven; 26 en ieder, die leeft, en
in mij gelooft, zal niet sterven tot
in eeuwigheid. Gelooft gij dit? 27 Zij
zegt tot hem: Ja, Heer! ik heb ge-
loofd, dat gij zijt de Christus, de Zoon
Gods, die in de wereld komen zou.

28 En nadat zij dit gezegd had, ging
zij heen, en riep heimelijk hare zuster
Maria, zeggende: De Leeraar is daar,
en roept u. 29 Zij, als zij dit hoort,
staat haastig op, en gaat tot hem. 30 Je-
zus nu was nog niet in het vlek geko-
men, maar was nog aan de plaats,
waar Martha hem ontmoet was. 31 De
Joden dan, die bij haar in huis waren
en haar vertroostten, ziende dat Maria
haastig opstond en uitging, volgden
haar, zeggende: Zij gaat naar het graf,
om daar te weenen. 32 Maria dan, als
zij kwam waar Jezus was, en hem zag,
viel aan zijne voeten neder, en zeide
tot hem: Heer! indien gij hier geweest
waart, mijn broeder zou niet gestorven
zijn. 33 Jezus dan, als hij haar zag
weenen, en de Joden weenen, die met
haar gekomen waren, werd geschokt in
den geest en ontroerde, 34 en zeide:
Waar hebt gij hem gelegd? Ze zeiden
tot hem: Heer! kom, en zie! 35 Jezus
weende. 36 De Joden dan zeiden: Zie,
hoe hij hem beminde! 37 Doch som-
migen uit hen zeiden: Had deze, die
den blinde de oogen opende, niet kun-
nen maken, dat ook deze niet gestor-
ven was?

38 Jezus dan, wederom in zich zelven
geschokt, komt aan het graf; en het
was eene grot, en een steen lag er
tegenaan. 39 Jezus zegt: Neemt den steen
weg! De zuster des gestorvenen, Martha,
zegt tot hem: Heer! hij riekt al; want
het is de vierde dag. 40 Jezus zegt tot
haar: Heb ik u niet gezegd, dat, zoo
gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods
zien zult? 41 Zij namen dan den steen
weg. Jezus nu hief de oogen opwaarts
en zeide: Vader! ik dank u, dat gij
mij gehoord hebt. 42 Doch ik wist,
dat gij altijd mij hoort; maar om den
wille der schare, die rondom staat, heb
ik dit gezegd, opdat zij gelooven, dat
gíj mij gezonden hebt. 43 En nadat hij
dit gezegd had, riep hij met luider
stem: Lazarus, kom uit! 44 De doode
kwam uit, gebonden aan handen en
voeten met grafdoeken; en zijn aange-
zigt was omwonden met een zweetdoek.
Jezus zeide tot hen: Maakt hem los,
en laat hem henengaan!

45 Velen dan uit de Joden, die tot
Maria gekomen waren, en gezien had-
den wat hij gedaan had, geloofden in
hem. 46 Doch sommigen uit hen gingen
tot de farizeërs, en zeiden hun wat Je-
zus gedaan had.

47 De overpriesters en de farizeërs dan

24 (Dan. XII. 2, V. 29). — 25, 26 (V. 24, VI. 51). — 27 (VI. 69, Mt. XVI. 16). — 35 (Lc. XIX. 41). — 37 (IX. 6). — 47 (Mt. XXVI. 3).

16. *Didymus*, een Grieksche naam, gelijk *Thomas* een Hebreeuwsche; beide namen beteekenen *tweeling*. — 17. *sedert*, gew. t. *reeds sedert*. — 24. *Ik weet*, enz. Martha verwacht naar het heerschend volksgeloof eene algemeene opstanding der dooden, maar Jezus brengt haar onder het oog, dat híj de opstanding en het leven is, d. i. dat opstanding en leven alleen in hem vasten grond en volle zekerheid hebben. — 39. *het is de vierde dag*, eigl. *hij is een vierdaagsche*. — 41. *weg*, gew. t. *weg, waar de gestorvene lag*. — 44. *De*, gew. t.

hielden vergadering, en zeiden: Wat moeten wij doen? Want deze mensch doet vele teekenen. 48 Zoo wij hem aldus laten begaan, zullen allen in hem gelooven, en de Romeinen zullen komen, en verdelgen én ons land én ons volk. 49 Doch één uit hen, Kajafas, die hoogepriester was van dat jaar, zeide tot hen: Gij weet niets, 50 en gij bedenkt niet, dat het ons nut is, dat één mensch sterft voor het volk, en niet geheel het volk omkomt. 51 Dit nu zeide hij niet uit zich zelven, maar als zijnde hoogepriester van dat jaar, profeteerde hij, dat Jezus zou sterven voor het volk, 52 en niet voor het volk alleen, maar om ook de verstrooide kinderen Gods bijéén te verzamelen. 53 Van dien dag af dan beraadslaagden zij om hem te dooden.

54 Jezus dan wandelde niet meer in 't openbaar onder de Joden, maar ging van daar naar de landstreek nabij de woestijn, naar eene stad, Efraïm genaamd, en daar vertoefde hij met de leerlingen.

55 Het pascha der Joden nu was nabij, en velen gingen vóór het pascha van het land op naar Jeruzalem, om zich te reinigen. 56 Zij zochten dan Jezus, en zeiden onder elkander, in den tempel staande: Wat dunkt u? zou hij niet komen op het feest? 57 Doch de overpriesters en de farizeërs hadden bevel gegeven, dat, zoo iemand wist, waar hij was, hij het zou aanbrengen, opdat zij hem konden vatten.

Zalving te Bethanië. — Intogt in Jeruzalem. — Eenige Grieken wenschen Jezus te zien. — De tarwekorrel. — Ontroering van Jezus. — De stem uit den hemel. — Waarom velen in Jezus niet gelooven. — De zaak van Jezus, de zaak van God.

XII. 1 Jezus dan kwam zes dagen vóór het pascha te Jeruzalem, waar Lazarus was, dien Jezus uit de dooden had opgewekt. 2 Ze rigtten hem dan aldaar een maaltijd aan, en Martha bediende, en Lazarus was één van degenen, die met hem aanzaten. 3 Maria dan nam een pond zalf van echten, kostbaren nardus, en zalfde de voeten van Jezus, en droogde met hare haren zijne voeten af; en het huis werd vervuld van den reuk der zalf. 4 Toen zeide Iskariot, één van zijne leerlingen, degene die hem verraden zou: 5 Waarom is deze zalf niet voor drie honderd denariën verkocht en den armen gegeven? 6 Dit nu zeide hij, niet omdat hij zich om de armen bekommerde, maar omdat hij een dief was, en den buidel hebbende, wegnam wat er werd ingedaan. 7 Jezus dan zeide: Laat haar toe, dat zij ze beware voor den dag mijner begrafenis. 8 De armen toch hebt gij altijd bij u, maar mij hebt gij niet altijd.

9 Eene groote schare dan uit de Joden vernam dat hij daar was, en zij kwamen niet alleen om Jezus' wil, maar om ook Lazarus te zien, dien hij uit de dooden had opgewekt. 10 De overpriesters nu beraadslaagden om ook Lazarus te dooden; 11 want vele der Joden gingen om zijnentwil heen, en geloofden in Jezus.

12 Des anderen daags hoorde eene groote schare, die naar het feest gegaan was, dat Jezus naar Jeruzalem kwam; 13 en zij namen de takken der palmboomen, en gingen hem te gemoet, en riepen: Hozanna! Gezegend hij, die komt in den naam des Heeren, de koning Israëls! 14 Jezus nu vond een jongen ezel, en zette zich daarop, gelijk geschreven staat: 15 V r e e s n i e t, d o c h t e r S i o n s! z i e, u w k o n i n g k o m t,

---

52 (X. 16, Ef. II. 14—16). — **XII.** 1—8 (Mr. XIV. 3—9, Mt. XXVI. 6—12), 6 (XIII. 29), 8 (Deut. XV. 11). — 9 (XI. 43, 44). — 12—15 (Mt. XXI. 1—11, Mr. XI. 1—10, Lc. XIX. 29—38), 13 (Ps. CXVIII. 26).

En de. — 45. *wat hij*, gew. t. *wat Jezus.* — 48. *ons land*, eigl. *onze plaats*, d. i. volgens and. onze heilige plaats, den tempel. — 52. *de verstrooide kinderen G.*, de door God verkorenen onder de heidenen, bestemd om zijne kinderen te worden (X. 16). — 54. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — 55. *van het land*, van het land rondom Jeruzalem; and. *uit die landstreek* (v. 54). — 57. *hadden*, gew. t. *hadden ook*. — XII. 1. *dien Jezus*, gew. t. *de gestorvene, dien hij*. — 4. *Iskariot*, gew. t. *Judas, Simons zoon, Iskariot* (VI. 71, XIII. 2, 26). — 5. *drie honderd denariën*, eene waarde van omtrent 70 gl. — 6. *hebbende, wegnam*, gew. t. *had, en wegnam.* — *den buidel*, de beurs, waaruit in de behoeften van Jezus en de zijnen voorzien werd. — *wegnam*, nl. een gedeelte daarvan; Stv. en and. *droeg.* — 7. *laat — begrafenis*, laat haar wat van de zalf nog overgeschoten is, bewaren voor mijne balseming ter begrafenis; gew. t. *laat af van haar: zij heeft ze bewaard*

gezeten op het veulen eener ezelin.
16 Dit begrepen zijne leerlingen in 't eerst
niet; maar toen Jezus verheerlijkt was,
toen herinnerden zij zich, dat dit van
hem geschreven stond, en dat men hem
dit gedaan had. 17 De schare dan, die
bij hem was, getuigde dat hij Lazarus
uit het graf geroepen, en hem uit de
dooden opgewekt had. 18 Daarom ook
ging de schare hem te gemoet, omdat
zij hadden gehoord, dat hij dit teeken
gedaan had. 19 De farizeërs dan zeiden
tot elkander: Bemerkt gij wel, dat gij
niets vordert? Zie, de geheele wereld
loopt hem na.

20 Er waren nu onder degenen, die
waren opgegaan om op het feest te
aanbidden, eenige Grieken. 21 Dezen dan
gingen tot Philippus, die van Bethsaïda
in Galiléa was, en verzochten hem,
zeggende: Heer! wij wilden wel Jezus
zien. 22 Philippus gaat en zegt het aan
Andreas; Andreas en Philippus gaan
en zeggen het aan Jezus. 23 Jezus nu
antwoordde hun, zeggende: De ure is
gekomen, dat de Zoon des menschen
verheerlijkt worde. 24 Voorwaar, voor-
waar zeg ik u: zoo de tarwekorrel niet
in de aarde valt en sterft, zij blijft
alleen; maar zoo ze sterft, brengt ze
veel vrucht voort. 25 Die zijn leven be-
mint, zal het verliezen; en die zijn le-
ven haat in deze wereld, zal het be-
waren voor het eeuwige leven. 26 Zoo
iemand mij dient, hij volge mij; en
waar ík ben, daar zal ook mijn die-
naar zijn. Zoo iemand mij dient, de
Vader zal hem eeren. 27 Nu is mijne
ziel ontroerd; en wat zal ik zeggen?
Vader! verlos mij uit deze ure? Maar
hierom ben ik in deze ure gekomen.
28 Vader! verheerlijk uwen naam!

Er kwam dan eene stem uit den he-
mel: Ik heb dien verheerlijkt, en zal
hem wederom verheerlijken. 29 De schare
dan, die daar stond en dit hoorde,
zeide, dat het een donderslag was ge-
weest. Anderen zeiden: Een engel heeft
tot hem gesproken. 30 Jezus antwoordde
en zeide: Niet om mijnentwil is deze
stem gekomen, maar om uwentwil.
31 Nu is er een oordeel dezer wereld
daar; nu zal de overste dezer wereld
worden buitengeworpen. 32 En ik, als ik
van de aarde verhoogd ben, zal allen
tot mij trekken. 33 Dit nu zeide hij,
aanduidende welk eenen dood hij ster-
ven zou. 34 De schare dan antwoordde
hem: Wij hebben uit de wet gehoord,
dat de Christus blijft tot in eeuwig-
heid; en hoe zegt gij dan, dat de Zoon
des menschen verhoogd moet worden?
Wie is die Zoon des menschen? 35 Je-
zus dan zeide tot hen: Nog een wei-
nig tijds is het licht onder u. Wandelt,
zoo lang gij het licht hebt, opdat de
duisternis u niet overvalle; en die in
de duisternis wandelt, weet niet waar
hij henengaat. 36 Zoo lang gij het licht
hebt, gelooft in het licht, opdat gij
kinderen des lichts worden moogt. —
Zóó sprak Jezus, en hij ging heen en
verborg zich voor hen.

37 Hoewel hij nu zoo vele teekenen
voor hunne oogen had gedaan, geloof-
den zij niet in hem, 38 opdat het woord

15 (Zach. IX. 9). — 19 (XI. 47, 48). — 21 (I. 45). — 23 (XIII. 31, 32, XVII. 1). — 24 (1 Cor. XV. 36, Jh. XI. 51, 52, XII. 32). — 25 (Mt. X. 39, XVI. 25, Lc. XVII. 33). — 26 (XIV. 3, XVII. 24). — 27 (Mt. XXVI. 37—39, XVI. 23, Lc. XII. 50). — 28 (XVII. 1, 4, 5). — 31 (XVI. 11, Lc. X. 18). — 32 (III. 14, VIII. 28). — 34 (Ps. LXXXIX. 30, Dan. VII. 14). — 35 (VIII. 12). — 38 (Jez. LIII. 1, Rom. X. 16).

voor den dag mijner begrafenis (welke lez. misschien de voorkeur verdient). — 17. *De schare dan, die bij hem was*, die met hem van Bethanië gekomen was; eene andere dan die uit Jeruzalem hem te gemoet ging (v. 18). — 20. *eenige Grieken*, geboren heidenen, maar tot de godsdienst der Joden overhellende, gelijk de hoofdman te Kapernaüm en de hoofdman Cornelius; misschien behoorden zij te huis in Galiléa, daar zij zich tot Philippus rigtten. — 22. *Andr. en Ph. gaan en*, gew. t. *en Andr. en Phil. wederom.* — 23. *verheerlijkt worde*, door lijden en sterven. De belangstelling, door heidenen in hem betoond, doet Jezus denken aan zijnen dood, gelijk omgekeerd hst. X. 16 de gedachte aan zijnen dood hem doet denken aan de heidenen. Zijn dood zou eerst zijn werk regt vruchtbaar maken voor geheel het menschdom (v. 24). — 26. *Zoo* (het tweede), gew. t. *en zoo.* — 27. *Nu is mijne ziel ontroerd.* Jezus ontroert bij de levendige gedachte aan zijn lijden en sterven, gelijk eenige weken vroeger in ligtere mate (Lc. XII. 49, 50), en eenige dagen later in nog heviger mate in Gethsemané. — *verlos mij uit deze ure?* of zonder vraag, *verlos mij uit deze ure!* — *deze ure*, de mij bestemde ure des lijdens en stervens (Mr. XIV. 35). — 28. *ik heb dien verheerlijkt*, door uw leven. — *wederom verheerlijken*, door uw lijden en sterven. — 31. Jezus' dood is een oordeel over en eene overwinning van de wereld (Rom. V. 18—21). — 34. *De sch. dan*, gew. t. *De schare.* — 35.

van Jezaja, den profeet, vervuld zou
worden, dat hij gezegd had: Heer!
wie heeft onze prediking ge-
loofd? en de arm des Heeren, aan
wien is hij openbaar geworden?
39 Daarom konden zij niet gelooven,
omdat Jezaja wederom gezegd heeft:
40 Hij heeft hunne oogen ver-
blind, en hun hart verstokt, op-
dat zij niet zien met de oogen,
en begrijpen met het hart, en
zich bekeeren, en ik hen geneze.
41 Dit zeide Jezaja, omdat hij zijne
heerlijkheid zag, en van hem sprak.
42 Evenwel ook uit de oversten geloof-
den velen in hem; maar om de farizeërs
beleden zij het niet, om niet uit de
synagoge gebannen te worden; 43 want
zij hadden de eere der menschen meer
lief dan de eere Gods.
44 Jezus nu riep en zeide: Die in
mij gelooft, gelooft niet in mij, maar
in mijnen Zender; 45 en die mij aan-
schouwt, aanschouwt mijnen Zender.
46 Ik ben tot een licht in de wereld
gekomen, opdat ieder, die in mij
gelooft, niet in de duisternis blijve.
47 En zoo iemand mijne woorden hoort,
en ze niet bewaart, ík oordeel hem
niet; want ik ben niet gekomen om
de wereld te oordeelen, maar om de
wereld te behouden. 48 Die mij ver-
werpt, en mijne woorden niet aan-
neemt, heeft reeds zijnen regter: het
woord, dat ik gesproken heb, dat
zal hem oordeelen ten laatsten dage.
49 Want ik heb niet uit mij zelven ge-
sproken, maar de Vader, die mij ge-
zonden heeft, hij heeft mij een gebod
gegeven, wat ik zeggen, en wat ik spre-
ken zal. 50 En ik weet, dat zijn gebod
eeuwig leven is. Wat ik dan spreek,
spreek ik zóó, gelijk de Vader mij ge-
zegd heeft.

De voetwassching. — Aanduiding van den verrader. — Jezus' lijden en sterven, zijne verheerlijking. — Het nieuwe gebod der liefde. — Voorspelling der verloochening van Petrus.

XIII. 1 Vóór het paaschfeest nu, daar
Jezus wist, dat zijne ure gekomen was
om uit deze wereld over te gaan tot den
Vader, zoo heeft hij, nadat hij de zijnen
in de wereld had liefgehad, hen liefgehad
ten einde toe. 2 En toen er maaltijd ge-
houden werd, toen de duivel reeds in
zijn hart had voorgenomen, dat Judas,
Simons zoon, Iskariot, hem verraden
zou, — 3 daar hij wist, dat de Vader
hem alles in handen had gegeven, en
dat hij van God was uitgegaan, en tot
God henenging, 4 stond hij op van den
maaltijd, en legde zijne kleederen af,
en een linnen doek nemende, omgordde
hij zich. 5 Daarna goot hij water in
het bekken, en begon den leerlingen
de voeten te wasschen en af te droo-
gen met den linnen doek, waarmede
hij omgord was. 6 Hij komt dan tot Si-
mon Petrus. Deze zegt tot hem: Heer!
wilt gíj mij de voeten wasschen? 7 Je-
zus antwoordde en zeide tot hem: Wat
ik doe, weet gij thans niet, maar gij
zult het later begrijpen. 8 Petrus zegt
tot hem: Gij zult mijne voeten niet
wasschen tot in eeuwigheid. Hij ant-
woordde hem: Zoo ik u niet wasch,
hebt gij geen deel met mij. 9 Simon
Petrus zegt tot hem: Heer! niet alleen
mijne voeten, maar ook de handen en
het hoofd! 10 Jezus zegt tot hem: Die
zich heeft gebaad, heeft niet noodig
dan zich de voeten te wasschen, maar
is geheel rein. En gij zijt rein, maar
niet alle. 11 Want hij kende zijnen ver-
rader: daarom zeide hij: Niet alle zijt
gij rein.
12 Toen hij dan hun de voeten ge-
wasschen, en zijne kleederen genomen

40 (Jez. VI. 10, Mt. XIII. 14, 15, Hand. XXVIII. 26). — 41 (Jez. VI. 1, Jh. I. 4, 5). — 43 (V. 44). — 45 (XIV. 9). — 46 (VIII. 12). — 47, 48 (III. 17—19). — 49, 50 (XIV. 24, VII. 16). — **XIII.** 1 (Mt. XXVI. 2). — 2 (v. 27, Lc. XXII. 3). — 3 (III. 35, XVI. 28). — 10 (XV. 3). — 11 (VI. 64).

onder u, gew. t. *bij u*. — 39. Joh. ziet in de profetie den wil van God aangewezen, zoodat volgens dien wil de Joden niet *konden* gelooven. Hij beschouwt hier echter de zaak alleen van de éene zijde, nl. in betrekking tot God, en ontkent hiermede niet, dat zij ook eene andere zijde heeft, nl. die der menschel. vrijheid. (Vgl. het aanget. op Mt. X. 34). — 41. *omdat*, gew. t. *toen*, welke lez. de voorkeur schijnt te verdienen. — *zijne heerlijkheid*. In de openbaringen onder het O. V. erkende Joh. het werk van het Woord (I. 5). — 47. *bewaart*, gew. t. *gelooft*. — XIII. 2. *maaltijd*, and. *een maalt.*, and. *de maalt.* — *werd*, gew. t. *was*. — *toen de d.* — *verraden zou*, gew. t. *toen de d. reeds aan Judas, Simons zoon, Iskariot in het hart gegeven had, dat hij hem verraden zou*, welke lez. de voorkeur schijnt te verdienen. — 3. *daar hij*, gew. t. *daar Jezus*. — 6. *Deze*,

had, zat hij wederom aan, en zeide
tot hen: Begrijpt gij wat ik u gedaan
heb? [13] Gij noemt mij Leeraar en Heer,
en gij doet het teregt; want ik ben
het. [14] Indien dan ik, de Heer en de
Leeraar, u de voeten gewasschen heb,
zoo behoort ook gij elkander de voeten
te wasschen. [15] Want ik heb u een
voorbeeld gegeven, opdat ook gij doet,
gelijk ik u gedaan heb. [16] Voorwaar,
voorwaar zeg ik u: een dienstknecht
is niet meerder dan zijn heer, en een
gezant niet meerder dan zijn zender.
[17] Indien gij dit weet, zalig zijt gij,
zoo gij het doet. [18] Niet van u allen
spreek ik: ik weet, wie ik heb uit-
verkoren. Maar dit geschiedt, opdat
de schrift vervuld worde: Die met
mij brood eet, heeft zijn hiel
tegen mij opgeheven. [19] Van nu
aan zeg ik het u, vóórdat het geschiedt,
opdat, wanneer het geschiedt, gij ge-
looven moogt, dat ik het ben. [20] Voor-
waar, voorwaar zeg ik u: die iemand
ontvangt, dien ik zend, hij ontvangt
mij; en die mij ontvangt, ontvangt
mijnen Zender.

[21] Nadat Jezus dit gezegd had, ont-
roerde hij in den geest, en betuigde
en zeide: Voorwaar, voorwaar zeg ik
u, dat één van u mij verraden zal.
[22] De leerlingen zagen naar elkander,
verlegen zijnde van wien hij sprak.
[23] Één van zijne leerlingen zat aan den
boezem van Jezus aan, degene dien Je-
zus liefhad. [24] Simon Petrus dan wenkt
dezen toe en zegt tot hem: Zeg, wie
het is van wien hij spreekt. [25] Deze
valt aldus op de borst van Jezus, en
zegt tot hem: Heer! wie is het? [26] Je-
zus dan antwoordt: Die is het, voor
wien ik de bete indoopen, en hem ge-
ven zal. Nadat hij dan de bete had
ingedoopt, nam hij haar en gaf haar
aan Judas, Simon Iskariots zoon. [27] En
na die bete, toen voer de satan in
hem. Jezus dan zegt tot hem: Wat gij
doen wilt, doe dat spoedig! [28] Nie-
mand nu van de aanzittenden begreep,
waartoe hij hem dit zeide. [29] Sommigen
namelijk meenden, dewijl Judas den bui-
del had, dat Jezus hem zeide: Koop
wat wij noodig hebben voor het feest!
of dat hij den armen iets zou geven.
[30] Hij dan, nadat hij de bete geno-
men had, ging terstond uit; en het
was nacht.

[31] Nadat hij is uitgegaan, zegt Jezus:
Nu is de Zoon des menschen verheer-
lijkt, en God is in hem verheerlijkt.
[32] Indien God in hem verheerlijkt is,
ook God zal hem in zich verheerlijken,
en hem terstond verheerlijken. [33] Kin-
derkens! nog een weinig ben ik bij u.
Gij zult mij zoeken; en gelijk ik den
Joden zeide: Waar ík heenga, kunt gíj
niet komen; zoo zeg ik het thans ook u.
[34] Een nieuw gebod geef ik u, dat gij
elkander liefhebt; gelijk ik u heb lief-
gehad, dat ook gij elkander liefhebt.
[35] Hieraan zullen allen erkennen, dat gij
mijne leerlingen zijt, zoo gij liefde hebt
onder elkander. [36] Simon Petrus zegt
tot hem: Heer! waar gaat gij heen?
Jezus antwoordde: Waar ik heenga,
kunt gij mij nu niet volgen; maar gij
zult mij later volgen. [37] Petrus zegt
tot hem: Heer! Waarom kan ik u thans
niet volgen? Mijn leven zal ik voor u
stellen. [38] Jezus antwoordt: Uw leven
zult gij voor mij stellen? Voorwaar,
voorwaar zeg ik u: de haan zal niet

13 (Mt. XXIII. 8, 10). — 14, 15 (Lc. XXII. 24—27). — 16 (Mt. X. 24). — 18 (Ps. XLI. 10). — 19 (XIV. 29). — 20 (Mt. X. 40). — 21—30 (Mt. XXVI. 21—25, Mr. XIV. 18—21, Lc. XXII. 21—23), 21 (VI. 70, 71), 23 (XIX. 26, XX. 2, XXI. 7, 20). — 31, 32 (XII. 23, XVII. 1). — 33 (VII. 34). — 34 (XV. 12, Lev. XIX. 18). — 35 (XVII. 23). — 36—38 (Mt. XXVI. 33—35, Mr. XIV. 29—31, Lc. XXII. 31—34).

gew. t. *En deze.* — 14. *elk. de voeten te wasschen*, elkander te dienen door nederige liefde. — 19. *dat ik het ben*, de Christus (VIII. 24). — 22. *De leerl.* gew. t. *De leerl. dan.* — 24. *zegt tot — spreekt*, gew. t. *dat hij zou vragen, wie het was van wien hij sprak.* — 26. *Jezus dan*, gew. t. *Jezus.* — *voor wien — geven zal*, gew. t. *wien ik de bete, nadat ik haar ingedoopt heb, geven zal.* — *Nadat hij dan*, gew. t. *En nadat hij.* — *nam hij haar en gaf*, gew. t. *gaf hij.* — *Simon Iskariots zoon*, gew. t. *Simons zoon, Iskariot.* — 31. *Nadat hij*, gew. t. *Nadat hij dan.* — *de Z. des m. verheerlijkt*, door het lijden en sterven, dat weldra hem wacht, en dat zijne heerlijkheid (zedelijke grootheid) in het licht zal stellen. — *in hem*, in Jezus, die door zijne volmaakte gehoorzaamheid God verheerlijkt, en de grootheid van Gods liefde openbaar maakt. — *in zich verheerlijken*, tot heerlijkheid brengen in den hemel bij zich. — 34. *nieuw*, dewijl liefde naar het voorbeeld van Jezus het beginsel des nieuwen levens moet zijn bij zijne belijders. — 36. *antw.* gew. t. *antw. hem.* — *gij zult mij later*, gew. t. *later zult gij mij.* — 38. *ant-*

kraaijen, totdat gij mij driemaal verloochend hebt.

De vele woningen in het huis des Vaders. — Jezus de weg, de waarheid en het leven. — Jezus het beeld des Vaders. — Het bidden in Jezus' naam. — De andere raadsman, of de geest der waarheid. — De gemeenschap van Jezus met de zijnen. — De vrede, dien Jezus geeft.

XIV. 1 Uw hart ontroere niet! Geloofd in God, en gelooft in mij! 2 In
het huis mijns Vaders zijn vele woningen: zoo niet, ik zou het u gezegd
hebben; want ik ga heen om u plaats
te bereiden. 3 En als ik heengegaan
ben, en u plaats bereid heb, zoo kom
ik weder, en zal u tot mij nemen, opdat ook gij zijt, waar ik ben. 4 En
waar ik heenga, gij weet den weg.
5 Thomas zegt tot hem: Heer! wij weten niet, waar gij heengaat, en hoe weten wij dien weg? 6 Jezus zegt tot hem:
Ik ben de weg en de waarheid en het
leven: niemand komt tot den Vader
dan door mij. 7 Indien gij mij gekend
hadt, gij zoudt ook mijnen Vader gekend hebben; doch van nu aan kent
gij hem, en hebt hem gezien. 8 Philippus zegt tot hem: Heer! toon ons den
Vader, en het is ons genoeg. 9 Jezus
zegt tot hem: Zoo langen tijd ben ik
bij u, en gij kent mij nog niet, Philippus? Die mij heeft gezien, heeft den
Vader gezien; en hoe zegt gij dan:
Toon ons den Vader? 10 Gelooft gij
niet, dat ik in den Vader ben, en dat
de Vader in mij is? De woorden, die
ik u zeg, spreek ik uit mij zelven niet;
maar de Vader, die in mij woont, hij
doet de werken. 11 Geloof mij, ik ben
in den Vader, en de Vader is in mij:
zoo niet, gelooft dan om den wille der
werken zelve. 12 Voorwaar, voorwaar
zeg ik u: die in mij gelooft, ook hij
zal de werken doen, die ik doe, en hij
zal nog grootere doen dan deze; want
ik ga heen tot den Vader. 13 En al
wat gij bidt in mijnen naam, dat zal
ik doen, opdat de Vader in den Zoon
verheerlijkt worde. 14 Zoo gij om iets
bidt in mijnen naam, ík zal het doen.
15 Zoo gij mij liefhebt, bewaart mijne
geboden! 16 En ik zal den Vader vragen, en hij zal u een anderen raadsman geven, om bij u te zijn tot in
eeuwigheid, 17 den geest der waarheid,
dien de wereld niet kan ontvangen;
want zij ziet hem niet, en kent hem
niet. Gíj kent hem; want hij woont
bij u, en zal in u zijn. 18 Ik zal u
geene weezen laten; ik kom weder tot
u. 19 Nog een weinig, en de wereld
ziet mij niet meer; doch gíj ziet mij;
want ík leef, en gíj zult leven. 20 Te
dien dage zult gij erkennen, dat ik
in mijnen Vader ben, en gij in mij,
en ik in u. 21 Die mijne geboden heeft,
en ze bewaart, hij is het, die mij liefheeft. En die mij liefheeft, zal door
mijnen Vader geliefd worden; en ook
ik zal hem liefhebben, en mij aan hem
openbaren. 22 Hierop zegt tot hem Judas, niet de Iskariot: Heer! en hoe
komt het, dat gij u aan ons zult openbaren, en niet aan de wereld? 23 Jezus antwoordde en zeide tot hem: Zoo
iemand mij liefheeft, hij zal mijn woord
bewaren; en mijn Vader zal hem liefhebben, en wij zullen tot hem komen, en woning bij hem maken. 24 Die
mij niet liefheeft, bewaart mijne woorden niet. En het woord, dat gij hoort,
is het mijne niet, maar dat des Vaders, die mij gezonden heeft. 25 Dit
heb ik tot u gesproken, terwijl ik nog
bij u ben. 26 Maar de raadsman, de
heilige geest, dien de Vader zenden zal
in mijnen naam, die zal u alles lee-

XIV. 3 (XII. 26). — 6 (I. 17, 4, X. 9). — 9 (XII. 45, X. 30, Hebr. I. 3). — 10, 11 (X. 37, 38). — 13 (XV. 7, XVI. 23, Mt. XXI. 22). — 16, 17 (v. 26, XV. 26, XVI. 7, 13). — 18 (Mt. XXVIII. 20). — 19 (XVI. 16). — 24 (VII. 16). — 26 (v. 16).

woordt, gew. t. *antwoordde*. — XIV. 1. *Gelooft in*, vertrouwt op. — 2. *want ik*, gew. t. *ik*. — 4. *gij weet den weg*, gew. t. *weet gij, en gij weet den weg*. — 5. *weten wij dien weg*, gew. t. *kunnen wij dien weg weten*. — 10. *die ik u zeg*, gew. t. *die ik tot u spreek*. — 11. *geloofl*, gew t. *gèlooft mij*. — 12. *nog grootere*, zijne werkzaamheid in de verkondiging des ev. zal nog meer vrucht dragen dan de mijne. — *den V.* gew. t. *mijnen V.* — 16. *raadsman*, letterl. een *bijgeroepene*, iemand, wiens hulp wordt ingeroepen, en die hulp verleent. De vertaling *trooster* (stv.) is min naauwkeurig, en ook voor den zamenhang niet passend. — *te zijn*, gew. t. *te blijven*. — 17. *Gij*, gew. t. *doch gij*. — 22. *Judas, niet de Iskariot*, maar Judas, de broeder van Jacobus (Lc. VI. 16), waarschijnlijk dezelfde als Lebbeüs (Mt. X. 4) en Thaddeüs (Mr. III. 18). — *en hoe*, gew. t. *hoe*. —

ren, en u alles herinneren, wat ik u
gezegd heb. 27 Vrede laat ik u, mijnen
vrede geef ik u: niet gelijk de wereld
dien geeft, geef ik hem u. Uw hart
ontroere niet, en zij niet bang! 28 Gij
hebt gehoord, dat ik u zeide: Ik ga
heen, en kom weder tot u. Indien gij
mij liefhadt, gij zoudt u verblijden,
dat ik tot den Vader ga; want de Va-
der is meerder dan ik. 29 En nu heb
ik het u gezegd, eer het geschiedt, op-
dat, wanneer het geschiedt, gij geloo-
ven moogt. 30 Niet veel meer zal ik met
u spreken; want de overste der we-
reld komt, en aan mij heeft hij niets.
31 Maar dit geschiedt, opdat de wereld
erkenne dat ik den Vader liefheb, en
zóó doe, gelijk de Vader mij geboden
heeft. Staat op, laat ons van hier gaan!

De wijnstok en de ranken. — Het gebod der liefde. — De haat en de schuld der wereld.

XV. 1 Ik ben de ware wijnstok, en
mijn Vader is de landman. 2 Iedere
rank aan mij, die geen vrucht draagt,
hij neemt haar weg; en iedere, die
vrucht draagt, hij reinigt haar, opdat
zij nog meer vrucht drage. 3 Reeds zijt
gij rein door het woord, dat ik tot u
gesproken heb. 4 Blijft in mij, en ik
in u! Gelijk de rank geen vrucht kan
dragen uit zich zelve, tenzij ze aan den
wijnstok blijft, zoo ook gij niet, tenzij
gij in mij blijft. 5 Ik ben de wijnstok,
gij zijt de ranken. Die in mij blijft,
en ik in hem, die draagt veel vrucht;
want zonder mij kunt gij niets doen.
6 Zoo iemand in mij niet blijft, hij
wordt buitengeworpen gelijk de rank,
en verdort; en men verzamelt ze en
werpt ze in het vuur, en ze worden
verbrand. 7 Zoo gij in mij blijft, en
mijne woorden in u blijven, bidt wat gij
wilt, en het zal u geworden. 8 Hierin
is mijn Vader verheerlijkt, dat gij veel
vrucht draagt, en mijne leerlingen wordt.
9 Gelijk de Vader mij heeft liefgehad,
zoo heb ook ik u liefgehad. Blijft in
mijne liefde! 10 Zoo gij mijne geboden
bewaart, zult gij in mijne liefde blij-
ven, gelijk ik de geboden des Vaders
bewaard heb, en in zijne liefde blijf.
11 Dit heb ik tot u gesproken, opdat
mijne blijdschap in u zij, en uwe blijd-
schap volkomen worde.
12 Dit is mijn gebod, dat gij elkan-
der liefhebt, gelijk ik u heb liefgehad.
13 Grooter liefde heeft niemand dan
deze, dat hij zijn leven stelt voor zijne
vrienden. 14 Gij zijt mijne vrienden,
zoo gij doet wat ik u gebied. 15 Ik
noem u niet meer dienstknechten; want
de dienstknecht weet niet wat zijn heer
doet: maar ik heb u vrienden genoemd;
want alles, wat ik van mijnen Vader
heb gehoord, heb ik u bekend gemaakt.
16 Niet gij hebt mij uitverkoren, maar
ik heb u uitverkoren; en ik heb u be-
stemd, dat gij heengaat en vrucht draagt,
en dat uwe vrucht blijve; opdat, al
wat gij van den Vader bidt in mijnen
naam, hij het u geve. 17 Dit gebied ik
u, dat gij elkander liefhebt.
18 Indien de wereld u haat, weet dat
zij mij eer dan u heeft gehaat. 19 In-
dien gij van de wereld waart, de we-
reld zou het hare beminnen; doch om-
dat gij van de wereld niet zijt, maar
ik u van de wereld heb uitverkoren,
daarom haat u de wereld. 20 Gedenkt
het woord, dat ik u zeide: Een dienst-
knecht is niet meerder dan zijn heer.
Indien zij mij vervolgd hebben, zij zul-
len ook u vervolgen; indien zij mijn
woord bewaard hebben, zij zullen ook
het uwe bewaren. 21 Maar dit alles zul-
len zij aan u doen om mijns naams
wil, omdat zij mijnen Zender niet ken-
nen. 22 Indien ik niet gekomen was en
tot hen gesproken had, zij hadden
geen zonde; doch nu hebben zij geen

27 (XVI. 33). — 28 (v. 3, 18). — 29 (XIII. 19). — 30 (XII. 31). — 31 (X. 18). — **XV.** 2 (Mt. XV. 13). — 3 (XIII. 10). — 6 (Ezech. XV. 2—4, Mt. III. 10). — 7 (XIV. 13). — 11 (XVII. 13, XVI. 33). — 12 (XIII. 34). — 13 (1 Jh. III. 16, Rom. V. 6, 7). — 14 (v. 10, Mt. XII. 50). — 15 (Gal. IV. 7, Mt. XIII. 11). — 16 (XIII. 18, Mt. XXVIII. 19). — 18 (VII. 7). — 19 (XVII. 14). — 20 (XIII. 16). — 21 (XVI. 3).

28. *dat ik tot den V. ga*, gew. t. *dat ik zeide, dat ik tot den V. ga.* — *de V.* gew. t. *mijn V.* — 30. *der wereld*, gew. t. *dezer w.* — *aan mij heeft hij niets*, over mij heeft hij geene magt, daar ik uit mij zelven het leven afleg (X. 18). — XV. 2. *hij neemt haar weg*, een beeld van Gods straffen (v. 6). — *hij reinigt haar* (snoeit haar), een beeld van Gods tuchtigingen. — 5. *niets*, dat waarlijk goed en voor het menschdom nuttig is. — 7. *bidt*, gew. t. *gij zult bidden.* — 8. *mijne leerl.* mijne ware leerl. — 11. *mijne blijdschap*, de blijdschap, die ik heb en geef; vgl. *mijn vrede* (XIV. 27). — *zij*, gew. t. *blijve.* —

voorwendsel voor hunne zonde. [23] Die mij haat, haat ook mijnen Vader. [24] Indien ik onder hen niet de werken had gedaan, die niemand anders gedaan heeft, zij hadden geen zonde; doch nu hebben zij ze gezien, en nogtans én mij én mijnen Vader gehaat. [25] Maar dit is geschied, opdat vervuld zou worden het woord, dat in hunne wet geschreven staat: Zij hebben mij gehaat zonder oorzaak. [26] Doch wanneer de raadsman komt, dien ik u zenden zal van den Vader, de geest der waarheid, die van den Vader uitgaat, hij zal van mij getuigen. [27] En ook gij zijt getuigen, omdat gij van den beginne bij mij waart.

De verdrukking, die de leerlingen wacht. — Het werk des heiligen geestes. — Jezus' heengaan. — Droefheid uit blijdschap. — Het bidden in Jezus' naam. — Jezus alleén gelaten, en nogtans niet alleén.

XVI. [1] Dit heb ik tot u gesproken, opdat gij u niet ergert. [2] Ze zullen u uit de synagoge bannen; ja, de ure komt, dat ieder, die u doodt, meenen zal Gode een offer toe te brengen. [3] En dit zullen zij doen, omdat zij den Vader en ook mij niet gekend hebben. [4] Maar dit heb ik tot u gesproken, opdat, wanneer de ure komt, gij er aan gedenken moogt, dat ik het u gezegd heb. Dit nu zeide ik u van den beginne niet, omdat ik bij u was. [5] Doch nu ga ik heen tot mijnen Zender, en niemand van u vraagt mij: Waar gaat gij heen? [6] Maar omdat ik dit tot u gesproken heb, heeft droefheid uw hart vervuld. [7] Maar ik zeg u de waarheid: het is u nut, dat ik wegga. Want zoo ik niet wegga, zal de raadsman niet tot u komen; doch zoo ik henenga, zal ik hem tot u zenden.

[8] En als die komt, zal hij de wereld overtuigen van zonde en van geregtigheid en van oòrdeel: [9] van zonde, omdat zij in mij niet gelooven; [10] van geregtigheid, omdat ik tot mijnen Vader ga, en gij mij niet meer ziet; [11] en van oordeel, omdat de overste dezer wereld geoordeeld is. [12] Nog veel heb ik u te zeggen, maar gij kunt het thans niet dragen. [13] Doch wanneer die komt, de geest der waarheid, hij zal u geleiden in de gansche waarheid. Want niet uit zich zelven zal hij spreken, maar al wat hij hoort, zal hij spreken, en het toekomende u aankondigen. [14] Die zal mij verheerlijken; want uit het mijne zal hij nemen, en het u aankondigen. [15] Alles wat de Vader heeft, is het mijne: daarom zeide ik, dat hij uit het mijne neemt, en het u zal aankondigen.

[16] Een weinig, en gij ziet mij niet; en wederom een weinig, en gij zult mij zien. [17] Sommigen dan uit zijne leerlingen zeiden tot elkander: Wat is dit, dat hij tot ons zegt: Een weinig, en gij ziet mij niet; en wederom een weinig, en gij zult mij zien? en dit: Ik ga tot den Vader? [18] Zij zeiden dan: Wat is dit, dat hij zegt: Een weinig? Wij weten niet wat hij spreekt. [19] Jezus bemerkte, dat zij hem wilden vragen, en zeide tot hen: Vraagt gij hierover onder elkander, dat ik zeide: Een weinig, en gij ziet mij niet; en wederom een weinig, en gij zult mij zien? [20] Voorwaar, voorwaar zeg ik u: gij zult weenen en treuren, maar de wereld zal zich verblijden; en gij zult bedroefd worden, maar uwe droefheid zal tot blijdschap worden. [21] De vrouw, wanneer zij baart, heeft droefheid, omdat hare ure gekomen is; doch wanneer zij het kind gebaard heeft, gedenkt zij de benaauwdheid niet meer, uit blijdschap dat er een mensch ter wereld geboren is. [22] Ook gij dan hebt nu wel droefheid; maar ik zal u wederzien, en uw hart zal zich verblijden, en uwe blijdschap neemt niemand van u. [23] En te dien dage zult gij mij niets vragen. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: zoo gij den Vader om iets bidt, hij zal het u geven in mijnen naam.

---

23 (V. 23). — 25 (Ps. LXIX. 5). — 26 (XIV. 16). — 27 (Hand. I. 8). — **XVI.** 2 (Hand. XXVI. 9). — 3 (XV. 21). — 4 (XIII. 19). — 7—15 (XIV. 16, 17, 26, XV. 26), 11 (XII. 31), 15 (XVII. 10). — 16 (XIV. 19). — 21 (Jez. XXVI. 17). — 23 (XIV. 13).

---

21. *aan u,* gew. t. *u.* — XVI. 3. *doen*, gew. t. *u doen.* — 10. *van geregtigheid*, van de geregtigh. van Jezus en zijne zaak. — 13. *in de g. w.* gew. t. *tot de g. w.* — 15 *neemt*, gew. t. *nemen zal.* — 16. *zien*, gew. t. *zien; want ik ga tot den Vader* (v. 17). — 17. *Ik ga*, Stv. en and. *Want ik ga.* — 23. *niets vragen*, uit gebrek aan inzigt. — *zoo gij den*

24 Tot nu toe hebt gij nog om niets
gebeden in mijnen naam. Bidt, en gij
zult ontvangen, opdat uwe blijdschap
volkomen zij.

25 Dit heb ik tot u gesproken in ge-
lijkenissen. De ure komt, dat ik niet
meer in gelijkenissen tot u spreken,
maar vrijuit u van den Vader verkon-
digen zal. 26 Te dien dage zult gij bid-
den in mijnen naam. En ik zeg u niet,
dat ik den Vader voor u vragen zal;
27 want de Vader zelf bemint u, omdat
gij mij hebt bemind, en geloofd hebt,
dat ik van den Vader ben uitgegaan.
28 Ik ben van den Vader uitgegaan, en
in de wereld gekomen: wederom ver-
laat ik de wereld, en ga heen tot den
Vader.

29 Zijne leerlingen zeiden: Zie, nu
spreekt gij vrijuit, en zegt geene ge-
lijkenis. 30 Nu weten wij, dat gij al-
les weet, en niet noodig hebt, dat
iemand u vrage: hierom gelooven wij,
dat gij van God zijt uitgegaan. 31 Jezus
antwoordde hun: Gelooft gij thans?
32 Zie, de ure komt en is gekomen,
dat gij u verstrooit, een iegelijk naar
het zijne, en mij alléén laat: doch ik
ben niet alléén; want de Vader is bij
mij. 33 Dit heb ik tot u gesproken,
opdat gij in mij vrede hebt. In de we-
reld hebt gij verdrukking; maar hebt
goeden moed, ik heb de wereld over-
wonnen.

Hoogepriesterlijk gebed.

XVII. 1 Zóó sprak Jezus, en hij hief
zijne oogen naar den hemel, en zeide:
Vader! de ure is gekomen: verheerlijk
uwen Zoon, opdat de Zoon u verheer-
lijke; 2 gelijk gij hem gezag gegeven
hebt over alle vleesch, opdat hij aan
allen, die gij hem gegeven hebt, eeu-
wig leven geve. 3 En dit is het eeu-
wige leven, dat zij u kennen, den eeni-
gen waren God, en Jezus Christus,
dien gij gezonden hebt. 4 Ik heb u
verheerlijkt op aarde; het werk heb ik
volbragt, dat gij mij gegeven hebt om
te doen. 5 En nu, verheerlijk gij, Va-
der! mij bij u met de heerlijkheid, die
ik bij u had, vóórdat de wereld was!
6 Ik heb uwen naam geopenbaard aan
de menschen, die gij mij uit de wereld
gegeven hebt. Zij waren de uwen, en
mij hebt gij hen gegeven, en uw woord
hebben zij bewaard. 7 Nu hebben zij
erkend, dat alles, wat gij mij gegeven
hebt, van u is. 8 Want de woorden,
die gij mij gegeven hebt, heb ik hun
gegeven; en zij hebben ze aangenomen,
en waarlijk erkend, dat ik van u ben
uitgegaan, en hebben geloofd, dat gíj
mij gezonden hebt. 9 Ik vraag voor
hen: niet voor de wereld vraag ik,
maar voor hen, die gij mij gegeven hebt;
want zij zijn de uwen. 10 En al het
mijne is het uwe, en het uwe het mijne,
en ik ben in hen verheerlijkt gewor-
den. 11 En ik ben niet meer in de we-
reld, en ik kom tot u. Heilige Vader!
bewaar hen in uwen naam, dien gij
mij gegeven hebt, opdat zij één zijn
evenals wij. 12 Toen ik bij hen was,
bewaarde ik hen in uwen naam, dien
gij mij gegeven hebt; en ik heb hen
bewaakt, en niemand van hen is ver-
loren gegaan dan de zoon des verderfs,
opdat de schrift vervuld zou worden.
13 Doch nu kom ik tot u, en dit spreek
ik in de wereld, opdat zij mijne blijd-
schap volkomen in zich hebben. 14 Ik
heb hun uw woord gegeven, en de we-
reld heeft hen gehaat, omdat zij van
de wereld niet zijn, gelijk ik van de
wereld niet ben. 15 Ik vraag niet, dat
gij hen uit de wereld wegneemt, maar
dat gij hen bewaart voor den booze.
16 Van de wereld zijn zij niet, gelijk
ik van de wereld niet ben. 17 Heilig

27 (XIV. 23, XVII. 8). — 28 (XIII. 3). — 32 (Mt. XXVI. 31, Jh. VIII. 29). — 33 (XIV. 27, XII. 31, XVI. 11). — **XVII.** 1 (XII. 23, XIII. 31, 32). — 2 (III. 13, Mt. XI. 27, XXVIII. 18). — 3 (V. 24). — 4 (IV. 34, XIX. 30). — 5 (v. 24, VI. 63, XVI. 28). — 8 (v. 25, XVI. 27). — 10 (XVI. 15). — 11 (X. 30). — 12 (VI. 39, X. 28, XIII. 18). — 13 (XV. 11). — 14 (XV. 19).

V. — *naam*, gew. t. *al wat gij van den V. bidt in mijnen naam, hij zal het u geven.* — 25. *De ure*, gew. t. *Maar de ure.* — 25. *verkondigen*, gew. t. *aankondigen* (v. 13, 14, 15). — 27. *van den Vader*, gew. t. *van God.* — 29. *zeiden*, gew. t. *zeiden tot hem.* — 32. *is gekomen*, gew. t. *is nu gek.* — *naar het zijne*, naar zijn huis. — 33. *hebt gij*, gew. t. *zult gij hebben.* — XVII. 1. *verheerlijk uwen Zoon*, door hem te laten lijden en sterven; vgl. *verheerlijk uwen naam*, XII. 28. — *opdat de Zoon*, gew. t. *opdat ook uw Zoon.* — 11. *dien*, gew. t. *die.* — 12. *bij hen*, gew. t. *met hen in de wereld.* — 17. *in uwe waarh.* zoodat zij in uwe waarheid zijn en blijven: and. *door uwe waarh.* — *de*

hen in uwe waarheid: uw woord is de
waarheid. 18 Gelijk gij mij in de we-
reld gezonden hebt, zoo heb ook ik
hen in de wereld gezonden. 19 En voor
hen heilig ik mij, opdat ook zij gehei-
ligd mogen zijn in de waarheid. 20 En
niet alleen voor dezen vraag ik, maar
ook voor hen, die door hun woord in
mij gelooven, 21 opdat zij alle één zijn;
gelijk gij, Vader! in mij, en ik in u,
opdat ook zij in ons zijn; opdat de
wereld geloove, dat gíj mij gezonden
hebt. 22 En ik heb hun de heerlijkheid
gegeven, die gij mij gegeven hebt, op-
dat zij één zijn, gelijk wij één zijn,
23 ik in hen, en gij in mij, opdat zij
volkomen één zijn; opdat de wereld er-
kenne, dat gíj mij gezonden hebt, en hen
hebt liefgehad, gelijk gij mij hebt lief-
gehad. 24 Vader! ik wil, dat, waar ik
ben, ook zij bij mij zijn, die gij mij
gegeven hebt; opdat zij mijne heer-
lijkheid aanschouwen, die gij mij ge-
geven hebt, omdat gij mij hebt liefge-
had vóór de grondlegging der wereld.
25 Regtvaardige Vader! en de wereld
heeft u niet gekend, maar ik heb u
gekend, en dezen hebben erkend, dat
gíj mij gezonden hebt. 26 En ik heb
hun uwen naam bekend gemaakt, en
zal dien bekend maken, opdat de liefde,
waarmede gij mij hebt liefgehad, in
hen zij, en ik in hen.

Jezus door Judas verraden, — gevangen genomen, — weggeleid naar Annas. — Eerste verloochening van Petrus. — De hoogepriester vraagt Jezus naar zijne leerlingen en zijne leer. — Tweede en derde verloochening van Petrus. — Jezus voor Pilatus. — Jezus verklaart zich aangaande zijn koningrijk. — Jezus en Barabbas.

XVIII. 1 Nadat Jezus dit gezegd had,
ging hij uit met zijne leerlingen over
de beek Kedron, waar een hof was,
welken hij inging, hij en zijne leerlin-
gen. 2 Ook Judas nu, zijn verrader,
wist die plaats; want dikwijls kwam
Jezus daar zamen met zijne leerlingen.
3 Judas dan neemt de bende en diena-
ren van de overpriesters en farizeërs,
en komt daar met fakkels en lampen
en wapenen. 4 Jezus dan, wetende al-
les, wat over hem zou komen, gaat
uit en zegt tot hen: Wien zoekt gij?
5 Zij antwoordden hem: Jezus den Na-
zarener. Hij zegt tot hen: Ik ben het.
En ook Judas, zijn verrader, stond
bij hen. 6 Als hij dan tot hen zeide:
Ik ben het, gingen zij achterwaarts, en
vielen ter aarde. 7 Wederom dan vroeg hij
hen: Wien zoekt gij? Zij nu zeiden:
Jezus den Nazarener. 8 Jezus antwoord-
de: Ik heb u gezegd, dat ik het ben.
Indien gij dan mij zoekt, zoo laat de-
zen henengaan! 9 Opdat vervuld zou
worden het woord, dat hij gezegd had:
Van degenen, die gij mij gegeven hebt,
heb ik niemand laten verloren gaan.

10 Simon Petrus dan, die een zwaard
had, trok het en sloeg den dienstknecht
des hoogepriesters, en hieuw hem het
regter oor af. En de naam van den
dienstknecht was Malchus. 11 Jezus dan
zeide tot Petrus: Steek het zwaard in
de scheede! Den beker, dien de Va-
der mij gegeven heeft, zou ik dien
niet drinken? 12 De bende dan en de
overste en de dienaren der Joden na-
men Jezus gevangen, en bonden hem.
13 En zij leidden hem weg, eerst naar
Annas; want hij was de schoonvader van
Kajafas, die hoogepriester was van
dat jaar. 14 Kajafas nu was het, die
den Joden geraden had, dat het nut
was, dat één mensch omkwam voor
het volk.

15 En Simon Petrus volgde Jezus met
den anderen leerling. Die leerling nu
was bekend aan den hoogepriester, en
ging met Jezus het voorhof des hooge-

19 (Hebr. IX. 14, II. 11, 1 Cor. I. 2). — 21 (v. 11, X. 38, Gal. III. 28). — 24 (XII. 26). — 25 (XV. 21). — **XVIII.** 1—3 (Mt. XXVI. 36, 37, 47, Mr. XIV. 32, 33, 43, Lc. XXII. 39, 47). — 9 (XVII. 12). — 10, 11 (Mt. XXVI. 51, 52, Mr. XIV. 47, Lc. XXII. 50, 51), 11 (Mt. XXVI. 42). — 12 (Mt. XXVI. 57, Mr. XIV. 53, Lc. XXII. 54). — 14 (XI. 50). — 15—18, 25—27 (Mt. XXVI. 58, 59, 69—75, Mr. XIV. 54, 66—72, Lc. XXII. 54—62).

waarheid, and. *waarheid.* — 19. *heilig ik mij*, ten offer. Jezus' dood was de heiligste daad van gehoorzaamheid en liefde. — *in de waarh.* and. *in waarh.* — 20. *gelooven*, gew. t. *gelooven zullen.* — 21. *in ons zijn*, gew. t. *in ons één zijn* (v. 22. 23). — 23. *opdat de w.* gew. t. *en opdat de w.* — XVIII. 3. *bende*, eene afdeeling van de Romeinsche bezetting, welke Pilatus den Joodschen raad vergund had te gebruiken. — 5. *Hij*, gew. t. *Jezus.* — 11. *het zwaard*, gew. t. *uw zwaard* (Mt.) — 14. *omkwam*, gew. t. *stierf* (XI. 50). — 15. *den anderen leerling*, misschien Johannes. — 16. *de bekende des hoogepr.*, gew. t. *die aan*

priesters binnen; 16 maar Petrus bleef buiten aan de deur staan. De andere leerling dan, de bekende des hoogepriesters, ging uit en sprak met de deurwachtster, en bragt Petrus binnen. 17 De dienstmaagd dan, die de deurwachtster was, zegt tot Petrus: Zijt ook gij misschien van de leerlingen dezes menschen? Hij zegt: Ik ben het niet. 18 De knechten nu en de dienaren stonden daar, en hadden een kolenvuur gemaakt, omdat het koud was, en warmden zich. En bij hen stond Petrus, en warmde zich.

19 De hoogepriester dan vroeg Jezus naar zijne leerlingen en naar zijne leer. 20 Jezus antwoordde hem: Ik heb vrijuit gesproken tot de wereld; ik heb te allen tijde geleerd in synagogen en in den tempel, waar te allen tijde de Joden zamenkomen, en in 't verborgen heb ik niets gesproken. 21 Waarom vraagt gij mij? Vraag hen, die gehoord hebben wat ik tot hen gesproken heb. Zie, dezen weten wat ik gezegd heb. 22 Toen hij nu dit gezegd had, gaf één der dienaren, die daarbij stond, Jezus een slag in het aangezigt, en zeide: Antwoordt gij zóó den hoogepriester? 23 Jezus antwoordde hem: Indien ik kwalijk gesproken heb, zoo getuig van het kwade: doch indien goed, wat slaat gij mij? 24 (Annas had hem geboeid tot Kajafas, den hoogepriester, gezonden.)

25 Simon Petrus nu stond daar, en warmde zich. Ze zeiden dan tot hem: Zijt ook gij misschien van zijne leerlingen? Hij loochende het, en zeide: Ik ben het niet. 26 Hierop zegt één van de dienstknechten des hoogepriesters, zijnde een naastbestaande desgenen, wien Petrus het oor had afgehouwen: Heb ik u niet in den hof bij hem gezien? 27 Wederom dan loochende Petrus het, en terstond kraaide de haan.

28 Ze leiden dan Jezus van Kajafas naar het regthuis; en het was morgen. En zij gingen niet in het regthuis, om zich niet te verontreinigen, maar om het pascha te kunnen eten. 29 Pilatus dan ging tot hen uit, en zeide: Welke aanklagt brengt gij in tegen dezen mensch? 30 Zij antwoordden en zeiden tot hem: Indien deze geen kwaaddoener was, wij zouden hem u niet hebben overgeleverd. 31 Pilatus dan zeide tot hen: Neemt gij hem, en oordeelt hem naar uwe wet! De Joden zeiden tot hem: Ons is het niet geoorloofd, iemand te dooden. 32 Opdat het woord van Jezus vervuld zou worden, dat hij gezegd had, aanduidende welk eenen dood hij sterven zou.

33 Pilatus dan ging wederom in het regthuis, en riep Jezus, en zeide tot hem: Gij zijt de koning der Joden? 34 Jezus antwoordde: Zegt gij dit uit u zelven, of hebben anderen het u van mij gezegd? 35 Pilatus antwoordde: Ik ben immers geen Jood? Uw volk en de overpriesters hebben u aan mij overgeleverd: wat hebt gij gedaan? 36 Jezus antwoordde: Mijn koningrijk is niet van deze wereld. Indien mijn koningrijk van deze wereld was, mijne dienaren zouden voor mij gestreden hebben, opdat ik den Joden niet wierd opgeleverd; doch nu is mijn koningrijk niet van hier. 37 Pilatus dan zeide tot hem: Gij zijt dus een koning? Jezus antwoordde: Gij zegt het; want ik ben een koning. Hiertoe ben ik geboren, en hiertoe in de wereld gekomen, dat ik der waarheid getuigenis geve. Ieder, die van de waarheid is, hoort naar mijne stem. 38 Pilatus zegt tot hem: Wat is waarheid?

En nadat hij dit gezegd had, ging hij wederom uit tot de Joden, en zeide tot hen: Ik vind in hem geene schuld. 39 Doch het is eene gewoonte bij u, dat ik u op het pascha éénen loslaat. Wilt gij dan, dat ik u den koning der Joden loslate? 40 Zij schreeuwden dan wederom alle, zeggende: Niet dezen, maar Barabbas! En Barabbas was een roover.

---

20 (Mt. XXVI. 55). — 28 (Mt. XXVII. 1, Mr. XV. 1, Lc. XXIII. 1). — 32 (XII. 32, Mt. XX. 19). — 33 (Mt. XXVII. 11, Mr. XV. 2, Lc. XXIII. 3). — 36 (VI. 15, XVIII. 11, Mt. XX. 25—28). — 37 (VIII. 47). — 38 (XIX. 4, 6, Mt. XXVII. 24, Lc. XXIII. 4). — 39, 40 (Mr. XV. 6—15, Mt. XXVII. 15—23, Lc. XXIII. 17—25).

---

den hoogepr. bekend was. (v. 15). — 18. *knechten*, des hoogepriesters (v. 26). — 20. *in synagogen*, gew. t. *in de synagoge.* — *waar te allen tijde*, gew. t. *waar van alle zijden.* — 24 *Annas*, gew. t. *Annas dan* — 31. *De Joden*, gew. t. *De Joden dan.* — *Ons*, enz. Het regt over leven en dood was den Joodschen raad door de Romeinen ontnomen. — 34. *antwoordde*, gew. t. *antw. hem.* — 37. *Gij zegt het*, het is. gelijk gij

Jezus gegeeseld en door de krijgsknechten bespot. — "Ziedaar den mensch!" — Jezus andermaal voor Pilatus. — Pilatus door de Joden bevreesd gemaakt. — Jezus tot den kruisdood overgegeven. — Jezus gekruisigd. — Het opschrift boven het kruis. — Verdeeling der kleederen. — Maria en Johannes bij het kruis. — Jezus' sterven. — Zekerheid van Jezus' dood. — Jezus' begrafenis.

XIX. 1 Toen dan nam Pilatus Jezus,
en geeselde hem. 2 En de krijgsknech-
ten vlochten eene kroon van doornen,
en zetten hem die op het hoofd, en
deden hem een purperen mantel om,
3 en gingen tot hem en zeiden: Wees
gegroet, koning der Joden! En zij
sloegen hem in het aangezigt.
4 Pilatus dan ging wederom naar bui-
ten en zeide tot hen: Zie, ik breng
hem tot u buiten, opdat gij weet, dat
ik geene schuld in hem vind. 5 Jezus
dan kwam buiten, dragende de door-
nenkroon en den purperen mantel. En
hij zegt tot hen: Ziedaar den mensch!
6 Toen dan de overpriesters en de die-
naren hem zagen, schreeuwden zij, zeg-
gende: Kruisig, kruisig hem! Pilatus
zegt tot hen: Neemt gíj hem, en krui-
sigt hem; want ík vind in hem geene
schuld. 7 De Joden antwoordden hem:
Wij hebben eene wet, en naar onze
wet moet hij sterven; want hij heeft
zich Gods Zoon gemaakt.
8 Toen dan Pilatus dit woord hoorde,
werd hij nog meer bevreesd; 9 en hij
ging wederom in het regthuis, en zeide
tot Jezus: Van waar zijt gij? Doch
Jezus gaf hem geen antwoord. 10 Pila-
tus zeide tot hem: Spreekt gij tot míj
niet? Weet gij niet, dat ik magt heb
om u los te laten, en magt heb om u
te kruisigen? 11 Jezus antwoordde: Gij
zoudt geenerlei magt tegen mij hebben,
indien het u niet van boven gegeven
was. Daarom, die mij aan u heeft over-
geleverd, heeft grooter zonde. 12 Van
toen af zocht Pilatus Jezus los te la-
ten; maar de Joden schreeuwden, zeg-
gende: Zoo gij dezen loslaat, zijt gij
des keizers vriend niet: ieder, die zich
koning maakt, weêrspreekt den keizer.
13 Pilatus dan, deze woorden hoo-
rende, bragt Jezus buiten, en zette
zich op den regterstoel, op de plaats,
genaamd het Plaveisel, in het He-
breeuwsch Gabbatha. 14 En het was
voorbereiding van het pascha; het was
omtrent de zesde ure. En hij zegt tot
de Joden: Ziedaar uw koning! 15 Zij
dan schreeuwden: Weg, weg met hem!
Kruisig hem! Pilatus zegt tot hen:
Uwen koning zal ik kruisigen? De
overpriesters antwoordden: Wij hebben
geenen koning dan den keizer. 16 Toen
dan gaf hij hem hun over om gekrui-
sigd te worden.
Ze namen dan Jezus mede, 17 en zijn
kruis dragende, ging hij uit naar de
plaats, genaamd de Schedelplaats, die
in het Hebreeuwsch genaamd wordt Gol-
gotha; 18 waar zij hem kruisigden, en
met hem twee anderen, aan deze en
aan gene zijde, en Jezus in het mid-
den. 19 Pilatus nu schreef ook een op-
schrift, en zette het op het kruis. En
er stond geschreven: Jezus de Na-
zarener, de koning der Joden.
20 Dit opschrift dan lazen vele der Jo-
den, dewijl de plaats, waar Jezus ge-
kruisigd werd, nabij de stad was. En
het stond geschreven in het Hebreeuwsch,
in het Latijn, in het Grieksch. 21 De
overpriesters der Joden dan zeiden tot
Pilatus: Schrijf niet: De koning der
Joden, maar dat hij gezegd heeft: Ik
ben koning der Joden. 22 Pilatus ant-
woordde: Wat ik geschreven heb, heb
ik geschreven.
23 De krijgsknechten dan, toen zij
Jezus gekruisigd hadden, namen zijne
kleederen, en maakten vier deelen,
voor elken krijgsknecht een deel, als-

XIX. 1 (Lc. XXIII. 16). — 2, 3 (Mt. XXVII. 27—31, Mr. XV. 16—20). — 7 (Lev. XXIV. 16, Jh. V. 18, X. 33). — 16—24 (Mt. XXVII. 26, 32—38, Mr. XV. 15, 20—27, Lc. XXIII. 25, 26, 33, 38, 34).

zegt. — XIX. 3. *en gingen tot hem en,* gew. t. *en* 9. *Van waar zijt gij;* van den hemel, of van de aarde? een God, of een mensch? — 10. *Pilatus,* gew. t. *Pil. dan.* — *los te laten... te kruisigen,* gew. t. *te kruisigen... los te laten.* — 11. *die u aan mij heeft overgeleverd,* de Joodsche raad. — 13. *deze woorden,* gew. t. *dit woord.* — *het Plaveisel,* een kunstig ingelegde steenen vloer, waarop de Romeinschen landvoogden gewoon waren hunnen regterstoel te plaatsen. — 14. *het was,* gew. t. *en het was.* — *de zesde ure,* des middags twaalf uur. — 15. *Zij dan,* gew. t. *Zij nu.* — 16. *Ze namen dan,* gew. t. *Ze namen nu.* — *mede,* gew. t. *mede, en leidden hem weg* (Mt., Mr., Lc.). — 20 *Latijn... Grieksch,* gew. t. *Grieksch... Latijn.* — 23. *kleede-*

ook den rok. De rok nu was zonder naad, van boven af in zijn geheel geweven. [24] Zij zeiden dan tot elkander: Laat ons hem niet scheuren, maar er over loten, van wien hij zijn zal. Opdat de schrift vervuld zou worden, die zegt: Zij verdeelden mijne kleederen onder elkander, en over mijne kleeding wierpen zij het lot. Dit dan deden de krijgsknechten.

[25] Bij het kruis van Jezus nu stonden zijne moeder, en de zuster zijner moeder, Maria, de vrouw van Klopas, en Maria Magdalena. [26] Jezus dan, als hij zijne moeder ziet en den leerling bij haar staande, dien hij lief had, zegt tot zijne moeder: Vrouw, ziedaar uw zoon! [27] Daarna zegt hij tot den leerling: Ziedaar uwe moeder! En van die ure af nam de leerling haar in zijn huis.

[28] Daarna, dewijl Jezus wist, dat alles reeds volbragt was, zegt hij, opdat de schrift volbragt zou worden: Mij dorst! [29] Er stond dan een vat vol edik. Zij nu vulden eene spons met edik, en haar stekende op hysop, bragten zij haar aan zijnen mond. [30] Toen Jezus dan den edik genomen had, zeide hij: Het is volbragt! en het hoofd buigende, gaf hij den geest.

[31] De Joden dan, opdat de ligchamen niet aan het kruis zouden blijven op den sabbat, dewijl het voorbereiding was — want de dag van dien sabbat was groot —, verzochten Pilatus, dat de beenen hun gebroken, en zij afgenomen mogten worden. [32] De krijgsknechten dan kwamen, en den eersten braken zij de beenen, en den anderen, die met hem gekruisigd was. [33] Doch toen zij tot Jezus kwamen, en zagen dat hij reeds gestorven was, braken zij hem de beenen niet; [34] maar één der krijgsknechten stak hem met eene lans in de zijde, en er kwam terstond bloed en water uit. [35] En die het gezien heeft, heeft het getuigd, en zijne getuigenis is waarachtig, en hij weet, dat hij waarheid zegt, opdat ook gij gelooven moogt. [36] Want dit is geschied, opdat de schrift vervuld zou worden: Geen been zal aan hem verbroken worden. [37] En wederom zegt eene andere schrift: Zij zullen zien op hem, dien zij doorstoken hebben.

[38] Jozef van Arimathéa, zijnde een leerling van Jezus, maar in 't verborgen, uit vrees voor de Joden, verzocht daarna Pilatus, dat hij het ligchaam van Jezus mogt afnemen; en Pilatus vergunde het. Hij kwam dan, en nam zijn ligchaam af. [39] En ook Nicodemus kwam, die het eerst des nachts tot hem gekomen was, brengende een mengsel van mirre en aloë, van-omtrent honderd pond. [40] Zij namen dan het ligchaam van Jezus, en wonden het in doeken met de specerijën, gelijk bij de Joden de gewoonte van begraven is. [41] Er was nu aan de plaats, waar hij gekruisigd was, een hof, en in dien hof een nieuw graf, waarin nog niemand gelegd was geworden. [42] Daar dan legden zij Jezus, wegens de voorbereiding der Joden, omdat het graf nabij was.

Maria Magdalena aan het graf. — Petrus en Johannes aan het graf. — Maria en de engelen. — Maria en Jezus. — Verschijning van Jezus aan de vergaderde leerlingen zonder Thomas, — met Thomas.

XX. [1] Op den eersten dag der week nu komt Maria Magdalena des morgens, terwijl het nog duister is, aan het graf, en ziet den steen van het graf weggenomen. [2] Zij loopt dan en komt bij Simon Petrus en bij den anderen leerling, dien Jezus beminde, en zegt tot hen: Ze hebben den Heer uit het graf weggenomen, en wij weten niet waar ze hem gelegd hebben.

[3] Petrus dan ging uit en de andere leerling, en zij gingen naar het graf. [4] Die twee nu liepen te zamen. En de andere leerling liep vooruit, sneller dan

---

24 (Ps. XXII. 19). — 25 (Mt. XXVII. 55, 56). — 26 (XX. 2). — 28 (Ps. LXIX. 22). — 29 (Mt. XXVII. 48). — 30 (XVII. 4, Mt. XXVII. 50). — 31 (Deut. XXI. 22, 23, Mr. XV. 42). — 36 (Ex. XII. 46, Ps. XXXIV. 20). — 37 (Zach. XII. 10). — 38—42 (Mt. XXVII. 57—61, Mr. XV. 42—47, Lc. XXIII. 50—55), 39 (III. 1, VII. 50). — **XX.** 1 (Mt. XXVIII. 1, Mr. XVI. 1, Lc. XXIV. 1). — 2 (XIII. 23).

---

ren, opperkleederen. — *rok*, onderkleed. — 31. *de dag van dien sabbat*, gew. t. *die dag des sabbats*. — 38. *Jozef van A.* gew. t. *Jozef van A. nu*. — *zijn ligchaam*, gew. t. *het ligchaam van Jezus*. — 39. *tot hem*, gew. t. *tot Jezus*. — 40. *begraven*, ter begrafenis

Petrus, en kwam het eerst aan het graf.
5 En zich bukkende, ziet hij de doeken
liggen; evenwel ging hij er niet in.
6 Simon Petrus dan, hem volgende,
komt en gaat in het graf. En hij ziet
de doeken liggen, 7 en den zweetdoek,
die op zijn hoofd geweest was, niet bij
de doeken liggende, maar afzonderlijk
opgerold op ééne plaats. 8 Toen dan
ging ook de andere leerling er in, die
het eerst aan het graf gekomen was,
en hij zag, en geloofde. 9 Want nog
wisten zij de schrift niet, dat hij uit
de dooden moest opstaan. 10 De leer-
lingen dan gingen wederom naar huis.
11 Maria nu stond buiten bij het graf,
en weende. Als zij dan weende, bukte
zij zich om in het graf te zien, 12 en
zij ziet twee engelen zitten in het wit,
éénen aan het hoofd-, en éénen aan
het voeteneinde, waar het ligchaam van
Jezus gelegen had. 13 En dezen zeggen
tot haar: Vrouw! wat weent gij? Zij
zegt tot hen: Omdat ze mijnen Heer
hebben weggenomen; en ik weet niet,
waar ze hem gelegd hebben. 14 Nadat
zij dit gezegd heeft, keert zij zich om,
en ziet Jezus staan; en zij wist niet,
dat het Jezus was. 15 Jezus zegt tot
haar: Vrouw! wat weent gij? Wien
zoekt gij? Zij, meenende dat het de
hovenier was, zegt tot hem: Heer! in-
dien gíj hem hebt weggedragen, zeg
mij, waar gij hem gelegd hebt, en ík
zal hem halen. 16 Jezus zegt tot haar:
Maria! Zij keert zich om, en zegt tot
hem in het Hebreeuwsch: Rabbouni!
(wat zeggen wil: Leeraar.) 17 Jezus zegt
tot haar: Raak mij niet aan! want
nog ben ik niet opgevaren tot den Va-
der. Doch ga heen tot mijne broeders,
en zeg hun: Ik vaar op tot mijnen
Vader en uwen Vader, en mijnen God
en uwen God. 18 Maria Magdalena gaat
den leerlingen berigten, dat zij den Heer
gezien, en dat hij haar dit gezegd heeft.
19 Toen het dan avond was op dien
eersten dag der week, en terwijl de
deuren waren gesloten, waar de leer-
lingen waren, uit vrees voor de Joden,
kwam Jezus en stond in het midden,
en zeide tot hen: Vrede zij u! 20 En
nadat hij dit gezegd had, toonde hij
hun én de handen én de zijde. De
leerlingen dan verblijdden zich, toen zij
den Heer zagen. 21 Hij zeide dan we-
derom tot hen: Vrede zij u! Gelijk de
Vader mij gezonden heeft, zoo zend
ook ik u. 22 En nadat hij dit gezegd
had, blies hij op hen, en zeide tot
hen: Ontvangt heiligen geest! 23 Wien
gij de zonden vergeeft, dien zijn ze
vergeven; wien gij ze laat houden, die
houdt ze.
24 Thomas nu, één uit de twaalve,
genaamd Didymus, was niet bij hen,
toen Jezus kwam. 25 De andere leerlin-
gen dan zeiden tot hem: Wij hebben
den Heer gezien. Doch híj zeide tot
hen: Zoo ik niet in zijne handen het
teeken der nagelen zie, en mijnen vin-
ger steek in het teeken der nagelen,
en mijne hand steek in zijne zijde, ik
zal niet gelooven. 26 En na acht dagen
waren zijne leerlingen wederom binnen,
en Thomas met hen. Jezus komt, ter-
wijl de deuren gesloten zijn, en hij
staat in het midden en zegt: Vrede
zij u! 27 Daarna zegt hij tot Thomas:
Breng uwen vinger hier, en zie mijne
handen, en breng uwe hand, en steek
haar in mijne zijde; en wees niet on-
geloovig, maar geloovig! 28 Thomas ant-
woordde en zeide tot hem: Mijn Heer en
mijn God! 29 Jezus zeide tot hem: Om-
dat gij mij ziet, zoo gelooft gij? Zalig
zij, die niet zien, en nogtans gelooven!
30 Nog vele andere teekenen dan
deed Jezus voor de oogen der leerlin-
gen, die niet beschreven staan in dit
boek; 31 maar deze staan beschreven,
opdat gij gelooft, dat Jezus is de Chris-
tus, de Zoon Gods, en opdat gij, ge-
loovende, leven hebt in zijnen naam.

---

14 (XXI. 4). — 17 (Mt. XXVIII. 10, Jh. XVI. 28). — 19—23 (Lc. XXIV. 36—39, 47—49), 21 (XVII. 18), 23 (Mt. XVIII. 18). — 29 (1 Petr. I. 8). — 30 (XXI. 25).

---

toebereiden. — XX. 8. *geloofde*, dat Jezus was opgestaan. — 9. Hadden zij reeds destijds de schrift verstaan, zij zouden eerder aan Jezus' opstanding geloofd hebben. — 14. *Nadat*, gew. t. *En nadat*. — 16. *tot hem in het Hebr.* gew. t. *zegt tot hem*. — 17. *den V.* gew. t. *mijnen V.* — 19. *waar de leerl. waren*, gew. t. *waar de leerl. vergaderd waren*. — 20. *én de handen én de zijde*, gew. t. *zijne h. en zijne zijde*. — 23. *Thomas*, gew. t. *En Thomas*. — 29. *ziet*, gew. t. *ziet, Thomas*. — 30. *der leerl.* gew. t. *zijner leerl.*

Verschijning bij het meer van Tiberias. — Besluit.

XXI. 1 Daarna openbaarde hij zich
wederom aan de leerlingen bij het meer
van Tiberias; en hij openbaarde zich
aldus. 2 Er waren zamen Simon Petrus,
en Thomas, genaamd Didymus, en
Nathanaël, die van Kana in Galiléa
was, en de zonen van Zebedeüs, en
twee andere van zijne leerlingen. 3 Si-
mon Petrus zegt tot hen: Ik ga vis-
schen. Zij gingen dan uit en gingen in
het schip, en in dien nacht vingen zij
niets. 4 Toen het nu reeds morgen werd,
stond Jezus aan den oever; de leerlin-
gen echter wisten niet, dat het Jezus
was. 5 Jezus dan zegt tot hen: Kin-
deren! hebt gij wel eenige toespijs? Zij
antwoordden hem: Neen. 6 Hij nu zeide
tot hen: Werpt het net aan de regter-
zijde van het schip, en gij zult vin-
den. Zij wierpen het dan, en konden
het niet meer trekken van wege de me-
nigte der visschen. 7 Die leerling dan,
dien Jezus liefhad, zegt tot Petrus:
Het is de Heer! Simon Petrus dan,
toen hij hoorde, dat het de Heer was,
gordde zijn opperkleed om — want hij
was naakt —, en wierp zich in het
meer. 8 De andere leerlingen nu kwa-
men met het scheepken — want zij wa-
ren niet verre van land, maar omtrent
twee honderd el —, en sleepten het
net met de visschen. 9 Als zij dan aan
land gegaan zijn, zien zij een kolen-
vuur liggen, en visch daarop liggen,
en brood. 10 Jezus zegt tot hen: Brengt
van de visschen, die gij nu gevangen
hebt! 11 Simon Petrus dan ging in het
schip, en sleepte het net naar land,
vol groote visschen, honderd drie en
vijftig; en hoewel er zoovele waren,
scheurde het net niet. 12 Jezus zegt tot
hen: Komt, ontbijt! Niemand van de
leerlingen durfde hem vragen: Wie zijt
gij? daar zij wisten, dat het de Heer
was. 13 Jezus komt en neemt het brood,
en geeft het hun, en den visch desge-
lijks. 14 Dit was reeds de derde maal,
dat Jezus zich aan de leerlingen open-
baarde, nadat hij uit de dooden was
opgestaan.

15 Nadat zij dan ontbeten hebben,
zegt Jezus tot Simon Petrus: Simon,
Johannes' zoon! hebt gij mij meer lief
dan dezen? Hij zegt tot hem: Ja, Heer!
gíj weet, dat ik u bemin. Hij zegt tot
hem: Weid mijne lammeren! 16 Hij zegt
wederom tot hem ten tweeden male:
Simon Johannes' zoon! hebt gij mij
lief? Hij zegt tot hem: Ja, Heer! gíj
weet, dat ik u bemin. Hij zegt tot
hem: Weid mijne schapen! 17 Hij zegt
tot hem ten derden male: Simon Jo-
hannes' zoon! bemint gij mij? Petrus
werd bedroefd, omdat hij ten derden
male tot hem zeide: Bemint gij mij?
en hij zeide tot hem: Heer! gíj weet
alles, gíj weet, dat ik u bemin. Jezus
zegt tot hem: Weid mijne schaapkens!
18 Voorwaar, voorwaar zeg ik u: toen
gij jonger waart, gorddet gij u zelven,
en wandeldet waarheen gij wildet;
doch wanneer gij oud geworden zijt,
zult gij uwe handen uitstrekken, en
een ander zal u gorden, en u bren-
gen waarheen gij niet wilt. 19 Dit nu
zeide hij, aanduidende door welk eenen
dood hij God verheerlijken zou.

En nadat hij zóó gesproken heeft,
zegt hij tot hem: Volg mij! 20 Petrus
keert zich om, en ziet den leerling
volgen, dien Jezus liefhad, die ook aan
den maaltijd op zijne borst gevallen
was, en gezegd had: Heer! wie is het,
die u verraadt? 21 Dezen ziende, zegt
Petrus tot Jezus: Heer! maar wat zal
deze? 22 Jezus zegt tot hem: Zoo ik
wil, dat hij blijve, totdat ik kom,
wat gaat het u aan? Gij, volg mij!

XXI. 2 (I. 46, Mt. IV. 21). — 4 (XX. 14). — 6 (Lc. V. 4—6). — 7 (XIII. 23). — 14 (XX. 19, 26). — 15 (Mt. XXVI. 33, Jh. X. 3, 9). — 17 (XVI. 30). — 18 (XIII. 36, Hand. XII. 3). — 20 (XIII. 23—25). — 22 (XIV. 3).

XXI. 1. *openbaarde hij*, gew. t. *openbaarde Jezus*. — 3. *in het schip*, gew. t. *terstond in het schip*. — 4. *werd*, gew. t. *geworden was*. — 5. *toespijs*, visch om als toespijs bij het brood te nuttigen. — 7. *Het is de Heer*. Gelijk meestal bij zijne verschijningen, zoo wordt Jezus ook hier eerder aan de kenteekenen zijns geestes, dan aan die zijns ligchaams herkend. — 11. *Petrus dan*, gew. t. *Petrus*. — 12. *Niemand*, gew. t. *Niemand nu*. — 13. *Jezus*, gew. t. *Jezus dan*. — 14. *de leerl.* gew. t. *zijne leerl.* — 15, 16, 17. *Johannes' zoon*, gew. t. *Jona's zoon*, eene andere uitspraak van denzelfden naam. — 15. *dan dezen*, dan de andere leerl.; and. *dan deze*, dan deze dingen, het visschersbedrijf. — 17. *schaapkens*, gew. t. *schapen*. 20. *Petrus*, gew. t. *Petrus nu*.

23 Dit woord dan ging uit onder de
leerlingen, dat die leerling niet sterven
zou. Doch Jezus had tot hem niet gezegd,
dat hij niet sterven zou, maar: Zoo
ik wil, dat hij blijve, totdat ik kom,
wat gaat het u aan?
24 Deze is de leerling, die hiervan
getuigt, en dit geschreven heeft; en
wij weten, dat zijne getuigenis waar-
achtig is. 25 Doch er zijn nog vele andere
dingen, die Jezus gedaan heeft; en zoo
ze één voor één werden opgeschreven,
ik denk, dat ook de wereld zelve de
te schrijven boeken niet zou bevatten.

DE HANDELINGEN

DER

A P O S T E L E N.

Terugwijzing op het evangelie. — De belofte van Jezus aangaande den heiligen geest. — Jezus' hemelvaart. — Verkiezing van een apostel in de plaats van Judas.

I. 1 Het eerste boek, o Theophilus!
heb ik gemaakt aangaande alles, wat
Jezus begonnen heeft te doen en te lee-
ren, 2 tot op den dag, toen hij opge-
nomen werd, nadat hij zijne bevelen
had gegeven aan de apostelen, die hij
door den heiligen geest verkoren had;
3 aan welke hij ook, na zijn lijden,
zich levend heeft vertoond met vele ken-
teekenen, gedurende veertig dagen aan
hen verschijnende, en sprekende van
het koningrijk Gods.
4 En terwijl hij met hen vergaderd
was, beval hij hun zich van Jeruzalem
niet te verwijderen, maar de belofte
des Vaders af te wachten, die gij (zeide
hij) van mij gehoord hebt. 5 Want Jo-
hannes doopte met water, maar gij
zult gedoopt worden met heiligen geest,
niet vele dagen na dezen. 6 Zij dan,
die waren zamengekomen, vroegen hem,
zeggende: Heer! herstelt gij in dezen
tijd voor Israël het koningrijk? 7 Doch
hij zeide tot hen: Het komt u niet
toe, tijden of gelegenheden te weten,
die de Vader in zijne eigene magt ge-
steld heeft. 8 Maar gij zult kracht ont-
vangen, als de heilige geest over u
komt, en gij zult mijne getuigen zijn
te Jeruzalem en in gansch Judéa en
Samarië en tot aan het einde der
aarde. 9 En nadat hij dit gezegd had,
werd hij opgeheven, terwijl zij het za-
gen, en eene wolk nam hem weg van
hunne oogen. 10 En als zij naar den
hemel staarden, terwijl hij henenging,
zie, twee mannen stonden bij hen in
witte kleederen, 11 en deze zeiden:
Galilésche mannen! wat staat gij daar,
en ziet naar den hemel? Deze Jezus,
die van u is opgenomen in den hemel,
zal aldus wederkomen, gelijkerwijs gij
hem naar den hemel hebt zien he-
nengaan.
12 Toen keerden zij terug naar Jeru-
zalem, van den berg, genaamd de Olijf-

---

24 (XIX. 35). — 25 (XX. 30). — **I.** 4 (Lc. XXIV. 48, 49). — 5 (Lc. III. 16). — 6 (Lc. XIX. 11, XXIV. 21). — 7 (Mt. XXIV. 36). — 8 (Lc. XXIV. 47—49). — 9 (Lc. XXIV. 50, 51). — 11 (Lc. XXI. 27).

---

25. *bevatten*, gew. t. *bevatten. Amen.* — *De Handel. der apost.* Dit opschrift, niet van de hand vanL ucas afkomstig, is min naauwkeurig, en den inhoud van zijn boek zou men beter misschien aldus kunnen uitdrukken: *Hoe onder de leiding van den verhoogden Heer de christelijke kerk gesticht en uitgebreid is onder Joden, Samaritanen en Heidenen, eerst vooral door de werkzaamheid van Petrus, daarna door die van Paulus* (I. 8, II. 33). — I. 2. *door den h. geest.* Stv. en and. plaatsen deze woorden na *nadat hij.* — 6. *herstelt gij*, enz. Door Jezus' herleven waren ook de aardschgezinde verwachtingen der leerlingen herleefd. — 10. *in witte kleederen*. gew. t. *in een wit kleed.* — 11. *aldus*, op de wolken des hemels, gelijk gij

berg, die nabij Jeruzalem is, een sab-
batsweg van daar. 13 En toen zij de
stad waren ingegaan, klommen zij op
naar de opperzaal, waar zij hun ver-
blijf hadden: Petrus en Johannes en
Jacobus en Andreas, Philippus en Tho-
mas, Bartholomeüs en Mattheüs, Ja-
cobus, Alpheüs' zoon, en Simon de
ijveraar, en Judas, Jacobus' zoon. 14 Deze
allen volhardden eendragtig in het ge-
bed, met eenige vrouwen en Maria, de
moeder van Jezus, en zijne broeders.

15 En in die dagen stond Petrus op
in het midden der broederen, en zeide
(er was eene schare bijéén van omtrent
honderd twintig personen): 16 Mannen
broeders! de schrift moest vervuld wor-
den, welke de heilige geest door den
mond van David voorzegd heeft aan-
gaande Judas, die de leidsman is ge-
weest dergenen, die Jezus hebben ge-
vangen genomen; 17 want hij was onder
ons geteld, en had het lot dezer bedie-
ning gekregen. 18 Deze dan heeft een
veld gekocht voor het loon der onge-
regtigheid, en voorover vallende, is hij
doormidden gebarsten, en al zijne in-
gewanden zijn uitgestort. 19 En het is
bekend geworden aan al de inwoners
van Jeruzalem, zoodat dat veld in hunne
taal genaamd wordt Akeldamach, dat
is, bloedveld. 20 Er staat namelijk ge-
schreven in het boek der psalmen: Zijn
verblijf worde woest, en geen
bewoner zij daarin, en zijn op-
zienerschap neme een ander!
21 Van de mannen dan, die met ons
hebben omgegaan al den tijd, toen de
Heer Jezus tot ons inging en uitging,
22 beginnende van den doop van Johan-
nes tot op den dag, toen hij van ons
werd opgenomen, — van deze moet
één met ons getuige worden van zijne
opstanding. 23 En zij stelden er twee,
Jozef, genaamd Barsabbas, die bijge-
naamd werd Justus, en Matthias. 24 En
zij baden en zeiden: Gij Heer, aller
hartekenner! wijs aan, wien van deze
twee gij uitverkoren hebt, 25 om de
plaats dezer bediening en dezes apos-
telschaps te ontvangen, waarvan Judas
afgeweken is, om te gaan naar zijne
plaats. 26 En zij wierpen het lot over
hen, en het lot viel op Matthias, en
hij werd medegekozen tot de elf apos-
telen.

Uitstorting des heiligen geestes. — Rede van Petrus. — Drie duizend Joden worden geloovig. — Gesteldheid der gemeente.

II. 1 En toen de dag des pinkster-
feestes vervuld werd, waren zij alle een-
dragtig bijéén. 2 En er kwam plotse-
ling uit den hemel een gedruisch als
van een gejaagden, geweldigen wind,
en vervulde geheel het huis, waar zij ge-
zeten waren. 3 En er vertoonden zich aan
hen verdeelde tongen als van vuur, en
het zette zich op een iegelijk hunner.
4 En zij werden alle vervuld van heili-
gen geest, en begonnen te spreken met
andere tongen, gelijk de geest hun te
spreken gaf.

5 Er waren nu te Jeruzalem Joden
woonachtig, godvreezende mannen uit
alle volken onder den hemel. 6 En toen
dit geluid geschied was, kwam de me-
nigte zamen, en ontroerde; want een
iegelijk hoorde in zijne eigene taal hen
spreken. 7 En zij ontzetten en verwon-
derden zich, en zeiden: Zie, zijn niet
alle dezen, die daar spreken, Galileërs?
8 En hoe hooren wij, een iegelijk in
onze eigene taal, waarin wij geboren
zijn: 9 Parthers en Meders en Elami-

---

13 (Mt. X. 2—4). — 14 (Mr. VI. 3, Jh. VII. 5). — 18, 19 (Mt. XXVII. 5—8). — 20 (Ps. LXIX. 26, CIX. 8). — 24 (XV. 8). — **II.** 1 (Lev. XXIII. 15—22). — 4 (I. 4, 5, X. 46, XIX. 6).

---

hem in eene wolk (v. 9) hebt zien opvaren. — 13. *Joh. en Jac.* gew. t. *Jac. en Joh.* — 14. *in het gebed*, gew. t. *in het gebed en de smeeking.* — *zijne*, gew. t. *met zijne.* — 15. *broederen*, gew. t. *leerlingen.* — 16. *de schrift*, vermeld in v. 20; gew. t. *deze schrift.* — 17. *onder*, gew. t. *met.* — 19. *Akeldamach*, gew. t. *Akeldama.* — 23. *Justus*, d. i. *de regtvaardige.* — 24. *Heer*, niet *Jezus*, maar *God*, die ook XV. 8 *hartekenner* genoemd wordt. En zoo heeft men in de Handel. misschien dikwijls aan God te denken, waar Lucas het woord *Heer* bezigt, en het uit den zamenhang niet tevens duidelijk blijkt, dat hij Jezus bedoelt. — 25. *de plaats*, gew. t. *het lot* (v. 17). — 26. *medegekozen*, nl. door de aanwijzing van het lot. — II. 1. *zij alle*, waarschijnlijk niet alleen de apostelen, maar de schare van 120 personen, vermeld I. 15. — 3. *verdeelde*, eigl. *zich verdeelende.* — 4. *tongen*, d. i. *talen* (v. 8). — 5. Waarschijnlijk bedoelt Lc. zulke Joden, die in de landen der heidenen geboren, hunne laatste levensdagen te Jeruzalem doorbragten. — 7. *zich, en zeiden*, gew. t. *zich alle, en zeiden tot elkander.* — 10. *Romeinen*,

ten, en de inwoners van Mesopotamië,
van Judéa en Cappadocië, van Pontus
en Azië, 10 van Phrygië en Pamphylië,
van Egypte en de streken van Lybië
bij Cyréne, en de hier verkeerende Ro-
meinen, Joden en bekeerlingen, 11 Kre-
ters en Arabieren — hoe hooren wij in
onze tongen hen spreken van de groote
werken Gods? 12 En zij ontzetten zich
alle en waren verlegen, en zeiden de
één tot den ander: Wat mag dit zijn?
13 Doch anderen zeiden spottende: Zij
zijn vol wijn.

14 Petrus nu, opstaande met de elve,
verhief zijne stem, en sprak tot hen:
Joodsche mannen en alle gij inwo-
ners van Jeruzalem, dit zij u kenne-
lijk, en laat mijne woorden uwe ooren
ingaan! 15 Dezen zijn namelijk niet
dronken, gelijk gij vermoedt; want het
is de derde ure van den dag. 16 Maar
dit is hetgeen gezegd is door den pro-
feet: 17 Het zal zijn in de laatste
dagen, zegt God: ik zal van mij-
nen geest uitstorten over alle
vleesch; en uwe zonen en uwe
dochteren zullen profeteren, en
uwe jongelingen zullen gezigten
zien, en uwe ouden zullen droo-
men droomen. 18 En wel over mijne
dienstknechten en over mijne
dienstmaagden zal ik in die da-
gen van mijnen geest uitstorten,
en zij zullen profeteren. 19 En ik
zal wonderen geven in den he-
mel boven, en teekenen op de
aarde beneden, bloed en vuur
en rookdamp. 20 De zon zal ver-
anderen in duisternis, en de
maan in bloed, eer de groote
en doorluchtige dag des Heeren
komt. 21 En het zal zijn: ieder,
die den naam des Heeren aan-
roept, zal behouden worden.

22 Israëlitische mannen, hoort deze
woorden! Jezus den Nazarener, een
man, van God bij u bevestigd door
krachten en wonderen en teekenen, die
God door hem in uw midden gedaan
heeft, gelijk gij zelve weet: 23 dezen,
nadat hij naar den bepaalden raad en
de voorkennis van God verraden was,
hebt gij door de hand der onregtvaar-
digen aan het kruis gehecht en omge-
bragt. 24 Maar God heeft hem opge-
wekt, de smarten des doods losma-
kende, naardien het niet mogelijk was,
dat hij door dezen werd vastgehouden.
25 Immers David zegt van hem: Ik
zag den Heer vóór mij te allen
tijde; want hij is aan mijne reg-
terzijde, opdat ik niet wankele.
26 Daarom is mijn hart vrolijk,
en mijne tong juicht; ja, ook
mijn vleesch zal rusten in hope.
27 Want gij zult mijne ziel niet
in het doodenrijk laten, en uwen
heilige geen bederf doen zien.
28 Gij hebt mij wegen des levens
bekend gemaakt; gij zult mij ver-
zadigen van vrolijkheid bij uw
aangezigt. 29 Mannen broeders! het
is geoorloofd met vrijmoedigheid tot u
te spreken van den aartsvader David,
dat hij én gestorven én begraven is; en
zijn graf is onder ons tot op dezen
dag. 30 Daar hij dan een profeet was,
en wist dat God met een eed hem
gezworen had, dat er van de vrucht zij-
ner lenden een op zijnen troon zou zit-
ten, 31 zoo heeft hij, dit voorziende,
gesproken van de opstanding van den
Christus, dat hij noch in het dooden-
rijk is gelaten, noch zijn vleesch be-
derf heeft gezien. 32 Dezen Jezus heeft
God opgewekt; waarvan wij allen ge-
tuigen zijn. 33 Nadat hij dan aan de
regterhand Gods verhoogd is, en de

17—21 (Joël II. 28—32). — 22 (X. 38). — 23 (IV. 28, V. 30). — 25—28 (Ps. XVI. 8—11), 27 (XIII. 35). — 30 (Ps. CXXXII. 11). — 32 (I. 8). — 33 (I. 4).

Joden uit Rome. — 15. *de derde ure*, des voormiddags negen uur. — 16. *profeet*, gew. t. *profeet Joël*. — 17. *Het*, gew. t. *En het*. — 18. *En wel*, beperkende bepaling van het voorafgegane *over alle vleesch* (v. 17); namelijk alleen over diegenen onder alle menschen zou God van zijnen geest uitstorten, die in waarheid zijne dienstknechten en dienstmaagden waren. (Joël spreekt van dienstknechten en dienstmaagden in eigenl. zin). — 19, 20. Vreeselijke verschijnselen in de natuur zullen de komst van Christus voorafgaan; vgl. Mt. XXIV. 29, 30. — 22. *gij*, gew. t. *gij ook*. — 23. *hebt gij*, gew. t. *hebt gij genomen en*. — *hand*, gew. t. *handen*. — 28. *bij uw aangezigt*, in uwe nabijheid. — 30. *dat er — zitten*, gew. t. *dat hij van de vrucht zijner lenden naar het vleesch den Christus verwekken zou, om op zijnen troon te zitten*. — 31. *dat hij*, gew. t. *dat zijne ziel* (v. 27). — *noch... noch zijn vleesch bederf*, gew. t. *niet... en zijn vleesch geen bederf*. —

belofte des heiligen geestes ontvangen
heeft van den Vader, heeft hij dit uit-
gestort, wat gij én ziet én hoort. [34] Want
niet David is opgestegen ten hemel,
maar hij zegt zelf: De Heer heeft
gezegd tot mijnen Heer: Zet u
aan mijne regterzijde, [35] totdat
ik uwe vijanden zet tot eene
voetbank uwer voeten. [36] Zoo wete
dan het gansche huis Israëls met zeker-
heid, dat God hem én tot Heer én tot
Christus gemaakt heeft, dezen Jezus,
dien gíj gekruisigd hebt.
[37] En toen zij dit hoorden, sneed
het hun door het hart, en zij zeiden tot
Petrus en de andere apostelen: Wat
zullen wij doen, mannen broeders?
[38] Petrus nu zeide tot hen: Bekeert u,
en een iegelijk uwer late zich doopen
op den naam van Jezus Christus, tot
vergeving van zonden; en gij zult de
gave des heiligen geestes ontvangen.
[39] Want u komt de belofte toe en uwen
kinderen en allen die verre zijn, zoove-
len de Heer onze God er toe roepen
zal. [40] En met nog meer andere woor-
den betuigde en vermaande hij, zeg-
gende: Laat u behouden van dit krom
geslacht! [41] Zij dan namen zijn woord
aan, en lieten zich doopen; en er wer-
den op dien dag toegevoegd omtrent
drie duizend zielen.
[42] En zij volhardden in de leer der
apostelen en in de gemeenschap, in het bre-
ken des broods en in de gebeden. [43] En
er kwam vrees over alle ziele, en vele
wonderen en teekenen geschiedden door
de apostelen. [44] En allen, die geloof-
den, waren bijéén, en hadden alles ge-
meen; [45] en de bezittingen en de goe-
deren verkochten zij, en verdeelden ze
onder allen, naarmate iemand behoefte
had. [46] En dagelijks volhardden zij een-
dragtig in den tempel, en in de hui-
zen brood brekende, nuttigden zij spijs
in vreugde en eenvoudigheid des har-
ten, [47] en prezen God, en hadden ge-
nade bij geheel het volk. En de Heer
voegde dagelijks aan de gemeente toe,
die behouden werden.

Petrus en Johannes genezen een kreupelgeborene. — Rede van Petrus. — Petrus en Johannes gevangen genomen, — voor den raad gesteld, — losgelaten. — Gebed der apostelen. — Gesteldheid der gemeente.

III. [1] Petrus en Johannes nu gingen
te zamen op naar den tempel, tegen
de ure des gebeds, de negende. [2] En
er werd een zeker man aangedragen,
die kreupel was van den schoot zijner
moeder af, welken men dagelijks zette
aan de deur des tempels, genaamd de
Schoone, om eene aalmoes te vragen
van degenen, die in den tempel gingen.
[3] Deze zag Petrus en Johannes, toen
zij den tempel zouden ingaan, en ver-
zocht eene aalmoes te mogen ontvan-
gen. [4] Petrus nu staarde hem aan met
Johannes, en zeide: Zie naar ons! [5] En
hij hield de oogen op hen, verwach-
tende iets van hen te ontvangen. [6] Doch
Petrus zeide: Zilver en goud heb ik
niet; maar wat ik heb, dat geef ik u.
In den naam van Jezus Christus den
Nazarener, wandel! [7] En hem bij de
regterhand vattende, rigtte hij hem op;
en dadelijk werden zijne voeten en en-
kelen vast. [8] En opspringende, stond
hij en wandelde, en ging met hen den
tempel binnen, wandelende en sprin-
gende, prijzende God. [9] En al het volk
zag hem wandelen en God prijzen; [10] en
zij herkenden hem, dat hij het was,
die om eene aalmoes gezeten had aan
de Schoone poort des tempels, en zij wer-

34 (Ps. CX. 1, Mt. XXII. 44). — 37 (Lc. III. 10). — 38 (III. 19, V. 31). — 39 (X. 47, Ef. II. 13). — 43 (V. 12). — 44, 45 (IV. 32, 34, 35). — 47 (v. 41, V. 14). — **III.** 2 (XIV. 8). — 6 (IV. 10, IX. 34).

33. *de belofte des h. g.* den beloofden h. geest. — *én ziet én*, gew. t. *nu ziet en.* — 36. *hem én... én* gew. t. *hem... en.* — 39. *allen, die verre zijn,* de heidenen; and. het verre nageslacht; and. de ver af wonende Joden. Dat de heilgoederen des evang. ook voor de heidenen bestemd waren, wist Petrus reeds nu; maar dat de heidenen, om aan dezelve deel te krijgen, niet vooraf tot het jodendom behoefden over te gaan, leerde hij eerst later inzien (Hst. X). — 41. *Zij dan — aan, en,* Stv. en and. *Zij dan, die zijn woord aannamen.* — *aan*, gew. t. *gaarne aan.* — 42. *de leer*, het voortdurend onderwijs. — *de gemeenschap*, het leven in onderlinge gemeenschap en liefde. — *het breken des broods*, het houden van gemeenschappelijke maaltijden (v. 46); of daarbij ook het h. avondmaal gevierd werd, is onzeker. — *het breken*, gew. t. *en het breken.* — III. 1. *de negende,* des namidd. drie uur. — 6. *wandel*, gew. t. *sta op en wandel* (Lc. V. 23, enz.). — 8. *prij-*

den vervuld van verbazing en ontzet-
ting over hetgeen hem gebeurd was.
11 Terwijl hij zich nu bij Petrus en
Johannes hield, liep al het volk, ge-
heel verbaasd, tot hen zamen bij de
galerij, genaamd die van Salomo. 12 En
Petrus, dit ziende, antwoordde aan het
volk: Israëlitische mannen! wat verwon-
dert gij u hierover? of wat staart gij óns
aan, alsof wij door eigene kracht of
godvrucht hem hadden doen wande-
len? 13 De God Abrahams en Izaäks
en Jakobs, de God onzer vaderen, heeft
zijnen knecht Jezus verheerlijkt, dien
gij hebt overgeleverd; en gij hebt hem
verloochend voor het aangezigt van Pi-
latus, toen die besloten had hem los
te laten. 14 Doch gíj hebt den Heilige
en Regtvaardige verloochend, en ge-
eischt, dat u een moordenaar geschon-
ken zou worden, 15 en den Stichter des
levens hebt gij gedood. Maar God heeft
hem uit de dooden opgewekt; waarvan
wíj getuigen zijn. 16 En op het geloof
aan zijnen naam is deze, dien gij ziet
en kent, door zijnen naam gesterkt; en
het geloof, dat door hem is, heeft hem
deze gezondheid gegeven voor u aller
oogen.
17 En nu, broeders! ik weet, dat
gij het uit onwetendheid hebt gedaan,
evenals uwe oversten. 18 Maar God
heeft aldus vervuld wat hij door den
mond van al de profeten vooraf ver-
kondigd had, dat zijn Christus lijden
zou. 19 Verandert dan van zin en be-
keert u, ten einde uwe zonden mogen
worden uitgewischt; opdat er tijden van
verkwikking komen van het aangezigt
des Heeren, 20 en hij den u bestemden
Christus Jezus zende, 21 dien de hemel
moet opnemen tot op de tijden der her-
stelling aller dingen, waarvan God ge-
sproken heeft door den mond zijner
heilige profeten van eeuwen her. 22 Mo-
zes heeft gezegd: Eenen profeet
zal de Heer uw God u doen op-
staan uit uwe broederen, gelijk
mij: naar hem zult gij hooren
in alles, wat hij tot u spreken
zal. 23 En het zal zijn: alle ziel,
die naar dien profeet niet hoort,
zal worden uitgeroeid uit den
volke. 24 En ook al de profeten, van
Samuël af en vervolgens, zoovelen er
gesproken hebben, zij hebben ook deze
dagen verkondigd. 25 Gíj zijt de kinde-
ren der profeten en des verbonds, dat
God heeft aangegaan met uwe vade-
ren, zeggende tot Abraham: En in
uw zaad zullen al de geslachten
der aarde gezegend worden.
26 Voor u het eerst heeft God zijnen
knecht doen opstaan, en hem gezonden
om u te zegenen, daardoor, dat hij een
iegelijk uwer afkeere van zijne boos-
heden.

IV. 1 Terwijl zij nu tot het volk spra-
ken, traden op hen toe de priesters en
de bevelhebber des tempels en de sad-
duceërs, 2 wien het verdroot, dat zij
het volk leerden, en in Jezus de op-
standing uit de dooden verkondigden.
3 En zij sloegen de handen aan hen, en
zetten hen in bewaring tot den anderen
dag; want het was reeds avond. 4 Ve-
len nu dergenen, die het woord ge-
hoord hadden, geloofden, en het getal
der mannen werd omtrent vijf duizend.
5 Het geschiedde nu des anderen daags,
dat hunne oversten en ouderlingen en
schriftgeleerden te Jeruzalem vergader-
den, 6 alsmede Annas, de hoogepries-

---

11 (V. 12). — 15 (II. 32). — 17 (Lc. XXIII. 34, 1 Cor. II. 8). — 22, 23 (Deut. XVIII. 18, 19). — 25 (Gen. XXII. 18). — **IV.** 3 (V. 18).

---

zende, gew. t. *en prijzende*. — 10. *dat hij*, gew. t. *dat deze*. — 11. *hij*, gew. t. *de genezen kreupele*. — 13. *zijnen knecht*, eene benaming van den Christus, ontleend aan de profeten (Jez. XLII. 1, LII. 13, enz., Mt. XII. 10). — 16. *op het geloof*, der apost., niet des kreupel geborenen. — *het geloof, dat door hem is*, het geloof aan (vertrouwen op) God (1 Petr. I. 21), dat door Jezus gewerkt wordt. — 18. *al de*, gew. t. *al zijne*. — *zijn Chr.* gew. t. *de Chr.* — 20. *bestemden*, gew. t. *te voren verkondigden*. — *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — 21. *opnemen*, opnemen en verder huisvesten. — *zijner*, gew. t. *van al zijne*. 22. *Mozes heeft gezegd*, gew. t. *Want Mozes heeft tot de vaderen gezegd*. — 24. *verkondigd*, gew. t. *van te voren verkondigd*. — 25. *de kinderen*, gew. t. *kinderen*. — 26. *Voor u het eerst*. De Joden gaan voor; de heidenen volgen. — *zijnen knecht*, gew. t. *zijnen knecht Jezus* (v. 13). — *doen opstaan*, als profeet (v. 22). — IV. 2. *wien het verdroot*, enz. De sadduceërs nl. geloofden niet aan eene opstanding der dooden (XXIII. 8). — 5. *hunne oversten*, de oversten der Joden (Lc. IV. 15).

ter, en Kajafas en Johannes en Alex-
ander en zoovelen er van hoogepries-
terlijk geslachte waren. 7 En zij stelden
hen in het midden, en vroegen: Door
welke kracht of door welken naam
hebt gij dit gedaan? 8 Toen zeide Pe-
trus, vervuld van heiligen geest, tot
hen: Oversten des volks en ouderlin-
gen Israëls! 9 indien wij heden ver-
hoord worden over eene weldaad aan
een krank mensch, wáárdoor deze ge-
zond geworden is, 10 zoo zij kennelijk
aan u allen en aan het gansche volk
Israëls: door den naam van Jezus Chris-
tus den Nazarener, dien gij gekruisigd
hebt, dien God uit de dooden heeft
opgewekt, door dezen staat deze hier
gezond vóór u. 11 Deze is de steen, die
veracht is door u, bouwlieden, die tot
hoeksteen geworden is. 12 En in nie-
mand anders is er behoudenis; want er
is ook onder den hemel geen andere
naam, die onder menschen gegeven is,
waardoor wij moeten behouden worden.
13 Toen zij nu de vrijmoedigheid van
Petrus en Johannes zagen, en verna-
men, dat zij ongeleerde en ongeoefende
menschen waren, verwonderden zij zich;
en zij herkenden hen, dat zij met Jezus
geweest waren. 14 En den mensch bij
hen ziende staan, die genezen was,
hadden zij niets er tegen te zeggen.
15 En nadat zij hun bevolen hadden bui-
ten de vergadering te gaan, overlegden
zij onder elkander, 16 zeggende: Wat
zullen wij dezen menschen doen? Want
dat door hen een kennelijk teeken is
geschied, is openbaar aan al de inwo-
ners van Jeruzalem, en wij kunnen het
niet loochenen. 17 Maar opdat het niet
meer en meer onder het volk verbreid
worde, laat ons hun met dreiging ge-
bieden niet meer op dezen naam tot
eenig mensch te spreken. 18 En nadat
zij hen geroepen hadden, geboden zij
hun in het geheel niet te spreken of te
leeren op den naam van Jezus. 19 Doch
Petrus en Johannes antwoordden en zei-
den tot hen: Oordeelt zelve, of het regt
is voor God, naar u meer te hooren
dan naar God; 20 want het is ons on-
mogelijk, niet te spreken van hetgeen
wij hebben gezien en gehoord. 21 Zij nu
dreigden hen nog meer, en lieten hen
gaan — daar zij niets vonden, hoe zij
hen zouden straffen —, om des volks
wil; want allen verheerlijkten God over
hetgeen geschied was. 22 Want meer dan
veertig jaren was de mensch oud, aan
wien dit teeken der genezing geschied was.
23 En toen zij waren losgelaten, kwa-
men zij bij de hunnen, en verhaalden
al wat de overpriesters en de ouderlin-
gen tot hen gezegd hadden. 24 En zij,
dit hoorende, verhieven eendragtig hunne
stem tot God, en zeiden: Heer! gij zijt
het, die gemaakt hebt den hemel en de
aarde en de zee en alles, wat daarin
is; 25 die door den mond van David,
uwen knecht, gezegd hebt: W a a r o m
w o e d e n d e h e i d e n e n, e n b e d e n-
k e n d e v o l k e n ij d e l h e i d? 26 D e
k o n i n g e n d e r a a r d e z ij n o p g e-
s t a a n, e n d e o v e r s t e n z ij n b ij é é n
v e r g a d e r d t e g e n d e n H e e r e n t e-
g e n z ij n e n G e z a l f d e. 27 Want in
waarheid zijn in deze stad tegen uwen
heiligen knecht Jezus, dien gij gezalfd
hebt, vergaderd Herodes en Pontius
Pilatus met de heidenen en de volken
Israëls, 28 om te doen al wat uwe
hand en uw raad van te voren bepaald
heeft, dat geschieden zou. 29 En nu,
Heer! zie op hunne bedreigingen, en
geef uwen knechten met alle vrijmoe-
digheid uw woord te spreken, 30 daar-
door, dat gij uwe hand uitstrekt tot
genezing, en dat er teekenen en won-
deren geschieden door den naam van
uwen heiligen knecht Jezus. 31 En toen
zij gebeden hadden, schudde de plaats,
waar zij vergaderd waren, en zij wer-
den alle vervuld van den heiligen geest,
en spraken het woord Gods met vrij-
moedigheid.
32 De menigte der geloovigen nu was
één hart en ééne ziel, en ook niet één
noemde iets van zijne goederen het

11 (Ps. CXVIII. 22, Mt. XXI. 42). — 12 (Jh. III. 36, XIV. 6). — 16 (Jh. XI. 47). — 19 (V. 29). — 21 (V. 26). — 25, 26 (Ps. II. 1, 2). — 27 (II. 36). — 28 (III. 18). — 31 (II. 4).

12. *moeten*, nl. naar den raad Gods. — 23. *de hunnen*, de andere apost. — 24. *gij zijt het*, gew. t. *gij zijt de God*. — 27. *zijn in deze stad*, gew. t. *zijn*. — 28. *om te doen*, enz. Treffende aanwijzing van de onmagt der zonde, die, ook waar zij zich het sterkst tegen God aankant, eene dienares is van zijnen raad. — 31. *schudde*, ten teeken van

zijne, maar alles was hun gemeen.
33 En met groote kracht legden de apos-
telen getuigenis af van de opstanding
des Heeren Jezus, en groote genade
was op hen allen. 34 Want er was ook
niemand onder hen, die gebrek leed;
want zoovelen bezitters waren van lan-
derijen of huizen, verkochten ze, en
bragten den prijs van het verkochte,
35 en legden dien aan de voeten der
apostelen neder; en aan een iegelijk
werd toegedeeld, naarmate iemand be-
hoefte had. 36 En Jozef, van de apos-
telen bijgenaamd Barnabas (wat over-
gezet wil zeggen: zoon der vermaning,)
een leviet, een Cypriër van geboorte,
37 verkocht een akker, dien hij had,
en bragt het geld, en legde het aan
de voeten der apostelen neder.

Ananias en Saffira. — De apostelen doen vele wonderen. — De gemeente neemt toe. — De apostelen gevangen genomen, maar door een engel verlost. — De apostelen voor den raad gesteld. — Gamaliël. — De apostelen gegeeseld en losgelaten. — Verkiezing van zeven diakenen. — De gemeente neemt toe.

V. 1 Een zeker man nu, met name
Ananias, met zijne vrouw Saffira, ver-
kocht eene bezitting, 2 en hield van den
prijs achter, met medeweten ook der
vrouw; en hij bragt een deel, en legde
het aan de voeten der apostelen neder.
3 Petrus nu zeide: Ananias! waarom
heeft de satan uw hart vervuld om
den heiligen geest te beliegen, en achter
te houden van den prijs des lands?
4 Bleef het niet, als het bleef, aan u?
en was het niet, toen het verkocht
was, in uwe magt? Waarom hebt gij
deze daad in uw hart voorgenomen?
Gij hebt niet tegen menschen gelogen,
maar tegen God. 5 Toen nu Ananias
deze woorden hoorde, viel hij neder,
en gaf den geest; en er kwam groote
vrees over allen, die het hoorden. 6 En
de jongeren stonden op en bedekten
hem, en droegen hem uit, en begroe-
ven hem. 7 Het geschiedde nu, na ver-
loop van omtrent drie uren, dat ook
zijne vrouw, zonder te weten wat er
geschied was, binnenkwam. 8 Petrus
antwoordde haar: Zeg mij, hebt gij het
land voor zóóveel verkocht? Zij nu
zeide: Ja, voor zóóveel. 9 En Petrus
zeide tot haar: Waarom zijt gij onder-
ling overeen gekomen om den geest des
Heeren te beproeven? Zie, de voeten
dergenen, die uwen man begraven heb-
ben, zijn aan de deur, en zullen u
uitdragen. 10 En zij viel dadelijk aan
zijne voeten neder, en gaf den geest.
En de jongelingen kwamen binnen en
vonden haar dood, en zij droegen haar
uit, en begroeven haar bij haren man.
11 En er kwam groote vrees over ge-
heel de gemeente en over allen, die
dit hoorden.
12 Door de handen der apostelen nu
geschiedden vele teekenen en wonderen
onder het volk. En ze waren alle bij-
één in de galerij van Salomo. 13 Doch
van de anderen durfde niemand zich
bij hen voegen; maar het volk maakte
hen groot. 14 En er werden meer en
meer toegevoegd, die aan den Heer
geloofden, eene menigte van mannen
en vrouwen; 15 zoodat men langs de
straten de kranken uitdroeg en neder-
legde op bedden en baren, opdat, als
Petrus kwam, ook maar zijne schaduw
iemand hunner beschaduwen mogt. 16 En
ook de menigte van de rondom Jeru-
zalem gelegene steden kwam zamen,
brengende kranken en van onreine gees-
ten gekwelden, welke alle genezen werden.
17 De hoogepriester nu stond op en

32, 34, 35 (II. 44, 45). — **V.** 3—5 (XIII. 10, 11). — 11 (XIX. 17). — 12—14 (Hand. II. 43, 47). — 15, 16 (Mr. VI. 55, 56).

Gods welgevallen in hunne bede. — *van den h. geest*, gew. t. *van h. geest.* — 34. *zoovelen.* Dat dit *zoovelen* met eenige beperking moet verstaan worden, blijkt uit v. 36 en V. 4. — 36. *Jozef*, gew. t. *Jozes.* — *van de*, gew. t. *door de.* — V. 2. *der*, gew. t. *zijner.* — 3. *Waarom heeft de satan*, enz. Dat op deze woorden niet te sterk gedrukt moet worden, blijkt uit v. 4, waar ook het *voornemen* tot de booze daad aan Ananias toegeschreven wordt. — 4. *als het bleef*, onverkocht bleef. Niemand had Ananias tot verkoopen gedwongen, en zelfs nog na verkoop had hij den prijs voor zich mogen behouden. Maar zijne zonde was waarschijnlijk deze, dat hij een *gedeelte* van den prijs voor zich behield, terwijl hij had aangekondigd, dat hij den *geheelen* prijs aan de armen zou afstaan. — *niet... maar*, d. i. hier, gelijk meermalen: *niet zoo zeer... als wel;* vgl. het aangeteek. op Lc. XIV. 12. — 5. *die het*, gew. t. *die dit* (v. 11). — 6. *de jongeren*, de jongere mannen, die daar waren (vgl. v.. 10, *de jongelingen*). Zij deden dit waarschijnlijk op een wenk van Petrus. — 8. *Petrus*, gew. t. *En Petrus.* — 16. *van de — zamen*, gew. t. *van*

allen, die het met hem hielden, zijnde
de sekte der sadduceërs, en werden
vervuld van ijver; 18 en zij sloegen de
handen aan de apostelen, en zetten hen
in openbare bewaring. 19 Doch een engel
des Heeren opende des nachts de deu-
ren der gevangenis, en leidde hen uit
en zeide: 20 Gaat heen, en treedt op
en spreekt in den tempel tot het volk
al de woorden dezes levens. 21 En toen
zij dit gehoord hadden, gingen zij te-
gen den ochtend den tempel binnen,
en leerden. De hoogepriester nu kwam
en die het met hem hielden, en rie-
pen den raad en al de ouderlingen der
kinderen Israëls zamen, en zonden
naar den kerker om hen te halen.
22 De dienaren nu kwamen daar, en
vonden hen in de gevangenis niet; en
terugkeerende, berigtten zij 23 en zei-
den: Den kerker vonden wij met alle
zekerheid gesloten, en de wachters
staande aan de deuren; maar toen wij
opendeden, vonden wij niemand er
binnen.

24 Als zij nu deze woorden hoorden,
de priester en de bevelhebber des tem-
pels en de overpriesters, waren zij met
hen verlegen, wat dit worden mogt.
25 Doch er kwam iemand, en berigtte
hun: Zie, de mannen, die gij in de
gevangenis hebt gezet, staan in den
tempel, en leeren het volk.
26 Toen ging de bevelhebber heen met
de dienaren, en haalde hen, niet met
geweld — want zij vreesden het volk —,
opdat zij niet gesteenigd mogten wor-
den. 27 En toen zij hen gehaald had-
den, stelden zij hen in de vergadering.
En de hoogepriester vroeg hen, zeg-
gende: 28 Nadrukkelijk hebben wij u
bevolen niet te leeren op dezen naam,
en zie, gij hebt Jeruzalem van uwe
leer vervuld, en wilt het bloed dezes
menschen op ons brengen. 29 Petrus en
de apostelen nu antwoordden en zei-
den: Men moet God meer gehoorzamen
dan menschen. 30 De God onzer vade-
ren heeft Jezus opgewekt, dien gij aan
het hout gehangen, en omgebragt hebt.
31 Dezen heeft God tot Vorst en Hei-
land aan zijne regterhand verhoogd,
om aan Israël bekeering te geven en
vergeving van zonden. 32 En wij zijn
zijne getuigen van deze dingen, en ook
de heilige geest, welken God gegeven
heeft aan degenen, die hem gehoor-
zamen.

33 Zij nu, dit hoorende, werden woe-
dend, en waren van zin hen om te
brengen. 34 Doch er stond in de vergade-
ring een zeker farizeër op, met name
Gamaliël, een wetgeleerde, geëerd bij
het gansche volk; en hij beval die men-
schen een weinig buiten te zetten, 35 en
zeide tot hen: Israëlitische mannen,
neemt u in acht aangaande deze men-
schen, wat gij doen zult! 36 Want vóór
deze dagen stond Theudas op, die zich
voor iets uitgaf, en een getal van om-
trent vier honderd mannen hing hem
aan; doch hij werd omgebragt, en al-
len, die hem gehoor gegeven hadden,
geraakten uit één, en werden tot niets.
37 Na dezen stond Judas de Galileër
op, in de dagen der opschrijving, en
trok volk achter zich: ook deze kwam
om, en allen, die hem gehoor gege-
ven hadden, verstrooiden zich. 38 En
nu zeg ik u: houdt af van deze men-
schen, en laat hen begaan! Want zoo
deze raad of dit werk uit menschen is,
zal het verbroken worden; 39 maar in-
dien het uit God is, zoo zult gij hen niet
kunnen verbreken; opdat gij niet mis-
schien bevonden wordt zelfs tegen God
te strijden. 40 En zij gaven hem gehoor,
en de apostelen tot zich roepende, gee-

19 (XII. 7). — 26 (IV. 21). — 28. 29 (IV. 18, 19). — 34 (XXII. 3). — 38 (Mt. XV. 13).

de rondom gelegene steden kwam te Jeruz. zamen. — 17. *ijver*, (valschen) godsdienstijver; Stv. *nijdigheid.* — 18. *de handen*, gew. t. *hunne h.* — 23. *vonden wij*, gew. t. *vonden wij wel.* — *staande aan*, gew. t. *buiten staande voor.* — 25. *hun*, gew. t. *hun, zeggende.* — 28. *Nadrukkelijk* — *bevolen*, gew. t. *Hebben wij u niet nadrukk. bevolen.* — 32. *en ook de h. geest*, die door ons spreekt en onze getuigenis bekrachtigt. — 34. *Gamaliël*, dezelfde, dien Paulus zijnen leermeester noemt. — *die menschen*, gew. t. *de apost.* — 36. *voor iets*, voor een profeet. — *omgebragt*, op bevel der Romeinsche overheid, zonder dat de Joodsche raad zich met de zaak bemoeid had. — 37. *Judas de Gal.* Deze verzette zich tegen de opschrijving (die de invoering eener nieuwe schatting ten doel had), meenende, dat het voor het volk Gods ongeoorloofd was, schatting te betalen aan de Romeinen, die heidenen waren (Mt. XXII. 17). — *volk*, gew. t. *veel volk.* — 39. *zult gij... kunnen*, gew. t. *kunt gij.* — *hen*, gew. t. *het*, welke lezing de voorkeur verdient. —

selden zij hen, en geboden hun niet te spreken op den naam van Jezus; en zij lieten hen gaan. 41 Zij dan gingen weg van het aangezigt des raads, blijde dat zij verwaardigd waren voor den naam smaadheid te lijden. 42 En zij hielden niet op alle dagen, in den tempel en in de huizen, te leeren, en den Christus Jezus te verkondigen.

VI. 1 In die dagen nu, toen de leerlingen vermenigvuldigden, ontstond er gemor van de Griekschen tegen de Hebreërs, dat hunne weduwen bij de dagelijksche bediening werden voorbijgezien. 2 En de twaalve riepen de menigte der leerlingen tot zich, en zeiden: Het behaagt ons niet, het woord Gods na te laten, en tafelen te bedienen. 3 Ziet dan om, broeders! naar zeven mannen uit u van goede getuigenis, vol geest en wijsheid, welke wij kunnen stellen over dit werk. 4 Doch wíj zullen volharden in het gebed en de bediening des woords. 5 En dit woord behaagde aan de gansche menigte; en zij verkoren Stephanus, een man vol geloof en heiligen geest, en Philippus en Prochorus en Nicanor en Timon en Parmenas en Nicolaüs, een bekeerling van Antiochië; 6 en zij stelden hen voor de apostelen, en dezen baden en legden hun de handen op. 7 En het woord Gods wies, en het getal der leerlingen vermenigvuldigde te Jeruzalem zeer, en eene groote schare van priesters werd den geloove gehoorzaam.

Stephanus doet wonderen en predikt, — wordt voor den raad gesteld, — houdt eene uitvoerige rede, — wordt gesteenigd. — Vervolging en verstrooijing der gemeente. — Paulus vóór zijne bekeering.

8 Stephanus nu, vol genade en kracht, deed groote wonderen en teekenen onder het volk. 9 En er stonden eenigen op van de synagoge, genaamd die der Libertijnen, en van de Cyreneërs en Alexandriërs en van die van Cilicië en Azië, en streden met Stephanus; 10 doch zij vermogten de wijsheid en den geest, waarmede hij sprak, niet te wederstaan. 11 Toen stookten zij mannen op, die zouden zeggen: Wij hebben hem lasterlijke woorden hooren spreken tegen Mozes en God. 12 En zij bragten het volk en de ouderlingen en de schriftgeleerden in beweging; en zij traden toe en sleepten hem mede, en bragten hem voor den raad. 13 En zij stelden valsche getuigen, die zeiden: Deze mensch houdt niet op woorden te spreken tegen de heilige plaats en de wet; 14 want wij hebben hem hooren zeggen: Deze Jezus de Nazarener zal deze plaats afbreken, en de gebruiken veranderen, die Mozes ons heeft overgeleverd. 15 En allen, die in den raad zaten, staarden hem aan, en zagen zijn aangezigt als het aangezigt eens engels.

VII. 1 De hoogepriester nu zeide: Is dit zoo? 2 En hij zeide: Mannen broeders en vaders, hoort! De God der heerlijkheid verscheen aan onzen vader Abraham, toen hij in Mesopotamië was,

41 (Mt. V. 11, 12). — **VI.** 6 (VIII. 17, XIII. 3). — 7 (II. 47). — 10 (Lc. XXI. 15). — 11, 13 (Mt. XXVI. 59, 61).

41. *voor den naam*, den naam bij uitnemendheid, dien van Jezus (3 Joh. 7); gew. t. *voor zijnen naam*. — 42. *den Chr. Jez.* gew. t. *Jezus den Chr.* — VI. 1. *Griekschen*, geloovigen uit de Grieksch sprekende (buitenlandsche) Joden. — *Hebreërs*, geloovigen uit de Hebreeuwsch sprekende (inlandsche) Joden. — 2. *tafelen te bedienen*, voor de tafel (de spijs) der armen te zorgen. Tot dus ver hadden de apost. zich met de armenverzorging belast, maar bij het gedurig toenemen der gemeente werden de daaraan verbondene werkzaamheden hun thans te vele. — 3. *geest*, gew. t. *heiligen geest* (v. 5, enz.) — 8. *genade*, gew. t. *geloof* (v. 5). — 9. *Libertijnen*, d. i. *vrijgelatenen*, nl. Joden, die, of zelve of hunne ouders, te Rome slaaf geweest waren. Dezen hadden te Jeruz. eene eigene synagoge, en zoo ook, naar het schijnt, de Cyreneërs en de Alexandriërs. — *van die van Cilicië*. Was onder dezen misschien ook Paulus? Hij was althans van Tarsus, de hoofdstad van Cilicië, waar vele Joden woonden. — 13. *valsche*, voor zoo ver zij de woorden van Stephanus verdraaiden en uit hun verband rukten; maar geheel verzonnen was hunne beschuldiging wel niet. — *woorden*, gew. t. *lasterlijke woorden*. — *tegen de*, gew. t. *tegen deze*. — *heilige plaats*, den tempel. — 14. *Deze Jezus*, enz. Het schijnt, dat Stephanus den geestelijken aard der christelijke godsdienst en de opheffing des ouden verbonds door het nieuwe eerder dan anderen begrepen en geleerd heeft, en dat hij daarom aan nog bitterder haat dan de apostelen ten doel stond. In zijne opvatting en voorstelling

eer hij woonde in Haran, 3 en zeide
tot hem: Ga uit uw land en uwe
maagschap, en trek naar het
land, dat ik u wijzen zal. 4 Toen
ging hij uit het land der Chaldeërs, en
woonde in Haran. En van daar, na-
dat zijn vader gestorven was, deed hij
hem verhuizen naar dit land, waarin
gij nu woont. 5 En hij gaf hem geen
erfdeel daarin, zelfs geene schrede gronds;
doch hij beloofde het hem in bezit te
geven en zijnen zade na hem, hoewel
hij geen kind had. 6 God nu sprak al-
dus, dat zijn zaad bijwoner zou
zijn in een vreemd land, en dat
men het zou doen dienen en het
mishandelen zou vier honderd
jaren. 7 En het volk, 't welk zij
dienen, zal ík oordeelen, zeide
God; en daarna zullen zij uit-
gaan, en mij dienen aan deze
plaats. 8 En hij gaf hem het verbond
der besnijdenis. En aldus gewon hij
Izaäk, en besneed hem op den achtsten
dag, en Izaäk Jakob, en Jakob de
twaalf aartsvaders. 9 En de aartsvaders
verkochten Jozef uit nijd naar Egypte;
maar God was met hem, 10 en verloste
hem uit al zijne verdrukkingen, en gaf
hem genade en wijsheid voor Farao,
koning van Egypte; en deze stelde hem
aan tot bestuurder over Egypte en ge-
heel zijn huis.

11 Er kwam nu een hongersnood over
geheel het land van Egypte en Kanaän
en groote druk, en onze vaderen von-
den geen voedsel. 12 Doch toen Jakob
hoorde, dat er in Egypte koorn was,
zond hij onze vaderen uit de eerste
keer. 13 En bij de tweede keer werd
Jozef van zijne broeders herkend, en
het geslacht van Jozef werd aan Farao
openbaar. 14 Jozef nu zond heen, en
ontbood zijnen vader Jakob en al zijne
maagschap, bestaande uit vijf en zeven-
tig zielen. 15 En Jakob ging af, en stierf,
hij en onze vaderen, 16 en zij werden
overgevoerd naar Sichem, en gelegd in
het graf, dat Abraham voor den prijs
van zilver gekocht had van de zonen
van Emmor, den vader van Sichem.

17 Naarmate nu de tijd der belofte
naderde, die God aan Abraham had
beloofd, wies het volk en vermenigvul
digde in Egypte, 18 totdat er een ander
koning opstond, die van Jozef niet
wist. 19 Deze, arglistig met ons volk
te werk gaande, mishandelde onze va-
deren, zoodat zij hunne kinderkens
moesten wegdoen, opdat ze niet in le-
ven bleven. 20 In dien tijd werd Mozes
geboren, en hij was uitnemend schoon,
en werd drie maanden opgevoed in het
huis zijns vaders. 21 En toen hij weg-
gedaan was, nam de dochter van Farao
hem op, en voedde hem voor zich op
tot zoon. 22 En Mozes werd opgeleid
in alle wijsheid der Egyptenaren, en
hij was magtig in zijne woorden en
werken.

23 Als hij nu den leeftijd van veer-
tig jaren bereikt had, kwam het op
in zijn hart, zijne broederen, de kin-
deren Israëls, te bezoeken. 24 En iemand
onregt ziende lijden, beschermde hij
hem, en verschafte den gekwelden regt
door den Egyptenaar te verslaan. 25 En
hij meende, dat de broederen begrij-
pen zouden, dat God door zijne hand
hun redding gaf; maar zij begrepen
het niet. 26 En den volgenden dag
vertoonde hij zich aan hen, terwijl zij
vochten; en hij drong hen tot vrede,
zeggende: Gij zijt mannen broe-
ders. Waarom doet gij elkander
onregt aan? 27 Doch die den naaste
onregt aandeed, verstiet hem, zeggende:
Wie heeft u tot overste en reg-
ter over ons aangesteld? 28 Wilt
gij misschien mij ombrengen, ge-
lijkerwijs gij gisteren den Egyp-
tenaar hebt omgebragt? 29 Mo-
zes nu vlugtte op dit woord, en werd
bijwoner in het land Midian, waar hij
twee zonen gewon.

30 En toen er veertig jaren verloo-

VII. 3 (Gen. XII. 1). — 5 (Gen. XII. 7). — 6, 7 (Gen. XV. 13, 14). — 8 (Gen. XVII. 10). — 16 (Gen. L. 13, XXXIII. 18, 19). — 17—19 (Ex. I. 7—10, 22). — 23—27 (Ex. II. 11—15).

---

van het evang. kan men hem den voorlooper van Paulus noemen. — VII. 3. *en uwe*, gew. t. *en uit uwe*. — *het land*, gew. t. *een land*. — 17. *beloofd*, gew. t. *gezworen*. — 19. *moesten wegdoen*, and. *wegdeden*, te vondeling legden (wat in die dagen bijna gelijk stond met aan een wissen dood blootstellen). — 20. *uitnemend schoon*, eigl. *schoon voor God*. — 22. *in zijne woorden en werken*, gew. t. *in woorden en in werken*. — 25. *de broed.* gew.

pen waren, verscheen hem in de woes-
tijn van den berg Sinaï een engel in
het vlammend vuur van een braam-
bosch.
31 Mozes nu, dit ziende, ver-
wonderde zich over het gezigt; en toen
hij toetrad om het te beschouwen, kwam
er eene stem des Heeren:
32 Ik ben
de God uwer vaderen, de God
Abrahams en Izaäks en Jakobs.
Mozes nu beefde, en durfde het niet
beschouwen.
33 En de Heer zeide tot
hem: Maak de schoenen uwer voe-
ten los! want de plaats, waarop
gij staat, is heilige grond.
34 Ik
heb zeer wel gezien de mishan-
deling van mijn volk in Egyp-
te, en hun gezucht heb ik ge-
hoord, en ik ben nedergedaald
om hen te verlossen. En nu, kom,
ik zal u naar Egypte zenden.
35 Dezen Mozes, dien zij verloochenden,
zeggende: Wie heeft u tot overste
en regter aangesteld, dezen heeft
God én als overste én als verlosser ge-
zonden met de hulp des engels, die
hem verschenen was in den braambosch.
36 Deze leidde hen uit, en deed won-
deren en teekenen in het land Egypte
en in de Roode zee en in de woestijn
veertig jaren.
37 Deze is de Mozes, die
tot de kinderen Israëls gezegd heeft:
Eenen profeet zal God u doen
opstaan uit uwe broederen, ge-
lijk mij.
38 Deze is het, die in de
vergadering in de woestijn bij den engel
was, die tot hem sprak op den berg
Sinaï, en bij onze vaderen; die levende
woorden ontving om ze ons te geven;
39 wien onze vaderen niet wilden ge-
hoorzaam zijn, maar zij verstieten hem,
en wendden zich met hun hart naar
Egypte,
40 zeggende tot Aäron: Maak
ons Goden, die voor ons aange-
zigt henengaan; want deze Mo-
zes, die ons uit het land van
Egypte heeft geleid, wij weten
niet, wat hem geschied is.
41 En
zij maakten een kalf in die dagen, en
bragten offer aan den afgod, en waren
vrolijk over de werken hunner handen.
42 Maar God wendde zich af, en gaf
hen over om het heerleger des hemels
te dienen, gelijk geschreven staat in
het boek der profeten: Hebt gij wel
slagtoffers en gaven mij toege-
bragt veertig jaren in de woes-
tijn, gij huis Israëls?
43 En gij
hebt opgenomen den tabernakel
van Moloch en het gesternte van
den God Refan, de beelden, die
gij hebt gemaakt om ze te aan-
bidden; en ik zal u wegvoeren
naar gene zijde van Babel.

44 Onze vaderen hadden in de woes-
tijn den tabernakel der getuigenis, gelijk
geboden had hij, die aan Mozes zeide,
dat hij dien maken zou naar het voor-
beeld, dat hij had gezien.
45 En onze
vaderen, dien overnemende, bragten
hem in het land met Jozua, bij het in
bezit nemen van de landen der heide-
nen, die God voor het aangezigt on-
zer vaderen uitdreef, tot op de dagen
van David.
46 Deze vond genade bij
God, en bad eene woning te mogen
vinden voor den God Jakobs.
47 Doch
Salomo bouwde hem een huis.
48 Maar
de Allerhoogste woont niet in iets, dat
met handen gemaakt is, gelijk de pro-
feet zegt:
49 De hemel is mijn troon,
en de aarde eene voetbank mij-
ner voeten. Welk een huis zult
gij mij bouwen, zegt de Heer, of
welke is de plaats mijner ruste?

32—34 (Ex. III. 5—10). — 37 (III. 22, Deut. XVIII. 15). — 38 (Ex. XIX. 3, Gal. III. 19). — 39—41 (Ex. XXXII. 1—6). — 42, 43 (Amos V. 25—27). — 44 (Ex. XXV. 40). — 45 (Joz. III. 14). — 46 (Ps. CXXXII. 5). — 48 (1 Kon. VIII. 27, Hand. XVII. 24, Jh. IV. 21, 23). — 49, 50 (Jez. LXVI. 1, 2).

t. *zijne broed.* — 30. *een engel*, gew. t. *een engel des Heeren.* — *het vlammend vuur*, gew. t. *de vuurvlam.* — 31. *des Heeren*, gew. t. *des H. tot hem.* — 32. *Izaäks en Jakobs*, gew. t. *de God Izaäks en de God Jakobs.* — 33. In het Oosten was men gewoon huizen, en vooral tempels, blootvoets binnen te gaan. — 35. *én als overste én*, gew. t. *als overste en.* — 36. *Egypte*, gew. t. *van Egypte.* — 37. *God*, gew. t. *de Heer*, *uw God* (III. 22). — *gelijk mij*, gew. t. *gelijk mij; naar hem zult gij hooren* (III. 22). — 38. *bij den engel... en bij onze vaderen*, als middelaar tusschen beide. Stephanus volgt hier de destijds gewone voorstelling, volgens welke God zijne wet aan Israël gegeven had door de bemiddeling van een engel (of ook van meer engelen, v. 53). — 39. *hun hart*, gew. t. *hunne harten.* — 43. *den God Refan*, gew. t. *uwen God Remfan.* — 44. *Onze vaderen — getuigenis*, gew. t. *De tabern. der getuig. was onder onze vaderen in de woestijn.* — 45. *bragten — heidenen*, Stv. en and. *bragten hem met Jozua in het land, dat de heidenen bezaten.* — 48. *in iets, dat met h. gemaakt is*, gew. t. *in tempels, met handen*

50 Heeft niet mijne hand dit al-
les gemaakt?
51 Gij hardnekkigen en onbesnedenen
van hart en van ooren! altijd weder-
staat gij den heiligen geest; gelijk uwe
vaderen, zoo ook gij. 52 Wien der pro-
feten hebben uwe vaderen niet vervolgd?
en zij hebben gedood hen, die vooruit
verkondigden de komst des Regtvaardi-
gen, wiens verraders en moordenaars
gíj nu geworden zijt; 53 gij, die de wet
ontvangen hebt door de verordening van
engelen, en haar niet onderhouden hebt!
54 Toen zij nu dit hoorden, werden
zij woedend in hunne harten, en knars-
ten de tanden tegen hem. 55 En vol
heiligen geest zijnde, staarde hij naar
den hemel, en zag de heerlijkheid Gods
en Jezus, staande ter regterzijde Gods.
56 En hij zeide: Zie, ik zie de heme-
len geopend, en den Zoon des menschen,
staande aan de regterzijde Gods. 57 En
zij schreeuwden met luider stem, en
hielden hunne ooren toe, en wierpen
zich eendragtig op hem; 58 en hem de
stad uitdrijvende, steenigden zij hem.
En de getuigen legden hunne kleederen
af aan de voeten van eenen jongeling,
genaamd Saulus. 59 En zij steenigden
Stephanus, terwijl hij aanriep en zeide:
Heer Jezus, ontvang mijnen geest! 60 En
nederknielende, riep hij met luider stem:
Heer, reken hun deze zonde niet toe!
En nadat hij dit gezegd had, ontsliep hij.

VIII. 1 En Saulus had welgevallen
aan zijnen moord.
Er kwam nu te dien dage eene groote
vervolging over de gemeente te Jeruza-
lem; en allen verstrooiden zich door de
landstreken van Judéa en Samarië, be-
halve de apostelen. 2 Eenige godvree-
zende mannen nu begroeven Stephanus,
en maakten grooten rouw over hem.
3 En Saulus verwoestte de gemeente,
en drong in de huizen in; en mannen
en vrouwen medeslepende, leverde hij
hen over in de gevangenis.

Philippus in Samarië. — Simon de toovenaar. — Petrus en Johannes komen over uit Jeruzalem. — Petrus en Simon. — Philippus en de kamerling van Ethiopië.

4 Zij dan, die zich verstrooid hadden,
gingen verder, en verkondigden het
woord. 5 En Philippus kwam af naar
eene stad van Samarië, en predikte hun
den Christus. 6 De scharen nu hielden
zich eendragtig aan hetgeen door Phi-
lippus gezegd werd, daar zij de teeke-
nen hoorden en zagen, die hij deed.
7 Want van velen, die onreine geesten
hadden, voeren ze uit, roepende met
luider stem, en vele verlamden en kreu-
pelen werden genezen. 8 En er was
groote blijdschap in die stad.
9 Een zeker man nu, met name Si-
mon, dreef vroeger tooverij in de stad,
en verbaasde het volk van Samarië,
zich voor iets groots uitgevende; 10 en
zij hingen hem aan van klein tot groot,
en zeiden: Deze is de kracht Gods, ge-
naamd de groote! 11 En zij hingen hem
aan, dewijl hij geruimen tijd door zijne
tooverij hen verbaasd had. 12 Doch toen
zij Philippus geloofden, die het evan-
gelie verkondigde van het koningrijk
Gods en den naam van Jezus, lieten
zij zich doopen, mannen en vrouwen.
13 En ook Simon zelf geloofde, en na-
dat hij gedoopt was, bleef hij steeds
bij Philippus; en krachten en teekenen
ziende geschieden, stond hij verbaasd.
14 Toen nu de apostelen te Jeruza-
lem hoorden, dat Samarië het woord
Gods aangenomen had, zonden zij tot
hen Petrus en Johannes. 15 En dezen
gingen af, en baden voor hen, dat
zij heiligen geest mogten ontvangen;
16 want nog was deze op niemand hun-
ner gevallen, maar zij waren alleen ge-
doopt tot den naam des Heeren Jezus.
17 Toen legden zij de handen op hen,
en zij ontvingen heiligen geest.
18 Als nu Simon zag, dat door de
oplegging van de handen der apostelen
de geest gegeven werd, bragt hij hun
geld, 19 en zeide: Geeft ook mij dit
vermogen, opdat, zoo ik iemand de

52 (Mt. XXI. 33—39, XXIII. 29—35). — 53 (v. 38, Gal. III. 19, Hebr. II. 2). — 56 (Mt. XXVI. 64). — 58 (XXII. 20). — 59, 60 (Lc. XXIII. 46, 34). — **VIII.** 1, 3 (XXII. 20, 4). — 5 (VI. 5). — 7 (V. 16). — 9 (XIII. 6, XIX. 19). — 17 (XIX. 6, X. 44, 45).

gemaakt (XVII. 4). — VIII. 10. *de kracht Gods, genaamd de groote,* gew. t. *de groote kracht Gods.* — 13. *krachten en teekenen,* gew. t. *teekenen en groote krachten.* — 18.

handen opleg, hij heiligen geest ont-
vange. [20] Doch Petrus zeide tot hem:
Uw zilver zij met u ten verderve, om-
dat gij de gave Gods voor geld meent
te kunnen koopen! [21] Gij hebt geen
deel of lot in deze zaak; want uw
hart is niet regt voor God. [22] Bekeer
u dan van deze uwe boosheid, en bid
den Heer, of de gedachte uws harten
u vergeven kunne worden! [23] Want ik
zie, dat gij steekt in bittere gal en
banden van ongeregtigheid. [24] Simon
nu antwoordde en zeide: Bidt gij voor
mij tot den Heer, opdat niets over mij
kome van hetgeen gij gezegd hebt.
[25] Zij dan, nadat zij het woord des
Heeren betuigd en gesproken hadden,
keerden terug naar Jeruzalem, en ver-
kondigden het evangelie aan vele vlek-
ken der Samaritanen.

[26] Een engel des Heeren nu sprak
tot Philippus, zeggende: Sta op en ga
zuidwaarts, naar den weg, die van Je-
ruzalem afgaat naar Gaza: deze is woest.
[27] En hij stond op en ging heen. En
zie, er was een Ethiopiër, een kamer-
ling, een staatsdienaar van Candacé,
koningin der Ethiopiërs, die over ha-
ren ganschen schat was. Deze was naar
Jeruzalem gekomen om te aanbidden;
[28] en hij was op zijnen terugkeer, en
zat op zijnen wagen, en las den pro-
feet Jezaja. [29] De geest nu zeide tot
Philippus: Treed toe, en vervoeg u
bij dezen wagen! [30] En Philippus liep
toe, en hoorde hem den profeet Jezaja
lezen, en zeide: Verstaat gij wel
wat gij leest? [31] Hij nu zeide: Hoe
toch zou ik dit kunnen, zoo mij niet
iemand onderrigt? En hij bad Philippus
op te stijgen, en zich bij hem te zetten.
[32] De afdeeling nu der schrift, die hij
las, was deze: Als een schaap is hij
ter slagting geleid, en gelijk een
lam voor zijnen scheerder stom
is, zóó doet hij zijnen mond niet
open. [33] In zijne vernedering is
zijn oordeel opgeheven; en zijn
geslacht, wie zal het verhalen?
want zijn leven wordt van de
aarde weggenomen. [34] De kamer-
ling nu antwoordde Philippus en zeide:
Ik bid u, van wien zegt de profeet
dit? van zich zelven, of van iemand
anders? [35] En Philippus, zijnen mond
openende, begon van die schrift, en
verkondigde hem Jezus. [36] Als zij nu
op den weg voortgingen, kwamen zij
aan een water; en de kamerling zeide:
Ziedaar water! wat verhindert, dat ik
gedoopt worde? [38] En hij beval den
wagen te doen stilstaan, en zij daalden
beide in het water af, Philippus en de
kamerling, en hij doopte hem. [39] En toen
zij uit het water waren opgeklommen,
voerde de geest des Heeren Philippus
weg, en de kamerling zag hem niet
meer; want hij reisde zijnen weg met
blijdschap. [40] Philippus nu werd ge-
vonden te Azotus, en verder gaande,
verkondigde hij het evangelie aan al
de steden, totdat hij kwam te Cesaréa.

Bekeering van Paulus. — Ananias en Paulus. — Paulus predikt te Damascus. — Paulus te Jeruzalem. — Paulus naar Tarsus gezonden. — De gemeente heeft vrede en neemt toe.

IX. [1] Saulus nu, nog dreiging en
moord blazende tegen de leerlingen des
Heeren, ging tot den hoogepriester,
[2] en verzocht van hem brieven naar
Damascus aan de synagogen, opdat,
zoo hij er eenigen vond, die van de
leer waren, hij hen, mannen en vrou-
wen, gebonden naar Jeruzalem zou
brengen. [3] En terwijl hij reisde, ge-
schiedde het, dat hij Damascus nader-
de. En plotseling omstraalde hem een

20 (Mt. X. 8). — 27 (Jh. XII. 20). — 32, 33 (Jez. LIII. 7, 8). — 36 (X. 47). — 39 (1 Kon. XVIII. 12, 2 Kon II. 16). — **IX.** 1—18 (XXII. 3—16, XXVI. 9—18), 1 (VIII. 3).

de geest, gew. t. *de heilige geest* (v. 17). — 22. *den Heer*, gew. t. *God* (v. 21). — *of*, enz. Petrus twijfelt niet aan Gods gezindheid om te vergeven, maar aan de vatbaarheid van Simon om vergeving te ontvangen. — 27. *kamerling*, eigl. *gesnedene*. — *Deze*, enz. Waarschijnlijk was deze kamerling een dier vele heidenen, die tot de Joodsche godsdienst overhelden, en die door de Joden *proseliten van de deur* genoemd werden, terwijl zij, die tot de Joodsche godsdienst geheel overtraden, *proseliten der geregtigheid* heetten. Volgens and. was de kamerling zulk een proseliet der geregtigheid. — 36. *gedoopt worde*. De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 37: *En Philippus zeide: Indien gij van heeler harte gelooft, zoo is het geoorloofd. En hij antwoordde en zeide: Ik geloof, dat Jezus Christus de Zoon Gods is.* Zeer waarschijnlijk is de inhoud van dit vers het bijvoegsel eener latere hand. — IX. 2. *van de leer*, eigl. *van den weg*, nl. der *behoudenis*, (XVI. 17),

licht uit den hemel, 4 en ter aarde ge-
vallen, hoorde hij eene stem, die tot
hem zeide: Saul, Saul! wat vervolgt
gij mij? 5 En hij zeide: Wie zijt gij,
Heer? En deze zeide: Ik ben Jezus,
dien gij vervolgt. 6 Maar sta op en ga
de stad binnen, en u zal gezegd wor-
den wat gij doen moet. 7 De mannen
nu, die met hem reisden, stonden ver-
stomd, daar zij wel de stem hoorden,
maar niemand zagen. 8 En Saulus stond
op van de aarde, en toen zijne oogen
zich openden, zag hij niets. En hem bij
de hand leidende, bragten zij hem bin-
nen Damascus. 9 En hij was drie da-
gen, dat hij niet zag, en niet at of
dronk.

10 Er was nu een zeker leerling te
Damascus, met name Ananias, en de
Heer zeide tot hem in een gezigt:
Ananias! En hij zeide: Hier ben ik,
Heer! 11 De Heer nu zeide tot hem:
Sta op en ga naar de straat, genaamd
de Regte, en vraag in het huis van
Judas naar eenen, met name Saulus,
van Tarsus; want zie, hij bidt, 12 en
heeft een man gezien, met name Ananias,
die binnenkwam, en hem de hand op-
legde, opdat hij ziende mogt worden.
13 Ananias nu antwoordde: Heer! ik
heb van velen aangaande dezen man
gehoord, hoe veel kwaad hij uwen hei-
ligen te Jeruzalem gedaan heeft. 14 En
hier heeft hij volmagt van de overpries-
ters om allen te binden, die uwen naam
aanroepen. 15 Doch de Heer zeide tot
hem: Ga heen! want deze is mij een
uitverkoren vat, om mijnen naam te
dragen voor heidenen en koningen en
kinderen Israëls. 16 Want ík zal hem
aanwijzen, hoe veel hij voor mijnen
naam moet lijden. 17 Ananias nu ging
heen, en ging het huis binnen, en de
handen op hem leggende, zeide hij:
Broeder Saul! de Heer heeft mij ge-
zonden, Jezus, die u verschenen is op
den weg, dien gij kwaamt, opdat gij
ziende, en van heiligen geest vervuld
mogt worden. 18 En terstond vielen er
als schellen van zijne oogen; en hij
werd ziende, en stond op en liet zich
doopen. 19 En hij nuttigde spijs, en
werd gesterkt.

En hij was eenige dagen bij de leer-
lingen te Damascus. 20 En terstond pre-
dikte hij in de synagogen Jezus, dat
deze de Zoon Gods was. 21 En allen,
die het hoorden, ontzetten zich, en
zeiden: Is deze het niet, die te Jeru-
zalem woedde tegen hen, die dezen
naam aanroepen, en die daartoe hier ge-
komen is, om hen gebonden tot de over-
priesters te brengen? 22 Doch Saulus
werd meer en meer bekrachtigd, en we-
derlegde de Joden, die te Damascus
woonden, bewijzende, dat deze de
Christus was.

23 Als er nu ettelijke dagen verloo-
pen waren, beraadslaagden de Joden om
hem om te brengen, 24 doch hun aanslag
werd aan Saulus bekend. En zij be-
waakten zelfs de poorten dag en nacht,
om hem om te brengen. 25 Doch de
leerlingen namen hem des nachts, en
lieten door den muur hem neder, hem
aflatende in eene mand.

26 En te Jeruzalem gekomen, poogde
hij zich bij de leerlingen te voegen;
en allen vreesden hem, daar zij niet
geloofden, dat hij een leerling was.
27 Doch Barnabas nam hem en bragt
hem bij de apostelen, en verhaalde hun,
hoe hij op den weg den Heer gezien,
en dat hij tot hem gesproken, en hoe
hij te Damascus met vrijmoedigheid ge-
predikt had in den naam van Jezus.
28 En hij was bij hen ingaande en uit-
gaande te Jeruzalem, 29 met vrijmoe-
digheid predikende in den naam des
Heeren. En hij sprak en streed met de

---

5 (Mt. XXV. 45, Hand. V. 39), 15 (XIII. 2, Gal. I. 16), 16 (2 Cor. XI. 23—27, XII. 9). — 23—25 (2 Cor. XI. 32, 33). — 27 (IV. 36).

---

of des *Heeren* (XVIII. 25). — 3. *uit*, gew. t. *van*. — 5. *deze*, gew. t. *de Heer*. — *vervolgt*, gew. t. *vervolgt. Het valt u zwaar*, *de hielen tegen de prikkels te slaan*. 6. *En hij beefde en was verbaasd, en zeide: Heer! wat wilt gij, dat ik doe? En de Heer zeide tot hem* (XXVI. 14, XXII. 10). — 6. *Maar sta op*, gew. t. *Sta op*. — 8. *niets*, gew. t. *niemand*. — 12. *heeft*, gew. t. *heeft in een gezigt* (v. 10). — 15. *vat*, *om mijnen naam te dragen voor*, een vat, om daarin den schat des evang. te dragen en te brengen tot; vgl. II Cor. IV. 7, *wij dragen dezen schat in aarden vaten*. — 18. *en hij werd*, gew. t. *en dadelijk werd hij*. — 19. *hij was*, gew. t. *Saulus was*. — 20. *Jezus*, gew. t. *Christus*. — 24. *zelfs de*, gew. t. *de*. — 26. *poogde hij*, gew. t. *poogde Saulus*. — 28. *met*, gew. t.

Griekschen; en dezen trachtten hem
om te brengen. 30 Doch toen de broe-
ders dit vernamen, bragten zij hem af
naar Cesaréa, en zonden hem weg naar
Tarsus.

31 De gemeente dan door geheel Judéa
en Galiléa en Samarië had vrede, wor-
dende opgebouwd en wandelende in de
vreeze des Heeren, en door de verma-
ning des heiligen geestes nam zij toe.

Petrus geneest Eneas en wekt Tabitha op — De heidensche hoofdman Cornelius met de zijnen door Petrus tot het geloof gebragt en gedoopt. — Petrus verdedigt zich te Jeruzalem over hetgeen hij aan heidenen gedaan heeft.

32 Het geschiedde nu, dat Petrus, bij
allen rondgaande, afkwam ook tot de
heiligen, die te Lydda woonden. 33 En
hij vond daar een zeker mensch, met
name Eneas, die sedert acht jaren te
bed lag, en verlamd was. 34 En Petrus
zeide tot hem: Eneas! Jezus, de Chris-
tus, maakt u gezond. Sta op, en spreid
u zelf het bed! En dadelijk stond
hij op. 35 En allen, die te Lydda en
in Saron woonden, zagen hem; en zij
bekeerden zich tot den Heer. 36 Te
Joppe nu was eene zekere leerling, met
name Tabitha, wat overgezet wil zeg-
gen: Dorcas: deze was vol goede wer-
ken en aalmoezen, die zij deed. 37 En
het geschiedde in die dagen, dat zij
krank werd, en stierf; en men wiesch
haar, en legde haar op eene opperzaal.
38 Daar nu Lydda nabij Joppe was,
zonden de leerlingen, toen zij hoorden,
dat Petrus daar was, twee mannen tot
hem, en lieten hem bidden: Toef niet
om tot ons over te komen! 39 Petrus
nu stond op, en ging met hen. En
toen hij gekomen was, bragt men hem
naar de opperzaal, en al de weduwen
stelden zich weenende bij hem, en toon-
den hem al de onder- en bovenkleede-
ren, die Dorcas gemaakt had, toen zij
nog bij haar was. 40 Petrus nu, nadat
hij allen uitgedreven had, knielde neder
en bad; en zich tot het ligchaam wen-
dende, zeide hij: Tabitha, sta op! Zij
nu opende hare oogen, en toen zij Pe-
trus zag, zette zij zich overeind. 41 En
haar de hand gevende, deed hij haar
opstaan, en hij riep de heiligen en de
weduwen, en stelde haar levend hun
voor. 42 En het werd bekend door ge-
heel Joppe, en er geloofden velen aan
den Heer. 43 En het geschiedde, dat
hij ettelijke dagen te Joppe bleef bij
een zekeren Simon, een leerlooijer.

X. 1 Er was nu een zeker man te
Cesaréa, met name Cornelius, een hoofd-
man bij de bende, genaamd de Itali-
aansche, 2 vroom en godvreezend met
zijn gansche huis, gevende vele aal-
moezen aan het volk, en God biddende
te allen tijde. 3 Deze zag in een ge-
zigt duidelijk, omtrent de negende ure
van den dag, een engel Gods, die bij
hem binnenkwam en tot hem zeide:
Cornelius! 4 En hij, hem aanstarende,
werd bevreesd, en zeide: Wat is er,
Heer? En hij zeide tot hem: Uwe ge-
beden en uwe aalmoezen zijn ter ge-
dachtenis opgeklommen voor God. 5 En
nu, zend mannen naar Joppe, en ont-
bied een zekeren Simon, die bijge-
naamd wordt Petrus. 6 Deze is gehuis-
vest bij een zekeren Simon, een leer-
looijer, wiens huis aan zee ligt. 7 Als
nu de engel, die tot hem sprak, was
weggegaan, riep hij twee huisknechten
en een godvruchtigen krijgsknecht van
degenen, die steeds bij hem waren,
8 en nadat hij hun alles verhaald had,
zond hij hen naar Joppe.

9 Des anderen daags nu, terwijl de-
zen reisden en de stad naderden, klom
Petrus op het dak om te bidden, om-

---

34 (III. 6). — 40 (Mr. V. 41). — **X.** 6 (IX. 43).

---

en met. — *des Heeren*, gew. t. *des H. Jezus.* — 29. *Griekschen*, Grieksch sprekende Joden, tot welke ook Paulus naar zijne afkomst behoorde. — 31. *de gemeente... had*, gew. t. *de gemeenten... hadden.* — 36. *Dorcas*, d. i. *gazelle, hinde.* — 38. *Toef — komen*, gew. t. *dat hij niet zou toeven tot hen over te komen.* — 42 *er geloofden velen*, gew. t. *velen geloofden.* — X. *bende*, eene afdeeling van een Romeinsch legioen. — 2. *godvreezend*, een heiden, die tot de Joodsche godsdienst overhelde, gelijk de heidensche hoofdman (Mt. VIII. 5) en de Grieken die Jezus verlangden te zien (Jh. XII. 20); vgl. het aanget. op VIII. 27. — 4. *voor God*, bij God; gew. t. *voor Gods aangezigt.* — 5. *een zekeren Simon*, gew. t. *Simon.* — 6. *ligt*, gew. t. *ligt: deze zal u zeggen, wat gij doen moet* (X. 32). — 7. *tot hem*, gew. t. *tot Cornelius.* — *twee*, gew. t. *twee zijner.* —

trent de zesde ure. 10 En hij werd
hongerig, en verlangde te eten. En ter-
wijl men iets gereed maakte, kwam over
hem eene vervoering van zinnen, 11 en
hij zag den hemel geopend, en een ne-
derdalend vat als een groot laken, aan
de vier einden nedergelaten op de aar-
de, 12 waarin waren al de viervoetige
en kruipende dieren der aarde en de
vogelen des hemels. 13 En er kwam
eene stem tot hem: Sta op, Petrus, en
slagt en eet! 14 Doch Petrus zeide:
Geenszins, Heer! want nooit heb ik
iets onheiligs en onreins gegeten. 15 En
er kwam wederom ten tweeden male
eene stem tot hem: Wat God gereinigd
heeft, acht gij dat niet onheilig! 16 Dit
nu geschiedde tot driemaal toe, en ter-
stond werd het vat opgenomen in den
hemel.

17 Als nu Petrus bij zich zelven ver-
legen was, wat het gezigt, dat hij ge-
zien had, mogt zijn, zie, de door Cor-
nelius gezondene mannen, nadat zij
naar het huis van Simon gevraagd had-
den, stonden aan de poort, 18 en riepen
en vroegen, of Simon, bijgenaamd Pe-
trus, daar gehuisvest was. 19 En ter-
wijl Petrus over het gezigt nadacht,
zeide de geest tot hem: Zie, eenige
mannen zoeken u. 20 Maar sta op en
kom af, en ga met hen, zonder te
aarzelen; want ík heb hen gezonden.
21 Petrus nu kwam af, en zeide tot die
mannen: Zie, ik ben degene, dien gij
zoekt. Welke is de reden, waarom gij
hier zijt? 22 Zij nu zeiden: Hoofdman
Cornelius, een regtvaardig en godvree-
zend man, van goede getuigenis bij
geheel het volk der Joden, heeft door
een heiligen engel eene godspraak ont-
vangen om u in zijn huis te ont-
bieden, en woorden van u te hooren.
23 Hij noodigde hen dan binnen, en
huisvestte hen.

Des anderen daags nu stond hij op
en vertrok met hen, en eenige der
broeders van Joppe gingen met hem.
24 En des anderen daags ging hij Ce-
saréa binnen. Cornelius nu was op hen
wachtende, en had zijne naastbestaan-
den en vertrouwde vrienden zamenge-
roepen. 25 En als het geschiedde, dat
Petrus binnenkwam, ging Cornelius hem
te gemoet, en viel aan zijne voeten
neder en aanbad. 26 Doch Petrus rigtte
hem op, en zeide: Sta op! ook ik ben
een mensch. 27 En zich met hem on-
derhoudende, ging hij binnen, en vond
velen zamengekomen. 28 En hij zeide
tot hen: Gij weet, hoe het eenen Jood
ongeoorloofd is, zich te vervoegen of
te gaan bij een van een ander volk;
doch míj heeft God getoond geen mensch
onheilig of onrein te noemen. 29 Daar-
om ben ik ook zonder tegenspreken ge-
komen, toen ik ontboden werd. Ik
vraag dan, om welke reden gij mij ont-
boden hebt. 30 En Cornelius zeide: Se-
dert vier dagen vastte ik tot op deze
ure, en ter negende bad ik in mijn
huis. En zie, een man stond voor mij
in een glanzig kleed, 31 en zeide: Cor-
nelius! uw gebed is verhoord, en uwe
aalmoezen zijn bij God gedacht gewor-
den. 32 Zend dan naar Joppe, en ont-
bied Simon, die bijgenaamd wordt Pe-
trus: deze is gehuisvest in het huis van

14 (Lev. XI, Mt. XV. 11, Rom. XIV. 14). — 25, 26 (XIV. 11—15, Openb. XIX. 10). — 28 (Ex. XXIII. 32, Jh. XVIII. 28). — 31 (Mt. XXVIII. 3).

9. *op het dak.* De huizen in het Joodsche land hadden platte daken, die meermalen dienden tot plaatsen van afzondering (I Sam. IX. 26, Jez. XV. 3, enz.). — *de zesde ure*, des middags twaalf uur. — 10. *kwam over hem*, gew. t. *viel op hem.* — 11. *nederdalend*, gew. t. *tot hem nederdalend* (XI. 5). — *vat.* Wat Petrus zag, vertoonde zich aan hem misschien eerst als een *vat*, en daarna als een *laken.* Misschien ook beteekent *een vat* hier eenvoudig *een zeker voorwerp*, gelijk het Gr. woord de algemeene beteek. heeft van allerlei *gereedschap*, *huisraad.* — *nedergelaten*, gew. t. *gebonden en nedergelaten.* — 12. *al de — aarde*, gew. t. *al de viervoetige dieren der aarde en de wilde en de kruipende dieren* (XI. 6). — 14. *en onreins*, gew. t. *of onreins* (XI. 8). — 15. *gereinigd*, voor rein verklaard. — 16. *terstond*, gew. t. *wederom* (XI. 10). — 19. *eenige*, gew. t. *drie* (v. 7, XI. 11). — 21. *tot die mannen*, gew. t. *tot die mannen, die door Cornelius tot hem gezonden waren* (v. 17). — 23. *stond hij op en vertrok*, gew. t. *vertrok Petrus.* — 24. *ging hij*, gew. t. *gingen zij.* — 25. *binnenkwam*, in het huis van Cornelius, die hem waarschijnlijk aan de voorpoort ontving; daarna ging hij binnen in het vertrek, waar de naastbestaanden en vrienden van Cornelius zamen waren (v. 27). — *aanbad.* In de oogen van Cornelius was Petrus, dien hij op bevel eens engels bij zich ontboden had, schier een hooger wezen. — 30. *Sedert vier dagen.* Waarschijnlijk is de bedoeling, dat Cornelius vier dagen lang gevast had tot op de ure, waarin de engel hem verscheen. — *ter ne-*

Simon, een leerlooijer, aan zee; en hij
zal komen, en tot u spreken. 33 Aan-
stonds dan heb ik tot u gezonden, en
gij hebt wél gedaan, dat gij gekomen
zijt. Nu zijn dan wij allen voor God
hier, om te hooren alles, wat u van
God geboden is.

34 Petrus nu, den mond openende,
zeide: In waarheid bemerk ik, dat God
geen aannemer is des persoons, 35 maar
dat onder ieder volk, die hem vreest
en geregtigheid werkt, hem aangenaam
is: 36 het woord, dat hij gezonden heeft
aan de kinderen Israëls, verkondigende
vrede door Jezus Christus; deze is al-
ler Heer. 37 Gij weet de zaak, die ge-
schied is door geheel Judéa, beginnende
van Galiléa, na den doop, dien Jo-
hannes predikte: 38 Jezus van Nazaret,
hoe God hem heeft gezalfd met heili-
gen geest en kracht; die het land is
doorgegaan, wél doende en genezende
allen, die door den duivel overweldigd
waren; want God was met hem. 39 En
wij zijn getuigen van alles, wat hij ge-
daan heeft in het land der Joden en
te Jeruzalem; en ze hebben hem aan
het hout gehangen en hem omgebragt.
40 Dezen heeft God ten derden dage
opgewekt, en hem openbaar doen wor-
den, 41 niet aan het gansche volk, maar
aan de getuigen, vooruit door God ver-
koren, aan ons, die met hem gegeten
en gedronken hebben, nadat hij uit de
dooden was opgestaan. 42 En hij heeft
ons bevolen den volke te prediken en
te betuigen, dat hij de door God ver-
ordende regter is van levenden en doo-
den. 43 Dezen geven al de profeten ge-
tuigenis, dat door zijnen naam verge-
ving van zonden ontvangt ieder, die
in hem gelooft.

44 Terwijl Petrus nog deze woorden
sprak, viel de heilige geest op allen,
die het woord hoorden. 45 En de ge-
loovigen uit de besnijdenis, zoovelen er
met Petrus gekomen waren, ontzetten zich,
dat ook over de heidenen de gave des
heiligen geestes was uitgestort; 46 want
zij hoorden hen spreken met tongen,
en God groot maken. Toen antwoordde
Petrus: 47 Zou wel iemand het water kun-
nen weren, dat dezen niet gedoopt wor-
den, die den heiligen geest ontvangen
hebben evenals wij? 48 En hij gebood
hen te doopen in den naam des Hee-
ren. Toen verzochten zij hem eenige
dagen te blijven.

XI. 1 De apostelen nu en de broe-
ders, die in Judéa waren, hoorden dat
ook de heidenen het woord Gods had-
den aangenomen. 2 En toen Petrus naar
Jeruzalem was opgegaan, twistten met
hem die uit de besnijdenis, 3 en zei-
den: Gij zijt ingegaan bij mannen, die
de voorhuid hebben, en hebt met hen
gegeten. 4 Doch Petrus begon en legde
het hun achtereenvolgens uit, zeggen-
de: 5 Ik was in de stad Joppe en bad,
en ik zag in eene vervoering van zin-
nen een gezigt: een nederdalend vat
als een groot laken, aan de vier einden
nedergelaten uit den hemel; en het
kwam naar mij toe. 6 En ik staarde er
op en beschouwde het, en ik zag de
viervoetige dieren der aarde en de wilde
en kruipende dieren en de vogelen des
hemels. 7 En ik hoorde ook eene stem,
die tot mij zeide: Sta op, Petrus, en
slagt en eet! 8 Doch ik zeide: Geens-
zins, Heer! want iets onheiligs of on-
reins is nooit mijn mond ingegaan.
9 En er antwoordde ten tweeden male
eene stem uit den hemel: Wat God ge-
reinigd heeft, acht gij dat niet onhei-
lig! 10 Dit nu geschiedde tot driemaal
toe, en wederom werd alles opgetrok-

34 (1 Petr. I. 17). — 36 (II. 39, Ef. II. 13—17, Col. I. 20). — 38 (II. 22, Jez. LXI. 1). — 42 (XVII. 31). — 43 (III. 24). — 44, 46 (II. 4, IV. 31, VIII. 17). — 47 (VIII. 36). — **XI.** 3 (X. 28). — 5—17 (X. 9—47).

gende, des namidd. drie uur; gew, t. *ter negender ure*. — 33. *van God*, gew. t. *door God*. — 35. *hem aangenaam is*, gelijk hij thans daarvan bewijs geeft door ook vrome heidenen tot het heil in Christus te roepen. Men zou dus verkeerd doen met uit den inhoud van dit v. af te leiden, dat het onverschillig is, welke godsdienst iemand belijdt, zoo hij maar vroom is. — 36—38. De gang der denkbeelden is hier geleidelijk, maar de wijze van uitdrukking eenigzins afgebroken. Bij *het woord* (v. 36) herhale men in gedachte *bemerk ik* (versta ik) uit v. 34, en voege bij *Jezus van N.* (v. 38) *aangaande* of iets dergelijks. — 36. *vrede*, vrede tusschen Joden en Heidenen door beider vrede met en in God. — 45. *uit de besnijdenis*, uit de Joden. — XI. 2. *die uit de besnijdenis*, de geloovigen uit de Joden. — 9. *antwoordde*, gew. t. *antw. mij*. — 12. *gaan*, gew. t. *gaan*,

ken in den hemel. 11 En zie, aanstonds stonden er drie mannen voor het huis, waarin ik was, die van Cesaréa tot mij gezonden waren. 12 De geest nu zeide tot mij, dat ik met hen zou gaan. En met mij gingen ook deze zes broeders, en wij gingen het huis des mans binnen. 13 En hij verhaalde ons, hoe hij een engel had gezien, die in zijn huis stond en tot hem zeide: Zend naar Joppe, en ontbied Simon, bijgenaamd Petrus; 14 en hij zal woorden tot u spreken, door welke gij behouden wordt, gij en uw gansche huis. 15 Toen ik nu begonnen was te spreken, viel de heilige geest op hen, evenals op ons in den beginne. 16 En ik herinnerde mij het woord des Heeren, hoe hij zeide: Johannes doopte met water; maar gíj zult gedoopt worden met heiligen geest. 17 Indien dan God aan hen gelijke gave heeft gegeven als aan ons, die aan den Heer Jezus Christus geloovig zijn geworden, wie nu was ik, dat ik God had kunnen weren? 18 Toen zij nu dit hoorden, hielden zij zich stil, en verheerlijkten God, zeggende: Zoo heeft God dan ook aan de heidenen de bekeering gegeven ten leven!

Het evangelie gepredikt aan de Joden in het buitenland, — en aan de Heidenen te Antiochië. — Eerste gemeente uit de Heidenen. — Barnabas en Paulus te Antiochië. — Agabus voorspelt een hongersnood.

19 Zij dan, die zich verstrooid hadden van wege de verdrukking, die gekomen was ten tijde van Stephanus, gingen verder tot naar Phenicië en Cyprus en Antiochië, tot niemand het woord sprekende dan alleen tot de Joden. 20 Doch er waren onder hen eenige mannen van Cyprus en Cyréne, die, toen zij te Antiochië gekomen waren, tot de Grieken spraken, verkondigende den Heer Jezus. 21 En de hand des Heeren was met hen, en een groot getal werd geloovig, en bekeerde zich tot den Heer. 22 En de mare van hen kwam der gemeente te Jeruzalem ter oore, en zij zonden Barnabas uit om naar Antiochië te gaan. 23 En deze, toen hij daar kwam en de genade Gods zag, verblijdde zich, en vermaande allen om met het voornemen des harten bij den Heer te blijven; 24 want hij was een goed man en vol heiligen geest en geloof. En er werd eene groote schare den Heer toegevoegd.

25 En hij vertrok naar Tarsus, om Saulus op te zoeken; en toen hij hem gevonden had, bragt hij hem naar Antiochië. 26 En het geschiedde hun, dat zij zelfs een geheel jaar in de gemeente zamenwaren, en eene groote schare leerden, en dat de leerlingen het eerst te Antiochië Christenen geheeten werden.

27 In die dagen nu kwamen er van Jeruzalem profeten af naar Antiochië. 28 En één uit hen, met name Agabus, stond op en duidde aan door den geest, dat er een groote hongersnood zou wezen over geheel de wereld; welke ook gekomen is onder Claudius. 29 De leerlingen nu, naarmate iemand welvaart had, besloten een iegelijk iets ter dienste te zenden aan de in Judéa wonende broeders; 30 en dit deden zij ook, en zonden het aan de ouderlingen door de hand van Barnabas en Saulus.

Herodes laat Jacobus onthoofden en Petrus in de gevangenis zetten. — Petrus door een engel verlost. — Uiteinde van Herodes.

XII. 1 Omtrent dien tijd nu sloeg Herodes, de koning, de handen aan sommigen van de gemeente, om hun

---

16 (I. 5), 17 (XV. 7—9). — 19 (VIII. 1, 4). — 21 (II. 47, V. 14). — 22, 25 (IV. 36, IX. 27, 30). — 28 (XXI. 10).

---

zonder te aarzelen (X. 20). — 13. *Zend*, gew. t. *Zend mannen* (X. 5). — 20. *Grieken*, Grieksche heidenen; gew. t. *Griekschen*, Grieksch sprekende Joden. — 25. *En hij*, gew. t. *En Barnabas*. — 26. *geschiedde hun, dat zij zelfs*, gew. t. *geschiedde, dat zij*. — *Christenen*. Waarschijnlijk werd deze naam aan de belijders van Christus gegeven niet door de Joden (die hen *Nazareners* noemden, XXIV. 5), maar door de heidensche inwoners van Antiochië, toen zij nl. de belijders van Christus als eene van de Joden onderscheidene sekte zagen optreden. — 28. *onder Claudius*, gew. t. *onder keizer Claudius*. — 29. *aan de in Judéa wonende br.* In de gemeente te Jeruzalem waren reeds van den beginne af vele armen, en misschien was thans het vermogen der rijkere leden geheel uitgeput door de groote offers, die zij ter wille der armen gebragt hadden (II. 45, IV. 32, 34, 35). —

kwaad aan te doen, 2 en Jacobus, den
broeder van Johannes, bragt hij met het
zwaard ter dood. 3 En toen hij zag, dat
het den Joden behagelijk was, voer hij
voort en nam ook Petrus gevangen; en
het waren de dagen van het ongezuurde.
4 En nadat hij hem gegrepen had, zette
hij hem in de gevangenis, en gaf hem
over aan vier viertallen krijgsknechten
om hem te bewaken, willende na het
pascha hem voor het volk brengen. 5 Petrus
dan werd in de gevangenis bewaard;
maar door de gemeente werd voor
hem een vurig gebed tot God gedaan.

6 Toen nu Herodes hem zou voorbrengen,
sliep Petrus in dien nacht
tusschen twee krijgsknechten, gebonden
met twee ketenen; en wachters voor de
deur bewaakten de gevangenis. 7 En
zie, een engel des Heeren stond daar,
en een licht scheen in den kerker; en
Petrus op de zijde slaande, wekte hij
hem, en zeide: Sta spoedig op! En
de ketenen vielen hem van de handen.
8 En de engel zeide tot hem: Omgord
u, en bind uwe schoenen aan! En hij
deed zoo. En hij zeide tot hem: Doe
uwen mantel om, en volg mij! 9 En
hij ging uit en volgde, en wist niet,
dat hetgeen door den engel geschiedde,
waarheid was, maar hij meende een gezigt
te zien. 10 En toen zij de eerste en de
tweede wacht waren doorgegaan, kwamen
zij aan de ijzeren poort, die naar de stad
leidde; welke van zelf hun openging.
En toen zij waren uitgegaan, gingen zij
ééne straat voort, en terstond scheidde
de engel van hem.

11 En Petrus, tot zich zelven gekomen,
zeide: Nu weet ik waarlijk, dat
de Heer zijnen engel uitgezonden, en
mij verlost heeft uit de hand van Herodes
en al de verwachting van het volk
der Joden. 12 En toen hij dit had ingezien,
ging hij naar het huis van Maria, de
moeder van Johannes, bijgenaamd Marcus,
waar velen vergaderd waren en baden.
13 En toen hij op de deur der poort
klopte, kwam eene dienstmaagd voor, met
name Rhode, om te hooren wie daar was;
14 en de stem van Petrus herkennende,
deed zij van blijdschap de poort niet open,
maar liep naar binnen en berigtte, dat
Petrus voor de poort stond. 15 Zij nu
zeiden tot haar: Gij zijt waanzinnig.
Doch zij verzekerde, dat het zoo was.
En zij zeiden: Het is zijn engel. 16 Petrus
nu bleef kloppen; en toen zij opendeden,
zagen zij hem, en ontzetten
zich. 17 En nadat hij hun met de hand
gewenkt had, dat zij zwijgen zouden,
verhaalde hij, hoe de Heer hem uit de
gevangenis had geleid, en zeide: Berigt
dit aan Jacobus en aan de broeders.
En hij ging uit, en vertrok naar
eene andere plaats.

18 Toen het nu dag werd, was er
niet weinig beroering onder de krijgsknechten,
wat er toch wel van Petrus
geworden was. 19 En Herodes zocht,
en vond hem niet; en nadat hij de
wachters verhoord had, beval hij hen
weg te leiden. En hij ging af van
Judéa naar Cesaréa, en vertoefde daar.

20 En hij was verbitterd op de Tyriërs
en Sidoniërs; doch zij kwamen eendragtig
tot hem, en nadat zij Blastus,
die over des konings slaapkamer was,
gewonnen hadden, baden zij om vrede,
dewijl hun land gevoed werd uit dat
des konings. 21 Op een bepaalden dag
nu deed Herodes een koninklijk kleed
aan, en zich op den regterstoel zettende,
hield hij in het openbaar eene rede
tot hen. 22 Het volk nu riep hem toe:
De stem eens Gods, en niet eens menschen!
23 En dadelijk sloeg hem een
engel des Heeren, daarom, dat hij Gode
niet de eer had gegeven; en door wormen
verteerd, gaf hij den geest.

XII. 4 (Jh. XXI. 18). — 7 (V. 19, XVI. 26). — 12 (V. 25). — 17 (XV. 13).

XII. 9. *volgde*, gew. t. *volgde hem*. — 13. *hij*, gew. t. *Petrus*. — 15. *Het is zijn engel*, beschermengel, gelijk men in die dagen meende, dat ieder mensch zijn eigen engel had. Misschien dachten zij, dat de engel van Petrus diens laatste wenschen hun kwam bekend maken. — 17. *verhaalde hij*, gew. t. *verhaalde hij hun*. — 19. *weg te leiden*, ter doodstraf. — 20. *En hij*, gew. t. *En Herodes*. — *gewonnen*, door geschenken. — *vrede*, herstel der oude vriendschaps- en handelsbetrekkingen. Als een van de Romeinen afhankelijk koning kon Herodes met de Tyriërs en Sidoniërs geen oorlog voeren, maar om eene of andere reden op hen verbitterd, had hij misschien den uitvoer van granen en vruchten naar Tyrus en Sidon verboden. — *dewijl*, enz. Van ouds her trokken Tyrus en Sidon hunne meeste granen en vruchten uit het Joodsche land (1 Kon. V. 11, Ezech. XXVII. 17). — 23. *sloeg*

[24] Het woord Gods nu wies en ver-
menigvuldigde. [25] En Barnabas en
Saulus keerden uit Jeruzalem terug,
nadat zij de dienst volbragt hadden,
en namen ook Johannes, bijgenaamd
Marcus, mede.

Eerste zendelingsreis van Paulus, in gezelschap van Barnabas. (XIII, XIV.)

De gemeente te Antiochië zendt Barnabas en Paulus uit. — Zij nemen Marcus mede en komen op het eiland Cyprus. — De toovenaar Bar-Jezus, Sergius Paulus de stadhouder, en Paulus de apostel. — Paulus en Barnabas te Perge, waar Marcus hen verlaat. — Paulus predikt in de synagoge te Antiochië in Pisidië. — De Joden spreken hem tegen. — Hij en Barnabas wenden zich tot de heidenen. — Zij worden uit de stad verdreven.

XIII. [1] Er waren nu te Antiochië,
in de gemeente aldaar, profeten en
leeraars: Barnabas en Simeon, genaamd
Niger, en Lucius van Cyrene en Ma-
naën, een zoogbroeder van Herodes den
viervorst, en Paulus. [2] En terwijl zij
den Heer dienden en vastten, zeide de
heilige geest: Zondert mij Barnabas en
Saulus af voor het werk, waartoe ik
hen geroepen heb. [3] Toen vastten en
baden zij, en nadat zij hun de handen
hadden opgelegd, lieten zij hen gaan.
[4] Zij dan, door den heiligen geest
uitgezonden, gingen af naar Seleucië,
en van daar voeren zij af naar Cyprus.
[5] En te Salamis gekomen, verkondig-
den zij het woord Gods in de synago-
gen der Joden; en zij hadden ook
Johannes tot dienaar. [6] Nadat zij nu
geheel het eiland waren doorgegaan tot
Paphos toe, vonden zij een zekeren
toovenaar, een Joodschen valschen pro-
feet, met name Bar-Jezus, [7] welke was
bij den stadhouder Sergius Paulus. Deze,
een verstandig man, riep Barnabas en
Saulus tot zich, en verlangde het woord
Gods te hooren. [8] Doch Elymas, de
toovenaar — want zóó wordt zijn naam
overgezet —, wederstond hen, en zocht
den stadhouder van het geloof af te
keeren. [9] Saulus nu — die ook Pau-
lus heet —, vervuld van heiligen geest,
staarde hem aan, en zeide: [10] O gij, vol
van alle bedrog en alle arglistigheid,
kind des duivels, vijand van alle ge-
regtigheid! zult gij niet ophouden de
regte wegen des Heeren te verkeeren?
[11] En nu, zie, de hand des Heeren is
op u, en gij zult blind zijn, en de zon
niet zien voor een tijd. En dadelijk
viel op hem nevel en duisternis, en
rond tastende, zocht hij geleiders. [12] En
als de stadhouder zag wat er geschied
was, toen geloofde hij, en stond ver-
slagen over de leer des Heeren.
[13] Paulus nu en die bij hem waren, voe-
ren af van Paphos, en kwamen te Perge
in Pamphylië; maar Johannes scheidde
van hen, en keerde terug naar Jeruza-
lem. [14] En zij, van Perge verder gaan-
de, kwamen te Antiochië in Pisidië,
en op den dag des sabbats in de syna-
goge gaande, zetten zij zich neder. [15] Na
de voorlezing nu van de wet en de pro-
feten zonden de oversten der synagoge
tot hen, en lieten hun zeggen: Man-
nen broeders, indien er in u een woord
van vermaning is tot het volk, zoo
spreekt! [16] Paulus nu stond op, en na-
dat hij met de hand gewenkt had,
zeide hij: Israëlitische mannen en gij,
die God vreest, hoort! [17] De God de-
zes volks verkoor onze vaderen, en ver-
hoogde het volk, toen het bijwoner was
in het land Egypte, en met een hoo-
gen arm leidde hij hen daaruit. [18] En
omtrent een tijd van veertig jaren ver-
droeg hij hunne zeden in de woestijn,
[19] en nadat hij zeven volken in het land
Kanaän had uitgeroeid, deed hij hen
hun land beërven. [20] En daarna, om-
trent vier honderd en vijftig jaren

24 (VI. 7, II. 47). — 25 (XI. 30). — **XIII.** 2 (IX. 15, Gal. I. 16). — 3 (VI. 6). — 5 (XII. 12, 25). — 6, 8 (VIII. 9—11). — 10, 11 (V. 3—5). — 14 (XIV. 1, XVI. 13, XVII. 2, XVIII. 4, XIX. 8). — 19 (Joz. XXIV. 11).

hem een engel des H., trof hem een strafgerigt Gods (II Kon. XIX. 35). — *door wormen verteerd*, overvallen van doodelijke pijnen in de ingewanden. — XIII. 1. *profeten*, gew. t. *eenige profeten*. — *Niger*, d. i. *de zwarte*. — 2. *dienden*, door gebed en toespraak tot de gemeente. — *het werk*. Uit het volgende blijkt, dat bedoeld wordt de verkondiging van het evang. onder de heidenen. — 4. *Zij dan*, gew. t. *Dezen dan*. — 6. *geheel het eiland*, gew. t. *het eiland*. — *toovenaar*, of, gelijk het Gr. woord luidt, *magiër* (Mt. II. 1). — *Bar-Jezus*, d. i. *zoon van Jezus*. — 16. *gij, die God vreest*, heidenen, die tot de Joodsche godsdienst overhelden; vgl. het aanget. op X. 2. And. denken aan heidenen, die de Joodsche godsdienst geheel hadden aangenomen (v. 43). — 17. *dezes volks*, gew. t. *de-*

lang, gaf hij hun regters tot op Sa-
muël, den profeet. 21 En van daar af
begeerden zij eenen koning, en God
gaf hun Saul, den zoon van Kis, een
man uit den stam Benjamin, veertig ja-
ren lang. 22 En hem afzettende, verwekte
hij hun David tot koning, aan wien
hij ook getuigenis gaf, en zeide: Ik
heb David gevonden, den zoon
van Izaï, een man naar mijn hart,
die al mijnen wil doen zal. 23 Van
diens zaad heeft God, naar de belofte,
Jezus voor Israël doen komen als Hei-
land, 24 nadat Johannes vóór zijn op-
treden een doop van bekeering had ge-
predikt aan het gansche volk Israëls.
25 En als Johannes zijnen loop volein-
digde, zeide hij: Wie vermoedt gij dat
ik ben? Ik ben het niet. Maar zie,
er komt na mij een, wien ik niet
waardig ben den schoen zijner voeten
los te maken.

26 Mannen broeders, zonen van Abra-
hams geslacht, en gij onder u, die
God vreest! tot u is het woord dezes
heils gezonden. 27 Want die te Jeru-
zalem wonen en hunne oversten, de-
zen niet kennende, hebben de uit-
spraken der profeten, die op iederen
sabbat worden voorgelezen, vervuld door
hem te veroordeelen. 28 En hoewel zij
geene schuld des doods vonden, heb-
ben zij van Pilatus geëischt, dat hij
zou worden ter dood gebragt. 29 En als
zij alles volbragt hadden, wat van hem
geschreven stond, namen zij hem af
van het hout, en legden hem in het
graf. 30 Maar God heeft hem uit de
dooden opgewekt, 31 en hij is vele
dagen lang verschenen aan degenen,
die met hem van Galiléa naar Jeru-
zalem waren opgegaan, en die nu zij-
ne getuigen zijn bij het volk. 32 Wij
dan verkondigen u de belofte, aan de
vaderen gedaan, dat God haar vervuld
heeft aan ons, hunne kinderen, door
Jezus te verwekken; 33 gelijk ook in
den eersten psalm geschreven staat:
Gij zijt mijn Zoon: heden heb
ik u verwekt. 34 En dat hij hem uit
de dooden heeft opgewekt om niet
meer tot bederf terug te keeren, heeft
hij aldus gezegd: Ik zal u geven het
heilige Davids, het getrouwe.
35 Daarom zegt hij ook in een ande-
ren psalm: Gij zult uwen heilige
geen bederf doen zien. 36 David
toch, nadat hij voor zijn geslacht den
raad Gods gediend had, is ontslapen
en toegevoegd aan zijne vaderen, en
heeft bederf gezien; 37 maar hij, dien
God heeft opgewekt, heeft geen be-
derf gezien. 38 Zoo zij u dan kenne-
lijk, mannen broeders! dat door dezen
u vergeving van zonden verkondigd
wordt, 39 en dat van alles, waarvan gij
niet kondt worden geregtvaardigd in de
wet van Mozes, in dezen ieder, die
gelooft, geregtvaardigd wordt. 40 Ziet
dan toe, dat niet over u kome wat ge-
zegd is in de profeten: 41 Ziet, gij
verachters! en verwondert u, en
verdwijnt; want ik doe een werk
in uwe dagen, een werk dat gij
niet gelooven zult, zoo iemand
het u verhaalt.

42 Toen zij nu uitgingen, baden ze
hem, dat op den volgenden sabbat deze
woorden weder tot hen gesproken mog-
ten worden. 43 En toen de vergadering
gescheiden was, volgden vele der Jo-
den en der godvruchtige bekeerlingen
Paulus en Barnabas; en dezen spraken
hun toe, en vermaanden hen bij de ge-
nade Gods te blijven. 44 En op den vol-
genden sabbat verzamelde zich schier de
gansche stad om het woord des Heeren
te hooren. 45 Doch toen de Joden de
scharen zagen, werden zij vervuld van
ijver, en weêrspraken hetgeen door Pau-
lus gezegd werd, tegensprekende en las-
terende. 46 Maar Paulus en Barnabas zei-

22 (1 Sam. XIII. 14). — 25 (Lc. III. 15, 16, Jh. I. 20). — 27 (III. 17, 18, Jh. XVI. 3). — 31 (I. 3, X. 40, 41). — 33 (Ps. II. 7, Hebr. I. 5). — 34 (Jez. LV. 3). — 35 (II. 27, 31, Ps. XVI. 10). — 38 (X. 43). — 39 (Rom. VIII. 3, Gal. II. 16, Hebr. VII. 18, 19). — 41 (Hab. I. 5). — 46 (III. 26, Mt. X. 6, XXI. 43, Hand. XVIII. 6, XXVIII. 28).

zes v. Israëls. — 23. *doen komen*, gew. t. *verwekt*. — 25. *Ik ben het niet*, ik ben de Christus niet (Jh. I. 20). — 32. *te verwekken*, als profeet (III. 22, 26); and. *op te wekken* (v. 34). — 33. *eersten*, gew. t. *tweeden*. — 34. *het heilige Davids, het getrouwe*, de heilige beloften, aan David gedaan, die *getrouw*, zeker zijn. — 42. *Toen zij nu uitgingen*, Paulus en Barnabas; gew. t. *Toen nu de Joden uit de synagogé gingen*. — *ze*, degenen, die daar waren, gew. t. *de heidenen*. — 44. *des Heeren*, gew. t. *Gods*. — 45. *van ijver*, van (valschen) godsdienstijver (V. 17).

den met vrijmoedigheid: Het was noo-
dig, dat het woord Gods het eerst aan u
verkondigd werd; doch naardien gij het
verstoot, en u zelve des eeuwigen le-
vens niet waardig oordeelt, zie, wij
wenden ons tot de heidenen. 47 Want
zóó heeft de Heer ons geboden: Ik
heb u gesteld tot een licht der
heidenen, om tot heil te zijn tot
aan het einde der aarde. 48 Toen
nu de heidenen dit hoorden, verblijd-
den zij zich, en verheerlijkten het woord
des Heeren, en er geloofden, zoovelen
er verordend waren tot het eeuwige
leven. 49 En het woord des Heeren
breidde zich uit door geheel het land.
50 Doch de Joden zetten de achtbare
godvreezende vrouwen en de voornaam-
sten der stad aan, en verwekten eene
vervolging tegen Paulus en Barnabas,
en verdreven hen van hun gebied. 51 Zij
nu schudden het stof hunner voeten
tegen hen af, en gingen naar Iconië.
52 En de leerlingen werden vervuld van
blijdschap en heiligen geest.

Paulus en Barnabas komen te Iconië, waar zij prediken en wonderen doen. — Zij moeten vlugten en gaan naar Lystre en Derbe. — Paulus geneest te Lystre een kreupelgeborene. — Paulus en Barnabas worden voor Goden aangezien. — Paulus wordt gesteenigd. — Paulus en Barnabas bezoeken de gestichte gemeenten en keeren terug naar Antiochië.

XIV. 1 Het geschiedde nu te Iconië,
dat zij te zamen in de synagoge der
Joden gingen, en zóó spraken, dat van
Joden en van Grieken eene groote me-
nigte geloovig werd. 2 Doch de onge-
hoorzame Joden zetten de gemoederen
der heidenen op, en verbitterden ze te-
gen de broeders. 3 Een geruimen tijd
dan vertoefden zij, en spraken met vrij-
moedigheid in den Heer, die getuige-
nis gaf aan het woord zijner genade,
en teekenen en wonderen door hunne
handen deed geschieden. 4 De menigte
der stad nu verdeelde zich, en sommi-
gen hielden het met de Joden, ande-
ren met de apostelen. 5 En als er door
de heidenen en de Joden met hunne
oversten een aanslag werd gemaakt om
hen te mishandelen en te steenigen,
6 vlugtten zij, toen zij dit gewaar wer-
den, naar de steden van Lycaonië, Lystra
en Derbe en de omstreek; 7 en aldaar
verkondigden zij het evangelie.
8 En er zat te Lystra een zeker man,
onmagtig aan de voeten, kreupel van
den schoot zijner moeder af, die nooit
had gewandeld. 9 Deze hoorde Paulus
spreken, en hij, hem aanstarende, en
ziende dat hij geloof had om gezond te
worden, 10 zeide met luider stem: Sta
regt op uwe voeten! En hij sprong
op, en wandelde. 11 De scharen nu,
toen zij zagen wat Paulus gedaan had,
verhieven hunne stem, en zeiden in het
Lycaonisch: De Goden zijn aan men-
schen gelijk geworden, en tot ons ne-
dergedaald! 12 En Barnabas noemden zij
Jupiter, en Paulus Mercurius, naardien
hij het woord voerde. 13 De priester
nu van Jupiter, wiens tempel vóór de
stad was, bragt stieren en kransen aan
de poorten, en wilde met de scharen
offeren. 14 Doch toen de apostelen Bar-
nabas en Paulus dit hoorden, scheurden
zij hunne kleederen, en sprongen naar
buiten onder de schare, roepende 15 en
zeggende: Mannen! wat doet gij daar?
Ook wij zijn menschen van gelijke na-
tuur als gij, en wij verkondigen u, dat
gij van deze ijdelheden u zoudt bekeeren
tot den levenden God, die gemaakt
heeft den hemel en de aarde en de zee
en alles, wat daarin is; 16 die in de
verloopene tijden al de volken heeft la-
ten wandelen op hunne wegen, 17 hoe-
wel hij zich niet onbetuigd liet met
goeddoen, van den hemel regen ge-
vende en vruchtbare tijden, verzadi-
gende uwe harten van spijs en vrolijk-
heid. 18 En dit zeggende, weêrhielden
zij naauwelijks de scharen van hun te

47 (Jez. XLIX. 6). — 51 (XVIII. 6, XIX 9, Lc. IX. 5). — **XIV.** 1 (XIII. 14). — 3 (XIX. 11, II. 43). — 6 (Mt. X. 23). — 8 (III. 2). — 11 (XXVIII. 6). — 15 (X. 26). — 17 (XVII. 26, 27, Rom. I. 20).

50. *achtbare*, gew. t. *achtbare en*. — *achtbare... vrouwen*, vrouwen van den deftigen stand. — *godvreezende*, die tot de Joodsche godsdienst overhelden (v. 16). — XIV. 8. *kreupel*, gew. t. *kreupel zijnde*. — 13. *wiens tempel*, eigl. *die*. — *de stad*, gew. t. *hunne stad*. — *kransen*, om daarmede de offerdieren, het altaar en hunne eigene hoofden te versieren; niet om die Paulus en Barnabas op het hoofd te zetten. — *aan de poorten*, van het huis, waar P. en B. zich bevonden. — 14. *sprongen naar buiten*, uit het huis, waar zij waren; gew. t. *sprongen*. — 17. *regen*, gew. t. *ons regen*. — *uwe*, gew. t. *onze*. —

offeren. [19] Doch er kwamen Joden over van Antiochië en Iconië, en de scharen overredende, steenigden zij Paulus, en sleepten hem de stad uit, meenende dat hij dood was. [20] Maar toen de leerlingen zich om hem heen gesteld hadden, stond hij op, en ging de stad binnen.

En des anderen daags vertrok hij met Barnabas naar Derbe. [21] En nadat zij aan die stad het evangelie verkondigd, en vele leerlingen gemaakt hadden, keerden zij terug naar Lystra en Iconië en Antiochië, [22] versterkende de gemoederen der leerlingen, hen vermanende in het geloof te blijven, en zeggende: Door vele verdrukkingen moeten wij het koningrijk Gods ingaan. [23] En nadat zij hun in iedere gemeente ouderlingen hadden verkoren, vastten en baden zij, en bevalen hen den Heer, in wien zij geloovig waren geworden. [24] En nadat zij Pisidië waren doorgegaan, kwamen zij in Pamphylië, [25] en nadat zij te Perge het woord gesproken hadden, gingen zij af naar Attalië, [26] en van daar voeren zij naar Antiochië, van waar zij aan de genade Gods waren opgedragen voor het werk, dat zij volbragt hadden. [27] En toen zij daar gekomen waren, verzamelden zij de gemeente, en verhaalden al wat God met hen gedaan, en dat hij den heidenen eene deur des geloofs geopend had. [28] En zij vertoefden niet weinig tijds bij de leerlingen.

Geschil te Antiochië over het al of niet verbindende der wet van Mozes voor christenen uit de heidenen. — Beraadslaging over deze twistvraag gehouden te Jeruzalem.

XV. [1] En er kwamen eenigen af van Judéa, en leerden de broeders: Zoo gij u niet besnijden laat naar het gebruik van Mozes, kunt gij niet behouden worden. [2] Toen er nu niet weinig twist en geschil ontstond tusschen hen en Paulus en Barnabas, bepaalden ze, dat Paulus en Barnabas en eenige anderen uit hen wegens deze twistvraag zouden opgaan tot de apostelen en ouderlingen te Jeruzalem. [3] Zij dan, door de gemeente uitgeleid, gingen Phenicië en Samarië door, verhalende de bekeering der heidenen, en deden al den broeders groote blijdschap aan. [4] En te Jeruzalem aangekomen, werden zij ontvangen door de gemeente en de apostelen en de ouderlingen, en verhaalden al wat God met hen gedaan had. [5] Doch er stonden eenigen op van de sekte der farizeërs, die geloovig waren geworden, en zeiden: Men moet hen besnijden, en hun bevelen de wet van Mozes te onderhouden.

[6] De apostelen en de ouderlingen nu vergaderden om over deze zaak zich te beraden. [7] En toen er veel twist ontstond, trad Petrus op, en zeide tot hen: Mannen broeders! gij weet, dat van oude dagen her God onder u de keuze heeft gedaan, dat de heidenen door mijnen mond het woord des evangelies zouden hooren, en gelooven. [8] En God, de hartekenner, heeft hun getuigenis gegeven door hun den heiligen geest te geven evenals aan ons; [9] en hij heeft geen onderscheid gemaakt tusschen ons en hen, daar hij door het geloof hunne harten gereinigd heeft. [10] Wat verzoekt gij dan nu God, door op den nek der leerlingen een juk te leggen, dat noch onze vaderen, noch wij hebben kunnen dragen? [11] Maar wij gelooven behouden te worden door de genade des Heeren Jezus, gelijkerwijs ook zij. [12] De gansche menigte nu zweeg, en zij hoorden Barnabas en Paulus verhalen, hoe vele teekenen en wonderen God onder de heidenen door hen gedaan had.

[13] En toen dezen zwegen, antwoordde Jacobus, zeggende: Mannen broeders, hoort mij! [14] Simeon heeft verhaald, hoe God het eerst heeft neêrgezien om uit de heidenen een volk aan te nemen voor zijnen naam. [15] En hiermede stemmen overeen de woorden der profeten,

22 (Lc. XXIV. 26, Mt. X. 38). — 25 (XIII. 1—3). — **XV.** 1 (Lev. XII. 3, Gen. XVII. 10). — 7—9 (X. 9—20, 44, 45). — 10 (Gal. V. 1—3). — 13 (XII. 17, Gal. I. 19, II. 9, 12).

28. *vertoefden*, gew. t. *vertoefden aldaar*. — XV. 2. *nu*, gew. t. *dan*. — 7. *onder u*, gew. t. *onder ons*. — 10. *Wat verzoekt gij dan nu God*. Door den h. geest te verleenen zoowel aan Heidenen als aan Joden (v. 8, 9), had God reeds getoond, dat hij de wet van Mozes voor geloovigen uit de heidenen niet noodig achtte. Waarom zou men dan nu *God verzoeken*, hem als 't ware uittarten dit nogmaals te toonen? — 11. *Jezus*, gew. t. *Jez*.

gelijk geschreven staat: 16 Daarna zal ik wederkeeren, en de vervallen tent van David weder opbouwen; en het aan haar verwoeste zal ik weder opbouwen, en haar oprigten, 17 opdat de overige menschen den Heer zoeken, en al de volken, die naar mijnen naam genoemd zijn: zegt de Heer, die dit doet, 18 wat bekend is van eeuwen her. 19 Daarom ben ík van oordeel, dat men diegenen van de heidenen, die zich tot God bekeeren, niet moet lastig vallen, 20 maar hun aanschrijven, dat zij zich onthouden van de bezoedeling der afgoden, en van hoererij, en van het gestikte, en van bloed. 21 Mozes toch heeft van oude tijden her in iedere stad zijne predikers, daar hij op iederen sabbat in de synagogen wordt voorgelezen.

22 Toen dacht het den apostelen en den ouderlingen met geheel de gemeente goed, mannen uit hun midden te kiezen en naar Antiochië te zenden met Paulus en Barnabas: Judas, genaamd Barsabbas, en Silas, mannen van aanzien onder de broeders; 23 en zij schreven door hen aldus:

De apostelen en de ouderlingen en de broeders aan de broeders uit de heidenen te Antiochië en in Syrië en Cilicië: heil! 24 Naardien wij hebben gehoord, dat eenigen, die van ons zijn uitgegaan, door woorden u ontroerd, en uwe gemoederen verontrust hebben, wien wij dit niet bevolen hadden, 25 zoo heeft het ons, toen wij bijéén waren, goedgedacht, mannen uit te kiezen en tot u te zenden met onze geliefde Barnabas en Paulus, 26 menschen, die hun leven hebben overgegeven voor den naam onzes Heeren Jezus Christus. 27 Wij zenden dan Judas en Silas, die zelve ook bij monde hetzelfde zullen berigten. 28 Het heeft namelijk den heiligen geest en ons goedgedacht, u geen meerderen last op te leggen dan het noodzakelijke: 29 dat gij u onthoudt van afgodenoffers, en van bloed, en van het gestikte, en van hoererij. U daarvoor wachtende, zult gij wél doen. Vaart wél!

30 Zij dan, nadat men hen had laten gaan, kwamen te Antiochië, en nadat zij de menigte vergaderd hadden, gaven zij den brief over. 31 En toen zij dien gelezen hadden, verblijdden zij zich over de vertroosting. 32 Judas en Silas nu, die ook zelve profeten waren, vermaanden de broeders met vele woorden, en versterkten hen. 33 En nadat zij daar eenigen tijd hadden doorgebragt, lieten de broeders hen met vrede gaan tot hunne zenders. 35 Maar Paulus en Barnabas vertoefden te Antiochië, leerende en verkondigende, met nog vele anderen, het woord des Heeren.

Tweede zendelingsreis van Paulus.
(XV. 36 — XVIII. 17.)

Paulus en Barnabas scheiden zich van elkander wegens Marcus. — Barnabas gaat met Marcus naar Cyprus. — Paulus neemt Silas mede. — Hij komt te Lystra en neemt van daar Timotheüs mede. — Te Troas verschijnt aan Paulus een Macedoniër. — Paulus predikt te Philippi en geneest eene bezetene. — Paulus en Silas gegeeseld en in de gevangenis geworpen. — Bekeering van den gevangenbewaarder. — Paulus en Silas losgelaten en uitgeleid.

36 Na eenige dagen nu zeide Paulus tot Barnabas: Laat ons wederkeeren, en omzien naar de broeders in iedere stad, waarin wij het woord des Heeren hebben verkondigd, hoe zij het hebben. 37 Barnabas nu was van zin ook Johannes, genaamd Marcus, mede te nemen; 38 maar Paulus achtte het billijk, hem, die in Pamphylië van hen gewe-

---

16—18 (Amos IX. 11, 12). — 20 (1 Cor. X. 19—21, 1 Thess. IV. 3, Lev. XVII. 10, Gen. IX. 4). — 24 (v. 1). — 26 (XIII. 50, XIV. 19). — 29 (v. 20). — 37, 38 (XIII. 5, 13).

Chr. — 17. *die dit*, gew. t. *die dit alles.* — 18. *wat bekend is van eeuwen her*, ten gevolge van de voorzeggingen der profeten (III. 21); gew. t. *Gode zijn al zijne werken van eeuwigheid bekend.* — 20. *de bezoedeling der afgoden,* het eten van het vleesch van dieren, die den afgoden geofferd waren (v. 29). — *hoererij*, die bij de heidenen schier niet als zonde werd aangemerkt. — *het gestikte*, het vleesch van dieren, die (b. v. in strikken gevangen) niet behoorlijk hadden kunnen uitbloeden. De heidenen aten dergelijk vleesch, maar de Joden onthielden zich daarvan, omdat het eten van bloed hun verboden was. — 22 *genaamd*, gew. t. *bijgenaamd.* — 24. *gemoederen*, gew. t. *gemoederen, zeggende, dat gij u moet laten besnijden en de wet onderhouden* (v. 5, 8). — 28. *het noodzak.* gew. t. *dit noodzak.* — 33. *hunne zenders*, gew. t. *de apostelen;* 34. *maar het dacht Silas goed, aldaar te blijven.* — 36. *de broeders*, gew. t. *onze br.* — 39. *nu*, gew. t.

ken, en niet met hen gegaan was tot
het werk, dezen niet mede te nemen.
[39] Er ontstond nu verbittering, zoodat
zij zich van elkander scheidden, en
Barnabas Marcus medenam en afvoer
naar Cyprus. [40] Doch Paulus koos zich
Silas, en vertrok, nadat hij door de
broeders aan de genade des Heeren was
opgedragen; [41] en hij ging Syrië en
Cilicië door, versterkende de gemeenten.

XVI. [1] En hij kwam te Derbe en
Lystra; en zie, er was aldaar een ze-
ker leerling, met name Timotheüs, de
zoon van eene geloovige Joodsche vrouw,
maar van een Griekschen vader, [2] die
goede getuigenis had van de broeders
te Lystra en Iconië. [3] Deze wilde Pau-
lus dat met hem vertrekken zou; en
hij nam en besneed hem om den wille
der Joden, die aan die plaatsen wa-
ren; want zij kenden alle zijnen vader,
dat hij een Griek was.
[4] Als zij nu de steden doorreisden,
gaven zij hun ter onderhouding de ver-
ordeningen over, die door de aposte-
len en ouderlingen te Jeruzalem waren
vastgesteld. [5] De gemeenten dan wer-
den gesterkt in het geloof, en vermeer-
derden dagelijks in getal. [6] En nadat
zij Phrygië en het Galatische land wa-
ren doorgegaan, werden zij door den
heiligen geest verhinderd het woord te
spreken in Azië; [7] en bij Mysië geko-
men, poogden zij naar Bithynië te rei-
zen, doch de geest van Jezus liet het
hun niet toe. [8] En Mysië langs gaan-
de, gingen zij af naar Troas. [9] En des
nachts werd door Paulus een gezigt ge-
zien: een Macedoniër stond daar, die
hem bad en zeide: Kom over naar
Macedonië, en help ons! [10] Als hij nu
dit gezigt gezien had, zochten wij ter-
stond naar Macedonië te vertrekken,
er uit opmakende, dat de Heer ons ge-
roepen had om hun het evangelie te
verkondigen.
[11] En van Troas afvarende, liepen
wij regtuit naar Samothrace, en den
volgenden dag naar Neapolis, [12] en van
daar naar Philippi, dat de eerste stad
is van dit deel van Macedonië, eene
kolonie; en in die stad vertoefden wij
eenige dagen. [13] En op den dag des
sabbats gingen wij buiten de poort aan
de rivier, waar de bidplaats plagt te
zijn; en ons nederzettende, spraken wij
tot de zamengekomene vrouwen. [14] En
eene zekere vrouw, met name Lydia,
eene purperverkoopster van de stad
Thyatira, die God vreesde, hoorde toe;
en de Heer opende haar hart om acht
te geven op hetgeen door Paulus ge-
sproken werd. [15] En als zij gedoopt
was en haar huis, bad zij, zeggende:
Indien gij mij houdt voor eene geloo-
vige aan den Heer, zoo komt in mijn
huis, en blijft daar. En zij dwong ons.
[16] Het geschiedde nu, toen wij naar
de bidplaats gingen, dat eene zekere
dienstmaagd ons ontmoette, die een
waarzeggenden geest had, en haren hee-
ren groot gewin aanbragt met waarzeg-
gen. [17] Deze volgde Paulus en ons
achterna, en riep, zeggende: Deze men-
schen zijn dienstknechten des allerhoog-
sten Gods, die u een weg der behou-
denis verkondigen! [18] Dit nu deed zij
vele dagen lang. Maar Paulus, wien
dit verdroot, keerde zich om, en zeide
tot den geest: Ik beveel u in den
naam van Jezus Christus van haar uit
te varen. En hij voer uit te dier ure.
[19] Doch toen hare heeren zagen, dat de
hoop huns gewins weg was, grepen zij
Paulus en Silas, en sleepten hen naar

XVI. 1 (XIV. 6—21, XVII. 14, XIX. 22, XX. 4). — 3 (1 Cor. IX. 20). — 4 (XV. 20). — 13 (XIII. 14).— 17 (Mr. I. 24, 34). — 18 (III. 6).

dan. — 40. *des Heeren*, gew. t. *Gods.* — XVI. 1. *van eene*, gew. t. *van eene zekere.* — *vrouw*, Eunice (II Tim. I. 5). — 4. *en ouderl.* gew. t. *en de ouderl.* — 7. *de geest van Jezus*, gew. t. *de geest.* — 9. *help ons.* Het was de wil van den verhoogden Heer, dat thans ook aan Europa hulp verleend zou worden door de verkondiging van zijn heil, nadat tot dusver het evang. alleen in Azië gepredikt was. — 10. *zochten wij.* Het gebruik van den eersten persoon in het meervoud hier en vervolgens laat zich misschien daaruit verklaren, dat Lucas thans met Paulus reisde. Anderen meenen hier een door Lucas opgenomen reisverhaal van Timotheüs te vinden. — 11. *En van Troas*, gew. t. *Van Troas dan.* — 12. *kolonie*, der Romeinen. 13. *poort*, gew. t. *stad.* — *de bidplaats*, eene plaats onder den blooten hemel, waar de Joden van Philippi gewoon waren godsdienstig zamen te komen. Eene synagoge hadden zij niet, waarschijnlijk omdat zij maar een klein getal uitmaakten. — 15. *dwong ons*, als met vriendelijk geweld. (Lc. XXIV. 29). — 17. *u*,

de markt voor de overheden. 20 En
toen zij hen voor de stadsregters ge-
bragt hadden, zeiden zij: Deze men-
schen, die Joden zijn, beroeren onze
stad, 21 en verkondigen gebruiken, welke
het ons niet geoorloofd is aan te ne-
men of te doen, daar wij Romeinen
zijn. 22 En de schare stond mede tegen
hen op, en de stadsregters scheurden
hun de kleederen af, en bevalen hen
te geeselen. 23 En nadat zij hun vele
slagen hadden toegebragt, wierpen zij
hen in de gevangenis, en bevalen den
gevangenbewaarder hen zeker te bewa-
ren; 24 en deze, nadat hij zulk een
bevel ontvangen had, wierp hen in de
binnenste gevangenis, en verzekerde
hunne voeten in den stok.

25 Omtrent den middernacht nu ba-
den Paulus en Silas, en zongen Gode
lofzangen; en de gevangenen hoorden
naar hen. 26 En plotseling kwam er
eene groote aardbeving, zoodat de fon-
damenten des kerkers schudden; en
dadelijk gingen al de deuren open,
en aller banden werden los. 27 De ge-
vangenbewaarder nu werd wakker, en
de deuren der gevangenis geopend zien-
de, trok hij het zwaard, en wilde zich
ombrengen, meenende dat de gevan-
genen ontvlugt waren. 28 Doch Paulus
riep met luider stem, zeggende: Doe
u geen kwaad, want wij zijn alle hier!
29 En nadat hij om licht gevraagd had,
sprong hij binnen, en viel bevende voor
Paulus en Silas neder; 30 en hen bui-
ten brengende, zeide hij: Heeren! wat
moet ik doen om behouden te worden?
31 Zij nu zeiden: Geloof aan den Heer
Jezus, en gij zult behouden worden,
gij en uw huis. 32 En zij spraken tot
hem het woord des Heeren, en tot al-
len in zijn huis. 33 En hij nam hen
mede in die ure des nachts, en wiesch
hunne wonden af; en hij liet zich da-
delijk doopen, hij en al de zijnen.
34 En hen in zijn huis brengende, zette
hij hun spijs voor, en verheugde zich
met zijn gansche huis, dat hij aan God
geloovig was geworden.

35 Toen het nu dag geworden was,
zonden de stadsregters de stadsdienaars,
en lieten zeggen: Laat die menschen
los! 36 De gevangenbewaarder nu be-
rigtte deze woorden aan Paulus: De
stadsregters hebben gezonden, dat gij
zoudt worden losgelaten: gaat dan nu
uit, en vertrekt in vrede! 37 Doch Pau-
lus zeide tot hen: Zij hebben ons, die
Romeinsche burgers zijn, onveroordeeld
in het openbaar gegeeseld en in de
gevangenis geworpen, en werpen zij
ons nu heimelijk daaruit? Niet aldus!
maar dat zij zelve komen, en ons uit-
leiden. 38 De stadsdienaars nu berigtten
deze woorden aan de stadsregters; en
zij werden bevreesd, toen zij hoorden,
dat zij Romeinen waren. 39 En zij kwa-
men en spraken hun toe, en hen uit-
leidende, verzochten zij hen uit de stad
weg te gaan. 40 En uit de gevangenis
gaande, gingen zij in bij Lydia; en de
broeders ziende, vermaanden zij hen,
en vertrokken.

Paulus en Silas te Thessalonica. — De Joden zetten het volk tegen hen op. — Zij vlugten des nachts naar Beréa, waar de Joden zich beter gezind betoonen. — Paulus te Athene. — Hij treedt er op in de synagoge en op de markt, en houdt eene rede op den Areopagus.

XVII. 1 En Amphipolis en Apollonia
doorreizende, kwamen zij te Thessalo-
nica, waar de synagoge der Joden was.
2 En naar zijne gewoonte ging Paulus
bij hen in, en sprak drie sabbatten
lang tot hen uit de schriften, 3 open-
leggende en aantoonende, dat de Chris-
tus moest lijden en uit de dooden op-
staan, en zeggende: Deze is de Chris-
tus Jezus, dien ik u verkondig. 4 En
sommigen uit hen werden overtuigd,
en aan Paulus en Silas toegevoegd,

19 (XIX. 23, 24). — 20 (XVII. 6, XXIV. 5). — 25 (V. 41). — 26 (V. 19, XII. 7). — 37 (XXII. 25). — **XVII.** 2 (XIII. 14). — 3 (Lc. XXIV. 46).

gew. t. *ons*. — 29. *viel*, enz. Hij gevoelde eerbied voor Paulus en Silas, dewijl hij begreep, dat het wonder der aardbeving om hunnentwil geschied was. — 30. *Wat*, enz. Zekerlijk had hij vernomen, dat Paulus en Silas eene nieuwe leer verkondigden. — 31. *Jezus*, gew. t. *Jez. Chr.* — 37. *Romeinsche burgers*. Dezen hadden nl. het voorregt van nimmer gegeeseld te mogen worden. — *gegeeseld*. Door de heerschende opschudding (v. 20—22) waren P. en S. misschien niet in de gelegenheid geweest zich op hun Romeinsch burgerschap reeds eerder te beroepen, en daardoor de geeseling te voorkomen. — 39. *weg te gaan*, gew. t. *te gaan*. — XVII. 4. *godvreezende Grieken*, zie het aangeteek. op

alsmede van de godvreezende Grieken eene groote menigte, en van de voornaamste vrouwen niet weinige. [5] Doch de ongehoorzame Joden namen eenige booze mannen van het marktvolk tot zich, en een oploop makende, bragten zij de stad in opschudding. En zij traden toe op het huis van Jason, en zochten hen voor het volk te brengen. [6] En toen zij hen niet vonden, sleepten zij Jason en eenige broeders voor de oversten der stad, roepende: „Die de geheele wereld in opstand brengen, dezen zijn ook hier gekomen, [7] en Jason heeft hen opgenomen! En alle dezen handelen tegen de bevelen des keizers, daar zij zeggen, dat een ander koning is, Jezus! [8] En zij beroerden de schare en de oversten der stad, die dit hoorden. [9] Doch toen zij van Jason en de anderen voldoening hadden ontvangen, lieten zij hen gaan.

[10] De broeders nu zonden terstond des nachts Paulus en Silas weg naar Beréa; en daar aangekomen, gingen zij naar de synagoge der Joden. [11] Dezen nu waren edeler dan die te Thessalonica, daar zij het woord met alle bereidwilligheid aannamen, en dagelijks de schriften onderzochten, of dit zoo was. [12] Velen dan uit hen geloofden, en van de achtbare Grieksche vrouwen en mannen niet weinige. [13] Doch als de Joden van Thessalonica vernamen, dat het woord Gods door Paulus ook te Beréa verkondigd werd, kwamen zij ook daar de scharen in opschudding brengen. [14] Toen zonden de broeders Paulus terstond weg, om naar de zee te gaan; maar Silas en Timotheüs bleven daar. [15] Zij nu, die Paulus begeleidden, bragten hem naar Athene; en nadat zij bevel gekregen hadden aan Silas en Timotheüs, om ten spoedigste bij hem te komen, vertrokken zij.

[16] Terwijl Paulus nu te Athene op hen wachtte, werd zijn geest in hem vergramd, toen hij zag, dat de stad vol afgodsbeelden was. [17] Hij sprak dan in de synagoge tot de Joden en de godvreezenden, en op de markt alle dagen tot degenen, die hij daar aantrof. [18] En ook eenige der Epicureïsche en Stoïcijnsche wijsgeeren lieten zich met hem in; en sommigen zeiden: Wat mag deze babbelaar zeggen? en anderen: Hij schijnt een verkondiger te zijn van vreemde goden; omdat hij Jezus en de opstanding verkondigde. [19] En zij namen hem, en voerden hem naar den Areopagus, en zeiden: Kunnen wij vernemen, welke deze nieuwe leer is, die door u verkondigd wordt? [20] Want gij brengt vreemde dingen in onze ooren. Wij wenschen dan te vernemen, wat dit mag zijn. [21] Alle Atheners nu en de bij hen verkeerende vreemdelingen hebben tot niets anders gelegen tijd, dan om wat nieuws te zeggen of te hooren.

[22] Paulus nu trad op midden op den Areopagus, en zeide: Atheensche mannen! ik zie, dat gij in allen deele zeer godsdienstig zijt. [23] Want toen ik de stad doorging, en uwe heiligdommen beschouwde, vond ik ook een al-

5 (XIII. 50). — 6 (XVI. 20). — 7 (Lc. XXIII. 2, Jh. XIX. 12). — 17 (v. 2).

XIII. 16. — *van de voornaamste vrouwen.* Vele heidensche vrouwen, en daaronder van den deftigen stand, helden in die dagen tot de Joodsche godsdienst over, en bezochten de synagogen (XIII. 50, XVI. 13, XVII. 12). — *namen*, gew. t. *werden nijdig, en namen.* — 9. *voldoening*, waarbij Jason en de overigen zich misschien verbonden om Paulus en Silas tot een spoedig vertrek te bewegen. — 16. *werd zijn geest*, enz. Athene bevatte meer beelden, altaren en tempels dan eenige andere stad van Griekenland. Het is dus niet te verwonderen, dat Paulus, een geboren Jood, wien als zoodanig alle afgodsbeeld een gruwel was, bij het zien van zoovele beelden zijne ziel van heilige verontwaardiging voelde aangegrepen. — 17. *godvreezenden*, zie v. 4. — 18. *En ook*, gew. t. *En.* — *en Stoïc.* gew. t. *en der Stoïc.* — *omdat hij*, gew. t. *omdat hij hun.* — 19. *Areopagus*, d. i. *heuvel van Mars.* Aan de regtbank, die daar zitting had, denke men hier niet, maar aan den heuvel zelven, die zeer geschikt was tot het houden van eene openbare rede, gelijk men van Paulus verlangde. — 21. *of*, gew. t. *en.* — 22. Door de Atheners wegens hunne godsdienstigheid te prijzen, komt de ap. niet in tegenspraak met zich zelf (v. 16). Immers de afgodendienst, hoewel een treurig bewijs van de vreeselijke magt der zonde (Rom. I. 18—23), getuigt toch nog altijd van gevoel van *behoefte* aan godsdienst, en waar dat gevoel, gelijk te Athene, zich uitsprak in zoovele prachtige en kostbare heiligdommen, daar kon de ap. lof toedeelen, zonder der waarheid eenigzins te kort te doen. — 23. *aan een onbekenden God.* Volgens de getuigenis van oude schrijvers had men te Athene verschillende altaren met het opschrift: *aan onbekende Goden*, terwijl uit de getuigenis van

taar, waarop geschreven stond: Aan
een onbekenden God. Wat gij dan
vereert, zonder het te kennen, dat ver-
kondig ik u. 24 De God, die gemaakt
heeft de wereld en alles, wat daarin
is, deze, als zijnde Heer van hemel en
aarde, woont niet in tempels, met han-
den gemaakt, 25 en wordt ook niet
door menschenhanden gediend als iets
behoevende, daar hij zelf aan allen le-
ven en adem en alles geeft. 26 En hij
heeft uit éénen bloede alle volken der
menschen op den ganschen aardbodem
doen wonen, en heeft bepaalde tijden
en de grenzen hunner woonplaats ver-
ordend, 27 opdat zij God zouden zoe-
ken, of zij hem misschien tasten en
vinden mogten; hoewel hij niet verre
is van een iegelijk onzer. 28 Want in
hem leven wij, en bewegen wij ons,
en zijn wij; gelijk ook eenige uwer
dichters gezegd hebben: Want wij zijn
ook zijn geslacht. 29 Daar wij dan Gods
geslacht zijn, moeten wij niet meenen,
dat de Godheid gelijk is aan goud of
zilver of steen, een werkstuk van kunst
en gedachte eens menschen. 30 De tijden
der onwetendheid dan voorbijziende,
beveelt God thans den menschen, dat
allen alom zich bekeeren, 31 naardien
hij eenen dag heeft gesteld, waarop hij
de wereld met geregtigheid zal oordee-
len door eenen man, dien hij veror-
dend heeft, verleenende zekerheid aan
allen, daar hij hem uit de dooden
heeft opgewekt.

32 Toen zij nu hoorden van opstan-
ding der dooden, spotten sommigen,
en anderen zeiden: Wij zullen u hier-
over wel wederom hooren. 33 Aldus
ging Paulus uit hun midden weg. 34 Doch
sommige mannen voegden zich bij hem,
en geloofden; onder welke ook was
Dionysius de Areopagiet, en eene vrouw,
met name Damaris, en anderen met
hen.

Paulus te Corinthe. — Aquila en Priscilla. — Paulus predikt het evangelie aan de Joden, maar wendt zich daarna tot de heidenen. — Hij wordt door een gezigt versterkt. — Hij blijft te Corinthe een jaar en zes maanden. — De Joden klagen Paulus aan bij den stadhouder Gallio, maar worden afgewezen.

XVIII. 1 En daarna verwijderde hij
zich van Athene, en kwam te Corinthe.
2 En toen hij daar een zekeren Jood
vond, met name Aquila, een Pontiër
van geboorte, die onlangs met zijne
vrouw Priscilla van Italië gekomen was,
dewijl Claudius bevolen had, dat al de
Joden zich van Rome verwijderen zou-
den, ging hij tot hen, 3 en dewijl hij
van het zelfde ambacht was, bleef hij
bij hen en werkte; want zij waren tente-
makers van ambacht. 4 En hij sprak
in de synagoge op iederen sabbat, en
zocht Joden en Grieken te overtuigen.

5 Als nu Silas en Timotheüs van
Macedonië waren afgekomen, hield Pau-
lus aan met het woord, betuigende aan
de Joden den Christus Jezus. 6 Doch
toen zij zich verzetten en lasterden,
schudde hij zijne kleederen uit, en zeide
tot hen: Uw bloed zij op uw hoofd!
Ik ben rein, en zal van nu aan tot de
heidenen gaan. 7 En van daar weggaan-
de, ging hij in het huis van eenen,
met name Justus, die God vreesde,
wiens huis naast de synagoge stond.
8 Crispus nu, de overste der synagoge,
geloofde aan den Heer met geheel zijn
huis, en vele der Corinthiërs hoorden
en geloofden, en lieten zich doopen.
9 En de Heer zeide des nachts in een
gezigt tot Paulus: Vrees niet, maar
spreek, en zwijg niet! 10 Want ik ben
met u, en niemand zal u aantasten om
u kwaad aan te doen; want ik heb
veel volk in deze stad. 11 En hij bleef
een jaar en zes maanden, leerende on-
der hen het woord Gods.

12 Doch toen Gallio stadhouder van

---

24 (XIV. 15, VII. 48). — 26 (Deut. XXXII. 8). — 27 (XIV. 17). — 30 (XIV. 16, Rom. III. 25). — 31 (X. 42). — 32 (1 Cor. XV. 12). — **XVIII.** 2 (v. 18, 26). — 3 (XX. 34, 1 Thess. II. 9). — 4 (XIII. 14). — 5 (XVII. 15). — 6 (XIII. 51). — 8 (1 Cor. I. 14). — 9 (XXIII. 11). — 12 (XVII. 5).

Lc. blijkt, dat daar ook een altaar was met het opschrift: *aan een* (niet *den*, Stv.) *onbekenden God;* maar wat tot die opschriften aanleiding gegeven heeft, is tamelijk onzeker. — *Wat... het... dat*, gew. t. *wien... hem... dien.* — 26. *bepaalde*, gew. t. *te voren bepaalde.* — 27. *God*, gew. t. *den Heer.* — 28. *eenige uwer dichters*, Aratus (een Ciliciër evenals Paulus) en Cleanthes. — *den menschen, dat allen alom*, gew. t. *aan alle menschen alom, dat zij.* — 31. *naardien*, gew. t. *dewijl.* — 32. *hierover wel wederom*, gew. t. *wederom hierover.* — 33. *Aldus*, gew. t. *En aldus.* — XVIII. 1. *hij*, gew. t. *Paulus.* — 2. *van Rome*, gew. t. *uit Rome.* — 5. *hield P. aan met het woord*, gew. t. *werd P. door den*

Achaje was, stonden de Joden eendrag-
tig tegen Paulus op, en bragten hem
voor den regterstoel, [13] zeggende: Deze
overreedt de menschen God te dienen
tegen de wet. [14] Toen nu Paulus zij-
nen mond wilde openen, zeide Gallio
tot de Joden: Indien er dan eenig
onregt of slecht stuk was, o Joden!
met reden zou ik u verdragen; [15] maar
indien er geschillen zijn over leer en
namen en uwe wet, zoo moogt gij zelve
toezien: ík wil over deze dingen geen
regter zijn. [16] En hij dreef hen weg
van den regterstoel. [17] En ze grepen
alle Sostenes, den overste der synagoge,
en sloegen hem voor den regterstoel;
en Gallio bekommerde zich om niets
daarvan.

Paulus keert over Efeze en Jeruzalem terug naar Antiochië. — Hij doet eene nieuwe reis naar Galatië en Phrygië.

[18] Paulus nu, nadat hij nog ettelijke
dagen gebleven was, nam afscheid van
de broeders, en voer af naar Syrië,
en met hem Priscilla en Aquila, nadat
hij zijn hoofd te Kenchreën geschoren
had; want hij had eene gelofte op zich.
[19] En zij kwamen te Efeze, en daar
verliet hij hen; en zelf ging hij in de
synagoge, en sprak tot de Joden. [20] En
toen zij hem verzochten een langeren tijd
te blijven, bewilligde hij er niet in,
[21] maar nam afscheid, en zeide: Ik
zal wederom bij u terugkomen, als God
wil. En hij voer af van Efeze. [22] En
te Cesaréa aangekomen, ging hij op
naar Jeruzalem, en nadat hij de ge-
meente gegroet had, ging hij af naar
Antiochië. [23] En nadat hij er eenigen tijd
had doorgebragt, vertrok hij, en ging
achtereenvolgens het Galatische land en
Phrygië door, versterkende al de leer-
lingen.

Apollos predikt te Efeze, — wordt door Priscilla en Aquila onderrigt, — vertrekt naar Corinthe. — Paulus te Efeze. — Hij vindt er leerlingen van Johannes. — Hij predikt gedurende drie maanden in de synagoge, en daarna gedurende twee jaren in de school van Tyrannus. — Hij doet groote wonderen. — Joodsche bezweerders, die den naam van Jezus misbruiken. — Tooverboeken worden verbrand. — Opschudding verwekt door Demetrius, den zilversmid.

[24] Een zeker Jood nu, met name
Apollos, een Alexandriër van geboorte,
een welsprekend man, kwam te Efeze,
zijnde sterk in de schriften. [25] Deze
was onderwezen in de leer des Hee-
ren, en daar hij vurig was van geest,
sprak en leerde hij naauwkeurig aan-
gaande Jezus, hoewel hij alleen wist
van den doop van Johannes. [26] Deze
nu begon in de synagoge met vrij-
moedigheid te spreken. Maar toen Pris-
cilla en Aquila hem hoorden, namen
zij hem tot zich, en legden hem de
leer naauwkeuriger uit. [27] En toen hij
wilde vertrekken naar Achaje, spoorden
de broeders hem aan, en schreven aan
de leerlingen, dat zij hem zouden ont-
vangen. En daar gekomen, was hij den
geloovigen zeer nuttig door de genade;
[28] want krachtig wederlegde hij de Jo-
den in het openbaar, aantoonende door
de schriften, dat Jezus de Christus was.

XIX. [1] Het geschiedde nu, terwijl
Apollos te Corinthe was, dat Paulus,
na de hoogere streken te zijn doorge-
gaan, te Efeze kwam, en er eenige
leerlingen vond. [2] En hij zeide tot hen:
Hebt gij heiligen geest ontvangen, toen
gij geloovig werdt? Zij nu zeiden tot
hem: Maar wij hebben zelfs niet ge-
hoord, of er een heilige geest is! [3] En
hij zeide: Waarop zijt gij dan gedoopt?
Zij nu zeiden: Op den doop van Jo-
hannes. [4] En Paulus zeide: Johannes
doopte met een doop van bekeering,
zeggende aan het volk, dat zij geloo-
ven zouden in dengene, die na hem

---

15 (Jh. XVIII. 31). — 18 (XXI. 23, 24, Num. VI). — 23 (XVI. 6). — 24 (1 Cor. I. 12). — **XIX.** 1 (XVIII. 19—21). — 4 (XIII. 24, 25).

---

geest gedrongen. — 15. *geschillen zijn*, gew. t. *geschil is.* — *ík*, gew. t. *want ík.* — 17. *ze grepen alle*, gew. t. *al de Grieken* (die hier bedoeld worden). — 18. *nadat hij zijn*, enz., Paulus; and. Aquila. — 19. *zij kwamen*, gew. t. *hij kwam.* — 20. *te blijven*, gew. t. *bij hen te blijven.* — 21. *zeide: Ik*, gew. t. *zeide: Ik moet volstrekt het toekomende feest te Jeruzalem vieren; maar ik* (XIX. 21, XX. 16). — 22. *naar Jeruzalem*, is hier ingevuld. — 25. *Jezus*, gew. t. *den Heer.* — 26. *Prisc. en Aq.* gew. t. *Aq. en Prisc.* — *de leer*, gew. t. *de leer Gods.* — XIX. 1, 2. *en er — zeide*, gew. t. *En er eenige leerl. vindende, zeide hij tot hen.* — 3. *zeide*, gew. t. *zeide tot hen.* — 4. *Jezus*, gew. t. *den Christus*

kwam, dat is, in Jezus. 5 Toen zij nu
dit hoorden, lieten zij zich doopen op
den naam des Heeren Jezus. 6 En toen
Paulus hun de handen had opgelegd,
kwam de heilige geest op hen, en zij
spraken met tongen, en profeteerden.
7 Het waren nu in alles omtrent twaalf
mannen.

8 En hij ging in de synagoge, en
sprak met vrijmoedigheid drie maanden
lang, leerende en zoekende te overtui-
gen aangaande het koningrijk Gods.
9 Doch als sommigen zich verhardden
en ongehoorzaam waren, zoodat zij voor
de menigte de leer lasterden, week hij
van hen, en zonderde de leerlingen af,
en leerde dagelijks in de school van
Tyrannus. 10 Dit nu geschiedde twee
jaren lang, zoodat al de inwoners van
Azië het woord des Heeren hoorden,
Joden en Grieken.

11 God nu deed geen gewone krach-
ten door de handen van Paulus, 12 zoo-
dat zelfs van zijn lijf zweetdoeken en
voorschooten op de kranken gelegd wer-
den, en de ziekten van hen weken, en
de booze geesten uitvoeren. 13 En ook
eenige der omtrekkende Joodsche be-
zweerders ondernamen over hen, die
booze geesten hadden, den naam des
Heeren Jezus te noemen, zeggende:
Ik bezweer u bij Jezus, dien Paulus
predikt. 14 Het waren nu zeven zonen
van Sceva, een Joodschen overpriester,
die dit deden. 15 Doch de booze geest
antwoordde en zeide: Jezus ken ik,
en van Paulus weet ik; maar gij,
wie zijt gij? 16 En de mensch, in wien
de booze geest was, sprong op hen, en
hen beiden meester geworden, mishan-
delde hij hen, zoodat zij naakt en ge-
wond uit dat huis ontvlugtten. 17 Dit
nu werd bekend aan alle Joden en
Grieken, die te Efeze woonden, en er
viel vrees op hen allen, en de naam
des Heeren Jezus werd groot gemaakt.
18 En vele dergenen, die geloovig wa-
ren geworden, kwamen, en beleden en
verhaalden hunne handelingen. 19 En
ettelijke dergenen, die tooverij gedreven
hadden, bragten de boeken zamen, en
verbrandden ze voor aller oogen; en men
berekende hunne waarde, en bevond die
vijftig duizend drachmen. 20 Aldus wies
het woord des Heeren met kracht, en
nam toe.

21 Als nu dit volbragt was, nam Pau-
lus in den geest voor, Macedonië en
Achaje door te gaan en naar Jeruzalem
te reizen, zeggende: Nadat ik daar ge-
weest ben, moet ik ook Rome zien.
22 En twee zijner dienaren, Timotheüs
en Erastus, naar Macedonië zendende,
bleef hij zelf nog eenigen tijd in Azië.

23 Omtrent dien tijd nu ontstond er
niet weinig beroering over de leer.
24 Een zekere Demetrius namelijk, een
zilversmid, die zilveren tempels van Diana
maakte, bragt den kunstenaars geen klein
gewin aan. 25 Dezen nu verzamelde hij,
alsook de werklieden in zulke dingen,
en zeide: Mannen! gij weet, dat wij
van dit handwerk onze welvaart hebben,
26 en gij ziet en hoort, dat niet alleen
te Efeze, maar schier in gansch Azië
deze Paulus eene groote schare over-
reed en omgezet heeft, zeggende, dat
goden, die met handen worden gemaakt,
geen goden zijn. 27 Niet alleen nu is
er gevaar, dat dit ons vak in ver-
achting komt, maar ook dat de tem-
pel der groote godin Diana voor niets
gerekend wordt, en dat ook hare maje-
steit te gronde zal gaan, welke geheel
Azië en geheel de wereld vereert. 28 Toen
zij nu dit hoorden, werden zij van toorn
vervuld, en riepen, zeggende: Groot
is de Diana der Efeziërs! 29 En de stad

6 (II. 4, X. 44, 46). — 11, 12 (V. 15, 16, XIV. 3). — 15 (XVI. 17). — 17 (V. 11). — 20 (VI. 7, XII. 24). — 21 (Rom. XV. 23). — 23, 24 (XVI. 19).

Jezus. — 9. *van Tyr.* gew. t. *van een zekeren Tyr.* — 10. *des Heeren*, gew. t. *des Heeren Jezus.* — 12. *voorschooten*, gelijk werklieden bij den arbeid droegen. — 13. *En ook eenige der*, gew. t. *En eenigen van de.* — *Ik bezweer*, gew. t. *Wij bezweren.* — 16. *hen beiden.* Twee van de zeven broeders schijnen zich vooral op den voorgrond gesteld te hebben; gew. t. *hen.* — 19. *boeken*, tooverboeken, bevattende allerlei formulieren voor bezweringen en onderrigtingen in de kunst van tooveren. — *vijftig duiz. dr.* eene som van ruim 10,000 gl. — 21. *moet ik ook Rome zien.* Het was de vurige wensch van Paulus, nadat hij reeds in vele groote en beroemde steden (Athene, Corinthe, Efeze) aang. Jezus getuigd had, ook te Rome, de hoofdstad der wereld, aang. hem te getuigen. Zijn wensch werd vervuld, maar hij kwam te Rome als een gevangene. — 24. *zilveren t. van D.* kleine zilveren afbeeldsels van den destijds wereldberoemden tempel der godin Diana. — 29. *stad*, gew. t. *geheele stad.* — *schouwburg.* De schouwburgen der ouden waren groote, onoverdekte

geraakte vol verwarring, en zij storm-
den eendragtig naar den schouwburg,
medeslepende Gajus en Aristarchus, Ma-
cedoniërs, reisgenooten van Paulus.
30 Toen nu Paulus onder het volk
wilde gaan, lieten de leerlingen het
hem niet toe. 31 En ook eenige der
oversten van Azië, die zijne vrienden
waren, zonden tot hem, en lieten hem
bidden, dat hij zich niet naar den
schouwburg begeven mogt. 32 De één
dan riep dit, de ander dat; want de
vergadering was verward, en de mees-
ten wisten niet, waarom zij waren za-
mengekomen. 33 Uit de schare nu deden
zij Alexander voortkomen, nadat de Jo-
den hem hadden voortgestooten; en
Alexander wenkte met de hand, en
wilde zich bij het volk verantwoorden.
34 Doch toen zij vernamen, dat hij een
Jood was, ging er van allen ééne stem
op, en riepen zij omtrent twee uren
lang: Groot is de Diana der Efeziërs!
35 Nadat nu de stadsschrijver de schare
gestild had, zeide hij: Efezische man-
nen! welk mensch toch is er, die niet
weet, dat de stad der Efeziërs tempel-
wachtster is van de groote Diana en van
het uit den hemel gevallen beeld?
36 Daar dan dit onwedersprekelijk is,
zoo behoort gij stil te zijn, en niets
onbezonnens te doen. 37 Want gij hebt
deze mannen hier gebragt, die noch
tempelroovers zijn, noch lasteraars uwer
godin. 38 Indien dan Demetrius en de
kunstenaars met hem tegen iemand eene
klagt hebben, er worden regtdagen ge-
houden, en er zijn stadhouders: laat
hen elkander aanklagen. 39 En indien
gij omtrent iets anders eenig verlangen
hebt, het zal in eene wettige vergade-
ring beslist worden. 40 Want ook loo-
pen wij gevaar wegens den dag van he-
den over oproer te worden aangeklaagd,
daar er geene reden is, waardoor wij
rekenschap zullen kunnen geven van de-
zen oploop. 41 En nadat hij dit gezegd
had, liet hij de vergadering gaan.

Paulus reist naar Macedonië en Griekenland, waar hij drie maanden blijft, en begeeft zich van daar op reis naar Jeruzalem. — Te Troas wekt hij den jongeling Eutychus op. — Te Milete ontbiedt hij de ouderlingen der gemeente te Efeze, en neemt afscheid van hen. — Te Tyrus wordt hem gezegd, dat hij niet naar Jeruzalem moet opgaan. — Te Cesaréa verkondigt hem Agabus, dat hij te Jeruzalem gebonden zal worden.

XX. 1 Nadat nu de opschudding be-
daard was, riep Paulus de leerlingen
tot zich en groette hen, en vertrok om
naar Macedonië te gaan. 2 En nadat
hij die streken doorgereisd, en met
vele woorden hen vermaand had, kwam
hij in Griekenland. 3 En nadat hij
er drie maanden had doorgebragt, werd
door de Joden een aanslag tegen hem
gemaakt, toen hij naar Syrië zou af-
varen; en zoo werd besloten terug te
keeren door Macedonië. 4 Hem verge-
zelden nu tot aan Azië Sopater, Pyrrhus'
zoon, van Beréa, en van de Thessalo-
nikers Aristarchus en Secundus, en Ga-
jus van Derbe en Timotheüs, en van
de Aziaten Tychicus en Trophimus.
5 Dezen gingen vooruit, en wachtten
ons te Troas. 6 Wij nu voeren van
Philippi af na de dagen van het onge-
zuurde, en kwamen in vijf dagen bij
hen te Troas, waar wij zeven dagen
vertoefden.
7 Terwijl wij nu op den eersten dag
der week vergaderd waren om brood te
breken, sprak Paulus tot hen, zullende
des anderen daags afreizen, en rekte
zijne rede tot middernacht. 8 En er
brandden vele lampen in de opperzaal,
waar wij vergaderd waren. 9 Een zeker
jongeling nu, met name Eutychus, zat in
het venster, en terwijl Paulus lang sprak,
zonk hij in een diepen slaap; en door
den slaap wegzinkende, viel hij van de
derde verdieping naar beneden, en werd
dood opgenomen. 10 Paulus nu kwam af
en wierp zich op hem, en hem omvatten-
de, zeide hij: Maakt geen misbaar!
want zijne ziel is in hem. 11 En hij

35 (v. 27). — **XX.** 4 (XIX. 29). — 6 (XVI. 12, 8).

ruimten, en dienden meermalen tot het houden van volksvergaderingen. — 33. *Alexander*, misschien een Jood, die het christelijk geloof aangenomen had. — *nadat — hadden*, gew. t. *terwijl de Joden hem voortstieten*. — 35. *tempelwachtster*, een eerenaam van sommige steden, die in het bezit waren van een of anderen beroemden tempel. — *Diana*, gew. t. *godin Diana*. — XX. 4. *Sopater, Pyrrhus' zoon*, gew. t. *Sopater*. — 7. *wij nu*, gew. t. *de leerlingen nu*. — 8. *wij*, gew. t. *zij*.

ging weder naar boven; en nadat hij
brood gebroken en gegeten had, sprak
hij nog geruimen tijd tot aan den dageraad, en vertrok aldus. 12 En zij
bragten den knaap levend weder, en
werden niet weinig vertroost.
13 Wij nu gingen vooruit naar het
schip, en voeren af naar Assus, waar
wij Paulus zouden innemen; want zóó
had hij het verordend, zullende hij zelf
te voet reizen. 14 En als hij te Assus
zich bij ons had gevoegd, namen wij
hem in, en kwamen te Mitylene. 15 En
van daar afvarende, kwamen wij den
volgenden dag tegenover Chios, en des
anderen daags legden wij aan te Samos, en bleven te Trogyllium, en kwamen den daaraan volgenden te Milete.
16 Want Paulus had besloten Efeze voorbij
te varen, opdat hij geen tijd mogt verliezen in Azië; want hij spoedde zich
om, indien het hem mogelijk was, op
den dag des pinksterfeestes te Jeruzalem te zijn.
17 Van Milete nu zond hij naar Efeze,
en ontbood de ouderlingen der gemeente. 18 En als zij bij hem gekomen
waren, zeide hij tot hen: Gij weet,
van den eersten dag af, dat ik in Azië
kwam, hoe ik den ganschen tijd bij u
geweest ben, 19 dienende den Heer met
alle nederigheid onder tranen en beproevingen, die mij overkwamen door de
aanslagen der Joden; 20 hoe ik van hetgeen nuttig was, niets heb achtergehouden,
zoodat ik het u niet aangekondigd en
u geleerd zou hebben in het openbaar
en in de huizen, 21 betuigende aan Joden en Grieken de bekeering tot God
en het geloof in onzen Heer Jezus.
22 En nu, zie, gebonden in den geest,
reis ik naar Jeruzalem, zonder te weten, wat mij daar ontmoeten zal; 23 behalve dat de heilige geest van stad tot
stad mij betuigt, zeggende, dat banden en verdrukkingen mij wachten.
24 Maar ik acht het niets, en stel het
leven niet op prijs voor mij zelven;
zoodat ik mijnen loop volbreng en de
bediening, die ik van den Heer Jezus
ontvangen heb, om te betuigen het
evangelie der genade Gods. 25 En nu,
zie, ik weet dat gij allen, bij welke ik
ben doorgekomen, predikende het koningrijk, mijn aangezigt niet meer zien
zult. 26 Daarom betuig ik u op den
dag van heden, dat ík rein ben van aller bloed; 27 Want ik heb niets achtergehouden, zoodat ik u niet zou hebben aangekondigd den ganschen raad
Gods. 28 Geeft dan acht op u zelve en
op de gansche kudde, onder welke de
heilige geest u tot opzieners heeft gesteld, om te weiden de gemeente des
Heeren, die hij verkregen heeft door
zijn eigen bloed. 29 Ik weet, dat na
mijn vertrek wreede wolven onder u
zullen komen, die de kudde niet sparen; 30 ja, uit uw eigen midden zullen
mannen opstaan, die verkeerde dingen
spreken, om de leerlingen achter zich
te trekken. 31 Daarom waakt, en gedenkt, dat ik drie jaren lang nacht en
dag niet opgehouden heb onder tranen
een iegelijk te vermanen. 32 En nu beveel ik u aan God en het woord zijner genade, die magtig is u op te bouwen, en u een erfdeel te geven onder
al de geheiligden. 33 Niemands zilver
of goud of kleeding heb ik begeerd.
34 Zelve weet gij, dat voor mijne behoeften en voor die dergenen, die bij mij
waren, deze mijne handen gezorgd hebben. 35 In alles heb ik u aangewezen,
dat men, door aldus te arbeiden, zich
der zwakken moet aantrekken, en gedenken aan de woorden des Heeren Jezus, dat hij zelf gezegd heeft: Het is
veel zaliger te geven dan te ontvangen.
36 En nadat hij dit gezegd had,
knielde hij neder en bad met hen allen. 37 Er ontstond nu een luid geween
van allen, en zij vielen Paulus om den
hals en kusten hem, 38 smartelijk aangedaan vooral over het woord, 't welk
hij gezegd had, dat zij zijn aangezigt
niet meer zien zouden. En zij deden
hem uitgeleide naar het schip.

18—21 (XIX). — 23 (XXI. 4, 12, 33). — 24 (XXI. 13, IX. 15). — 26 (XVIII. 6). — 28 (1 Petr. V. 2, Tit. II. 14, 1 Cor. VI. 20). — 31 (XIX. 10). — 34 (XVIII. 3).

15. *bleven*, des nachts. 18. *geweest ben*, mij gedragen heb. — 19. *tranen*, gew. t. *vele tranen*. — 21. *Jezus*, gew. t. *Jez. Chr.* — 23. *mij betuigt*, gew. t. *betuigt*. — 24. *zoodat ik*, gew. t. *zoodat ik met blijdschap*. — 25. *koningrijk*, gew. t. *koningrijk Gods*. — 28. *des Heeren*, gew. t. *Gods*. — 29. *Ik weet*, gew. t. *Want ik weet dit*. — *vertrek*, and. *verscheiden* (v. 24, 25). — 32. *ik u*, gew. t. *ik u, broeders!* — 34. *Zelve*, gew. t. *en zelve*.

XXI. 1 Als wij nu van hen geschei-
den, en afgevaren waren, liepen wij
regtuit en kwamen te Côs, en den vol-
genden dag te Rhodus, en van daar te
Patara. 2 En een schip vindende, dat
naar Phenicië overstak, gingen wij er
in, en voeren af. 3 En nadat wij Cyprus
in het gezigt gekregen, en het links
hadden laten liggen, voeren wij naar
Syrië, en liepen binnen te Tyrus; want
daar zou het schip de lading lossen.
4 En de leerlingen opzoekende, bleven
wij daar zeven dagen. Dezen nu zeiden
aan Paulus door den geest, dat hij niet
zou opgaan naar Jeruzalem. 5 En toen
wij die dagen hadden doorgebragt, gin-
gen wij uit, en reisden verder, terwijl
allen met vrouwen en kinderen ons uit-
geleide deden tot buiten de stad. En
nadat wij op den oever nedergeknield
en gebeden hadden, 6 groetten wij elkan-
der, en gingen wij in het schip; maar
zij keerden naar huis terug.
7 Wij nu bragten de vaart ten einde,
en kwamen van Tyrus te Ptolemaïs;
en de broeders begroetende, bleven wij
éénen dag bij hen. 8 En des anderen
daags vertrekkende, kwamen wij te
Cesaréa; en wij gingen in het huis van
Philippus, den evangelist, die één was
van de zeven, en bleven bij hem.
9 Deze nu had vier ongehuwde doch-
ters, die profeteerden. 10 En terwijl wij
vele dagen bleven, kwam van Judéa
een zeker profeet af, met name Agabus;
11 en hij kwam tot ons, en nam den
gordel van Paulus, bond zich aan han-
den en voeten, en zeide: Dit zegt de
heilige geest: Den man, van wien deze
gordel is, zullen de Joden aldus te
Jeruzalem binden, en overleveren in de
handen der heidenen. 12 Als wij nu dit
hoorden, baden wij en de ingezetenen,
dat hij niet mogt opgaan naar Jeruza-
lem. 13 Doch Paulus antwoordde: Wat
doet gij, dat gij weent, en mijn hart
week maakt? want ik ben bereid niet
alleen mij te laten binden, maar ook
te sterven te Jeruzalem voor den naam
des Heeren Jezus. 14 Daar hij nu zich
niet liet overreden, hielden wij ons stil,
en zeiden: Des Heeren wil geschiede!
15 Na die dagen nu maakten wij ons
gereed, en gingen op naar Jeruzalem.
16 En er gingen ook van de leerlingen
van Cesaréa met ons, en bragten ons
bij een zekeren Mnason van Cyprus,
een ouden leerling, bij wien wij zou-
den huisvesten.

Paulus te Jeruzalem. — Op raad van Jacobus en de ouderlingen neemt hij eene gelofte op zich. — De Joden grijpen hem in den tempel en willen hem dooden. — De overste Lysias verlost hem en maakt hem tot een gevangene der Romeinen. — Paulus houdt eene rede tot het volk over zijne bekeering en zijne zending tot de heidenen. — Verbittering des volks. — De overste wil Paulus laten geeselen, maar deze beroept zich op zijn Romeinsch burgerregt.

17 Toen wij nu te Jeruzalen gekomen
waren, ontvingen de broeders ons met
blijdschap. 18 En den volgenden dag
ging Paulus met ons in bij Jacobus;
en al de ouderlingen waren daar. 19 En
nadat hij hen begroet had, verhaalde
hij één voor één al wat God onder de
heidenen door zijne dienst gedaan had.
20 Zij nu, dit hoorende, verheerlijkten
God, en zeiden tot hem: Gij ziet,
broeder! hoe vele duizenden onder de
Joden geloovig zijn geworden; en alle
zijn zij ijveraars voor de wet. 21 Nu is
hun aangaande u berigt, dat gij afval
van Mozes leert aan al de Joden on-
der de heidenen, zeggende, dat zij de
kinderen niet moeten besnijden, en niet
naar de gebruiken wandelen. 22 Wat
dan nu? Zekerlijk zullen zij hooren,
dat gij gekomen zijt. 23 Doe dan dit,
wat wij u zeggen. Er zijn bij ons vier
mannen, die eene gelofte op zich heb-
ben. 24 Neem dezen mede en heilig u
met hen, en draag de kosten voor hen,

XXI. 4 (XX. 16, 23). — 5 (XX. 36). — 8 (VI. 5, VIII. 5, 26). — 9 (II. 17). — 10 (XI. 28). — 13 (XX. 24). — 18 (XV. 13). — 19 (XV. 4). — 24 (XVIII. 18).

XXI. 5. *En nadat — hadden*, 6. *groetten — gingen*, gew. t. *En op den oever knielden wij neder en baden.* 6. *En nadat wij elkander gegroet hadden, gingen wij.* — 8. *kwamen wij*, gew. t. *kwamen Paulus en wij, die bij hem waren.* — *evangelist*, evangelie-prediker (Ef. IV. 11). — 11. *bond*, gew. t. *en bond.* — 14. *Des H. wil*, gew. t. *De wil des H.* — 15. *maakten wij ons gereed*, eigl. *laadden wij op*, nl. de goederen op lastdieren; gew. t. *pakten wij af* (onze goederen). — 20. *God*, gew. t. *den Heer.* — *onder de Joden*, gew. t. *van Joden.* — 22. *Zekerlijk zullen zij*, gew. t. *Zekerlijk moet er eene menigte za-*

opdat zij het hoofd kunnen scheren; en
zoo zullen allen erkennen, dat er van
hetgeen hun aangaande u berigt is niets
aan is, maar dat gij ook zelf wandelt
in onderhouding der wet. 25 Doch wat
aangaat de heidenen, die geloovig zijn geworden,
wij hebben besloten en geschreven,
dat zij zich wachten voor afgodenoffers,
en voor bloed, en voor het gestikte,
en voor hoererij. 26 Toen nam Paulus die
mannen mede, en ging den volgenden
dag, nadat hij zich geheiligd had, met
hen den tempel binnen, aankondigende
dat de dagen der heiliging vervuld zouden
zijn, wanneer voor een iegelijk
hunner het offer was toegebragt.

27 Als nu de zeven dagen ten einde
liepen, zagen de Joden van Azië hem
in den tempel; en zij bragten de gansche
schare in beroering, en sloegen de
handen aan hem, 28 roepende: Israëlitische
mannen, helpt! Deze is de mensch,
die tegen het volk en de wet en deze
plaats allen overal leert; ja, hij heeft
ook Grieken in den tempel gebragt, en
deze heilige plaats verontreinigd. 29 Zij
hadden namelijk te voren Trophimus,
den Efeziër, met hem in de stad gezien,
en meenden dat Paulus dezen
in den tempel had gebragt. 30 De geheele
stad nu geraakte in beweging, en
er ontstond een zamenloop des volks;
en zij grepen Paulus, en sleepten hem
den tempel uit; en terstond werden de
deuren gesloten. 31 En terwijl zij hem
zochten te dooden, kwam er berigt in
bij den overste der bende, dat geheel
Jeruzalem in beroering was; 32 en aanstonds
nam hij krijgsknechten en hoofdmannen
mede, en liep af tot hen. Zij
nu, toen zij den overste en de krijgsknechten
zagen, hielden op met Paulus
te slaan.

33 Toen naderde de overste en greep
hem, en beval hem te binden met
twee ketenen, en vroeg, wie hij mogt
zijn, en wat hij gedaan had. 34 Onder
de schare nu riep de één dit, de
ander dát; en daar hij het zekere niet
kon vernemen van wege de opschudding,
beval hij hem in den burg te
brengen. 35 En toen hij aan de trappen
gekomen was, gebeurde het, dat hij
door de krijgsknechten gedragen werd
van wege het geweld der schare; 36 want
de menigte des volks volgde en riep:
Weg met hem! 37 En toen Paulus in
den burg gebragt zou worden, zeide hij
tot den overste: Is het mij geoorloofd
tot u te spreken? Hij nu zeide: Kent
gij Grieksch? 38 Gij zijt dan niet de
Egyptenaar, die vóór deze dagen opstand
verwekte, en de vier duizend
sluipmoordenaars naar de woestijn uitleidde?
39 Doch Paulus zeide: Ik ben
een Jood van Tarsus, burger van eene niet
onberoemde stad van Cilicië. Doch ik
bid u, vergun mij tot het volk te spreken!
40 En toen hij het vergund had,
wenkte Paulus, staande op de trappen,
met de hand tot het volk. En toen er
groote stilte gekomen was, sprak hij
hun toe in de Hebreeuwsche taal, zeggende:

XXII. 1 Mannen broeders en vaders,
hoort deze mijne verantwoording jegens
u! 2 Toen zij nu hoorden, dat hij in
de Hebreeuwsche taal hun toesprak,
verleenden zij nog te meer stilte. En
hij zeide: 3 Ik ben een Jood, geboren
te Tarsus in Cilicië, maar opgevoed in
deze stad, aan de voeten van Gamaliël
opgeleid naar de gestrengheid der vaderlijke
wet, zijnde een ijveraar voor
God, gelijk gij allen heden zijt. 4 En
ik vervolgde deze leer tot den dood
toe, zoodat ik bond en in de gevange-

---

25 (XV. 28, 29). — 29 (XX. 4). — 33 (v. 11). — 36 (Jh. XIX. 15). — **XXII.** 3 (V. 34). — 3—16 (IX. 1—18, XXVI. 9—18), 3, 4 (Gal. I. 13, 14).

---

menkomen, want zij zullen. — 24. *scheren*, en van hunne gelofte ontslagen worden, na de bij de wet bepaalde offers gebragt te hebben (Lev. VI. 13—18). — *en zoo zullen allen erk.* gew. t. *en allen erkennen.* — 25. *dat zij zich wachten*, gew. t. *dat zij niets dergelijks behoeven te onderhouden, maar zich wachten.* — *bloed*, gew. t. *het bloed.* — 26. *aankondigende*, aan de priesters. — *dat*, enz. Het schijnt, dat Paulus zelf eene gelofte op zich nam voor den tijd van zeven dagen (v. 27), en dat hij, door de kosten te dragen ook van de offers en het haarscheren der vier mannen, dezen in de gelegenheid stelde om van hunne gelofte ontslagen te worden. — 31. *overste*, eigl. *overste van duizend.* — *der bende*, der Romeinsche legerafdeeling, die in den burg (v. 34), het kasteel Antonia nabij den tempel, in bezetting lag. — 35. *de trappen*, van den burg. Het kasteel Antonia stond iets hooger dan de tempel. — 38. *sluipmoordenaars*, eigl. *dolkmannen*, banditen.

nis overleverde mannen en vrouwen;
5 gelijk ook de hoogepriester mij getuige
is en de gansche raad, van wie ik ook
brieven ontving aan de broeders, en
naar Damascus reisde, om ook hen,
die dáár waren, gebonden naar Jeruza-
lem te brengen, opdat zij gestraft mog-
ten worden. 6 Doch het geschiedde mij,
terwijl ik reisde en Damascus naderde,
dat omtrent den middag plotseling uit
den hemel een sterk licht mij omstraal-
de. 7 En ik viel op den grond, en
hoorde eene stem, die tot mij zeide:
Saul, Saul! wat vervolgt gij mij? 8 Ik
nu antwoordde: Wie zijt gij, Heer?
En hij zeide tot mij: Ik ben Jezus de
Nazarener, dien gij vervolgt. 9 Zij nu,
die bij mij waren, zagen wel het licht,
maar de stem desgenen, die met mij
sprak, hoorden zij niet. 10 En ik zeide:
Wat zal ik doen, Heer? En de Heer
zeide tot mij: Sta op, en ga naar Da-
mascus; en daar zal tot u gesproken
worden over alles, wat u verordend is
te doen. 11 En als ik niet zag van wege
de heerlijkheid van dat licht, werd ik
bij de hand geleid door hen, die bij
mij waren, en kwam te Damascus.

12 Een zekere Ananias nu, een man
naar de wet, van goede getuigenis bij
al de daar wonende Joden, 13 kwam
tot mij, en trad toe en zeide tot mij:
Broeder Saul, word ziende! En te
dier ure werd ik ziende, en zag hem
aan. 14 Hij nu zeide: De God onzer
vaderen heeft u bestemd om zijnen wil
te kennen, en den Regtvaardige te zien,
en eene stem uit zijnen mond te hoo-
ren; 15 want gij zult hem een getuige
zijn bij alle menschen van hetgeen gij
hebt gezien en gehoord. 16 En nu, wat
toeft gij? Sta op en laat u doopen, en
uwe zonden afwasschen, aanroepende
zijnen naam!

17 Het geschiedde mij nu, toen ik
naar Jeruzalem was teruggekeerd, en in
den tempel bad, dat ik in eene ver-
voering van zinnen kwam 18 en hém zag,
en dat hij tot mij zeide: Spoed u, en
ga haastig uit Jeruzalem! want zij zul-
len uwe getuigenis van mij niet aanne-
men. 19 En ík zeide: Heer! zelve weten
zij, dat ik hen, die in u geloofden, in
de gevangenis wierp, en in de synago-
gen hen geeselde. 20 En toen het bloed
van Stephanus, uwen getuige, vergoten
werd, stond ik ook zelf er bij, en had
er welgevallen aan, en bewaarde de
kleederen dergenen, die hem ombrag-
ten. 21 En hij zeide tot mij: Ga heen!
want ik zal u ver weg zenden naar de
heidenen.

22 Zij hoorden hem nu aan tot dit
woord toe, en verhieven hunne stem,
zeggende: Weg van de aarde met zoo
iemand! want hij behoorde niet te le-
ven: 23 En terwijl zij schreeuwden, en
de kleederen opwierpen, en stof in de
lucht strooiden, 24 beval de overste hem
in den burg te brengen, en zeide,
dat men met geeselslagen hem zou
pijnigen, opdat hij mogt vernemen, om
welke reden zij aldus tegen hem rie-
pen. 25 En als men hem voor de rie-
men had uitgerekt, zeide hij tot den
hoofdman, die daar stond: Is het u
geoorloofd een Romeinsch burger, en dat
onveroordeeld, te geeselen? 26 Toen
nu de hoofdman dit hoorde, ging hij
tot den overste en berigtte het, zeg-
gende: Wat gaat gij doen? Deze mensch
namelijk is een Romein. 27 De overste
nu trad toe, en zeide tot hem: Zeg
mij, zijt gij een Romein? Hij nu zei-
de: Ja. 28 De overste antwoordde: Ik
heb dit burgerregt voor eene groote
som gekocht. En Paulus zeide: En ík
ben er mede geboren. 29 Terstond dan
lieten van hem af, die hem zouden pij-
nigen; en de overste werd ook be-
vreesd, toen hij vernam, dat hij een
Romein was, en omdat hij hem ge-
bonden had.

Paulus voor den raad gesteld. — Ananias beveelt, dat men hem op den mond sla. — Paulus verklaart, dat hij een farizeër is. — Verdeeldheid in den raad. — Paulus door een gezigt versterkt. — Zamenzwering tegen Paulus gesmeed, en ontdekt. — De overste Lysias zendt Paulus op naar Cesaréa.

20 (VII. 58, VIII. 1). — 21 (IX. 15, XIII. 2). — 22 (XXI. 36). — 25 (XVI. 37).

XXII. 9. *het licht*, gew. t. *het licht en werden bevreesd.* — 12. *een man*, gew. t. *een godvruchtig man.* — 16. *zijnen naam*, gew. t. *den naam des Heeren.* — 20. *had — aan*, gew. t. *had welgevallen aan zijnen moord* (VIII. 1). — 22. *behoorde*, gew. t. *behoort.* — 24. *pijnigen*, eigl. *onderzoeken*, tot bekentenis brengen. — 25. *men*, gew. t. *hij.* — *voor de riemen*, om hem daarmede te geeselen. — *hij*, gew. t. *Paulus.* — 26. *Wat gaat gij doen*, gew. t. *Zie toe, wat gij gaat doen.*

30 Des anderen daags nu, het zekere
willende vernemen, waarover hij van
de Joden beschuldigd werd, maakte hij
hem los, en beval dat de overpries-
ters en de gansche raad zouden zamen-
komen; en Paulus afbrengende, stelde
hij hem voor hen.

XXIII. 1 Paulus nu staarde den raad
aan, en zeide: Mannen broeders! ik
heb met alle goed geweten voor God
gewandeld tot op dezen dag. 2 Doch de
hoogepriester Ananias beval dengenen,
die bij hem stonden, hem op den mond
te slaan. 3 Toen zeide Paulus tot hem:
God zal u slaan, gij bepleisterde wand!
Gij zit om mij te oordeelen naar de
wet, en nogtans tegen de wet beveelt
gij mij te slaan? 4 Zij nu, die daarbij ston-
den, zeiden: Gij scheldt den hoogepriester
Gods? 5 En Paulus zeide: Ik wist niet,
broeders! dat hij hoogepriester was;
want er staat geschreven: Eenen
overste uws volks zult gij niet
vloeken.
6 Daar nu Paulus wist, dat het ééne
deel was van de sadduceërs, en het
andere van de farizeërs, riep hij in den
raad: Mannen broeders! ik ben een fa-
rizeër, een zoon van farizeërs; over de
hope en de opstanding der dooden word
ik geoordeeld! 7 Toen hij nu dit gezegd
had, ontstond er twist tusschen de fari-
zeërs en sadduceërs, en de menigte
werd verdeeld. 8 De sadduceërs name-
lijk zeggen, dat er geene opstanding is,
en geen engel of geest; maar de fari-
zeërs belijden beide. 9 Er ontstond nu een
luid geschreeuw, en schriftgeleerden
van de partij der farizeërs stonden op
en streden, zeggende: Wij vinden niets
kwaads in dezen mensch. En indien
een geest tot hem gesproken heeft of
een engel...? 10 En toen er veel twist
ontstaan was, werd de overste beducht,
dat Paulus door hen verscheurd zou
worden; en hij beval het krijgsvolk af
te komen, en hem uit hun midden weg
te voeren, en naar den burg te bren-
gen. 11 Doch in den volgenden nacht
stond de Heer bij hem, en zeide: Heb
goeden moed! want gelijk gij van mij
getuigd hebt te Jeruzalem, zóó moet
gij ook te Rome getuigen.
12 Toen het nu dag geworden was,
maakten de Joden eene verbindtenis,
en vervloekten zich zelve, zeggende,
dat zij noch eten, noch drinken zou-
den, totdat zij Paulus hadden gedood;
13 en het waren meer dan veertig, die
deze zamenzwering maakten. 14 En zij
gingen tot de overpriesters en de ouder-
lingen, en zeiden: Wij hebben ons
met vervloeking van ons zelve verbon-
den om niets te nuttigen, totdat wij
Paulus hebben gedood. 15 Geeft gij dan
nu met den raad aan den overste te
kennen, dat hij hem tot u afbrenge,
alsof gij zijne zaak naauwkeuriger wil-
det onderzoeken; en wij zijn bereid hem
om te brengen, vóórdat hij genaderd
is. 16 Doch toen de zoon van Paulus'
zuster van deze lage hoorde, kwam hij
en ging in den burg, en berigtte het
aan Paulus. 17 Paulus nu riep één van
de hoofdmannen tot zich, en zeide:
Breng dezen jongeling tot den overste;
want hij heeft hem iets te berigten.
18 Hij dan nam hem mede en bragt
hem tot den overste, en zeide: De ge-
vangene Paulus heeft mij tot zich ge-
roepen, en verzocht dezen jongeling tot
u te brengen, als hebbende u iets te
zeggen. 19 De overste nu nam hem bij
de hand, en ter zijde gaande, vroeg
hij: Wat is 't, dat gij mij te berig-
ten hebt? 20 En hij zeide: De Joden
zijn overeengekomen om u te vragen,
dat gij morgen Paulus afbrengt in den
raad, alsof gij aangaande hem eenig-
zins naauwkeuriger onderzoek wildet
doen. 21 Gij dan, geef hun geen ge-
hoor! want hem belagen meer dan veer-
tig mannen uit hen, die zich met ver-
vloeking van zich zelve verbonden heb-
ben om noch te eten, noch te drinken,

XXIII. 1 (XXIV. 16). — 2—5 (Jh. XVIII. 22, 23), 3 (Mt. XXIII. 27, Lev. XIX. 15), 5 (Ex. XXII. 28). — 6 (XXIV. 21, XXVI. 6). — 8 (Lc. XX. 27). — 9 (V. 34, 39). — 10 (XXII. 24). — 11 (XVIII, 9, XIX. 21). — 15 (XXV. 3).

---

30. *los*, gew. t. *los van de banden.* — *zamenkomen*, gew. t. *komen.* — *de gansche*, gew. t. *hun geheele.* — XXIII. 6. *van farizeërs*, gew. t. *eens farizeërs.* — 7. *sadduc.* gew. t. *de sadduc.* — 9. *engel*, gew. t. *engel*, *zoo laat ons tegen God niet strijden* (V. 39). — 11. *moed*, gew. t. *moed, Paulus.* — 12. *de Joden*, gew. t. *eenige der Joden.* — 15. *tot u*, gew. t. *morgen tot u* (v. 20). — *genaderd is*, in uwe vergadering gekomen is. — 20. *alsof gij... wildet*,

totdat zij hem hebben omgebragt; en nu zijn zij gereed, wachtende op uwe toezegging. 22 De overste dan liet den jongeling gaan, nadat hij hem bevolen had aan niemand te zeggen, dat hij hem dit had te kennen gegeven.

23 En twee van de hoofdmannen tot zich roepende, zeide hij: Maakt twee honderd krijgsknechten gereed om naar Cesaréa te gaan, en zeventig ruiters en twee honderd lansknechten, tegen de derde ure des nachts; 24 ook moesten zij lastdieren bestellen, om Paulus daarop te zetten en behouden over te brengen tot Felix, den stadhouder. 25 En hij schreef eenen brief, hebbende dezen inhoud:

26 Claudius Lysias aan den zeer geëerden stadhouder Felix: heil! 27 Dezen man, die door de Joden gegrepen was en door hen zou worden omgebragt, heb ik, daarbij komende met het krijgsvolk, verlost, daar ik vernam, dat hij een Romein was. 28 En de reden willende vernemen, waarom zij hem aanklaagden, bragt ik hem af in hunnen raad, 29 en bevond, dat hij werd aangeklaagd over twistvragen hunner wet, maar dat hij geene aanklagt tegen zich had, die dood of banden waardig was. 30 Daar mij nu te kennen gegeven werd, dat er tegen dezen man een aanslag zou wezen, zoo zend ik hem aanstonds tot u, en heb ook den aanklagers bevolen, zelve voor u te spreken.

31 De krijksknechten dan, gelijk hun bevolen was, namen Paulus en bragten hem des nachts naar Antipatris; 32 en des anderen daags de ruiters met hen latende vertrekken, keerden zij terug naar den burg. 33 En toen dezen te Cesaréa gekomen waren, gaven zij den brief aan den stadhouder over, en stelden hem ook Paulus voor. 34 En nadat hij den brief gelezen had, vroeg hij, uit welke provincie hij was; en vernemende dat hij van Cilicië was, 35 zeide hij: Ik zal u verhooren, wanneer ook uwe aanklagers hier gekomen zijn. En hij beval hem te bewaren in het paleis van Herodes.

Paulus te Cesaréa gevangen onder Felix. — Paulus voor Felix aangeklaagd door den raad, in wiens naam de redenaar Tertullus het woord voert. — Paulus wederlegt de tegen hem ingebragte aanklagt. — Felix stelt het oordeel over Paulus uit. — Felix ontbiedt Paulus en hoort hem over het geloof in Christus.

XXIV. 1 Na vijf dagen nu kwam de hoogepriester af met de ouderlingen en met een zekeren redenaar Tertullus, en zij bragten bij den stadhouder klagt in tegen Paulus. 2 En toen hij geroepen was, begon Tertullus hem aan te klagen, zeggende: 3 Dat wij veel vrede door u genieten en goede inrigtingen, die dezen volke geworden door uwe voorzorg, erkennen wij altijd en overal, zeer geëerde Felix! met alle dankbaarheid. 4 Doch, opdat ik u niet lang ophoude, ik bid u naar uwe goedheid ons kortelijk aan te hooren. 5 Wij hebben namelijk bevonden, dat deze mensch eene pest is, en een die twist verwekt bij al de Joden in de geheele wereld, en een aanvoerder van de sekte der Nazareners, 6 die zelfs den tempel gepoogd heeft te ontheiligen; en daarom hebben wij hem gegrepen. 8 Doch als gij hem verhoort, zult gij zelf van hem kunnen vernemen al hetgeen waarvan wij hem beschuldigen. 9 En ook de Joden vielen hem mede aan, en zeiden, dat het zoo was.

10 Paulus nu antwoordde, nadat de stadhouder hem gewenkt had, dat hij spreken zou: Wetende dat gij sedert vele jaren over dit volk regter zijt, zoo

XXIV. 1 (XXIII. 2). — 5 (XVI. 20). — 6, 7 (XXI. 27—33). — 8 (XXIII. 30).

alsof zij... wilden (v. 15). — 30. *dat er*, gew. t. *dat er van de Joden*. — *zelve*, gew. t. *over zijne zaak*. — *te spreken*, te pleiten. — 34. *nadat hij*, gew. t. *nadat de stadhouder*. — 35. *het paleis van Herodes*, het paleis, dat Herodes de groote in der tijd voor zich had laten bouwen. — XXIV. 3. Wat Tertullus hier zegt, was volstrekt onwaar en niets dan laffe vleijerij; want Felix maakte zich in zijn bestuur aan allerlei onregt en knevelarij schuldig, en was bij de Joden algemeen gehaat. — *vrede*, rust en veiligheid in den lande. — 6. *gegrepen*, gew. t. *gegrepen, en wilden naar onze wet hem oordeelen. 7. Maar Lysias, de overste, daarbij komende, heeft met veel geweld hem uit onze handen weggevoerd*, 8. *en bevolen, dat zijne aanklagers tot u zouden gaan* (XXI. 32, XXIII. 27, 30). — 9. *vielen hem mede aan*, gaven insgelijks in woorden aan hunne vijandschap tegen Paulus lucht; gew. t. *stemden het toe*. — 10. *welgemoed*, gew. t.

verantwoord ik mij welgemoed, [11] daar
gij kunt vernemen, dat het niet meer
dan twaalf dagen zijn, sedert ik naar
Jeruzalem ben opgegaan om te aanbid-
den. [12] En zij hebben mij noch in den
tempel gevonden tot iemand sprekende
of een oploop makende van volk, noch
in de synagogen, noch in de stad;
[13] en ook kunnen zij niet bewijzen het-
geen waarvan zij mij thans beschul-
digen. [14] Doch dit belijd ik u, dat ik
naar de leer, die zij eene sekte noe-
men, den vaderlijken God zóó dien,
dat ik geloof aan alles, wat in de
wet en door de profeten geschreven is;
[15] hebbende hoop op God, welke ook
dezen zelve verwachten, dat er eene
opstanding zal wezen van regtvaardigen
en onregtvaardigen. [16] Daarom oefen
ook ík mij om te allen tijde een onerger-
lijk geweten te hebben tegenover God
en menschen. [17] Na vele jaren nu kwam
ik om aalmoezen te brengen aan mijn
volk en offers. [18] En terwijl ik hierin
bezig was en mij geheiligd had, von-
den mij in den tempel, niet met veel
volk of met opschudding, eenige Joden
van Azië, [19] welke hier vóór u moes-
ten zijn, en mij aanklagen, indien zij
iets tegen mij mogten hebben. [20] Of
dat dezen zelve zeggen, welk onregt zij
in mij gevonden hebben, toen ik voor
den raad stond; [21] of het moest zijn
dat ééne woord, dat ik uitriep, toen
ik onder hen stond: Over de opstan-
ding der dooden word ik heden door u
geoordeeld! [22] Felix nu verschoof hen
tot een anderen tijd, daar hij naauw-
keuriger kennis had van de leer, en
zeide: Wanneer de overste Lysias komt,
zal ik uwe zaak onderzoeken. [23] En hij
beval den overste, dat hij in bewaring
zou blijven, en verligting hebben, en
dat hij niemand der zijnen verhinderen
zou hem te dienen.

[24] Na eenige dagen nu kwam Felix
met zijne vrouw Drusilla, die eene Jo-
din was, en ontbood Paulus, en hoorde
hem over het geloof in Christus. [25] En
toen hij sprak over geregtigheid en in-
getogenheid en het oordeel, dat wezen
zou, werd Felix bevreesd, en antwoord-
de: Voor ditmaal ga heen! en als ik
gelegen tijd krijg, zal ik u laten roe-
pen. [26] Tevens hoopte hij ook, dat hem
door Paulus geld zou gegeven worden.
Daarom ook ontbood hij hem meer-
malen, en onderhield zich met hem.
[27] Doch toen er twee jaren verloopen
waren, kreeg Felix tot opvolger Por-
cius Festus; en Felix, de Joden wil-
lende believen, liet Paulus gevangen
achter.

Paulus te Cesaréa gevangen onder Festus. — De Joden brengen bij Festus klagt in tegen Paulus, eerst te Jeruzalem, daarna te Cesaréa. — Paulus beroept zich op den keizer. — De koning Agrippa en Bernice komen Festus te Cesaréa begroeten. — Paulus houdt voor Agrippa en Festus eene rede over zijn vroeger leven, zijne bekeering en roeping tot verkondiging van Christus, en tracht Agrippa tot het geloof te bewegen.

XXV. [1] Festus dan, toen hij in de
provincie gekomen was, ging na drie
dagen van Cesaréa op naar Jeruzalem.
[2] En de overpriesters en de voornaam-
sten der Joden bragten klagt bij hem
in tegen Paulus, en baden hem — [3] ver-
zoekende gunst tegen hem —, dat hij
Paulus mogt ontbieden naar Jeruzalem;
leggende eene lage, om onder weg hem
om te brengen. [4] Festus dan antwoord-
de, dat Paulus in bewaring was te

12 (XXV. 8, XXVIII. 17). — 14 (v. 5). — 16 (XXIII. 1). — 17 (Rom. XV. 25, 26). — 18 (XXI. 27). — 21 (XXIII. 6). — 23 (XXVII. 3, XXVIII. 16). — 27 (XXV. 9). — **XXV.** 3 (XXIII. 15).

met te beter moed. — 11. *twaalf.* Zie v. 1 en XXI. 27. — *naar Jeruz.* — *aanbidden*, gew. t. *opgegaan om te aanbidden te Jeruz.* — 14. *door*, gew. t. *in.* — 15. *opstanding*, gew. t. *opstanding der dooden.* — 16. *Daarom oefen ook ik*, gew. t. *En daarom oefen ik.* — *ook ik*, gelijk anderen. — 20. *welk onregt zij*, gew. t. *of zij eenig onregt.* — 22. *Felix nu verschoof*, gew. t. *Toen nu Felix dit gehoord had, verschoof hij.* — *naauwkeuriger*, dan b. v. Lysias. Felix was sedert vele jaren stadhouder over het Joodsche land (v. 10), en was daarenboven met eene Joodsche vrouw getrouwd (v. 24). Hij begreep daarom al spoedig, waarin de verbittering der Joodsche grooten tegen Paulus haren grond had. — 23. *dat hij in bew.* gew. t. *dat Paulus in bew.* — *te dienen*, gew. t. *te dienen, of bij hem te komen.* — 24. *Drusilla*, eene dochter van Herodes Agrippa (XII. 1), met welke Felix een onwettig huwelijk had aangegaan, nadat zij haren man, den koning van Emesa, verlaten had. — 26. *Tevens*, gew. t. *En tevens.* — *zou worden*, gew. t. *zou worden, opdat hij hem losliet.* — XXV. 2. *overpriesters*, gew. t. *hoogepriester.*

Cesaréa, en dat hij zelf spoedig vertrekken zou. 5 Dat dan, zeide hij, de magthebbers onder u mede afgaan, en indien er iets is in dezen man, hem aanklagen.

6 Nadat hij nu niet meer dan acht of tien dagen onder hen vertoefd had, ging hij af naar Cesaréa, en des anderen daags zich op den regterstoel zettende, beval hij Paulus voor te brengen. 7 En toen hij daar gekomen was, stelden de van Jeruzalem afgekomene Joden zich om hem heen, vele en zware beschuldigingen inbrengende, die zij niet vermogten te bewijzen, 8 daar Paulus zich aldus verantwoordde: Noch tegen de wet der Joden, noch tegen den tempel, noch tegen den keizer heb ik in iets gezondigd. 9 Festus nu, de Joden willende believen, antwoordde en zeide tot Paulus: Wilt gij naar Jeruzalem opgaan, en daar over deze dingen voor mij geoordeeld worden? 10 Doch Paulus zeide: Ik sta voor den regterstoel des keizers, waar ik moet geoordeeld worden. Den Joden heb ik geen onregt aangedaan, gelijk gij ook zeer goed weet. 11 Indien er dan onregt in mij is, en ik iets des doods waardigs gedaan heb, ik weiger niet te sterven; doch indien er niets aan is van hetgeen waarvan zij mij beschuldigen, zoo kan niemand mij hun schenken. Ik beroep mij op den keizer. 12 Toen antwoordde Festus, nadat hij met zijnen raad gesproken had: Gij hebt u op den keizer beroepen, gij zult tot den keizer gaan.

13 Nadat nu eenige dagen verloopen waren, kwamen de koning Agrippa en Bernice te Cesaréa, om Festus te begroeten. 14 En als zij daar vele dagen hadden doorgebragt, stelde Festus aan den koning de zaak van Paulus voor, zeggende: Door Felix is een zeker man gevangen achtergelaten, 15 over wien, toen ik te Jeruzalem was, de overpriesters en de ouderlingen der Joden klagt bij mij inbragten, verzoekende vonnis tegen hem. 16 Ik antwoordde hun, dat het bij de Romeinen geene gewoonte is eenigen mensch te schenken, eer de aangeklaagde de aanklagers tegen zich over heeft, en gelegenheid tot verdediging wegens de aanklagt gekregen heeft. 17 Toen zij dan hier waren zamengekomen, zette ik mij zonder uitstel den volgenden dag op den regterstoel, en beval den man voor te brengen. 18 Doch toen de aanklagers optraden, bragten zij aangaande hem geene beschuldiging in van iets, dat ik vermoedde; 19 maar zij hadden met hem zekere geschillen over hunne godsdienst, en over een zekeren gestorvenen Jezus, van wien Paulus zeide dat hij leefde. 20 Daar ik nu met het geschil over deze dingen verlegen was, zeide ik, of hij naar Jeruzalem wilde gaan, en daar over deze dingen geoordeeld worden. 21 Doch toen hij zich beriep om in bewaring te blijven voor het onderzoek van zijne majesteit, beval ik hem in bewaring te houden, totdat ik hem naar den keizer zou opzenden. 22 Agrippa nu zeide tot Festus: Ik wilde ook zelf wel dien mensch hooren. Hij zeide: Morgen zult gij hem hooren.

23 Des anderen daags dan kwamen Agrippa en Bernice met veel praal, en toen zij de gehoorzaal waren ingegaan met de oversten en de aanzienlijkste mannen der stad, werd op bevel van Festus Paulus voorgebragt. 24 En Festus zeide: Koning Agrippa, en alle gij mannen, die met ons hier zijt! gij ziet dezen, over wien de gansche menigte der Joden mij aansprak te Jeruzalem en hier, roepende dat hij niet meer behoorde te leven. 25 Doch daar ik vernam, dat hij niets des doods waardigs gedaan had, en daar ook deze zelf zich op zijne majesteit beriep, zoo besloot ik hem te zenden. 26 Maar over hem

---

7 (XXIV. 5, 6). — 8 (XXIV. 12). — 11 (v. 9). — 25 (XXVI. 31).

---

6. *acht of tien*, gew. t. *tien*. — 7. *inbrengende*, gew. t. *tegen Paulus inbreng*. — 8. *daar Paulus*, gew. t. *daar hij*. — 11. *Indien er dan*, gew. t. *Want indien er*. — 12. *met zijnen raad*. Iederen stadhouder waren eenige raadslieden toegevoegd. — 13. *Agrippa*, een zoon van Herodes Agrippa (XII. 1), en koning van het Overjordaansche land. — *Bernice*, eene zuster van Agrippa, en weduwe van Herodes, vorst van Chalcis. — 16. *te schenken*, gew. t. *te schenken ten verderve*. — 21. *opzenden*, gew. t. *zenden*. — 22. *Hij*, gew. t. *En hij*. — 26. *vooral voor u*. Agrippa was niet alleen een Jood, maar ook beschermheer des tempels. — *iets heb, dat ik schrijven kan*, gew. t. *iets te schrijven heb*.

heb ik niets zekers aan den heer te
schrijven. Daarom heb ik hem voor u
gebragt, en vooral voor u, koning
Agrippa! opdat ik na gedaan verhoor
iets heb, dat ik schrijven kan. 27 Want
het dunkt mij ongerijmd, eenen gevan-
gene te zenden, en niet ook de be-
schuldigingen ,tegen hem te kennen te
geven.

XXVI. 1 Agrippa nu zeide tot Pau-
lus: U wordt vergund over u zelven
te spreken. Toen strekte Paulus de hand
uit, en verantwoordde zich aldus: 2 Ik
acht mij gelukkig, koning Agrippa! dat
ik aangaande alles, waarover ik door de
Joden word aangeklaagd, mij heden voor
u mag verantwoorden, 3 vooral daar gij
bekend zijt met al de gebruiken en
twistvragen onder de Joden. Daarom
bid ik u mij geduldig aan te hooren.

4 Mijn leven dan van jongs af, 't
welk van den beginne geweest is onder
mijn volk en te Jeruzalem, weten alle
Joden, 5 daar zij mij van vroeger ken-
nen — zoo zij het willen getuigen —,
dat ik naar de naauwgezetste sekte on-
zer godsdienst als farizeër heb geleefd.
6 En nu sta ik te regt over de hoop
op de belofte, door God aan de vade-
ren gedaan, 7 tot welke onze twaalf
stammen, nacht en dag vurig God die-
nende, hopen te komen: over deze hoop
word ik door de Joden aangeklaagd.
8 Waarom zou het bij u voor ongeloo-
felijk worden gehouden, dat God doo-
den opwekt? 9 Ik dan meende tegen den
naam van Jezus den Nazarener veel
vijandigs te moeten doen. 10 En dit
deed ik ook te Jeruzalem; en vele der
heiligen sloot ik in de gevangenis, na
verkregen volmagt van de overpriesters;
en als zij werden omgebragt, keurde ik
het goed. 11 En in al de synagogen
strafte ik hen dikwijls, en dwong hen
te lasteren; en uitermate tegen hen woe-
dende, vervolgde ik hen zelfs tot in
de buitenlandsche steden.

12 Toen ik nu, hierin bezig, ook
naar Damascus reisde, met volmagt en
vergunning van de overpriesters, 13 zag
ik des middags op den weg, koning!
een licht, boven den glans der zon,
dat van den hemel mij en hen, die
met mij reisden, omscheen. 14 En toen
wij allen ter aarde gevallen waren,
hoorde ik eene stem tot mij spreken
en zeggen in de Hebreeuwsche taal:
Saul, Saul! wat vervolgt gij mij? het
valt u zwaar, de hielen tegen de prik-
kels te slaan. 15 Ik nu zeide: Wie zijt
gij, Heer? En de Heer zeide: Ik ben
Jezus, dien gij vervolgt. 16 Maar rigt
u op, en sta op uwe voeten! want
hiertoe ben ik u verschenen, om u te
bestemmen tot dienaar en getuige van
hetgeen gij hebt gezien, en waarin ik
u verder verschijnen zal; 17 u verlos-
sende van dit volk en de heidenen,
tot welke ik u zend, 18 om hunne
oogen te openen; opdat zij zich bekee-
ren van de duisternis tot het licht, en
van de magt des satans tot God; op-
dat zij vergeving van zonden ontvangen
en een erfdeel onder de geheiligden,
door het geloof in mij.

19 Daarom, koning Agrippa! ben ik
der hemelsche verschijning niet onge-
hoorzaam geweest, 20 maar heb eerst aan
die te Damascus, en te Jeruzalem en
in het gansche land van Judéa en aan
de heidenen verkondigd, dat zij van
zin veranderen en zich tot God bekee-
ren zouden, werken doende, der be-
keering waardig. 21 Om die reden hebben
de Joden mij in den tempel gegrepen,
en gepoogd mij om te brengen. 22 Daar
ik dan hulp van God verkregen heb,
sta ik tot op dezen dag, en betuig aan
klein en groot, niets leerende buiten
hetgeen de profeten gezegd hebben, dat
geschieden zou, en Mozes: 23 of de
Christus lijden moest; of hij, als eerste
uit de opstanding der dooden, licht zou
verkondigen aan het volk en aan de
heidenen.

XXVI. 4, 5 (XXII. 3). — 6 (XIII. 32). — 7 (XXIV. 15). — 9—18 (XXII. 4—15, IX. 1—15), 9 (Jh. XVI. 2), 18 (Col. I. 12—14, 1 Petr. II. 9). — 20 (IX. 19—30, XIII. 2). — 21 (XXI. 30, 31). — 22, 23 (XVII. 2, 3).

XXVI. 4. *en te*, gew. t. *te*. — *alle*, gew. t. *al de*. — 6. *de vaderen*, gew. t. *onze vaderen*. — 7. *over deze hoop*, gew. t. *over deze hoop, koning Agrippa*. — 14. *het valt u zwaar de hielen tegen de prikkels te slaan*, gelijk een weerspannige stier de hielen tegen den prikkel van den stok des drijvers slaat; d. i. vruchteloos en tot uwe eigene schade verzet gij u tegen mijne magt. — 15. *de Heer*, gew. t. *hij*. — 17. *zend*, gew. t. *nu zend*.

[24] Terwijl Paulus nu aldus zich ver-
antwoordde, zeide Festus met luider
stem: Gij zijt waanzinnig, Paulus! de
groote geleerdheid brengt u tot waan-
zinnigheid. [25] Doch hij zeide: Ik ben
niet waanzinnig, zeer geëerde Festus!
maar ik spreek woorden van waarheid
en gezond verstand. [26] Van deze dingen
toch weet de koning, tot wien ik ook
met vrijmoedigheid spreek. Want ik ge-
loof niet, dat iets van deze dingen hem
verborgen is: immers niet in een hoek
is dit geschied. [27] Gelooft gij, koning
Agrippa! de profeten? Ik weet, dat
gij ze gelooft. [28] Agrippa nu zeide tot
Paulus: In een korten tijd overreedt gij
mij een christen te worden! [29] En Pau-
lus zeide: Ik zou wel God bidden,
dat én in korten én in langen tijd niet
alleen gij, maar ook allen, die mij he-
den hooren, zulken mogten worden, even
als ik ben, uitgezonderd deze banden.

[30] De koning nu en de stadhouder en
Bernice en die met hen gezeten waren,
stonden op; [31] en weggaande, spraken
zij onder elkander en zeiden: Deze
mensch doet niets, dat dood of banden
waardig is. [32] En Agrippa zeide tot
Festus: Deze mensch had losgelaten
kunnen zijn, indien hij zich niet op
den keizer beroepen had.

Reis van den gevangen Paulus naar Rome. — Reis tot aan Schoonhaven. — Tegen den raad van Paulus wordt de reis voortgezet. — Het schip door storm in groot gevaar gebragt. — Paulus, zelf door een gezigt versterkt, bemoedigt de overigen. — Het scheepsvolk tracht te ontvlugten. — Paulus vermaant allen spijs te nuttigen. — Het schip strandt, maar allen komen behouden aan den oever. — De schipbreukelingen op het eiland Melite. — Eene adder hecht zich aan Paulus' hand. — Hij geneest den vader van Poplius en meer kranken. — Voortzetting der reis over Syracuze en Rhegium naar Putéoli. — Aankomst te Rome.

XXVII. [1] Als nu besloten was, dat
wij naar Italië zouden afvaren, gaven
ze Paulus en eenige andere gevangenen
over aan een hoofdman, met name Ju-
lius, van de keizerlijke bende. [2] En in
een Adramytteensch schip gaande, dat
op de plaatsen in Azië zou varen, lie-
pen wij uit, terwijl bij ons was Arist-
archus, een Macedoniër van Thessa-
lonica. [3] En des anderen daags liepen
wij binnen te Sidon; en Julius, mensch-
lievend met Paulus te werk gaande,
vergunde hem tot de vrienden te gaan,
en hunne verzorging te genieten. [4] En
van daar uitloopende, voeren wij onder
Cyprus heen, dewijl de winden tegen
waren. [5] En nadat wij de zee bij Ci-
licië en Pamphylië waren doorgevaren,
kwamen wij te Myra in Lycië; [6] en de
hoofdman, aldaar een Alexandrijnsch
schip vindende, dat naar Italië voer,
deed ons er ingaan. [7] En toen wij
ettelijke dagen langzaam voeren, en met
moeite gekomen waren bij Cnidus, voe-
ren wij, daar de wind ons niet toeliet
te landen, onder Kreta heen, bij Sal-
mone; [8] en met moeite het langs zei-
lende, kwamen wij aan eene zekere
plaats, genaamd Schoonhaven, in wel-
ker nabijheid de stad Laséa lag.

[9] Toen er nu een geruime tijd ver-
loopen, en de vaart reeds gevaarlijk
was, dewijl ook de vaste reeds voorbij
was, vermaande Paulus, [10] en zeide tot
hen: Mannen! ik zie, dat de vaart
wezen zal met ramp en groot verlies,
niet alleen van lading en schip, maar
ook van ons leven. [11] Doch de hoofd-
man gaf aan den stuurman en aan den
schipper meer gehoor, dan aan hetgeen
door Paulus gezegd werd. [12] Daar nu
de haven niet welgelegen was tot over-
wintering, vonden de meesten het ge-
raden, van daar uit te loopen, of zij
misschien konden komen en overwinte-
ren te Phenix, een haven van Kreta,
die naar het Zuid- en naar het Noord-
westen ziet. [13] En daar er een zachte
zuidewind waaide, meenden zij hun
voornemen verkregen te hebben; en de
ankers ligtende, zeilden zij digt bij
Kreta langs.

26 (Jh. XVIII. 20). — 31 (XXV. 25). — **XXVII.** 1 (XXV. 21). — 2 (XIX. 29). — 3 (XXIV. 23, XXVIII. 16).

28. *in een korten tijd*, of, *met weinig*, met weinige woorden (op eene korte manier). — *overreedt gij mij*, wilt gij mij overreden. — 30. *De koning nu... stonden op*, gew. t. *En toen hij dit gezegd had, stond de koning op.* — XXVII. 2. *dat... zou*, gew. t. *daar wij... zouden.* — 9. *de vaste*, van den grooten verzoendag in de maand October. In die tijden hield de scheepvaart meestal met het najaar op.

[14] Doch niet lang daarna sloeg tegen
hetzelve een stormwind, genaamd de
Breede-golf. [15] En toen het schip werd
medegesleept, en den wind het hoofd
niet kon bieden, gaven wij het op, en
lieten ons drijven. [16] En onder een
zeker klein eiland loopende, genaamd
Claude, konden wij naauwelijks de boot
magtig worden. [17] En haar aanhalende,
gebruikten zij noodmiddelen, en ondergordden het schip; en vreezende dat
zij op de Zandbank zouden vervallen,
streken zij het zeil, en lieten zich zoo
drijven. [18] Daar wij nu geweldig geslingerd werden, deden zij den volgenden dag een uitworp; [19] en op den
derden dag wierpen wij eigenhandig het
scheepsgereedschap uit. [20] En daar vele
dagen lang noch zon noch sterren schenen, en een niet geringe storm aanhield, werd verder alle hoop op behoud ons ontnomen.

[21] En als zij langen tijd niet aten,
toen trad Paulus in hun midden op,
en zeide: Men had, o mannen! mij
gehoor gevende, van Kreta niet moeten
afvaren, en deze ramp en dit verlies
zich moeten besparen. [22] Doch alsnu
vermaan ik u welgemoed te zijn; want er
zal geen verlies van leven onder u zijn,
maar alleen van het schip. [23] Want
in dezen nacht stond bij mij een engel
van den God, wiens ik ben, welken
ik ook dien, [24] en zeide: Vrees niet,
Paulus! gij moet voor den keizer staan;
en zie, God heeft u geschonken allen,
die met u varen. [25] Daarom weest welgemoed, mannen! want ik geloof God,
dat het zoo zijn zal, gelijkerwijs tot
mij gesproken is. [26] Doch wij moeten
op een zeker eiland vervallen.

[27] Als nu de veertiende nacht gekomen was, terwijl wij in de Adriatische
zee omdreven, vermoedde het scheepsvolk omtrent het midden van den nacht,
dat hun eenig land naderde. [28] En het
dieplood uitwerpende, vonden zij twintig vademen; en op een korten afstand
het wederom uitwerpende, vonden zij vijftien vademen. [29] En vreezende dat wij
misschien op klippen zouden vervallen,
wierpen zij van het achtereinde vier
ankers uit, en wenschten, dat het dag
mogt worden. [30] Doch toen het scheepsvolk uit het schip zocht te ontvlugten,
en de boot in zee neêrliet, onder voorwendsel alsof zij uit het vooreinde ankers zouden uitbrengen, [31] zeide Paulus tot den hoofdman en de krijgsknechten: Zoo dezen niet in het schip
blijven, kunt gij niet behouden worden. [32] Toen kapten de krijgsknechten
de touwen der boot, en lieten haar
wegvallen. [33] En totdat het dag zou
worden, vermaande Paulus allen spijs
te nuttigen, zeggende: Het is heden
de veertiende dag, dat gij wachtende
en zonder eten blijft, en niets nuttigt.
[34] Daarom vermaan ik u spijs te nuttigen; want dit dient tot uw behoud.
Want van niemand uwer zal een haar
van het hoofd verloren gaan. [35] En
nadat hij dit gezegd, en brood genomen had, dankte hij God voor aller
oogen, en het brekende, begon hij te
eten. [36] En zij werden alle welgemoed,
en nuttigden ook zelve spijs. [37] Wij
waren nu in alles in het schip twee
honderd zes en zeventig zielen.

[38] Nadat zij nu van spijs zich verzadigd hadden, ligtten zij het schip, en
wierpen het koorn in zee. [39] En toen
het dag geworden was, herkenden zij
het land niet, maar bemerkten een zekeren inham, die een oever had, tegen
welken zij voornamen, zoo mogelijk,
het schip aan te zetten. [40] En de ankers
kappende, lieten zij ze in zee, en maakten tevens de roerbanden los; en het
razeil naar den wind ophalende, hielden zij naar den oever toe. [41] Doch
vervallende op eene bank, stietten zij

24 (XVIII. 9, XXIII. 11). — 34 (1 Sam. XIV. 45, Lc. XXI, 18). — 41 (2 Cor. XI. 25).

14. *hetzelve*, Kreta. — 17. *haar aanhalende*, opdat het scheepsvolk in haar kon gaan om het schip te onderbinden; and. *haar ophalende*, op het dek halende, opdat ze door den storm niet zou worden weggeslagen. — *noodmiddelen*, sterke touwen, die men onder het schip langs bragt om het meer stevigheid te geven. — *de Zandbank* (Gr. de Syrtis), eene gevaarlijke zandbank onder de Afrikaansche kust. — 29. *wij misschien*, gew. t. *zij ergens*. — 33. *totdat het dag zou worden*, zoo lang het nog nacht was en er geen arbeid verrigt kon worden. — *wachtende*, angstig afwachtende, wat hun lot zou zijn. — *niets nuttigt*, geen geregelden maaltijd houdt. — *van het hoofd verloren gaan*, (Lc. XXI. 18), gew. t. *uit het hoofd vallen* (1 Sam. XIV. 45, enz.). — 39. *oever*, vlakken oever. Het eiland Melite (Maltha) heeft overal elders een zeer steilen, rotsigen oever. — *zoo mogelijk*,

er op met het schip; en het vooreinde
geraakte vast, en bleef onbewegelijk,
maar het achtereinde brak door het ge-
weld. 42 De krijgsknechten nu waren
voornemens de gevangenen te dooden,
opdat niemand met zwemmen mogt ont-
vlugten. 43 Doch de hoofdman, Paulus
willende behouden, verhinderde hen in
hun voornemen, en beval, dat die
zwemmen konden, zich het eerst zou-
den afwerpen en aan land gaan, 44 en
de overigen, sommige op planken, an-
dere op stukken van het schip. En al-
dus geschiedde het, dat allen behouden
aan land kwamen.

XXVIII. 1 En als wij behouden wa-
ren, toen vernamen wij, dat het eiland
Melite heette. 2 De inboorlingen nu
bewezen ons geen gewone menschlie-
vendheid; want zij staken een vuur aan,
en namen ons allen tot zich, wegens
den vallenden regen en wegens de kou-
de. 3 En toen Paulus een hoop rijzen
bijeengeraapt, en op het vuur gelegd
had, kwam er door de hitte eene adder
uit, en hechtte zich aan zijne hand.
4 Als nu de inboorlingen het dier aan
zijne hand zagen hangen, zeiden zij
tot elkander: Zekerlijk is deze mensch
een moordenaar, dien de wraak, nadat
hij uit de zee gered is, niet laat le-
ven. 5 Hij dan schudde het dier af in
het vuur, en leed niets kwaads. 6 Zij
nu verwachtten, dat hij zou opzwellen,
of plotseling dood nedervallen. Doch
toen zij lang wachtten, en zagen, dat
hem niets kwaads overkwam, veranderden
den zij, en zeiden, dat hij een God was.
7 In den omtrek dier plaats nu had
de voornaamste van het eiland, met
name Poplius, zijne landerijen; en deze
nam ons op, en huisvestte ons vrien-
delijk drie dagen. 8 En het geschiedde,
dat de vader van Poplius, van koorts
en buikloop bevangen, te bed lag; en
Paulus ging bij hem in, bad en legde
hem de handen op, en genas hem.
9 En toen dit geschied was, kwamen
tot hem ook de anderen op het eiland,
die krankheden hadden, en werden ge-
nezen. 10 En zij eerden ons met groote
eer, en toen wij afvoeren, voorzagen zij
ons van het noodige.

11 Na drie maanden nu voeren wij
af in een Alexandrijnsch schip, dat op het
eiland overwinterd had, hebbende tot
teeken Castor en Pollux. 12 En binnen-
loopende te Syracuze, bleven wij daar
drie dagen; 13 en van daar omvarende,
kwamen wij te Rhegium. En toen na
éénen dag de wind zuid werd, kwa-
men wij den tweeden dag te Putéoli,
14 waar wij broeders vonden, en ver-
zocht werden zeven dagen bij hen te
blijven; en zóó kwamen wij te Rome.
15 En toen de broeders aldaar van ons
hoorden, gingen zij ons te gemoet tot
aan de Markt van Appius en de Drie-
herbergen. En toen Paulus hen zag,
dankte hij God, en vatte moed.

Paulus gevangen te Rome. — Aan Paulus wordt vergund op zich zelven te wonen. — Hij ontbiedt de voornaamsten der Joden, en stelt hun zijne zaak voor. — Hij blijft twee jaren gevangen, en predikt het evangelie aan allen, die hem bezoeken.

16 Toen wij nu te Rome gekomen
waren, gaf de hoofdman de gevange-
nen over aan den bevelhebber der lijf-
wacht; doch aan Paulus werd vergund
op zich zelven te wonen met den krijgs-
knecht, die hem bewaakte. 17 En het
geschiedde na eenige dagen, dat hij de
voornaamsten der Joden zamenriep; en
toen zij waren zamengekomen, zeide hij
tot hen: Ik, mannen broeders! zonder
dat ik iets gedaan heb tegen het volk
en de vaderlijke gebruiken, ben te Je-
ruzalem gevangen overgeleverd in de
handen der Romeinen. 18 En dezen, toen
zij mij verhoord hadden, wilden mij

XXVIII. 1 (XXVII. 26). — 5 (Lc. X. 19). — 6 (XIV. 11). — 8 (Mr. VI. 5, Jac. V. 14, 15). — 16 (v. 30, XXIV. 23). — 17 (XXIV. 12).

gew. t. *indien zij konden.* — 41. *eene bank*, eigl. *eene plaats, die de zee aan beide zijden had.* — *geweld*, gew. t. *geweld der golven.* — XXVIII. 1. *wij... wij*, gew. t. *zij... zij.* — 2. *inboorlingen*, of, gelijk het Gr. woord luidt, *barbaren*, gelijk de Grieken allen noemden, die geen Grieksch of Latijn spraken. — 4. *de wraak,* de straffende geregtigheid der Goden. — 9. *En toen dit*, gew. t. *Toen dit dan.* — 13. *omvarende*, om het eiland Sicilië heen (aan welks oostzijde de stad Syracuse lag). — 14. *en zóó kwamen wij te Rome*, nadat eerst nog voorgevallen was wat in v. 15 berigt wordt. — 17. *dat hij*, gew. t. *dat Paulus.* — *Ik, mannen broeders*, gew. t. *Mannen broeders! ik.*

loslaten, dewijl er geene schuld des
doods in mij was. [19] Maar toen de Jo-
den tegenspraken, werd ik genoodzaakt
mij op den keizer te beroepen; niet
alsof ik mijn volk over iets had aan te
klagen. [20] Om deze reden dan heb ik u
hier geroepen, om u te zien en toe te
spreken; want om den wille der hope
Israëls draag ik deze keten. [21] Zij nu
zeiden tot hem: Wij hebben uit Judéa
geene brieven aangaande u ontvangen,
en ook is geen der broederen hier ge-
komen, en heeft iets kwaads aangaande
u berigt of gesproken. [22] Doch wij wen-
schen van u te hooren, hoe gij denkt;
want wat deze sekte aangaat, ons is
bekend, dat ze overal wordt tegenge-
sproken.

[23] En nadat zij hem eenen dag be-
paald hadden, kwamen zij in grooten
getale bij hem, waar hij gehuisvest was;
aan welke hij het koningrijk Gods uit-
legde en betuigde, zoekende hen te
overtuigen aangaande Jezus uit de wet
van Mozes en uit de profeten, van den
morgen tot den avond toe. [24] En som-
migen geloofden hetgeen gezegd werd,
doch anderen geloofden niet. [25] En on-
der elkander oneens zijnde, gingen zij
weg, toen Paulus één woord sprak:
Teregt heeft de heilige geest door Jezaja,
den profeet, gesproken tot uwe vade-
ren, [26] zeggende: Ga tot dit volk,
en zeg: Met het oor zult gij hoo-
ren, en niet verstaan; en ziende
zult gij zien, en niet bemerken.
[27] Want het hart dezes volks is
verhard, en met de ooren hoo-
ren zij zwaar, en hunne oogen
hebben zij toegedaan, opdat zij
niet te eeniger tijd zien met de
oogen, en met de ooren hooren,
en met het hart verstaan, en
zich bekeeren, en ik hen geneze.
[28] Zoo zij u dan kennelijk, dat dit heil
Gods gezonden is aan de heidenen; zij
ook zullen het hooren.

[30] En hij bleef twee geheele jaren in
eene eigene gehuurde woning, en ont-
ving allen, die bij hem kwamen, pre-
dikende het koningrijk Gods, en lee-
rende aangaande den Heer Jezus Chris-
tus met alle vrijmoedigheid, onge-
hinderd.

---

20 (XXIII. 6, XXVI. 6, 7). — 22 (Lc. II. 34). — 23 (XIX. 8, Lc. XXIV. 44). — 26, 27 (Jez. VI. 9, 10, Mt. XIII. 14, Jh. XII. 40, 41).

---

23. *waar hij gehuisvest was.* Het schijnt, dat Paulus eerst eenige dagen onder een gastvrij dak vertoefde, totdat er eene woning voor hem gehuurd was (v. 30). — 25. *uwe*, gew. t. *onze*. — 28. *dit*, gew. t. *het*. — *hooren.* De gew. t. laat volgen als inhoud van v. 29: *En toen hij dit gezegd had, gingen de Joden weg, veel twist hebbende onder elkander.* — 30. *hij*, gew. t. *Paulus.*

DE BRIEF VAN PAULUS

AAN DE

ROMEINEN.

Opschrift en heilwensch. — Dankzegging aan God. — De apostel betuigt zijn verlangen om ook te Rome het evangelie te verkondigen. — Het evangelie het middel ter behoudenis voor allen, die gelooven, Joden en Heidenen beide.

I. 1 Paulus, een dienstknecht van
Christus Jezus, een geroepen apostel,
afgezonderd voor het evangelie Gods,
2 dat hij door zijne profeten te voren
heeft beloofd in de heilige schriften,
3 aangaande zijnen Zoon — die naar
het vleesch geworden is uit den zade
Davids, 4 die naar den geest der heilig-
heid krachtig voor Gods Zoon verklaard
is door zijne opstanding van de doo-
den — Jezus Christus, onzen Heer,
5 door wien wij genade en apostelschap
ontvangen hebben, ten einde, voor zij-
nen naam, gehoorzaamheid aan het ge-
loof te bewerken onder al de heidenen,
6 onder welke ook gij geroepenen van
Jezus Christus zijt, — 7 aan al de gelief-
den Gods, die te Rome zijn, geroepene
heiligen: genade zij u en vrede van
God, onzen Vader, en den Heer Jezus
Christus!
8 Allereerst dank ik mijnen God door
Jezus Christus over u allen, dat uw
geloof verkondigd wordt in geheel de
wereld. 9 Want God is mijn getuige,
welken ik in mijnen geest dien in het
evangelie zijns Zoons, hoe ik zonder
ophouden uwer gedenk, 10 altijd in mijne
gebeden biddende, of het mij eindelijk
eens door den wille Gods gelukken moge
tot u te komen. 11 Want ik ben verlangend
u te zien, opdat ik u eenige geestelijke
gave mededeele, ten einde gij versterkt
moogt worden, 12 dat is, om mede on-
der u vertroost te worden door het ge-
meenschappelijk geloof, zoo het uwe
als het mijne. 13 Doch ik wil u niet
onkundig laten, broeders! dat ik dik-
wijls voorgenomen heb tot u te komen —
en tot nu toe ben ik er in verhinderd —,
opdat ik ook onder u eenige vrucht
hebbe, evenals onder de andere heide-
nen. 14 Grieken en niet-Grieken, wij-
zen en onverstandigen, ben ik een schul-
denaar. 15 Zoo ben ik dan, wat mij
betreft, bereidwillig om ook aan u te
Rome het evangelie te verkondigen.
16 Want ik schaam mij des evangelies
niet: immers het is eene kracht Gods
tot behoudenis voor ieder, die gelooft,
eerst den Jood, en ook den Griek.
17 Want eene geregtigheid Gods wordt

I. 1 (Gal. I. 15). — 3 (Lc. I. 32, Hand. II. 30). — 4 (Hand. V. 30, 31). — 7 (1 Cor. I. 3, enz.). — 8 (1 Thess. I. 8). — 10—13 (XV. 22—24, 29, Hand. XIX. 21). — 14 (XV. 16). — 16 (1 Cor. I. 18, 24). — 17 (III. 21—26, Hab. II. 4, Gal. III. 11, Hebr. X. 38).

I. 1. *Chr. J.*, gew. t. *J. Chr.* — *apostel*, d. i. *zendeling*. — *afgezonderd*, verkoren en bestemd. — 4. *naar den geest der heiligheid*, wat zijnen geest betreft, die heilig was, en zich als zoodanig in zijn leven openbaarde. — 5. *genade en apostelschap*, de genade des apostelschaps. — *voor zijnen naam*, ter eere zijns naams. — 6. *ook gij — zijt*, Stv. en and. *ook gij zijt, geroepenen van J. Chr.* — 8. *door J. Chr.*, die mij door uw geloof stof tot danken heeft gegeven. — *verkondigd*, en geroemd. — 12. *vertroost*, of, *gesterkt*. Het Gr. woord beteekent in het algemeen *toespreken* (tot vermaning, bede, vertroosting, enz.). — 14. *niet-Grieken*, eigl. *barbaren*, gelijk de Grieken allen noemden, die geen Grieksch of Latijn spraken. — *onverstandigen*, eenvoudigen en onbeschaafden. — 16. *des evang.* gew. t. *des evang. van Christus*. — *eene kracht Gods*, eene kracht, door welke God werkt. — *eerst den Jood*, aan wien de beloften zijn gedaan. — 17. *eene geregtigh. Gods*, eene geregtig-

daarin geopenbaard uit geloof tot geloof,
gelijk geschreven staat: Maar de regt-
vaardige zal leven uit geloof.

Het evangelie het middel ter behoudenis voor allen, die geloo- ven, Joden en Heidenen beide. (I. 18 — VIII. 39.)

De Heidenen zijn strafschuldig wegens hunne afgoderij en zedeloosheid.

18 Want Gods toorn wordt van den
hemel geopenbaard over alle goddeloos-
heid en ongeregtigheid van menschen,
die de waarheid door ongeregtigheid
tegenhouden. 19 Immers de kennisse
Gods is in hen openbaar; want God
heeft hun die geopenbaard. 20 Want
zijne onzienlijke deugden, zijne eeuwige
kracht en goddelijkheid, worden van de
schepping der wereld af uit zijne wer-
ken gekend en doorzien, zoodat zij niet
te verontschuldigen zijn. 21 Immers,
hoewel zij God kenden, verheerlijkten
of dankten zij hem niet als God, maar
werden ijdel in hunne overleggingen,
en hun onverstandig hart werd verduis-
terd. 22 Zich uitgevende voor wijzen,
werden zij dwaas, 23 en verwisselden
de heerlijkheid des onvergankelijken
Gods met de gelijkenis eens beelds van
een vergankelijk mensch, en van voge-
len, en van viervoetige en kruipende
dieren. 24 Daarom ook gaf God, om de
begeerlijkheden hunner harten, hen over
aan onreinheid, om hunne ligchamen
onder elkander te onteeren; 25 hen, die
de waarheid Gods verwisselden met de
leugen, en het schepsel eerden en dien-
den boven den Schepper, die geloofd
zij tot in eeuwigheid! Amen. 26 Daar-
om gaf God hen over aan onteerende
lusten. Want hunne vrouwen verwis-
selden het natuurlijk gebruik met een
tegen-natuurlijk. 27 En desgelijks ver-
lieten ook de mannen het natuurlijk
gebruik der vrouw, en ontbrandden in
hunnen lust tegen elkander; mannen
met mannen schandelijkheid bedrijvende,
en de verdiende vergelding hunner af-
dwaling aan zich zelve ontvangende.
28 En gelijk zij zich niet verwaardigden
God in erkentenis te houden, zoo gaf
God hen over aan een onwaardigen
zin, om te doen wat niet betaamt:
29 vervuld van alle ongeregtigheid, boos-
heid, hebzucht, slechtheid; vol nijd,
moord, twist, list, kwaadaardigheid;
30 oorblazers, lasteraars, God-haters, sma-
ders, hoogmoedigen, grootsprekers, vin-
dingrijk in het kwade, den ouderen on-
gehoorzaam, 31 onverstandig, ontrouw,
onhartelijk, onbarmhartig. 32 En hoe-
wel zij de inzetting Gods kennen, dat
die zoo iets doen, den dood waardig
zijn, doen zij het niet alleen, maar
hebben ook welgevallen aan hen, die
het doen.

Ook de Joden zijn strafschuldig, daar zij hetzelfde doen als de Heidenen. — Zij liggen onder het oordeel Gods, dat onpartijdig is. — Hun roemen in de wet is zondig, en hun vertrouwen op de besnijdenis ijdel.

II. 1 Daarom zijt gij niet te ver-
ontschuldigen, o mensch, wie gij zijt,
die oordeelt! Want terwijl gij een an-
der oordeelt, veroordeelt gij u zelven;
want gij, die oordeelt, doet hetzelfde.
2 Wij weten nu, dat het oordeel Gods
naar waarheid komt over hen, die zoo
iets doen. 3 Doch meent gij dit, o
mensch, die oordeelt hen, die zoo iets
doen, en zelf het doet, dat gij het oor-
deel Gods ontvlieden zult? 4 Of veracht
gij den rijkdom zijner goedertierenheid

19 (Hand. XIV. 17). — 20 (Ps. XIX. 2). — 22 (1 Cor. I. 20). — 29—31 (Gal. V. 19—21, 1 Cor. VI. 9, 10, 2 Tim. III. 2—4). — **II.** 1 (2 Sam. XII. 5). — 4 (2 Petr. III. 9, Lc. XIII. 6—9).

heid, die God den mensch verleent door hem in Christus zijne zonden te vergeven, en hem voor een regtvaardige te verklaren. — 18. *geopenbaard,* in de straffen, vermeld v. 24—31. — 19. *de kennisse Gods*, Stv. en and. *hetgeen van God kennelijk is.* — *in hen*, in hunne harten (II. 15). — 20. *zoodat — zijn*, daar zij den Schepper uit al het geschapene hadden *kunnen* kennen. — 24. *Daarom ook,* enz. Allerlei zedeloosheid en ongebondenheid was het natuurlijk *gevolg* van het verwisselen van de dienst van God met die van de afgoden, maar een natuurlijk gevolg, dat zijnen *grond* had in Gods heiligen wil. — 24. *om de begeerlijkheden hunner h.*, daar de afgoderij booze lusten bij hen had aangekweekt. — 29. *ongeregtigh.*, gew. t. *ongeregtigheid*, *hoererij.* — 30. *God-haters*, and. *van God gehaat.* — 31. *onhartelijk.* Het Gr. woord duidt aan het ontbreken der natuurlijke liefde in het huisgezin. — *onbarmhartig,* gew. t. *onverzoenlijk, onbarmh.* — II. 1. *o mensch! wie gij zijt.* Dat de ap. hier de Joden in het oog heeft, blijkt vooral uit v. 17 en verv. — 2. *naar waarheid,* met volle regt. — 4. *u tot bekeering leidt*, uwe bekeering ten doel heeft. —

en verdraagzaamheid en langmoedigheid,
niet wetende dat de goedertierenheid
Gods u tot bekeering leidt? 5 Doch
naar uwe hardheid en uw onbekeerlijk
hart legt gij u een schat op van toorn,
ten dage des toorns en der openbaring
van het regtvaardig oordeel Gods, 6 die
een iegelijk vergelden zal naar zijne
werken: 7 hun, die met volharding in
goede werken heerlijkheid en eer en
onvergankelijkheid zoeken, eeuwig le-
ven; 8 doch hun, die wederspannig,
en der waarheid ongehoorzaam, maar
der ongeregtigheid gehoorzaam zijn,
toorn en verbolgenheid: 9 verdrukking
en benaauwdheid over iedere menschen-
ziel, die het kwade werkt, eerst den
Jood, en ook den Griek; 10 maar heer-
lijkheid en eer en vrede voor ieder, die
het goede werkt, eerst den Jood, en
ook den Griek; 11 want er is bij God
geene aanneming des persoons.

12 Zoovelen toch zonder wet gezondigd
hebben, zullen zonder wet ook verloren
gaan; en zoovelen met de wet gezon-
digd hebben, zullen door de wet ge-
oordeeld worden. 13 Want niet de hoor-
ders der wet zijn bij God regtvaardig,
maar de daders der wet zullen geregt-
vaardigd worden. 14 Immers wanneer
de heidenen, die geene wet hebben,
van nature de werken der wet doen,
zoo zijn dezen, die geene wet hebben,
zich zelven eene wet, 15 daar zij toonen,
dat het werk der wet geschreven staat
in hunne harten, terwijl hun geweten
medegetuigt, en hunne gedachten onder
elkander aanklagen of ook verdedigen,
16 ten dage dat God het verborgene der
menschen zal oordeelen, naar mijn evan-
gelie, door Jezus Christus.

17 Indien gij nu een Jood genaamd
wordt, en steunt op de wet, en roemt
in God, 18 en zijnen wil kent, en be-
proeft, wat goed en wat kwaad is, als
zijnde onderwezen uit de wet; 19 en gij
beeldt u in een leidsman te zijn van
blinden, een licht voor hen, die in duis-
ternis zijn, 20 een opleider van onver-
standigen, een leeraar van kinderkens,
als hebbende het wezen der kennis en
der waarheid in de wet — 21 gij dan,
die een ander leert, leert gij u zelven
niet? Die predikt dat men niet stelen
zal, steelt gij? 22 Die zegt dat men
geen overspel doen zal, doet gij overspel?
Die van de afgoden gruwt, berooft
gij de tempels? 23 Die roemt in de
wet, onteert gij God door de overtre-
ding der wet? 24 Want de naam Gods
wordt om uwentwil gelasterd
onder de heidenen, gelijk geschre-
ven staat.

25 Besnijdenis toch is wel nuttig, zoo
gij de wet doet; maar zoo gij een over-
treder der wet zijt, is uwe besnijdenis
voorhuid geworden. 26 Zoo dan de on-
besnedene de inzettingen der wet be-
waart, zal niet zijne voorhuid voor be-
snijdenis gerekend worden? 27 En de van
nature onbesnedene, die de wet vol-
brengt, zal u oordeelen, die bij letter
en besnijdenis een overtreder der wet
zijt. 28 Want niet hij is een Jood, die
het in 't openbaar is, en niet dat is de
besnijdenis, die het in 't openbaar in
het vleesch is; 29 maar de Jood in 't
verborgen, en besnijdenis des harten,
in den geest, niet in de letter; wiens
lof niet is uit menschen, maar uit God.

De Joden zijn bevoorregt boven de Heidenen, maar hebben toch boven dezen niets vooruit, dewijl zij even als dezen onder de zonde zijn. — Bewijs voor de strafschuldigheid der Joden uit de schrift.

III. 1 Wat is dan het voorregt van
den Jood, of wat is het nut der
besnijdenis? 2 Groot in allen deele.

11 (2 Chr. XIX. 7, Hand. X. 34). — 13 (Mt. VII. 21). — 16 (Hand. XVII. 31, Jh. V. 22, 28, 29). — 24 (Jez. LII. 5). — 25 (Gal. V. 6). — 28, 29 (Phil. III. 2, 3, Col. II. 11, Deut. X. 16, Jh. VIII. 39). — **III**, 2 (IX. 4, Ps. CXLVII. 19, 20).

8. *toorn en verbolgenh.* gew. t. *verbolgenh. en toorn.* — 15. *hunne gedachten*, wanneer zij over hun doen en laten nadenken. — *onder elk.*, als 't ware gesprek voerende met elkander. — *aanklagen*, als aanklagers optreden. — 16. *naar mijn evang.* volgens het door mij verkondigde evang. — 17. *Indien gij nu*, gew. t. *Zie, gij.* — 18. *wat goed en wat kwaad is*, eigl. *de (van elkander) verschillende dingen.* — 20. *het wezen*, eigl. *de gestalte.* — 29. *maar de Jood in 't verborgen* (in de gezindheid des harten), die is de ware Jood. — *wiens lof*, de lof van zulk een Jood. — III. 2. *Vooreerst.* Na dit *vooreerst* zou men verwachten, dat later volgde *ten tweede;* maaar de ap. laat de opsomming van meer voorregten der Joden achter, dewijl eene gedachte zich aan hem opdringt, die aan zijne redenering een eenigzins anderen loop geeft. — *de woorden Gods*, Gods openbaringen onder

Vooreerst namelijk, de woorden Gods
zijn hun toevertrouwd. 3 Want hoe?
Indien sommigen ontrouw zijn geweest,
zal misschien hunne ontrouw de trouw
van God te niet doen? 4 Dat zij verre!
Maar God worde waarachtig, en ieder
mensch een leugenaar; gelijk geschreven
staat: Opdat gij geregtvaardigd
wordt in uwe woorden, en overwint,
terwijl men u oordeelt.
5 Indien nu onze ongeregtigheid Gods
geregtigheid in het licht stelt, wat zullen
wij dan zeggen? Is God misschien
onregtvaardig, als hij zijnen toorn over
ons brengt? — Ik spreek naar den
mensch. — 6 Dat zij verre! Hoe anders
zal God de wereld oordeelen? 7 Want
indien de waarachtigheid Gods door
mijne leugen te grooter is geworden, tot
zijne eer, waarom word ook ik nog als
zondaar geoordeeld? 8 En waarom zeggen
wij niet, gelijk wij gelasterd worden,
en gelijk sommigen beweren dat
wij zeggen: Laat ons het kwade doen,
opdat het goede kome? De straf derzulken
is regtvaardig.

9 Wat dan nu? Hebben wij iets vooruit?
Volstrekt niet. Want wij hebben
te voren Joden en Grieken beschuldigd,
dat zij alle onder de zonde zijn; 10 gelijk
geschreven staat: Er is niemand
regtvaardig, ook niet één; 11 er
is niemand verstandig; er is
niemand, die God zoekt. 12 Alle
zijn ze afgeweken, te zamen onnut
geworden; er is niemand,
die goed doet, er is niet tot één
toe. 13 Hunne keel is een geopend
graf; met hunne tongen bedriegen
zij; slangen-gift is onder
hunne lippen; 14 hun mond is
vol van vervloeking en bitterheid;
15 snel zijn hunne voeten
om bloed te vergieten; 16 verwoesting
en ellende is op hunne
wegen, 17 en den weg des vredes
kennen zij niet; 18 er is geene
vreeze Gods voor hunne oogen.
19 Wij weten nu, dat al wat de wet
zegt, zij het zegt tot hen, die onder
de wet zijn; opdat alle mond gestopt,
en de gansche wereld Gode strafschuldig
worde. 20 Immers uit werken der
wet zal geen vleesch voor hem geregtvaardigd
worden; want door de wet is
er kennis der zonde.

Joden en Heidenen beide worden geregtvaardigd door geloof, en niet door werken.

21 Nu echter is er zonder wet eene
geregtigheid Gods geopenbaard, die getuigenis
heeft van de wet en de profeten;
22 eene geregtigheid Gods door geloof
aan Jezus Christus, voor allen en
over allen, die gelooven; want er is
geen onderscheid. 23 Allen toch hebben
gezondigd en derven de eere Gods,
24 terwijl zij om niet geregtvaardigd
worden uit zijne genade, door de verlossing
in Christus Jezus, 25 dien God
heeft voorgesteld als een zoenoffer, door
geloof, in zijn bloed: tot betooning zijner
geregtigheid, wegens het voorbij
laten gaan van de vroeger geschiede
zonden, onder de verdraagzaamheid
Gods; 26 tot betooning zijner geregtigheid

3 (IX. 6). — 4 (Ps. LI. 6). — 8 (VI. 1). — 9 (Gal. III. 21). — 10—12 (Ps. XIV. 1—3). — 13 (Ps. V. 10). — 14 (Ps. X. 7). — 15—17 (Jez. LIX. 7, 8). — 18 (Ps. XXXVI. 2). — 20 (Ps. CXLIII. 2, Gal. II. 16). — 21 (I. 17). — 25 (2 Cor. V. 19, Col. I. 20).

het O. V. — 3. *sommigen,* van de Joden. — *ontrouw*, in het houden van Gods verbond (v. 9.). — *de trouw van God,* in het vervullen van zijne beloften. — 4. *worde waarachtig*, worde als waarachtig openbaar. — 5. *onze ongeregtigh.* de ongeregtigheid, de ontrouw (v. 3) van ons, Joden. — *Gods geregtigh. in het licht stelt*, dient om God als regtvaardig en waarachtig te doen openbaar worden (v. 4). — *zijnen toorn*, zijne straf. — *naar den mensch*, naar de wijze van menschen, gelijk menschen vaak ligtzinnig over God spreken. — 6. *de wereld,* alle menschen, en derhalve ook de Joden. — 7. *waarachtigh.* en geregtigh. (v. 5). — *mijne leugen*, de leugen, ongeregtigheid en ontrouw (v. 5, 3) der Joden. — *te grooter geworden is,* in hare grooth. te meer openbaar geworden is; eigl. *overvloedig geworden is.* — 19. *strafschuldig worde*, als strafschuldig openbaar worde. — 22. *eene geregtigh. Gods.* Zie het aangeteek. op' I. 17. — *door geloof aan J. Chr.* and. *door geloof van J. Chr.*, het geloof, dat J. Chr. in den mensch uitwerkt. — 23. *de eere Gods*, die zij zouden hebben, indien zij niet gezondigd hadden. — 25. *zoenoffer,* eigl. *zoenmiddel.* — *door geloof*, gew. t. *door het geloof.* — *geregtigheid,* heiligheid. De dood van Christus nl. schenkt vergeving, maar eerst nadat de mensch in dien dood van Christus zich zelven als strafschuldig, en God als heilig en regtvaardig erkend heeft. — *wegens het voorbij laten gaan*, het ongestraft laten; Stv. verkeerdelijk *door de vergeving.* De ap. schijnt hier hetzelfde te bedoelen als wat hij zegt Hand. XVII. 30, *de tijden der onwetendheid*

in dezen tijd, opdat hij regtvaardig zij,
en hem, die gelooft, regtvaardig make.
27 Waar is dan de roem? Hij is uit-
gesloten. Door welke wet? die der wer-
ken? Neen, maar door de wet des ge-
loofs. 28 Wij meenen dan, dat de mensch
geregtvaardigd wordt door geloof, zonder
werken der wet. 29 Of is God een God
der Joden alleen? niet ook der heide-
nen? Ja, ook der heidenen; 30 naar-
dien het dezelfde God is, die de be-
snijdenis regtvaardigen zal uit geloof,
en de voorhuid door het geloof. 31 Doen
wij dan de wet te niet door het geloof?
Dat zij verre! maar wij bevestigen
de wet.

De regtvaardiging door het geloof, op-
gehelderd door het voorbeeld van Abraham.

IV. 1 Wat zullen wij dan zeggen,
dat onze vader Abraham naar het vleesch
verworven heeft? 2 Want indien Abraham
uit werken geregtvaardigd is, zoo heeft
hij roem, maar niet jegens God. 3 Wat
toch zegt de schrift? E n A b r a h a m
g e l o o f d e G o d , e n h e t w e r d h e m
t o e g e r e k e n d v o o r g e r e g t i g h e i d .
4 Hem nu, die werkt, wordt het loon
niet toegerekend naar genade, maar naar
schuld. 5 Doch hem, die niet werkt,
maar gelooft aan dien, die den godde-
looze regtvaardigt, wordt zijn geloof
voor geregtigheid toegerekend. 6 Gelijk
ook David den mensch zalig spreekt,
wien God geregtigheid toerekent zonder
werken: 7 Z a l i g z i j , w i e r o n g e -
r e g t i g h e d e n v e r g e v e n , e n w i e r
z o n d e n b e d e k t z i j n ! 8 Z a l i g d e
m a n , w i e n d e H e e r d e z o n d e n i e t
t o e r e k e n t !
9 Deze zaligspreking dan, betreft zij
de besnijdenis, of ook de voorhuid?
Wij zeggen namelijk, dat aan Abraham
het geloof werd toegerekend voor ge-
regtigheid. 10 Hoe dan werd het hem
toegerekend? toen hij in de besnijdenis
was, of in de voorhuid? Niet in de
besnijdenis, maar in de voorhuid. 11 En
hij ontving het teeken der besnijdenis
als een zegel der geregtigheid van het
geloof, dat hij in de voorhuid had be-
toond; opdat hij een vader zou zijn
van allen, die in de voorhuid gelooven;
opdat ook hun de geregtigheid zou wor-
den toegerekend, — 12 alsmede een vader
der besnijdenis, voor hen, die niet al-
leen de besnijdenis hebben, maar die
ook wandelen in de voetstappen van
het geloof, dat onze vader Abraham in
de voorhuid heeft betoond.
13 Immers niet door de wet kwam
de belofte aan Abraham of aan zijn
zaad, dat hij een erfgenaam der wereld
zou zijn, maar door de geregtigheid des
geloofs. 14 Want indien zij, die de wet
hebben, erfgenamen zijn, zoo is het ge-
loof verijdeld, en de belofte te niet ge-
daan. 15 Want de wet werkt toorn:
immers waar geene wet is, daar is ook
geene overtreding. 16 Daarom is de erfe-
nis uit geloof, opdat zij naar genade
zij; ten einde de belofte vast zij voor

---

28 (Gal. II. 16). — 30 (Ef. IV. 6). — **IV.** 3 (Gen. XV. 6, Gal. III. 2, Jac. II. 23). — 7, 8 (Ps. XXXII. 1, 2).— 11 (Gen. XVII. 11). — 13 (Gen. XXII. 17). — 14 (Gal. III. 18). — 15 (V. 13, 20).

---

voorbijziende. — 26. *regtvaardig zij*, als regtvaardig (heilig) openbaar worde. — *regtvaardig make*, voor een regtvaardige verklare, door zijne genade in Christus. — *die gelooft*, gew. t. *die aan Jezus gelooft.* — 27. *wet*, regel, rigtsnoer. — 29. *niet ook*, gew. t. *en niet ook.* — 31. *Doen wij dan de wet te niet*, de wet, die werken eischt. — *wij bevestigen de wet*, juist door te leeren, dat niemand door haar geregtvaardigd kan worden; want daardoor erkennen wij den wijden omvang harer eischen. — IV. 1. *Wat*, welke geregtigheid (v. 2). — *naar het vleesch*, naar vleeschelijke, menschelijke wijze; and. anders. Er schijnt iets dergelijks bedoeld te worden als wat in het volg. vers voorkomt: *uit werken.* — 2. *Want.* Men vulle voor dit *want* in de gedachte *niets* in, als antwoord op de vraag in het voorg. vers. — *heeft hij roem*, tegenover menschen. — 5. *die niet werkt*, aan zijne werken geene verdienste toeschrijft. — 9. *de besnijdenis, of ook de voorhuid*, de Joden, of ook de Heidenen. — 10. *Niet*, enz. De verzekering nl. aang. de toerekening des geloofs komt in de schrift eerder voor dan het bevel aang. de besnijdenis. — 11. *die in de voorhuid gelooven*, die onbesneden zijnde gelooven. — 13. *zijn zaad*, zijne nakomelingschap. — *dat hij*, en zijn zaad. — *erfgenaam*, bezitter, beheerscher. — *der wereld.* De ap. volgt de in zijnen tijd gewone opvatting van de belofte aang. het bezit van het land Kanaän als eene belofte van het bezit der wereld, en heeft daarbij het oog op de onderwerping der gansche wereld aan Christus en de zijnen (het ware Israël); vgl. VIII. 17, II. Tim. II. 12, I Cor. XV. 24. — 14. *indien — zijn*, indien het bezit der wet op zich zelf voldoende is om erfgenaam te zijn. — 15. *de wet werkt toorn*, daar allen haar overtreden. — 16. *is de erfenis*, is hier ingevuld volg. v. 14. — *het gansche zaad*, de gansche (geestelijke) nakome-

het gansche zaad, niet voor dat alleen,
't welk de wet heeft, maar ook voor dat,
't welk het geloof heeft van Abraham.
En deze is een vader van ons allen —
17 gelijk geschreven staat: Tot een
vader van vele volken heb ik u
gesteld —, voor het aangezigt van
dien God, dien hij geloofde, die de
dooden levend maakt, en roept hetgeen
niet is, alsof het is. 18 Want tegen hoop
op hoop geloofde hij, dat hij een vader
van vele volken zou worden, volgens
hetgeen gezegd was: Zóó zal uw zaad
zijn. 19 En niet verzwakkende in het ge-
loof, lette hij niet op zijn eigen verstorven
ligchaam, als zijnde hij omtrent honderd
jaren oud, noch op de versterving van
Sara's moederschoot. 20 Neen, aan de
belofte Gods twijfelde hij niet door on-
geloof, maar hij werd krachtig in het
geloof en gaf Gode eer, 21 als ten volle
overtuigd, dat hetgeen hij heeft beloofd,
hij magtig is het ook te doen. 22 Daar-
om werd het hem ook toegerekend
voor geregtigheid. 23 En dat het hem
werd toegerekend, het werd geschreven
niet alleen om zijnent-, 24 maar ook
om onzentwil, daar het ook ons zal
toegerekend worden, zoo wij gelooven
aan dien, die Jezus, onzen Heer uit
de dooden heeft opgewekt; 25 hem, die
is overgeleverd om onze zonden, en
opgewekt om onze regtvaardiging.

Vruchten der regtvaardiging: vrede, hoop, bewustheid van Gods liefde, verzoening.

V. 1 Daar wij dan geregtvaardigd
zijn uit geloof, hebben wij vrede met
God door onzen Heer Jezus Christus,
2 door wien wij ook den toegang ver-
kregen hebben tot deze genade, waarin
wij staan, en roemen op de hope der
heerlijkheid Gods. 3 En dit niet alleen,
maar wij roemen ook in de verdruk-
kingen; wetende dat de verdrukking
volharding werkt, 4 en de volharding
beproefdheid, en de beproefdheid hope.
5 De hoop nu beschaamt niet, dewijl
de liefde Gods in onze harten is uit-
gestort door den heiligen geest, die ons
gegeven is. 6 Want toen wij nog krach-
teloos waren, is Christus te zijner tijd
voor goddeloozen gestorven. 7 Naauwe-
lijks toch zal iemand voor een regtvaar-
dige sterven; want voor den goede
heeft welligt iemand ook den moed te
sterven. 8 Maar God toont zijne liefde
jegens ons daarin, dat Christus voor
ons gestorven is, toen wij nog zon-
daars waren. 9 Veelmeer dan, daar
wij nu geregtvaardigd zijn door zijn
bloed, zullen wij door hem behouden
worden van den toorn. 10 Want in-
dien, toen wij vijanden waren, wij met
God verzoend zijn door den dood zijns
Zoons, veelmeer, nu wij verzoend zijn,
zullen wij behouden worden door zijn
leven; 11 en dit niet alleen, maar zoo-
dat wij zelfs roemen in God, door on-
zen Heer Jezus Christus, door wien wij
nu de verzoening ontvangen hebben.

Vergelijking van Christus met Adam. — Van den laatste is uitgegaan zonde en dood, van den eerste gaat uit geregtigheid en leven.

12 Daarom, gelijk de zonde door
éénen mensch de wereld is ingegaan, en
door de zonde de dood, en hij zoo tot
alle menschen is doorgegaan, dewijl al-
len gezondigd hebben —. 13 Want tot
op de wet was er zonde in de wereld,
maar zonde wordt niet toegerekend als
er geene wet is. 14 Evenwel heeft de

---

17 (Gen. XVII. 4). — 18 (Gen. XV. 5). — 19—21 (Jh. VIII. 56, Hebr. XI. 12, 17, 18). — 23 (XV. 4). — **V.** 1 (v. 9, 10). — 2 (Ef. II. 18, Jh. XIV. 6, Rom. VIII. 18). — 3—5 (Rom. VIII. 28, 31—39, Hebr. XII. 9—11, Jac. I. 2, 3). — 6 (1 Petr. III. 18). — 8 (Ef. II. 4, 5). — 10 (XI. 28). — 12 (Gen. III. 6, II. 17, 1 Cor. XV. 21, 22). — 13 (IV. 15).

---

lingschap. — *van ons allen*, van allen, die gelooven, zoo Heidenen als Joden. — 17. *voor het aangezigt van dien God*, in de oogen, naar het oordeel van dien God. — 19. *verstorven*, gew. t. *reeds verstorven*. — 20. *en gaf G. eer, als*, gew. t. *gevende Gode eer, en*. — 23. *om zijnentwil*, om hem getuigenis te geven. — 25. *opgewekt om onze regtv*. De regtvaardiging heeft haren *grond* in den dood van Christus (III. 25, V. 9), maar verkrijgt eerst volle *zekerheid* door zijne opstanding. — V. 2. *tot deze genade*, gew. t. *door het geloof, tot deze genade*. — *op de hope der*, in de hope op de. — 5. *de liefde Gods*, de bewustheid van Gods liefde. — 6. *krachteloos*, onvermogend om ons zelve uit de ellende der zonde te verlossen. — *te zijner tijd*, ten bepaalden tijde, toen de *volheid des tijds* gekomen was (Gal. IV. 4). — 7. *voor den goede*, voor iemand, die anderen door weldaden aan zich verpligt heeft. — 10. *vijanden*, vgl. *goddeloozen*, v. 6, *zondaars*, v. 8. — 12. *Daarom, gelijk*. Het tweede lid der vergelijking is door den ap. weggelaten. And. vertalen met eene kleine invulling: *Daarom is het, gelijk* (Mt. XXV. 14, Mr. XIII. 34, Gal. III. 6). *hij*, gew. t. *de dood*. — *zoo*, dien ten gevolge. — *dewijl* (II Cor. V. 4), Stv. ver-

dood van Adam tot Mozes geheerscht
ook over hen, die niet gezondigd had-
den in gelijkheid aan de overtreding
van Adam, die een voorbeeld is des-
genen, die komen zal. 15 Maar gelijk
de overtreding, niet zóó is ook de ge-
nadegift; want indien door des éénen
overtreding velen gestorven zijn, veel-
meer is de genade Gods en de gave
in de genade des éénen menschen Je-
zus Christus overvloedig geworden voor
velen. 16 En gelijk door éénen, die ge-
zondigd heeft, niet zóó is de gave;
want het oordeel is uit éénen tot ver-
oordeeling, maar de genadegift is uit
vele overtredingen tot regtvaardiging.
17 Immers indien door ééne overtreding
de dood geheerscht heeft door den éénen,
veelmeer zullen zij, die den overvloed
der genade en der gave der geregtig-
heid ontvangen, in het leven heerschen
door den éénen Jezus Christus. 18 Der-
halve, gelijk door ééne overtreding over
alle menschen gekomen is veroordeeling,
zoo komt ook door ééne geregtigheid
over alle menschen regtvaardiging des
levens. 19 Want, gelijk door de onge-
hoorzaamheid des éénen menschen velen
tot zondaars gesteld zijn, zoo zullen ook
door de gehoorzaamheid des éénen ve-
len tot regtvaardigen gesteld worden.
20 De wet nu is daarbij gekomen, op-
dat de overtreding te meerder zou wor-
den. Doch waar de zonde te meerder
werd, daar is de genade meer dan
overvloedig geworden; 21 opdat, gelijk
de zonde geheerscht heeft door den
dood, zoo ook de genade heersche door
geregtigheid ten eeuwigen leven, door
Jezus Christus, onzen Heer.

De regtvaardiging door genade leidt niet tot zondigen, maar tot heiliging; want de christen is in de gemeenschap met Christus voor de zonde gestorven en een dienstknecht der geregtigheid geworden.

VI. 1 Wat zullen wij dan zeggen?
Zullen wij bij de zonde blijven, opdat
de genade te meerder worde? 2 Dat zij
verre! Wij, die der zonde gestorven zijn,
hoe zullen wij nog in haar leven? 3 Of
weet gij niet, dat zoovele wij gedoopt
zijn tot Christus Jezus, wij tot zijnen
dood zijn gedoopt? 4 Wij zijn dan met
hem begraven door den doop tot den
dood, opdat, gelijk Christus uit de doo-
den is opgewekt door de heerlijkheid
des Vaders, zoo ook wij in nieuwheid
van leven wandelen. 5 Want indien wij
naauw verbonden zijn met de gelijkheid
aan zijnen dood, wij zullen het immers
ook zijn met zijne opstanding; 6 dit
wetende, dat onze oude mensch mede-
gekruisigd is, opdat het ligchaam der

---

17 (2 Tim. II. 12, Openb. XX. 4). — 20 (Gal. III. 19, Rom. VII. 7—11). — **VI.** 1 (III. 8). — 2 (v. 11). — 3 (Gal. III. 27). — 4 (Col. II. 12, Ef. IV. 23, 24). — 5 (VIII. 11). — 6 (Gal. II. 20).

---

keerdelijk: *in den welken.* — 14. *in gelijkheid aan de overtreding van Adam*, die tegen een *stellig* gebod zondigde. — 15. *Maar — genadegift* De overtreding van Adam komt niet in vergelijking met de genadegift Gods (de regtvaardiging in Christus); want de laatste heeft meer heil aangebragt dan de eerste kwaad. — *overvloedig*, rijk aan zegen. — 16. *En gelijk.* Men vulle hier in de gedachte *hetgeen ontstaan is* in, en vergelijke het begin van v. 15. — *het oordeel*, de straf, nl. de dood (v. 12, 17). — *uit... uit*, ten gevolge van. — *éénen*, mensch, die gezondigd had (v. 12, 16). — *is... tot veroordeeling*, is geworden eene veroordeeling (eene straf) voor alle menschen (v. 18). — *uit vele overtredingen*, omdat nl. eerst ten gevolge van die vele overtredingen Gods genade, die den zondaar in Christus regtvaardigt, zich openbaren kon. — 17. *door ééne overtreding*, gew. t. *door des éénen overtreding* (v. 15). — 18. *ééne geregtigheid*, ééne daad van geregtigheid, de gehoorzaamheid door Jezus bewezen in zijnen dood (v. 19). — *regtvaardiging des levens*, regtvaardiging, die van dood en ellende verlost, en leven schenkt. — 19. *tot zondaars gesteld zijn*, zondaars geworden zijn (v. 12). — 20. *daarbij gekomen*, bij de zonde. — *opdat de overtreding te meerder zou worden.* Wat het *gevolg* was van des menschen zonde, stelt de ap. hier voor als *doel.* Het was nl. de wil van God, die ook de zonde der menschen aan de bereiking zijner oogmerken dienstbaar maakt, dat eerst de zonde in al hare kracht zich vertoonen zou, opdat daarna zijne genade in Chr. zich des te heerlijker zou kunnen openbaren. — VI. 3. *tot Chr. J.*, in betrekking tot Chr. J., om door het geloof met hem in gemeenschap te staan. — *tot zijnen dood*, in betrekking tot zijnen dood, om met dien dood in gemeenschap te staan, zoodat onze oude mensch sterft, gelijk Christus gestorven is. — 4. *begraven*, eene zinspeling op de toediening van den doop door onderdompeling. — *de heerlijkheid*, de kracht (1 Cor. VI. 14). — *zoo ook wij*, enz. In gemeenschap met den opgewekten Heer, staat de christen op tot een nieuw, Gode geheiligd leven. — 5. *naauw verbonden*, eigl. *zamengegroeid.* — *met de gelijkheid aan zijnen dood.* nl. door den doop tot zijnen dood (v. 3, 4), zoodat wij der zonde afsterven, gelijk hij voor de

zonde te niet gedaan worde, ten einde
wij de zonde niet meer dienen. [7] Want
die gestorven is, is ontslagen van de
zonde. [8] Indien wij nu met Christus
gestorven zijn, zoo gelooven wij, dat
wij ook met hem zullen leven, [9] we-
tende dat Christus, nadat hij uit de
dooden is opgewekt, niet meer sterft:
de dood heerscht niet meer over hem.
[10] Want wat hij gestorven is, is hij éénmaal der zonde gestorven; en wat hij
leeft, leeft hij Gode. [11] Zoo ook gij, be-
schouwt u als voor de zonde dood,
maar Gode levend in Christus Jezus.
[12] Dat dan de zonde niet heersche in
uw sterfelijk ligchaam, om zijne begeer-
lijkheden te gehoorzamen. [13] En biedt
uwe leden niet als werktuigen der on-
geregtigheid aan de zonde aan, maar
biedt u zelve Gode aan als uit de doo-
den levend geworden, en uwe leden Gode
als werktuigen der geregtigheid. [14] Want
de zonde zal over u niet heerschen:
immers gij zijt niet onder de wet,
maar onder de genade.

[15] Wat dan nu? Zullen wij zondigen,
omdat wij niet onder de wet, maar
onder de genade zijn? Dat zij verre!
[16] Weet gij niet, dat wien gij u als
dienstknechten aanbiedt tot gehoorzaam-
heid, gij dienstknechten zijt desgenen,
dien gij gehoorzaamt, óf der zonde tot
den dood, óf der gehoorzaamheid tot
geregtigheid? [17] Doch Gode zij dank,
dat gij dienstknechten der zonde waart,
maar van harte gehoorzaam geworden
zijt aan den inhoud der leer, aan wel-
ken gij zijt overgeleverd, [18] en dat gij,
van de zonde vrijgemaakt, dienstbaar
geworden zijt aan de geregtigheid. —
[19] Ik spreek menschelijkerwijze, om de
zwakheid uws vleesches. — Gelijk gij
namelijk uwe leden als dienstknechten
aangeboden hebt aan de onreinheid en
de ongeregtigheid tot ongeregtigheid,
zoo biedt nu uwe leden als dienstknech-
ten aan de geregtigheid aan tot heili-
ging. [20] Want toen gij dienstknechten
der zonde waart, waart gij vrij wat de
geregtigheid betreft. [21] Welke vrucht
hadt gij dan toen? Dingen, waarover
gij thans u schaamt; want het einde
van die dingen is de dood. [22] Nu ech-
ter van de zonde vrijgemaakt, en Gode
dienstbaar geworden, hebt gij uwe vrucht
tot heiliging; en het einde, eeuwig le-
ven. [23] Want de bezoldiging der zonde
is de dood, maar de genadegift Gods is
eeuwig leven in Christus Jezus, onzen
Heer.

De christen vrij van de wet.

VII. [1] Of weet gij niet, broeders! —
want ik spreek tot dezulken, die de wet
kennen — dat de wet over den mensch
heerscht, zoo langen tijd hij leeft?
[2] Immers de gehuwde vrouw is aan den
levenden man gebonden door de wet;
maar sterft de man, zij is dan ontsla-
gen van de wet des mans. [3] Derhalve
zal zij bij het leven van den man eene
overspeelster heeten, zoo zij eens ande-
ren mans wordt; maar sterft de man,
zij is dan vrij van de wet, zoodat zij
geene overspeelster is, als zij eens an-
deren mans wordt. [4] Zoo zijt dan ook
gij, mijne broeders! voor de wet ge-
dood door het ligchaam van Christus,
ten einde gij eens anderen zoudt wor-
den, desgenen, die uit de dooden is op-
gewekt; opdat wij Gode vrucht dragen.
[5] Want toen wij in het vleesch waren,
werkten in onze leden de zondige lusten,
die door de wet worden opgewekt, om

---

7 (1 Petr. IV. 1). — 8 (2 Tim. II. 11). — 9 (Openb. I. 18). — 10 (Hebr. IX. 28). — 13 (XII. 1). — 16 (Jh. VIII. 34, 2 Petr. II. 19). — 18 (Jh. VIII. 32, 36). — 21 (VII. 5). — 23 (V. 12, Jac. I. 15). — **VII.** 4 (Gal. II. 19, 20).

---

zonde gestorven is (v. 10). — 7. *ontslagen*, eigl. *geregtvaardigd*, vrijgesproken (daar hij, van het ligchaam verlost, niet meer zondigt). — 10. *der zonde*, ten aanzien van de zonde. — 11. *beschouwt — voor de zonde*, gew. t. *houdt het daarvoor, dat gij dood zijt voor de zonde*. — *in Chr. J.* gew. t. *in Chr. J. onzen Heer*. — 12. *om zijne — gehoorzamen*, gew. t. *om haar te gehoorzamen in deszelfs begeerlijkheden*. — 16. *der zonde tot den dood*, der zonde, die leidt tot dood en ellende. De ap. bezigt hier, gelijk meermalen, het woord *dood* zonder lidwoord, waardoor duidelijker uitkomt, dat hij bij *dood* niet alleen denkt aan den dood als zoodanig, maar tevens aan ellende na den dood en aan allerlei ellende in het algemeen. — *der gehoorzaamheid*, aan God. — 21. *Welke vrucht*, enz. Welke waren de vruchten, de gevolgen van uwe dienstbaarheid aan de zonde? — *Dingen*, zulke handelingen. — VII. 4. *voor de wet gedood*, daar gij dood zijt voor de zonde (v. 2, 11). — *door het ligchaam van Chr.*, dat gedood is. — 5. *toen wij in het*

den dood vrucht te dragen. 6 Nu echter zijn wij ontslagen van de wet, daar wij gestorven zijn voor hetgeen, waarin wij werden vastgehouden; zoodat wij dienen in nieuwheid van geest, en niet in oudheid van letter.

De wet de onschuldige aanleiding tot zonde.

7 Wat zullen wij dan zeggen? Is de wet zonde? Dat zij verre! Maar de zonde zou ik niet gekend hebben dan door de wet; want ook van de begeerlijkheid zou ik niet geweten hebben, indien de wet niet zeide: Gij zult niet begeeren. 8 Maar de zonde, aanleiding krijgende, heeft door het gebod allerlei begeerlijkheid in mij gewerkt; want zonder wet is de zonde dood. 9 Ik nu leefde eens zonder wet; doch toen het gebod kwam, werd de zonde levend, 10 maar ik stierf; en het gebod, dat ten leven was, het werd mij ten doode bevonden. 11 Want de zonde, aanleiding krijgende, heeft door het gebod mij verleid, en door hetzelve mij gedood. 12 Zoo is dan de wet heilig, en het gebod heilig en regtvaardig en goed. 13 Is dan het goede mij de dood geworden? Dat zij verre! maar de zonde: opdat zij als zonde openbaar zou worden, dewijl zij door het goede mij den dood werkt; opdat de zonde uitermate zondig zou worden door het gebod.

14 Wij weten namelijk, dat de wet geestelijk is; maar ik ben vleeschelijk, verkocht onder de zonde. 15 Want wat ik werk, begrijp ik niet; want ik doe niet wat ik wil, maar wat ik haat, dat doe ik. 16 Indien ik nu datgene doe, wat ik niet wil, zoo stem ik der wet toe, dat zij goed is. 17 Doch nu werk ík het niet meer, maar de zonde, die in mij woont. 18 Ik weet namelijk, dat er in mij, dat is, in mijn vleesch, geen goed woont; want het willen ligt mij voor de hand, maar het werken van het goede niet. 19 Want ik doe niet wat ik wil, het goede, maar wat ik niet wil, het kwade, dat doe ik. 20 Indien ik nu datgene doe, wat ik niet wil, zoo werk ík het niet meer, maar de zonde, die in mij woont. 21 Ik vind derhalve in mij deze wet, dat, als ik het goede wil doen, het kwade mij voor de hand ligt. 22 Want naar den inwendigen mensch heb ik lust aan de wet Gods, 23 maar ik zie in mijne leden eene andere wet, die strijd voert tegen de wet mijns gemoeds, en mij tot gevangene maakt van de wet der zonde, die in mijne leden is. 24 Ik ellendig mensch! wie zal mij bevrijden van het ligchaam dezes doods? 25 Gode zij dank door Jezus Christus, onzen Heer! — 26 Derhalve, ik zelf dien wel met het gemoed de wet Gods, maar met het vleesch de wet der zonde.

De christen vervult de wet Gods, omdat de geest van Christus in hem is. — De christen een kind Gods. — De christen niet ontmoedigd door het lijden dezes tijds, daar hij weet, dat alles hem ten goede medewerkt.

VIII. 1 Zoo is er dan nu geene ver-

6 (2 Cor. III. 6). — 7 (Ex. XX. 17). — 8 (V. 20). — 15, 21 (Gal. V. 17).

vleesch waren, toen het vleesch, en niet de geest, het beginsel van ons leven was. — 6. *voor hetgeen*, nl. voor de wet. — *vastgehouden*, als gevangenen. — *in oudheid der letter*, in het oude (vorige) leven naar de geschreven wet van Mozes. — 7—26. Dat de ap. hier een toestand schildert, waaruit de christen door zijnen Heer verlost is, blijkt uit v. 25 en VIII. 2—4; — dat hij ook zelf eens in dien toestand heeft verkeerd, geeft hij te kennen door steeds in den eersten persoon te spreken; — en dat hij dien toestand zoo min voor zich zelven als voor iemand anders als *geheel* voorbijgegaan beschouwt, mag men afleiden uit den tegenwoordigen tijd, dien hij hier telkens bezigt. — 7. *zonde*, zondig? Neen, zij is *heilig* (v. 12). — 8. *is de zonde dood*, leeft, werkt de zonde niet. — 9. *Ik nu leefde eens zonder wet*, in den tijd der jeugd, toen ik aan de wet nog weinig dacht, en zij als 't ware voor mij niet bestond. — *toen het gebod kwam*, toen ik in rijperen leeftijd aan de wet en hare eischen met ernst begon te denken. — 10. *stierf*, werd als het eigendom des doods. — 11. *verleid*, tot overtreding. — 14. *geestelijk is*, zoodat alleen de geestelijke mensch haar volbrengen kan. — *verkocht onder de zonde*, als een slaaf verkocht en onder de magt der zonde. — 15. *wat ik werk*, *begrijp ik niet*. In hetgeen ik doe, ben ik mij zelven als een raadsel. — *wat ik wil*, gew. t. *datgene*, *wat ik wil*. — 18. *ligt mij voor de hand*, eigl. *ligt bij mij*. — *niet*, gew. t. *vind ik niet*. — 21. *wet*, hier, gelijk v. 23, 25, VIII. 2, in de beteek. van *innerlijke wet*, *regel*. — 24. *het ligchaam dezes doods*, dit ligchaam, dat door de zonde dezen dood en deze ellende (v. 9—13) mij aanbrengt; vgl. *het ligchaam der zonde*, VI. 6. — 25. *Gode zij dank*, gew. t. *Ik dank God*. — VIII. 1. *die in Chr. J. zijn*, met Christus in gemeenschap

oordeeling voor hen, die in Christus
Jezus zijn; 2 want de wet van den geest
des levens heeft in Christus Jezus mij
vrijgemaakt van de wet der zonde en
des doods. 3 Want — wat der wet onmogelijk was, dewijl zij krachteloos was
door het vleesch — God heeft, door
zijnen Zoon te zenden in gelijkheid aan
het zondig vleesch, en dat om der zonde
wil, in het vleesch de zonde veroordeeld,
4 opdat de inzetting der wet
vervuld zou worden in ons, die niet
naar het vleesch wandelen, maar naar
den geest.
5 Want die vleeschelijk zijn,
bedenken wat des vleesches is; maar
die geestelijk zijn, wat des geestes is.
6 Want het bedenken des vleesches is
de dood, maar het bedenken des geestes leven en vrede.
7 Immers het bedenken des vleesches is vijandschap tegen God; want aan de wet Gods onderwerpt het zich niet, ja, kan dit ook
niet.
8 Zij nu, die vleeschelijk zijn,
kunnen Gode niet behagen.
9 Doch gij
zijt niet vleeschelijk, maar geestelijk,
indien namelijk Gods geest in u woont.
Maar indien iemand Christus' geest niet
heeft, die behoort hem niet toe.
10 Doch
indien Christus in u is, zoo is wel het
ligchaam dood om der zonde wil, maar
de geest is leven om der geregtigheid
wil.
11 En indien in u woont de geest
desgenen, die Jezus uit de dooden heeft
opgewekt, zoo zal hij, die Christus
uit de dooden heeft opgewekt, ook uwe
sterfelijke ligchamen levend maken door
zijnen geest, die in u woont.

12 Derhalve, broeders! wij zijn schuldenaars, niet van het vleesch, om naar
het vleesch te leven.
13 Want indien
gij naar het vleesch leeft, gij zult sterven; maar indien gij door den geest de
handelingen des vleesches doodt, gij zult
leven.
14 Want zoovelen door Gods geest
geleid worden, die zijn zonen Gods.
15 Want gij hebt niet ontvangen een
geest van dienstbaarheid, om wederom
te vreezen; maar gij hebt ontvangen
een geest van zoonschap, in welken wij
roepen: Abba, Vader!
16 Die geest zelf
getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn.
17 En indien kinderen,
dan ook erfgenamen, erfgenamen van
God, en mede-erfgenamen van Christus;
indien wij namelijk met hem lijden,
opdat wij ook met hem verheerlijkt
worden.

18 Want ik houd het er voor, dat het
lijden dezes tijds niet opweegt tegen de
heerlijkheid, die aan ons geopenbaard
zal worden.
19 Immers het reikhalzend
verlangen der schepping wacht op de
openbaring der zonen Gods.
20 Want
de schepping is der ijdelheid onderworpen, niet vrijwillig, maar om diens wil,
die haar daaraan onderworpen heeft;

VIII. 2 Gal. V. 1, Jh. VIII. 36). — 3 (Gal. III. 21, Hebr. IV. 15). — 6 (V. 12, VI. 21). — 7 (Jac. IV. 4). — 9 (1 Cor. III. 16). — 11 (VI. 4, 5, 1 Cor. VI. 14). — 14—17 (Gal. IV. 3—7), 14 (Jh. I. 12), 17 (2 Tim. II. 11, 12). — 18 (2 Cor. IV. 17). — 19—22 (2 Petr. III. 12, 13, Openb. XXI).

---

staan, hem *toebehooren*, zijnen *geest hebben* (v. 9); gew. t. *die in Chr. J. zijn*, *die niet naar het vleesch wandelen*, *maar naar den geest* (v. 4). — 2. *de wet van den geest des levens*, de *wet* (regel, rigtsnoer voor het inwendige leven, III. 27), mij gegeven door den *geest* (den geest Gods, die van Christus uitgaat, v. 9), die tot waarachtig *leven* leidt. — 2. *heeft in Chr. J.* Stv. en and. voegen *in Chr. J.* bij *des levens*. — *de wet der zonde en des doods*, de gebiedende magt (VII. 23, 25) der zonde, die tot den dood leidt (VII. 24). — 3. *krachteloos*, onvermogend om de zonde te veroordeelen. — *in gelijkheid aan het zondig vleesch*, in een ligchaam, gelijk aan het onze, zoodat hij daardoor ook aan verzoeking blootstond (Hebr. IV. 15). — *om der zonde wil*, in betrekking tot de zonde. — *in het vleesch*, waarin de zonde tot dusver hare magt oefende. — *veroordeeld*, als eene overwonnene gevonnisd en van hare magt beroofd (Jh. XII. 31, XVI. 11). — 4. *de inzetting*, de eisch. — *vervuld*, volbragt. — 5. *bedenken wat*, hun denken en trachten is gerigt op. — 6. *is de dood*, leidt tot dood en ellende. — 10. *dood om der zonde wil*, aan den dood als prijs gegeven om den wil der zonde, die in het ligchaam woont (VII. 24). — *om der geregtigheid wil*, wegens de geregtigheid, die gij nu volbrengt (v. 4). — 11. *levend maken*, bezielen met een nieuw leven, dat door geen dood verbroken wordt. — 15. *een geest van dienstbaarheid*, gelijk die des O. V. — *zoonschap*, letterl. *zoon-stelling*, stelling, aanneming tot zonen. Dat evenwel de ap. met dit woord niet de *daad* van aanneming wil aanduiden, maar den *toestand*, die de *vrucht* is der aanneming, blijkt daaruit, dat hij het verbindt met *geest*, en als tegenstelling laat voorafgaan: *geest van dienstbaarheid*. — *Abba*, d. i. *Vader*. — 19. *der schepping*, van alles, wat bestaat of leeft, in tegenstelling met den mensch (Jez. XI. 6—9, LXV. 17—25, Openb. XXI); Stv. en and. *van het schepsel*, van het menschdom. — 20. *ijdelheid*, vergankelijkheid.

op hope 21 dat ook zij, de schepping,
van de dienstbaarheid der vergankelijk-
heid zal worden vrijgemaakt tot de vrij-
heid van de heerlijkheid der kinderen
Gods. 22 Want wij weten, dat de gan-
sche schepping te zamen zucht en te
zamen als in arbeid is tot nu toe. 23 En
dit niet alleen, maar ook wij, die de
eerstelingen des geestes hebben, ook wij
zuchten bij ons zelve, wachtende op
het zoonschap, de verlossing onzes lig-
chaams. 24 Want wij zijn behouden in
hope. Eene hoop nu, die men ziet, is
geene hoop; want wat iemand ziet,
waarom zou hij het nog hopen? 25 Doch
indien wij hopen wat wij niet zien,
zoo wachten wij het af met volharding.

26 En desgelijks komt ook de geest
onze zwakheid te hulp. Want hoe wij
zullen bidden gelijk het behoort, weten
wij niet; maar de geest zelf bidt voor
ons met onuitsprekelijke verzuchtingen.
27 En hij, die de harten doorvorscht, weet
wat de meening des geestes is, dat hij
bij God voor de heiligen bidt. 28 En
wij weten, dat hun, die God liefheb-
ben, alles ten goede medewerkt, hun,
die naar zijn voornemen geroepenen zijn.
29 Want die hij te voren heeft gekend, die
heeft hij ook te voren bestemd om ge-
lijkvormig te zijn aan het beeld van
zijnen Zoon, opdat hij een eerstgeborene
zij onder vele broederen. 30 En die hij
te voren heeft bestemd, die heeft hij
ook geroepen; en die hij heeft geroe-
pen, die heeft hij ook geregtvaardigd;
en die hij heeft geregtvaardigd, die
heeft hij ook verheerlijkt.

31 Wat zullen wij dan hiertoe zeggen?
Indien God voor ons is, wie zal tegen
ons zijn? 32 Hij, die zelfs zijn eigen Zoon
niet heeft gespaard, maar voor ons al-
len hem heeft overgegeven: hoe zal hij
niet ook met hem alles ons schenken?
33 Wie zal aanklagt inbrengen tegen uit-
verkorenen Gods? God, die regtvaar-
digt? 34 Wie zal veroordeelen? Chris-
tus, die gestorven, ja nog meer, die
ook opgewekt, die ook aan de regter-
hand Gods is, die ook voor ons bidt?
35 Wie zal ons scheiden van de liefde
van Christus? Verdrukking, of benaauwd-
heid, of vervolging, of honger, of naakt-
heid, of gevaar, of zwaard? 36 gelijk ge-
schreven staat: Om uwentwil wor-
den wij den geheelen dag ge-
dood; wij zijn geacht als slagt-
schapen. 37 Maar in dit alles zijn wij
meer dan overwinnaars door hem, die
ons heeft liefgehad. 38 Want ik ben
overtuigd, dat noch dood, noch leven,
noch engelen, noch overheden, noch
tegenwoordige, noch toekomende dingen,
noch magten, 39 noch hoogte, noch
diepte, noch eenig ander schepsel ons
zal kunnen scheiden van de liefde Gods
in Christus Jezus, onzen Heer.

Over de tijdelijke verwerping der Joden.

(IX—XI.)

Droefheid des apostels over de verwerping der Joden. — Die verwerping is niet in strijd met Gods beloften. — Zij heeft haren grond in Gods vrijen raad, dien de mensch nederig moet eerbiedigen, en is tevens het gevolg van het gedrag der Joden zelve.

IX. 1 Ik zeg de waarheid in Chris-
tus, ik lieg niet, en ook mijn geweten
getuigt met mij in den heiligen geest:
2 er is voor mij eene groote droefheid
en eene onophoudelijke pijn voor mijn
hart. 3 Want ik zou wel wenschen zelf
vervloekt en van Christus gescheiden te

23—25 (2 Cor. V. 4—8). — 28 (V. 3—5). — 29 (Phil. III. 21, Col. I. 18). — 32 (V. 8, Jh. III. 16). — 34 (Hebr VII. 25). — 35 (2 Cor. VI. 4, 5). — 36 (Ps. XLIV. 23). — **IX.** 1 (I. 9, 2 Cor. I. 23, XI. 31, Gal. I. 10). — 3 (Ex. XXXII. 32).

21. *van de dienstbaarh. der vergankelijkheid*, van de dienstbaarheid, die in hare vergankelijkheid gelegen is, omdat nl. de schepping aan de ijdelheid (vergankelijkheid) onderworpen is (v. 20). — *tot de vrijheid der heerlijkh. der k. G.*, om te geraken tot de vrijheid, die de heerlijkh. der k. G. kenmerkt. — 23. *maar ook wij*, gew. t. *maar ook wij zelve*. — *de verlossing onzes ligchaams*, van sterfelijkheid (Phil. III. 21). — 24. *in hope*, and. *door de hope*, die met het geloof verbonden is. — 26. *zwakheid*, gew. t. *zwakheden*. — 27. *de meening* des geestes, met die onuitsprekel. verzuchtingen (v. 26). God nl. weet en verstaat de wenschen onzer harten, ook als wij daarvoor in het gebed geene woorden kunnen vinden. — 28. *alles*, het kwade en het goede beide. — 32. *alles*, alles, wat ons goed en heilzaam is. — 38. *overheden*, geene aardsche, maar hemelsche (Ef. III. 10, Col. II. 15). — *noch tegenw.* — *magten*, gew. t. *noch magten, noch tegenw. noch toek. dingen*. — 39. *hoogte noch diepte*, d. i. misschien: iets, dat in den hemel of dat op aarde is. — IX. 2. *er is*, enz., nl. daarover, dat een deel der Joden verworpen is. — 3. *vervloekt en van Christus gescheiden*, letterl. *een vloek van Christus weg*. Eene krachtige betuiging; de ap. zou voor de

zijn voor mijne broederen, mijne maag-
schap naar het vleesch; 4 die Israëliten
zijn, van wie het zoonschap is en de
heerlijkheid en de verbonden en de wet-
geving en de eeredienst en de beloften,
5 van wie de vaderen zijn, en uit wie
de Christus is, wat het vleesch betreft.
God, die boven allen is, zij geloofd
tot in eeuwigheid! Amen.
6 Doch niet dat het woord Gods
vervallen zou zijn. Want niet die allen
zijn Israël, die uit Israël zijn; 7 en
niet, omdat zij Abrahams zaad zijn,
zijn zij allen kinderen; maar: In Izaäk
zal u zaad genaamd worden:
8 dat is, niet de kinderen des vleesches,
die zijn kinderen Gods, maar de kin-
deren der belofte worden voor zaad ge-
rekend. 9 Want het woord der belofte
is dit: Omtrent dezen tijd zal ik
wederkomen, en Sara zal een
zoon hebben. 10 En dit niet alleen,
maar ook Rebekka, toen zij bij éénen
zwanger was, bij onzen vader Izaäk.
11 Want toen ze nog niet geboren wa-
ren, en geen goed of kwaad gedaan
hadden — opdat het voornemen Gods
naar verkiezing blijven zou, niet uit
werken, maar uit hem, die roept —,
12 werd haar gezegd: De meerdere
zal den mindere dienen; 13 gelijk
geschreven staat: Jakob heb ik lief-
gehad, maar Ezau gehaat.
14 Wat zullen wij dan zeggen? Is er
misschien onregtvaardigheid bij God? Dat
zij verre! 15 Want tot Mozes zegt hij: Ik
zal mij ontfermen over wien ik
mij ontferm, en zal barmhartig
zijn jegens wien ik barmhartig
ben. 16 Derhalve hangt het niet aan
hem, die wil, of die loopt, maar aan
God, die zich ontfermt. 17 Want de
schrift zegt tot Faraö: Juist hiertoe
heb ik u verwekt, dat ik aan u
mijne magt betoone, en dat mijn
naam verkondigd worde op de
gansche aarde. 18 Derhalve over wien
hij wil, ontfermt hij zich, en dien hij
wil, verhardt hij. 19 Gij zult mij dan
zeggen: Waarom berispt hij dan nog?
Wie toch kan zijnen raad wederstaan?
20 Waarlijk, o mensch! wie zijt gij, dat
gij tegen God het antwoord opneemt?
Zal misschien het maaksel tot zijnen
maker zeggen: Waarom hebt gij mij
zóó gemaakt? 21 Of heeft de pottebak-
ker geene magt over het leem, om uit
hetzelfde deeg te maken het ééne vat
tot eere, het andere tot oneere? 22 Wat
nu, indien God, daar hij zijnen toorn
wilde betoonen en zijne magt bekend
maken, met veel langmoedigheid vaten
des toorns, ten verderve toebereid, ge-
dragen heeft, 23 opdat hij tevens be-
kend make den rijkdom zijner heerlijk-
heid over vaten der ontferming, die hij
te voren bereid heeft tot heerlijkheid...?
24 En als dezulke heeft hij ook ons ge-

---

4 (III. 2, Ef. II. 12). — 6—8 (II. 28, 29, Gal. III. 6—9, 29, Lc. III. 8, Jh. VIII. 39), 7 (Gen. XXI. 12, Hebr. XI. 18). — 9 (Gen. XVIII. 10). — 12 (Gen. XXV. 23). — 13 (Mal. I. 2, 3). — 15 (Ex. XXXIII. 19). — 17 (Ex. IX. 16). — 18 (Ex. IV. 21). — 20 (Jęz. XLV. 9).

---

behoudenis der Joden niet alleen zijn leven (II Cor. XI. 15), maar, ware 't mogelijk, zelfs het heil zijner ziel willen geven! Vgl. Mozes' bede: *Delg mij nu uit uw boek!* — 4. *van wie... is*, wien toebehoort. — *het zoonschap. Zonen Gods* was een van de eerenamen der Israëliten (Deut. XIV. 1). — *de heerlijkheid*, de wolk van Gods heerlijkheid. — *de verbonden*, met Abraham, en met het gansche volk. — 5. *de vaderen*, Abraham, Izaäk en Jakob. — *God, die boven allen is*, Stv. en and. *die boven allen God is;* and. *die boven alles is. God* (*zij geloofd*, enz.). — *boven allen*, and. *boven alles.* — 6. *het woord Gods*, Gods belofte. — *vervallen*, te niet gedaan, nl. daardoor, dat een deel der Joden aan het heil in Christus geen deel heeft. — *niet die allen zijn Israël*, de ware Israëliten, wien de belofte geldt, daar deze alleen hun geldt, op wie Gods verkiezing (v. 11) haar wil toepassen, gelijk op Izaäk en Jakob (v. 7—13). — 8. *kinderen des vleesches*, gelijk Ismaël. — 9. *omtrent dezen tijd* (des jaars), over een jaar. — 12. *De meerdere... den mindere*, de eerstgeborene den jongere. — 14—18. De tegenbedenking, dat eene verkiezing Gods, gelijk hij haar voorstelt v. 7—13, onregtvaardig zou zijn, lost de ap. niet op, maar beroept zich eenvoudig op plaatsen der schrift, die zulk eene verkiezing leeren. — 16. *loopt*, zich inspant, gelijk een looper in de renbaan. — 19. *berispt hij dan nog*, eenig mensch wegens ongehoorzaamheid. — 20, 21. Vragen, gelijk die in v. 19, betamen den afhankelijken mensch niet tegenover God, zijnen Heer. — 21. *tot eere*, tot sieraad. — *tot oneere*, tot allerlei dagelijksch gebruik. — 22. *met veel langmoedigheid — toebereid*, gelijk Faraö en de Egyptenaren, die hij eerst nog langen tijd spaarde, en gelijk de Joden, die hij insgelijks langen tijd droeg, eer zij van het heil in Chr. uitgesloten werden. — 23. *vaten der ontferming*, gelijk de Israëliten, die hij redde uit het gevaar, dat bij de Roode zee hen bedreigde, en gelijk de Joden, die hij het heil in Chr. deed verwerven. — 24. *als dezulke*,

roepen, niet alleen uit de Joden, maar
ook uit de heidenen; 25 gelijk hij ook
in Hozea zegt: Wat mijn volk niet
was zal ik mijn volk noemen, en
die niet geliefd was, mijne geliefde.
26 En het zal zijn: aan de
plaats, waar hun gezegd was:
Gij zijt mijn volk niet, daar zullen
zij kinderen des levenden
Gods genaamd worden. 27 En Jezaja
roept over Israël: Al ware het
getal der kinderen Israëls als
het zand der zee, alleen het overblijfsel
zal behouden worden.
28 Want hij volbrengt eene zaak
en bespoedigt haar met geregtigheid;
want eene bespoedigde
zaak zal de Heer op aarde doen.
29 En gelijk Jezaja voorzegd heeft: Indien
de Heer Zebaoth ons geen
zaad had overgelaten, als Sodom
zouden wij geworden zijn,
en aan Gomorra gelijk.

30 Wat zullen wij dan zeggen? Dit:
de heidenen, die niet naar geregtigheid
trachtten, hebben geregtigheid verkregen,
de geregtigheid uit geloof; 31 maar
Israël, dat naar de wet der geregtigheid
trachtte, is tot de wet der geregtigheid
niet gekomen. 32 Waarom? Omdat
zij het niet deden uit geloof, maar
als uit werken der wet. Want zij stieten
zich aan den steen des aanstoots,
33 gelijk geschreven staat: Zie, ik leg
op Sion een steen des aanstoots
en eene rots der ergernis, en die
aan hem gelooft, zal niet beschaamd
worden.

De Joden zoeken in de wet eene geregtigheid, die alleen te vinden is in het geloof.

X. 1 Broeders! de wensch mijns harten
en mijn gebed tot God is voor hen
tot behoudenis. 2 Want ik geef hun
getuigenis, dat zij ijver voor God hebben,
maar niet met verstand. 3 Immers
terwijl zij Gods geregtigheid niet
kennen, en hunne eigene geregtigheid
zoeken vast te stellen, hebben zij aan
de geregtigheid Gods zich niet onderworpen;
4 want het einde der wet is
Christus, tot geregtigheid voor ieder,
die gelooft. 5 Mozes toch beschrijft de geregtigheid
uit de wet: De mensch,
die het doet, zal er door leven.
6 Maar de geregtigheid uit geloof spreekt
aldus: Zeg niet in uw hart: Wie
zal opstijgen ten hemel? dat is,
om Christus af te brengen; 7 of: Wie
zal nederdalen in den afgrond?
dat is, om Christus uit de dooden op
te brengen. 8 Maar wat zegt zij? Nabij
u is het woord, in uwen mond
en in uw hart. Dit is het woord des
geloofs, dat wij prediken. 9 Want zoo
gij met uwen mond Jezus als Heer belijdt,
en met uw hart gelooft, dat God
hem uit de dooden heeft opgewekt, gij
zult behouden worden; 10 want met het
hart gelooft men tot geregtigheid, en
met den mond belijdt men tot behoudenis.
11 De schrift toch zegt: Ieder, die
aan hem gelooft, zal niet beschaamd
worden. 12 Immers er is
geen onderscheid van Jood en van
Griek; want allen hebben denzelfden
Heer, rijk voor allen, die hem aanroepen:
13 want ieder, die den naam
des Heeren aanroept, zal behouden
worden. 14 Hoe dan zullen zij
aanroepen hem, in wien zij niet hebben
geloofd? En hoe zullen zij gelooven
hem, dien zij niet hebben gehoord?
En hoe zullen zij hooren zonder dat
iemand predikt? 15 En hoe zullen er
prediken, zoo er niet gezonden worden?
gelijk geschreven staat: Hoe liefelijk
zijn de voeten dergenen,

25 (Hoz. II. 22). — 26 (Hoz. I. 10, 1 Petr. II. 10). — 27, 28 (Jez. X. 22, 23). — 29 (Jez. I. 9). — 33 (Jez. VIII. 14, XXVIII. 16, 1 Petr. II. 6). — **X.** 2 (Hand. XXII. 3). — 4 (VII. 1—6). — 5 (Lev. XVIII. 5). — 6—8 (Deut. XXX. 12—14). — 11 (IX. 33). — 12 (III. 22, 29, Hand. X. 36). — 13 (Joël II. 32, Hand. II. 21). — 15 (Jez. LII. 7).

als zulke vaten der ontferming (v. 23). — 28. *bespoedigt haar*, bespoedigt hare uitvoering; and. *beslist haar*. — 30. *die niet naar geregtigh. trachtten*, om ware geregtigheid zich weinig bekommerden. — *hebben geregtigheid verkregen*, zoodat het dus niet afhangt van 's menschen willen of loopen (v. 16). — 32. *den steen des aanstoots*, Christus. — 33. *die*, gew. t. *ieder, die*. — *aan hem gelooft*, op hem vertrouwt. — X. 1. *voor hen*, gew. t. *voor Israël*. — 2. *niet met verstand*, eigl. *niet naar kennis, inzigt;* hun ijver gaat niet van regte kennis uit. — 4. *het einde der wet is Christus*, met Chr. neemt de wet (de gansche Mozaïsche bedeeling) een einde (VII. 1—6); and. *het doel der wet is Chr.* — 5. *die het doet*, die doet wat de wet gebiedt. — 6—8. De geregtigheid uit geloof heeft men niet verre te zoeken. In Christus wordt zij aangeboden, en men behoeft alleen in geloof haar aan te

die vrede boodschappen, dergenen, die het goede boodschappen!
[16] Maar niet allen hebben de goede
boodschap gehoorzaamd. Jezaja toch
zegt: Wie heeft geloofd wat hij
van ons hoorde? [17] Derhalve is
het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het woord Gods. [18] Maar, zeg
ik: hebben zij misschien niet gehoord?
Waarlijk, over de gansche aarde
is hunne stem uitgegaan, en naar
de einden der wereld hunne
woorden. [19] Maar, zeg ik: heeft Israël
misschien niet begrepen? Vooreerst zegt
Mozes: Ik zal u naijverig maken
op een niet-volk; op een onverstandig volk zal ik u toornig
maken. [20] En Jezaja verstout zich en
zegt: Ik ben gevonden van hen,
die mij niet zochten; ik ben openbaar geworden aan hen, die naar
mij niet vroegen. [21] Maar van Israël
zegt hij: Den geheelen dag heb
ik mijne handen uitgebreid tot
een ongehoorzaam en tegensprekend volk.

De Joden zijn door God niet verstooten. — Sommigen hunner zijn nu reeds geregtvaardigd door genade. — De val der overigen heeft den Heidenen tot heil gestrekt. — Als de volheid der Heidenen is ingegaan, zal gansch Israël behouden worden.

XI. [1] Ik zeg dan: heeft God misschien zijn volk verstooten? Dat zij
verre! Want ook ik ben een Israëliet,
uit den zade Abrahams, van den stam
Benjamin. [2] God heeft zijn volk niet
verstooten, dat hij te voren gekend
heeft. Of weet gij niet, wat de schrift
zegt van Elia? hoe hij bij God klaagt
over Israël: [3] Heer! uwe profeten
hebben zij gedood, uwe altaren
verwoest, en ik ben alleen overgebleven, en zij zoeken mijn
leven? [4] Maar wat zegt tot hem de
godspraak? Ik heb mij zeven duizend mannen overgehouden, die
de knie voor Baäl niet gebogen
hebben. [5] Zóó bestaat er dan ook in
dezen tijd een overblijfsel naar de verkiezing der genade. [6] Doch indien het
door genade is, zoo is het niet meer
uit werken; anders blijft de genade
geene genade meer. En indien het uit
werken is, zoo is het geene genade
meer; anders is het werk geen werk
meer. [7] Wat dan nu? Wat Israël zoekt,
dat heeft het niet verkregen, maar de
uitverkorenen hebben het verkregen;
en de anderen zijn verstokt geworden,
[8] gelijk geschreven staat: God gaf
hun een geest van bedwelming;
oogen om niet te zien, en ooren
om niet te hooren, tot op den
dag van heden. [9] En David zegt:
Hunne tafel worde hun tot strik
en tot jagt en tot aanstoot en tot
vergelding! [10] Dat hunne oogen
verduisterd worden, en buig
hunnen rug te allen tijde!
[11] Ik zeg dan: hebben zij misschien
gestruikeld, opdat zij vallen zouden?
Dat zij verre! Maar door hunnen val
is het heil den heidenen geworden, om
hen naijverig te maken. [12] Doch indien
hun val de rijkdom der wereld is, en
hun klein getal de rijkdom der heidenen: hoe veel te meer zal hunne volheid het zijn! [13] Want tot u heidenen
zeg ik: voor zoo ver ik der heidenen
apostel ben, verheerlijk ik mijne bediening, [14] of ik misschien mijn vleesch
naijverig maken, en eenigen uit hen
behouden mogt. [15] Want indien hunne
verwerping de verzoening der wereld is,
wat zal hunne aanneming zijn dan een
herleven uit de dooden? [16] En indien
de eerstelingen heilig zijn, zoo is het
ook het deeg; en indien de wortel
heilig is, zoo zijn het ook de takken.
[17] Doch indien eenige der takken afgebroken zijn, en gij, die een wilde

---

16 (Jez. LIII. 1, Jh. XII. 38). — 18 (Ps. XIX. 5). — 19 (Deut. XXXII. 21). — 20, 21 (Jez. LXV. 1, 2). — **XI.** 1 (Jer. XXXI. 37, 2 Cor. XI. 22, Phil. III. 5). — 2, 3 (1 Kon. XIX. 10, 18). — 6 (IV. 4, 5). — 7 (IX. 30, 31). — 8 (Jez. XXIX. 10, Deut. XXIX. 4). — 9, 10 (Ps. LXIX. 23, 24). — 11 (X. 19). — 13 (XV. 16, Hand. XIII. 2). — 14 (1 Cor. IX. 22). — 17 (Jer. XI. 16).

---

nemen. — XI. 2. *van Elia*, eigl. *in* (in het verhaal van) *Elia*. — *klaagt*, gew. t. *klaagt, zeggende*. — *uwe alt.* gew. t. *en uwe alt.* — 7. *maar de uitverkorenen,* maar alleen de uitverkorenen uit Israël (v. 5). — 11. *door hunnen val — geworden.* De ap. had nl. het evang. aan de heidenen gepredikt, nadat de Joden het verworpen hadden (Hand. XIII. 46). — 12. *hun klein getal*, and. *hun achterblijven*, and. *hunne schade*, and. anders. — *hunne volheid*, wanneer *gansch* Israël ingaat (v. 26). — 17. *der takken*, van den stam der Joodsche

olijfboom zijt, op hen zijt ingeënt, en
aan den wortel en de vettigheid des
olijfbooms deel gekregen hebt, 18 zoo
roem niet tegen de takken; en indien
gij roemt, niet gij draagt den wortel,
maar de wortel u. 19 Gij zult dan zeg-
gen: De takken zijn afgebroken, opdat
ik zou worden ingeënt. 20 Zeer goed!
door hun ongeloof zijn zij afgebroken,
en gíj staat door het geloof. Wees niet
hoogmoedig, maar vrees! 21 Want in-
dien God de natuurlijke takken niet
heeft gespaard, hij zou misschien ook
u niet sparen. 22 Ziehier dan goeder-
tierenheid en gestrengheid Gods: over
de gevallenen gestrengheid, maar over
u goedertierenheid Gods, zoo gij bij
die goedertierenheid blijft; anders zult
ook gij worden afgehouwen. 23 Doch
ook zij, zoo zij bij hun ongeloof niet
blijven, zullen worden ingeënt; want
God is magtig hen weder in te enten.
24 Want indien gíj uit den van nature
wilden olijfboom uitgehouwen, en tegen
de natuur op een tammen olijfboom
ingeënt zijt: hoe veel te meer zullen
dezen, die natuurlijke takken zijn, op
hun eigen olijfboom ingeënt worden!

25 Want, broeders! ik wil u niet
onkundig laten van deze verborgen-
heid — opdat gij niet bij u zelve wijs
zijt —, dat er ten deele over Israël
verstoktheid is gekomen, totdat de vol-
heid der heidenen ingaat. 26 En zóó
zal gansch Israël behouden worden, ge-
lijk geschreven staat: Uit Sion zal
de Redder komen; hij zal de god-
deloosheden afwenden van Ja-
kob. 27 En dit is mijn verbond
met hen, wanneer ik hunne zon-
den wegneem. 28 Wat het evangelie
betreft, zijn zij vijanden om uwentwil,
maar wat de verkiezing betreft, gelief-
den om der vaderen wil; 29 want de
genadegiften en de roeping Gods zijn
onberouwelijk. 30 Want gelijk gíj eens
Gode ongehoorzaam waart, maar nu
ontferming gevonden hebt door dezer
ongehoorzaamheid, 31 zoo zijn ook de-
zen nu ongehoorzaam geweest, opdat
door de u bewezen ontferming ook zij
ontferming vinden. 32 Want God heeft
allen aan de ongehoorzaamheid onder-
worpen, opdat hij zich over allen ont-
ferme. 33 O diepte van rijkdom en wijs-
heid en kennisse Gods! Hoe ondoor-
grondelijk zijn zijne oordeelen, en on-
naspeurlijk zijne wegen! 34 Wie toch
kent den zin des Heeren? Of
wie is zijn raadsman geweest?
35 Of wie heeft hem eerst gege-
ven, zoodat hem vergolden zou
worden? 36 Want uit hem en door
hem en tot hem is alles. Hem zij de
heerlijkheid tot in eeuwigheid! Amen.

Vermaningen en besluit.
(XII—XVI.)

Vermaning tot een heiligen wandel, —
tot een goed gebruik van de verleende
gaven. — Verschillende vermaningen.

XII. 1 Ik vermaan u dan, broeders!
door de ontfermingen Gods: biedt uwe
ligchamen aan als een levend, heilig,
Gode welbehagelijk offer, als uwe rede-
lijke eeredienst. 2 En maakt u niet ge-
lijkvormig aan deze eeuw, maar veran-
dert u door vernieuwing des gemoeds,
opdat gij beproeft, wat de wille Gods
is, het goede en welbehagelijke en vol-
maakte. 3 Want door de genade, die
mij gegeven is, zeg ik aan ieder, die
onder u is: hij denke niet hooger van
zich zelven, dan men behoort te denken,
maar denke bescheiden van zich zelven;
een iegelijk naar de mate des geloofs,
die God hem heeft toegedeeld. 4 Want
gelijk wij in één ligchaam vele leden
hebben, maar al de leden niet dezelfde
taak hebben, 5 zoo zijn wij velen in
Christus één ligchaam, en elk afzon-
derlijk elkanders leden, 6 maar heb-
ben gaven, verschillende naar de ge-
nade, die ons gegeven is: 7 hetzij pro-
fetie, naar de mate des geloofs; hetzij

---

23 (2 Cor. III. 16). — 26, 27 (Jez. LIX. 20, 21, XXVII. 9). — 32 (Gal. III. 22). — 34 (Jez. XL. 13, 1 Cor. II. 16). — 35 (Job XLI. 2). — **XII.** 1 (VI. 13, 1 Petr. II. 5). — 2 (1 Petr. I. 14), Ef. V. 17). — 4–8 (1 Cor. XII. 4—14, 28—30, Ef. IV. 4—16, 1 Petr. IV. 10, 11).

---

natie. — *gij*, geloovigen uit de heidenen. — *op hen*, in hunne plaats. — 20. *staat*, als tak op den stam. — 22. *goedertierenh. Gods*, gew. t. *goedertierenheid*. — 26. *hij zal afwenden*, gew. t. *om af te wenden*. — 30. *gij*, gew. t. *ook gij*. — 32. *onderworpen aan*, eigl. *opgesloten* (als gevangenen) *tot*. — XII. 1. *door de ontf. Gods*, door welke ik mijne vermaning aandring (XV. 30, 1 Cor. I. 10). — *redelijke* (1 Petr. II. 2), geestelijke, in tegenstelling met de zinnelijke eeredienst der wet. — 2. *des gemoeds*, gew. t. *uws gemoeds*. — 7. *profetie*, de gave om, gelijk de profeten des O. V. in hooge geestvervoering

bediening, in het bedienen; hetzij die
leert, in het leeren; 8 hetzij die ver-
maant, in het vermanen; die mede-
deelt, met goedhartigheid; die voor-
stander is, met ijver; die barmhartig-
heid doet, met blijmoedigheid.
9 De liefde zij ongeveinsd. Hebt een
afkeer van het booze; hangt het goede
aan. 10 Weest hartelijk jegens elkander
in de broederliefde; gaat elkander voor
met betooning van eere. 11 Weest on-
vermoeid in ijver; vurig van geest;
dient den Heer. 12 Verblijdt u in de
hope; volhardt in de verdrukking;
houdt aan in den gebede. 13 Deelt mede
tot de behoeften der heiligen; tracht
naar gastvrijheid. 14 Zegent hen, die
u vervolgen; zegent, en vervloekt niet.
15 Verblijdt u met de blijden; weent
met de weenenden. 16 Weest eensgezind
onder elkander. Tracht niet naar het
hooge, maar daalt af tot het nederige.
Weest niet wijs bij u zelve. 17 Vergeldt
niemand kwaad met kwaad. Behartigt
het goede voor het oog van alle menschen.
18 Indien het mogelijk is, zooveel het
aan u hangt, houdt met alle menschen
vrede. 19 Wreekt u zelve niet, geliefden!
maar geeft plaats aan den toorn; want
er staat geschreven: Aan mij de
wraak! ik zal vergelden, zegt de
Heer. 20 Zoo dan uwen vijand hon-
gert, geef hem te eten; zoo hem
dorst, geef hem te drinken: want
dit doende, zult gij kolen vuurs
op zijn hoofd hoopen. 21 Laat u
niet overwinnen door het kwade, maar
overwin het kwade door het goede.

Vermaning tot gehoorzaamheid aan de overheid, — tot onderlinge liefde, — tot reinheid van wandel.

XIII. 1 Alle ziel zij de opperste mag-
ten onderdanig; want er is geene magt
dan van God, en die er zijn, zijn door
God verordend. 2 Derhalve die zich te-
gen de magt verzet, wederstaat Gods
verordening; en die haar wederstaan,
zullen over zich zelve een oordeel bren-
gen. 3 Want de overheden zijn niet te
vreezen voor goede werken, maar voor
kwade. Wilt gij nu de magt niet vree-
zen, doe het goede, en gij zult lof van
haar hebben: 4 immers zij is Gods die-
nares, u ten goede. Maar zoo gij het
kwade doet, vrees! want niet te ver-
geefs draagt zij het zwaard: immers
zij is Gods dienares, eene wreekster tot
straf voor hem, die het kwade doet.
5 Daarom is het noodzakelijk onderda-
nig te zijn, niet alleen om der straffe,
maar ook om des gewetens wil. 6 Daarom
toch betaalt gij ook belastingen; want
zij zijn dienaren Gods, en als zoodanig
steeds werkzaam. 7 Geeft dan aan allen
wat gij schuldig zijt: belasting aan hem,
die belasting; tol aan hem, die tol;
vreeze aan hem, die vreeze; eere aan
hem, die eere eischt.
8 Weest niemand iets schuldig, dan
elkander lief te hebben; want die den
ander liefheeft, heeft de wet vervuld.
9 Want dit: Gij zult geen overspel
doen, gij zult niet dooden, gij
zult niet stelen, gij zult niet
begeeren, en indien er eenig ander
gebod is, in dit ééne woord wordt
het zamengevat, in dit: Gij zult
uwen naaste liefhebben als u
zelven. 10 De liefde doet den naaste
geen kwaad. De liefde dan is de ver-
vulling der wet.
11 En dit, daar wij den tijd kennen,
dat de ure voor ons reeds daar is om
uit den slaap te ontwaken; want het
heil is ons nu nader, dan toen wij ge-
loovig werden. 12 De nacht is verre ge-
vorderd, en de dag is nabij. Laat ons
dan afleggen de werken der duisternis,
en aandoen de wapenen des lichts.
13 Laat ons, als op den dag, eerbaar
wandelen; niet in brasserij en dronken-
schap, niet in ontucht en ongebonden-

9—17 (1 Thess. V. 15—22), 14 (Mt. V. 44). — 19 (Deut. XXXII. 35). — 20 (Spr. XXV. 21, 22). — **XIII.** 1—7 (Tit. III. 1, 1 Petr. II. 13—17, Spr. VIII. 15, 16), 7 (Mt. XXII. 21). — 8 (Gal. V. 14, Jac. II. 8). — 9 (Mt. XXII. 37—40). — 11—14 (1 Thess. V. 1—10, Ef. V. 8—14).

te spreken en somtijds het toekomende bekend te maken (Hand. XIII. 1. XXI. 10, 1 Cor. XIV. 32, enz.). — *de mate.* Bij de profetie vooral werd een sterk geloof vereischt. — *het bedienen*, de zorg voor allerlei uitwendige aangelegenheden der gemeente. — 19. *geeft plaats aan den toorn*, geeft aan den toorn Gods ruimte, gelegenheid om zich te betoonen. — XIII. 1. *die*, gew. t. *de magten, die.* — 9. *stelen*, gew. t. *stelen, gij zult niet valsch getuigen.* — 11. *En dit, daar wij* enz., en laat ons dit alles te meer bedenken, daar wij, enz. — 11. *uit den slaap*, der zonde. — *het heil*, de volle openbaring van het heil in Chr. — *is ons nu nader*, want de komst des Heeren is niet verre meer (1 Thess. IV.

heid, niet in twist en nijd; 14 maar doet
aan den Heer Jezus Christus, en maakt
de verzorging des vleesches niet tot
eene voedster van begeerlijkheden.

Vermaning tot wederkeerige verdraagzaamheid ten aanzien van sommige onthoudingen en het in acht nemen van dagen.

XIV. 1 Zoo iemand zwak is in het
geloof, trekt u zijner aan, zonder ge-
dachten te beoordeelen. 2 De één ge-
looft alles te mogen eten, maar die
zwak is, eet groente. 3 Die eet, ver-
achte hem niet, die niet eet; en die
niet eet, oordeele hem niet, die eet;
want God heeft zich zijner aangetrokken.
4 Wie zijt gij, dat gij eens anders huis-
knecht oordeelt? Hij staat of valt zijn
eigen Heer; doch hij zal staande blij-
ven, want de Heer is magtig hem vast
te stellen. 5 De één houdt den éénen
dag voor heilig boven den anderen; de
ander houdt iederen dag voor heilig.
Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed
ten volle overtuigd. 6 Die den dag in
acht neemt, neemt hem om des Heeren
wil in acht; en die den dag niet in
acht neemt, neemt hem om des Heeren
wil niet in acht. En die eet, eet om
des Heeren wil, want hij dankt God;
en die niet eet, eet om des Heeren wil
niet, en hij dankt God. 7 Immers nie-
mand onzer leeft zich zelven, en nie-
mand sterft zich zelven; 8 want hetzij
wij leven, wij leven den Heere; hetzij
wij sterven, wij sterven den Heere.
Hetzij wij dan leven, hetzij wij sterven,
wij zijn des Heeren. 9 Want hiertoe is
Christus gestorven en levend geworden,
dat hij heersche én over dooden én over
levenden. 10 Doch gij, wat oordeelt gij
uwen broeder? Of ook gij, wat veracht
gij uwen broeder? Immers wij zullen
alle gesteld worden voor den regterstoel
Gods; 11 want er staat geschreven: Zoo
waar ik leef, zegt de Heer: voor
mij zal alle knie buigen, en alle
tong zal God loven. 12 Zoo zal dan
een iegelijk onzer voor zich zelven Gode
rekenschap geven.

13 Laat ons dan niet meer elkander
oordeelen, maar oordeelt veeleer dit, den
broeder geen aanstoot of ergernis te ge-
ven. 14 Ik weet en ben overtuigd in den
Heer Jezus, dat niets op zich zelf onrein
is; maar die iets onrein acht, dien is
het onrein. 15 Want indien wegens spijs
uw broeder bedroefd wordt, zoo wandelt
gij niet meer naar liefde. Verderf door
uwe spijs dien niet, voor wien Christus
gestorven is! 16 Dat dan uw goed niet
gelasterd worde! 17 Want het koningrijk
Gods is niet spijs en drank, maar ge-
regtigheid en vrede en blijdschap in den
heiligen geest. 18 Want die in dezen
Christus dient, is Gode welbehagelijk,
en bij menschen geacht. 19 Zoo laat ons
dan naar den vrede trachten en naar de
onderlinge stichting. 20 Breek om den
wille van spijs het werk Gods niet af.
Alles is wel rein, maar kwaad doet de
mensch, die tot aanstoot eet. 21 Goed
is het, geen vleesch te eten, of wijn
te drinken, of iets waaraan uw broe-
der zich stoot. 22 Gij hebt geloof? Heb
het bij u zelven, voor God. Zalig hij,
die niet zich zelven oordeelt in hetgeen

XIV. 1 — XV. 11, (1 Cor. VIII, X. 14—33). — 3 (Col. II. 16). — 5 (Gal. IV. 10). — 6 (1 Tim. IV. 3). — 7—10 (VII. 4, 2 Cor. V. 15). — 10 (II. 5, 16, Mt. XXV. 32). — 11 (Jez. XLV. 23, Phil. II. 10). — 13 (Mt. XVIII. 6). — 14 (1 Tim. IV. 4, Mt. XV. 11, Hand. X. 15). — 15 (1 Cor. VIII. 10, 11). — 17 (1 Cor. VIII. 8). — 21 (1 Cor. VIII. 13).

15—17). — XIV. 1. *zwak is in het geloof*, zoodat hij zich nog niet op het standpunt der christelijke vrijheid durft stellen. — *zonder gedachten te beoordeelen*, zonder u tot regter over zijne zienswijze op te werpen. — 2. *alles*, ook het vleesch van dieren, die naar de wet van Mozes onrein zijn, en van dezulke, die aan de afgoden geofferd zijn (v. 14, 21). — *eet groente*, liever dan door het eten van vleeschspijzen zich misschien te verontreinigen. — 4. *eens anders*, Christus. — *de Heer*, gew. t. *God*. — 5. *De een houdt den eenen dag voor heilig boven den anderen*, b. v. den Joodschen sabbatsdag en Joodsche feest- en vastendagen. — 6. *den dag*, dien hij voor heilig houdt (v. 5). — *om des Heeren wil*, met het doel den Heer te dienen en te eeren; eigl. *den Heere*. — *En die eet*, gew. t. *Die eet*. — 9. *Christus — geworden*, gew. t. *Christus ook gestorven en opgestaan en weder levend geworden*. — 10. *Gods*, gew. t. van *Christus* (II Cor. V. 10). — 15. *Want*, gew. t. *Maar*. — *wegens spijs*, die gij eet, omdat naar uwe overtuiging niets op zich zelf onrein is (v. 14). — *bedroefd wordt*, door den aanstoot, dien gij hem geeft (v. 13). — *Verderf*, enz. Verleid door uw voorbeeld uwen zwakken broeder niet om tegen zijne eigene overtuiging (v. 5, 23) te handelen en daardoor te zondigen. — 16. *uw goed*, uwe vrijheid in Christus. — 18. *in dezen*, in den h. geest (v. 17); gew. t. *in deze dingen*. — 21. *zich stoot*, gew. t. *zich stoot of ergert*, *of waarin hij zwak is*. — 22. *Gij hebt ge-*

hij voor goed houdt. 23 Maar die twij-
felt, is, zoo hij eet, reeds veroordeeld,
omdat hij het niet uit geloof doet; al-
les nu, wat niet uit geloof geschiedt,
is zonde.

XV. 1 Wij sterken nu behooren de
zwakheden der onsterken te dragen, en
niet ons eigen behagen te zoeken. 2 Een
iegelijk onzer zoeke den naasten te be-
hagen ten goede, tot stichting. 3 Want
ook Christus heeft niet zijn eigen be-
hagen gezocht, maar, gelijk geschreven
staat: De smaadheden dergenen,
die u smaden, zijn op mij geval-
len. 4 Want al wat te voren geschre-
ven is, tot onze leering is het geschre-
ven, opdat wij door de volharding en
de vertroosting der schriften de hope
hebben zouden. 5 De God nu der vol-
harding en der vertroosting geve u
eensgezind te zijn onder elkander,
naar Christus Jezus, 6 opdat gij een-
dragtig met éénen mond God, den Va-
der onzes Heeren Jezus Christus, ver-
heerlijkt. 7 Daarom, trekt u elkander
aan, gelijk ook Christus zich uwer aan-
getrokken heeft ter eere Gods. 8 Ik zeg
namelijk, dat Christus een dienaar der be-
snijdenis geworden is voor de waarachtig-
heid Gods, om de beloften der vaderen
te bevestigen; 9 en dat de heidenen God
verheerlijkt hebben voor zijne ontfer-
ming, gelijk geschreven staat: Daarom
zal ik u loven onder de heidenen,
en voor uwen naam psalmzin-
gen. 10 En wederom zegt zij: Weest
vrolijk, gij heidenen, met zijn
volk! 11 En wederom: Alle gij hei-
denen, prijst den Heer, en dat
al de volken hem loven! 12 En
wederom zegt Jezaja: Er zal eene
spruit van Izaï zijn, en een die
opstaat om de heidenen te rege-
ren: op hem zullen de heidenen
hopen. 13 De God nu der hope ver-
vulle u met alle blijdschap en vrede in
het gelooven, opdat gij overvloedig zijt
in de hope, door de kracht des heili-
gen geestes!

De apostel verdedigt de stoutheid van zijn schrijven met te wijzen op zijne roeping als apostel der Heidenen. — Hij vermeldt zijn voornemen om naar Rome te reizen en verzoekt voorbede.

14 Doch, mijne broeders! ook ik zelf
ben van u overtuigd, dat gij ook zelve
vol goedheid zijt, toegerust met alle
kennis, magtig om ook elkander te ver-
manen. 15 Doch ik heb u gedeeltelijk
wat stout geschreven als tot uwe her-
innering, krachtens de genade, die mij
door God gegeven is, 16 dat ik een die-
naar van Christus Jezus zou zijn onder
de heidenen, als priester werkzaam in
het evangelie Gods, opdat het offer der
heidenen welbehagelijk worde, geheiligd
door den heiligen geest. 17 Ik heb dan
in Christus Jezus roem jegens God.
18 Want ik zal mij niet verstouten iets
te zeggen van hetgeen Christus niet
door mij gedaan heeft om de gehoor-

XV. 1 (XIV. 1, 1 Cor. IX. 22). — 2 (1 Cor. X. 33). — 3 (Ps. LXIX. 10). — 4 (IV. 23). — 5—7 (XII. 16, Phil. II. 2—4). — 9 (Ps. XVIII. 50). — 10 (Deut. XXXII. 43). — 11 (Ps. CXVII. 1). — 12 (Jez. XI. 10, Openb. V. 5). — 16 (XI. 18).

loof, en staat gij daardoor op het standpunt der christel. vrijheid (v. 1). — *Heb het bij u zelven*, in uw binnenste, en maak van uwe vrijheid geen gebruik, als gij daardoor den broeder zoudt ergeren. — *zich zelven oordeelt* (veroordeelt) *in hetgeen hij voor goed* (en geoorloofd) *houdt*, nl. door zijne vrijheid tot ergernis van den naaste te misbruiken. — 23. *die twijfelt... zoo hij eet*, die twijfelt, of hij iets wel eten mag, en het nogtans eet. — XV. 2. *Een iegelijk*, gew. t. *Want een iegelijk*. — 4. *is het geschreven*, gew. t. *is het te voren geschreven*. — *de volharding en de vertroosting der schriften*, de volharding onder lijden, waartoe de schrift opwekt en kracht geeft, en de vertroosting, die zij schenkt. — *de hope hebben zouden*, nl. in hare gansche volheid (V. 4), — 5. *naar Christus*, naar den wil van Chr. — 6. *God, den Vader*, Stv. en and. *den God en Vader*. — 7. *uwer*, gew. t. *onzer*. — 8. *Ik zeg namelijk, dat Chr.* gew. t. *En ik zeg, dat J. Chr.* — *een dienaar der besnijdenis geworden is*, om den wille der Joden gediend heeft, in plaats van zich te laten dienen (Mt. XX. 28). — *voor de waarachtigheid*, enz., om Gods waarachtigheid en trouw te doen blijken in de vervulling zijner beloften, aan de vaderen gedaan. — 10. *zegt zij*, de schrift. — 11. *en dat alle v. hem loven*, gew. t. *en looft hem, alle gij volken*. — 14. *ook zelve*, reeds van zelf, zonder dat ik noodig heb u te vermanen. — 15. *gedeeltelijk*, in sommige gedeelten van mijnen brief (b. v. XI. 17—22, 25, XII. 2, 3, XIII. 11—14, XIV. 4, 10, 15—23). — *geschreven*, gew. t. *geschreven, broeders*. — *als tot uwe herinnering*, als 't ware om u te herinneren wat gij zelve reeds weet. — 16. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — *het offer der heidenen*, het offer, dat in de bekeering der heidenen bestaat. — 18. De bedoeling is misschien deze: Ik zal niet, gelijk

zaamheid der heidenen te bewerken,
door woord en daad, 19 door de kracht
van teekenen en wonderen, door de
kracht des geestes, zoodat ik van Jeru-
zalem af en rondom tot Illyrië toe de
verkondiging des evangelies van Chris-
tus volbragt heb; 20 waarbij ik mij
evenwel bevlijtigde om het evangelie te
verkondigen, niet waar Christus ge-
noemd was, opdat ik niet op eens
anders fondament zou bouwen; 21 maar,
gelijk geschreven staat: Wien van
hem niets was aangekondigd,
zij zullen het zien; en die niets
gehoord hadden, zij zullen het
vernemen.

22 Daarom ook werd ik dikwijls ver-
hinderd om tot u te komen. 23 Doch
dewijl ik nu in deze gewesten geene
gelegenheid meer heb, en sedert vele
jaren verlangen heb om tot u te ko-
men, 24 zoo zal ik tot u komen, zoo-
dra ik naar Spanje reis. Ik hoop na-
melijk op de doorreis u te zien, en voor
de reis derwaarts door u te worden uit-
gerust, als ik mij eerst aan u eenigzins
verzadigd heb. 25 Doch nu reis ik naar
Jeruzalem, om de heiligen te dienen.
26 Want Macedonië en Achaje hebben
goedgevonden eene mededeeling te doen
aan de armen onder de heiligen te Jeru-
zalem. 27 Zij hebben het namelijk goed-
gevonden, en zijn ook hunne schulde-
naars; want indien de heidenen aan
het geestelijke van hen deel gekre-
gen hebben, zoo zijn zij schuldig ook
in het vleeschelijke hun te dienste te
staan. 28 Nadat ik dan dit volbragt,
en deze vrucht hun verzegeld heb, zal
ik over uwe stad naar Spanje gaan.
29 En ik weet, dat als ik tot u kom,
ik met een vollen zegen van Chris-
tus komen zal. 30 Doch ik bid u door
onzen Heer Jezus Christus en door
de liefde des geestes, dat gij met mij
strijdt in de gebeden voor mij tot God,
31 opdat ik bevrijd worde van de onge-
hoorzamen in Judéa, en mijne dienst-
betooning aan Jeruzalem den heiligen
welbehagelijk zij; 32 opdat ik door den
wille Gods met blijdschap tot u kome,
en mij met u verkwikke. 33 De God nu
des vredes zij met u allen! Amen.

Aanbeveling van Phebe. — Groeten aan verschillende personen. — Waarschuwing tegen hen, die tweedragt en ergernis veroorzaken. — Groeten van verschillende personen. — Lof, toegebragt aan God.

XVI. 1 Ik beveel u onze zuster Phebe
aan, zijnde diakenes van de gemeente
te Kenchreën. 2 Ontvangt haar in den
Heer op eene den heiligen waardige
wijze, en staat haar bij in iedere zaak,
waarin zij u mogt noodig hebben; want
ook zij is eene helpster geweest van
velen, ook van mij.

3 Groet Prisca en Aquila, mijne me-
dearbeiders in Christus Jezus, 4 die voor
mijn leven hunnen hals gewaagd heb-
ben, en wien niet alleen ik dankbaar
ben, maar ook al de gemeenten der
heidenen, — 5 alsmede de gemeente te
hunnen huize. Groet Epenetus, mijnen
geliefde, die voor Christus de eersteling
is van Azië. 6 Groet Maria, die veel
voor ons gearbeid heeft. 7 Groet Andro-

20 (2 Cor. X. 15, 16). — 21 (Jez. LII. 15). — 22—24 (I. 10—13). — 25, 26 (2 Cor. VIII, Hand. XXIV. 17). — 27 (1 Cor. IX. 11). — 30, 31 (2 Cor. I. 11, 2 Thess. III. 1, 2). — **XVI.** 3 (Hand. XVIII. 2). — 5 (1 Cor. XVI. 19).

sommigen, roemen op een arbeid, dien Christus door mij niet werkelijk volbragt heeft (II Cor. X. 13—16). — 19 *des geestes*, gew. t. *van den geest Gods*. — 22. *Daarom*, omdat ik al mijnen tijd noodig had tot de verkondiging des evang. van Jeruzalem af tot Illyrië toe (v. 19). — 23. *geene gelegenheid*, geen arbeidsveld; eigl. *geene plaats* (XII. 19, Hand. XXV. 16). De ap. vergenoegde zich over het geheel met het fondament te leggen, en dat in de grootere steden — 24. *te worden uitgerust*. Het Gr. woord beteekent letterl. *voortzenden*, en wordt in het N. T. gebezigd óf in de beteek. van *uitgeleide doen* (Hand. XX. 38, XXI. 5), óf in die van *voor eene reis uitrusten*, *reisgelegenheid verschaffen*, en wel voor eene reis over zee (1 Cor. XVI. 6, 11, enz.). — 27. *het vleeschelijke*, het ligchamelijke, het tijdelijke. — 28. *deze vrucht*, hunner mededeelzaamheid (v. 26). — *verzegeld*, veilig ter hand gesteld — 29. *van Christus*, gew. t. *van het evang. van Christus*. — 30. *u*, gew. t. *u, broeders*. — *door onzen Heer*, vgl. XII. 1, I. 8, enz. — 31. *van de ongehoorzamen in Judéa*, van de lagen der ongeloovige Joden in Judéa (Hand. XX. 22, 23, XXI. 10—14). — *en mijne*, gew. t. *en dat mijne*. — *den heiligen welbehagelijk zij*. De ap. denkt aan de mogelijkheid, dat den christenen uit de Joden eene ondersteuning van de zijde van christenen uit de heidenen misschien min welgevallig zou zijn. — XVI. 3. *Prisca*, gew. t. *Priscilla*. — 5. *de gemeente te hunnen huize*, de broeders en zusters die te hunnen huize godsdienstige zamenkomst houden. — *Azië*, gew. t. *Achaje*. — 13. *zijne*

nicus en Junias, mijne naastbestaanden
en mijne medegevangenen, die vermaard
zijn onder de apostelen, en die ook
vóór mij in Christus geweest zijn. 8 Groet
Amplias, mijnen geliefde in den Heer.
9 Groet Urbanus, onzen medearbeider
in Christus, en Stachys, mijnen geliefde.
10 Groet Apelles, den beproefde in
Christus. Groet die van het huis van
Aristobulus. 11 Groet Herodion, mijnen
naastbestaande. Groet hen, die van het
huis van Narcissus in den Heer zijn.
12 Groet Tryphéna en Tryphosa, die
arbeiden in den Heer. Groet Persis, de
geliefde, die veel gearbeid heeft in den
Heer. 13 Groet Rufus, den uitverkorene
in den Heer, en zijne en mijne moeder.
14 Groet Asyncritus, Phlegon, Hermes,
Patrobas, Hermas, en de broeders
bij hen. 15 Groet Philologus en
Julias, Nereus en zijne zuster, en
Olympas, en al de heiligen bij hen.
16 Groet elkander met een heiligen
kus. U groeten al de gemeenten van
Christus.

17 Nog vermaan ik u, broeders! ziet
toe op hen, die tweedragt en ergernis
verwekken, tegen de leer, die gij geleerd
hebt; en ontwijkt hen. 18 Want
dezulken dienen niet onzen Heer Christus,
maar hunen buik, en door vleijerij
en schoone woorden verleiden zij de
harten der argeloozen. 19 Want uwe gehoorzaamheid
is allen ter oore gekomen.
Over u dan verblijd ik mij; doch
ik wil, dat gij wijs zijt in het goede,
maar eenvoudig in het kwade. 20 De
God nu des vredes zal den satan weldra
onder uwe voeten verpletteren.

De genade onzes Heeren Jezus Christus
zij met u!

21 U groeten Timotheüs, mijn medearbeider,
en Lucius en Jason en Sosipater,
mijne naastbestaanden. — 22 U groet
in den Heer ik Tertius, die dezen brief
geschreven heb. — 23 U groet Gajus,
de gastheer van mij en van geheel de
gemeente. U groet Erastus, de rentmeester
der stad, en Quartus, de broeder.
24 De genade onzes Heeren Jezus
Christus zij met u allen! Amen.

25 Hem nu, die magtig is u te bevestigen,
naar mijn evangelie en de
prediking van Jezus Christus, volgens
de openbaring van de verborgenheid,
die de tijden der eeuwen door verzwegen
is geweest, 26 maar nu geopenbaard,
en door de profetische schriften, naar
het bevel des eeuwigen Gods, onder al
de heidenen bekend gemaakt is, ten
einde gehoorzaamheid aan het geloof
te bewerken, — 27 den alleen wijzen God
door Jezus Christus, wien de heerlijkheid
zij tot in eeuwigheid! Amen.

17, 18 (Phil. III. 2, 18. 19). — 19 (1 Cor. XIV. 20, Mt. X. 16). — 21 (Hand. XVI. 1). — 25, 26 (Ef. III. 8—11).

---

en mijne moeder, zijne moeder, die ook voor mij als eene moeder geweest is. — 14. *Hermes... Hermas*, gew. t. *Hermas... Hermes.* — 16. *al de*, gew. t. *de.* — 18. *Chr.* gew. t. *J. Chr.* — 19. *Over u dan verblijd ik mij*, gew. t. *Ik verblijd mij dan over u.* — 20. *met u*, gew. t. *met u. Amen.* — 22. *geschreven heb.* De ap. was nl. gewoon zijne brieven niet zelf te schrijven, maar ze een ander in de pen te geven. — 25. *naar mijn evang.* volgens het door mij verkondigde evang. (II. 16). — *de prediking van J. Chr.*, de prediking, die J. Chr. door mijne dienst verrigt. — 25. *de verborgenheid*, het heil in Christus voor Joden en voor Heidenen (I. 16). — 26. *door de prof. schriften*, door middel van de prof. schriften, uit welke de ap. gewoon was zijne bewijzen te ontleenen. — 27. *door J. Chr.*, die door en in J. Chr. zich als den alleen wijze geopenbaard heeft.

DE EERSTE BRIEF VAN PAULUS

AAN DE

CORINTHIËRS.

Opschrift en heilwensch. — Dankzegging aan God.

I. 1 Paulus, een geroepen apostel van
Christus Jezus door den wille Gods,
en Sosthenes, de broeder, 2 aan de ge-
meente Gods, die te Corinthe is, gehei-
ligden in Christus Jezus, geroepene hei-
ligen met allen, die den naam onzes
Heeren Jezus Christus aanroepen te al-
ler plaatse, zoo bij hen als bij ons:
3 genade zij u en vrede van God, on-
zen Vader, en den Heer Jezus Christus!
4 Ik dank mijnen God te allen tijde
over u, wegens de genade Gods, die u
gegeven is in Christus Jezus, 5 dat gij
in alles rijk geworden zijt in hem, in
alle woord en alle kennis; 6 gelijk de
getuigenis van Christus onder u beves-
tigd is, 7 zoodat het u aan geenerlei
gave ontbreekt, terwijl gij wacht op de
openbaring onzes Heeren Jezus Christus;
8 die u ook bevestigen zal ten einde
toe, zoodat gij onberispelijk zijt ten dage
onzes Heeren Jezus Christus. 9 God is
getrouw, door wien gij geroepen zijt tot
gemeenschap met zijnen Zoon Jezus Chris-
tus, onzen Heer.

De apostel berispt de Corinthiërs over de verdeeldheid, die onder hen heerscht, en verdedigt de wijze, waarop hij onder hen het evangelie gepredikt heeft.

10 Doch ik vermaan u, broeders! door
den naam onzes Heeren Jezus Christus:
weest alle eenstemmig, en laat er geene
scheuringen onder u zijn, maar weest
toegerust met denzelfden zin en het-
zelfde gevoelen. 11 Mij is namelijk aan-
gaande u kenbaar gemaakt, mijne broe-
ders! door die van Chloë, dat er twis-
ten onder u zijn. 12 Ik bedoel dit, dat
een iegelijk uwer zegt: Ik behoor tot
Paulus; en ik tot Apollos; en ik tot
Kefas; en ik tot Christus. 13 Is Chris-
tus dan gedeeld? Is Paulus misschien

I. 2 (Hand. XVIII. 1—11). — 3 (Rom. I. 7, enz.). — 8, 9 (1 Thess. V. 23, 24). — 10 (Phil. II. 2, 3). — 12 (III. 4, Hand. XVIII. 24—28).

I. 1. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — 2. *geroepene heiligen met allen*, enz. De ap. herinnert den Corinthiërs, hoe zij als geroepene heiligen in gemeenschap staan met alle belijders van Christus, wáár dezen ook wonen. — 5. *woord,* prediking (v. 18), de gave om in de onderl. zamenkomst het woord te voeren. — *kennis*, zelfstandig inzigt in de christelijke waarheid. — 6. *van Christus,* aangaande Chr. — *die,* God (v. 4, 9); and. Christus. — 9. *God is getrouw,* en zal dus het vertrouwen op hem niet teleurstellen. — 10. *door den naam onzes Heeren J. Chr.*, vgl. Rom. XV. 30, I. 8, XII. 1. — 11. *die van Chloë*, leden van het huisgezin van eene zekere vrouw Chloë. Misschien waren dezen onlangs uit Corinthe te Efeze gekomen, waar de ap. dezen brief schreef (XVI. 8, 19). — 12. *Ik behoor tot Paulus.* Zoo spraken misschien zij, die door Paulus zelven tot het geloof in Christus bekeerd waren. — *Apollos.* Deze had na Paulus te Corinthe gepredikt, en op den door den apostel gelegden grondslag voortgebouwd (Hand. XVIII. 24—28, XIX. 1, 1 Cor. III. 4—9, IV. 1). Naar hem noemden zich misschien degenen, die door zijne prediking tot het geloof gekomen waren. — *Kefas,* Petrus. Deze had niet zelf te Corinthe gepredikt, maar op hem beriepen zich misschien zij, die nog aan Joodsche vooroordeelen hingen (VIII—X, Hand. XV. 29, Gal. II. 11—14). — *Christus.* Die zich naar Christus noemden, verwierpen misschien alle apostolisch gezag, vooral dat van Paulus, en volgden leeraars, die voorgaven met Christus in bijzondere gemeenschap te staan door gezigten en openbaringen (II Cor. XII. 1, 11). — 13. *tot den naam*, zie het aangeteek. op Rom. VI. 3. —

voor u gekruisigd? of zijt gij tot den naam van Paulus gedoopt? 14 Ik dank God, dat ik niemand uwer gedoopt heb dan Crispus en Gajus; 15 opdat niet iemand zegge, dat gij tot mijnen naam gedoopt zijt. 16 Doch ik heb ook het huisgezin van Stephanas gedoopt: voorts weet ik niet, of ik iemand anders gedoopt heb.

17 Christus toch heeft mij niet gezonden om te doopen, maar om het evangelie te verkondigen; niet met wijsheid van woorden, opdat het kruis van Christus niet verijdeld worde. 18 Want het woord des kruises is wel hun, die verloren gaan, eene dwaasheid, maar ons, die behouden worden, is het eene kracht Gods. 19 Immers er staat geschreven: Ik zal de wijsheid der wijzen verderven, en het verstand der verstandigen zal ik te niet doen. 20 Waar is de wijze? waar de schriftgeleerde? waar de twistredenaar dezer eeuw? Heeft God niet de wijsheid der wereld tot dwaasheid gemaakt? 21 Want dewijl de wereld door hare wijsheid God niet kende in de wijsheid Gods, zoo heeft het Gode behaagd, door de dwaasheid der prediking te behouden hen, die gelooven. 22 Immers Joden vragen teekenen, en Grieken verlangen wijsheid; 23 doch wij prediken Christus als gekruisigd, den Joden eene ergernis en den heidenen eene dwaasheid, 24 maar den geroepenen zelven, Joden en Grieken, Christus als Gods kracht en Gods wijsheid. 25 Want het dwaze Gods is wijzer dan de menschen, en het zwakke Gods is sterker dan de menschen.

26 Ziet namelijk op uwe roeping, broeders! dat de wijzen naar het vleesch onder u niet vele zijn, de magtigen niet vele, de edelen niet vele; 27 maar het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, om de wijzen te beschamen; en het zwakke der wereld heeft God uitverkoren, om het sterke te beschamen; 28 en het onedele der wereld en het verachte heeft God uitverkoren, hetgeen niets is, om hetgeen iets is te niet te doen: 29 opdat geen vleesch roeme voor God. 30 Doch uit hem zijt gij in Christus Jezus, die ons wijsheid geworden is van God, en geregtigheid en heiliging en verlossing; 31 opdat, gelijk geschreven staat: Die roemt, roeme in den Heer.

II. 1 Zoo ook ik, toen ik tot u kwam, broeders! kwam ik u de getuigenis van God niet verkondigen met uitnemendheid van woorden of wijsheid; 2 want ik had besloten van niets onder u te weten, dan van Jezus Christus, en dien gekruisigd. 3 En ik was bij u in zwakheid en in vrees en in veel beving, 4 en mijn woord en mijne prediking bestond niet in overredende woorden van wijsheid, maar in betooning van geest en van kracht; 5 opdat uw geloof niet zou rusten op wijsheid van menschen, maar op kracht Gods.

6 Doch wijsheid verkondigen wij onder de volwassenen; eene wijsheid evenwel niet van deze eeuw, of van de oversten dezer eeuw, die te niet gedaan worden; 7 maar wij verkondigen Gods wijsheid in eene verborgenheid, de bedekte wijsheid, die God vóór alle

14 (Hand. XVIII. 8, Rom. XVI. 23). — 16 (XVI. 15, 17). — 17 (II. 1, 4, 5). — 18 (Rom. I. 16). — 19 (Jez. XXIX. 14). — 21 (Rom. I. 19—22, Mt. XI. 25). — 22 (Mt. XII. 38). — 24 (Col. II. 3). — 26 (Jh. VII. 48) — 28 (Jac. II. 5). — 31 (Jer. IX. 24, 2 Cor. X. 17). — **II.** 1 (v. 4, 13, I. 17). — 2 (Gal. VI. 14). — 3 (2 Cor. X. 10).

16. *dat gij — zijt*, gew. t. *dat ik tot mijnen naam gedoopt heb.* — 17. *niet met wijsheid van woorden.* Misschien beweerden de tegenstanders van Paulus te Corinthe, dat het zijner prediking aan wijsheid ontbrak. — 20. *der wereld*, gew. t. *dezer wereld.* — 21. *de wijsheid Gods*, die zich, wat de heidenen betreft, openbaarde in de schepping (Rom. I. 19, 20), en wat de Joden betreft, in de schrift des O. V. — *de dwaasheid der prediking*, de prediking van den gekruisigden Christus, die in het oog der wereld eene dwaasheid was (v. 18). — 22. *teekenen*, gew. t. *een teeken.* — 24. *den geroepenen zelven*, *Joden en Grieken*, dengenen uit Joden en Grieken, die geroepenen Gods zijn. — 25. *het dwaze Gods*, datgene wat van God komt (de prediking van den gekruisigden Christus), al houden ook waanwijze menschen het voor dwaas. — 26. *uwe roeping*, den toestand naar de wereld (*naar het vleesch*), waarin gij, geroepenen, verkeert. — 28. *hetgeen niets is*, gew. t. *en hetgeen niets is.* — 29. *voor God*, gew. t. *voor hem.* — 30. *wijsheid geworden is*, gew. t. *geworden is wijsheid.* — *geregtigheid.* Zie het aangeteek. op Rom. I. 17. — *verlossing*, geheele bevrijding van alle ellende der zonde. — II. 1. *de getuigenis van God*, de getuigenis van hetgeen God in Christus gedaan heeft. — 4. *van wijsheid*, gew. t. *van menschelijke wijsheid.* — 6. *volwassenen*, of, *volmaakten*, die naar kennis en inzigt geen

eeuwen bestemd heeft tot onze heer-
lijkheid; 8 die geen van de oversten
dezer eeuw heeft gekend — want in-
dien zij haar gekend hadden, zij zou-
den den Heer der heerlijkheid niet
hebben gekruisigd —; 9 maar, gelijk ge-
schreven staat: Wat geen oog heeft
gezien, en geen oor heeft ge-
hoord, en in geen menschenhart
is opgekomen, wat God bereid
heeft voor die hem liefhebben.
10 Ons nu heeft God het geopenbaard,
door zijnen geest; want de geest door-
vorscht alles, ook de diepten Gods.
11 Welk mensch toch weet hetgeen des
menschen is, dan de geest des men-
schen in hem? Zoo kent ook niemand
hetgeen Godes is, dan de geest Gods.
12 Wij nu hebben niet den geest der
wereld ontvangen, maar den geest uit
God, opdat wij zouden weten, wat ons
door God geschonken is. 13 En dit ver-
kondigen wij ook, niet met woorden,
die menschelijke wijsheid leert, maar
die de geest leert, zoodat wij het gees-
telijke met het geestelijke verbinden.
14 Een zinnelijk mensch nu neemt niet
aan hetgeen des geestes Gods is; want
het is hem dwaasheid, en hij kan het
niet begrijpen, omdat het geestelijk
beoordeeld wordt. 15 Maar die geeste-
lijk is, beoordeelt alles, en wordt zelf
door niemand beoordeeld. 16 Wie toch
kent den zin des Heeren, zoo-
dat hij hem zou onderrigten?
Wij nu hebben den zin van Christus.

III. 1 Zoo ook ik, broeders! ik kon
niet tot u spreken als tot geestelijken,
maar als tot vleeschelijken, als tot kin-
deren in Christus. 2 Ik voedde u met
melk, niet met vaste spijs; want gij
vermogt nog niet. Ja, gij vermoogt ook
nu nog niet; 3 want nog zijt gij vlee-
schelijk. Immers, waar onder u nijd is
en twist, zijt gij daar niet vleeschelijk,
en wandelt naar den mensch? 4 Want
wanneer iemand zegt: Ik behoor tot
Paulus; en een ander: Ik tot Apol-
los; zijt gij dan niet menschen?

5 Wat dan is Apollos, en wat is
Paulus? Wat anders dan dienaren, door
wie gij geloovig zijt geworden, en dat
gelijk de Heer aan een iegelijk gegeven
heeft. 6 Ik plantte, Apollos drenkte,
maar God deed wassen. 7 Zoo is dan
noch hij iets, die plant, noch hij, die
drenkt, maar God, die wassen doet.
8 Hij nu, die plant, en hij, die drenkt,
zijn één; doch een iegelijk zal zijn
eigen loon ontvangen naar zijn eigen
arbeid. 9 Want Gods medearbeiders zijn
wij; Gods akker, Gods gebouw zijt gij.

10 Naar de genade Gods, die mij ge-
geven is, heb ik als een wijs bouw-
meester het fondament gelegd, en een
ander bouwt er op. Doch een iegelijk
zie toe, hoe hij er op bouwt. 11 Want
niemand kan een ander fondament leg-
gen dan hetgeen er ligt, namelijk Chris-
tus Jezus. 12 Indien nu iemand op dat
fondament bouwt goud, zilver, edelge-
steenten, hout, hooi, stoppelen — 13 eens
iegelijks werk zal openbaar worden.
Want de dag zal het kenbaar maken,
omdat hij in vuur zich openbaart; en

---

7 (Ef. III. 8—11). — 8 (Jh. XVI. 3, Hand. XIII. 27). — 9 (Jez. LXIV. 4). — 10 (Mt. XIII. 11) — 15 (Spr. XXVIII. 5). — 16 (Jez. XL. 13). — **III.** 2 (Hebr. V. 12—14). — 3, 4 (I. 11, 12). — 9 (2 Cor. VI. 1, Ef. II. 20—22, 1 Petr. II. 5). — 11 (Ef. II. 20, Jh. XIV. 6, Hand. IV. 12). — 13 (2 Thess. I. 8, Mal. IV. 1, Mt. III. 11, 12).

---

kinderen meer zijn (III. 1, 2). — 7. *Gods wijsheid*, gew. t. *wijsheid Gods.* — *in eene verborgenheid*, door het verkondigen van Gods wijsheid, die in het evangelie van Christus opgesloten ligt, en die tot dus ver verborgen was. — 11. *kent*, gew. t. *weet.* — 13. *de geest*, gew. t. *de heilige geest.* — *het geestel. met het geestel.*, geestelijke zaken met geestelijke woorden. — 14. *zinnelijk*, letterl. *zielig*, d. i. een mensch, in wien alleen het leven der *ziel*, of het lagere leven is, en niet het hoogere, het leven des geestes. — 15. *alles, en*, gew. t. *wel alles, maar.* — III. 2. *niet met*, gew. t. *en niet met.* — 3. *twist*, gew. t. *twist en verdeeldheid.* — 4. *menschen*, gew. t. *vleeschelijk* (v. 3). — 5. *Apollos... Paulus*, gew. t. *Paulus... Apollos.* — *gelijk de Heer aan een iegelijk gegeven heeft*, naar de taak, door God (v. 10) aan een iegelijk hunner opgedragen (v. 6). — 11. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — 12. *goud, zilver, edelgesteenten*, leeringen, die strekken om de waarheid, die in Christus is, steeds duidelijker en veelzijdiger te doen kennen. — *hout, hooi, stoppelen*, leeringen, die van de waarheid, die in Christus is, in meerdere of mindere mate afwijken. — 13. *de dag*, des Heeren. — *hij*, de dag des Heeren. — *het vuur zal het beproeven*, gew. t. *zal het vuur beproeven.* — *als door het vuur*, als een, die door het vuur gegaan is. Hij zal nl. alle bijzonder loon missen, omdat hij op het fondament, dat er ligt, hout, hooi en stoppelen heeft gebouwd; maar aan het heil in Christus zal hij evenwel deel

hoedanig eens iegelijks werk is, het vuur
zal het beproeven. 14 Indien iemands
werk, dat hij er op gebouwd heeft,
blijft, hij zal loon ontvangen. 15 Indien
iemands werk verbrand wordt, hij zal
zijn loon missen; maar zelf zal hij behouden worden, doch zóó, als door het vuur.

16 Weet gij niet, dat gij een tempel
Gods zijt, en dat de geest Gods in u
woont? 17 Indien iemand den tempel
Gods verderft, dien zal God verderven;
want de tempel Gods is heilig, en dat
zijt gíj. 18 Niemand bedriege zich zelven! Indien iemand onder u meent wijs
te zijn in deze eeuw, hij worde dwaas,
opdat hij wijs worde. 19 De wijsheid
dezer wereld toch is dwaasheid bij God;
want er staat geschreven: Die de wijzen vangt in hunne arglistigheid; 20 en wederom: De Heer kent
de overleggingen der wijzen,
dat ze ijdel zijn. 21 Zoo roeme dan
niemand in menschen; want alles is het
uwe: 22 hetzij Paulus, hetzij Apollos,
hetzij Kefas, hetzij wereld, hetzij leven,
hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij
toekomende dingen, het is alles het uwe;
23 en gij behoort Christus toe, en Christus Gode.

IV. 1 Zóó beschouwe men ons, als
dienaren van Christus, en beheerders
van de verborgenheden Gods. 2 Voorts,
in beheerders wordt vereischt, dat men
trouw bevonden worde. 3 Bij mij echter geldt het zeer weinig, dat ik door
u beoordeeld worde, of door eene menschelijke regtbank. Ja, ik beoordeel
ook mij zelven niet. 4 Want ik ben mij
niets bewust, maar daardoor ben ik
niet geregtvaardigd: die mij beoordeelt,
het is de Heer. 5 Zoo oordeelt dan niets
vóór den tijd, totdat de Heer komt,
die ook het verborgene der duisternis
aan het licht brengen, en de raadslagen der harten openbaren zal; en alsdan zal een iegelijk de lof geworden
van God.

6 Dit nu, broeders! heb ik op mij en
Apollos overgedragen om uwentwil, opdat gij aan ons zoudt leeren niet te
gaan boven hetgeen geschreven staat;
opdat gij niet voor elkander u opblaast
tegen een ander. 7 Wie toch onderscheidt
u? en wat hebt gij, dat gij niet ontvangen hebt? En indien gij het al ontvangen hebt, wat roemt gij, alsof gij
het niet ontvangen hadt? 8 Reeds zijt
gij verzadigd, reeds zijt gij rijk, zonder ons zijt gij koning geworden; en
och, of gij koning geworden waart, opdat ook wij met u koning mogten zijn!
9 Want mij dunkt, God heeft ons apostelen het allerlaagst gesteld, als ter dood
verwezenen; want wij zijn een schouwspel geworden voor de wereld, voor engelen en voor menschen. 10 Wíj zijn dwaas
om Christus, maar gíj zijt wijs in Christus; wíj zwak, maar gíj sterk; gij geeerd, maar wíj veracht. 11 Tot op deze
ure lijden wij honger en dorst, en zijn
naakt, en worden geslagen, en zwerven
om, 12 en arbeiden, werkende met eigene
handen. Wij worden gescholden, en wij
zegenen; vervolgd, en wij verdragen;
13 in kwaad gerucht gebragt, en wij
spreken vriendelijk; als het uitvaagsel

16 (VI. 19, 1 Petr. II. 21). — 19 (Job V. 13). — 20 (Ps. XCIV. 11). — 21, 22 (Rom. VIII. 28, 38, 39). — 23 (XI. 3, Jh. XIV. 28). — **IV.** 1 (III. 5, IX. 17). — 2 (Mt. XXIV. 45—47). — 4 (2 Cor. I. 12, Hand. XXIII. 1, Ps. XIX. 13). — 5 (Rom. II. 16, 29). — 6 (Jer. IX. 24). — 7 (Rom. XII. 3, 16). — 8 (VI. 2, 2 Tim. II. 12, Mt. XIX. 28). — 9—13 (2 Cor. VI. 4—10, XI. 23—27).

hebben, omdat hij het fondament zelf onaangetast gelaten heeft. — 17. *verderft*, door twist en tweedragt (v. 3, 4), het gevolg van de ingebeelde wijsheid, die sommige leeraars en hunne aanhangers vervulde. — 22. *het is alles het uwe*, als 't ware uw eigendom, daar gij het alles aan het heil uwer zielen kunt dienstbaar maken. — IV. 1. *ons*, mij en Apollos (v. 6, III. 5—9). — *der verborgenheden Gods*, der openbaringen Gods in Christus, die vroeger verborgen waren (II. 7). — 6. *dit nu*, nl. wat de ap. gezegd had van af III. 5. — *overgedragen op*, figuurlijk gezegd van. — *niet te gaan*, gew. t. *niet te denken*. — *hetgeen geschreven staat*, b. v. in de plaats, aangehaald I. 31. — 8. *verzadigd*, van geestel. goederen. — *zonder ons*, mij en Apollos, die u toch het eerst het evang. verkondigd hebben. — *zijt gij koning geworden*, hebt gij het koningschap aanvaard, hebt gij deel gekregen aan het koningschap van Christus (VI. 2, 2. Timoth. II. 12, Mt. XIX. 28). — *met u*, en als door uwe hulp. — 9. *mij dunkt*, gew. t. *mij dunkt, dat*. — 9. *een schouwspel*, als dezulken, die in het openbaar worden ter dood gebragt. — 10. *zijn dwaas om Christus*, onthouden ons om Christus' wil van alle wereldsche wijsheid (I. 17). — *zijt wijs in Christus*, weet het evang. met wereldsche wijsheid te vereenigen. — 13. *in kwaad*

der wereld zijn wij geworden, aller voetwisch tot nu toe.

[14] Ik schrijf dit niet om u te beschamen, maar als mijne geliefde kinderen vermaan ik u. [15] Want al hadt gij duizend meesters in Christus, gij hebt evenwel niet vele vaders: immers in Christus Jezus heb ík door het evangelie u verwekt. [16] Ik vermaan u dan: wordt mijne navolgers! [17] Daarom zend ik u Timotheüs, die mijn geliefde en getrouwe zoon in den Heer is, en die u mijne wegen in Christus herinneren zal, gelijk ik overal in iedere gemeente leer. [18] Doch alsof ik niet tot u zou komen, hebben sommigen zich opgeblazen. [19] Doch ik zal spoedig tot u komen, zoo de Heer wil, en zal vernemen niet naar het woord der opgeblazenen, maar naar hunne kracht. [20] Want het koningrijk Gods is niet gelegen in woorden, maar in kracht. [21] Wat wilt gij? Zal ik met de roede tot u komen, of met liefde en den geest der zachtmoedigheid?

De apostel bestraft de Corinthiërs over eenige verkeerdheden, die onder hen heerschen.

V. [1] Men hoort algemeen van hoererij onder u, en wel van zulk eene hoererij, waarvan men zelfs onder de heidenen niet hoort, zoodat iemand de vrouw zijns vaders heeft. [2] En gij zijt opgeblazen, en hebt niet veeleer getreurd, opdat hij, die dat stuk bedreven heeft, uit uw midden worde weggedaan? [3] Ik toch, als afwezig naar het ligchaam, maar aanwezig naar den geest, heb reeds als aanwezig besloten, hem, die dit aldus bedreven heeft, [4] in den naam onzes Heeren Jezus, als gij en mijn geest vergaderd zijt, met de magt onzes Heeren Jezus [5] zoo iemand over te geven aan den satan, tot verderf des vleesches, opdat de geest behouden worde ten dage des Heeren. [6] Uw roemen is niet goed. Weet gij niet, dat een weinig zuurdeeg geheel het deeg zuur maakt? [7] Zuivert het oude zuurdeeg weg, opdat gij een nieuw deeg zijt, gelijk gij ongezuurd zijt; want ook ons pascha is geslagt, Christus. [8] Zoo laat ons dan feest vieren, niet met oud zuurdeeg, of met het zuurdeeg van slechtheid en boosheid, maar met het ongezuurde van zuiverheid en waarheid.

[9] Ik heb u in mijnen brief geschreven, dat gij geen omgang zoudt hebben met hoereerders: [10] niet in 't algemeen de hoereerders dezer wereld, of de hebzuchtigen en roofgierigen of afgodendienaars; anders toch zoudt gij de wereld moeten uitloopen. [11] Doch nu schrijf ik u, dat gij geen omgang zult hebben, zoo iemand, die broeder wordt genaamd, een hoereerder is, of hebzuchtige, of afgodendienaar, of schelder, of dronkaard, of roofgierige; dat gij met zoo iemand zelfs niet eten zult. [12] Wat toch heb ik ook hen, die buiten zijn, te oordeelen? Oordeelt gij niet hen, die binnen zijn? [13] Hen, die buiten zijn, zal God oordeelen. Doet den booze uit uw midden weg!

VI. [1] Durft iemand uwer, als hij met een ander eenig geschil heeft, te regt gaan voor de onregtvaardigen, en niet voor de heiligen? [2] Of weet gij niet, dat de heiligen de wereld zullen oordeelen? En

15 (v. 17, Gal. IV. 19, Philem. 10). — 20 (II. 4). — **V.** 3 (Col. II. 5). — 5 (1 Tim. I. 20). — 6 (Gal. V. 9). — 7 (Ex. XII. 15, Jh. I. 29). — 9—13 (2 Thess. III. 6, 14, Deut. XXIV. 7, Mt. XVIII. 15—17). — **VI.** 2 (Mt. XIX. 28).

gerucht gebragt, gew. t. *gelasterd.* — 15. *meesters*, Gr. *pédagogen.* — 16. *mijne navolgers*, in nederigheid (v. 6—13). — V. 1. *waarvan men... niet hoort*, gew. t. *die... niet genoemd wordt.* — *de vrouw zijns vaders heeft*, zijne stiefmoeder tot vrouw heeft. — 2. *getreurd*, over de ergernis, die aan de gemeente gegeven is. — *opdat*, ten gevolge van u aller droefheid en verontwaardiging. — *uit uw midden worde weggedaan*, van de gemeenschap worde uitgesloten. — 4. *Jezus* (tweemaal), gew. t. *Jezus Christus.* — 5. *over te geven aan den satan*, van de gemeenschap uit te sluiten, en hem aan de magt des satans over te geven, opdat deze verderf (krankheid) brenge over zijn vleesch. — *des Heeren*, gew. t. *des Heeren Jezus.* — 7. *Zuivert*, gew. t. *zuivert dan.* — *Zuivert het oude zuurdeeg weg*, doet het oude zuurdeeg weg en reinigt alles daarvan; eene toespeling op hetgeen de Joden deden, als het paaschfeest naderde, en waarvan de ap. zich hier bedient om tot reiniging van wandel te vermanen. — *is geslagt*, gew. t. *is voor ons geslagt.* — 8. *Zoo laat ons dan feest vieren.* Misschien bezigt de ap. deze uitdrukking, omdat hij zijnen brief schreef kort vóór het Joodsche paaschfeest. — 9. *in mijnen brief*, in een vorigen brief, die niet bewaard gebleven is. — 10. *niet*, gew. t. *doch niet.* — *en roofg.* gew. t. *of roofg.* — 12. *hen, die buiten zijn*, buiten de christelijke gemeenschap, de heidenen. — 13. *zal God oordeelen*, gew. t. *oordeelt God.* — VI. 1. *de onregtvaardigen*, de heidensche regters. — *de*

indien door u de wereld wordt geoor-
deeld, zijt gij dan der geringste regt-
zaken onwaardig? 3 Weet gij niet, dat
wij engelen zullen oordeelen? hoeveel te
meer dingen dezes levens! 4 Zoo gij dan
regtzaken hebt over dingen dezes levens,
neemt gij die tot regters, die bij de
gemeente veracht zijn? 5 Ik zeg het u
tot beschaming. Zoo is er dan onder u
ook niet één wijze, die uitspraak zal
kunnen doen tusschen zijne broeders?
6 Maar de broeder gaat met den broe-
der te regt, en dat voor ongeloovigen?
7 Doch ook reeds op zich zelf is het een
gebrek bij u, dat gij regtzaken met
elkander hebt. Waarom lijdt gij niet
liever onregt? Waarom lijdt gij niet
liever nadeel? 8 Maar gij zelve doet
onregt en nadeel aan, en dat aan broe-
ders. 9 Of weet gij niet, dat onregt-
vaardigen Gods koningrijk niet zullen
beërven? Misleidt u niet! Noch hoereer-
ders, noch afgodendienaars, noch over-
spelers, noch wellustigen, noch ontuch-
tigen, 10 noch dieven, noch hebzuchti-
gen, geen dronkaards, geen schelders,
geen roofgierigen zullen Gods koningrijk
beërven. 11 En dat waren sommigen
uwer; maar gij zijt afgewasschen, maar
gij zijt geheiligd, maar gij zijt geregt-
vaardigd, door den naam des Heeren
Jezus en door den geest onzes Gods.

12 Alles is mij geoorloofd, maar niet
alles is nut; alles is mij geoorloofd,
maar ik zal mij niet door iets laten
overheerschen. 13 De spijzen zijn voor
den buik, en de buik is voor de spij-
zen; en God zal én dezen én gene te
niet doen. Doch het ligchaam is niet
voor de hoererij, maar voor den Heer,
en de Heer voor het ligchaam. 14 God
nu heeft den Heer opgewekt, en zal
ook ons opwekken door zijne kracht.
15 Weet gij niet, dat uwe ligchamen
leden van Christus zijn? Zal ik dan de
leden van Christus nemen, en ze tot
leden eener hoer maken? Dat zij verre!
16 Weet gij niet, dat die eene hoer aan-
hangt, één ligchaam met haar is? Want
zij zegt: De twee zullen één
vleesch zijn. 17 Maar die den Heer
aanhangt, is één geest met hem. 18 Vliedt
de hoererij! Alle zonde, die een mensch
doet, is buiten het ligchaam; maar die
hoereert, zondigt tegen zijn eigen lig-
chaam. 19 Of weet gij niet, dat uwe
ligchamen een tempel zijn van den hei-
ligen geest in u, dien gij van God hebt,
en dat gij niet u zelven toebehoort?
20 Immers gij zijt duur gekocht. Ver-
heerlijkt dan God in uw ligchaam!

Over het huwelijk.

VII. 1 Wat aangaat hetgeen gij ge-
schreven hebt, het is den mensch goed,
geene vrouw aan te raken. 2 Doch om
de hoererij hebbe elk zijne eigene vrouw,
en elke vrouw hebbe haar eigen man.
3 De man betale de schuld aan de vrouw,
en desgelijks ook de vrouw aan den man.
4 Want de vrouw heeft over haar eigen
ligchaam geene magt, maar de man;
en desgelijks heeft ook de man over zijn
eigen ligchaam geene magt, maar de
vrouw. 5 Onttrekt u aan elkander niet,
tenzij volgens overeenkomst voor een
tijd, opdat gij u verledigt tot het gebed;
en komt dan wederom bijéén, opdat de
satan u niet verzoeke, dewijl gij u niet
onthouden kunt. 6 Doch dit zeg ik bij
wijze van toelating, niet bij wijze van
bevel. 7 En ik wilde wel, dat alle men-
schen waren even als ik; maar een iege-
lijk heeft zijne eigene gave van God,
de één dus, de ander zoo.

8 Aan de ongetrouwden en de wedu-
wen zeg ik: het is hun goed, indien zij
blijven even als ik. 9 Maar indien zij

---

7 (Mt. V. 39, 40). — 9. 10 (Gal. V. 19—21). — 11 (Tit. III. 5—7). — 12 (X. 23). — 13 (Mt. XV. 17). — 14 (2 Cor. IV. 14). — 16 (Gen. II. 24). — 19 (III. 16). — 20 (VII. 23, 1 Petr. I. 18, 19). — **VII.** 5 (Ex. XIX. 15). — 7 (Mt. XIX. 12). — 9 (1 Tim. V. 14).

---

heiligen, de geloovigen, de broeders. — 2. *Of weet*, gew. t. *Weet*. — 9. *Gods koningrijk*, gew. t. *het k. G.* — 10. *geen dronkaards*, gew. t. *noch dr.* — 12. *Alles*, alles, wat niet op zich zelf zedelijk kwaad is. — *niet alles is nut*, niet altijd is het den mensch goed, van zijne vrijheid in Christus gebruik te maken. — 13. *het ligchaam is niet voor de hoererij.* Het schijnt, dat er in de gemeente te Corinthe waren, die hunnen ontuchtigen wandel trachtten te verschoonen met zich te beroepen op de vrijheid, die hun in Christus gegeven was. — 16. *zij*, de schrift. — 19. *uwe ligchamen*, gew. t. *uw ligchaam*. — 20. *in uw ligchaam*, gew. t. *in uw ligchaam en in uwen geest, welke Godes zijn.* — VII. 1. *gij*, gew. t. *gij mij*. — 3. *de schuld*, gew. t. *de verschuldigde welwillendheid.* — 5. *tot het gebed*, gew. t. *tot vasten en bidden*. — 7. *En*, gew. t. *Want*.

zich niet kunnen onthouden, laat hen
trouwen; want het is beter te trouwen,
dan te branden. [10] En aan de getrouw-
den beveel ik — niet ik, maar de Heer —,
dat de vrouw van den man niet schei-
de — [11] en al is zij ook gescheiden,
zoo blijve zij ongetrouwd, of verzoene
zich met den man —, en dat de man
de vrouw niet verlate. [12] Doch aan de
anderen zeg *ik*, niet de Heer: indien
eenig broeder eene ongeloovige vrouw
heeft, en deze vindt goed om bij hem
te wonen, hij verlate haar niet. [13] En
eene vrouw, die een ongeloovigen man
heeft, en deze vindt goed om bij haar
te wonen, zij verlate den man niet.
[14] Want de ongeloovige man is gehei-
ligd in de vrouw, en de ongeloovige
vrouw is geheiligd in den broeder; an-
ders toch waren uwe kinderen onrein,
maar nu zijn zij heilig. [15] Doch indien
de ongeloovige scheiden wil, hij scheide.
De broeder of de zuster is in zoo iets
niet gebonden; maar God heeft u tot
vrede geroepen. [16] Hoe toch weet gij,
vrouw! of gij den man behouden zult?
Of hoe weet gij, man! of gij de vrouw
behouden zult? [17] Doch gelijk de Heer
aan een iegelijk heeft toegedeeld, gelijk
God een iegelijk geroepen heeft, zóó
wandele hij. En zóó verorden ik het in
al de gemeenten. [18] Is iemand als be-
snedene geroepen, hij trekke de voor-
huid niet over; is iemand in de voor-
huid geroepen, hij late zich niet besnij-
den. [19] De besnijdenis is niets, en de
voorhuid is niets, maar de onderhouding
der geboden Gods. [20] Een iegelijk blijve
in die roeping, waarin hij geroepen is.
[21] Zijt gij als dienstknecht geroepen,
bekommer u daarover niet; ja, al kunt
gij ook vrij worden, gebruik het liever.
[22] Want de in den Heer geroepen dienst-
knecht is een vrijgelatene des Heeren;
desgelijks is de geroepen vrije een dienst-
knecht van Christus. [23] Duur zijt gij
gekocht: wordt geene dienstknechten van
menschen! [24] Waarin een iegelijk geroe-
pen is, broeders! daarin blijve hij bij
God.

[25] Aangaande de maagden heb ik geen
bevel des Heeren; maar ik geef mijn
gevoelen, als die door 's Heeren ont-
ferming getrouw ben. [26] Ik meen dan,
dat dit goed is om den op handen zijn-
den nood, dewijl het den mensch goed
is, zóó te zijn. [27] Zijt gij gebonden aan
eene vrouw, zoek geene losmaking; zijt
gij los van eene vrouw, zoek geene vrouw.
[28] Doch al trouwt gij ook, gij zondigt
niet; en al trouwt de maagd, zij zon-
digt niet. Maar dezulken zullen ver-
drukking hebben voor het vleesch, en
ik wil u sparen. [29] Dit nu zeg ik,
broeders! de tijd is ingekort, opdat
voortaan ook zij, die vrouwen hebben,
zijn als niet hebbende; [30] en die wee-
nen, als niet weenende; en die blijde
zijn, als niet blijde; en die koopen, als
niet bezittende; [31] en die de wereld ge-
bruiken, als niet gebruikende: want de
gedaante dezer wereld gaat voorbij. [32] En
ik wil, dat gij zonder zorgen zijt. De
ongetrouwde is bezorgd over hetgeen
des Heeren is, hoe hij den Heer zal
behagen; [33] maar de getrouwde is be-
zorgd over hetgeen der wereld is, hoe
hij der vrouw zal behagen. [34] En ook
de vrouw en de maagd zijn onderschei-
den. De ongetrouwde is bezorgd over
hetgeen des Heeren is, om heilig te zijn
én naar ligchaam én naar geest; maar
de getrouwde is bezorgd over hetgeen
der wereld is, hoe zij den man zal be-
hagen.

[35] Dit nu zeg ik tot uw eigen nut;
niet om een strik over u te werpen,
maar tot bevordering van de welvoege-

10, 11 (Mt. V. 32, XIX. 9, Mal. II. 14—16). — 19 (Gal. V. 6, Rom. II. 25). — 22 (Rom. VI. 18). — 23 (1 Cor. VI. 20). — 26 (v. 29, 31, Mt. XXIV. 8—21). — 31 (v. 26, 29, 1 Jh. II. 17).

10. *niet scheide*, ten gevolge van eene te hooge waardering van het ongehuwde leven. — 13. *deze*, gew. t. *hij*. — *den man*, gew. t. *hem*. — 14. *broeder*, gew. t. *man*. — 15. *u*, gew. t. *ons*. — 16. *Hoe toch*, enz. gij hebt immers geene zekerheid, dat gij door *niet* te scheiden uwen man tot bekeering en geloof brengen zult. — 17. *de Heer... God*, gew. t. *God... de Heer*. — 21. *dienstknecht*, slaaf. — *gebruik het liever*, gebruik liever uwe dienstbaarheid tot uw eigen heil, en toon in haar uwe ware vrijheid. — 22. *desgelijks*, gew. t. *en desgel*. — 25. *getrouw*, te vertrouwen, geloof en vertrouwen waardig. — 26. *om den ophanden zijnden nood*, die het einde der wereld zou voorafgaan (v. 29, 31, Mt. XXIV). — 29. *de tijd*, de duur der wereld; gew. t. *dat de tijd*. — *ingekort, opdat voortaan*, gew. t. *voortaan ingekort, opdat*. — 34. *ook de vrouw*, gew. t. *de vrouw*. — *onderscheiden*, and. *verdeeld*, nl. door zorgen. — 35. *om een strik over u te werpen*, om u als aan den band te leggen en

lijkheid en van het onafgetrokken blij-
ven bij den Heer. 36 Doch indien iemand
meent onwelvoegelijk te handelen met
zijne maagd, zoo zij overrijp is, en het
zoo moet geschieden: hij doe wat hij
wil, hij zondigt niet; laat hen trouwen.
37 Maar die in zijn hart vast staat, en
geene noodzakelijkheid heeft, maar
magt heeft over zijn eigen wil, en dit
in zijn eigen hart besloten heeft, zijne
maagd te bewaren, hij doet wél. 38 Der-
halve én die haar uittrouwt, doet wél,
én die haar niet uittrouwt, doet beter.
39 Eene vrouw is gebonden, zoo langen
tijd haar man leeft; maar als de man
ontslapen is, zoo is zij vrij om te trou-
wen met wien zij wil: alleenlijk in den
Heer. 40 Doch zaliger is zij, indien zij
zóó blijft, naar mijn gevoelen; en ook
ik meen Gods geest te hebben.

Over het eten van offervleesch en het deelnemen aan offermaaltijden.

VIII. 1 Wat de afgodenoffers aangaat,
wij weten, dat wij allen kennis heb-
ben. — De kennis blaast op, maar de
liefde sticht. 2 Indien iemand meent
iets te kennen, hij kent nog niets, ge-
lijk men behoort te kennen; 3 maar in-
dien iemand God liefheeft, die is door
hem gekend. — 4 Wat dan het eten
van de afgodenoffers aangaat, wij weten,
dat er geen afgod in de wereld is, en
dat er geen ander God is dan één.
5 Want indien er al dusgenaamde goden
zijn, hetzij in den hemel, hetzij op
aarde — gelijk er vele goden en vele
heeren zijn —, 6 voor ons evenwel is
er maar één God, de Vader, uit wien
alles is, en wij tot hem; en één Heer,
Jezus Christus, door wien alles is, en
wij door hem. 7 Maar niet bij allen is
de kennis; en sommigen, door hun we-
ten van den afgod tot nu toe, eten het
als afgodenoffer, en hun geweten, daar
het zwak is, wordt bevlekt. 8 Spijs nu
zal ons Gode niet aanbevelen: hetzij wij
niet eten, wij zijn er niet minder om;
hetzij wij eten, wij zijn er niet beter
om. 9 Doch ziet toe, dat niet dit uw
regt misschien een aanstoot worde voor
de zwakken. 10 Want zoo iemand u,
die kennis hebt, in een afgodstempel
ziet aanzitten, zal niet zijn geweten,
daar het zwak is, gestijfd worden om
de afgodenoffers te eten? 11 De zwakke
namelijk gaat verloren door uwe ken-
nis, de broeder, om wien Christus ge-
storven is! 12 Maar door aldus tegen
de broeders te zondigen en hun zwak
geweten te kwetsen, zondigt gij tegen
Christus. 13 Daarom, indien spijs mijnen
broeder ergert, zal ik tot in eeuwigheid
geen vleesch eten, opdat ik mijnen
broeder niet ergere.

IX. 1 Ben ik niet vrij? Ben ik niet
een apostel? Heb ik niet Jezus, onzen
Heer, gezien? Zijt gíj niet mijn werk
in den Heer? 2 Indien ik anderen geen
apostel ben, ik ben het evenwel u;
want het zegel mijns apostelschaps zijt
gíj in den Heer. 3 Mijne verdediging
tegen hen, die mij beoordeelen, is deze:
4 Hebben wij misschien geen regt om
te eten en te drinken? 5 Hebben wij
misschien geen regt om eene zuster als
vrouw met ons om te voeren, even als
de andere apostelen en de broeders des
Heeren en Kefas? 6 Of hebben alleen
ik en Barnabas geen regt om niet te
werken? 7 Wie doet ooit krijgsdienst
op eigen bezoldiging? Wie plant een
wijngaard, en eet niet zijne vrucht?

39 (Rom. VII. 2). — 40 (1 Thess. IV. 8). — **VIII.** (Rom. XIV). — 4 (X. 19). — 6 (Rom. XI. 36, Ef. IV. 5, 6, 1 Tim. II. 5). — 7 (X. 28, 29). — 8 (Rom. XIV. 17). — 9 (X. 32, Rom. XIV. 13, 16). — 11 (Rom. XIV. 15). — 13 (Rom. XIV. 21). — **IX.** 1 (XV. 8, IV. 15). — 2 (2 Cor. III. 2). — 3 (IV. 3, 5). — 4 (v. 14). — 5 (Mt. VIII. 14).

de regten uwer vrijheid te verkorten. — 36. *zijne maagd*, zijne ongehuwde dochter. — *en het zoo moet geschieden*, en hij meent, dat zijn pligt van hem eischt haar uit te huwelijken. — 38. *én... én*, gew. t. *ook... maar*. — 39. *gebonden*, gew. t. *gebonden door de wet* (Rom. VII. 2). — *de man*, gew. t. *haar man*. — VIII. 1. *wij allen*, voor zoover wij christenen zijn. — *kennis*, wat betreft het niet werkelijk bestaan van eenigen afgod (v. 4). — 2. *Indien*, gew. t. *En indien*. — *iets te kennen*, gew. t. *iets te weten*. — 8. *zal... aanbevelen*, gew. t. *beveelt... aan*. — *hetzij — beter om*, gew. t. *want hetzij wij eten, wij zijn er niet beter om; hetzij wij niet eten, wij zijn er niet minder om*. — 11. *De zwakke namelijk gaat verloren... de broeder*, gew. t. *En de zwakke broeder zal verloren gaan*. — IX. 1. *vrij... apostel*, gew. t. *apostel... vrij*. — *Jezus*, gew. t. *J. Chr.* — 4. *regt om te eten en te drinken*, op kosten der gemeente (v. 6). — 5. *als vrouw*, als echtgenoot. — 6. *niet te werken*, voor ons eigen onderhoud. — 7. *zijne*

Wie weidt eene kudde, en eet niet van
de melk der kudde? 8 Spreek ik mis-
schien zoo naar den mensch? of zegt
ook de wet dit niet? 9 Immers in de
wet van Mozes staat geschreven: Gij
zult een dorschenden os niet
muilbanden. Bekommert God zich
misschien om de ossen? 10 Of zegt hij
dit niet veeleer om onzentwil? Im-
mers om onzentwil werd het geschre-
ven, dat de ploeger behoort te ploegen
op hope, en de dorscher te dorschen
op hope van er deel aan te hebben.
11 Indien wij u het geestelijke hebben
gezaaid, is het iets groots, indien wij
van u het vleeschelijke maaijen? 12 In-
dien anderen aan dit regt op u deel
hebben, hebben wij het niet nog meer?
Maar wij hebben van dit regt geen ge-
bruik gemaakt, maar alles verdragen
wij, opdat wij niet eenige verhindering
geven aan het evangelie van Christus.
13 Weet gij niet, dat die het heilige
bedienen, uit het heiligdom eten? dat
die steeds bij het altaar zijn, met het
altaar deelen? 14 Zoo heeft ook de Heer
bevolen, dat die het evangelie verkon-
digen, van het evangelie leven. 15 Ik
echter heb van niets daarvan gebruik
gemaakt. En ik schrijf dit niet, opdat
het aan mij zoo geschiede; want het
ware mij beter te sterven, dan dat ie-
mand mijnen roem verijdelde. 16 Want
zoo ik het evangelie verkondig, het is
mij geen roem: immers de noodza-
kelijkheid ligt op mij; ja, wee mij,
zoo ik het niet verkondig! 17 Want
indien ik dit vrijwillig doe, zoo heb ik
loon; maar indien onvrijwillig — een
beheer is mij evenwel toevertrouwd.
18 Wat is dan mijn loon? Dit, dat,
terwijl ik het evangelie verkondig, ik
het evangelie niets doe kosten, zoodat
ik van mijn regt in het evangelie geen
gebruik maak. 19 Want, terwijl ik vrij
ben van allen, heb ik mij aan allen dienst-
baar gemaakt, opdat ik des te meerderen
mogt winnen. 20 En ik ben den Joden
geworden als een Jood, opdat ik de Jo-
den mogt winnen; hun, die onder de
wet zijn, als een onder de wet — hoewel
zelf niet onder de wet —, opdat ik hen,
die onder de wet zijn, winnen mogt;
21 hun, die zonder wet zijn, als een zon-
der wet — hoewel niet zonder wet Gods,
maar onder de wet van Christus —, op-
dat ik hen mogt winnen, die zonder wet
zijn. 22 Ik ben den zwakken een zwakke
geworden, opdat ik de zwakken mogt
winnen; allen ben ik alles geworden,
opdat ik althans eenigen behouden mogt.
23 Alles nu doe ik om des evangelies
wil, opdat ik mede aan hetzelve deel
hebbe. 24 Weet gij niet, dat die in de
renbaan loopen, alle wel loopen, maar
dat één den prijs ontvangt? Loopt dan
zóó, dat gij dien verkrijgt. 25 Ieder nu,
die kampt, onthoudt zich in alles; zij
dan, opdat zij eene vergankelijke kroon
ontvangen, maar wij eene onverganke-
lijke. 26 Ik loop derhalve zóó, als niet
op het onzekere; ik vecht met de vuist
zóó, als niet in de lucht slaande; 27 maar
ik beuk mijn ligchaam en neem het ge-
vangen, opdat ik niet, terwijl ik aan
anderen predik, misschien zelf verwer-
pelijk worde.

X. 1 Want ik wil u niet onkundig
laten, broeders! dat onze vaderen wel
alle onder de wolk waren, en alle door
de zee gingen, 2 en alle tot Mozes zich

9 (Deut. XXV. 4, 1 Tim. V. 18). — 11 (Rom. XV. 27). — 12 (2 Cor. XI. 8, 9, 2 Thess. III. 8, 9). — 13 (Deut. XVIII. 1, Num. XVIII. 31). — 14 (Mt. X. 10, Lc. X. 7). — 16 (Rom. I. 14). — 17 (IV. 1). — 20 (Hand. XVI. 3, XXI. 23—26). — 21 (Gal. II. 3—5). — 22 (Rom. XI. 14). — 24 (Gal. II. 2, V. 7, Phil. III. 12, 2 Tim. IV. 7, Hebr. XII. 1). — 25 (v. 27, 1 Tim. IV. 7, 8). — **X.** 1 (Ex. XIII. 21, XIV. 22).

vrucht, gew. t. *van zijne vrucht.* — *Wie weidt*, gew. t. *Of wie weidt.* — 10. *en de dorscher — hebben*, gew. t. *en de dorscher zijner hope deelachtig te worden op hope.* — 12. *alles*, arbeid, gebrek. — *opdat*, enz. Men zou nl. anders kunnen zeggen, dat hij het evang. verkondigde om des voordeels wil. — 13. *die het heilige bedienen... die steeds bij het altaar zijn*, priesters en leviten. — *uit het heiligdom*, van hetgeen aan gaven en offers in den tempel gebragt wordt. — 16 *ja, wee mij*, gew. t. *en wee mij.* — 18. *Wat is dan mijn loon*, gew. t. *welk loon heb ik dan.* — *het evang. niets*, gew. t. *het evang. van Christus niets.* — 20. *als een — niet onder de wet*, gew. t. *als een onder de wet.* — 21. *Gods... van Christus*, gew. t. *voor God... voor Christus.* — 22. *een zwakke*, gew. t. *als een zwakke.* — 23. *Alles*, gew. t. *Dit.* — 27. *ik beuk mijn ligchaam en neem het gevangen*, gelijk iemand in het worstelperk zijne tegenpartij zware slagen toebrengt, en als hij haar overwonnen heeft, haar als gevangene wegleidt. — X. 1. *Want*, gew. t.

lieten doopen in de wolk en in de zee,
3 en alle dezelfde geestelijke spijs aten,
4 en alle denzelfden geestelijken drank
dronken — want zij dronken uit eene
geestelijke rots, die hen volgde, en die
rots was Christus —; 5 maar in de
meesten hunner had God geen welge-
vallen, want zij werden in de woestijn
ter neêrgeveld. 6 Dit nu geschiedde
ten voorbeelde voor ons, opdat wij geen
lust zouden hebben aan het kwade,
evenals zij er lust aan hadden. 7 Wordt
ook geene afgodendienaars, gelijk som-
migen hunner, zooals geschreven staat:
Het volk zette zich neder om te
eten en te drinken, en zij ston-
den op om te spelen. 8 Laat ons
ook niet hoereren, gelijk sommigen hun-
ner hoereerden, en er vielen op éénen
dag drie en twintig duizend. 9 Laat ons
ook Christus niet verzoeken, gelijk som-
migen hunner hem verzochten, en door
de slangen kwamen zij om. 10 Mort ook
niet, gelijk sommigen hunner morden,
en zij kwamen om door den verderver.
11 Dit nu gebeurde hun als voorbeeld,
en het werd beschreven tot waarschu-
wing van ons, tot wie de einden der
eeuwen gekomen zijn. 12 Derhalve die
meent te staan, zie toe, dat hij niet
valle. 13 U heeft nog geene verzoeking
bevangen dan eene menschelijke; doch
God is getrouw, die niet zal toelaten,
dat gij verzocht wordt boven hetgeen
gij vermoogt, maar met de verzoeking
ook de uitkomst zal maken, om haar
te kunnen verdragen. 14 Daarom, mijne
geliefden! vliedt de afgodendienst.
15 Als tot verstandigen spreek ik:
beoordeelt zelve hetgeen ik zeg. 16 De
beker der zegening, dien wij zegenen,
is die niet eene gemeenschap met het
bloed van Christus? Het brood, dat
wij breken, is dat niet eene gemeen-
schap met het ligchaam van Christus?
17 Immers één brood is het, één lig-
chaam zijn wij velen; want wij allen
nuttigen van het ééne brood. 18 Ziet op
het Israël naar het vleesch! Hebben
niet zij, die de offers eten, gemeen-
schap met het altaar? 19 Wat beweer
ik dan? dat een afgodenoffer iets is?
of dat een afgod iets is? 20 Maar wat
ze offeren, offeren ze aan demonen, en
niet aan God; en ik wil niet, dat gij
met de demonen gemeenschap hebt.
21 Gij kunt niet den beker des Heeren
drinken en den beker der demonen;
gij kunt niet van de tafel des Heeren
nuttigen en van de tafel der demonen.
22 Of zullen wij den Heer naijverig ma-
ken? Zijn wij misschien sterker dan hij?
23 Alles is geoorloofd, maar niet alles
is nut; alles is geoorloofd, maar niet
alles sticht. 24 Niemand zoeke het zijne,
maar hetgeen des anderen is. 25 Eet
al wat in de vleeschhal verkocht wordt,
zonder iets te onderzoeken, om des ge-

3 (Ex. XVI. 14, 15). — 4 (Ex. XVII. 6). — 5 (Num. XIV. 28—30). — 6 (Num. XI. 4, 33). — 7 (Ex. XXXII. 6). — 8 (Num. XXV. 1—9). — 9 (Num. XXI. 5, 6). — 10 (Num. XVI. 41—49). — 11 (v. 6, Rom. XV. 4). — 13 (I. 8, 1 Thess. V. 23, 24, 2 Petr. II. 9). — 14 (1 Jh. V. 21). — 17 (XII. 12, Rom. XII. 5). — 19 (VIII. 4). — 20 (Lev. XVII. 7). — 23 (VI. 12). — 24 (Phil. II. 4).

Doch. — 2. *tot Mozes*, tot gehoorzaamheid aan Mozes, den middelaar des O. V. — 3. *geestelijke spijs*, het manna, dat wel eene spijs des ligchaams was, maar niet van aardschen oorsprong. — 4. *en die rots was Christus.* Volgens eene oude Joodsche overlevering stelde de ap. zich eene rots voor, die de Israëliten op hunnen togt door de woestijn vergezelde, en die rots was hem Christus, eene openbaring van diens heerlijkheid en werkzaamheid onder het O. V., vóór zijne menschwording op aarde (v. 9, Jh. I. 5, XII. 41). — 9. *laat ons ook Christus niet verzoeken*, gelijk zij, die door hunne deelneming aan heidensche offermaaltijden zich in gevaar begaven van afvallig te worden; want zij stelden als 't ware de magt van Christus om hen te bewaren op de proef. — *gelijk*, gew. t. *evenals.* — *hem*, is hier ingevuld. De Israëliten hadden in de woestijn Christus verzocht, dewijl deze onder de oude bedeeling werkzaam was; vgl. het aangeteek. op v. 4. — 11. *Dit nu*, gew. t. *Dit alles nu.* — *de einden der eeuwen*, de voleindiging der eeuw (Mt. XXIV. 3), zoodat de dag des oordeels niet verre meer is. — *om haar te kunnen verdragen*, gew. t. *opdat gij haar verdragen kunt.* — 16. *De beker der zegening, dien wij zegenen*, de beker, waarover wij den zegen uitspreken. — 18. *op het Israël naar het vleesch*, op hen, die naar het vleesch Israëliten zijn (en niet naar den geest, gelijk de christenen een geestelijk Israël zijn). — 19. *afgodenoffer... afgod*, gew. t. *afgod... afgodenoffer.* — 20. *wat ze*, gew. t. *wat de heidenen.* — *aan demonen*, aan booze geesten, volgens de voorstelling, dat de afgoderij een werk was van den duivel en de hem ondergeschikte booze geesten. — 23. *Alles is geoorloofd* (tweemaal), gew. t. *Alles is mij geoorloofd* (VI. 12). — 24. *hetgeen*, gew. t. *een iegelijk hetgeen* (Phil. II. 4). — 25. *zonder iets te onderzoeken*, of het misschien vleesch is, afkomstig van dieren, die den

wetens wil; 26 want des Heeren is
de aarde en hare volheid. 27 En
indien een van de ongeloovigen u noo-
digt, en gij wilt heengaan, eet al wat
u wordt voorgezet, zonder iets te on-
derzoeken, om des gewetens wil. 28 Maar
zoo iemand u zegt: Dit is godenoffer,
eet het niet om diens wil, die het u
te kennen geeft, en om des gewetens
wil. 29 Ik bedoel evenwel niet het eigen
geweten, maar dat des anderen. Waar-
om toch zou mijne vrijheid door een
ander geweten geoordeeld worden?
30 Indien ik met dankzegging nuttig,
waarom zou ik gelasterd worden over
hetgeen, waarvoor ik dank? 31 Hetzij
gij dan eet, hetzij gij drinkt, hetzij gij
iets doet, doet het alles ter eere Gods.
32 Weest onaanstootelijk én voor Joden
én voor Grieken én voor de gemeente
Gods, 33 evenals ik in alles aan allen
tracht te behagen, niet zoekende mijn
eigen voordeel, maar dat van velen,
opdat zij behouden mogen worden.

XI. 1 Weest navolgers van mij, even-
als ik het van Christus ben.

De apostel berispt de Corinthiërs over verkeerdheden bij de onderlinge zamenkomsten.

2 Voorts prijs ik u, dat gij in alles
mijner gedachtig zijt, en de overleve-
ringen vasthoudt, gelijk ik ze u heb
overgeleverd. 3 Doch gij moet weten,
dat Christus het hoofd is van iederen
man, en de man het hoofd van de
vrouw, en God het hoofd van Chris-
tus. 4 Ieder man, die bidt of profe-
teert, en iets over het hoofd heeft,
doet zijn hoofd schande aan. 5 En iedere
vrouw, die bidt of profeteert met on-
gedekten hoofde, doet haar hoofd schande
aan; want het is één en hetzelfde alsof
zij geschoren was. 6 Want indien eene
vrouw zich niet dekt, zij late zich ook
het haar afsnijden; doch indien het
schandelijk is voor eene vrouw, zich
het haar te laten afsnijden, of zich te
laten scheren, zoo dekke zij zich. 7 De
man toch behoort het hoofd niet te
dekken, daar hij het beeld en de heer-
lijkheid Gods is; maar de vrouw is de
heerlijkheid des mans. 8 Immers de
man is niet uit de vrouw, maar de
vrouw uit den man; 9 want ook is de
man niet geschapen om de vrouw, maar
de vrouw om den man. 10 Daarom be-
hoort de vrouw gezag op het hoofd te
hebben, om der engelen wil. 11 Even-
wel is noch vrouw zonder man, noch
man zonder vrouw in den Heer; 12 want
gelijk de vrouw is uit den man, zoo
is ook de man door de vrouw, en al-
les uit God. 13 Oordeelt bij u zelve!
Is het betamelijk, dat eene vrouw on-
gedekt tot God bidt? 14 Leert ook de
natuur zelve u niet, dat, zoo een man
lang haar draagt, het hem eene schande
is; 15 maar dat, zoo eene vrouw lang haar
draagt, het haar eene eer is? Want
het lange haar is haar gegeven voor een
sluijer. — 16 Doch indien iemand lust tot
twisten heeft, wij hebben zulk eene ge-
woonte niet, noch de gemeenten Gods.

17 Dit nu beveel ik, en prijs het niet,
dat gij niet tot beter, maar tot erger
zamenkomt. 18 Want vooreerst, als gij
gemeentelijk zamenkomt, hoor ik, dat
er scheuringen onder u zijn, en voor
een deel geloof ik het. 19 Immers er
moeten wel partijen onder u zijn, op-
dat de beproefden onder u openbaar
worden. 20 Als gij dan bijéénkomt, zoo
is dat niet des Heeren maaltijd eten.
21 Want bij het eten neemt een iegelijk
vooruit zijn eigen maaltijd; en de één

---

26 (Ps. XXIV. 1). — 28, 29 (VIII. 7, 9). — 30 (Rom. XIV. 6, 1 Tim. IV. 3—5). — 31 (Col. III. 17). — 32 (Rom. XIV. 13). — **XI.** 1 (IV. 16, Phil. III. 17, 1 Thess. I. 6). — 3 (Ef. V. 23, 1 Cor. III. 23). — 7 (Gen. I. 26, 27, Col. III. 10). — 8 (Gen. II. 18, 21). — 19 (Mt. XVIII. 7, 1 Jh. II. 19).

---

afgoden geofferd zijn. — 28. *godenoffer*, gew. t. *afgodenoffer*. — *om des gewetens wil*, gew. t. *om des gewetens wil; want des Heeren is de aarde en hare volheid* (v. 26). — 30. *Indien*, gew. t. *En indien*. — XI. 2. *ik u*, gew. t. *ik u, broeders!* — 10. *gezag*, een teeken van het gezag des mans, nl. een sluijer, door welken te dragen zij te kennen geeft, dat zij het optreden in het openbare leven aan den man, als den meerdere, overlaat. — *om der engelen wil*, d. i. misschien: om de goede engelen, die in de vergadering als tegenwoordig gedacht werden (Ps. CXXXVIII. 1), niet te mishagen. — 11. *vrouw zonder man, noch man zonder vrouw*, gew. t. *man zonder vrouw, noch vrouw zonder man*. — 14. *Leert*, gew. t. *Of leert*. — 16. *zulk eene gewoonte*, de gewoonte van te twisten. — 17. *Dit nu beveel ik, en prijs het niet*. Het *bevelen* ziet op het voorgaande, het *prijzen* op het volgende. Gew. t. *Terwijl ik nu dit beveel, prijs ik het niet*. — 18. *gemeentelijk*, gew. t.

lijdt honger, de ander is dronken.
22 Hebt gij dan geene huizen om te eten
en te drinken? Of veracht gij de ge-
meente Gods, en beschaamt gij hen,
die niets hebben? Wat zal ik u zeg-
gen? Zal ik u prijzen? In dezen prijs
ik u niet. 23 Want ik heb van den Heer
ontvangen wat ik u ook heb overgele-
verd, dat de Heer Jezus in den nacht,
waarin hij verraden werd, brood nam,
24 en nadat hij gedankt had, het brak
en zeide: Dit is mijn ligchaam voor u;
doet dit tot mijne gedachtenis! 25 Des-
gelijks nam hij ook den beker na den
maaltijd, en zeide: Deze beker is het
nieuwe verbond in mijn bloed; doet
dit, zoo dikwijls gij drinkt, tot mijne
gedachtenis! 26 Want zoo dikwijls gij dit
brood eet, en den beker drinkt, ver-
kondigt gij den dood des Heeren, tot-
dat hij komt. 27 Derhalve wie het brood
eet, of den beker des Heeren drinkt,
op onwaardige wijze, hij zal schuldig
zijn aan het ligchaam en het bloed des
Heeren. 28 Doch men beproeve zich zel-
ven, en ete zóó van het brood, en
drinke van den beker. 29 Want die eet
en drinkt, eet en drinkt zich een oor-
deel, daar hij het ligchaam niet beoor-
deelt. 30 Daarom zijn er onder u vele
zwakken en kranken, en ontslapen er
ettelijken. 31 Doch indien wij ons zelve
beoordeelden, wij zouden niet geoor-
deeld worden; 32 maar als wij geoordeeld
worden, zoo worden wij door den Heer
getuchtigd, opdat wij niet met de we-
reld veroordeeld worden. 33 Derhalve,
mijne broeders! als gij zamenkomt om
te eten, wacht op elkander. 34 Indien
iemand honger heeft, hij ete te huis,
opdat gij niet tot een oordeel zamen-
komt. Het overige zal ik regelen, zoo-
dra ik kom.

Over de geestelijke gaven.

XII. 1 Wat de geestelijke gaven aan-
gaat, broeders! ik wil u niet onkundig
laten. 2 Gij weet, dat, toen gij heide-
nen waart, gij tot de stomme afgoden
u liet heenleiden, gelijk gij geleid werdt.
3 Daarom maak ik u bekend, dat nie-
mand, die in den geest Gods spreekt,
zegt: Jezus zij vervloekt! en dat nie-
mand zeggen kan: Jezus is de Heer,
dan in den heiligen geest.
4 Er is verscheidenheid van gaven,
maar het is dezelfde geest; 5 en er is
verscheidenheid van bedieningen, en het
is dezelfde Heer; 6 en er is verscheiden-
heid van werkingen, en het is dezelfde
God, die alles in allen werkt. 7 Doch
aan een iegelijk wordt de openbaring
des geestes gegeven ten gemeenen nutte.
8 Aan den eenen namelijk wordt door
den geest gegeven een woord van wijs-
heid, aan den ander een woord van
kennis, volgens denzelfden geest; 9 aan
een ander geloof, door denzelfden geest;
aan een ander gaven van genezing,
door den éénen geest; 10 aan een ander
werkingen van krachten, aan een ander
profetie, aan een ander beoordeeling
van geesten, aan een ander soorten van
tongen, aan een ander uitlegging van
tongen. 11 Dat alles nu werkt één en de-
zelfde geest, toedeelende aan een iegelijk
in het bijzonder, gelijk hij wil.

23—25 (Lc. XXII. 19, 20). — 28 (2 Cor. XIII. 5). — **XII.** 3 (1 Jh. IV. 1—3). — 4—11 (Rom. XII. 6—8, 1 Petr. IV. 10, 11).

---

in de gemeente. — 23. *van den Heer*, d. i. misschien: door eene openbaring van den Heer, door welke de ap. in zijn geloof aan de waarheid der overlevering omtrent het h. avondmaal bevestigd werd. — 24. *zeide*, gew. t. *zeide: Neemt, eet* (Mt. XXVI. 26). — *voor u*, gew. t. *dat voor u verbroken wordt.* — 26. *den beker*, gew. t. *dezen beker.* — *verkondigt gij*, Stv. en and. *zoo verkondigt.* — 27. *het brood*, gew. t. *dit brood.* — *het bloed*, gew. t. *bloed.* — 29. *drinkt*, gew. t. *drinkt op onwaardige wijze* (v. 27). — *een oordeel*, een strafgerigt, gelijk over de Corinthiërs reeds een strafgerigt gekomen was (v. 30). — *het ligchaam*, gew. t. *het ligchaam des Heeren.* — *niet beoordeelt*, nl. niet op de regte wijze. — 31. *Doch*, gew. t. *Want.* — 34. *Indien*, gew. t. *En indien.* — XII. 2. *dat, toen gij heid. waart, gij tot de stomme afgoden u liet heenleiden*, gew. t. *dat gij heid. waart, tot de stomme afgoden heengeleid.* — *de stomme afgoden*, die niet bij magte zijn werkelijke godspraken te geven, en aan de menschen geestelijke gaven mede te deelen. — 3. *zegt: Jezus zij vervloekt*, gew. t. *Jezus eene vervloeking noemt.* — *Jezus is de Heer*, gew. t. *dat Jezus de Heer is.* — 6. *en het is*, gew. t. *maar het is.* — 7. *de openbaring des geestes*, de wijze, waarop de werking des geestes zich bij iemand openbaart. — 8. *kennis*, dieper inzigt. — 9. *geloof*, eene groote mate van geloof, waardoor iemand wonderen kon doen. — *den éénen*, gew. t. *denzelfden.* — 10. *krachten*, wonderkrachten. — *profetie*, het spreken in hooge geestvervoering. — *van geesten*, van hetgeen menschen in den geest (v. 3), als profeten, spreken. — *soorten van tongen*, verschillende

12 Gelijk toch het ligchaam één is, en
vele leden heeft, maar al de leden des
ligchaams, hoewel vele, één ligchaam
zijn, zoo is het ook met Christus.
13 Want ook door éénen geest zijn wij
allen tot één ligchaam gedoopt, hetzij
Joden, hetzij Grieken; hetzij dienst-
knechten, hetzij vrijen; en alle zijn wij
met éénen geest gedrenkt. 14 Want ook
het ligchaam is niet één lid, maar vele.
15 Zoo de voet zeide: Omdat ik geen
hand ben, behoor ik niet tot het lig-
chaam: niet daarom zou hij tot het
ligchaam niet behooren. 16 En zoo het
oor zeide: Omdat ik geen oog ben,
behoor ik niet tot het ligchaam: niet
daarom zou het tot het ligchaam niet
behooren. 17 Indien geheel het ligchaam
oog was, waar zou het gehoor zijn?
Indien geheel gehoor, waar zou de
reuk zijn? 18 Doch nu heeft God de
leden gesteld, een iegelijk derzelve aan
het ligchaam, gelijk hij heeft gewild.
19 Indien alles één lid was, waar zou
het ligchaam zijn? 20 Doch nu zijn er
vele leden, maar één ligchaam. 21 Het
oog kan niet tot de hand zeggen: Ik
heb u niet noodig; of wederom het
hoofd tot de voeten: Ik heb u niet
noodig. 22 Ja, veelmeer zijn de leden
des ligchaams, die de zwakkere schij-
nen te zijn, noodzakelijk; 23 en die ons
aan het ligchaam de minder geëerde
toeschijnen, dezen doen wij overvloedi-
ger eere aan, en de onwelvoegelijke aan
ons hebben overvloediger welvoegelijk-
heid; 24 doch de welvoegelijke aan ons
hebben het niet noodig. Maar God
heeft het ligchaam zóó zamengevoegd,
dat hij aan het mindere overvloediger
eere gaf, 25 opdat er geene verdeeld-
heid zij in het ligchaam, maar de le-
den voor elkander gelijke zorg dragen.
26 En hetzij één lid lijdt, al de leden
lijden mede; hetzij één lid verheerlijkt
wordt, al de leden verblijden zich mede.
27 Gij nu zijt een ligchaam van Chris-
tus, en elk afzonderlijk leden. 28 En
sommigen heeft God in de gemeente ge-
steld, vooreerst tot apostelen, ten tweede
tot profeten, ten derde tot leeraren;
verder krachten, verder gaven van ge-
nezing, hulpbetooning, besturing, soor-
ten van tongen. 29 Of zijn allen aposte-
len? of allen profeten? of allen leeraars,
of doen allen krachten? 30 of hebben
allen gaven van genezing? of spreken
allen met tongen? of leggen allen uit?
31 Doch ijvert om de grootste gaven;
en nog wijs ik u een uitnemenden weg.

XIII. 1 Zoo ik met de tongen der
menschen spreek en der engelen, maar
ik heb geene liefde: ik ben een klin-
kend metaal of luidende schel gewor-
den. 2 En zoo ik profetie heb, en ik
weet al de verborgenheden en al de
kennis; en zoo ik al het geloof heb,
zoodat ik bergen verzet, maar ik heb
geene liefde: ik ben niets. 3 En zoo
ik al mijne goederen den armen geef,
en zoo ik mijn ligchaam overgeef om
verbrand te worden, maar ik heb geene
liefde: het baat mij niets. 4 De liefde

12, 13 (Rom. XII. 4, 5, Ef. IV. 3—7, 16, Gal. III. 27. 28). — 27 (Rom. XII. 5). — 28 (Ef. IV. 11). — **XIII.** 1—7 (Rom. XIII. 8—10, Jh. XIII. 34, 35), 2 (Mt. XVII. 20).

---

wijzen van spreken met tongen of talen. — 12. *des ligchaams*, gew. t. *des éénen ligchaams*. — *met Christus*, met de christelijke kerk, die hare eenheid heeft in den persoon van Christus. — 13. *tot één ligchaam*, om één ligchaam te zijn. — *met éénen*, gew. t. *tot éénen*. — *gedrenkt*, bij den doop, toen de h. geest over ons werd uitgestort. — 23. *de minder geëerde*, de oneerbare leden. — *dezen doen wij overvloediger eere aan*, door ze zorgvuldig te bedekken. — *de onwelvoegelijke aan ons*, onze oneerbare leden. — *overvloediger welvoegelijkheid*, door meer zorgvuldige bedekking. — 24. *dat hij*, enz. De ap. beschouwt het dragen van kleeding als Gods wil en instelling (Gen. III. 21). — 26. *verheerlijkt wordt*, b. v. het hoofd door eene kroon, of de vinger door een ring. — 28. *hulpbetooning*, aan armen en kranken; het werk vooral van de diakenen. — *besturing*, het bestuur over de algemeene belangen der gemeente; het werk vooral van de ouderlingen, de *voorstanders* (Rom. XII. 8). — 31. *ijvert om de grootste gaven*. De geest deelt aan een iegelijk toe, gelijk hij wil (v. 11), maar de mensch moet tevens naar het bezit van de gaven des geestes ijverig trachten en zijne vatbaarheid voor die gaven aankweeken. — *grootste*, gew. t. *beste*. De grootste en beste gaven zijn die, welke voor anderen het meest nuttig zijn (XIV. 2—6). — *nog*, behalve dat ik u opwek. — *een uitnemenden weg*, die tot het bezit der grootste gaven u leiden kan. Dien weg wijst de ap. aan door in het volg. hst. te spreken over de liefde, die aan alle gaven eerst de regte waarde verleent. — XIII. 3. *den armen geef*, eigl. *te eten geef*, besteed tot spijziging der armen. — *zoo ik mijn lig-*

is langmoedig, is goedertieren; de liefde
benijdt niet; de liefde praalt niet, blaast
zich niet op, 5 handelt niet onwelvoe-
gelijk, zoekt het hare niet, verbittert
zich niet, rekent het kwade niet toe,
6 verblijdt zich niet over de ongeregtig-
heid, maar verblijdt zich met de waar-
heid; 7 alles bedekt zij, alles gelooft
zij, alles hoopt zij, alles verdraagt zij.
8 De liefde vervalt nimmer; maar hetzij
profetiën, zij zullen worden te niet ge-
daan; hetzij tongen, zij zullen ophou-
den; hetzij kennis, zij zal worden te
niet gedaan. 9 Wij kennen ten deele,
en wij profeteren ten deele; 10 doch
wanneer het volmaakte komt, zal het-
geen ten deele is, worden te niet ge-
daan. 11 Toen ik een kind was, sprak
ik als een kind, dacht ik als een kind,
oordeelde ik als een kind: nu ik een
man geworden ben, heb ik te niet ge-
daan hetgeen des kinds was. 12 Want
wij zien thans door een spiegel in een
raadsel, maar alsdan van aangezigt tot
aangezigt; thans ken ik ten deele, maar
alsdan zal ik kennen, gelijk ik ook ge-
kend ben. 13 Doch nu blijft geloof,
hoop, liefde, deze drie; maar de groot-
ste van deze is de liefde.

XIV. 1 Tracht naar de liefde, en
ijvert om de geestelijke gaven, maar
vooral dat gij moogt profeteren. 2 Want
die met eene tong spreekt, spreekt niet
voor menschen, maar voor God; want
niemand verstaat het, en door den
geest spreekt hij verborgenheden. 3 Maar
die profeteert, spreekt voor menschen
tot stichting en vermaning en vertroos-
ting. 4 Die met eene tong spreekt,
sticht zich zelven; maar die profeteert,
sticht de gemeente. 5 En ik wilde wel,
dat gij allen met tongen spraakt, maar
nog meer, dat gij profeteerdet. Die pro-
feteert, is meerder dan die met tongen
spreekt, tenzij dat hij het uitlegge, op-
dat de gemeente stichting ontvange.
6 Doch nu, broeders! zoo ik tot u kom
en spreek met tongen, welk nut zal
ik u doen, zoo ik niet tot u spreek

9 (1 Jh. III. 2). — **XIV.** 2 (v. 14, 16). — 5 (v. 26—28).

chaam overgeef, als martelaar voor mijn geloof. — 5. *handelt niet onwelvoegelijk*, zoodat zij de schuldige achting jegens den naaste uit het oog verliest. — 6. *over de ongeregtigheid*, van anderen. — *met de waarheid*, met de waarheid, die in Christus gegeven is, en die den mensch tot heiligheid roept (II Thess. II. 12). — 7. *bedekt*, and. *duldt*. — *alles gelooft zij*, *alles hoopt zij*, zij gelooft en hoopt van menschen steeds het beste, en blijft onder alle omstandigheden aan Gods goedheid en wijsheid gelooven en op God hopen. — 8. *vervalt nimmer*, ook niet in een ander leven, gelijk profetiën en tongen en kennis. — 9. *Wij*, gew. t. *Want wij*. — *wij kennen ten deele*, ons kennen hier beneden is niet dan een gedeeltelijk en onvolkomen kennen. — 10. *zal*, gew. t. *alsdan zal*. — 11. *nu*, gew. t. *maar nu*. — 12. *door een spiegel*, als 't ware door den spiegel heen; omdat nl. het beeld achter den spiegel schijnt te staan. — *spiegel*. De ouden gebruikten spiegels van metaal, die de voorwerpen eenigzins duister en min duidelijk weêrkaatsten. — *in een raadsel*, zoodat hetgeen wij zien ons in vele opzigten een raadsel blijft. — 13. *blijft*, vervalt niet (v. 8), maar blijft in dit en in het andere leven. — *de grootste*. De liefde is de grootste, niet alleen omdat zij den naasten het meest nuttig is, maar ook omdat zij de wortel van geloof en van hoop mag heeten, en den mensch gelijkvormig maakt aan God, die liefde is (1 Joh. IV. 8). — XIV. 2. *tong*, taal. Het spreken met eene *tong*, of met *tongen* (v. 5. enz.), was eene gave des geestes (XII. 10), die bestond in een overluid bidden, loven en danken (v. 14—16) tot verheerlijking van God (Hand. X. 16), waarbij de *geest* in hooge opgetogenheid verkeerde, maar het *verstand* rustte (v. 14). Door dit laatstgenoemde onderscheidde het zich van het *profeteren* (v. 3—5), waarmede het anders verwant was (Hand. XIX. 6), en werd het voor den hoorder onverstaanbaar (v. 2, 16, 23, 24), tenzij het werd uitgelegd (v. 27, 28, 13). Voor zoover het een ongewoon, onzamenhangend (v. 14), onduidelijk (v. 9) spreken was, waarbij de spreker, zoo in keus en verbinding van woorden als in toon van spreken, zich alleen door zijne geestvervoering leiden liet, zonder aan de behoeften der hoorders te denken, in zóóver kon het een spreken genoemd worden met eene *tong*, met eene andere taal (eene andere dan die des gewonen levens). Maar dat het geen spreken was in eigenlijk-gezegd *vreemde* talen, blijkt o. a. daaruit, dat het gesteld wordt, niet tegenover een spreken in de *moedertaal*, maar tegenover een spreken met het *verstand* (v. 14, 15); — dat het vergeleken wordt met het voortbrengen van *onduidelijke* toonen op een muziekinstrument (v. 7—9), en met het spreken in eene *vreemde* taal (v. 10, 11); — en dat de apostel zich daarvan liefst niet bediende in de onderlinge zamenkomst, maar in het afzonderlijk gebed (v. 18, 19). — 5. *Die*, gew. t. *want die*. — *meerder*, omdat zijne profetie anderen tot stichting dient (v. 3, 4). — 6. *of in openb.* enz. Waarschijnlijk worden niet vier verschillende wijzen van spreken bedoeld, maar zijn *profetie* en *leering* hier de middelen, waardoor *openbaring* en *kennis* aan

of in openbaring, of in kennis, of in
profetie, of in leering? [7] Zelfs de on-
bezielde dingen, die geluid geven, hetzij
fluit, hetzij harp, zoo zij aan de too-
nen geen onderscheid geven, hoe zal
men verstaan hetgeen op de fluit of op
de harp gespeeld wordt? [8] Want ook,
zoo de bazuin een onduidelijk geluid
geeft, wie zal zich toerusten tot den
krijg? [9] Zoo ook gij, als gij door de
tong geene duidelijke woorden geeft,
hoe zal men verstaan hetgeen gesproken
wordt? Immers gij zult in den wind
spreken. [10] Er zijn welligt zoovele soor-
ten van talen in de wereld, en geene
is onverstaanbaar. [11] Zoo ik dan de
kracht der taal niet ken, zal ik voor
hem, die spreekt, een vreemdeling zijn,
en hij, die spreekt, zal voor mij een
vreemdeling zijn. [12] Zoo ook gij, dewijl
gij ijveraars zijt om geestelijke gaven,
tracht er naar, dat gij overvloed hebt,
tot stichting der gemeente. [13] Daarom,
die met eene tong spreekt, bidde, dat
hij het moge uitleggen. [14] Want zoo ik
bid met eene tong, mijn geest bidt,
maar mijn verstand is onvruchtbaar.
[15] Wat dan nu? Ik zal bidden met den
geest, bidden ook met het verstand; ik
zal psalmzingen met den geest, psalm-
zingen ook met het verstand. [16] Anders,
zoo gij dankt met den geest, hoe zal
hij, die de plaats eens ongeoefenden
inneemt, amen zeggen op uwe dankzeg-
ging? Immers hij weet niet wat gij
zegt. [17] Gij toch dankt wel goed, maar
de ander wordt niet gesticht. [18] Ik dank
God, dat ik meer dan gij allen met
eene tong spreek; [19] maar in de ver-
gadering wil ik liever vijf woorden
spreken door mijn verstand, opdat ik
ook anderen onderwijze, dan duizend
woorden in eene tong.
[20] Broeders! wordt geene kinderen
naar het verstand, maar weest in de
boosheid kinderlijk, en wordt naar het
verstand volwassenen. [21] In de wet staat
geschreven: Door menschen van
andere tong en door andere lip-
pen zal ik spreken tot dit volk,
en ook zóó zullen zij naar mij
niet hooren, zegt de Heer. [22] Zoo
zijn dan de tongen tot een teeken, niet
voor de geloovigen, maar voor de on-
geloovigen; doch de profetie niet voor
de ongeloovigen, maar voor de geloo-
vigen. [23] Zoo dan de geheele gemeente
bijéénkomt, en allen spreken met ton-
gen, en er komen ongeoefenden of on-
geloovigen binnen: zullen zij niet zeg-
gen dat gij waanzinnig zijt? [24] Maar
zoo allen profeteren, en er komt een
ongeloovige of ongeoefende binnen, hij
wordt door allen bestraft, door allen
beoordeeld; [25] het verborgene zijns har-
ten wordt openbaar, en zoo zal hij op zijn
aangezigt vallen en God aanbidden, en
verkondigen, dat God werkelijk onder
u is. [26] Wat dan nu, broeders? Wan-
neer gij zamenkomt, een iegelijk uwer
heeft een psalm, heeft eene leering,
heeft eene openbaring, heeft eene tong,
heeft eene uitlegging: alles geschiede
tot stichting. [27] Indien iemand met eene
tong wil spreken, het geschiede door
twee, of ten meeste drie, en dat bij
beurte; en één legge het uit. [28] Doch
zoo er geen uitlegger is, hij zwijge in
de vergadering, en spreke voor zich
zelven en voor God. [29] Dat er profeten

20 (Rom. XVI. 19, Ef. IV. 14). — 21 (Jez. XXVIII. 11, 12).

anderen worden medegedeeld. — *openbaring* van verborgenheden (XIII. 2). — 7. *hoe zal men verstaan*, enz. hoe zal men de melodie van hetgeen gespeeld wordt kunnen vatten. — 8. *geluid*, sein. — *krijg*, aanval. — 10. *geene*, gew. t. *geene van haar*, nl. van die verschillende soorten van talen. — *onverstaanbaar*, letterl. *taalloos*, *stemmeloos*. — 11. *vreemdeling*, Gr. *barbaar*. — 12. *overvloed hebt*, overvloed van zulke gaven, die tot stichtingder gemeente dienen; and. *uitmunt*, boven anderen. — 14. *onvruchtbaar*, voor anderen. — 15. *bidden ook... psalmzingen ook*, gew. t. *maar bidden ook... maar psalmzingen ook*. — 18. *God*, gew. t. *mijnen God*. — *met eene tong*, gew. t. *met tongen*. — 21, 22. Gelijk de Israëliten naar God niet hoorden en ongeloovig bleven, ook toen hij tot hen sprak door menschen van andere tong (tot een ander volk behoorende), zoo dient ook nu het spreken met tongen niet om anderen tot *geloovigen* te maken, maar alleen om hen ongeloovig te doen blijven (v. 23). — 23. *ongeoefenden of ongeloovigen*, eenvoudige en ongeleerde Joden of Heidenen, die niet geloofden, maar toch in het christendom eenig belang stelden, en daarom de vergaderingen der christenen nu en dan bezochten. — 24. *bestraft*, over zijne zonde en zijn ongeloof. — 25. *het verborgene... wordt*, gew. t. *en zóó wordt het verborgene*. — 26. *openbaring... tong*, gew. t. *tong... openbaring*. — 28. *voor zich zelven en voor God*, stil en bij zich zelven,

spreken, twee of drie, en de anderen het beoordeelen. 30 Doch indien aan een ander, die daar zit, iets geopenbaard wordt, zoo zwijge de eerste. 31 Want gij kunt alle één voor één profeteren, opdat allen leeren, en allen vermaand worden. 32 En de geesten der profeten zijn den profeten onderdanig. 33 Immers God is niet een God van verwarring, maar van vrede.

Gelijk in al de vergaderingen der heiligen, 34 dat uwe vrouwen in de vergaderingen zwijgen; want haar wordt niet vergund te spreken, maar onderdanig te zijn, gelijk ook de wet zegt. 35 En indien zij iets willen leeren, laat haar te huis hare eigene mannen vragen; want het is schandelijk voor eene vrouw, in de vergadering te spreken. 36 Of is het woord Gods van u uitgegaan? of tot u alleen gekomen? 37 Indien iemand meent een profeet te zijn, of geestelijk, hij erkenne, dat hetgeen ik schrijf, des Heeren is. 38 Doch indien iemand onkundig is, hij zij onkundig. — 39 Derhalve, broeders! ijvert om te profeteren, en verhindert het spreken in tongen niet; 40 doch alles geschiede welvoegelijk en met orde.

Over de opstanding.

XV. 1 Voorts maak ik u bekend, broeders! het evangelie, 't welk ik u verkondigd heb, 't welk gij ook ontvangen hebt, in hetwelk gij ook staat, 2 door hetwelk gij ook behouden wordt, indien gij het vasthoudt naar het woord, waarmede ik het u verkondigd heb; tenzij dat gij te vergeefs geloovig zijt geworden. 3 Ik heb u namelijk als het voornaamste overgeleverd, wat ik ook ontvangen heb, dat Christus gestorven is voor onze zonden, naar de schriften; 4 en dat hij is begraven; en dat hij is opgewekt ten derden dage, naar de schriften; 5 en dat hij is verschenen aan Kefas, daarna aan de twaalve. 6 Daarna is hij éénmaal verschenen aan meer dan vijf honderd broederen, van welke de meesten tot nu toe leven, maar sommigen ook ontslapen zijn. 7 Daarna is hij verschenen aan Jacobus, daarna aan al de apostelen. 8 En het laatst van allen is hij verschenen ook aan mij, als aan den ontijdig geborene. 9 Ik toch ben de geringste der apostelen, die niet waardig ben een apostel genaamd te worden, dewijl ik de gemeente Gods vervolgd heb. 10 Doch door Gods genade ben ik wat ik ben. En zijne genade jegens mij is niet ijdel geweest, maar ik heb overvloediger gearbeid dan zij allen; doch niet ik, maar de genade Gods, die met mij is. 11 Hetzij dan ik, hetzij genen, zóó prediken wij, en zóó zijt gij geloovig geworden.

12 Indien nu Christus gepredikt wordt, dat hij uit de dooden is opgewekt, hoe zeggen dan sommigen onder u, dat er geene opstanding der dooden is? 13 Indien er geene opstanding der dooden is, zoo is ook Christus niet opgewekt. 14 Doch indien Christus niet opgewekt is, ijdel is dan ook onze pre-

---

34 (I Tim. II. 12, Gen. III. 16). — **XV.** 5 (Lc. XXIV. 34, 36—49, Jh. XX. 19—23). — 8 (IX. 1, Hand. IX. 3—8, 17). — 9 (Ef. III. 8, Gal. I. 13, 1 Tim. I. 12—16, Hand. XXVI. 9—11). — 10 (Rom. XV. 18, 19).

---

zoodat alleen God het hoort. — 29. *de anderen*, *de andere profeten*. — 31. *gij kunt alle — profeteren*, in achtereenvolgende zamenkomsten — 32. *de geesten*, enz. zoodat de profeten moeten kunnen zwijgen, waar hun spreken in de vergadering alleen zou dienen om verwarring te veroorzaken. — 34. *wordt*, gew. t. *is*. — 35. *voor eene vrouw*, gew. t. *voor vrouwen*. — 37. *des Heeren is*, gew. t. *des Heeren geboden zijn*. — XV. 5. *Kefas*, Petrus. — 6. *éénmaal*, niet meermalen, gelijk aan de apostelen (v. 5, 7); Stv. en and. vertalen: *op eenmaal*, te gelijk, en plaatsen dit achter *broederen*. — *vijf honderd broederen*. Van deze verschijning aan vijf honderd belijders van Jezus wordt in de evangeliën geene melding gemaakt, evenmin als van die aan Jacobus (v. 7), maar beide zijn door het gezag van Paulus genoegzaam gewaarborgd. — 8. *verschenen ook aan mij*, op den weg naar Damascus. — *als aan den ontijdig geborene*, als aan den zwakke, den geringste onder de apostelen (v. 9), gelijk ontijdig geborenen veelal zwak zijn. — 12. *hoe zeggen dan*, enz. Er schijnen te Corinthe, evenals te Athene (Hand. XVII. 18, 32), geweest te zijn, die van geene opstanding der dooden wilden hooren; misschien omdat de opstanding hun door sommigen werd voorgesteld als eene opstanding des *vleesches*, als een herleven van hetzelfde *aardsche* ligchaam. — 13. De opstanding der dooden en die van Christus hangen volgens den ap. onverbrekelijk met elkander zamen, dewijl Christus als een nieuwe stamvader des menschelijken geslachts is, zoodat hij en de zijnen door gemeenschap van lot ten naauwste met elkander verbonden zijn (v. 20—23, Rom. VI. 4—8, enz.). Voorts houde men in het oog, dat de ap. hier alleen spreekt over de opstanding van hen, die in

diking, en ijdel ook uw geloof. [15] Ja, wij worden ook valsche getuigen Gods bevonden, omdat wij tegen God getuigd hebben, dat hij Christus heeft opgewekt, dien hij niet heeft opgewekt, indien er namelijk geene dooden opgewekt worden. [16] Want indien er geene dooden opgewekt worden, zoo is ook Christus niet opgewekt. [17] Doch indien Christus niet is opgewekt, te vergeefs is uw geloof, nog zijt gij in uwe zonden; [18] zoo zijn dan ook zij verloren, die in Christus ontslapen zijn. [19] Indien wij alleen in dit leven op Christus onze hope stellen, zoo zijn wij de beklagenswaardigste aller menschen. [20] Doch nu is Christus uit de dooden opgewekt, als eersteling der ontslapenen. [21] Want dewijl de dood er is door een mensch, zoo is er ook door een mensch opstanding der dooden. [22] Want gelijk in Adam allen sterven, zoo zullen ook in Christus allen worden levend gemaakt. [23] Doch een iegelijk in zijne orde; eersteling is Christus, daarna zij, die Christus toebehooren, bij zijne komst. [24] Daarna is het einde, wanneer hij het koningrijk overgeeft aan God, den Vader; wanneer hij heeft te niet gedaan alle overheid en alle gezag en magt. [25] Want hij moet koning zijn, totdat hij al de vijanden onder zijne voeten zet. [26] De laatste vijand, die te niet gedaan wordt, is de dood. [27] Want hij heeft alles zijnen voeten onderworpen. Wanneer zij nu zegt, dat alles hem onderworpen is, zoo is het duidelijk, dat hij uitgezonderd wordt, die hem alles onderworpen heeft. [28] Doch wanneer alles hem onderworpen is, alsdan zal ook de Zoon zelf zich onderwerpen aan dien, die hem alles onderworpen heeft, opdat God zij alles in allen.

[29] Wat anders zullen zij doen, die zich voor de dooden laten doopen? Indien er in 't geheel geene dooden worden opgewekt, waarom ook laten zij zich voor hen doopen? [30] Waarom verkeeren ook wij te aller ure in gevaar? [31] Alle dagen sterf ik; ik betuig het bij den roem, dien ik aan u heb in Christus Jezus, onzen Heer. [32] Indien ik te Efeze met de wilde dieren heb gevochten naar den mensch, wat baat het mij? Indien er geene dooden worden opgewekt, laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij. [33] Misleidt u niet! Slecht verkeer bederft goede zeden. [34] Wordt nuchter, gelijk het behoort, en zondigt niet! Want sommigen hebben geene kennisse Gods; ik zeg het u tot beschaming.

[35] Maar, zal iemand zeggen: Hoe worden de dooden opgewekt? en met hoedanig een ligchaam komen zij? [36] Gij dwaas! wat gij zaait, wordt niet levend, zoo het niet sterft; [37] en als gij zaait, zaait gij niet het ligchaam, dat worden zal, maar eene naakte korrel, welligt van tarwe, of van eenig ander graan. [38] Maar God geeft haar een ligchaam, gelijk hij wil, en aan elk zaad zijn eigen ligchaam. [39] Niet alle vleesch is hetzelfde vleesch; maar anders is dat van menschen, anders het vleesch van

---

20 (Col. I. 18, Openb. I. 5). — 21 (Rom. V. 12). — 23 (Openb. XX. 4—6). — 25 (Ps. CX. 1, Hand. II. 34, 35, Hebr. I. 13). — 26 (Openb. XX. 14). — 27 (Ps. VIII. 7, Hebr. II. 8). — 32 (Jez. XXII. 13). — 36 (Jh. XXII. 24).

Christus gelooven (v. 18, 23). — 14. *dan ook*, gew. t. *dan*. — 15. *tegen God*, nl. omdat wij tegen de waarheid getuigen. — 17. *in uwe zonden*, daar gij van hare vergeving geene zekerheid hebt; want dat Christus voor de zonden gestorven is, blijkt eerst daaruit, dat hij uit de dooden is opgestaan. — *in Christus*, in het geloof in Chr. — 20. *als eersteling*, gew. t. *en is de eersteling geworden*. — 24. *overgeeft*, gew. t. *overgegeven heeft*. Het koningschap van Christus neemt een einde, wanneer zijn middelaarschap ophoudt, nl. wanneer hij al de zijnen tot het doel hunner bestemming gebragt heeft. Alsdan wordt de middellijke heerschappij van Christus door de onmiddelijke heerschappij van God vervangen (v. 28). — *alle overheid en alle gezag en magt*, alle hem vijandige magten in hemel en op aarde. — 27. *zij*, de schrift. — 29. *voor de dooden*, d. i. misschien: in de plaats der dooden, opdat zulk een doop dengenen te goede kome, die ongedoopt gestorven zijn. Zulk een doopen voor de dooden was althans in eenigzins lateren tijd niet ongewoon. — *voor hen*, gew. t. *voor de dooden*. — 31. *bij den roem, dien ik aan u heb*, gew. t. *bij onzen roem, dien ik heb*. — 32. *met de wilde dieren gevochten heb*. Dit moet hier waarschijnlijk niet in eigenlijken zin verstaan worden, maar figuurlijk aangaande een groot gevaar, waaraan de ap. te Efeze was blootgesteld geweest. — *naar den mensch*, naar menschen-wijze, gelijk zulke menschen, die geene hope der opstanding hebben. — 33. *Slecht verkeer bederft goede zeden*, eene spreuk van den Griekschen dichter Menander. — 39. *anders is dat*, gew. t. *anders is het vleesch*. — *vogelen... visschen*, gew. t. *visschen*.

beesten, anders het vleesch van vogelen,
anders dat van visschen. [40] En er zijn
hemelsche ligchamen, en er zijn aard-
sche ligchamen; maar eene andere is
de heerlijkheid der hemelsche, eene an-
dere die der aardsche. [41] Anders is de
heerlijkheid der zon, en anders de heer-
lijkheid der maan, en anders de heer-
lijkheid der sterren; want de ééne ster
overtreft de andere in heerlijkheid. [42] Zóó
is het ook met de opstanding der doo-
den. Er wordt gezaaid in vergankelijk-
heid, opgewekt in onvergankelijkheid;
[43] er wordt gezaaid in oneer, opgewekt
in heerlijkheid; er wordt gezaaid in
zwakheid, opgewekt in kracht; [44] er
wordt gezaaid een zinnelijk ligchaam,
opgewekt een geestelijk ligchaam. In-
dien er een zinnelijk ligchaam is, er
is ook een geestelijk. [45] Zóó staat er
ook geschreven: De eerste mensch
Adam werd tot een levend zin-
nelijk wezen; de laatste Adam tot
een levendmakenden geest. [46] Maar niet
het geestelijke is het eerste, maar het
zinnelijke; daarna het geestelijke. [47] De
eerste mensch was uit de aarde, stof-
felijk; de tweede mensch is uit den he-
mel. [48] Zooals de stoffelijke was, zóó
zijn ook de stoffelijken; en zooals de
hemelsche is, zóó zijn ook de hemel-
schen. [49] En gelijk wij het beeld des
stoffelijken hebben gedragen, zoo zul-
len wij ook het beeld des hemelschen
dragen.
[50] Doch dit zeg ik, broeders! dat
vleesch en bloed Gods koningrijk niet
kunnen beërven, en dat de vergankelijk-
heid de onvergankelijkheid niet beërft.
[51] Zie, ik zeg u eene verborgenheid:
alle zullen wij niet ontslapen, maar alle
veranderd worden, [52] plotseling, in een
oogenblik, bij de laatste bazuin; want
de bazuin zal klinken, en de dooden
zullen onvergankelijk worden opgewekt,
en wíj zullen veranderd worden. [53] Want
dit vergankelijke moet onvergankelijk-
heid aandoen, en dit sterfelijke onster-
felijkheid aandoen. [54] En wanneer dit
vergankelijke onvergankelijkheid heeft
aangedaan, en dit sterfelijke onsterfe-
lijkheid aangedaan, alsdan zal het woord
geschieden, dat geschreven staat: De
dood is verslonden tot overwin-
ning. [55] Waar is, o dood! uw an-
gel? waar, o dood! uwe overwin-
ning? [56] De angel nu des doods is
de zonde, en de kracht der zonde is de
wet; [57] maar Gode zij dank, die ons
de overwinning geeft door onzen Heer
Jezus Christus. — [58] Derhalve, mijne ge-
liefde broeders! weest standvastig, on-
bewegelijk, altijd overvloedig in het
werk des Heeren, daar gij weet, dat
uw arbeid niet ijdel is in den Heer.

Over eene inzameling voor de christenen te Jeruzalem. — Over des apostels reize naar Corinthe. — Over Timotheüs, Apollos en eenige anderen. — Groeten. — Besluit.

XVI. [1] Wat de inzameling voor de
heiligen aangaat, gelijk ik bevolen heb aan
de gemeenten van Galatië, doet ook
gij zoo. [2] Op elken eersten dag der
week zondere een iegelijk uwer iets af,
en legge op, naardat hij welvaart heeft,
opdat de inzamelingen niet dan eerst ge-
schieden, wanneer ik gekomen ben. [3] En
wanneer ik gekomen ben, zal ik de-
genen, die gij beproefd acht, met brie-
ven zenden, om uwe liefdegift over te
brengen naar Jeruzalem. [4] En indien het
der moeite waardig is, dat ook ik reis,
zoo zullen zij met mij reizen. [5] Ik zal
nu tot u komen, wanneer ik Macedonië
ben doorgegaan; want Macedonië ga ik
door, [6] maar bij u zal ik welligt ver-
toeven, of zelfs overwinteren, opdat gij
mij uitrust voor de reis, die ik dan
doe. [7] Ik wil u namelijk thans niet in
't voorbijgaan zien; want ik hoop eeni-
gen tijd bij u te blijven, zoo de Heer

45 (Gen. II. 7, Rom. V. 17). — 49 (Phil. III. 21). — 51, 52 (1 Thess. IV. 15—17, Mt. XXIV. 31). — 54 (Jez. XXV. 8). — 55 (Hoz. XIII. 14). — 56 (Rom. VI. 23, VII. 7—13. — **XVI.** 1—3 (Rom. XV. 25—27, 2 Cor. VIII, IX, Haud. XXIV. 17). — 5 (2 Cor. I. 15, Hand. XX. 2, 3, 5, 6).

len. — 44. *zinnelijk*, letterl. *zielig;* zie het aangeteek. op II. 14. — *Indien er... is, er is ook*, gew. t. *Er is... en er is.* — 45. *een levend zinnelijk wezen*, letterl. *eene levende ziel;* vgl. v. 44. — 47. *is uit den hemel*, gew. t. *is de Heer, uit den hemel.* — 50. *vleesch en bloed,* dit aardsche ligchaam. — 51. *wij niet*, gew. t. *wij wel niet.* — 55. *waar, o dood,* gew. t. *waar, o doodenrijk.* — *uw angel.* Men denke aan den giftigen angel van een schorpioen. Stv. en and. *uw prikkel.* — XVI. 1. *de heiligen*, de geloovigen in Judéa (v. 3). — 6. *uitrust voor de reis*, zie het aangeteek. op Rom. XV. 24. — 7.

het vergunt. [8] Te Efeze nu zal ik blijven
tot op Pinksteren; [9] want eene groote
en krachtige deur heeft zich mij geopend,
en er zijn vele tegenstanders.
[10] Als Timotheüs komt, ziet toe, dat
hij bij u zonder vreeze zij; want hij
werkt het werk des Heeren, even als
ik. [11] Dat dat niemand hem verachte!
En rust hem uit in vrede, opdat hij
tot mij kome; want ik wacht op hem
met de broeders. [12] Wat den broeder
Apollos aangaat, ik heb hem zeer ge-
beden, dat hij tot u mogt gaan met
de broeders; doch het was volstrekt
zijn wil niet, nu te gaan, maar hij
zal gaan, wanneer hij gelegen tijd heeft.
[13] Waakt, staat vast in het geloof,
weest mannelijk, weest sterk! [14] Alles
geschiede bij u in liefde! [15] Ik bid u,
broeders! gij kent het huisgezin van
Stephanas, dat het de eersteling is van
Achaje, en dat zij zich den heiligen
ter dienst hebben gesteld: [16] weest ook
gij onderdanig aan dezulken, en aan
ieder, die met hen werkt en arbeidt.
[17] Voorts verblijd ik mij over de komst
van Stephanas en Fortunatus en Achaïcus,
daar zij hebben aangevuld wat mij van
u ontbrak; [18] want zij hebben mijnen
geest verkwikt, en ook den uwen. Er-
kent dan dezulken!
[19] U groeten de gemeenten van Azië.
U groeten zeer in den Heer Aquila en
Priscilla, benevens de gemeente te hun-
nen huize. [20] U groeten al de broeders.
Groet elkander met een heiligen kus.
[21] De groete met de hand van mij,
Paulus. [22] Indien iemand den Heer niet
bemint, hij zij vervloekt; Maran-atha!
[23] De genade des Heeren Jezus zij met
u! [24] Mijne liefde is met u allen in
Christus Jezus.

DE TWEEDE BRIEF VAN PAULUS

AAN DE

CORINTHIËRS.

Opschrift en heilwensch. — De apostel dankt God voor ontvangen troost onder al zijn lijden, — spreekt over een doorgestaan gevaar, — over zijne voorgenomene reize naar Corinthe, — over de uitwerking van zijnen vorigen brief.

I. [1] Paulus, een apostel van Chris-
tus Jezus door den wille Gods, en
Timotheüs, de broeder, aan de gemeente
Gods, die te Corinthe is, benevens al
de heiligen, die in geheel Achaje zijn:
[2] genade zij u en vrede van God, on-
zen Vader, en den Heer Jezus Christus!
[3] Geloofd zij God, de Vader onzes
Heeren Jezus Christus, de Vader der
ontfermingen en de God aller vertroos-
ting, [4] die ons vertroost bij al onzen
druk, opdat wij kunnen vertroosten
hen, die in allerlei druk zijn, door
den troost, waarmede wij zelve door
God vertroost worden. [5] Want gelijk
het lijden van Christus overvloedig bij
ons is, zoo is door Christus ook onze
vertroosting overvloedig. [6] Hetzij wij nu
verdrukt worden, het geschiedt tot

10 (IV. 17). — 12 (I. 12). — 15 (I. 16) — 19 (Rom. XVI. 3, 5, Hand. XVIII. 2).
I. 2 (Rom. I. 7, enz.) — 3—7 (1 Petr. I. 3—9), 4 (VII. 4—7).

want, gew. t. *maar*. — 8. *deur*, gelegenheid tot werken. — 17. *daar zij*, gew. t. *daar dezen*. — *daar zij*, enz., daar zij mij het gemis uwer tegenwoordigheid vergoed hebben. De genoemde personen nl. waren uit Corinthe overgekomen. — 18. *en ook den uwen*, voor zoo ver gij u verblijdt over hetgeen mijnen geest tot verkwikking dient. — 22. *den Heer*, gew. t. *den Heer J. Chr*. — *Maranatha*, d. i. *de Heer komt*. — 23. *Jezus*, gew. t. *J. Chr*. — 24. *Jezus*, gew. t. *Jezus. Amen*.

I. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr*. — *Achaje*, het landschap, waarvan Corinthe de hoofdstad was. — 5. *het lijden van Christus*, het lijden, dat Christus ondervindt in de gemeente, die zijn ligchaam is (Col. I. 24, Phil. III. 10);

uwe vertroosting en behoudenis, die
werkt in het verdragen van hetzelfde
lijden, dat ook wij lijden; en onze
hoop aangaande u is vast. Hetzij
wij vertroost worden, het geschiedt
tot uwe vertroosting en behoudenis,
7 daar wij weten, dat gij deelgenooten
zijt, gelijk des lijdens, zoo ook
der vertroosting.

8 Wij willen u namelijk niet onkundig laten, broeders! wat aangaat onze
verdrukking, die ons in Azië is overgekomen, dat wij uitermate bezwaard
zijn geworden boven magte, zoodat
wij wanhoopten zelfs aan het leven.
9 Ja, wij hadden in ons zelve het antwoord des doods, opdat wij niet zouden vertrouwen op ons zelve, maar op
God, die de dooden opwekt; 10 op hem,
die uit zoo groot een dood ons gered
heeft en redden zal, en van wien
wij hopen, dat hij ook verder ons
zal redden, 11 daar ook gij voor ons
medewerkt door het gebed; opdat voor
de gave, op de bede van vele personen aan ons verleend, door velen voor
ons gedankt worde.

12 Onze roem is toch deze, de getuigenis van ons geweten, dat wij in
heiligheid en zuiverheid Gods, niet in
vleeschelijke wijsheid, maar in genade
Gods hebben verkeerd in de wereld, en
vooral bij u. 13 Want wij schrijven u
niet anders dan wat gij leest, of ook
erkent; en ik hoop, dat gij het ook
ten einde toe erkennen zult, 14 gelijk
gij ook ten deele ons erkend hebt, dat
wij uw roem zijn, evenals gij de onze,
ten dage des Heeren Jezus.

15 En in dit vertrouwen wilde ik
eerder tot u komen, opdat gij eene
tweede genade mogt hebben, 16 en over
uwe stad naar Macedonië gaan, en van
Macedonië wederom tot u komen, en
van u worden uitgerust voor de reis
naar Judéa. 17 Ben ik dan, terwijl ik
dit voornam, misschien ligtzinnig te
werk gegaan? of wat ik voorneem,
neem ik dat naar het vleesch voor, opdat het bij mij zij ja, ja, en neen,
neen? 18 Zoo waar God getrouw is:
ons woord tot u is niet ja en neen!
19 Want Gods Zoon, Christus Jezus,
die onder u door ons gepredikt is, door
mij en Sylvanus en Timotheüs, hij was
niet ja en neen, maar het is in hem
ja geworden. 20 Want zoovele beloften
Gods er zijn, in hem zijn ze ja en in
hem zijn ze amen, Gode tot eer door
ons. 21 En die ons met u in Christus
bevestigt en ons heeft gezalfd, het is
God; 22 hij, die ons ook bezegeld, en
het onderpand des geestes in onze harten
gegeven heeft. 23 Doch ik roep God aan
tot getuige over mijne ziel, dat ik nog
niet weder te Corinthe gekomen ben, alleen om u te sparen! 24 Niet dat wij heerschen over uw geloof, maar wij zijn mede-

11 (Rom. XV. 30, 2 Thess. III. 1, 2 Cor. IV. 15). — 12 (IV. 2, 1 Thess. II. 1—10). — 14 (1 Thess. II. 19). — 15, 16 (1 Cor. XVI. 5—7). — 22 (V. 5, Ef. I. 13, IV. 30). — 23 (XI. 31, Rom. IX. 1, Gal. I. 20). — 24 (1 Petr. V. 3).

and. het lijden om Christus' wil. — 6. *en onze hoop aangaande u is vast.* De gew. t. plaatst deze woorden in v. 7 vóór *daar wij weten.* — 9. *het antwoord des doods*, nl. op de vraag: zullen wij in het leven blijven of niet? — 10. *en redden zal*, gew. t. *en redt.* — 11. *de gave... aan ons verleend*, de uitredding uit dreigende gevaren. De ap. was destijds op reis naar Jeruzalem, en op die reis stond hij werkelijk aan een groot gevaar bloot in Griekenland (Hand. XX. 2, 3). — 12. *heiligheid*, gew. t. *eenvoudigheid.* — 13. *Wij schrijven u niet anders dan wat gij leest*, wij kunnen u over ons zelve niet anders schrijven, dan wij u te lezen geven (v. 12); and. onze woorden hebben geene andere bedoeling, dan die elk lezer terstond daarin vinden kan. (Misschien waren er te Corinthe, die den ap. van dubbelzinnigheid verdacht hielden). — *erkent*, nl. wat betreft hetgeen wij u schrijven omtrent de wijze, waarop wij in de wereld en bij u verkeerd hebben (v. 12). — 14. *ten deele*, want in vele opzigten werd de ap. te Corinthe miskend. — 15. *eerder*, eer ik naar Macedonië ging. — *eene tweede*, door een tweede bezoek na mijne terugkomst van Macedonië (v. 16). — *genade*, bewijs van Gods genade jegens u. — 17. *ligtzinnig.* De ap. vreest, dat sommigen hem van ligtzinnigheid zullen beschuldigen wegens eene verandering, die hij in zijn reisplan gemaakt had; gelijk sommigen zijn lang wegblijven van Corinthe reeds verkeerd hadden uitgelegd (v. 23, 1 Cor. IV. 18). — 18. *is niet*, gew. t. *is niet geweest.* — *ja en neen*, wispelturig en bedriegelijk. — 19. *Chr. J.*, gew. t. *J. Chr.* — 20. *beloften Gods*, in de schriften des O. V. — 21. *gezalfd*, tot zijne dienst gewijd (gelijk onder het O. V. profeten gezalfd werden). — 22. *bezegeld*, door zijnen geest ons zekerheid gegeven heeft van ons deelgenootschap aan het heil in Christus. — *het onderpand des geestes*, den h. geest als onderpand onzer erfenis (Rom. VIII. 16, 17). — 23. *om u te sparen*, opdat ik niet met gestrengheid onder u zou behoeven op te treden. — 24.

werkers uwer blijdschap; want in het geloof staat gij vast.

II. 1 Doch ik had voor mij zelven dit besloten, niet wederom tot u te komen met droefheid. 2 Want indien ik u bedroef, wie dan is het, die mij vrolijk maakt, dan hij, die door mij bedroefd werd? 3 En ik heb dit juist geschreven, opdat ik niet, als ik kwam, droefheid zou hebben van hen, over wie ik mij behoorde te verblijden; vertrouwende van u allen, dat mijne blijdschap die van u allen is. 4 Want uit veel druk en benaauwdheid des harten heb ik u geschreven onder vele tranen, niet opdat gij bedroefd zoudt worden, maar opdat gij de liefde zoudt weten, die ik zoo overvloedig jegens u heb.

5 Indien nu iemand oorzaak van droefheid is geweest, hij heeft niet mij bedroefd, maar eenigermate — opdat ik het niet vergroote — u allen. 6 Voor denzulke is de straf voldoende, die hem door de meesten is aangedaan, 7 zoodat gij integendeel liever vergeven en vertroosten moet, opdat zoo iemand door al te groote droefheid niet misschien verteerd worde. 8 Daarom vermaan ik u, dat gij hem een bewijs geeft uwer liefde. 9 Want daartoe ook heb ik u geschreven, dat ik uwe beproefdheid mogt weten, of gij in alles gehoorzaam zijt. 10 Wien gij nu iets vergeeft, dien doe ik het ook. Want ook, wat ik vergeven heb, indien ik iets vergeven heb, ik heb het gedaan om uwentwil, voor het aangezigt van Christus, opdat de satan op ons geen voordeel krijge; 11 want zijne gedachten zijn ons niet onbekend.

12 Toen ik nu te Troas kwam tot verkondiging van het evangelie van Christus, hoewel mij eene deur geopend was in den Heer, had ik evenwel voor mijnen geest geene rust, omdat ik mijnen broeder Titus niet vond; 13 maar ik nam afscheid van hen, en vertrok naar Macedonië.

14 Gode nu zij dank, die ons te allen tijde doet zegepralen in Christus, en den reuk zijner kennis door ons openbaar maakt te aller plaatse. 15 Want wij zijn Gode een reukoffer van Christus in hen, die behouden worden, en in hen, die verloren gaan; 16 voor dezen een reuk uit dood tot dood, voor genen een reuk uit leven tot leven. En wie is hiertoe bekwaam? 17 Want wij vervalschen het woord Gods niet, gelijk velen, maar als uit zuiverheid, maar als uit God spreken wij, voor het aangezigt Gods, in Christus.

De apostel verdedigt zich tegen de verdenking van zelfverheffing, en spreekt over de hooge waarde zijner bediening, — over de pligten, die zij hem oplegt, — over de bezwaren, die zij medebrengt, — over de hoop en verwachting, die zij hem schenkt. — Hij predikt den Corinthiërs de verzoening, en vermaant hen.

III. 1 Beginnen wij wederom ons zelve aan te bevelen? Of hebben wij misschien, gelijk sommigen, aanbevelingsbrieven aan u of van u noodig? 2 Onze brief zijt gij, geschreven in onze harten, bekend en gelezen door alle menschen. 3 Immers van u is het openbaar, dat gij een brief van Christus zijt, door ons vervaardigd, geschreven niet met inkt, maar met den geest des levenden Gods; niet op steenen tafelen, maar op de vleeschen tafelen des harten.

II. 1—10 (1 Cor. V. 1—6). — 16 (1 Cor. I. 18, Lc. II. 34). — 17 (IV. 2). — **III.** 1 (V. 12, X. 8, 12). — 2 (1 Cor. IX. 2). — 3 (Jer. XXXI. 33)

---

medewerkers, medebevorderaars, met God. — *uwer blijdschap*, in den Heer. De ap. bevorderde de blijdschap der Corinthiërs door hen terug te brengen van de zedelijke verkeerdheden, die den vredé en de blijdschap in hun midden stoorden. — II. 2. *wie dan*, enz. wie blijft mij dan over om mij blijde te maken? Ik toch kan niet blijde zijn, als gij bedroefd zijt. — 3. *ik heb*, gew. t. *ik heb u.* — *juist dit.* Waarschijnlijk doelt dit op hetgeen de ap. geschreven had over den man, die met zijne stiefmoeder getrouwd was (v. 5—10, 1. Cor. V.). — 6. *de straf*, misschien bestaande in uitsluiting van de gemeente. — 10. *wat ik vergeven heb, indien ik iets vergeven heb, ik heb*, gew. t. *indien ik iets vergeven heb, wien ik vergeven heb, dien heb ik.* — 11. *opdat de satan*, enz. Al te groote gestrengheid zou misschien den gestrafte tot afval bewegen, en daardoor de bedoelingen van den satan, die steeds het rijk van Christus afbreuk wil doen, in de hand werken. — 12. *eene deur*, gelegenheid tot werken (1 Cor. XVI. 9). — 16. *uit... uit*, gew. t. *van... van* — *uit dood tot dood*, die van dood (verderf) uitgaat, en dood (verderf) uitwerkt. — 16. *hiertoe*, om zulk een reuk te zijn. — III. 1. *of van u*, gew. t. *of aanbevelingsbrieven van u.* — 2. *onze brief*, onze aanbevelingsbrief. — 3. *een brief van*

4 Zulk een vertrouwen nu hebben wij
jegens God door Christus. 5 Niet dat
wij van ons zelve bekwaam zijn iets te
denken als uit ons zelve, maar onze
bekwaamheid is uit God, 6 die ons ook
heeft bekwaam gemaakt om dienaren
te zijn eens nieuwen verbonds, niet der
letter, maar des geestes; want de letter
doodt, maar de geest maakt levend.
7 Indien nu de bediening des doods,
in de letter bestaande en in steen
gegrift, in heerlijkheid is geweest, zoo-
dat de kinderen Israëls niet konden
staren op het aangezigt van Mozes, om
de heerlijkheid zijns aangezigts, die
evenwel te niet gedaan werd: 8 hoe zal
niet nog meer de bediening des geestes
in heerlijkheid zijn? 9 Want indien de
bediening der veroordeeling heerlijkheid
is geweest, nog veel meer is de bedie-
ning der geregtigheid overvloedig aan
heerlijkheid. 10 Ja, wat verheerlijkt was
in dezen deele, het is zelfs niet verheer-
lijkt, wegens de uitnemender heerlijk-
heid van het andere. 11 Want indien
hetgeen te niet gedaan wordt, in heer-
lijkheid is geweest, nog veel meer is
hetgeen blijft, in heerlijkheid.

12 Daar wij dan zulk eene hope heb-
ben, zoo gebruiken wij veel vrijmoe-
digheid, 13 en doen niet gelijk Mozes,
die een dekkleed op zijn aangezigt legde,
opdat de kinderen Israëls niet zouden
staren op het einde van hetgeen te niet
gedaan wordt. 14 Maar hunne zinnen
zijn verstokt geworden; want tot op
den dag van heden blijft hetzelfde dek-
kleed op de voorlezing des ouden ver-
bonds, en wordt niet ontdekt, omdat
het alleen in Christus wordt te niet
gedaan. 15 Maar tot op heden, wan-
neer Mozes wordt voorgelezen, ligt er
een dekkleed op hun hart; 16 doch wan-
neer het zich tot den Heer bekeert,
wordt het dekkleed weggenomen. 17 De
Heer nu is de geest; en waar de geest
des Heeren is, daar is vrijheid. 18 En
wij allen, met ongedekten aangezigte
de heerlijkheid des Heeren aanschou-
wende als in een spiegel, worden in
datzelfde beeld veranderd, van heerlijk-
heid tot heerlijkheid, als van den Heer
des geestes.

IV. 1 Daarom, nu wij deze bedie-
ning hebben, naar de ons bewezen
ontferming, zoo zijn wij niet kleinmoe-
dig, maar hebben schandelijke verbor-
genheid vaarwel gezegd, 2 zoodat wij
niet wandelen in arglistigheid, en het
woord Gods niet vervalschen, maar
door openbaring der waarheid ons zelve

5 (Phil. II. 13). — 6—11 (Hebr. VIII. 6—13), 6 (Rom. VIII. 15), 7 (Ex. XXXIV. 27—35). — 14—16 (Rom. XI. 7, 8, 23). — 17 (Jh. VIII. 36). — 18 (Jh. I. 12, 16, 17). — **IV.** 1, 2 (II. 17).

Christus, die door de dienst van den ap. de gemeente te Corinthe gesticht had. — *door ons vervaardigd*, ons als 't ware in de pen gegeven door Christus. — 6. *niet der letter*, dienaren niet der letter. — *de letter*, enz., de wet brengt dood en verderf aan (v. 9, Rom. VII. 10—14), maar de geest, dien het N. V. schenkt, leidt tot een nieuw, geestelijk leven (Rom. VI. 4, 11, VIII. 2, 10). — 7. *de bediening des doods, in de letter bestaande*, de aan Mozes opgedragene bediening der wet, die den dood aanbrengt (v. 6). — *in de letter*, gew. t. *in letteren*. — 7. *om de heerlijkheid zijns aangezigts.* De glans, die van Mozes' aangezigt afstraalde, toen hij van den berg kwam, is den ap. een zinnebeeld van de heerlijkheid des O. V. — 8. *zal... zijn*, als eens hare heerlijkheid zich ten volle openbaart (IV. 17). — 9. *der veroordeeling*, der wet, die veroordeelt (v. 6, 7). — *der geregtigheid*, die geregtigheid (regtvaardiging des zondaars) schenkt. — 10. *wat*, gew. t. *ook wat*. — *in dezen deele*, wat betreft de heerlijkheid van Mozes' aangezigt (v. 7). — *het is*, enz., de heerlijkheid des O. V. wordt als tot niet, als zij vergeleken wordt met de zooveel grootere heerlijkheid des N. V. — 13. *het einde van hetgeen te niet gedaan wordt*, het einde van den glans van Mozes' aangezigt, en daardoor tevens van de heerlijkheid des O. V., waarvan die glans een zinnebeeld was (v. 7). Dat Mozes zijn aangezigt bedekte, had als 't ware ten doel, het vergankelijke der oude bedeeling voor de Israëliten te verbergen. — 14. *tot op den dag van heden*, gew. t. *tot op heden*. — *hetzelfde dekkleed*, misschien eene toespeling, behalve op het dekkleed van Mozes (v. 13), op het kleed, waarmede de Joden het hoofd bedekten in de synagoge. — *in Christus*, door het geloof in Chr., dat tot het regte verstand des O. V. leidt. — *de geest*, het levensbeginsel, dat de gemeente, zijn ligchaam, bezielt (1. Cor. XII. 12). — 17. *vrijheid.* De geest des O. V. daarentegen is een geest van dienstbaarheid (Rom. VIII. 15). — 18. *de heerlijkheid des Heeren*, de heerlijkheid *Gods*, wier beeld zich, als in een spiegel, vertoont in Christus (IV. 6); and. de heerlijkheid van *Christus*. — *in datzelfde beeld*, Stv. en and. *naar datzelfde beeld*, het beeld van Christus. — *als van den Heer des geestes*, gelijk die verandering geene geringere zijn kan, daar zij uitgaat van den Heer, die de

aanbevelen aan aller menschen geweten,
voor het aangezigt Gods. 3 En indien
ook ons evangelie bedekt is, het is be-
dekt bij hen, die verloren gaan, 4 bij
welke de God dezer eeuw de zinnen
der ongeloovigen heeft verblind, opdat
niet strale de verlichting van het evan-
gelie der heerlijkheid van Christus, die
het beeld Gods is. 5 Want wij predi-
ken niet ons zelve, maar Christus Jezus
als Heer, en ons zelve als uwe dienst-
knechten om Jezus' wil. 6 Want God,
die gezegd heeft, dat er uit de duister-
nis licht zou schijnen, hij is het, die
geschenen heeft in onze harten, om te
verlichten met de kennis der heerlijk-
heid Gods in het aangezigt van Christus.
7 Doch wij hebben dezen schat in
aarden vaten, opdat de uitnemendheid
der kracht Godes zij, en niet uit ons:
8 in alles gedrukt, maar niet benaauwd;
ten einde raad, maar niet wanhopig;
9 vervolgd, maar niet verlaten; ter ne-
dergeworpen, maar niet omkomende;
10 altijd het sterven van Jezus in het
ligchaam omdragende, opdat ook het
leven van Jezus in ons ligchaam open-
baar worde. 11 Want zoolang wij leven,
worden wij ten doode overgeleverd om
Jezus' wil, opdat ook het leven van
Jezus openbaar worde in ons sterfelijk
vleesch. 12 Zoo werkt dan de dood in
ons, maar het leven in u. 13 Daar wij
evenwel denzelfden geest des geloofs
hebben, naar hetgeen geschreven staat:
Ik geloofde, daarom sprak ik,
zoo gelooven ook wij, daarom ook spre-
ken wij; 14 wetende dat hij, die den
Heer Jezus heeft opgewekt, met Je-
zus ook ons opwekken, en vóór zich
stellen zal met u. 15 Want het ge-
schiedt alles om uwentwil, opdat de
vermenigvuldigde genade door zeer ve-
len de dankzegging overvloedig make
ter eere Gods.
16 Daarom zijn wij niet kleinmoedig;
maar indien al onze uitwendige mensch
vergaat, de inwendige evenwel wordt
vernieuwd van dag tot dag. 17 Want
onze ligte verdrukking van het oogen-
blik werkt ons bij uitnemendheid tot
uitnemendheid een eeuwig gewigt van
heerlijkheid, 18 dewijl wij niet staren op
hetgeen men ziet, maar op hetgeen men
niet ziet; want wat men ziet, is voor
een tijd, maar wat men niet ziet, is
eeuwig.

V. 1 Wij weten namelijk, dat, zoo
de hut onzer aardsche woning afgebro-
ken wordt, wij een gebouw van God
hebben, een huis, niet met handen ge-
maakt, een eeuwig huis, in de he-
melen. 2 Want ook in deze zuchten wij,
en verlangen onze woonstede uit den
hemel over aan te doen; 3 hoewel wij
ook, als wij haar aandoen, niet naakt
zullen bevonden worden. 4 Want ook
zoolang wij in deze hutte zijn, zuchten
wij en zijn bezwaard, dewijl wij niet
wenschen uit te doen, maar over aan
te doen, opdat het sterfelijke verslon-
den worde door het leven. 5 Doch die
ons juist hiertoe heeft bereid, het is

3 (III. 15, II. 16). — 4 (III. 14, 2 Thess. II. 9, 10, Col. I, 15). — 6 (Gen. I. 3, Jh. VIII. 12). — 7 (v. 16, V. 1). — 8—11 (VI. 4—10), 10 (I. 5, Rom. VIII. 10, 11). — 11 (Rom. VIII. 36). — 13 (Ps. CXVI. 10). — 14 (1 Cor. VI. 14). — 15 (I. 11). — 17 (Rom. VIII. 18). — 18 (Rom. VIII. 24, 25). — **V.** 1 (Phil. III. 21). — 2 (Rom VIII. 23). — 4 (1 Cor. XV. 50—53). — 5 (I. 22).

geest is. — IV. 3. *bedekt is*, zoodat er als een dekkleed op hun hart ligt (III. 15). — *die verloren gaan*, omdat zij ongeloovigen zijn (v. 4). — 4. *niet strale*, gew. t. *hen niet bestrale*. — 6. *der heerlijkheid Gods in het aangezigt van Christus*, der heerlijkh. Gods, die zich openbaart in den persoon van Christus (v. 4). — *Christus*, gew. t. *J. Chr.* — *in aarden vaten*, in een zwak ligchaam, dat aan allerlei verdrukking ten doel staat. — *Godes zij*, blijke uit God te zijn. — 9. *verlaten*, eigl. *er in gelaten*, in den steek gelaten. — 10. *het sterven van Jezus*. Het uitwendig lot des ap. vertoonde steeds een beeld van het lijden en sterven van Jezus. — *van Jezus*. gew. t. *des Heeren Jezus*. — *het leven van Jezus*, de levenskracht, door welke Jezus uit de dooden is opgestaan, en met welke hij in de zijnen werkt. — 12. *Zoo werkt dan*, enz. Daarom worden wij door God als ten doode overgeleverd, opdat het leven (de kracht) van Christus zich in ons openbare, en daardoor uw leven in Christus worde aangekweekt. — 14. *met Jezus*, in gemeenschap met J. (Col. III. 1, 3); gew. t. *door Jezus*. — 15. *alles*, het lijden, dat mij treft, en de kracht van Christus, die zich daarbij openbaart (7—10). — *opdat* enz., opdat voor de genade, die mij zoo overvloedig bewezen is, door zeer velen (niet alleen door mij, maar ook door u) overvloedige dank aan God worde toegebragt. — V. 2. *in deze*, hut (v. 1). — *over aan te doen*, nl. als een kleed, over het kleed heen, dat wij hier dragen. De ap. zou wenschen van het sterven (het uitdoen van het aardsche kleed) verschoond te blijven, maar gevoelt zich vertroost door de gedachte aan de zekerheid van de bekleeding

God; hij, die ons het onderpand des gees-
tes gegeven heeft. 6 Wij hebben dan
altijd goeden moed, en weten dat wij,
inwonende in het ligchaam, uitwonen
van den Heer; 7 want wij wandelen
in geloof, niet in aanschouwen. 8 Doch
wij hebben goeden moed, en willen
liever uitwonen uit het ligchaam, en
inwonen bij den Heer. 9 Daarom ook
bevlijtigen wij ons om, hetzij inwo-
nende, hetzij uitwonende, hem welbe-
hagelijk te zijn. 10 Want wij allen moe-
ten openbaar worden voor den regter-
stoel van Christus, opdat een iegelijk
wegdrage wat in het ligchaam is ge-
schied, naar hetgeen hij heeft gedaan,
hetzij goed, hetzij kwaad.

11 Daar wij dan de vreeze des Hee-
ren kennen, zoo trachten wij menschen
te gewinnen, en zijn Gode openbaar;
en ik hoop ook openbaar te zijn in
uw geweten. 12 Want wij bevelen u ons
zelve niet wederom aan, maar willen
u aanleiding geven tot roem over ons,
opdat gij iets hebt voor hen, die roe-
men in hetgeen voor oogen is, en niet
in het hart. 13 Want hetzij wij uit-
zinnig zijn, wij zijn het Gode; hetzij
wij bescheiden zijn, wij zijn het u.
14 De liefde van Christus toch dringt
ons, 15 daar wij aldus oordeelen, dat,
indien één voor allen gestorven is,
dan allen gestorven zijn; en dat hij voor
allen gestorven is, opdat zij, die leven,
niet meer zich zelven leven, maar dien,
die voor hen gestorven en opgewekt
is. 16 Zoo kennen dan wíj van nu aan
niemand naar het vleesch; en indien
wij al Christus naar het vleesch gekend
hebben, nu evenwel kennen wij hem
niet meer zoo. 17 Derhalve indien ie-
mand in Christus is, hij is een nieuw
schepsel; het oude is voorbijgegaan,
zie, het is alles nieuw geworden. 18 En
dat alles is uit God, die ons met zich
verzoend heeft door Christus, en ons
de bediening der verzoening gegeven
heeft; 19 want in Christus verzoende
God de wereld met zich, daar hij hunne
overtredingen hun niet toerekende, en
legde ons het woord der verzoening op.
20 Voor Christus dan zijn wij gezanten,
alsof God door ons vermaande; wij bid-
den voor Christus: laat u met God ver-
zoenen! 21 Die geene zonde heeft gekend,
dien heeft hij voor ons tot zonde ge-
maakt, opdat wíj zouden worden ge-
regtigheid Gods in hem.

VI. 1 Doch als medearbeidende, ver-
manen wij u ook: ontvangt de genade
Gods niet te vergeefs! 2 Want hij zegt:
In den aangenamen tijd heb ik
u verhoord, en ten dage des
heils heb ik u geholpen. Zie, nu
is het de welaangename tijd, zie, nu is
het de dag des heils! 3 En in niets
geven wij eenigen aanstoot, opdat de
bediening geen smet krijge, 4 maar in
alles bevelen wij ons zelve aan als
Gods dienaren: in veel volharding, in
verdrukkingen, in nooden, in benaauwd-
heden, 5 in slagen, in gevangenissen,
in beroeringen, in moeiten, in waken,
in vasten, 6 in reinheid, in kennis,
in langmoedigheid, in goedertierenheid,

7 (Rom. VIII. 24, 25). — 10 (Rom. XIV. 10, 12, II. 6—10, 16, Mt. XVI. 27). — 11 (IV. 2). — 12 (III. 1). — 15 (Rom. VI. 3—5, Gal. II. 20). — 16 (v. 12). — 17 (Gal. VI. 15, Jez. LXV. 17). — 18, 19 (Rom. III. 24, 25, 1 Jh. II. 2). — 21 (Hebr. IV. 15, 1 Petr. II. 22, Gal. III. 13, Rom. I. 17). — **VI.** 1 (Rom. VI. 1, 22). — 2 (Jez. XLIX. 8). — 3 (1 Cor. X. 32, 33). — 4—10 (IV. 8-11, XI. 23—27, 1 Cor. IV. 9—13).

met een nieuw ligchaam in een ander leven (v. 3). — 5. *bereid*, bestemd. — *die ons*, gew. t. *die ons ook* (1. 22). — 7. *niet in aanschouwen*, and. *niet in het zinnelijke* (IV. 17). — 11. *de vreeze des Heeren*, de vrees voor den Heer, voor wiens regterstoel wij eens moeten verschijnen (v. 10). — *Gode openbaar*, in de zuiverheid onzer bedoelingen. — 12. *hetgeen voor oogen is*, uitwendige voorregten. — 13. *uitzinnig*, nl. in de oogen van sommigen uwer. De ap. werd in zijne gansche wijze van spreken en handelen door velen niet begrepen en schier voor een krankzinnige gehouden, gelijk ook Jezus eens door zijne naastbestaanden (Mr. III. 21). — *wij zijn het Gode.* Men vulle in gedachte hierbij in *en u*, gelijk *en Gode* bij *wij zijn het u* (Rom. X. 10). — *bescheiden*, and. *goed bij ons verstand.* — 16. *wij*, wij christenen. — *kennen*, beoordeelen. — *naar het vleesch*, op vleeschelijke wijze, zoodat wij op uitwendige betrekkingen zien. — 18. *Christus*, gew. t. *J. Chr.* — *en ons*, en mij, den apostel. — 20. *voor Christus*, voor de zaak van Christus; and. in de plaats van Christus. — 21. *Die*, gew. t. *Want die.* — *tot zonde gemaakt*, hem een lot doen ondergaan, als ware hij de grootste zondaar. — *geregtigheid Gods*, regtvaardiging, die God verleent door in Christus de zonden te vergeven. — VI. 1. *medearbeidende*, met God (1 Cor. III. 9). — *te vergeefs*, zonder dat zij vrucht draagt voor

in heiligen geest, in ongeveinsde liefde,
7 in woorden van waarheid, in kracht
Gods; door de regter en linker wape-
nen der geregtigheid, 8 door eer en on-
eer, door kwaad gerucht en goed ge-
rucht; als bedriegers, en waarachtig;
9 als onbekend, en erkend; als ster-
vende, en zie, wij leven; als getuch-
tigd, en niet gedood; 10 als bedroefd,
maar altijd blijde; als arm, maar velen
rijk makende; als niets hebbende, en
alles bezittende.

11 Onze mond heeft zich tegen u ge-
opend, Corinthiërs! ons hart heeft zich
verwijd. 12 Gij hebt geene enge ruimte
in ons, maar gij hebt enge ruimte in
uw binnenste. 13 Met gelijke vergelding
nu — als tot kinderen spreek ik —
verwijdt ook gij u!

14 Neemt geen ongelijk juk op u met
de ongeloovigen! Want welk deelge-
nootschap is er tusschen geregtigheid
en ongeregtigheid? of welke gemeen-
schap heeft het licht met de duisternis?
15 en welke overeenstemming is er van
Christus met Beliar? of welk deel heeft
een geloovige met een ongeloovige?
16 en welke betrekking heeft een tem-
pel Gods met afgoden? Gij toch zijt
een tempel des levenden Gods, gelijk
God gezegd heeft: Ik zal onder hen
wonen en wandelen, en ik zal
hun God zijn, en zij zullen
mijn volk zijn. 17 Daarom gaat
uit hun midden weg en zondert
u af, zegt de Heer, en raakt
niets onreins aan, en ik zal u
aannemen. 18 En ik zal u tot Va-
der, en gij zult mij tot zonen
en dochteren zijn, zegt de Heer,
de Almagtige.

VII. 1 Daar wij dan deze beloften
hebben, geliefden! laat ons ons reini-
gen van alle bevlekking des vleesches
en des geestes, en onze heiliging vol-
eindigen in de vreeze Gods.

Over de uitwerking van den vorigen brief.

2 Vat ons wel! Niemand hebben wij
onregt aangedaan, niemand bedorven,
van niemand ons voordeel gezocht. 3 Ik
zeg dit niet tot veroordeeling; want ik
heb te voren gezegd, dat gij in onze
harten zijt om te zamen te sterven en
te zamen te leven. 4 Ik heb veel vrij-
moedigheid jegens u, veel roem over
u; ik ben vol van troost, ik heb meer
dan overvloed van blijdschap bij al on-
zen druk. 5 Want ook toen wij in Ma-
cedonië waren gekomen, had ons vleesch
geene rust, maar in alles waren wij ge-
drukt: van buiten was er strijd, van
binnen vrees. 6 Maar God, die de ne-
derigen vertroost, heeft ons vertroost
door de komst van Titus; 7 en niet
alleen door zijne komst, maar ook door
den troost, waarmede hij over u is
vertroost, daar hij ons verhaalde van
uw verlangen, van uw jammeren, van
uw ijveren voor mij; zoodat ik mij te
meer verblijdde. 8 Want indien ik al
door mijnen brief u bedroefd heb, het
berouwt mij niet, indien het mij al
berouwd heeft. Ik zie namelijk, dat
die brief, indien al voor een oogen-
blik, u evenwel bedroefd heeft. 9 Nu
verblijd ik mij, niet dat gij bedroefd
zijt geworden, maar dat gij bedroefd
zijt geworden tot bekeering; want gij
zijt bedroefd geworden naar God, op-
dat gij in niets van ons schade zoudt

15 (1 Cor. X. 20, 21). — 16 (1 Cor. III. 16, Lev. XXVI. 12). — 17 (Jez. LII. 11, 12). — 18 (Jer. XXXI. 33). — **VII.** 1 (Rom. XII. 1). — 3 (VI. 11, 12). — 5 (II. 12). — 6 (I. 4). — 8—12 (II. 1—10, 1 Cor. V. 1—6).

de heiliging uws levens. — 7. *regter en linker wapenen*, wapenen tot aanval (lans en zwaard) en tot verdediging (schild). — *geregtigheid*. De ap. bediende zich in zijnen strijd tegen de wereld van zulke wapenen, als der geregtigheid en waarheid betaamden. — 9. *en erkend*, en nogtans door velen erkend voor hetgeen wij zijn (I. 13). — 11. *verwijd*, ontlast. — 13. *verwijdt ook gij u*, zoodat gij ons eene ruime plaats in uw hart geeft. — 14. *Neemt geen ongelijk juk op u met de ongel.*, hebt geene gemeenschap met de heidenen. Het beeld is ontleend aan twee dieren van ongelijke soort, die volgens de wet van Mozes niet onder hetzelfde juk mogten worden aangespannen (Deut. XXII. 10). — *of*, gew. t. *en*. — 15. *Beliar*, den satan, den God dezer eeuw (IV. 4); gew. t. *Belial*. — VII. 2. *Vat ons wel*, verstaat ons niet verkeerd; Stv. en and. *geeft ons plaats*, in uwe harten (VI. 12). — *bedorven*, te gronde gerigt, door hem groote kosten te veroorzaken. — 6. *de nederigen*, de terneêrgebogenen. — *door de komst van Titus*, wiens uitblijven den ap. ongerust had gemaakt (II. 13). — 7. *uw verlangen*, naar mij. — *uw jammeren*, over de mij veroorzaakte droefheid. — *uw ijveren voor mij*, tegenover degenen onder u, die mij miskennen. — 8. *Ik zie*, ik verneem thans van Titus — 9. *tot bekeering*, uwe droefheid

lijden. [10] Want de droefheid naar God werkt bekeering tot onberouwelijk heil, maar de droefheid der wereld werkt den dood. [11] Want zie, juist dit, dat gij bedroefd geworden zijt naar God, hoe groot eene wakkerheid heeft het bij u gewerkt! ja verantwoording, ja verontwaardiging, ja vrees, ja verlangen, ja ijver, ja bestraffing: in alles hebt gij getoond in deze zaak rein te zijn. [12] Derhalve, indien ik al u geschreven heb, het was niet om den wille van dien, die onregt aangedaan, noch om den wille van dien, die onregt geleden had, maar opdat uw ijver voor ons bij u openbaar zou worden voor het aangezigt Gods. [13] Daarom zijn wij vertroost; en bij onzen troost hebben wij nog veel meer ons verblijd over de blijdschap van Titus, dat zijn geest verkwikt is geworden van u allen. [14] Want indien ik iets bij hem over u geroemd heb, ik ben niet beschaamd geworden; maar, gelijk wij alles tot u gesproken hebben met waarheid, zoo is ook de roem over u bij Titus waarheid geworden. [15] En zijne liefde jegens u is des te grooter, als hij zich herinnert u aller gehoorzaamheid, hoe gij met vreezen en beven hem ontvangen hebt. [16] Ik verblijd mij, dat ik in alles goeden moed heb over u.

Over eene inzameling voor de christenen te Jeruzalem.

VIII. [1] Voorts maken wij u bekend, broeders! de genade Gods, die gegeven is in de gemeenten van Macedonië, [2] dat onder veel beproeving van druk de overvloed hunner blijdschap en hunne diepe armoede overvloedig is geweest in den rijkdom hunner milddadigheid. [3] Want naar vermogen, ja, ik betuig het, boven vermogen gaven zij uit eigene beweging, [4] daar zij met veel aandrang ons baden om de gunst van en de deelneming aan het dienstbewijs voor de heiligen. [5] En zij gaven, niet gelijk wij gehoopt hadden, maar zich zelve gaven zij, eerst aan den Heer, en ook aan ons, door den wille Gods; [6] zoodat wij Titus verzochten, gelijk hij eerder begonnen had, dat hij zoo ook onder u deze genade voleindigen mogt. [7] Maar gelijk gij in alles overvloedig zijt, in geloof en woord en kennis en allen ijver en uwe liefde jegens ons, zoo weest ook in deze genade overvloedig. [8] Ik zeg dit niet bij wijze van bevel, maar om door den ijver van anderen ook de echtheid uwer liefde te beproeven. [9] Immers gij weet de genade onzes Heeren Jezus Christus, dat hij om uwentwil arm is geworden, terwijl hij rijk was, opdat gij door zijne armoede rijk zoudt worden. [10] En ik geef raad in dezen; want dit is u nut, daar gij niet alleen met het doen, maar ook met het willen eerder begonnen zijt sedert het vorige jaar. [11] Voleindigt echter nu ook het doen, opdat, gelijk de geneigdheid van het willen er was, zoo ook het voleindigen zij naar het-

10 (2 Sam. XII. 13, Mt. XXVI. 75, XXVII. 4, 5). — **VIII.** 1—IX. 15 (Rom. XV. 25—27, 1 Cor. XVI. 1—3, Hand. XXIV. 17). — 7 (1 Cor. I. 5). — 8 (v. 1—5). — 9 Phil. II. 6, 7).

over mijne bestraffing (1 Cor. V) heeft u tot bekeering geleid (v. 11). — *naar God*, op Gode welgevallige wijze. — 10. *der wereld*, van wereldsche menschen. — *werkt den dood*, ellende en verderf, omdat zij nl. eene droefheid is alleen over de uitwendige gevolgen der zonde, en niet over de zonde zelve. — 11. *wakkerheid*, in plaats van de vroegere traagheid en onverschilligheid. — *in alles*, het is mij thans uit de mededeeling van Titus gebleken, dat gij verre waart van het misdrijf van den schuldige (1 Cor. V) eenigzins goed te keuren. — 12. *die onregt geleden had*, de vader van den man, die met zijne stiefmoeder getrouwd was; and. anders. — *uw ijver voor ons*, gew. t. *onze ijver voor u*. — 13. *zijn wij vertroost; en bij onzen troost hebben wij ons*, gew. t. *zijn wij vertroost over uwe vertroosting, en hebben ons*. — 14. *indien ik*, enz. Titus was misschien met een bezwaard gemoed op reis gegaan, maar de ap. had hem gerust gesteld door hem veel goeds van de gemeente te Corinthe te zeggen. — *de roem over u*, gew. t. *onze roem*. — 16. *mij*, gew. t. *mij dan*. — VIII. 2. *overvloedig is geweest*, zich als overvloedig (rijk) bewezen heeft. — 4. *om de gunst van*, gew. t. *dat wij mogten aannemen de gave*. — 6. *zoodat*. De goede uitslag van het werk der inzameling in Macedonië had den ap. moed gegeven om dat werk ook te Corinthe ten einde te brengen. — *eerder begonnen had*, met het liefdewerk voor de armen te Jeruzalem bij u reeds een begin had gemaakt, eer men in Macedonië daarmede begon. 10. — *deze genade*, dit liefdewerk, dat eene genade Gods is (v. 1). — 8. *van anderen*, van de Macedoniërs. — 9. *arm geworden is*, door zijne vrijwillige menschwording. — *rijk*, aan hemelsche heerlijkheid. — 10. *daar gij*, enz. De Corinthiërs hadden niet alleen eerder dan de Macedoniërs met de inzameling een begin gemaakt, maar ook reeds eerder

geen gij hebt. [12] Want indien de be-
reidwilligheid aanwezig is, zoo is zij
welbehagelijk naar hetgeen zij heeft,
niet naar hetgeen zij niet heeft. [13] Niet
voor anderen toch zij er verligting, en
voor u verdrukking; maar het zij naar
gelijkheid: in dezen tijd voorzie uw
overvloed in hun gebrek, [14] opdat ook
hun overvloed voorzie in uw gebrek;
opdat er gelijkheid ontsta, [15] zooals ge-
schreven staat: Die veel had ver-
zameld, had niet te veel, en
die weinig had verzameld, had
niet te weinig.
[16] Gode nu zij dank, die denzelfden
ijver voor u geeft in het hart van Ti-
tus; [17] want ons verzoek heeft hij aan-
genomen, en daar hij zeer ijverig is,
vertrekt hij naar u ook uit eigene be-
weging. [18] En wij zenden met hem den
broeder, die lof heeft in het evangelie
bij al de gemeenten; [19] en dit niet al-
leen, maar hij is ook door de gemeen-
ten verkoren tot onzen reisgenoot in
deze genade, die door ons bediend
wordt tot des Heeren eer, en tot be-
tooning onzer bereidwilligheid; [20] ter-
wijl wij dit verhoeden, dat niet iemand
ons eene smet aanwrijve in deze mild-
dadigheid, die door ons bediend wordt;
[21] want wij behartigen het goede niet
alleen voor het oog des Heeren, maar
ook voor het oog der menschen. [22] En
wij zenden met hen onzen broeder, dien
wij in vele gevallen dikwijls als ijverig
bevonden hebben, en die nu nog veel
ijveriger is door zijn groot vertrouwen
aangaande u. [23] Hetzij wat Titus be-
treft, hij is mijn deelgenoot en mede-
arbeider aan u; hetzij onze broeders,
zij zijn zendelingen der gemeenten,
eene eere van Christus. [24] Geeft hun dan
een bewijs van uwe liefde en van ons
roemen over u, voor het aangezigt der
gemeenten.

IX. [1] Want aangaande het dienst-
bewijs voor de heiligen heb ik niet
noodig u te schrijven; [2] want ik weet
uwe bereidwilligheid, om welke ik u
roem bij de Macedoniërs, dat Achaje
gereed is sedert het vorige jaar; en uw
ijver heeft zeer velen aangespoord.
[3] Doch ik zend de broeders, opdat onze
roem over u in dezen deele niet verijdeld
worde, opdat, gelijk ik zeide, gij ge-
reed zijt; [4] opdat niet misschien, als
er met mij Macedoniërs komen, en u
niet gereed vinden, wij beschaamd wor-
den — om niet te zeggen gij — in
dit vast vertrouwen. [5] Ik achtte het
dan noodig, de broeders te verzoeken,
dat zij naar u mogten vooruitgaan, en
uwen te voren beloofden zegen in orde
brengen; opdat deze gereed zij als ze-
gen, en niet als karigheid.
[6] Doch dit zeg ik: die spaarzaam
zaait, zal spaarzaam ook maaijen; en
die met zegen zaait, zal met zegen ook
maaijen. [7] Een iegelijk doe, gelijk hij
in zijn hart voorneemt; niet uit droef-
heid, of uit dwang; want God heeft
een blijmoedigen gever lief. [8] God nu
is magtig alle genade jegens u over-
vloedig te maken, opdat gij, in alles
altijd al het noodige hebbende, over-
vloed hebt tot alle goed werk; [9] gelijk
geschreven staat: Hij strooide uit,
hij gaf den armen; zijne gereg-
tigheid blijft tot in eeuwigheid.
[10] Hij nu, die den zaaijer zaad verleent
en brood tot spijze, zal u zaad ver-
leenen en het vermenigvuldigen, en de
vruchten uwer geregtigheid doen was-

---

12 (Mr. XII. 43). — 15 (Ex. XVI. 18). — 21 (Rom. XII. 17). — **IX.** 6 (Gal. VI. 7, Spr. XI. 24, 25). — 7 (Rom. XII. 8, Deut. XV. 10). — 8 (Phil. IV. 19). — 9 (Ps. CXII. 9).

---

tot het doen eener inzameling zich bereid verklaard. — 12. *zij... zij... zij*, gew. t. *iemand... hij... hij*. — *welbehagelijk*, aan God. — 16. *denzelfden ijver*, als dien ik heb. — *geeft*, gew. t. *gegeven heeft*. — 18. *den broeder*, misschien Trophimus (v. 19, Hand. XXI. 29). — 19. *in deze genade*, in dit liefdewerk (v. 1, 6); gew. t. *met deze genade* (liefdegift). — *onzer*, gew. t. *uwer*. — 20. *ons eene smet aanwrijve*, alsof wij een deel der ingezamelde gelden voor ons behielden. — 21. *want wij behartigen*, gew. t. *als behartigende*. — 24. *voor*, gew. t. *ook voor*. — IX. 1. *heb ik niet noodig u te schrijven*, nl. nog meer dan ik daarover reeds geschreven heb. Intusschen voegt de ap. aan het geschrevene nog een en ander toe, ten einde den goeden uitslag der inzameling te bevorderen. — 4. *vertrouwen*, gew. t. *vertrouwen des roemens* (XI. 17). — 5. *beloofden*, gew. t. *aangekondigden* — *zegen*, ruime gift. — 7. *niet uit droefheid*, niet met heimelijke spijt, maar met een blijmoedig hart. — 8. *alle genade*, die zich betoont in aardsche zegeningen. — 10. *zal verleenen... vermenigvuldigen... doen wassen*, gew. t. *verleene... vermenigvuldige... doe wassen*. —

sen, [11] zoodat gij in alles rijk wordt
tot alle milddadigheid, die door ons
dankzegging werkt aan God. [12] Want
het dienstbewijs dezer ondersteuning
vult niet alleen het gebrek der heiligen
aan, maar is ook overvloedig door vele
dankzeggingen aan God — [13] daar zij
door de beproefdheid van dit dienst-
bewijs God verheerlijken over de onder-
werping uwer belijdenis aan het evan-
gelie van Christus en de milddadigheid
uwer mededeeling aan hen en aan al-
len — [14] en door hun gebed voor u,
terwijl zij naar u verlangen wegens de
uitnemende genade Gods over u. [15] Gode
zij dank voor zijne onuitsprekelijke gave!

De apostel, zich vooral tot zijne tegenstanders rigtende, kondigt aan, hoe hij bij zijne komst te Corinthe denkt te werk te gaan, — verdedigt zijn gehouden gedrag, — roemt in zijne zwakheid, — handhaaft zijne apostolische waardigheid. — Besluit.

X. [1] Voorts bid ik u, door de zacht-
moedigheid en goedheid van Christus,
ik Paulus zelf, die onder u wel nederig
ben bij aanwezigheid, maar moedig tegen
u ben bij afwezigheid: [2] ik bid u, dat ik
niet bij aanwezigheid moedig behoeve
te zijn met dat vertrouwen, waarmede
ik stout denk te zijn tegen sommigen,
die van ons denken, dat wij naar het
vleesch wandelen. [3] Want hoewel wij
wandelen in het vleesch, wij voeren den
strijd niet naar het vleesch. [4] De wa-
penen toch van onzen strijd zijn niet
vleeschelijk, maar uitnemend krachtig
tot slooping van sterkten, [5] zoodat wij
overleggingen sloopen en alle hoogte,
die zich verheft tegen de kennisse Gods,
en alle gedachte gevangen nemen voor
de gehoorzaamheid aan Christus, [6] en
gereed staan om alle ongehoorzaamheid
te bestraffen, wanneer uwe gehoor-
zaamheid volkomen is geworden.
[7] Ziet op hetgeen voor oogen ligt!
Indien iemand vertrouwt Christus toe
te behooren, hij bedenke wederom uit
zich zelven dit, dat, gelijk hij Christus
toebehoort, zoo ook wij. [8] Want zoo ik
ook nog iets overvloediger roem over
onze magt, die de Heer gegeven heeft
tot uwe opbouwing, en niet tot uwe
slooping, ik zal niet beschaamd wor-
den. [9] Opdat ik niet schijne u door
brieven als te verschrikken — [10] want
de brieven, zegt men, zijn wigtig en
krachtig, maar de aanwezigheid des
ligchaams is zwak, en het woord ver-
achtelijk —, [11] zoo iemand bedenke
dit, dat, hoedanigen wij bij afwezig-
heid zijn met woorden door brieven,
wij zoodanigen ook bij aanwezigheid
zullen zijn met de daad. [12] Want wij
durven ons niet rekenen onder of ver-
gelijken met sommigen, die zich zelve
prijzen — maar zij, terwijl zij zich aan
zich zelve meten, en zich met zich
zelve vergelijken, zijn onverstandig.
[13] Wij echter zullen niet roemen bui-
ten de maat, maar naar de maat van
het meetsnoer, welke maat God ons
heeft toegedeeld, zoodat wij gereikt

X. 1. (v. 10). — 4 (Ef. VI. 13—17). — 12 (III. 1).

---

11. *zal u zaad verleenen en het vermenigvuldigen*, zal in ruimte u de middelen verleenen tot het oefenen van weldadigheid. — *de vruchten*, het loon, allerlei zegen. — *geregtigheid*, weldadigheid, die éóne van de vele deugden is, waarin de geregtigheid zich openbaart (v. 9, Mt. VI. 1). — 12. *is ook overvloedig*, draagt ook overvloedige vrucht. — 13. *door de beproefdheid van dit dienstbewijs*; door dit dienstbewijs, dat u als beproefde christenen doet kennen. — 15. *Gode*, gew. t. *Gode nu*. — *gave*, den geestelijken zegen, dien de ap. verwacht, dat het liefdewerk der Corinthiërs dragen zal bij de christenen te Jeruzalem (v. 13). — X. 1. *nederig*, vreesachtig en kruipend (gelijk men den ap. te last legde). — 4. *uitnemend krachtig*, eigl. *krachtig voor God*, in het oog van God (Hand. VII. 20). — 5. *overleggingen... en iedere hoogte, die zich verheft tegen de k. G.*, de overleggingen der ingebeelde wijsheid, die zich durft verheffen tegen de wijsheid der kennisse Gods in het evangelie (1 Cor. III. 18—20). — 6. *alle ongehoorzaamheid*, van de enkele wederspannigen onder u. — *uwe gehoorzaamheid*, de gehoorzaamheid der geheele gemeente. — 7. *Ziet op hetgeen voor oogen ligt*, op hetgeen klaar en duidelijk is, nl. wat de ap. thans laat volgen; Stv. en and. *Ziet gij op hetgeen voor oogen is?* op het uitwendige. — 7. *zoo ook wij*, gew. t. *zoo ook wij Christus toebehooren*. — 8. *zoo ik ook nog iets overvloediger* (dan in het voorgaande) *roem*. De ap. doet dit van v. 13 af. — *gegeven*, gew. t. *ons gegeven*. — *niet tot uwe slooping*, gelijk de arbeid van Paulus' tegenstanders te Corinthe alleen diende om het gebouw der gemeente te sloopen. — 12. *terwijl zij zich — vergelijken*, zoodat zij hunne eigene onvolkomenheid tot maatstaf nemen, in plaats van de volmaaktheid, die God eischt. — 13. *naar de maat — toegedeeld*, wij beperken ons roemen tot de ons van God verleende maat van werkzaamheid, tot den ons toegemeten werkkring. —

hebben ook tot u toe. 14 Want wij
strekken ons niet te ver uit, alsof wij
niet tot u toe reikten; want ook tot u
toe zijn wij gekomen in de verkondi-
ging van het evangelie van Christus.
15 En wij roemen niet buiten de maat
in eens anders arbeid, maar hebben
hope, dat als uw geloof onder u wast,
wij nog overvloediger zullen worden
groot gemaak volgens ons meetsnoer,
16 om namelijk het evangelie te ver-
kondigen nog verder dan gij woont;
niet om in eens anders meetsnoer te
roemen in hetgeen gereed is. 17 Hij nu,
die roemt, roeme in den Heer;
18 want niet die zich zelven prijst, maar
dien de Heer prijst, die is beproefd.

XI. 1 Och of gij mij een weinig
verdroegt in mijne onwijsheid! Maar
gij verdraagt mij wel. 2 Immers ik ijver
om u met een ijver Gods; want ik
heb u verbonden aan éénen man, om
u als eene reine maagd aan Christus
voor te stellen. 3 Doch ik vrees, gelijk
de slang Eva verleidde door hare
arglistigheid, dat zóó misschien ook
uwe gedachten bedorven, en afgeweken
zijn van de eenvoudigheid aangaande
Christus. 4 Want indien er een komt
en een anderen Jezus predikt, dien wij
niet gepredikt hebben, of indien gij
een anderen geest ontvangt, dien gij
niet ontvangen hebt, of een ander evan-
gelie, dat gij niet hebt aangenomen:
zeer goed zoudt gij het verdragen.
5 Want ik reken, dat ik in niets bij de
overgroote apostelen heb ten achter ge-
staan. 6 En al ben ik ook ongeoefend in
woorden, ik ben het evenwel niet in kennis,
maar allezins hebben wij haar onder u
geopenbaard in alles. 7 Of heb ik zonde
gedaan door mij zelven te vernederen,
opdat gij verhoogd zoudt worden; daar-
door dat ik u het evangelie Gods om
niet verkondigde? 8 Andere gemeenten
heb ik beroofd en heb van haar bezoldiging
aangenomen, ten einde u te dienen; en
toen ik bij u was en gebrek had, ben ik
niemand lastig gevallen — 9 want mijn
gebrek vulden de broeders aan, die
van Macedonië kwamen —; en in al-
les heb ik mij buiten bezwaar voor u
gehouden, en zal mij zoo houden.
10 Zoo waar de waarachtigheid van
Christus in mij is: dit roemen zal mij
in de gewesten van Achaje niet wor-
den verhinderd! 11 Waarom? Omdat ik
u niet liefheb? God weet het! 12 Maar
wat ik doe, zal ik ook doen, opdat ik
de aanleiding afsnijde voor hen, die
aanleiding zoeken; opdat in hetgeen,
waarin zij roemen, zij bevonden wor-
den even als wij. 13 Dezulken toch zijn
valsche apostelen, bedriegelijke arbei-
ders, die de gedaante aannemen van apos-
telen van Christus. 14 En geen won-
der; want de satan zelf neemt de ge-
daante aan van een engel des lichts.
15 Het is dan niets groots, indien ook
zijne dienaren de gedaante aannemen
van dienaren der geregtigheid. Doch
hun einde zal zijn naar hunne werken.
16 Wederom zeg ik: niemand houde
mij voor onwijs; maar anders neemt
mij ook als een onwijze aan, opdat
ook ik een weinig roeme. 17 Wat ik
spreek, spreek ik niet naar den Heer,
maar als in onwijsheid, in dit vast
vertrouwen des roemens. 18 Dewijl ve-
len roemen naar het vleesch, zoo zal
ook ik roemen. 19 Gaarne toch ver-

15, 16 (Rom. XV. 20, 21). — 17 (Jer. IX. 24). — 18 (Spr. XXVII. 2). — **XI**. 2 (Ef. V. 26, 27). — 4 (Gal. I. 9). — 6 (IV. 2). — 7—10 (XII. 13—18, 1 Cor. IX. 11—18), 10 (Rom. IX. 1).

---

gereikt hebben, met onze werkzaamheid. — 14. *wij strekken ons niet te ver uit*, met ons roemen. — 15. *roemen niet... in eens anders arbeid*, gelijk de tegenstanders van den ap. te Corinthe zich den lof toeeigenden van eenen arbeid, die vóór hen reeds verrigt was door Paulus en Apollos. — *volgens ons meetsnoer*, naar den werkkring, ons door God toegemeten. — 16. *meetsnoer*, werkkring. — *gereed is*, reeds afgedaan is. — XI. 2. *met een ijver Gods*, met eene ijverzucht, die God in mij opwekt. — 4. *indien er een komt*, gelijk er te Corinthe leeraars waren, die het evang. vervalschten (1 Cor. I. 17, III. 11). — 5. *de overgroote apostelen*, d. i. niet: Petrus en Jacobus (want ook dezen waren ongeoefend in woorden, v. 6), maar leeraars te Corinthe, die zich den naam en het gezag van apostelen aanmatigden (v. 13). — 6. *ongeoefend in woorden.* De ap. predikte nl. het evang. niet met uitnemendheid van woorden of wijsheid (1 Cor. II. 1). — *hebben wij haar onder u geopenbaard*, gew. t. *zijn wij openbaar onder u.* — 10. *dit roemen*, in mijne belangeloosheid. — 12. *opdat*, enz. Het schijnt, dat de valsche leeraren te Corinthe om niet predikten, althans volgens hun voorgeven. — 14. *geen wonder*, gew. t. *het is niet te verwonderen.* — 17. *in dit vast vertrouwen*, and. *in dit onderwerp.* — 18. *naar het vleesch*, en niet naar

draagt gij de onwijzen, daar gij wijs zijt. 20 Want gij verdraagt het, zoo men u onder het juk brengt, zoo men u opeet, zoo men u vangt, zoo men zich tegen u verheft, zoo men u in het aangezigt slaat. 21 Ik zeg het tot mijne schande, dat wij zwak zijn geweest. Doch zoo iemand in iets stout is — ik zeg het in onwijsheid —, ik ben ook stout. 22 Zijn zij Hebreërs? ik ook. Zijn zij Israëliten? ik ook. Zijn zij Abrahams zaad? ik ook. 23 Zijn zij dienaren van Christus? — ik spreek waanzinnig — ik nog meer: in moeiten overvloediger, in slagen uitnemender, in gevangenissen overvloediger, in doodsgevaren dikwijls. 24 Van de Joden heb ik vijfmaal veertig min één ontvangen, 25 driemaal ben ik met de roede geslagen, éénmaal ben ik gesteenigd, driemaal heb ik schipbreuk geleden, een nacht en dag heb ik in de diepte doorgebragt. 26 In het reizen dikwijls, in gevaren van rivieren, gevaren van roovers, gevaren van mijn volk, gevaren van de heidenen, gevaren in de stad, gevaren in de woestijn, gevaren op zee, gevaren onder valsche broeders; 27 in arbeid en moeite, in waken dikwijls, in honger en dorst, in vasten dikwijls, in koude en naaktheid. 28 Behalve het overige mijn dagelijksche aanloop, de zorg voor al de gemeenten. 29 Wie is zwak, dat ik niet zwak ben? Wie wordt geërgerd, dat ík niet brand? 30 Indien men roemen moet, zoo zal ik over mijne zwakheid roemen. 31 God, de Vader des Heeren Jezus, die geloofd zij tot in eeuwigheid, weet dat ik niet lieg! 32 Te Damascus bewaakte de stadhouder des konings Aretas de stad der Damasceners, om mij te vatten; 33 en ik werd door een venster in eene mand nedergelaten door den muur, en ontvlood zijne handen.

XII. 1 Te roemen is mij zekerlijk niet nut; want ik zal komen tot gezigten en openbaringen des Heeren. 2 Ik weet een mensch in Christus, die voor veertien jaren — of in het ligchaam, ik weet het niet, of buiten het ligchaam, ik weet het niet; God weet het — die opgevoerd werd tot in den derden hemel. 3 En ik weet zulk een mensch — of in het ligchaam, of buiten het ligchaam, ik weet het niet; God weet het —, 4 dat hij opgevoerd werd in het paradijs, en onuitsprekelijke woorden hoorde, die het geen mensch geoorloofd is te spreken. 5 Over zulk eenen zal ik roemen, maar over mij zelven zal ik niet roemen dan in mijne zwakheden. 6 Immers zoo ik wilde roemen, ik zou niet onwijs zijn, want ik zou de waarheid zeggen; maar ik onthoud mij er van, opdat niemand van mij denke boven hetgeen hij aan mij ziet, of van mij hoort. 7 En opdat ik door de uitnemendheid der openbaringen mij niet verheffe, is mij een scherpe doorn in het vleesch gegeven, een satansengel, om mij met vuisten te slaan; opdat ik mij niet verheffe. 8 Aangaande dezen heb ik den Heer driemaal gebeden, dat hij van mij mogt wijken;

21, 22 (Phil. III. 4, 5). — 23—27 (VI. 4—10, IV. 8—11, 1 Cor. IV. 9—13), 24 (Deut. XXV. 3), 25 (Hand. XVI. 22, XIV. 19), — 29 (1 Cor. IX. 22, VIII. 13). — 31 (v. 10, Gal. I. 20). — 32, 33 (Hand. IX. 23—25). — **XII.** 5 (XI. 30).

---

den Heer (v. 17). — 21. *zwak*, te zwak om u zoo te behandelen als sommigen u doen (v. 20). — 23. *ik spreek waanzinnig*, want het betaamt mij eigenlijk niet, te roemen in hetgeen ik ben alleen door Gods genade. — 24. *veertig*, slagen. — 25. *een nacht en dag*, enz. bij gelegenheid van eene schipbreuk, waarbij de ap. zich misschien redde op een gedeelte van het wrak. De schipbreuk, vermeld Hand. XXVII, viel later voor. — 29. *geërgerd*, in zijn geloof, zoodat hij gevaar loopt van af te vallen. — *brand*, van ijver. — 31. *des Heeren Jezus*, gew. t. *onzes Heeren J. Chr.* — 32. *om mij te vatten*, gew. t. *willende mij vatten.* — XII. 1. *Te roemen is mij zekerlijk niet nut*, daar dit voor de nederigheid ligt gevaarlijk wordt. De ap. vermeldt daarom van de hem te beurt gevallene gezigten maar een enkel, en wel zulk een, waarbij zijne eigene persoonlijkheid als geheel op den achtergrond treedt. — 2. *voor veertien jaren.* Misschien was de ap. destijds te Antiochië (Hand. XI. 26). — 4. *in het paradijs*, de heerlijkste plaats in den *derden hemel* (v. 3). — 7. *scherpe doorn*, eigl. *paal*, *scherp gepunte paal.* De ap. schijnt een ligchamelijk lijden te bedoelen, dat hem wel niet verhinderde voor de zaak van Christus te arbeiden, maar dat toch op zijne gemoedsstemming nederdrukkend werkte. And. meenen, dat de inhoud van v. 7—9 nog behoort tot het verhaal van het hemelsch gezigt v. 2—4, zoodat de scherpe doorn of satansengel zou aanduiden een gevoel van angst, dat den ap. te

9 doch hij zeide tot mij: Mijne genade
is u genoeg; want de kracht wordt in
zwakheid volbragt. Verre het liefst dan
zal ik roemen in mijne zwakheden, op-
dat de kracht van Christus in mij wone.
10 Daarom heb ik welgevallen aan zwak-
heden, aan mishandelingen, aan noo-
den, aan vervolgingen, aan benaauwd-
heden voor Christus; want wanneer ik
zwak ben, alsdan ben ik krachtig.
11 Ik ben onwijs geworden; gij hebt
mij er toe genoodzaakt. Immers ik be-
hoorde door u geprezen te worden;
want in niets heb ik bij de overgroote
apostelen ten achter gestaan, al ben ik
ook niets. 12 De bewijzen, dat ik een
apostel ben, zijn onder u getoond in
alle volharding, door teekenen en won-
deren en krachten. 13 Wat toch is het,
waarin gij minder zijt geweest dan de
andere gemeenten, behalve dat ik zelf
u niet ben lastig gevallen? Vergeeft
mij dit onregt! 14 Zie, ten derden male
sta ik thans gereed om tot u te ko-
men, en zal u niet lastig vallen; want
ik zoek niet het uwe, maar u. Immers
niet de kinderen behooren op te leg-
gen voor de ouders, maar de ouders
voor de kinderen. 15 Ik nu zal liefst
het mijne te koste leggen, en voor uw
leven mij zelven te koste leggen, al
word ik ook te minder bemind, hoe
meer ik ú bemin.
16 Doch het zij zoo: ík ben u niet
tot bezwaar geweest; maar slim zijnde,
heb ik u door list gevangen. 17 Heb ik
misschien door iemand dergenen, die
ik tot u gezonden heb, mijn voordeel
van u gezocht? Ik heb Titus gebeden,
en met hem den broeder gezonden.
18 Heeft misschien Titus zijn voordeel
van u gezocht? hebben wij niet ge-
wandeld in denzelfden geest? niet in
dezelfde voetstappen?
19 Reeds lang meent gij, dat wij ons
bij u verdedigen. Voor het aangezigt
Gods, in Christus spreken wij, en dat
alles, geliefden! tot uwe opbouwing.
20 Want ik vrees, dat, als ik kom, ik u
misschien niet zóó vinde als ik wensch,
en ik van u bevonden worde zooals
gij niet wenscht; dat er misschien zij
twist, nijd, toorn, partijschap, kwaad-
sprekendheid, oorblazerij, opgeblazen-
heid, verwarring; 21 dat, als ik weder-
kom, mijn God mij bij u vernedere,
en ik treuren moet over velen van hen,
die te voren gezondigd, en geen be-
rouw gehad hebben over de onreinheid
en hoererij en ongebondenheid, die zij
hebben gedaan.

XIII. 1 Ten derden male kom ik
thans tot u: op het woord van
twee en drie getuigen zal alle
zaak bestaan. 2 Ik heb te voren ge-
zegd en zeg het te voren — alsof ik ten
tweede male aanwezig was, hoewel nu
afwezig — tot hen, die te voren gezon-
digd hebben, en tot al de anderen, dat,
als ik wederkom, ik hen niet sparen
zal. 3 Immers gij verlangt de proef, dat
Christus in mij spreekt; hij, die jegens
u niet zwak, maar krachtig is onder u.
4 Want indien hij al gekruisigd is uit
zwakheid, hij leeft evenwel door Gods
kracht; want ook wij zijn zwak in hem,
maar zullen door Gods kracht met hem
leven jegens u. 5 Onderzoekt u zelve of
gij in het geloof zijt, beproeft u zelve!
Of kent gij u zelve niet, dat Christus
Jezus in u is? tenzij gij misschien geen
proef houdt. 6 Doch ik hoop, dat gij
erkennen zult, dat wíj wél proef hou-
den. 7 En wij wenschen van God, dat
gij niets kwaads moogt doen; niet op-
dat het van ons blijke, dat wij proef
houden, maar opdat gíj het goede doet,
en wíj zijn als niet proefhoudend.
8 Want wij vermogen niets tegen de
waarheid, maar voor de waarheid.
9 Want wij verblijden ons, wanneer wíj

11 (XI. 5). — 13—18 (XI. 7—10), 15 (Rom. IX. 3, 1 Thess. II. 8). — **XIII**, 1 (Deut. XIX. 15, Mt. XVIII. 16). — 3 (XII. 12). — 4 (Phil. II. 8, 9, 2 Cor. IV. 7, 10, 11). — 5 (1 Cor. XI. 28).

midden van zijne opgetogenheid aangreep. — 9. *de kracht*, gew. t. *mijne kracht*. — 11. *Ik ben*, gew. t. *Ik ben al roemende*. — 12. *in alle volharding*, onder lijden en druk. — 14. *ik thans*, gew. t. *ik*. — 19. *Reeds lang*, gew. t. *wederom*. — XIII. 2. *hoewel nu afwezig*, gew. t. *en schrijf het nu afwezig*. — 3. *zwak*, zoodat hij u niet zou kunnen straffen — *krachtig is onder u*, zich onder u als krachtig openbaart in werkingen des *geestes*. — 4. *hij leeft evenwel door Gods kracht*, hij leeft en is krachtig door de kracht van God, die zich in zijne opstanding bewezen heeft. — *leven jegens u*, als zijne apostelen leven en krachtig zijn, en als zoodanig ons betoonen jegens u. — 5. *Chr. J.*, gew. t. *J. Chr.* — 7. *wij wenschen*, gew. t. *ik wensch*. — 9. *Dit*, gew. t. *En dit*.

zwak zijn, en gij krachtig zijt. Dit ook
wenschen wij, uwe volmaking. 10 Daarom
schrijf ik u dit bij afwezigheid, opdat
ik niet bij aanwezigheid gestreng behoef
te werk te gaan volgens de magt, die
de Heer mij gegeven heeft tot opbouwing,
en niet tot slooping.
11 Voorts, broeders! verblijdt u, wordt
volmaakt, vermaant elkander, weest
eensgezind, houdt vrede; en de God
der liefde en des vredes zal met u zijn.
12 Groet elkander met een heiligen kus.
U groeten al de heiligen. 13 De genade
des Heeren Jezus Christus en de liefde
Gods en de gemeenschap des heiligen
geestes zij met u allen!

DE BRIEF VAN PAULUS

AAN DE

GALATIËRS.

Opschrift en heilwensch. — De apostel betuigt zijne verwondering, dat de Galatiërs zich afwenden van het evangelie, — toont aan, dat hij in zijn apostelschap niets aan menschen, maar alles alleen aan God en Christus te danken heeft, — leert, dat de mensch geregtvaardigd wordt uit geloof, en niet uit werken der wet.

I. 1 Paulus, een apostel, niet van
menschen of door een mensch, maar
door Jezus Christus en God, den Vader,
die hem uit de dooden heeft opgewekt,
— 2 en al de broeders, die bij
mij zijn, aan de gemeenten van Galatië:
3 genade zij u en vrede van God,
den Vader, en van onzen Heer Jezus
Christus, 4 die zich zelven gegeven heeft
voor onze zonden, opdat hij ons zou
onttrekken aan de tegenwoordige booze
eeuw, naar den wil van God, onzen
Vader, 5 wien de heerlijkheid zij tot
in alle eeuwigheid! Amen.
6 Ik verwonder mij, dat gij zoo spoedig
van hem, die u tot de genade van
Christus geroepen heeft, overgaat tot
een ander evangelie. 7 En toch is er
geen ander; maar er zijn eenigen, die
u beroeren, en het evangelie van Christus
willen omkeeren. 8 Maar ook zoo
wij, of zoo een engel uit den hemel
u een evangelie verkondigt, anders dan
hetgeen wij u verkondigd hebben, hij
zij vervloekt! 9 Gelijk wij te voren gezegd
hebben, zoo zeg ik ook thans wederom:
indien iemand u een evangelie
verkondigt, anders dan hetgeen gij ontvangen
hebt, hij zij vervloekt! 10 Want
tracht ik thans menschen te gewinnen,
of God? of zoek ik aan menschen te
behagen? Indien ik nog aan menschen
zocht te behagen, ik zou geen dienstknecht
van Christus zijn.
11 Want ik maak u bekend, broeders!
dat het door mij verkondigde
evangelie niet naar den mensch is;
12 want niet van een mensch heb ik het

---

10 (X. 8). — 11 (XII. 20).
I. 1 (v. 11, 12, 15, 16). — 2 (Hand. XVI. 6, XVIII. 23). — 3 (Rom. I. 7, enz.). — 4 (II. 20, Ef. V. 2, Tit. II. 14, Hand. XXVI. 18, Mt. XX. 28), — 9 (2 Cor. XI. 4, 1 Cor. XVI. 22). — 10 (1 Thess. II. 4, Rom. XV. 3).

---

13. *des h. geestes*, and. *met den h. geest.* — *allen*, gew. t. *allen. Amen.*

I. 4. *opdat hij ons zou onttrekken aan de tegenw. booze eeuw*, en ons zou overbrengen in de *toekomende* eeuw, in zijn koningrijk, waarin geregtigheid heerscht (Col. I. 13). — 6. *tot de genade*, eigl. *in de genade*, nl. om in die genade te zijn (1 Cor. VII. 15); and. *door de genade.* — 9. *Gelijk wij u te voren gezegd hebben*, misschien bij des apostels tweede verblijf in Galatië (Hand. XVIII. 23). — 10, *thans*, door zoo te spreken. — *Indien*, gew. t. *Want indien.* — *Indien ik nog*, enz., want de zucht om aan menschen te behagen laat zich met de dienst van Christus niet vereenigen. — 11. *Want*, gew. t. *Doch.* — *naar den mensch*, naar menschen aard en wijze. —

ontvangen of geleerd, maar door open-
baring van Jezus Christus. 13 Gij hebt
namelijk van mijn voormaligen wandel
in het Jodendom gehoord, dat ik de
gemeente Gods uitermate vervolgde, en
haar verwoestte; 14 en dat ik in het
Jodendom velen van mijne jaren onder
mijn volk overtrof, als zijnde een nog
grooter ijveraar voor mijne vaderlijke
overleveringen. 15 Doch toen het be-
haagd had aan hem, die van den schoot
mijner moeder aan mij afgezonderd,
en door zijne genade mij geroepen
heeft, 16 zijnen Zoon in mij te open-
baren, opdat ik hem zou verkondigen
onder de heidenen, hield ik niet ter-
stond raad met vleesch en bloed, 17 en
ging ook niet naar Jeruzalem tot hen,
die vóór mij apostelen waren; maar ik
ging naar Arabië, en keerde wederom
terug naar Damascus.

18 Daarna, na drie jaren, ging ik
op naar Jeruzalem, om Kefas te leeren
kennen, en bleef veertien dagen bij
hem; 19 en een ander van de apostelen
zag ik niet dan Jacobus, den broeder
des Heeren. 20 Wat ik u schrijf, zie,
ik betuig voor het aangezigt Gods, dat
ik niet lieg! 21 Daarna ging ik naar de
gewesten van Syrië en Cilicië. 22 En
ik was van aangezigt onbekend aan de
gemeenten van Christus in Judéa, 23 en
zij hadden alleen gehoord: Die eens
ons vervolgde, verkondigt nu het ge-
loof, dat hij eens verwoestte; 24 en zij
verheerlijkten God in mij.

II. 1 Daarna, na veertien jaren, ging
ik wederom op naar Jeruzalem, met
Barnabas, en nam ook Titus mede.
2 En ik ging op volgens eene openba-
ring, en droeg hun het evangelie voor,
dat ik onder de heidenen predik; en
afzonderlijk aan de aanzienlijken, op-
dat ik niet misschien te vergeefs mogt
loopen, of geloopen hebben. 3 Maar
zelfs Titus, die bij mij was, hoewel
een Griek, werd niet genoodzaakt zich
te laten besnijden; 4 en dat wegens de
ingeslopen valsche broeders, die zich
ingedrongen hadden om onze vrijheid
te belagen, die wij hebben in Christus
Jezus, opdat zij ons onder het juk mog-
ten brengen; 5 voor welke wij ook geen
oogenblik geweken zijn door onderwer-
ping, opdat de waarheid des evangelies
bij u zou blijven. 6 Wat nu betreft hen,
die in aanzien waren — hoedanige zij
misschien waren, daaraan is mij niets
gelegen; God neemt den persoon des
menschen niet aan — mij dan hebben
de aanzienlijken niets medegedeeld.
7 Maar integendeel, toen zij zagen,
dat aan mij het evangelie der voorhuid
was toevertrouwd, gelijk aan Petrus
dat der besnijdenis — 8 want die in
Petrus werkte voor het apostelschap der
besnijdenis, werkte ook in mij voor de
heidenen —, 9 en toen zij de mij ver-
leende genade vernamen, gaven zij —
Jacobus en Kefas en Johannes, die voor
zuilen werden aangezien — aan mij en
Barnabas de regterhand der gemeen-
schap, opdat wij tot de heidenen zou-
den gaan, en zij tot de besnijdenis:
10 alleenlijk zouden wij den armen ge-
denken, wat ik mij ook juist beijverd
heb te doen.

11 Doch toen Kefas naar Antiochië
gekomen was, wederstond ik hem in
het aangezigt, omdat hij te veroordeelen
was. 12 Want vóórdat er eenigen kwa-
men van Jacobus, at hij met de heide-
nen; maar toen zij gekomen waren,

13—16 (Hand. XXVI. 9—18). — 19 (II. 9, 12, Hand. XV. 13, XXI. 18). — 20 (2 Cor. XI. 31, 10). — **II.** 1, 4 (Hand. XV. 2, 1, 5). — 6 (Rom. II. 11). — 7, 9 (Hand. XV. 12, 25, 26). — 10 (Rom. XV. 25, 2 Cor. VIII, IX).

---

15. *aan hem*, gew. t. *aan God*. — *afgezonderd*, tot het apostelambt gewijd en bestemd (Rom. I. 1). — *geroepen*, bij mijne bekeering — 16. *met vleesch en bloed*, met menschen (Ef. VI. 12). — 17. *ging ook niet*, gew. t. *ging ook niet op*. — 18. *na drie jaren*, d. i. waarschijnlijk: drie jaren na des apostels bekeering. — *Kefas*, gew. t. *Petrus*. — II. 1. *na veertien jaren*, veertien jaren óf na des apostels bekeering, óf na de reis, vermeld I. 18. Waarschijnlijk wordt hier dezelfde reis bedoeld, waarvan Lucas gewaagt Hand. XV. — 2. *hun*, aan de vergaderde gemeente. — *afzonderlijk*, in eene afzonderlijke zamenkomst. — *aan de aanzienlijken*, aan Jacobus en Petrus en Johannes (v. 9). — *loopen*, in mijne apostolische loopbaan. — 4. *en dat*, en daarom werd hij niet genoodzaakt zich te laten besnijden. — *onze vrijheid*, van de wet (V. 1). — 5. *de waarheid des evang.*, die vrijmaakt van de wet. — *bij u*, gelijk bij alle gemeenten uit de heidenen. — 6. *hoedanige zij misschien waren*, naar het oordeel van menschen. — *niets*, geene onderrigting of teregtwijzing. — 11. *Kefas*, gew. t. *Petrus*. — 12. *van Jacobus*,

onttrok hij zich en zonderde zich af,
als zijnde bevreesd voor die uit de be-
snijdenis; 13 en met hem huichelden
ook de andere Joden, zoodat zelfs Bar-
nabas door hunne huichelarij werd mede-
gesleept. 14 Maar toen ik zag, dat zij
niet regtaan gingen op de waarheid
des evangelies, zeide ik tot Kefas in
aller tegenwoordigheid: Indien gij, die
een Jood zijt, naar heidensche, en niet
naar joodsche wijze leeft: wat nood-
zaakt gij de heidenen als Joden te le-
ven? 15 Wij zijn van geboorte Joden,
en geen zondaars uit de heidenen;
16 doch wetende dat de mensch niet ge-
regtvaardigd wordt uit werken der wet,
maar door geloof aan Jezus Christus,
zoo hebben ook wij in Christus Jezus
geloofd, opdat wij geregtvaardigd zou-
den worden uit geloof, en niet uit wer-
ken der wet; dewijl uit werken der wet
geen vleesch geregtvaardigd zal worden.
17 Maar indien wij daardoor, dat wij in
Christus zochten geregtvaardigd te wor-
den, ook zelve zondaars bevonden zijn,
zoo is dan Christus een dienaar der
zonde. Dat zij verre! 18 Want indien
ik datgene wederom opbouw, wat ik
heb afgebroken, zoo toon ik mij zel-
ven als een overtreder. 19 Ik toch ben
door de wet voor de wet gestorven,
opdat ik Gode leve. 20 Met Christus
ben ik gekruisigd; en ik leef niet meer
zelf, maar in mij leeft Christus; en
wat ik nu leef in het vleesch, ik leef
het in het geloof aan den Zoon Gods,
die mij heeft liefgehad, en zich zelven
voor mij heeft overgegeven. 21 Ik doe
de genade Gods niet te niet; want in-
dien er door de wet geregtigheid is,
zoo is dan Christus te vergeefs gestorven.

Verdediging van de leer der regtvaardiging door het geloof. — Over de betrekking tusschen het geloof en de wet.

III. 1 O onverstandige Galatiërs! wie
heeft u betooverd? u, wien Jezus Chris-
tus voor oogen werd geschilderd, alsof
hij onder u gekruisigd was? 2 Dit al-
leen wensch ik van u te vernemen:
hebt gij den geest ontvangen uit wer-
ken der wet, of uit prediking des ge-
loofs? 3 Zijt gij zóó onverstandig? Na-
dat gij begonnen zijt met den geest,
eindigt gij nu met het vleesch? 4 Hebt
gij zóóveel te vergeefs genoten? Indien
ook maar te vergeefs! 5 Hij dan, die
u den geest verleent en krachten on-
der u werkt, doet hij het uit werken
der wet, of uit prediking des geloofs?
6 Gelijk Abraham God geloofde,
en het werd hem toegerekend
voor geregtigheid. 7 Erkent derhal-
ve, dat diegenen, die gelooven, Abra-
hams zonen zijn. 8 De schrift nu, voor-
ziende dat God de heidenen regtvaar-
digt uit geloof, gaf te voren aan Abra-
ham de belofte: In u zullen al de
volken gezegend worden. 9 Zoo
worden dan zij, die gelooven, gezegend
met den geloovigen Abraham. 10 Zoo-
velen toch aan werken der wet hangen,
zijn onder den vloek; want er staat
geschreven: Vervloekt is ieder, die
niet blijft in alles, wat geschre-

16 (Rom. III. 20—22, 28). — 19 (III. 21, Rom. VII. 4, Hebr. VII. 18, 19). — 20 (Rom. VI. 3—11, Gal. I. 4). — 21 (III. 21). — **III**. 1 (V. 7). — 6 (Gen. XV. 6, Rom. IV. 3, Jac. II. 23). — 7 (Rom. IV. 16). — 8 (Gen. XII. 3, Hand. III. 25). — 10 (Deut. XXVII. 26).

door Jacobus gezonden. — *de heidenen*, de geloovigen uit de heidenen. — *die uit de besnijdenis*, de geloovigen uit de Joden. — 14. *Kefas*, gew. t. *Petrus*. — *Indien gij*. De rede tot Petrus schijnt door te loopen tot v. 21. — *op heidensche wijze leeft*, zoodat gij geen onderscheid maakt tusschen reine en onreine spijzen (v. 12). — 16. *doch wetende*, gew. t. *wetende*. — *uit geloof*, gew. t. *uit geloof aan Christus*. — 17. *Maar indien*, enz. Indien het, naar uwe meening, zonde is, de wet te verlaten en in Christus zijne geregtigheid te zoeken, zoo maakt men Christus tot oorzaak dier zonde, daar immers het verlaten van de wet gehoorzaamheid is jegens hem. — *zoo is dan Chr. een dienaar der zonde*, Stv. en and. *is dan Chr. een dienaar der zonde?* — 18. *Want indien*, enz. Indien ik, en dat te regt, erken, dat de christen van de wet vrijgemaakt is, en desondanks den christen aan de wet binden wil, zoo toon ik daardoor mij zelven als een zondaar, dewijl ik bewijs geef, dat ik in mijn geloof wankel. — 19. *door de wet*, daar ik bij ondervinding weet, dat de wet geen leven en geregtigheid schenkt (III. 21, Rom. VII. 5—13). — 21. *Ik doe de genade Gods niet te niet*, gelijk gij, Petrus, en allen, die tot de wet terugkeeren. — III. 1. *betooverd*, gew. t. *betooverd om de waarheid niet te gehoorzamen* (V. 7). — *u, wien*, enz., u, wien het evang. van den gekruisigden Christus zoo krachtig en overtuigend gepredikt werd, en die dus niet tot de wet behoordet terug te keeren. — 3. *het vleesch*, de wet met hare vleeschelijke inzettingen (Hebr. IX. 10). — 4. *zóóveel*, zooveel goeds als u in Christus geschonken is.

ven staat in het boek der wet,
om het te doen! 11 Dat nu door de
wet niemand bij God geregtvaardigd
wordt, is duidelijk; want de regt-
vaardige zal leven uit geloof.
12 Doch de wet behoort niet tot het
geloof, maar: Die het doet, zal er
door leven. 13 Christus heeft ons
vrijgekocht van den vloek der wet, door
een vloek te worden voor ons; want
er staat geschreven: Vervloekt is
ieder, die aan het hout hangt!
14 opdat de zegen Abrahams aan de
heidenen zou komen in Christus Je-
zus; opdat wij de belofte des geestes
ontvangen zouden door het geloof.

15 Broeders! ik spreek naar den
mensch. Zelfs eens menschen bekrach-
tigde beschikking doet niemand te niet,
of voegt er iets aan toe. 16 Aan Abra-
ham nu werden de beloften gedaan en
aan zijn zaad. Zij zegt niet: En aan
uwe zaden, als aangaande velen, maar
als aangaande éénen: En aan uw
zaad, namelijk Christus. 17 Ik bedoel
dit: eene beschikking, te voren door
God bekrachtigd, wordt door de wet,
die vier honderd en dertig jaren daarna
gekomen is, niet krachteloos gemaakt,
zoodat de belofte zou worden te niet
gedaan. 18 Want indien de erfenis uit
de wet is, zoo is zij niet meer uit de
belofte; doch aan Abraham heeft God
haar door belofte geschonken.

19 Waartoe dan de wet? Om der
overtredingen wil werd zij er bijge-
voegd, totdat het zaad zou komen, aan
hetwelk de belofte was gedaan; en zij
werd verordend door engelen, door de
dienst eens middelaars. 20 De midde-
laar nu is niet van éénen, maar God
is één. 21 Is dan de wet tegen de be-
loften Gods? Dat zij verre! Want in-
dien er eene wet gegeven was, die kon
levend maken, werkelijk zou dan de
geregtigheid uit de wet zijn. 22 Maar
de schrift heeft alles aan de zonde on-
derworpen, opdat de belofte uit geloof
aan Jezus Christus gegeven zou worden
aan hen, die gelooven. 23 Doch vóór-
dat het geloof kwam, waren wij aan
de wet onderworpen en werden in be-
waring gehouden tot het geloof, dat
zou worden geopenbaard. 24 Zoo is dan
de wet onze tuchtmeester geweest tot
Christus, opdat wij geregtvaardigd zou-
den worden uit geloof. 25 Doch nu het
geloof gekomen is, zijn wij niet meer
onder den tuchtmeester; 26 want alle
zijt gij zonen Gods, door het geloof,
in Christus Jezus; 27 want zoovele gij
tot Christus gedoopt zijt, hebt gij Chris-
tus aangedaan. 28 Daar is niet Jood of
Griek, daar is niet dienstknecht of vrije,
daar is niet man en vrouw; want gij
allen zijt één in Christus Jezus. 29 En
indien gij Christus toebehoort, zoo zijt
gij dan Abrahams zaad, volgens de
belofte erfgenamen.

IV. 1 Doch ik zeg: zoo langen tijd
de erfgenaam een kind is, verschilt hij
niets van een dienstknecht, hoewel hij
heer is van alles; 2 maar hij is onder

---

11 (Hab. II. 4, Rom. I. 17, Hebr. X. 38). — 12 (Lev. XVIII. 5). — 13 (Deut. XXI. 23). — 16 (Gen. XXII. 18). — 17 (Ex. XII. 40, Hand. VII. 6). — 18 (Rom. XI. 6). — 19 (v. 23, 24, Rom. V. 20, Hand. VII. 38, 53). — 21 (v. 11). — 22 (Rom. XI. 32, III. 19). — 23, 24 (v. 19, Rom. X. 4). — 26 (IV. 5). — 27 (Rom. VI. 3, XIII. 14). — 28 (Col. III. 11). — 29 (v. 16, 18).

---

12. *behoort niet tot het geloof*, heeft met het geloof niets gemeen. — *die*, gew. t. *de mensch, die*. — 15. *ik spreek naar den mensch*, ik spreek, gelijk menschen spreken (en gebruik daarom een voorbeeld, aan menschelijke zaken ontleend). — 17. *eene beschikking*, de belofte, aan Abraham gedaan (v. 16). — *bekrachtigd*, gew. t. *bekrachtigd op Christus*. — 19. *om der overtredingen wil*, om de overtredingen tegen te gaan. — *er bijgevoegd*, bij de belofte. — *engelen*. Volgens de latere voorstelling had God zich bij de wetgeving op Sinaï van de tusschenkomst van engelen bediend. — *eens middelaars*, Mozes. — 20. *van éénen*, d. i. misschien: van ééne partij. Bij de wetgeving had een verdrag plaats tusschen God en het Israëlitische volk, en waren dus twee partijen; maar de belofte, aan Abraham gedaan, hing alleen van God af. — 22. *heeft alles aan de zonde onderworpen*, heeft door hare uitspraken alles aan de zonde onderworpen verklaard. — 23. *in bewaring gehouden*, als in eene gevangenis. — 24. *tuchtmeester*, die ons onder strenge tucht hield, opdat wij niet geheel zouden verwilderen; Gr. *pédagoog*, d. i. letterl. *knapenleider*, een slaaf, aan wien de leiding van en het opzigt over knapen werd toevertrouwd. — *tot Christus*, vgl. *tot het geloof*, v. 23. Het einddoel der wet was Christus, of de regtvaardiging des zondaars door het geloof in hem. — 26. *zonen Gods*, volwassene kinderen Gods (IV. 3—5), die den tuchtmeester niet meer noodig hebben. — 27. *tot Christus*, om door het geloof met hem in gemeenschap te staan (Rom. VI. 3). — 29. *volgens*, gew. t.

voogden en verzorgers, tot op den tijd,
door den vader bepaald. [3] Zoo ook wij,
toen wij kinderen waren, toen waren
wij dienstbaar onder de eerste beginse-
len der wereld. [4] Maar nu de volheid
des tijds gekomen is, heeft God zijnen
Zoon uitgezonden, geworden uit eene
vrouw, geworden onder de wet, [5] op-
dat hij hen, die onder de wet waren,
zou vrijkoopen; opdat wij het zoon-
schap ontvangen zouden. [6] En omdat
gij zonen zijt, heeft God den geest zijns
Zoons in onze harten uitgezonden, die
roept: Abba, Vader! [7] Zoo zijt gij dan
niet meer dienstknecht, maar zoon;
en indien zoon, dan ook erfgenaam
door God.

[8] Maar destijds, toen gij God niet
kendet, diendet gij hen, die niet wer-
kelijk goden zijn. [9] Doch nu, nadat gij
God hebt leeren kennen, ja nog meer,
nadat gij door God gekend zijt, hoe
keert gij wederom terug tot de zwakke
en arme eerste beginselen, die gij we-
derom van voren af wilt dienen? [10] Gij
onderhoudt dagen en maanden en tij-
den en jaren? [11] Ik vrees voor u, dat
ik misschien te vergeefs aan u gearbeid
heb. [12] Weest zooals ik, want ook ik
ben zooals gij; broeders, ik bid u!
In niets hebt gij mij onregt aange-
daan; [13] ja, gij weet, dat ik de eerste
maal het evangelie u verkondigd heb
wegens krankheid des vleesches, [14] en dat
gij mijne beproeving in mijn vleesch
niet veracht of uitgespuwd, maar als
een engel Gods mij aangenomen hebt,
als Christus Jezus. [15] Wat was het dan,
waarom gij u zalig noemdet? Want ik
geef u getuigenis, dat gij, zoo moge-
lijk, uwe oogen uitgestoken, en ze mij
gegeven zoudt hebben. [16] Zoo ben ik
dan uw vijand geworden door de waar-
heid te zeggen? [17] Zij ijveren om u
niet op goede wijze, maar willen u uit-
sluiten, opdat gij om hen zoudt ijveren.
[18] Doch het is goed, dat men in het
goede om u ijvert, te allen tijde, en
niet alleen als ik bij u ben. [19] Mijne
kinderkens, van wie ik wederom in ar-
beid ben, totdat Christus in u eene
gestalte krijge! [20] Doch ik wenschte
wel thans bij u te zijn, en mijnen toon
te veranderen; want ik ben ten einde
raad met u.

[21] Zegt mij, gij, die onder de wet
zijn wilt: hoort gij niet naar de wet?
[22] Want er staat geschreven, dat Abra-
ham twee zonen had, éénen bij de
dienstmaagd, en éénen bij de vrije.
[23] Maar die bij de dienstmaagd was
naar het vleesch geboren, en die bij de
vrije door de belofte. [24] Dit nu is met
een anderen zin gezegd. Deze vrouwen
namelijk zijn twee verbonden, het ééne
van den berg Sinaï, dat tot dienst-
baarheid baart, en dit is Hagar —
[25] want Hagar, zoo heet de berg Sinaï

IV. 3 (v. 9. III. 23). — 4 (Ef. 1. 10). — 5—7 (III. 26, Rom. VIII. 14—17, Jh. VIII. 36), 5 (III. 13). — 8 (1 Cor. VIII. 4). — 9, 10 (v. 3, Col. II. 20, 16, Rom. XIV. 5). — 19 (1 Cor. IV. 15, Gal. II. 20). — 22 (Gen. XVI. 15). — 23 (Gen. XXI. 2, Hebr. XI. 11).

en volgens. — IV. 3. *onder de eerste beginselen der wereld*, onder de wet, die als 't ware een onderwijs is voor eerstbeginnenden. — 4. *nu de volheid des tijds gekomen is*, nu de tijd vervuld, gekomen is, door God naar zijne wijsheid bepaald. — 5. *het zoonschap*, zie het aangeteek. op Rom. VIII. 15. — 6. *onze*, gew. t. *uwe.* — *Abba*, d. i. *Vader.* — 7. *door God*, gew. t. *Gods door Christus.* — 10. *dagen*, den sabbat. — *maanden*, den dag van nieuwe maan. — *tijden*, feesttijden. — *jaren*, sabbat- en jubeljaar. — 12. *Weest zooals ik, want ook ik ben zooals gij*, wordt aan mij gelijk door van de wet u te ontslaan, want ook ik ben aan u gelijk, ben den heidenen geworden als een zonder wet (1 Cor. IX. 21). — *In niets hebt gij mij onregt aangedaan*, zoodat ik mij over u zou te beklagen hebben: integendeel, gij hebt mij vele bewijzen van achting en liefde gegeven (v. 13, 14). — 13. *wegens krankheid des vleesches.* Het schijnt, dat de ap. in Galatië, waar hij niet voornemens was zich op te houden, door eene ziekte overvallen is geworden, en dat dit de eerste aanleiding heeft gegeven tot zijne evangelieprediking aldaar. — 16. *door de waarheid te zeggen*, en te bestraffen wat bestraffing verdiende (waarschijnlijk bij des apostels tweede verblijf in Galatië, I. 9, V. 21). — 17. *Zij*, de ijveraars voor de wet in uw midden. — *niet op goede wijze*, niet met reine bedoelingen. — *u uitsluiten*, van ons; and. anders; gew. t. *ons uitsluiten.* — 18. *dat men in het goede om u ijvert*, dat gij in het goede voor anderen een voorwerp van naijver zijt. — 24. *is met eenen anderen zin gezegd*, letterl. *is allegorisch gezegd.* — *dat tot dienstbaarheid baart*, dat kinderen baart, tot dienstbaarheid bestemd; vgl. *kinderen des verbonds*, Hand. III. 25. — *en dit is Hagar*, Hagar, de dienstmaagd, is eene aanduiding van het O. V., dat tot dienstbaarheid leidt. — 25. *zoo heet*, enz. Het schijnt, dat destijds *Hagar* een der namen van den berg Sinaï was. — *en het*, en

in Arabië —, en het komt overeen met
het tegenwoordige Jeruzalem; want dit
is dienstbaar met hare kinderen. 26 Doch
het hemelsche Jeruzalem is vrij, en dat
is onze moeder. 27 Want er staat ge-
schreven: Wees vrolijk, gij on-
vruchtbare, die niet baart; barst
uit en roep, gij, die niet in ar-
beid zijt! want vele zijn de kin-
deren der eenzame, meer dan
toen zij een man had. 28 Gij nu,
broeders! zijt kinderen der belofte, zoo-
als Izaäk. 29 Maar gelijk destijds de
naar het vleesch geborene vervolgde den
naar den geest geborene, zóó is het
ook nu. 30 Maar wat zegt de schrift?
Drijf de dienstmaagd en ha-
ren zoon uit! want de zoon der
dienstmaagd zal niet erven met
den zoon der vrije. 31 Daarom,
broeders! wij zijn zonen, niet eener
dienstmaagd, maar der vrije.

Vermaning tot een goed gebruik der vrijheid, — tot een leven naar den geest, — tot zachtmoedigheid, — tot weldadigheid. — Besluit.

V. 1 Staat vast in de vrijheid, waar-
mede Christus ons heeft vrijgemaakt,
en laat u niet weder onder het juk
der dienstbaarheid brengen. 2 Zie, ik
Paulus zeg u, dat, zoo gij u besnijden
laat, Christus u niets baten zal. 3 En
wederom betuig ik aan ieder mensch,
die zich besnijden laat, dat hij schuldig
is geheel de wet te doen. 4 Gij zijt
losgemaakt van Christus, gij, die door
de wet geregtvaardigd wilt worden;
van de genade zijt gij vervallen. 5 Wij
toch verwachten in den geest de hope
der geregtigheid, uit geloof. 6 Want in
Christus Jezus heeft noch besnijdenis
eenige kracht, noch voorhuid, maar ge-
loof, dat door liefde werkt. 7 Gij liept
goed: wie heeft u verhinderd de waar-
heid te gehoorzamen? 8 Die gehoor-
zaamheid is niet uit hem, die u roept.
9 Een weinig zuurdeeg maakt geheel
het deeg zuur. 10 Ik vertrouw van u
in den Heer, dat gij niet anders zult
denken; maar die u beroert, zal het
oordeel dragen, wie hij ook zij. 11 Doch
ik, broeders! indien ik nog besnijdenis
predik, waarom word ik nog vervolgd?
Zoo is dan de ergernis des kruises te
niet gedaan. 12 Och, of zij zich ook
versneden, zij, die u in opstand brengen!
13 Gij toch zijt tot vrijheid geroepen,
broeders! Alleenlijk maakt de vrijheid
niet tot eene aanleiding voor het vleesch,
maar dient elkander door de liefde.
14 Want de gansche wet is in dit ééne
woord vervuld, in dit: Gij zult uwen
naaste liefhebben als u zelven.
15 Maar indien gij elkander bijt en op-
eet, ziet toe, dat gij niet door elkan-
der verteerd wordt.
16 Doch ik zeg: wandelt naar den
geest, en zoo zult gij de begeerte des
vleesches niet volbrengen. 17 Want het
vleesch begeert tegen den geest, en de
geest tegen het vleesch; en deze weder-
staan elkander, opdat gij niet datgene
doet, wat gij wilt. 18 Maar indien gij
door den geest geleid wordt, zoo
zijt gij niet meer onder de wet. 19 De
werken nu des vleesches zijn openbaar,

26 (Openb. III. 5). — 27 (Jez. LIV. 1). — 28 (Rom. IX. 7, 8). — 29, 30 (Gen. XXI. 9, 10). — **V.** 1 (IV. 5, Jh. VIII. 36, Hand. XV. 10). — 3 (Rom. II. 25). — 5 (Rom. V. 1, 2). — 6 (VI. 15, 1 Cor. VII. 19). — 7 (III. 1). — 9 (1 Cor. V. 6). — 10 (I. 7). — 11 (1 Cor. I. 23). — 13 (1 Petr. II. 16). — 14 (Rom. XIII. 8, Mt. XXII. 39, 40). — 17 (Rom. VII. 14—23). — 19—21 (Rom. I. 29—31, 1 Cor. VI. 9, 10, 2 Tim. III. 2—4).

dat ééne verbond van den berg Sinaï (v. 24). — *het tegenwoordige Jeruzalem*, de Gods regering over Israël, de Israëlitische kerk, gelijk zij nu, hier op aarde is. — *want*, gew. t. *en*. — *dienstbaar*, aan de wet. — 26. *het hemelsche Jeruzalem*, de Godsregering des N. V., de christelijke kerk; vgl. *het nieuwe Jeruzalem*, Openb. III. 12. — *onze moeder*, gew. t. *ons aller moeder*. — 28. *Gij... zijt*, gew. t. *Wij... zijn*. — 31. *Daarom*, gew. t. *Derhalve*. — V. 1. *Staat*, gew. t. *Staat dan*. — 5. *de hope der geregtigheid*, de volle openbaring der geregtigheid, op welke wij hopen. — 7. *Gij liept goed*, in de loopbaan des geloofs. — 10. *het oordeel*, de straf Gods. — 8. *gehoorzaamheid*, and. *overreding*, and. *eigenzinnigheid*. — 11. *indien ik nog besnijdenis predik*. Misschien legden sommigen den ap. te last, dat hij elders voor de besnijdenis ijverde, en beriepen zij zich daarop, dat hij Timotheüs besneden had (Hand. XVI. 3). — *vervolgd*, door de Joden, de ijveraars voor wet en besnijdenis. — 13. *maakt de vrijheid*, enz., de vrijheid zij bij u geene losbandigheid, zoodat gij meenen zoudt van de schuldige liefde jegens den naaste ontslagen te zijn. — 14. *de gansche wet — vervuld*, die dit ééne gebod vervult (volbrengt, VI. 2), vervult de gansche wet. — *is*, gew. t. *wordt*. — 18. *zoo zijt gij niet meer onder de wet*, zoo zijt gij boven de wet verheven, en hebt haar niet meer noodig; want de geest in u vervangt de plaats der

als welke zijn: hoererij, onreinheid,
ongebondenheid, 20 afgodendienst, too-
verij, vijandschap, twist, naijver, toorn,
partijschap, tweedragt, scheuring, 21 nijd,
dronkenschap, brasserij, en dergelijke;
waarvan ik u vooruit zeg, gelijk ik ook
vooruit gezegd heb, dat zij, die zoo
iets doen, Gods koningrijk niet zul-
len beërven. 22 Maar de vrucht des
geestes is liefde, blijdschap, vrede,
langmoedigheid, goedertierenheid, goed-
heid, vertrouwen, 23 zachtmoedigheid,
ingetogenheid. Tegen zoo iets is de
wet niet. 24 Zij nu, die Christus Jezus
toebehooren, hebben het vleesch met
zijne lusten en begeerlijkheden gekrui-
sigd. 25 Indien wij naar den geest le-
ven, laat ons naar den geest ook wan-
delen. 25 Laat ons niet trachten naar
ijdele eer, zoodat wij elkander uittar-
ten, elkander benijden.

VI. 1 Broeders! al wordt ook een
mensch door eenige overtreding over-
vallen, gij, die geestelijk zijt, brengt
zoo iemand te regt in den geest der
zachtmoedigheid; toeziende op u zelven,
opdat ook gij niet verzocht wordt.
2 Draagt elkanders lasten, en vervult
zóó de wet van Christus. 3 Immers in-
dien iemand meent iets te zijn, terwijl
hij niets is, hij bedriegt zich zelven.
4 Doch een iegelijk beproeve zijn eigen
werk, en alsdan zal hij zijnen roem
hebben alleen voor zich zelven, en niet
voor den ander; 5 want een iegelijk
zal zijn eigen pak dragen.

6 Die in het woord onderwezen wordt,
deele dien, die hem onderwijst, van
alle goederen mede. 7 Misleidt u niet!
God laat zich niet bespotten. Immers
wat de mensch zaait, dat zal hij ook
maaijen. 8 Want die in zijn vleesch zaait,
zal van het vleesch verderf maaijen;
maar die in den geest zaait, zal van
den geest eeuwig leven maaijen. 9 Laat
ons niet moede worden in goeddoen;
want te zijner tijd zullen wij maaijen,
als wij niet verslappen. 10 Derhalve,
zoo lang wij tijd hebben, laat ons goed
doen aan allen, en vooral aan de huis-
genooten des geloofs.

11 Ziet, hoe groot een brief ik u
geschreven heb met eigene hand. 12 Zoo-
velen zich welgevallig willen maken in
het vleesch, die noodzaken u om u
te laten besnijden, alleen opdat zij met
het kruis van Christus niet vervolgd
worden. 13 Want ook zij zelve, die
zich besnijden laten, onderhouden de
wet niet; maar zij willen, dat gíj u
laat besnijden, opdat zij in úw vleesch
mogen roemen. 14 Doch van mij zij het
verre te roemen dan in het kruis van
onzen Heer Jezus Christus, door wien
de wereld míj gekruisigd is, en ík der
wereld. 15 Want noch besnijdenis is iets,
noch voorhuid, maar een nieuw schep-

22 (Ef. V. 9). — 24 (Rom. VI. 6). — **VI.** 1 (Rom. XV. 1, 1 Cor. X. 12). — 6 (Rom. XV. 27). — 8 (Rom. VIII. 6). — 9 (2 Thess. III. 13). — 14 (1 Cor. II. 2). — 15 (v. 6, 2 Cor. V. 16).

wet. — 19. *hoererij*, gew. t. *overspel*, *hoererij*. — 21. *nijd*. gew. t. *nijd*, *moord*. — 22. *vertrouwen*, waardoor men van den naaste gaarne het goede gelooft en hoopt (1 Cor. XIII. 7). — 23. *Tegen zoo iets is de wet niet*, maar vermaant zelfs daartoe. — 24. *Chr. J.* gew. t. *Chr.* — 25. Indien de geest het beginsel is van ons waarachtig leven, hij zij het ook van onzen wandel. — 26. *uittarten*, als tot een wedstrijd, wie de meeste gaven heeft. — VI. I. *gij*, *die geestelijk zijt*, gij, in wie de geest als beginsel leeft en werkt (V. 25). — 2. *lasten*, gebreken en zwakheden, die iemand *drukken*. — *de wet van Christus*, de wet der liefde (V. 14, 22). — 3. *iets te zijn*, en beter te zijn dan anderen. — *terwijl hij niets is*, terwijl hij toch voor God niets is (2 Cor. XII. 11). — 4. *alsdan*, indien al zijn werk de proef doorstaat. — *niet voor den ander*, niet om door zijn roemen een ander te krenken. — 5. *want*, enz., want bij die zelfbeproeving (v. 4) zal blijken, dat ieder zijn eigen pak (zijne eigene lasten, v. 2) te dragen heeft. And. want ieder zal eens zijne eigene zonden te verantwoorden hebben. — 8. *in zijn vleesch*, op den akker van zijn vleesch. — *verderf*, eigl. *vergankelijkheid*, het vergankelijke (1 Cor. XV. 50). — 10. *huisgenooten*, medegenooten. — 11. *met eigene hand.* De ap. was anders gewoon zijne brieven aan een ander in de pen te geven (Rom. XVI. 22, enz.). — 12. *in het vleesch*, in uitwendige dingen, waartoe de besnijdenis behoort. — *met het kruis van Christus*, met een lijden, aan dat van Christus gelijk (2 Cor. I. 5). — 13. *zij zelve*, *die zich besnijden laten*, zij, die vroeger heidenen waren, en thans zich laten besnijden, opdat zij den roem mogen hebben van ijveraars te zijn voor de wet. — *maar*, enz. Het is hun alleen te doen om den ijdelen roem, dat zij u tot de besnijdenis hebben overgehaald. — 14. *de wereld*, met al het uitwendige, waaraan de menschen waarde hechten. — *gekruisigd is*, gedood is, voor mij hare waarde verloren heeft. — 15. *noch besnijdenis is iets*, gew. t. *in Chr. J heeft noch besnijdenis eenige kracht* (V. 6). — *een nieuw schepsel*, een herborene naar den geest; and.

sel. 16 En zoovelen naar dezen regel
wandelen, vrede over hen en barmhartigheid,
en over het Israël Gods!
17 Voortaan doe niemand mij moeite
aan; want ik draag de lidteekenen van
Jezus in mijn ligchaam.
18 De genade onzes Heeren Jezus Christus
zij met uwen geest, broeders! Amen.

DE BRIEF VAN PAULUS

AAN DE

EFEZIËRS.

Opschrift en heilwensch. — Lof aan God voor het heil, dat hij in Christus gegeven heeft. — Dankzegging en bede voor de Efeziërs. — In Christus heeft God allen verlost, en alles, wat in den hemel en op aarde is, onderling verzoend. — In Christus zijn Jood en Heiden één geworden. — Dat ook de Heidenen aan de belofte in Christus deel zouden hebben, was vroeger eene verborgenheid. — Tot verkondiging van die verborgenheid is de apostel geroepen.

I. 1 Paulus, een apostel van Christus
Jezus door den wille Gods, aan de
heiligen en geloovigen in Christus Jezus,
die te Efeze zijn: 2 genade zij u
en vrede van God, onzen Vader, en
den Heer Jezus Christus!
3 Gezegend zij God, de Vader onzes Heeren
Jezus Christus, die met allen geestelijken
zegen in den hemel ons gezegend
heeft in Christus, 4 gelijk hij ons in hem
heeft uitverkoren vóór de grondlegging
der wereld, om heilig en onbesmet te
zijn voor zijn aangezigt. 5 Want in
liefde heeft hij ons te voren bestemd
tot zoonschap door Jezus Christus, voor
hem, naar het welgevallen van zijnen
wil, 6 tot prijs van de heerlijkheid zijner
genade, waarmede hij ons begenadigd
heeft in den Geliefde, 7 in wien
wij de verlossing hebben door zijn bloed,
de vergeving der overtredingen, naar
den rijkdom zijner genade, 8 waarmede
hij jegens ons overvloedig is geweest
in alle wijsheid en inzigt. 9 Want
de verborgenheid van zijnen wil heeft
hij ons bekend gemaakt naar zijn welgevallen,
dat hij bij zich zelven had
voorgenomen 10 aangaande de bedeeling
van de volheid der tijden, om namelijk
in Christus alles onder één hoofd
te brengen, wat in den hemel en wat
op aarde is; 11 in hem, in wien wij
ook verkoren, en te voren bestemd zijn
naar het voornemen desgenen, die alles
werkt naar den raad van zijnen wil;
12 opdat wij zouden zijn tot prijs zijner
heerlijkheid, wij, die vooruit onze hoop
op Christus stellen. 13 En in hem zijt
ook gij, nadat gij het woord der waarheid,
het evangelie uwer behoudenis
gehoord hebt — in hem zijt gij ook,
nadat gij hebt geloofd, bezegeld met
den heiligen geest der belofte, 14 die

17 (2 Cor. IV. 10).

I. 1 (Hand. XIX, XX. 16—38). — 2 (Rom. I. 7, enz.). — 4 (2 Tim. I. 9). — 5 (1 Jh. III. 1). — 7 (Col. I. 14, Rom. III. 24—26). — 9 (III. 9). — 10 (Gal. IV. 4, Col. I. 20). — 13, 14 (2 Cor. I. 22, V. 5).

eene nieuwe schepping. — 16. *wandelen*, gew. t. *zullen wandelen*, — *het Israël Gods*, het ware, geestelijke Israël. — 17. *de lidteekenen van Jezus*, de lidteekenen van hetgeen ik voor de zaak van Jezus geleden heb (2 Cor. IV. 10). — *van Jezus*, gew. t. *des Heeren Jezus*.

I. 1. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — *te Efeze*. De echtheid dezer woorden is niet geheel zeker. — 3. *in den hemel*, die in den hemel is, en uit den hemel tot ons komt. — 5. *tot zoonschap*, om tot hem in de betrekking van zonen (kinderen) te staan; zie het aangeteek. op Rom. VIII. 15. — *voor hem*, nl. Christus, d. i. tot diens eer, in betrekking tot diens koningrijk (Col. I. 20); and. *voor zich*. — 8. *in alle wijsheid en inzigt*, die God toont in de wijze, waarop hij het werk der verzoening, en daardoor de vereeniging van Joden en Heidenen, tot stand brengt (v. 9, 10). — 10. *de bedeeling van de volheid der tijden*, de bedeeling, heilsorde, die in de volheid des tijds tot stand zou komen. — *wat... en wat*, gew. t. *zoo wat... als wat*. — *wat in den hemel is*, de engelen; zie het aangeteek. op Col.

het onderpand is onzer erfenis, tot de
verlossing des eigendoms, tot prijs zij-
ner heerlijkheid.
15 Daarom ook, dewijl ik gehoord heb
van uw geloof in den Heer Jezus en van
uwe liefde jegens al de heiligen, 16 zoo
houd ik niet op voor u te danken; uwer
gedenkende in mijne gebeden, 17 dat de
God onzes Heeren Jezus Christus, de
Vader der heerlijkheid, u geve den geest
der wijsheid en der openbaring, in zijne
kennis; 18 verlichte oogen uws harten,
opdat gij moogt weten, welke de hope
zijner roeping, en welke de rijkdom
van de heerlijkheid zijner erfenis onder
de heiligen, 19 en welke de uitnemende
grootheid zijner magt zij jegens ons,
die gelooven naar de werking van de
kracht zijner sterkte, 20 die hij heeft
gewerkt in Christus, door hem uit de
dooden op te wekken. En hij heeft hem
gezet aan zijne regterhand in den he-
mel, 21 boven alle overheid en gezag
en magt en heerschappij en allen naam,
die genoemd wordt niet alleen in deze
eeuw, maar ook in de toekomende;
22 en alles heeft hij zijnen voeten on-
derworpen; en hem heeft hij als hoofd
boven alles gegeven aan de gemeente,
23 die zijn ligchaam is, de volheid des-
genen, die alles in alles vervult.

II. 1 En u, die dood waart door de
overtredingen en zonden, 2 waarin gij
eens wandeldet naar de eeuw dezer we-
reld, naar den overste van de magt der
lucht, van den geest, die nu werkt in de
kinderen der ongehoorzaamheid, 3 onder
welke ook wij allen eens wandelden in de
begeerlijkheden onzes vleesches, doende
den wil des vleesches en der gedach-
ten; en wij waren van nature kinderen
des toorns, even als de anderen —.
4 Maar God, die rijk is aan barm-
hartigheid, heeft om zijne groote lief-
de, waarmede hij ons heeft liefgehad,
5 en dat terwijl wij dood waren door
de overtredingen, ons levend gemaakt
met Christus — door genade zijt gij
behouden —, 6 en heeft ons medeop-
gewekt en medegezet in den hemel in
Christus Jezus, 7 opdat hij in de toe-
komende eeuwen den uitnemenden rijk-
dom zijner genade zou betoonen in goe-
dertierenheid jegens ons in Christus Je-
zus. 8 Want uit genade zijt gij behou-
den, door het geloof; en dat niet uit
u — het is Gods gave —; 9 niet uit wer-
ken, opdat niemand roeme. 10 Want wij
zijn zijn maaksel, geschapen in Chris-
tus Jezus tot goede werken, die God
heeft voorbereid, opdat wij daarin zou-
den wandelen.
11 Daarom gedenkt, dat eens gij hei-
denen in het vleesch, die de voorhuid
werdt genaamd door hen, die genaamd
worden de besnijdenis in het vleesch,
met handen gedaan — 12 dat gij te
dier tijd zonder Christus waart, ver-
vreemd van het burgerschap Israëls,
en verre van de verbonden der belofte,
zonder hoop en zonder God in de we-
reld. 13 Doch nu in Christus Jezus zijt
gij, die eens verre waart, nabij ge-
worden door het bloed van Christus.
14 Want híj is onze vrede, hij, die bei-
den tot één gemaakt, en den middel-
muur der omtuining, de vijandschap,

15, 16 (Col. I. 3, 4, 1 Thess. I. 2, 3). — 16—20 (Col. I. 9—13, Ef. III. 14—19). — 20—22 (Ps. CX. 1, VIII. 7, 1 Cor. XV. 25, 26, Hebr. II. 5—9, Mt. XXVIII. 18). — 22, 23 (Col. I. 18, 19, Rom. XII. 5). — **II.** 1—6 (Col. I. 21, III. 6, 7, II. 13, 12, Tit. III. 3—5), 2 (VI. 12, Jh. XII. 31). — 8, 9 (Rom. III. 23—28). — 10 (2 Cor. V. 17). — 14—16 (Col. I. 20, II. 14). — 14 (Jez. IX. 5, 6, Jh. X. 16).

I. 20. — 12. *vooruit*, vóórdat hij verschijnt. — 14. *tot de verlossing des eigendoms*, totdat geheel voltooid is de verlossing der gemeente, die het eigendom van Christus is 1 (Petr. II. 9, Hand. XX. 28); and. anders. — 18. *harten*, gew. t. *verstands*. — 21. *boven — naam*, boven alle engelen, hoevele en van hoe hoogen rang zij mogen zijn. — 23. *de volheid — vervult*, want Christus doordringt met zijne volheid de gemeente, gelijk alle dingen. — II. 1. *dood*, van waarachtig leven en heil beroofd. — 3. *van nature*, naar onzen natuurlijken toestand, eer wij Gods genade in Christus leerden kennen. — *kinderen des toorns*, onderworpen aan Gods toorn, (Jh. III. 36), voor God strafschuldig. — 5. *levend gemaakt*, waarachtig leven en heil doen verwerven. — 7. *in de toekomende eeuwen*, in de eeuw of het tijdperk der volle heerlijkheid van Christus en zijn koningrijk, bij zijne wederkomst. — 8. *Gods gave is het*, nl. het *behouden worden*. — 10. *voorbereid*, van te voren gereed gemaakt. De goede werken liggen als 't ware reeds gereed, en de Christen behoeft alleen ze op te vatten. — 11. *dat eens gij heidenen*, gew. t. *dat gij, die eens heidenen waart*. — 14. *onze vrede*, de vredestichter tusschen Joden en Heidenen door beider verzoening met God. — *omtuining*, eene benaming ook door de Joodsche schriftgeleerden aan de wet ge-

verbroken heeft, [15] door in zijn vleesch de wet der geboden in inzettingen te niet te doen; opdat hij die twee in zich tot éénen nieuwen mensch zou scheppen, vrede makende, [16] en beiden in één ligchaam met God verzoenen zou door het kruis, de vijandschap aan hetzelve doodende. [17] En hij is gekomen en heeft vrede verkondigd aan u, die verre waart, en vrede aan hen, die nabij waren; [18] want door hem hebben wij beiden in éénen geest den toegang tot den Vader. [19] Derhalve zijt gij niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar gij zijt medeburgers der heiligen en huisgenooten Gods, [20] gebouwd op het fondament der apostelen en profeten, terwijl hoeksteen is Christus Jezus zelf, [21] in wien het gansche gebouw, tot één geheel verbonden, opwast tot een heiligen tempel in den Heer; [22] in wien ook gij mede opgebouwd wordt tot eene woonstede Gods in den geest.

III. [1] Om deze oorzaak buig ik mijne knieën, ik Paulus, de gevangene van Christus Jezus voor u heidenen — [2] indien gij namelijk gehoord hebt van de bedeeling der genade Gods, die mij voor u gegeven is, [3] dat mij door openbaring de verborgenheid is bekend gemaakt, gelijk ik te voren kortelijk geschreven heb — [4] waaraan gij, het lezende, mijn inzigt kunt bemerken, in de verborgenheid van Christus, [5] die in andere tijden den kinderen der menschen niet bekend gemaakt is, gelijk zij nu is geopenbaard aan zijne heilige apostelen en profeten in den geest, [6] dat namelijk de heidenen medeërfgenamen en medeingelijfden en mededeelgenooten der belofte zijn in Christus Jezus door het evangelie, [7] welks dienaar ik geworden ben naar de gave der genade Gods, die mij gegeven is naar de werking zijner kracht. [8] Mij, den geringsten van alle heiligen, is deze genade gegeven, onder de heidenen den onnaspeurlijken rijkdom van Christus te verkondigen, [9] en voor allen in het licht te stellen, welke de bedeeling zij der verborgenheid, die van de eeuwigheid af verborgen was in God, die alles geschapen heeft; [10] opdat nu aan de overheden en de magten in den hemel door de gemeente worde bekend gemaakt de veelvuldige wijsheid Gods, [11] naar het eeuwig voornemen, dat hij heeft gemaakt in Christus Jezus, onzen Heer, [12] in wien wij hebben de vrijmoedigheid en den toegang met vertrouwen, door het geloof aan hem. [13] Daarom bid ik u niet kleinmoedig te worden bij mijne verdrukkingen voor u, die uwe heerlijkheid zijn.

[14] Om deze oorzaak buig ik mijne knieën tot den Vader, [15] naar wien alle geslacht in hemel en op aarde wordt genaamd, [16] dat hij naar den rijkdom zijner heerlijkheid u geve met kracht gesterkt te worden door zijnen geest, naar den inwendigen mensch, [17] zoodat Christus door het geloof in uwe harten woont, [18] en gij in de liefde zijt geworteld en gegrondvest; [19] opdat gij vermoogt te begrijpen met al de heiligen, welke de breedte en lengte en diepte en hoogte zij, en te kennen de

---

17 (Jez. LVII. 19, Hand. II. 39). — 18 (III. 12, Rom. V. 2, Hebr. X. 19). — 19 (III. 6). — 20—22 (1 Cor. III. 10, Openb. XXI. 14, 1 Petr. II. 5, 6, 1 Cor. VI. 19). — **III.** 1 (IV. 1, Col. I. 24). — 3 (I. 9, 10, Gal. I. 15, 16). — 5—7 (Col. I. 25—27, Hand. X. 28). — 8 (1 Cor. XV. 9). — 9 (Rom. XVI. 25, 26). — 12 (II. 18). — 13 (v. 1, Col. I. 24). — 16—19 (I. 17—20, Col. I. 11, II. 7).

---

geven. — *de vijandschap*, de door de wet veroorzaakte vijandschap tusschen Joden en Heidenen. — 15. *door — te niet te doen*, door de wet met hare inzettingen te niet te doen in zijn vleesch, dat aan het kruis den dood onderging. — 16. *in één ligchaam*, als tot één ligchaam vereenigd. — 17. *vrede aan hen*, gew. t. *aan hen*. — 19. *maar gij zijt*, gew. t. *maar*. — 20. *profeten*, profeten des N. V. (III. 5, IV. 11), gelijk Hand. XIII. 1—3 berigt wordt, dat de eerste zending van predikers onder de heidenen uitging van *profeten* en leeraars te Antiochië. — *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — III. 1. *buig ik mijne knieën*, is hier ingevuld. De in dit vers aangevangen zin is niet voltooid, maar wordt later weder opgevat in v. 14. — 3. *dat... is bekend gemaakt*, gew. t. *dat hij... heeft bekend gemaakt*. — 6. *medeërfgenamen*, met de Joden (de *heiligen* en *huisgenooten Gods*, II. 19). — *der belofte*, gew. t. *zijner belofte*. — 8. *alle*, gew. t. *al de*. — 9. *bedeeling*, gew. t. *gemeenschap*. — *heeft*, gew. t. *heeft door J. Chr.* — 10. *de overheden en de magten in den hemel*, de engelen, en wel de goede. — *door de gemeente*, enz. Dit, dat de gemeente zoowel uit Heidenen als uit Joden bestaat, verkondigt luide de veelvuldige wijsheid Gods. — 13. *die uwe heerlijkheid zijn*, daar ze bevorderlijk zijn voor de uitbreiding van het evang. onder de heidenen (v. 8—12). — 15. *naar wien*, enz., die de stamvader is van alle geslachten in hemel en op aarde (v. 9).

liefde van Christus, die de kennis te boven gaat; opdat gij vol moogt worden tot de gansche volheid Gods.

[20] Hem nu, die boven alles kan doen, zeer veel meer dan wij bidden of denken, naar de kracht, die in ons werkt: [21] hem zij de heerlijkheid in de gemeente in Christus Jezus, tot in alle geslachten van alle eeuwigheid! Amen.

Vermaning tot onderlinge liefde, — tot een heiligen wandel. — Pligten van vrouwen, mannen, kinderen, vaders, dienstknechten, heeren. — De wapenrusting Gods. — Verzoek om voorbede. — Besluit.

IV. [1] Ik vermaan u dan, ik, de gevangene in den Heer: wandelt waardig der roeping, waarmede gij geroepen zijt, [2] met alle nederigheid en zachtmoedigheid, met langmoedigheid, elkander verdragende in liefde, [3] u beijverende de eenheid des geestes te bewaren door den band des vredes. [4] Één ligchaam is het en één geest, gelijk gij ook geroepen zijt tot ééne hope uwer roeping; [5] één Heer, één geloof, één doop; [6] één God en Vader van allen, die boven allen en door allen en in allen is. [7] Doch aan een iegelijk onzer is de genade gegeven naar de maat der gave van Christus. [8] Daarom zegt zij: *Opgevaren naar den hooge, heeft hij gevangenen weggeleid; heeft hij den menschen gaven gegeven.* [9] Dit nu: *Hij is opgevaren*, wat zegt dit anders, dan dat hij ook is nedergedaald naar het lage der aarde? [10] Die is nedergedaald, hij is het, die ook is opgevaren boven al de hemelen, opdat hij alles vervullen zou. [11] En híj heeft sommigen gegeven tot apostelen, anderen tot profeten, anderen tot evangelisten, anderen tot herders en leeraars, [12] tot toerusting der heiligen voor het werk der bediening, tot opbouwing des ligchaams van Christus; [13] totdat wij allen komen tot de eenheid des geloofs en der kennis van den Zoon Gods, tot een volwassen man, tot de maat van jaren der volheid van Christus; [14] opdat wij niet meer kinderen zijn, als de baren bewogen en rondgedreven door iederen wind der leering, door de bedriegerij der menschen, door arglistigheid in de kunstgrepen der verleiding, [15] maar de waarheid betrachtende in liefde, in alles opwassen voor hem, die het hoofd is, Christus; [16] uit wien het gansche ligchaam, tot één geheel verbonden en zamengevoegd door alle ondersteunende geledingen, naar de werking van elk deel in zijne mate, den wasdom des ligchaams bekomt tot zijne opbouwing in liefde.

[17] Dit dan zeg en betuig ik in den Heer: wandelt gíj niet meer even als de andere heidenen wandelen in de ijdelheid huns gemoeds, [18] verduisterd in het verstand, vervreemd van het leven Gods, wegens de onwetendheid, die in hen is, wegens de verstoktheid huns harten; [19] die, ongevoelig geworden, zich hebben overgegeven aan de ongebondenheid, tot het bedrijven van allerlei onreinheid met hebzucht. [20] Doch gíj hebt Christus zóó niet geleerd, [21] indien gij namelijk van hem gehoord hebt en in hem onderwezen zijt, gelijk de waarheid is in Jezus: [22] dat gij zoudt afleggen, wat den vorigen wandel betreft, den ouden mensch, die te gronde gaat door de bedriegelijke begeerlijkheden, [23] en u zoudt verjongen naar

20, 21 (Rom. XVI. 25, 27). — **IV.** (III. 1, Col. I. 10, Phil. I. 27, 1 Thess. II. 10). — 2—4 Col. III. 12—15). — 4—7 (1 Cor. XII. 12, 13, 11, VIII. 6, Rom. XII. 4—6). — 8 (Ps. LXVIII. 19). — 10 (v. 13, I. 23). — 11 (1 Cor. XII. 28). — 13 (I. 23). — 14—16 (Col. II. 8, 18, 19, 1 Cor. XII. 27). — 17—25, 31, 32 (Col. III. 5—10, 12, 13), 17—19 (Rom. I. 21, 24, 1 Petr. IV. 2, 3), 23 (Rom. XII. 2).

IV. 6. *in allen*, gew. t. *in u allen.* — 8. *zij*, de schrift. — *heeft hij gevangenen weggeleid*, den duivel en zijne dienaren (Col. II. 15). — *heeft hij*, gew. t. *en.* — *gaven*, gaven des geestes. — 9. De zin van dit vers schijnt deze te zijn: Christus was vóór zijne menschwording in den hemel. Indien nu van hem gezegd wordt, dat hij is *opgevaren*, zoo volgt daaruit, dat hij eerst uit den hemel op aarde moet zijn *neêrgedaald.* — *ook*, gew. t. *ook eerst.* — *naar het lage der aarde*, eigl. *naar het lagere d. a.*, nl. lager dan de hemel; and. *in het laagste, benedenste der aarde*, in het *doodenrijk;* gew. t. *naar de lagere streken der aarde.* — 10. *opdat hij alles vervullen zou*, alles met de volheid zijner gaven doordringen zou (I. 23). — 13. *tot een volwassen man*, tot volwassenheid. — 16. *uit wien*, enz., d. i. uit Christus, als het hoofd van het ligchaam der gemeente, trekken al de leden hun voedsel, ten einde in liefde aan elkander verbonden, elk het zijne bij te dragen tot den welstand en wasdom van het geheele ligchaam. — 19. *met hebzucht*, die aan ongebondenheid en wellust de noodige middelen tracht te verschaffen.

den geest uws gemoeds, [24] en aandoen den nieuwen mensch, die naar God geschapen is in de geregtigheid en heiligheid der waarheid.

[25] Daarom legt af de leugen, en spreekt waarheid, een iegelijk met zijnen naaste; want wij zijn elkanders leden. [26] Wordt toornig, en zondigt niet; de zon ga niet onder over uwe toornigheid, [27] en geeft aan den duivel geene plaats. [28] Die steelt, stele niet meer, maar arbeide veeleer, en werke iets goeds met de handen, opdat hij kunne mededeelen aan hem, die gebrek heeft. [29] Geen vuil woord ga uit uwen mond, maar indien er eenig goed woord is tot noodige stichting, opdat het zegen brenge aan hen, die het hooren. [30] En bedroeft den heiligen geest Gods niet, met welken gij bezegeld zijt tot den dag der verlossing. [31] Alle bitterheid en toorn en gramschap en geschreeuw en lastering zij uit uw midden weggedaan met alle kwaadheid. [32] Maar weest jegens elkander goedertieren, medelijdend, vergevende elkander, gelijk ook God in Christus u vergeven heeft.

V. [1] Weest dan navolgers van God, als geliefde kinderen, [2] en wandelt in liefde, gelijk ook Christus u heeft liefgehad, en zich zelven voor u heeft overgegeven als gave en offer, Gode tot een welriekenden reuk.

[3] Hoererij en allerlei onreinheid of hebzucht worde onder u zelfs niet genoemd, gelijk het aan heiligen betaamt; [4] noch vuilheid, noch zotte klap of gekkernij, wat niet behoorlijk is; maar veeleer dankzegging. [5] Want dit weet gij, dat geen hoereerder, of onreine, of hebzuchtige — die een afgodendienaar is — erfdeel heeft in het koningrijk van Christus en van God. [6] Niemand bedriege u met ijdele woorden; want om deze dingen komt de toorn Gods over de kinderen der ongehoorzaamheid. [7] Wordt dan hunne medegenooten niet! [8] Want eens waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heer. Wandelt als kinderen des lichts — [9] want de vrucht des lichts bestaat in alle goedheid en geregtigheid en waarheid —, [10] beproevende, wat den Heer welbehagelijk zij. [11] En neemt geen deel aan de onvruchtbare werken der duisternis, maar bestraft ze ook veeleer. [12] Want wat in het verborgen door hen geschiedt, is schandelijk zelfs om te zeggen. [13] Doch dat alles, door het licht bestraft, wordt openbaar; want al wat openbaar wordt, is licht. [14] Daarom zegt zij: Ontwaak, gij, die slaapt, en sta op uit de dooden; en Christus zal over u lichten!

[15] Ziet dan toe, hoe gij naauwgezet wandelt, niet als onwijzen, maar als wijzen, [16] en maakt u den geschikten tijd ten nutte; want de dagen zijn boos. [17] Daarom weest geene onverstandigen, maar begrijpt, wat de wil des Heeren zij. [18] En wordt niet dronken van wijn, waarbij losbandigheid is, maar wordt vol van geest, [19] sprekende tot elkander in psalmen en lofzangen

---

26 (Ps. IV. 5). — 27 (Jac. IV. 7). — 28 (1 Thess. IV. 11). — 29 (V. 4, Col. IV. 6, Mt. XII. 36). — 30 (Jez. LXIII. 10, Rom. VIII. 23). — **V.** 1, 2 (Mt. V. 28, 1 Jh. IV. 7, 8). — 2 (Jh. XIII. 34, 1 Jh. III. 16, Gal. I. 4). — 3—6 (Col. III. 5, 6, 1 Cor. VI. 9, 10). — 8, 11—14 (1 Thess. V. 4—8, Rom. XIII. 11—13, Jh. III. 20, 21), 9 (Gal. V. 22), 10 (v. 17, Rom. XII. 2), 14 (Jez. LX. 1, XXVI. 19). — 15, 16 (Col. IV. 5). — 18 (Lc. XXI. 34). — 19, 20 (Col. III. 16, 17).

---

24. *naar God*, naar Gods beeld. — *der waarheid*, gelijk ze in Jezus is (v. 21). — 26. *Wordt toornig, en zondigt niet*, indien gij al onwillekeurig toornig wordt, laat u evenwel door uwen toorn niet tot zonde verleiden. (In v. 31 wordt de *zondige* toorn veroordeeld, die verbonden is met *bitterheid*, en overslaat tot *gramschap*.) — 27. *plaats*, of, *gelegenheid*, nl. om door uwen toorn u tot zonde te verleiden. — 29. *tot noodige stichting*, tot stichting (opbouwing) in datgene, waaraan behoefte is. — 30. *bedroeft den h. g. Gods niet*, door het voeren van slechte taal. — V. 2. *u... voor u*, gew. t. *ons... voor ons*. — 5. *een afgodendienaar*, een dienaar van den Mamon (Mt. VI. 24). — 9. *de vrucht des lichts*, gew. t. *de vrucht des geestes* (Gal. V. 22). — 13. *door het licht*, het licht der waarheid, die in Christus is (v. 14). — *wordt openbaar*, aan het geweten, wordt tot bewustheid gebragt. — *al wat openbaar wordt, is licht*, d. i. waar bewustheid is van schuld, daar is licht, daar schijnt het licht der waarheid (Jh. III. 20, 21, 1 Cor. XIV. 24, 25). — 14. *zegt zij*, de schrift (IV. 8). Misschien zweefden den ap. hier plaatsen voor den geest als Jez. LX. 1, XXVI. 19, van welke hij hier een vrij gebruik maakt, gelijk IV. 8 van Ps. LXVIII. 19. And. vertalen: *zegt men* (tegen het spraakgebruik des N. T.), en denken bij de woorden *ontwaak* — *lichten* aan een oud christelijk lied. — 16. *u ten nutte maakt*, eigl. *uitkoopt*, *opkoopt*.

en geestelijke liederen, den Heere zin-
gende en spelende in uw hart, 20 God
den Vader te allen tijde dankende
voor alles in den naam onzes Heeren
Jezus Christus; 21 onderdanig aan elkan-
der in de vreeze van Christus.

22 Gij, vrouwen! weest uwen mannen
onderdanig als den Heer; 23 want de
man is het hoofd der vrouw, even als
Christus het hoofd der gemeente is,
hij, de Heiland des ligchaams. 24 Maar
gelijk de gemeente Christus onderdanig
is, dat zóó ook de vrouwen het den
mannen zijn in alles.

25 Gij, mannen! hebt uwe vrouwen
lief, gelijk ook Christus de gemeente
heeft liefgehad, en zich zelven voor haar
heeft overgegeven, 26 opdat hij haar
zou heiligen, daar hij haar reinigde
door het waterbad met het woord; 27 op-
dat hij de gemeente zich zelven heer-
lijk zou voorstellen, hebbende geen vlek
of rimpel of iets dergelijks, maar op-
dat zij heilig en onbesmet zou zijn.
28 Zóó behooren ook de mannen hunne
vrouwen lief te hebben als hunne eigene
ligchamen. Die zijne vrouw liefheeft,
heeft zich zelven lief. 29 Niemand toch
heeft ooit zijn eigen vleesch gehaat,
maar hij voedt en koestert het, even
als Christus de gemeente; 30 want wij
zijn leden zijns ligchaams. 31 Daarom
zal een mensch vader en moe-
der verlaten, en zijne vrouw
aanhangen; en de twee zullen
één vleesch zijn. 32 Deze verbor-
genheid is groot; doch ik zeg dit met
het oog op Christus en op de gemeente.
33 Maar ook gij, een iegelijk uwer in
het bijzonder hebbe zijn vrouw zóó
lief als zich zelven; en de vrouw, zij
vreeze den man.

VI. 1 Gij, kinderen! weest uwen ou-
ders gehoorzaam in den Heer; want dit
is regt. 2 Eer uwen vader en uwe
moeder — wat het eerste gebod is
met eene belofte —, 3 opdat het u
welga, en gij lang leeft op aarde.
4 En gij, vaders! maakt uwe kinde-
ren niet toornig, maar voedt hen op
in de tucht en vermaning des Heeren.

5 Gij, dienstknechten! weest uwen
heeren naar het vleesch gehoorzaam met
vreezen en beven, in eenvoudigheid
uws harten, als aan Christus; 6 niet
naar oogendienst, als menschenbehagers,
maar als dienstknechten van Christus,
doende den wille Gods; van harte,
7 met welwillendheid dienende, als den
Heer, en niet menschen; 8 wetende dat
wat een iegelijk goeds doet, hij dat van
den Heer zal wegdragen, hetzij dienst-
knecht, hetzij vrije.

9 En gij, heeren! doet jegens hen
hetzelfde, en laat de dreiging na, we-
tende dat én hun én uw Heer in de
hemelen is, en dat er bij hem geene
aanneming is des persoons.

10 Voorts, wordt krachtig in den Heer
en in de kracht zijner sterkte. 11 Doet
aan de wapenrusting Gods, opdat gij
kunt staande blijven tegen de kunst-
grepen des duivels. 12 Want wij heb-
ben den kamp niet tegen vleesch en
bloed, maar tegen de overheden, tegen
de magten, tegen de wereldbeheerschers
dezer duisternis, tegen de booze gees-
ten in den hemel. 13 Daarom neemt
op de wapenrusting Gods, opdat gij

22—33 (Col. IV. 18, 19), 22 (1 Cor. XIV. 34, 1 Petr. III. 1), 23 (1 Cor. XI. 3, Ef. I. 22), 25 (v. 2), 26 (Tit. III. 5), 27 (1 Cor. XI. 2, Col. I. 22), 30 (1 Cor. XII. 27), 31 (Gen. II. 24, Mt. XIX. 5). — **VI.** 1—9 (Col. III. 20—25, IV. 1), 2, 3 (Deut. V. 16, Mt. XV. 4), 4 (Spr. XIX. 18, Deut. VI. 7), 5—8 (1 Tim. VI. 1, 2, Tit. II. 9, 10, 1 Petr. II. 18), 6, 7 (1 Cor. VII. 22, 23), 9 (Rom. II. 11). — 11—17 (1 Thess. V. 8, Rom. XIII. 12), 11 (1 Petr. V. 8, 9), 12 (II. 2), 13 (2 Cor. X. 4).

---

20. *voor alles*, voor vreugde en voor droefheid beide (1 Thess. V. 18). — 21. *van* (voor) *Christus*, gew. t. *Gods*. — 23. *hij*, gew. t. *en hij is*. — *des ligchaams*, der gemeente, die zijn ligchaam is (I. 22, 23). — 26. *door het waterbad met het woord*, door den doop met het daarbij behoorende formulier (Mt. XXVIII. 19); and. *met het waterbad*, *door het woord*, zoodat *door het woord* (woord van genade en vergeving) nadere verklaring is van den aard der reiniging. — 27. *de gemeente zich z. heerlijk zou voorstellen*, gew. t. *haar heerl. zou voorst.*, *de gemeente*. — 30. *zijns ligchaams*, gew. t. *zijns ligchaams*, *van zijn vleesch en van zijn gebeente*. — 32. *Deze verborgenheid is groot*, dit (de aangeh. plaats uit Gen.) heeft een diepen zin (daar het op de betrekking tusschen Christus en zijne gemeente kan worden toegepast, en daarop doelt. — 33. *ook gij*, gelijk Christus de gemeente liefheeft. — VI. 7. *als den Heer*, gew. t. *den Heer*. — 9. *dat én hun én uw Heer*, gew. t. *dat ook uw Heer*. — 10. *Voorts*, gew. t. *Voorts, mijne broeders*. — 12. *vleesch en bloed*, menschen (Gal. I. 16). — *in den hemel*, in de lucht. De voorstelling, dat de booze geesten hun verblijf in de lucht hebben (in die dagen de gewone), vindt men in de brieven van Paulus alleen hier en II. 2. —

kunt wederstaan ten boozen dage, en
nadat gij alles bedwongen hebt, staan-
de blijven. 14 Staat dan vast, uwe len-
den omgord met de waarheid, en het
harnas der geregtigheid aangedaan, 15 en
de voeten geschoeid met de bereidheid
van het evangelie des vredes. 16 Neemt
bij dit alles op het schild des geloofs,
waarmede gij al de brandende pijlen
des boozen zult kunnen uitdooven, 17 en
neemt den helm des heils en het zwaard
des geestes, 't welk is Gods woord.
18 Bidt te allen tijde in den geest, met
alle gebed en smeeking, en waakt daar-
toe met alle volharding en smeeking
voor al de heiligen; 19 en voor mij,
dat mij een woord gegeven worde bij
het openen mijns monds, om met vrij-
moedigheid bekend te maken de ver-
borgenheid des evangelies, 20 voor het
welk ik een gezant ben in ketenen —,
opdat ik in hetzelve vrijmoedig spreke,
gelijk ik behoor te spreken.
21 Opdat nu ook gij aangaande mij
moogt weten, hoe ik het maak, zal
Tychicus, de geliefde broeder en ge-
trouwe dienaar in den Heer, u alles
bekend maken, 22 dien ik juist daartoe
zend, dat gij moogt vernemen, hoe het
ons gaat, en dat hij uwe harten sterke.
23 Vrede zij den broederen en liefde
met geloof, van God, den Vader, en
den Heer Jezus Christus! 24 De genade
zij met allen, die onzen Heer Jezus
Christus liefhebben in onvergankelijk-
heid!

DE BRIEF VAN PAULUS

AAN DE

PHILIPPIËRS.

Opschrift en heilwensch. — De apostel verzekert de Philippiërs van zijn liefdevol aandenken, — deelt hun geruststellende berigten mede omtrent zijne gevangenschap, — vermaant hen tot standvastigheid, eensgezindheid en het ernstig zoeken hunner behoudenis, — spreekt over de zending van Timotheüs en Epaphroditus.

I. 1 Paulus en Timotheüs, dienst-
knechten van Christus Jezus, aan al
de heiligen in Christus Jezus, die te
Philippi zijn, benevens opzieneren en
diakenen: 2 genade zij u en vrede van
God, onzen Vader, en den Heer Jezus
Christus!
3 Ik dank mijnen God, zoo dikwijls
ik uwer gedenk, 4 en doe altijd in al
mijne gebeden voor u allen met blijd-
schap het gebed, 5 over de deelne-
ming, die gij aan het evangelie bewe-
zen hebt van den eersten dag af tot
nu toe; 6 dit vertrouwende, dat hij,
die een goed werk in u begonnen
heeft, het voleindigen zal tot op den
dag van Christus Jezus; 7 gelijk het mij
betaamt aldus van u allen te denken,
dewijl ik u in mijn hart heb, zoo in
mijne banden als in mijne verdediging
en bevestiging des evangelies; u, die
alle met mij deelgenooten der genade
zijt. 8 Want God is mijn getuige, hoe
ik naar u allen verlang met de teeder-

14 (Jez. LIX. 17, 2 Cor. VI. 7), 17 (Hebr. IV. 12). — 18—21 (Col. IV. 2—4). — 21, 22 (Col. IV. 7, 8).
I. 1 (Hand. XVI. 12—40). — 2 (Rom. I. 7, enz.). — 6 (1 Cor. I. 8). — 7 (Hand. XXVIII. 16, 30). — 8 (Rom. I. 9, 10).

dezer duisternis, gew. t. *van de duisternis dezer eeuw*. — 13. *staande blijven*, het veld behouden. — 15. *de bereidheid van het ev. des vredes*, de bereidheid, die het ev. des vredes geeft. — 24. *in onvergankelijkheid*, gew. t. *in onvergankelijkheid. Amen.*

I. 1. *van Chr. J.*, gew. t. *van J. Chr.* — 5. *over de deelneming*, enz. De Philippiërs hadden namelijk van de opregtheid hunner deelneming in de zaak des evangelies onder andere doen blijken in de ondersteuning, die zij den ap. hadden doen toekomen door Epaphroditus (IV. 14, 18). — 6. *Chr. J.*, gew. t. *J. Chr.* — 7. *verdediging*, voor de keizerlijke

heid van Christus Jezus. 9 En dit bid ik, dat uwe liefde nog meer en meer overvloedig worde in kennis en alle inzigt, 10 ten einde gij beproeft, wat goed en wat kwaad is; opdat gij zuiver en onberispelijk moogt zijn tegen den dag van Christus, 11 vervuld met vrucht der geregtigheid door Jezus Christus, tot heerlijkheid en prijs van God.

12 Voorts moet gij weten, broeders! dat mijne zaak veeleer tot bevordering des evangelies heeft gediend, 13 zoodat mijne banden als banden in Christus openbaar geworden zijn bij geheel de lijfwacht en aan al de anderen, 14 en de meeste der broederen in den Heer, door mijne banden bemoedigd, des te meer het woord onbevreesd durven verkondigen. 15 Wel prediken ook sommigen Christus uit nijd en twistgierigheid, maar anderen ook uit welgevallen. 16 Die het uit liefde doen, zij doen het, dewijl zij weten, dat ik tot verdediging des evangelies bestemd ben; 17 maar die het uit twistgierigheid doen, zij verkondigen Christus niet rein, en meenen verdrukking te verwekken over mijne banden. 18 Doch wat zou dit? Immers, hetzij voor den schijn, hetzij met waarheid, in allen gevalle wordt Christus verkondigd; en hierin verblijd ik mij, ja, zal ik mij ook verblijden. 19 Want ik weet, dat dit mij tot heil zal gedijen door uw gebed en de ondersteuning des geestes van Jezus Christus, 20 naar mijne verwachting en hope, dat ik in niets beschaamd zal worden, maar dat in alle vrijmoedigheid, gelijk te allen tijde, zoo ook nu Christus zal worden grootgemaakt in mijn ligchaam, hetzij door mijn leven, hetzij door mijn dood. 21 Mij toch is het leven Christus, en het sterven gewin. 22 Maar het leven in het vleesch, indien dit mijn werk vrucht doet dragen, zoo weet ik niet, wat ik kiezen zal. 23 Ik word van beide zijden gedrongen, daar ik verlangen heb om te verscheiden en bij Christus te zijn; want dit is zeer veel beter. 24 Doch in het vleesch te blijven, is noodiger om uwentwil. 25 En dit vertrouw en weet ik, dat ik zal blijven, en met u allen zal blijven tot uwe vordering en blijdschap des geloofs, 26 opdat uw roem in mij overvloedig zij in Christus Jezus door mijne wederkomst bij u.

27 Alleenlijk wandelt waardig het evangelie van Christus, opdat, hetzij ik kom en u zie, hetzij ik afwezig ben, ik van u moge hooren, dat gij vaststaat in éénen geest, met één gemoed gezamenlijk strijdende voor het geloof aan het evangelie, 28 en u in niets latende verschrikken door de tegenstanders; wat hun eene aanwijzing is van verderf, maar u van heil, en dat van God. 29 Want u is het geschonken, voor Christus — niet alleen in hem te gelooven, maar ook voor hem te lijden, 30 daar gij denzelfden strijd hebt, dien gij aan mij hebt gezien, en nu van mij hoort.

II. 1 Indien er dan eene vermaning in Christus, indien er eene toespraak

9—11 (Ef. I. 17—19). — 19 (1 Cor. I. 11). — 20 (2 Cor. IV. 10, 11). — 21 (Gal. II. 20). — 23 (2 Cor. V. 8). — 27 (Ef. IV. 1). — 28 (2 Thess. I. 5—7). — 29, 30 (Hand. IX. 15, 16, XVI. 22, 23).

regtbank. — 11. *vrucht*, gew. t. *vruchten*. — 12. *veeleer tot bevordering*, dan tot nadeel, gelijk te vreezen stond; and. *nog meer tot bevordering*, dan ik verwachtte. — 13. *bij geheel de lijfwacht*, Gr. *in geheel het pretorium* (de kazerne der keizerl. lijfwacht). De ap. was gunstig bekend geworden door zijne openbare verdediging (v. 7); misschien ook door de soldaten der keizerl. lijfwacht, die hem in zijne gevangenschap bewaakten (Hand. XXVIII. 16). — 15. *uit nijd en twistg.* Men denke aan Joodschgezinde leeraars te Rome, die den ap. vijandig waren. — *welgevallen*, aan mij en mijne zaak. — 16, 17. De gew. t. heeft eerst den inhoud van v. 17, daarna dien van v. 16. — 17. *niet rein*, d. i., gelijk uit den zamenhang blijkt, niet uit reine beginselen. — *en meenen*, en hebben het doel. — *te verwekken over*, toe te voegen aan; gew. t. *te brengen over.* Misschien trachtten de jegens den ap. vijandig gezinde leeraars hem bij de Joden te Rome gehaat te maken als een vijand der wet, opdat dezen bij de keizerlijke regtbank op zijne veroordeeling mogten aandringen. — 19. *dat dit*, nl. wat mijne vijanden tegen mij in den zin hebben (v. 17). — 20. *in alle vrijmoedigheid*, die God mij verleent. — 21. *Christus*, aan Christus en diens zaak gewijd. — 22. *mijn werk*, de mij als apostel opgedragene taak. — 23. *Ik*, gew. t. *Want ik*. — 28. *Wat hun*, enz. Uw moedig strijden voor het geloof aan het evang. is uwen tegenstanders eene aanwijzing en als een voorbode van hunnen ondergang en hunne straf, daar moed en vertrouwen alleen aan de zijde der goede zaak kunnen gevonden worden.

der liefde, indien er eene gemeenschap
des geestes, indien er eene teederheid
en ontferming is: 2 maakt mijne blijd-
schap daardoor volkomen, dat gij eens-
gezind zijt, van dezelfde liefde vervuld,
één van ziel en één van zin; 3 niets
doende uit twistgierigheid of om ijdele
eere, maar door nederigheid de een
den ander boven zich achtende; 4 niet
ziende een iegelijk op het zijne, maar
een iegelijk ook op hetgeen des anderen
is. 5 Die gezindheid zij in u, welke ook
in Christus Jezus was, 6 die, in de
gestalte Gods zijnde, het geenen roof
achtte Gode gelijk te zijn; 7 maar zich
zelven ontledigde hij door de gestalte
eens dienstknechts aan te nemen, en
werd aan menschen gelijk; en van ge-
daante bevonden als een mensch, 8 ver-
nederde hij zich zelven door gehoor-
zaam te worden tot den dood toe, ja,
den dood des kruises. 9 Daarom heeft
God hem ook uitermate verhoogd, en
hem een naam geschonken boven allen
naam, 10 opdat in den naam van Jezus
alle knie buige van die in den hemel
en die op aarde en die onder de aarde
zijn, 11 en alle tong belijde, dat Jezus
Christus Heer is, tot heerlijkheid van
God, den Vader.
12 Derhalve, mijne geliefden! gelijk
gij te allen tijde gehoorzaam waart,
niet als bij mijne aanwezigheid alleen,
maar nu nog veel meer bij mijne af-
wezigheid, werkt met vreezen en beven
uwe eigene behoudenis; 13 want het is
God, die in u werkt én het willen én
het werken naar zijn welgevallen. 14 Doet
alles zonder morren en tegenspreken,
15 opdat gij onberispelijk en zuiver
moogt zijn, onbesmette kinderen Gods
te midden van een krom en verkeerd
geslacht, onder welke gij schijnt als
lichten in de wereld, 16 vertoonen-
de het woord des levens, mij tot
roem tegen den dag van Christus, dat
ik niet te vergeefs geloopen, en niet
te vergeefs gearbeid heb.
17 Maar indien ik ook geplengd word
bij het offer en de bediening uws ge-
loofs, ik verblijd mij, en verblijd mij
met u allen. 18 En desgelijks verblijdt
ook gij u, en verblijdt u met mij!
19 Voorts hoop ik in den Heer Jezus
u spoedig Timotheüs te zenden, opdat
ook ik welgemoed moge zijn, als ik
verneem, hoe het u gaat. 20 Want ik
heb niemand, met mij zoo gelijkgezind,
die zoo trouw voor u zorgen zal. 21 Al-
len toch zoeken het hunne, niet het-
geen van Christus Jezus is. 22 En gij
weet zijne beproefdheid, dat hij, gelijk
een kind zijnen vader, met mij het
evangelie gediend heeft. 23 Dezen dan
hoop ik te zenden, zoodra ik mijne zaak
doorzie. 24 Doch ik vertrouw in den
Heer, dat ik ook zelf spoedig komen
zal. 25 Maar ik achtte het noodig, Epa-
phroditus, mijnen broeder en medear-
beider en medestrijder, en uwen zen-

II. 2—4 (I. 27, 1 Cor. I. 10, Rom. XII. 12, 16), 4 (1 Cor. X. 24). — 5 (Jh. XIII. 15, 1 Petr. II. 21). — 6 (Col. I. 15, Hebr. I. 3). — 7, 8 (Mt. XX. 28, Jh. XIII. 14, Hebr. II. 14, 17), 7 (2 Cor. VIII. 9). — 9 (Jh. XIII. 32, Hebr. I. 4). — 10 (Jez. XLV. 23, Rom. XIV. 11). — 11 (1 Cor. XII. 3). — 13 (2 Cor. III. 5, Jh. VI. 44). — 15 (Mt. V. 14). — 16 (2 Cor. I. 14, Gal. II. 2). — 17 (Rom. XV. 16, 2 Tim. IV. 6, Phil. I. 20). — 19, 22 Hand. XVI. 1—3). — 24 (I. 25). — 25 (IV. 18).

II. 4. *niet ziende een iegelijk*, gew. t. *Een iegelijk zie niet.* — 5. *Die*, gew. t. *Want die.* — *Die gezindheid*, van nederigheid en zelfverloochening. — 6. *in de gestalte Gods*, het beeld, de gelijkenis van God, en daardoor deelgenoot van Gods heerlijkheid vóór zijne menschwording. And. denken aan het beeld Gods, dat Jezus vertoonde tijdens zijne omwandeling op aarde. — *die in de gestalte Gods*, enz., die, daar hij in de gestalte Gods was, het geen roof behoefde te achten ook op aarde aan God gelijk te zijn, in goddelijke heerlijkheid te leven (want hij zou het regt daartoe gehad hebben); maar desniettemin ontledigde hij zich zelven door, enz. And. die, hoewel hij in de gestalte G. was, niet meende gelijkheid aan Gods heerlijkheid zich hier op aarde te moeten toeëigenen (wat hij zou hebben kunnen doen, maar wat een roof, eene aanmatiging zou geweest zijn, daar zijn verlossingswerk een leven van vernedering van hem eischte), maar zich zelven ontledigde door, enz. — 7. *zich zelven ontledigde hij*, zich zelven ontdeed hij, nl. van het Gode gelijk zijn, dat hij op aarde had kunnen bezitten. — *en werd aan m. gelijk*, nadere bepaling van het voorgaande; want ook in de gestalte van een engel had Jezus dienstknecht kunnen zijn. — 9. *naam*, den naam van Heer (v. 11). — 10. *die in den hemel*, engelen. — *die op aarde*, menschen. — *die onder de aarde zijn*, gestorvenen in het doodenrijk. — 16. *vertoonende*, in uwen wandel; and. *vasthoudende.* — 17. De ap. vergelijkt het geloof der Philippiërs bij een slagtoffer, dat hij Gode toebrengt, en houdt het voor mogelijk, dat zijn bloed geplengd worde als een daarbij behoorend drankoffer (Num. XXVIII. 7). — 25. *bedienaar mijner behoeften.* Epaphroditus was de overbrenger geweest van het geschenk,

deling en bedienaar mijner behoeften,
tot u te zenden, 26 naardien hij ver-
langende was naar u allen, en beangst,
dewijl gij gehoord hadt, dat hij krank
was. 27 Want ook is hij krank geweest,
tot nabij den dood; maar God heeft
zich zijner ontfermd, en niet alleen
zijner, maar ook mijner, opdat ik niet
droefheid op droefheid hebbe. 28 Te
spoediger dan zend ik hem, opdat,
als gij hem ziet, gij u wederom ver-
blijden moogt, en ik minder bedroefd
moge zijn. 29 Ontvangt hem dan in
den Heer met alle blijdschap, en houdt
dezulken in eere; 30 want om des werks
wil is hij den dood nabij geweest en
heeft zijn leven gewaagd, opdat hij
mogt aanvullen wat aan uw dienst-
betoon jegens mij nog ontbrak.

De apostel waarschuwt tegen dwaalleeraars, — wijst op zich zelven als een voorbeeld, — wekt op tot standvastigheid, blijdschap, onbezorgdheid en heiliging, — vermeldt met dank een ontvangen geschenk. — Besluit.

III. 1 Voorts, mijne broeders, verblijdt
u in den Heer! Hetzelfde aan u te schrij-
ven is míj niet lastig, en het dient ú
tot zekerheid. 2 Ziet toe op de honden,
ziet toe op de slechte arbeiders, ziet
toe op de versnijdenis! 3 Want wíj zijn
de besnijdenis, wij, die God dienen
in den geest, en roemen in Christus
Jezus, en niet op het vleesch vertrou-
wen; 4 hoewel ik ook op het vleesch
zou kunnen vertrouwen. Indien iemand
anders meent op het vleesch te kunnen
vertrouwen, ik nog meer: 5 besneden
op den achtsten dag, uit het volk Is-
raëls, van den stam Benjamin, een He-
breër uit Hebreërs; wat de wet betreft,
een farizeër; 6 wat ijver betreft, een
vervolger der gemeente; wat de gereg-
tigheid in de wet betreft, onberispelijk
geworden. 7 Maar wat mij gewin was,
dat heb ik om Christus' wil schade
geacht. 8 Ja voorzeker, ik acht alles
schade om de uitnemendheid der kennis
van Christus Jezus, mijnen Heer, om
wiens wil ik de schade van alles gele-
den heb, en acht het vuilnis, opdat
ik Christus gewinne, 9 en in hem ge-
vonden worde, niet hebbende mijne ge-
regtigheid uit de wet, maar die door
het geloof aan Christus, de geregtig-
heid uit God op het geloof; 10 ten einde
ik hem kenne en de kracht zijner op-
standing en de gemeenschap met zijn
lijden, zoodat ik aan zijnen dood ge-
lijkvormig word, 11 of ik misschien
moge komen tot de opstanding uit de
dooden. 12 Niet dat ik het reeds ge-
grepen heb, of reeds volmaakt ben;
maar ik jaag er naar, of ik het ook
grijpen mogt, waartoe ik ook door
Christus gegrepen ben. 13 Broeders!
ik meen niet het gegrepen te hebben.
14 Doch één ding doe ik: vergetende
hetgeen achter is, en mij uitstrekkende
naar hetgeen vóór is, jaag ik naar het
doel, tot den prijs der hemelsche roe-
ping Gods in Christus Jezus. 15 Zoo-
vele wij dan volwassenen zijn, laat ons
aldus denken; en indien gij anders over
iets denkt, ook dat zal God u open-
baren. 16 Doch waartoe wij gekomen
zijn, laat ons daarnaar wandelen.
17 Weest alle mijne navolgers, broe-
ders! en ziet op hen, die zóó wande-
len, gelijk gij aan ons een voorbeeld
hebt. 18 Want velen wandelen — die
ik u dikwijls noemde, en nu ook wee-
nende noem: vijanden van het kruis
van Christus, 19 wier einde is verderf,
wier God is de buik, en wier heerlijk-
heid is in hunne schande; zij, die het
aardsche bedenken! 20 Want ónze wan-
del is in de hemelen, waaruit wij ook

29 (Rom. XVI. 2). — **III.** 1 (IV. 4, I. 25, II. 17). — 2 (Jez. LVI. 10, 11). — 3 (Rom. II. 28, 29). — 4—6 (2 Cor. XI. 21—23, Gal. I. 13, 14). — 7, 8 (Mt. XVI. 25, 26, XIII. 44). — 9 (Rom. III. 21, 22). — 10, 11 (Col. III. 1—4, 2 Cor. IV. 10, Rom. VIII. 17). — 12—14 (2 Tim. IV. 7, 8). — 13 (1 Jh. I. 8, Jac. III. 2, Spr. XX. 9). — 14 (1 Cor. IX. 24, 25). — 17 (1 Cor. XI. 1). — 18, 19, (Rom. XVI. 17, 18). — 20 (Col. III. 3, 1 Thess. I. 10).

dat de Philippiërs den apostel hadden toegezonden (IV. 18). — 30. *om des werks wil* (vgl. *om des naams wil,* Hand. V. 41), gew t. *om des werks van Christus wil.* — *opdat*, enz., opdat hij als in uwe plaats aan mij mogt doen wat gij zelve niet doen kondt. — III. 1. *Hetzelfde,* als hetgeen de ap. vroeger geschreven (in een brief, die verloren gegaan is), of gezegd had, nl. aang. dwaalleeraars (v. 2). — 2. *Ziet toe op*, en wacht u voor hen. — 9. *op het geloof*, op voorwaarde van geloof. — 11. *of ik misschien,* uitdrukking, niet van twijfel, maar van ootmoed. — *uit de dooden*, gew. t. *der dooden.* — 15. *volwassenen*, en niet meer kinderen (1 Cor. II. 6, Col. 1. 28), wat betreft het regte inzigt in en het beoefenen van Gods wil. — 16. *laat ons daarnaar wandelen*, gew. t. *laat ons naar denzelfden regel wandelen, laat ons hetzelfde denken.* — 20. *onze wandel* (I. 27), and. *ons burger-*

als Heiland den Heer Jezus Christus
verwachten, 21 die het ligchaam onzer
vernedering veranderen zal, zoodat het
gelijkvormig wordt aan het ligchaam
zijner heerlijkheid, naar de werking,
waardoor hij ook alles zich onderwer-
pen kan.

IV. 1 Derhalve, mijne geliefde en
zeer gewenschte broeders, mijne blijd-
schap en kroon! staat aldus vast in
den Heer, geliefden!

2 Euodia vermaan ik en Syntyche
vermaan ik eensgezind te zijn in den
Heer. 3 Ja, ik bid ook u, trouwe
ambtgenoot! wees haar behulpzaam,
haar, die met mij gestreden hebben in
het evangelie benevens Clemens en mijne
overige medearbeiders, wier namen zijn
in het boek des levens.

4 Verblijdt u in den Heer te allen
tijde! wederom zeg ik het: verblijdt u!
5 Uwe zachtheid worde bekend aan alle
menschen! De Heer is nabij. 6 Weest
in niets bezorgd, maar laat in alles
door gebed en smeeking met dankzeg-
ging uwe begeerten bekend worden bij
God. 7 En de vrede Gods, die alle
verstand te boven gaat, zal uwe harten
en zinnen bewaren in Christus Jezus.

8 Voorts, broeders! al wat waar, al
wat eerwaardig, al wat regt, al wat
rein, al wat liefelijk, al wat welluidend
is, indien er eenige deugd en indien
er eenige lof is, bedenkt dat! 9 Wat
gij ook geleerd en ontvangen en ge-
hoord en aan mij gezien hebt, doet dat;
en de God des vredes zal met u zijn.

10 Ik heb mij in den Heer groote-
lijks verblijd, dat gij thans eens het
aandenken aan mij verlevendigd hebt;
doch gij dacht er ook wel aan, maar
hadt geene gelegenheid. 11 Niet dat ik
dit zeg van wege gebrek; want ik heb
geleerd vergenoegd te zijn met hetgeen
ik heb. 12 Ik weet vernederd te worden,
ik weet ook overvloed te hebben; alle-
zins en in alles ben ik ingewijd, zoowel
om verzadigd te worden als om honger te
lijden, zoowel om overvloed als om gebrek
te hebben. 13 Alles vermag ik door hem,
die mij kracht geeft. 14 Doch gij hebt
wél gedaan, dat gij deel genomen hebt
in mijnen druk. 15 En gij weet ook
zelve, Philippiërs! dat in het begin des
evangelies, toen ik van Macedonië ver-
trokken was, geene gemeente met mij
gemeenschap heeft gehad voor rekening
van uitgaaf en ontvangst, dan gij al-
leen, 16 en dat gij ook te Thessalonica
reeds één- en andermaal voor mijne be-
hoeften iets gezonden hebt. 17 Niet dat
ik de gave zoek, maar ik zoek de toe-
nemende vrucht, voor uwe rekening.
18 Doch ik heb al het noodige, ja
overvloed; ik heb volop, nu ik van
Epaphroditus ontvangen heb wat van
u kwam, een welriekenden reuk, een
aangenaam, Gode welbehagelijk offer.
19 Mijn God nu zal al uwe behoeften
vervullen naar zijnen rijkdom in heer-
lijkheid, in Christus Jezus. 20 Gode,
onzen Vader, zij de heerlijkheid tot in
alle eeuwigheid! Amen.

21 Groet alle heiligen in Christus Je-
zus. U groeten de broeders, die bij
mij zijn. 22 U groeten al de heiligen,
vooral die uit het huis des keizers.

23 De genade des Heeren Jezus Chris-
tus zij met uwen geest!

---

21 (1 Cor. XV. 51, 49). — **IV.** 1 (1 Thess. II. 19). — 3 (Lc. X. 20, Openb. III. 5). — 4 (III. 1). — 5 (Rom. XIII. 12). — 6 (Mt. VI. 25, 1 Petr. V. 7, 1 Thess. V. 17, 18). — 7 (v. 9, Col. III. 15, Jh. XIV. 27). — 11 (1 Tim. VI. 6, 8). — 12 (1 Cor. IV. 11). — 13 (2 Cor. XII. 9, 10). — 14 (I. 5). — 15 (2 Cor. XI. 9). — 18 (Hebr. XIII. 16). — 19 (2 Cor. IX. 8). — 22 (I. 13).

---

schap. — *is in den hemel*, is op het hemelsche gerigt. — IV. 1. *zeer gewenschte*, letterl. *verlangde*, naar wie ik verlang (1. 8). — 3. *ambtgenoot*, een medearbeider van den ap, dien hij den Philippiërs niet behoefde te noemen. — *wees haar behulpzaam*, in het werk der onderlinge verzoening. — 5. *zachtheid*, zachtheid en toegefelijkheid in het onderling verkeer. — 7. *die alle verstand te boven gaat*, die zich handhaaft, ook als het menschelijk verstand het *waarom* niet begrijpt, of geene uitkomst ziet. — 9. *Wat gij ook*, terugslag op het voorgaande. — 12. *vernederd te worden*, in nederige en bekrompene omstandigheden mij te voegen. — 13. *hem*, gew. t. *Christus*. — 22. *die uit het huis des keizers*, die tot het hofgezin des keizers behoorden en christenen geworden waren. — 23. *des Heeren*, gew. t. *onzes Heeren*. — *met uwen geest*, gew. t. *met u allen! Amen*.

DE BRIEF VAN PAULUS

AAN DE

COLOSSERS.

Opschrift en heilwensch. — Dankzegging en bede voor de Colossers. — In Christus heeft God allen verlost, en alles, wat in den hemel en op aarde is, onderling verzoend. — Dat Christus ook voor de heidenen de hope der heerlijkheid zou zijn, was vroeger eene verborgenheid. — Tot verkondiging van die verborgenheid is de apostel geroepen.

I. 1 Paulus, een apostel van Chris-
tus Jezus door den wille Gods, en
Timotheüs, de broeder, 2 aan de heilige
en geloovige broeders in Christus te
Colosse: genade zij u en vrede van
God, onzen Vader!
3 Wij danken God, den Vader onzes
Heeren Jezus Christus, en bidden te
allen tijde voor u, 4 daar wij gehoord
hebben van uw geloof in Christus Jezus
en van de liefde, die gij hebt jegens
al de heiligen, 5 om de hope, die
u is weggelegd in de hemelen, van
welke gij te voren hebt gehoord door
het woord der waarheid van het evan-
gelie, 6 dat gekomen is tot u, even
als in de gansche wereld, en het draagt
er vrucht en wast, even als onder u,
van den dag af dat gij de genade
Gods in waarheid vernomen en erkend
hebt; 7 gelijk gij hebt geleerd van
Epafras, onzen geliefden medediensт-
knecht, die voor u een getrouw dienaar
van Christus is, 8 die ons ook uwe liefde
in den geest heeft kenbaar gemaakt.
9 Daarom ook, van den dag af
dat wij het gehoord hebben, houden
wij niet op voor u te bidden en te
smeeken, dat gij vervuld moogt wor-
den met de kennis van zijnen wil, in
alle geestelijke wijsheid en inzigt, 10 om
te wandelen waardig den Heer tot alle
welbehagen; in alle goed werk vrucht
dragende en opwassende in de ken-
nisse Gods; 11 met alle kracht versterkt,
naar de sterkte zijner heerlijkheid, tot
alle volharding en geduld met blijd-
schap; 12 dankende den Vader, die ons
heeft bekwaam gemaakt om deel te heb-
ben aan de erve der heiligen in het
licht. 13 Want hij heeft ons gered uit
de magt der duisternis, en overgebragt
in het koningrijk van den Zoon zijner
liefde; 14 in wien wij hebben de ver-
lossing, de vergeving der zonden; 15 die
het beeld is des onzienlijken Gods, de
eerstgeborene aller schepselen. 16 Want
door hem is geschapen alles, wat in
de hemelen en wat op aarde is, het
zienlijke en het onzienlijke, hetzij troo-
nen, hetzij heerschappijen, hetzij over-
heden, hetzij magten; het is alles door

I. 2 (Rom. I. 7, enz.). — 3, 4 (Ef. I. 15, 16, 1 Thess. II. 3). — 5 (1 Petr. I. 4). — 6 (v. 23). — 7 (IV. 12, Philem. v. 23). — 9, 12 (Ef. I. 16—18), 10 (Ef. IV. 1, Jh. XV. 8). — 13 (Hand. XXVI. 18). — 14 (Ef. I. 7). — 15 (2 Cor. IV. 4, Jh. XIV. 9, Openb. III. 14). — 16 (Hebr. I. 2, Jh. I. 3).

I. 1. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — 2. *Vader,* gew. t. *Vader, en den Heer J. Chr.* (Rom. I. 7, enz.). — 4. *van de liefde, die gij hebt,* gew. t. *van uwe liefde.* — 6. *vrucht en wast,* gew. t. *vrucht.* — 7. *gelijk gij,* gew. t. *gelijk gij ook.* — *Epafras.* De gemeente te Colosse was niet door Paulus gesticht (II. 1, 5), maar had hare stichting of althans haren bloei voornamelijk te danken aan een zekeren Epafras. — 8. *uwe liefde in den geest* (vgl. *de liefde des geestes,* Rom. XV. 30), uwe liefde jegens al de heiligen, (v. 4), die in den h. geest gegrond is. — 14. *verlossing, verlossing door zijn bloed* (Ef. I. 7). — 15. *eerstgeborene aller schepselen,* die *eerder* was dan al het geschapene, en tevens *meerder* is, daar alles door hem geschapen is. — 16. *het onzienlijke,* de geestenwereld. — *hetzij troonen — magten,* welke rangen van engelen of geesten er mogen zijn. —

hem en tot hem geschapen. 17 En hij is vóór alles, en alles bestaat door hem; 18 en hij is het hoofd van het ligchaam der gemeente; hij, die het begin is, de eerstgeborene uit de dooden, opdat hij in alles de eerste zij. 19 Want in hem heeft het Gode behaagd de gansche volheid te doen wonen, 20 en door hem — daar hij vrede maakte door het bloed zijns kruises — door hem alles te verzoenen voor hem, hetzij wat op aarde, hetzij wat in de hemelen is. 21 En u, die eens vervreemd waart en vijandig van gezindheid in uwe booze werken, u heeft hij thans verzoend 22 in het ligchaam zijns vleesches, door den dood, om u als heilig en onbesmet en onberispelijk te stellen voor zijn aangezigt; 23 indien gij namelijk blijft bij het geloof, gegrond en vast, en u niet laat losrukken van de hope des evangelies, dat gij hebt gehoord, en dat gepredikt is bij alle schepselen onder den hemel; welks dienaar ik Paulus geworden ben.

24 Nu verblijd ik mij in mijn lijden voor u, en vul in mijn vleesch aan wat aan de verdrukkingen van Christus nog ontbreekt, voor zijn ligchaam, dat is, de gemeente; 25 welker dienaar ik geworden ben naar de bedeeling Gods, die mij voor u gegeven is, om te volbrengen het woord Gods, 26 de verborgenheid, die van eeuwen en geslachten her verborgen was, maar nu geopenbaard is aan zijne heiligen, 27 aan welke God heeft willen bekend maken, welke de rijkdom zij van de heerlijkheid dezer verborgenheid onder de heidenen, namelijk Christus onder u, de hope der heerlijkheid; 28 dien wij verkondigen, vermanende iederen mensch en leerende iederen mensch met alle wijsheid, opdat wij iederen mensch als volwassen stellen in Christus; 29 waartoe ik ook arbeid, strijdende naar zijne werking, die in mij werkt met kracht.

Waarschuwing tegen dwaalleeraars.

II. 1 Gij moet namelijk weten, hoe groot een strijd ik heb voor u en voor die te Laodicéa en zoovelen mijn aangezigt in het vleesch niet hebben gezien, 2 opdat hunne harten gesterkt mogen worden, zamengevoegd in liefde, en dat tot al den rijkdom der volheid van inzigt, tot kennis van de verborgenheid Gods, 3 waarin al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn. 4 Dit nu zeg ik, opdat niemand u bedriege met schoonklinkende woorden. 5 Want indien ik al naar het vleesch afwezig ben, naar den geest ben ik evenwel bij u, en zie met blijdschap de goede orde onder u en de vastheid van uw geloof in Christus. 6 Gelijk gij dan Christus Jezus, den Heer, ontvangen hebt, zoo wandelt in hem, 7 geworteld en opgebouwd in hem, en bevestigd in het geloof, gelijk u geleerd is, overvloedig in dankzegging. 8 Ziet toe, dat niemand u zich ten buit make door de wijsbegeerte en het ijdel bedrog naar de overlevering der men-

---

18 (Ef. I. 22, 23, 1 Cor. XV. 20, Openb. I. 5). — 19 (II. 9, Ef. I. 23, Jh. I. 16, 14). — 20 (Ef. II. 14, I. 10). — 21 (Ef. IV. 18, Rom, VIII. 7). — 24 (Phil. II. 17, 2 Cor. I. 5). — 25—27 (Ef. III. 2—9). — 28 (Ef. IV. 13). — **II.** 3 (1 Cor. II. 7). — 5 (1 Cor. V. 3). — 7 (Ef. III. 17). — 8 (Gal. IV. 3).

---

tot hem, zoodat al het geschapene in hem zijn einddoel heeft. — 17. *vóór alles*, eerder dan alles (vgl. *eerstgeb. aller scheps.* v. 15). — *bestaat door hem*, heeft in hem den grond van bestaan en voortduring. — 18. *het begin*, der opstanding, gelijk uit het volgende blijkt. — 19. *de gansche volheid*, der godheid (II. 9). — 20. *voor hem*, of *tot hem* (v. 16), nl. Christus (Ef. I. 5). — *hetzij wat — in de h. is.* De ap. bepaalt hier de verzoening niet tot Joden en Heidenen (Ef. II. 14), maar strekt haar ook tot de engelen uit (Ef. I. 10); misschien met het oog op dwaalleeraars te Colosse, die Christus beneden de engelen stelden. — 21. *heeft hij*, Christus; and. God. — 22. *voor zijn aangezigt*, voor Gods aangezigt. — 23. *bij alle schepselen*, gew. t. *in de gansche schepping*. — 24. *voor u*, te uwen nutte. — *de verdrukkingen van Chr.*, niet het lijden van Chr. op aarde, of het lijden om Christus' wil, maar het *lijden van Christus in de gemeente*, *die zijn ligchaam is*. — 25. *het woord Gods*, de prediking van het w. G. — 27. *namelijk Christus onder u.* Dat Christus ook onder de heidenen (tot welke ook de Colossers behoord hadden) de hope der heerlijkheid was, dit was de vrucht van de openbaring der verborgenheid, die God had bekend gemaakt. — 28. *volwassen*, of, *volmaakt* (Ef. IV. 13). — *Chr.* gew. t. *Chr. J.* — II. 1. *strijd*, van zorgen en gebeden. — 2. *Gods*, gew. t. *van God, den Vader, en van Chr.* — 7. *overvl.*, gew. t. *overvl. in hetzelve*. — 8. *de wijsbegeerte*, die te Colosse beoefend werd, en die niet anders was dan een ijdel bedrog; misschien eene wijsbegeerte, die hare stof ontleende aan de Joodsche godsdienst met hare overleveringen (v. 11,

schen, naar de eerste beginselen der
wereld, en niet naar Christus. 9 Want
in hem woont de gansche volheid der
Godheid ligchamelijk, 10 en gij zijt in
hem vol geworden, die het hoofd is
van alle overheid en gezag; 11 in wien
gij ook besneden zijt met eene besnij-
denis, niet met handen gedaan, door
het uitdoen van het ligchaam des vlee-
sches, door de besnijdenis van Chris-
tus, 12 als zijnde met hem begraven in
den doop, in welken gij ook medeop-
gewekt zijt door het geloof aan de wer-
king Gods, die hem uit de dooden
heeft opgewekt. 13 En u, die dood
waart in de overtredingen en de voor-
huid uws vleesches, u heeft hij met
hem levend gemaakt, door al de over-
tredingen ons te vergeven. 14 Want het
tegen ons luidende handschrift met de
inzettingen, dat ons ongunstig was,
heeft hij uitgewischt, en het uit den
weg geruimd door het aan het kruis te
nagelen; 15 en de overheden en de mag-
ten ontwapenende, heeft hij in het open-
baar hen ten toon gesteld, en door het-
zelve over hen gezegepraald.
16 Niemand dan oordeele u in spijs
en in drank, of in het stuk van feest
of nieuwe maan of sabbat; 17 wat alles
eene schaduw is van het toekomende,
maar het ligchaam is van Christus. 18 Nie-
mand stelle zich tot uw regter, beha-
gen hebbende in nederigheid en ver-
eering der engelen, ijdelijk indringende
in hetgeen hij niet heeft gezien, opge-
blazen door de gezindheid zijns vlee-
sches, 19 en niet vasthoudende aan het
hoofd, uit wien het gansche ligchaam,
door de geledingen en verbindingen
ondersteund en zamengevoegd, opwast
met een wasdom Gods. 20 Indien gij
met Christus de eerste beginselen der
wereld afgestorven zijt, waarom laat gij,
alsof gij nog in de wereld leefdet, u
inzettingen opleggen: 21 Raak niet aan,
proef niet, roer niet aan? 22 wat alles
ten verderve strekt door het gebruik,
naar de geboden en leeringen der men-
schen; 23 die een schijn hebben van
wijsheid in eigendunkelijke godsdienst
en in nederigheid en in gestrengheid
tegen het ligchaam, zoodat men het
niet eert om het vleesch te verzadigen.

Opwekking tot hemelsgezindheid. — Vermaning tot een heiligen wandel, — tot onderlinge liefde. — Pligten van vrouwen, mannen, kinderen, vaders, dienstknechten, heeren. — Verzoek om voorbede. — Berigten. — Groeten. — Besluit.

III. 1 Indien gij dan met Christus
zijt opgewekt, zoo zoekt hetgeen boven

9 (I. 19). — 10 (Ef. III. 19, Jh. I. 16). — 11 (Rom. II. 28, 29). — 12 (Rom. VI. 4). — 13 (Ef. II. 5). — 14 (Ef. II. 15, Gal. III. 13). — 15 (Ef. VI. 12, Jh. XII. 31). — 16, 20, 21 (Gal. IV. 9, 10), 17 (Hebr. X. 1), 19 (Ef. IV. 16). — **III.** 1, 2 (Phil. III. 20, 19, Mt. VI. 19—21, 33).

16, 21), en in welke de leer der engelen eene belangrijke rol speelde (v. 18, 23, I. 16). — *naar de eerste begins. der w.*, de wet van Mozes, die als 't ware eene leer voor kinderen was. — *niet naar Chr.*, zich niet naar Christus rigtende, niet in den geest van Chr. — 9. *de gansche volheid der Godheid*, de gansche volheid van Gods deugden. — *ligchamelijk*, zoodat de volheid Gods in hem een ligchaam aangenomen heeft, *vleesch* geworden is (Jh. I. 14). — 10. *vol geworden*, van de volheid Gods (Ef. III. 19, *opdat gij vol moogt worden tot de gansche volheid Gods*). — 10. *overheid en gezag*, engelen (I. 16). — 11. *des vleesches* gew. t. *van de zonden des vleesches.* 12. *in welken*, doop; and. *in wien*, Christus. — 13. *u heeft*, gew. t. *heeft.* — *hij*, God. — *levend gemaakt*, uit den dood en de ellende der zonde overgebragt tot waarachtig leven en heil. — *ons*, gew. t. *u.* — 14. *het tegen ons — inzettingen.* De wet met hare vele inzettingen was gedurig overtreden, en daardoor als een schuldbrief geworden. — 15. *de overheden en de magten*, den duivel en zijne dienaren, de booze geesten (Ef. VI. 12). — *door hetzelve*, door het kruis; and. *door hem*, Christus. — 16. *en in*, gew. t. *of in.* — 17. *eene schaduw.* De wet is iets zwaks en voorbijgaands, niet meer dan eene schaduw van hetgeen in Christus gekomen is (als 't ware een ligchaam gekregen heeft). — 18. *behagen hebbende*, Stv. en and. naar zijnen wil. — *nederigheid.* De dwaalleeraars te Colosse wilden het misschien voor een bewijs van nederigheid doen gelden, dat zij hunne gebeden tot God rigtten niet regtstreeks, maar door de bemiddeling van engelen. — 19. *uit wien*, Christus, als het hoofd des ligchaams. — 20. *Indien gij*, gew. t. *Indien gij dan.* — 21. *Raak niet aan*, d. i. misschien: raak geene vrouw aan (1 Cor. VII. 1); and. raak niets onreins aan. — 22. De zin van dit vers is misschien deze: Dat alles, wat men niet moet aanraken, zou, als het gebruikt werd, tot zedelijk verderf strekken, ten minste volgens de geboden en leeringen der menschen (der dwaalleeraars). — 23. *godsdienst*, vereering der engelen (v. 18). — *nederigheid*, schijnbaren ootmoed voor God, waardoor men zich allerlei onthoudingen oplegt. — *gestrengheid*, enz. Volgens den ap. is dus alle gestrengheid tegen het ligchaam, die niet in Gods wil haren grond heeft, niet anders dan schijn-wijsheid.

is, waar Christus gezeten is aan de reg-
terhand Gods; 2 bedenkt hetgeen boven
is, niet hetgeen op aarde is! 3 Want
gij zijt gestorven, en uw leven is met
Christus verborgen in God. 4 Wanneer
Christus geopenbaard wordt, ons leven,
dan zult ook gij met hem geopenbaard
worden in heerlijkheid.

5 Doodt dan de aardsche leden: hoererij,
onreinheid, wellust, kwade begeerlijkheid,
en de hebzucht — die eene afgodendienst
is —; 6 om welke dingen de toorn
Gods komt. 7 En in deze wandeldet ook
gij eens, toen gij daarin leefdet. 8 Doch
nu, legt ook gij dat alles af, gram-
schap, toorn, kwaadheid, lastering, vuile
taal uit uwen mond. 9 Liegt niet tegen
elkander; en doet uit den ouden mensch
met zijne handelingen, 10 en doet aan
den jongen, die vernieuwd wordt tot
kennis, naar het beeld desgenen, die
hem geschapen heeft; 11 waar niet is
Griek en Jood, besnijdenis en voor-
huid, vreemdeling, Scyth, dienstknecht,
vrije, maar alles en in allen Christus.

12 Doet dan aan, als uitverkorenen
Gods, heiligen en geliefden, innige ont-
ferming, goedertierenheid, nederigheid,
zachtmoedigheid, langmoedigheid, 13 zoo-
dat gij elkander verdraagt en elkander
vergeeft, als de een over den ander
eenige klagt heeft; gelijk ook Christus
u vergeven heeft, zoo ook gij! 14 En
doet bij dit alles de liefde aan, wat
de band is der volmaaktheid. 15 En de
vrede van Christus heersche in uwe
harten, tot welken gij ook geroepen
zijt in één ligchaam; en weest dank-
baar. 16 Het woord van Christus wone
rijkelijk onder u, zoodat gij met alle
wijsheid elkander leert en vermaant met
psalmen, lofzangen, geestelijke liederen,
met dankbaarheid Gode zingende in uw
hart. 17 En al wat gij doet in woord
of in werk, doet het alles in den naam
des Heeren Jezus, dankende God, den
Vader, door hem.

18 Gij vrouwen! weest uwen mannen
onderdanig, gelijk het betaamt in den
Heer. 19 Gij mannen! hebt uwe vrou-
wen lief, en weest niet bitter tegen
haar. 20 Gij kinderen! weest uwen
ouders gehoorzaam in alles; want dit is
Gode welbehagelijk in den Heer. 21 Gij
vaders! tergt uwe kinderen niet, opdat
zij niet moedeloos worden. 22 Gij dienst-
knechten! weest uwen heeren naar het
vleesch in alles gehoorzaam; niet met
oogendienst als menschenbehagers, maar
in eenvoudigheid des harten, vreezende
den Heer. 23 Al wat gij doet, doet
het van harte als voor den Heer, en
niet voor menschen, 24 wetende dat gij
van den Heer de vergelding der erfenis
ontvangen zult. Dient den Heer Chris-
tus; 25 want die onregt doet, zal het
onregt, dat hij doet, wegdragen; en
er is geene aanneming des persoons.

IV. 1 Gij heeren! bewijst uwen dienst-
knechten regt en billijkheid, wetende dat
ook gij een Heer hebt in den hemel.

2 Volhardt in het gebed, en waakt
daarin met dankzegging, 3 biddende te-
vens ook voor ons, dat God ons eene
deur des woords opene om te spreken
van de verborgenheid van Christus, om
welke ik ook gebonden ben; 4 opdat

3 (Rom. VI. 2, 2 Cor. IV. 18). — 4 (Phil. I. 21, Rom. VIII. 17). — 5—7 (Ef. V. 3—6, II. 1). — 8—10 (Ef. IV. 22—25). — 11 (Gal. III. 28). — 13 (Ef. IV. 32). — 14 (Ef. V. 2, Rom. XIII. 10, Jh. XIII. 34). — 15 (Phil IV. 7). — 16, 17 (Ef. V. 19, 20), 17 (1 Cor. X. 31). — 18—**IV.** 1 (Ef. V. 22—VI. 9). — 2—4 (Ef. VI. 18—20).

III. 2. *bedenkt.* Het Gr. woord doelt niet zoo zeer op *gedachte*, als wel op *gezindheid*, zoodat de zin der vermaning is: Weest hemelsgezind, niet aardsgezind. — 3. *gij zijt gestorven*, met Christus, en door hem gestorven voor het aardsche. — *uw leven*, het hoogere, ware leven, dat in u is door Christus. — *is met Chr. verborgen in God*, is in gemeenschap met Christus, die in den hemel leeft, verborgen voor de wereld en een leven in God, omdat het zich beweegt op het gebied eener onzigtbare wereld. — 5. *de aardsche*, gew. t. *uwe aardsche.* — *eene afgodendienst*, eene dienst van den Mamon. — 6. *komt*, gew. t. *komt over de kinderen der ongehoorzaamheid* (Ef. V. 6). — 8. *dat alles*, terugslag op v. 5. — 10. *tot kennis*, van God. — 14. *wat*, gew. t. *welke.* — *de band der volmaaktheid*, de zamenvatting, het kort begrip der volmaaktheid. — 15. *van Christus*, gew. t. *Gods.* — 16. *lofz. geestel. l.* gew. t. *en lofz. en geestel. l.* — *Gode*, gew. t. *den Heer.* — 20. *Gode welbehagelijk in den Heer*, gew. t. *den Heer welbehagelijk.* — 22. *den Heer*, gew. t. *God.* — 24. *Dient*, gew. t. *want gij dient.* — 25. *want*, gew. t. *maar.* — *geene aanneming des persoons*, zoo min van den dienstknecht, als van den heer. — IV. *in den hemel*, gew. t. *in de hemelen.* — 3. *eene deur des woords*, gelegenheid tot verkondiging des woords (1 Cor. XVI. 9.) — *de verborheid van Christus*, de verborgenheid aang. het heil in Christus, als bestemd zoowel voor heidenen als voor Joden (I. 26).

ik haar openbare, gelijk ik behoor te spreken. [5] Wandelt met wijsheid tegenover hen, die buiten zijn, en maakt u den geschikten tijd ten nutte. [6] Uw woord zij altijd liefelijk, met zout gekruid, ten einde gij weet, hoe gij een iegelijk moet antwoorden.

[7] Hoe het mij gaat, zal Tychicus u in alles bekend maken, de geliefde broeder en getrouwe dienaar en mededienstknecht in den Heer, [8] dien ik juist daartoe tot u zend, dat hij verneme, hoe het u gaat, en dat hij uwe harten sterke, — [9] met Onesimus, den getrouwen en geliefden broeder, die uit uw midden is: zij zullen u in alles bekend maken, hoe het hier is.

[10] U groet Aristarchus, mijn medegevangene, en Marcus, de neef van Barnabas, aangaande wien gij bevelen ontvangen hebt — als hij tot u komt, ontvangt hem —, [11] en Jezus, genaamd Justus, welke uit de besnijdenis zijn. Dezen alleen zijn medearbeiders voor het koningrijk Gods, en zij zijn mij tot troost geweest. [12] U groet Epafras, die uit uw midden is, een dienstknecht van Christus Jezus, die altijd voor u strijdt in de gebeden, dat gij moogt vaststaan, volmaakt en voltooid in al den wille Gods. [13] Want ik geef hem getuigenis, dat hij veel zorg heeft over u en die te Laodicéa en die te Hierapolis. [14] U groet de geneesheer Lucas, de geliefde, en Demas.

[15] Groet de broeders te Laodicéa en Nymfas en de gemeente te zijnen huize. [16] En wanneer deze brief bij u is voorgelezen, maakt, dat hij ook voorgelezen worde in de gemeente te Laodicéa, en dat gij dien aan Laodicéa te lezen krijgt. [17] En zegt aan Archippus: Zie toe op de bediening, die gij in den Heer ontvangen hebt, dat gij haar volbrengt.

[18] De groete met de hand van mij Paulus. Gedenkt mijne banden! De genade zij met u!

DE EERSTE BRIEF VAN PAULUS

AAN DE

THESSALONIKERS.

Opschrift en heilwensch. — De apostel roemt het standvastig geloof der Thessalonikers, en spreekt over zijne vroegere werkzaamheid in hun midden.

I. [1] Paulus en Sylvanus en Timotheüs aan de gemeente der Thessalonikers in God, den Vader, en den Heer Jezus Christus: genade zij u en vrede!

[2] Wij danken God te allen tijde over u allen, en zijn uwer gedachtig in onze gebeden, [3] zonder ophouden gedenkende aan uw werk des geloofs en uwen arbeid der liefde en uwe volharding der hope op onzen Heer Jezus Christus, voor God, onzen Vader; [4] want, van God geliefde broeders! wij weten uwe verkiezing. [5] Want ons evangelie is bij u niet geweest alleen in woorden, maar ook in kracht en in heiligen geest en in groote verzekerdheid; gelijk gij weet, hoe wij onder u geweest zijn om uwentwil. [6] En gíj zijt navolgers geworden van

5 (Ef. V. 15, 16). — 6 (Ef. IV. 29, Mr. IX. 50). — 7, 8 (Ef. VI. 21, 22). — 12 (I. 7).
I. 1 (Hand. XVII. 1—10, Rom. I. 7, enz.). — 2, 3 (2 Thess. I. 3, Col. I. 3—5). — 5 (1 Cor. II. 4). — 6 (II. 14).

5. *die buiten zijn*, buiten de gemeente, die tot de gemeente niet behooren (1 Cor. V. 12, 13). — 12. *van Chr. J.* gew. t. *van Chr.* — 13. *zorg*, gew. t. *ijver.* — 18. *met u*, gew. t. *met u! Amen.*

I. 1. *Sylvanus*, dezelfde als die in de Hand. *Silas* genoemd wordt. — *vrede*, gew. t. *vrede van God, onzen Vader, en den Heer J. Chr.* (Rom. I. 7, enz.). — 4. *uwe verkiezing*, hoe gij door God tot het heil in Christus verko-

ons en van den Heer, daar gij onder veel druk het woord hebt aangenomen met blijdschap des heiligen geestes, 7 zoodat gij een voorbeeld zijt geworden voor al de geloovigen in Macedonië en in Achaje. 8 Want van u uit is het woord des Heeren ruchtbaar geworden, niet alleen in Macedonië en Achaje, maar te aller plaatse is de mare uitgegaan van uw geloof aan God, zoodat wij niet noodig hebben er iets van te zeggen. 9 Zelve toch verhalen zij van ons, hoe ons optreden bij u geweest is, en hoe gij u tot God bekeerd hebt van de afgoden, om den levenden en waren God te dienen, 10 en uit de hemelen zijnen Zoon te verwachten, dien hij uit de dooden heeft opgewekt, Jezus, die ons bevrijdt van den toekomenden toorn.

II. 1 Zelve toch weet gij, broeders! dat ons optreden bij u niet ijdel is geweest; 2 maar, hoewel wij te voren geleden hadden en mishandeld waren, gelijk gij weet, te Philippi, hebben wij met vrijmoedigheid in onzen God u het evangelie Gods verkondigd onder veel strijd. 3 Want ons onderwijs is niet uit bedrog of uit onreinheid, noch met list, 4 maar gelijk wij door God beproefd geacht zijn, dat het evangelie ons zou worden toevertrouwd, zóó spreken wij; niet om aan menschen te behagen, maar aan God, die onze harten beproeft. 5 Want nooit gingen wij om met woorden van vleijerij, gelijk gij weet, of met voorwendsels van hebzucht — God is getuige! — 6 en wij zochten geene eer van menschen, noch van u, noch van anderen, hoewel wij ons zelven gewigt konden geven als apostelen van Christus; 7 maar wij waren zacht in uw midden. Gelijk eene voedster hare kinderen koestert, 8 zóó, uit groote genegenheid tot u, wilden wij u gaarne mededeelen niet alleen het evangelie Gods, maar ook ons eigen leven, dewijl gij ons lief geworden waart. 9 Want, broeders! gij herinnert u onzen arbeid en moeite: nacht en dag werkende, ten einde niemand uwer tot last te zijn, predikten wij u het evangelie Gods. 10 Gij zijt getuigen en God, hoe heilig en regtvaardig en onberispelijk wij ons jegens u, geloovigen, hebben gedragen; 11 gelijk gij weet, hoe wij een iegelijk uwer, zooals een vader zijne kinderen, vermaanden en bemoedigden, 12 en betuigden dat gij zoudt wandelen waardig Gode, die u roept tot zijn koningrijk en heerlijkheid.

13 En daarom ook danken wij God zonder ophouden, dat, toen gij het woord Gods der prediking van ons ontvingt, gij het hebt aangenomen, niet als een woord van menschen, maar, gelijk het waarlijk is, als een woord Gods, dat ook in u, geloovigen, werkt. 14 Want, broeders! gij zijt navolgers geworden van de gemeenten Gods in Christus Jezus, die in Judéa zijn, daar ook gij hetzelfde geleden hebt van uwe eigene medeburgers, even als zij van de Joden; 15 die ook den Heer Jezus en de profeten gedood, en ons uitgedreven hebben, en Gode niet behagen, en allen menschen vijandig zijn; 16 die ons verhinderen tot de heidenen te spreken te hunner behoudenis, opdat zij de

---

8 (Rom. I. 8). — 10 (Phil. III. 20). — **II.** 2 (Hand. XVI. 22, 23, XVII. 5—8). — 3—6 (2 Cor. I. 12, IV. 2, Gal. I. 10). — 8 (2 Cor. XII. 15). — 9 (2 Thess. III. 8). — 12 (Ef. IV. 1). — 15 (Hand. VII. 52, Mt. XXIII. 37). — 16 (Hand. XVII. 5, 13, XIV. 2, 19).

---

ren zijt. — 7. *een voorbeeld*, gew. t. *voorbeelden*. — *en in*, gew. t. *en*. — 8. *van u uit — Achaje*. De mare, dat te Thessalonica het evang. door velen aangenomen was, had zich door M. en A. verspreid, en velen gunstig voor het evang. gestemd. — *maar*, gew. t. *maar ook*. — *te aller plaatse*, ook buiten M. en A. Thessalonica nl. was eene aanzienlijke handelstad, en geruchten konden zich dus van daar ligt verre verspreiden. — 9. *hoe ons optreden bij u geweest is*, nl. in kracht en in h. geest (v. 5); eigl. *hoedanig een optreden wij bij u gehad hebben* (gew. t. *hebben*); Stv. en and. *welk een ingang*, enz. (min verkieselijk wegens II. 1). — II. 1. *niet ijdel*, niet in woorden alleen, maar in kracht (I. 5). — 2. *hoewel wij*, gew. t. *hoewel wij ook*. — *onder veel strijd*, wegens den tegenstand der ongeloovige Joden. — 5. *voorwendsels van hebzucht*, voorwendsels, waar achter hebzuchtige bedoelingen zich verborgen. — 8. *maar ook ons eigen leven*, maar ook ons eigen leven, ware 't noodig, voor u opofferen (II Cor. XII. 15). — *waart*, gew. t. *zijt*. — 9. *nacht*, gew. t. *want nacht*. — 13. *En daarom*, gew. t. *Daarom*. — 15. *de profeten*, gew. t. *hunne eigene profeten*. — 16. *de toorn*, gew. t. *de toorn Gods*, nl. in het strafgerigt, dat over de Joden komen zou, en welks voorteekenen de ap. reeds in hunne

maat hunner zonden te allen tijde vol
maken. Doch over hen is de toorn
gekomen ten einde toe.

De apostel had zelf nog niet weder te Thessalonica kunnen komen, en had daarom Timotheüs gezonden.

17 Wij nu, broeders! voor een korten
tijd van u beroofd naar het aangezigt,
niet naar het hart, hebben ons te meer
beijverd om uw aangezigt te zien, met
groot verlangen. 18 Daarom hebben wij —
ik Paulus — reeds één en andermaal
tot u willen komen; maar de satan
heeft ons verhinderd. 19 Welke toch is
onze hoop, of blijdschap, of kroone
des roems? Of zijt ook gij het niet
voor onzen Heer Jezus bij zijne komst?
20 Gij toch zijt onze eer en blijdschap.

III. 1 Daarom, het niet langer kun-
nende verdragen, wilden wij gaarne
alléén te Athene achterblijven, 2 en
zonden wij Timotheüs, onzen broeder en
medearbeider Gods in het evangelie van
Christus, ten einde u te versterken en
te vermanen aangaande uw geloof,
3 opdat niemand wankele in deze ver-
drukkingen. Zelve toch weet gij, dat
wij hiertoe bestemd zijn; 4 want ook
toen wij bij u waren, zeiden wij u
vooruit, dat wij verdrukt zouden wor-
den; gelijk ook geschied is, en gij
weet. 5 Daarom ook, het niet langer
kunnende verdragen, zond ik hem, ten
einde te vernemen naar uw geloof, of
niet misschien de verzoeker u verzocht
had, en onze arbeid ijdel was gewor-
den. 6 Maar thans, nu Timotheüs van
u tot ons gekomen is, en ons de blijde
boodschap heeft gebragt van uw geloof
en uwe liefde, en dat gij ons altijd in
goede gedachtenis hebt, verlangend om
ons te zien, even als wij om u te zien,
7 zoo zijn wij daarom aangaande u ver-
troost, broeders! bij al onzen nood en
druk, door uw geloof; 8 want nu leven
wij, zoo gij vaststaat in den Heer.
9 Welken dank toch kunnen wij Gode
voor u vergelden wegens al de blijd-
schap, waarmede wij ons voor onzen
God om uwentwil verblijden? 10 zoodat
wij nacht en dag zeer vurig bidden
om uw aangezigt te zien, en te vol-
maken wat aan uw geloof nog ontbreekt.
11 Hij nu, God onze Vader, en onze
Heer Jezus rigte onzen weg tot u!
12 En u make de Heer rijk en over-
vloedig aan liefde jegens elkander en
jegens allen, gelijk ook wij jegens u
aan liefde overvloedig zijn; 13 opdat hij
uwe harten versterke, om onberispelijk
te zijn in heiligheid voor God, onzen
Vader, bij de komst onzes Heeren Je-
zus met al zijne heiligen!

Vermaning tot een heiligen wandel, — tot onderlinge liefde, — tot een stil, arbeidzaam leven.

IV. 1 Voorts dan, broeders! wij bid-
den en vermanen u in den Heer Jezus:
gelijk gij van ons ontvangen hebt, hoe
gij moet wandelen en Gode behagen,
zoo wordt daarin nog meer overvloedig.
2 Immers gij weet, welke bevelen wij
u gegeven hebben door den Heer Je-
zus. 3 Want dit is de wille Gods, uwe
heiliging: dat gij u onthoudt van de
hoererij; 4 dat een iegelijk uwer zijn
vat wete te verwerven in heiliging en
eere, 5 niet in driften der begeerlijk-
heid, even als de heidenen, die God
niet kennen; 6 dat niemand zijnen broe-
der bedriege en benadeele in den han-
del: want de Heer is een wreker over
dit alles, gelijk wij ook te voren u ge-
zegd en betuigd hebben. 7 Immers God
heeft ons niet geroepen tot onreinheid,
maar tot heiliging. 8 Derhalve die dit
verwerpt, verwerpt niet een mensch,
maar God, die u ook zijnen heiligen
geest gegeven heeft.

18 (Rom. I. 13). — 19 (2 Cor. I. 14, Phil. II. 16, IV. 2). — **III.** 1, 2 (Hand. XVII. 14, 15). — 3 (Ef. III. 13, Hand. XIV. 22). — 7 (2 Cor. VII. 13). — 10 (II. 17, Rom. I. 10, 11). — 12, 13 (V. 23, Phil. I. 9—11). — **IV.** 3—5 (1 Cor. VI. 13, 20). — 8 (II. 13. Mt. X. 20, 1 Cor. VII. 40).

toenmalige staatkundige gesteldheid aanschouwde. — *ten einde toe*, zoodat er aan hen en hunnen tegenstand een einde komt (Mr. III. 26). — 19. *Jezus*, gew. t. *J. Chr.* — III. 1. *het niet langer kunnende verdragen* (v. 5), nl. het verlangen om u te zien en de bezorgdheid, die ons omtrent u vervulde. — 2. *en medearbeider Gods*, gew. t. *en Gods dienaar en onzen medearbeider.* — *en te*, gew. t. *en u te.* — 3. *dat wij*, wij christenen. — 4. *en gij weet*, bij eigene ondervinding. — 7. *nood en druk*, gew. t. *druk en nood.* — 8. *leven wij*, leven wij in waarheid, voelen wij ons gelukkig; and. *herleven wij.* — 11, 13. *Jezus*, gew. t. *J. Chr.* — IV. 8. *u*, gew. t. *ons.* —

9 Wat de broederliefde aangaat, gij
hebt niet noodig, dat ik u schrijf;
want gij zelve zijt van God onderwe-
zen om elkander lief te hebben. 10 Want
ook doet gij het jegens al de broeders
in geheel Macedonië. Doch wij verma-
nen u, broeders! wordt daarin nog
meer overvloedig, 11 en bevlijtigt u om
stil te zijn, en u te bemoeijen met uw
eigen zaken, en te werken met uwe
handen, gelijk wij u bevolen hebben;
12 opdat gij betamelijk wandelt tegen-
over hen, die buiten zijn, en niemand
noodig hebt.

Over het lot der ontslapenen bij de komst des Heeren. — Verschillende vermaningen. — Besluit.

13 Voorts, broeders! wij willen u niet
onkundig laten aangaande degenen, die
ontslapen, opdat gij u niet bedroeft
even als de anderen, die geene hope
hebben. 14 Immers indien wij gelooven,
dat Jezus gestorven en opgestaan is —
zóó ook zal God de ontslapenen door
Jezus wederbrengen met hem. 15 Want
dit zeggen wij u met een woord des
Heeren, dat wij, die levend overblijven
tot de komst des Heeren, de ontslape-
nen niet zullen voorkomen. 16 Want hij,
de Heer, zal op een gegeven teeken,
op het geroep eens aartsengels en op
het geluid der bazuine Gods, nederda-
len van den hemel, en de dooden in
Christus zullen eerst opstaan. 17 Daarna
zullen wij, die levend overblijven, te
zamen met hen worden opgevoerd in
wolken, den Heer te gemoet in de lucht;
en zóó zullen wij altijd bij den Heer
zijn. 18 Vertroost dan elkander met deze
woorden.

V. 1 Wat aangaat de tijden en ge-
legenheden, broeders! gij hebt niet noo-
dig, dat men u schrijve. 2 Zelve toch
weet gij zeer goed, dat de dag des
Heeren zóó komt, gelijk een dief in
den nacht. 3 Wanneer ze zeggen: Vrede
en veiligheid! alsdan overvalt hen een
plotseling verderf, gelijk de arbeid eene
zwangere, en zij zullen niet ontvlieden.
4 Doch gij, broeders! zijt niet in de
duisternis, zoodat de dag u als een
dief overvallen zou. 5 Immers gij allen
zijt kinderen des lichts en kinderen des
dags: wij behooren niet aan den nacht
of aan de duisternis toe. 6 Derhalve
laat ons niet slapen, even als de ande-
ren, maar laat ons waken en nuchter
zijn. 7 Want die slapen, slapen des
nachts, en die dronken zijn, zijn des
nachts dronken. 8 Doch wij, die aan
den dag toebehooren, laat ons nuchter
zijn, en aandoen het harnas des ge-
loofs en der liefde, en als helm de hope
des heils. 9 Want God heeft ons niet
bestemd tot toorn, maar tot verkrij-
ging des heils door onzen Heer Jezus
Christus, 10 die voor ons gestorven is,
opdat, hetzij wij waken, hetzij wij sla-
pen, wij te zamen met hem leven.
11 Daarom vermaant elkander, en sticht
de een den ander, gelijk gij ook doet.
12 Nog bidden wij u, broeders! er-
kent degenen, die onder u arbeiden,
en u voorstaan in den Heer, en u ver-
manen; 13 en acht hen zeer hoog in
liefde, om huns werks wil. Houdt vrede
onder elkander. 14 Wij bidden u, broe-
ders! vermaant de ongeregelden, be-
moedigt de kleinmoedigen, trekt u de
zwakken aan, weest langmoedig jegens
allen. 15 Ziet toe, dat niet de een den
ander kwaad met kwaad vergelde, maar
tracht te allen tijde naar het goede én
jegens elkander én jegens allen. 16 Ver-
blijdt u te allen tijde; 17 bidt zonder
ophouden; 18 dankt in alles; want dit
is aangaande u de wille Gods in Chris-

9 (Rom. XII. 10). — 10 (III. 12). — 11, 12 (2 Thess. III. 6—12). — 13—17 (1 Cor. XV. 51, 52), 13 (Ef. II. 12), 14 (2 Cor. IV. 14), 16 (2 Thess. I. 7). — **V.** 2 (Mt. XXIV. 43, 2 Petr. III. 10). — 3 (Ezech. XIII. 10, Lc. XXI. 34, 35). — 4—10 (Ef. V. 8—14, Rom. XIII. 11—14), 4, 5 (Jh. XII. 35, 36), 8 (Ef. VI. 14—17), 9 (I. 10, 2 Thess. II. 14), 10 (Rom. XIV. 7). — 12, 13 (1 Cor. XVI, 16, 18, Hebr. XIII. 17). — 15—22 (Rom. XII. 9—17).

11. *met uwe*, gew. t. *met uwe eigene* — 12. *niemand*, niemands ondersteuning. — 13. *willen wij*, gew. t. *wil ik*. — *aang. degenen die ontslapen*, gew. t. *aang. de ontslapenen*. — *de anderen*, de heidenen, en gedeeltelijk ook de Joden. — **15.** *met een woord des Heeren*, d. i. misschien: ten gevolge eener van den Heer ontvangene openbaring (I Cor. XI. 23). — 16. *de dooden in Chr.*, de in het geloof aan Christus ontslapenen. — V. 3. *Wanneer*, gew. t. *Want wanneer*. — 5. *Immers gij*, gew. t. *Gij*. — 9. *tot toorn*, om ten dage des oordeels zijnen toorn te ondervinden (I. 10). — 11. *hetzij — slapen*, hetzij wij leven, hetzij wij sterven. — 18. *in alles*, voor droefheid en vreugde beide. — 19. *den geest*, het koesterend vuur van dien geest, die ook in uw midden werkzaam is in profetie, leering, enz.

tus Jezus. 19 Dooft den geest niet uit;
20 veracht geene profetiën; 21 beproeft
alles; behoudt het goede. 22 Onthoudt
u van alle soort van boosheid. 23 Hij
nu, de God des vredes, heilige u ge-
heel en al, en uw geheele geest en ziel
en ligchaam worde bewaard, onberispe-
lijk bij de komst onzes Heeren Jezus
Christus! 24 Die u roept, is getrouw:
hij zal het ook doen.
25 Broeders! bidt voor ons. 26 Groet
al de broeders met een heiligen kus.
27 Ik bezweer u bij den Heer, dat deze
brief aan al de broeders worde voor-
gelezen. 28 De genade onzes Heeren Je-
zus Christus zij met u!

DE TWEEDE BRIEF VAN PAULUS

AAN DE

THESSALONIKERS.

Opschrift en heilwensch. — De apostel roemt het standvastig geloof der Thessalonikers onder vervolging en druk, en bemoedigt hen door te wijzen op de toekomstige vergelding.

I. 1 Paulus en Sylvanus en Timo-
theüs aan de gemeente der Thessaloni-
kers in God, onzen Vader, en den Heer
Jezus Christus: 2 genade zij u en vrede
van God, den Vader, en den Heer Je-
zus Christus!
3 Wij behooren God te allen tijde
over u te danken, broeders! gelijk het
betaamt: dat uw geloof zeer wast, en
bij een iegelijk van u allen de onder-
linge liefde meerder wordt, 4 zoodat wij
zelve over u roemen bij de gemeenten
Gods wegens uwe volharding en uw ge-
loof onder al uwe vervolgingen en ver-
drukkingen, die gij verdraagt: 5 een
bewijs van het regtvaardig oordeel Gods,
dat gij verwaardigd wordt met het ko-
ningrijk Gods, voor hetwelk gij ook
lijdt; 6 naardien het regt is bij God,
hun, die u verdrukken, verdrukking te
vergelden, 7 en u, die verdrukt wordt,
verligting met ons, bij de openbaring
des Heeren Jezus van den hemel, met
de engelen zijner kracht, 8 in vlammend
vuur, als hij wraak neemt aan hen,
die God niet kennen, en het evangelie
onzes Heeren Jezus niet gehoorzamen;
9 die straf zullen lijden, eeuwig verderf,
van het aangezigt des Heeren en van
de heerlijkheid zijner sterkte, 10 wanneer
hij komt om verheerlijkt te worden in
zijne heiligen, en zich wonderbaar te be-
toonen in allen, die hebben geloofd —
want onze getuigenis aan u is geloofd
geworden —, te dien dage. 11 En daar-
toe ook bidden wij te allen tijde voor u,
dat onze God u met de roeping ver-
waardige, en alle welgevallen aan het
goede en het werk des geloofs volein-

---

23 (III. 13). — 24 (1 Cor. I. 9).
I. 1 (Hand. XVII. 1—10). — 2 (Rom. I. 7, enz.). — 3 (1 Thess. I. 2, 3). — 4 (1 Thess. I. 6, 7, II. 14). — 5—7 (Phil. I. 28), 5 (Rom. VIII. 17), 6, 7 (Rom. II. 5—10), 7 (Hand. III. 19, 1 Thess. V. 16). — 8 (1 Cor. III. 13). — 9 (1 Thess. V, 3). — 10 (Jh. XVII. 10). — 11 (1 Thess. 12, 13).

(1 Cor. XII. 7, 8). — 20. *geene profetiën*, van hen, die in uwe zamenkomsten als profeten optreden. — 21. *beproeft alles*, alles, wat de profeten voordragen (1 Jh. IV. 1). — 27. *broeders*, gew. t. *heilige broeders*. — 28. *u*, gew. t. *u! Amen.*

I. 2. *den Vader*, gew. t. *onzen Vader* (Rom. I. 7, enz.). — 4. *zoodat wij zelve over u roemen*, gelijk anderen reeds vóór ons uwen lof verkondigd hebben (1 Thess. I. 8, 9). — 5. *een bewijs.* Dit, dat gij onder vervolging en verdrukking moedig volhardt en daardoor u geschikt toont voor het k. Gods, is een bewijs en voorteeken van, enz. — 9. *van het aangezigt*, enz., dat uitgaat van, bewerkt wordt door het aangezigt, enz. (Hand. III. 20); and. verre van het aangezigt, enz. — 10. *want — geworden*, want tot hen, die geloofd hebben, behoort ook gij, daar gij onze getuigenis aang. Chr. geloovig hebt aangenomen. — 11. *met de roeping*, tot zijn koningrijk, zoodat gij eens de heerlijke vrucht dier

dige met kracht; 12 opdat de naam on-
zes Heeren Jezus verheerlijkt worde in
u, en gij in hem, naar de genade van
onzen God en den Heer Jezus Christus.

Over de komst des Heeren.

II. 1 Voorts bidden wij u, broeders!
wat aangaat de komst onzes Heeren Je-
zus Christus en onze vereeniging met
hem: 2 laat u in uw gemoed niet spoe-
dig beroeren of verschrikken, noch door
geest, noch door woord, noch door
brief, als van ons, alsof de dag des
Heeren na ophanden ware. 3 Dat nie-
mand u misleide op eenigerlei wijze;
want die dag komt niet, tenzij eerst de
afval kome, en de mensch der zonde
openbaar worde, de zoon des verderfs,
4 die zich verzet en verheft boven al
wat God of heilig wordt genaamd, zoo-
dat hij zelfs in den tempel Gods zich
nederzet, zich voordoende, dat hij God
is. 5 Herinnert gij u niet, dat, toen
ik nog bij u was, ik u dit zeide? 6 En
nu, gij weet wat hem tegenhoudt, op-
dat hij openbaar worde te zijner tijd.
7 Want reeds werkt de verborgenheid
der goddeloosheid, totdat maar eerst
hij, die thans haar tegenhoudt, uit
den weg geruimd is. 8 En alsdan zal
de goddelooze openbaar worden, dien
de Heer zal verteren met den adem
zijns monds, en te niet doen door de
verschijning zijner komst; 9 hem, wiens
komst, naar de werking des satans,
met allerlei krachten en teekenen en
wonderen der leugen is, 10 en met allerlei
bedrog der ongeregtigheid bij hen, die
verloren gaan, daarom, dat zij de liefde
tot de waarheid niet hebben aangeno-
men, om behouden te worden. 11 En
daarom zendt God hun eene werking
der verleiding, ten einde zij de leugen
gelooven; 12 opdat allen geoordeeld wor-
den, die de waarheid niet hebben ge-
loofd, maar welgevallen hebben gehad
aan de ongeregtigheid.
13 Doch wij behooren God te allen
tijde over u te danken, van den Heer
geliefde broeders! dat God van den be-
ginne u heeft verkoren tot behoudenis,
tot heiliging des geestes en geloof aan
de waarheid, 14 waartoe hij u geroepen
heeft door ons evangelie, tot verkrij-
ging der heerlijkheid onzes Heeren Je-
zus Christus. 15 Derhalve, broeders!
staat vast, en houdt u aan de overle-
veringen, die u geleerd zijn, hetzij door
ons woord, hetzij door onzen brief.
16 Hij nu, onze Heer Jezus Christus,
en God, onze Vader, die ons heeft lief-
gehad, en eene eeuwige vertroosting en
eene goede hoop ons in genade gegeven
heeft, 17 hij vertrooste uwe harten, en
versterke u in alle goed werk en woord!

Verzoek om voorbede. — Vermaning tot een stil, arbeidzaam leven. — Besluit.

III. 1 Voorts, broeders! bidt voor
ons, dat het woord des Heeren zijnen
loop hebbe, en verheerlijkt worde, even
als bij u, 2 en dat wij bevrijd mogen

---

12 (v. 10). — II. 2 (III. 17). — 3 (Mt. XXIV. 10—12, 1 Tim. IV. 1, 1 Jh. II. 18). — 4 (Dan. XI. 36). — 8 (Jez. XI. 4). — 9, 10 (Mt. XXIV. 24, Openb. XIII. 11—14). — 10—12 (Rom. I. 18, 24). — 15 (1 Cor. XI. 2). — 17 (I. 11). — III. 1, 2 (Col. IV. 3, 4, Rom. XV. 30, 31, 1 Thess. II. 16). — 3 (1 Thess. V. 24).

---

roeping wegdraagt. — 12. *Jezus*, gew. t. *J. Chr.* — II. 2. *door geest*, door eene voorzegging van dezulken, die voorwenden van den h. geest eene openbaring te hebben ontvangen aang. de wederkomst van Chr. — *noch door woord — als van ons*, noch door gezegden, die men ons toedicht, noch door een brief, dien men valschelijk beweert door ons geschreven te zijn. (Het merkteeken, waaraan zijne brieven te onderkennen zijn, noemt de ap. III. 17). — *des Heeren*, gew. t. *van Christus*. — 3. *die dag komt niet*, is hier ingevuld. — *de afval*, van God, ten gevolge van de werkzaamheid (v. 9, 10) van den *mensch der zonde*, den Antichristus. — 4. *in den tempel Gods*, in den tempel te Jeruzalem; and. in de christelijke kerk. — *zich nederzet*, gew. t. *als een God zich nederzet*. — 5. *wat hem tegenhoudt*. Misschien dacht de ap. hierbij aan het Romeinsche rijk, gelijk bij *die thans haar tegenhoudt* (v. 7) aan den keizer van dat rijk. Zoo lang dat rijk stand hield, werd de volle losbarsting der goddeloosheid nog eenigzins tegengehouden. — 8. *de goddelooze*, de mensch der zonde, v. 3. — 9. *hem, wiens komst*, enz., hem, die bij zijne komst, naar de werking des satans, die in hem werkt, optreedt met allerlei krachten, enz. — 10. *aangenomen*, in hunne harten opgenomen. — 11. *daarom — verleiding*. Daarom zal God in hun midden den goddelooze laten werken om hen te verleiden. — *zendt*, gew. t. *zal... zenden*. — 13. *tot heiliging*, eigl. *in heil.*, nl. om in heiliging te zijn; vgl. 1 Thess. IV. 7, 1 Cor. VII. 15; Gal. I. 6. Stv. en and. *in heiliging*. — 17. *werk en woord*, gew. t. *woord en werk*. — III. 2. *de ongeschikte en booze m.* Men denke aan de Joden, die den apostel te Corinthe tegenwerkten. — *het geloof is niet aller zaak*, niet allen zijn voor

worden van de ongeschikte en booze
menschen; want het geloof is niet aller
zaak. 3 Doch de Heer is getrouw,
die u zal versterken, en bewaren voor
den booze. 4 En wij vertrouwen van u
in den Heer, dat gij én doet én zult
doen wat wij u bevelen. 5 En de
Heer rigte uwe harten tot de liefde
jegens God en tot de volharding in
Christus!

6 Wij bevelen u dan, broeders! in
den naam des Heeren Jezus Christus:
onttrekt u aan iederen broeder, die ongeregeld
wandelt, en niet naar de overlevering,
die men van ons ontvangen
heeft. 7 Zelve toch weet gij, hoe men
ons behoort na te volgen; want wij hebben
ons onder u niet ongeregeld gedragen,
8 noch van iemand brood om
niet gegeten, maar in arbeid en moeite
hebben wij nacht en dag gewerkt, ten
einde niemand uwer tot last te zijn:
9 niet dat wij daartoe geen regt hadden,
maar opdat wij ons zelve u
zouden geven tot een voorbeeld, om
ons na te volgen. 10 Want ook toen wij
bij u waren, bevalen wij u dit: indien
iemand niet wil werken, hij ete ook
niet. 11 Wij hooren namelijk, dat sommigen
onder u ongeregeld wandelen,
niets werkende, maar met eens anders
zaken zich bemoeijende. 12 Denzulken
nu bevelen wij en vermanen hen door
onzen Heer Jezus Christus, dat zij met
stilheid werken, en hun eigen brood
eten. 13 En gij, broeders! wordt niet
moede in goeddoen. 14 En indien iemand
ons woord door dezen brief niet gehoorzaamt,
teekent dien, en hebt geen
omgang met hem, opdat hij beschaamd
worde. 15 Doch acht hem niet als een
vijand, maar vermaant hem als een
broeder. 16 Hij nu, de Heer des vredes,
geve u den vrede te allen tijde,
op allerlei wijze! De Heer zij met u
allen!

17 De groete met de hand van mij
Paulus, wat een teeken is in iederen
brief: zóó schrijf ik. 18 De genade onzes
Heeren Jezus Christus zij met u allen!

DE EERSTE BRIEF VAN PAULUS

AAN

TIMOTHEÜS.

Opschrift en heilwensch. — Verzoek, aan Timotheüs gerigt, om toe te zien op dwaalleeraars. — Over des apostels bekeering. — Vermaning tot moedig strijden.

I. 1 Paulus, een apostel van Christus
Jezus naar het bevel van God, onzen
Heiland, en Christus Jezus, onze
hope, 2 aan Timotheüs, mijn echten
zoon in het geloof: genade, barmhartigheid,
vrede van God, den Vader,
en Christus Jezus, onzen Heer!

3 Gelijk ik u verzocht te Efeze te
blijven, toen ik naar Macedonië ging,
opdat gij sommigen bevelen zoudt geen
vreemde dingen te leeren, 4 en zich
niet te houden aan fabelen en ein-

6—12 (1 Thess. IV. 11, 12), 7—9 (1 Thess. II. 9, 1 Cor. IX. 4, 6—18, Hand. XVIII. 3, XX. 33—35. — 13 (Gal. VI. 9). — 14 (v. 6, 1 Cor. V. 11). — 16 (1 Thess. V. 23). — 17 (II. 2).
I. 1 (Tit. I. 3, Col. I. 27). — 2 (Hand. XVI. 1—3, 1 Cor. IV. 17, Rom. I. 7). — 4 (Tit. I. 14, III. 9. Col. II. 19).

---

het geloof vatbaar (nl. wegens hunne boosheid). — *zaak*, is hier ingevuld. — 3. *den booze*, and. *het booze.* — 6. *des H.* gew. t. *onzes H.* — *men*, gew. t. *hij.* — 18. *allen*, gew. t. *allen! Amen.*

I. 1. *Chr. J.*, gew. t. *J. Chr.* — *van God, onzen Heiland.* Behalve hier wordt God *Heiland* genoemd II. 3, IV. 10, Tit. I. 3, II. 10, III. 4, Jud. 25, Lc. I. 47. — *Chr. J.*, gew. t. *den Heer J. Chr.* — 2. *den V.*, gew. t. *onzen V.* — 4. *fabelen en eindel. geslachtrekeningen*, d. i. misschien: verdichtselen, bestaande in opgaven omtrent de afkomst en de geslachten der geesten (éonen). — *bedee-*

delooze geslachtrekeningen, die veeleer twistvragen voortbrengen, dan de bedeeling Gods in het geloof bevorderen —. 5 Het einde nu des bevels is liefde uit een rein hart en uit een goed geweten en uit een ongeveinsd geloof, 6 waarvan sommigen zijn afgedwaald, en zich hebben gewend tot beuzelarij; 7 willende leeraars zijn der wet, terwijl zij verstaan, noch wat zij zeggen, noch wat zij bekrachtigen. 8 Doch wij weten, dat de wet goed is, zoo iemand haar wettig gebruikt, 9 en hij dit weet, dat de wet niet bestemd is voor den regtvaardige, maar voor onregtvaardigen en halsstarrigen, voor goddeloozen en zondaars, voor onheiligen en onreinen, voor vadermoorders en moedermoorders, voor doodslagers, 10 hoereerders, ontuchtigen, menschendieven, leugenaars, meineedigen, en indien iets anders met de gezonde leer in strijd is, 11 naar het evangelie van de heerlijkheid des zaligen Gods, dat mij is toevertrouwd. 12 En ik dank hem, die mij kracht gegeven heeft, Christus Jezus, onzen Heer, dat hij mij getrouw geacht, en tot de bediening mij bestemd heeft; 13 mij, die vroeger een lasteraar en vervolger en verdrukker was. Maar ik heb ontferming gevonden, omdat ik het onwetend gedaan heb in ongeloof; 14 en de genade onzes Heeren is meer dan overvloedig geweest met geloof en liefde in Christus Jezus. 15 Dit is een getrouw woord en alle aanneming waardig, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren te behouden, van welke ik de voornaamste ben. 16 Maar daarom heb ik ontferming gevonden, opdat Christus Jezus in mij, die de voornaamste ben, al zijne langmoedigheid betoonen zou, tot een voorbeeld voor degenen, die aan hem zullen gelooven ten eeuwigen leven. 17 Den Koning nu der eeuwen, den onvergankelijken, onzienlijken, eenigen God, zij eer en heerlijkheid tot in alle eeuwigheid! Amen.

18 Dit bevel draag ik u op, mijn zoon Timotheüs! naar de voorgaande voorzeggingen over u, dat gij door haar strijdt den goeden strijd, 19 behoudende het geloof en een goed geweten, 't welk sommigen hebben verstooten, en daardoor schipbreuk geleden hebben in het geloof; 20 tot welke behooren Hymenéus en Alexander, die ik aan den satan heb overgegeven, opdat zij leeren mogen niet te lasteren.

Over voorbiddingen. — Hoe mannen en vrouwen zich hebben te gedragen in de onderlinge zamenkomsten.

II. 1 Ik vermaan dan allereerst: laat er gedaan worden smeekingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen voor alle menschen, 2 voor koningen en allen, die in hoogheid zijn, opdat wij een rustig en stil leven mogen leiden in alle godvrucht en achtbaarheid. 3 Dit toch is goed en aangenaam aan God, onzen Heiland, 4 die wil, dat alle menschen behouden worden, en tot kennis der waarheid komen. 5 Want er is één God, één Middelaar ook tusschen God en menschen, de mensch Christus Jezus, 6 die zich zelven gegeven heeft tot een losprijs voor allen — de getuigenis te zijner tijd, 7 voor welke ik bestemd ben tot prediker en apostel — ik zeg de waarheid, ik lieg niet! — tot leeraar der heidenen in geloof en waarheid.

---

5 (Gal. V. 6, Rom. XIII. 10). — 8 (Rom. VII. 12). — 9 (Gal. V. 18). — 12—16 (1 Cor. XV. 8, 9), 13 (Lc. XXIII. 34), 15 (Lc. XIX. 10). — 18 (VI. 12). — 19 (III. 9, I. 5). — 20 (2 Tim. II. 17. IV. 14, 1 Cor. V. 5). — **II.** 2 (Jer. XXIX. 7). — 4 (IV. 10, 2 Petr. III. 9, Ez. XXXIII. 11). — 5 (Rom. III. 30, Hebr. IX. 15, II. 14). — 6 (Tit. II. 14, Mt. XX. 28). — 7 (2 Tim. II. 11, Gal. I. 16, Rom. IX. 1).

---

ling, gew. t. *stichting*. — 5. *Het einde nu des bevels is*, het doel van al wat gij beveelt moet zijn. — 8. De wet is goed en nuttig, zoo eenig leeraar zich van haar bij het onderwijs op de regte wijze weet te bedienen. — 9. *niet voor den regtv.*, niet voor den christen, die de geregtigheid doet uit innerlijken drang, zoodat hij geene wet meer noodig heeft. — 12. *tot de bediening mij bestemd heeft* (II. 7, II. Tim. I. 11, 1 Thess. V. 9, 1 Petr. II. 8), Stv. en and. *in de bediening mij gesteld heeft*. — 16. *Chr. J.*, gew. t. *J. Chr.* — 17. *eenigen*, gew. t. *alleen wijzen* (Rom. XVI. 27). — *Dit bevel*, nl. de vermaning, die volgt. — *naar — over u*, volgens de voorzeggingen, die vroeger door profeten aang. Timotheüs gedaan waren (misschien bij diens wijding tot het leeraarsambt. — 20. *aan den satan*. Zie het aangeteek. op I Cor. V. 5. — II. 6. *de getuigenis te zijner tijd*, wat te zijner tijd getuigd, verkondigd moest worden, nl. dat God door Chr. J. alle menschen, Joden en Heidenen behouden wil. — 7. *bestemd ben*, Stv. en and. *gesteld ben*. Zie het aangeteek. op I. 12. — *de waarheid*, gew. t. *de waarheid in Chr.*

8 Ik wil dan, dat de mannen te aller plaatse bidden, opheffende heilige handen zonder toorn en twist; 9 desgelijks ook de vrouwen in deftig gewaad met schaamte en ingetogenheid, zich versierende niet met haarvlechten en goud of paarlen of kostbare kleeding, 10 maar — wat vrouwen betaamt, die de godvrucht belijden — door goede werken. 11 De vrouw leere in stilheid, in alle onderdanigheid. 12 Aan de vrouw vergun ik niet anderen te leeren, of zich boven den man te verheffen, maar in stilheid te zijn. 13 Want Adam is eerst geschapen, daarna Eva. 14 En Adam is niet verleid, maar de vrouw is verleid, en tot overtreding vervallen. 15 Doch zij zal behouden worden door kinderen te baren, zoo zij blijft in geloof en liefde en heiliging met ingetogenheid.

Voorschriften betreffende opzieners en diakenen.

III. 1 Dit is een getrouw woord: Indien iemand tracht naar het opzienersschap, hij begeert een treffelijk werk. 2 Een opziener dan moet onberispelijk zijn, man van ééne vrouw, nuchter, ingetogen, deftig, gastvrij, bekwaam om te leeren; 3 geen drinker, geen vechter, maar zacht, niet twistziek, niet geldgierig, 4 zijn eigen huis goed voorstaande, zijne kinderen in onderdanigheid houdende met alle achtbaarheid — 5 indien iemand zijn eigen huis niet weet voor te staan, hoe zal hij zorg dragen voor de gemeente Gods? — 6 geen nieuweling, opdat hij niet verwaand worde, en in het oordeel des duivels valle. 7 Ook moet hij goede getuigenis hebben van hen, die buiten zijn, opdat hij niet in smaadheid valle en in den strik des duivels.

8 Desgelijks moeten de diakenen achtbaar zijn, niet dubbeltongig, niet aan den wijn verslaafd, geen vuil-gewinzoekers, 9 behoudende de verborgenheid des geloofs in een rein geweten. 10 En dat dezen eerst beproefd worden, daarna dienen, als zij onberispelijk zijn. 11 Desgelijks moeten de vrouwen achtbaar zijn, niet kwaadsprekend, nuchter, getrouw in alles. 12 Dat de diakenen mannen zijn van éénc vrouw, hunne kinderen en hunne eigene huizen goed voorstaande. 13 Want die goed dienen, verwerven zich een goeden opgang en veel vrijmoedigheid in het geloof in Christus Jezus.

14 Dit schrijf ik u, hopende spoedig tot u te komen; 15 doch, zoo ik toeven mogt, opdat gij weet, hoe gij moet verkeeren in het huis Gods, 't welk is de gemeente des levenden Gods, eene zuil en een grondslag der waarheid. 16 En ongetwijfeld is de verborgenheid der godvrucht groot: hij, die geopenbaard is in het vleesch, geregtvaardigd is in den geest, verschenen is aan de engelen, gepredikt is onder de heidenen, geloofd is in de wereld, opgenomen is in heerlijkheid.

---

9 (1 Petr. III. 3). — 11, 12 (1 Cor. XIV. 34, 35). — 15 (V. 14, IV. 3). — **III.** 2–7 (Tit. I. 6–9, 1 Petr. V. 1–4), 2 (v. 12, V. 9). — 9 (I. 19). — 13 (VI. 19, Mt. XXV. 21). — 15 (2 Cor. VI. 16). — 16 (I Cor. II. 7, Jh. I. 14, XVI. 10, Ef. III. 10, 8).

(Rom. IX. 1). — 9. *desgelijks ook de vrouwen*, desgelijks wil ik, dat ook de vrouwen bidden (bij het gebed tegenwoordig zijn). — *zich versierende*, eigl. *zich versieren* (nl. ik wil, dat zij zich versieren). — *en goud*, gew. t. *of goud*. — III. 2. *man van ééne vrouw*, d. i. niet: een man, die niet meer dan ééne vrouw heeft, maar: een man, die niet meer dan éénmaal gehuwd is geweest; vgl. *eene weduwe... vrouw van éénen man*, V. 9. — 3. *geen vechter*, gew. t. *geen vechter*, *geen vuil-gewinzoeker* (Tit. I. 7). — 6. *nieuweling*, nieuw bekeerde, pas tot het geloof gebragt. — *in het oordeel des d. valle*, en in de straf des duivels deele, die door hoogmoed zondigde. — 7. *in smaadheid*, en verachting wegens vroeger bedreven zonden. — *in den strik des d.*, omdat nl. smaad en verachting hen tot afval zouden kunnen verleiden. — 9. *de verborgenheid des geloofs*, de vroeger verborgen en nu geopenbaarde waarheid, die het voorwerp is des geloofs; vgl. *de verborgenh. d. godvrucht*, v. 16. — 11. *de vrouwen*, de diakenessen. — 13. *een goeden opgang*, een hoogen trap der zaligheid. — *vrijmoedigheid*, jegens God. — 15. *eene — zuil-waarheid*. Gelijk de gemeente een huis, een tempel Gods is, zoo is zij ook de bewaardster der (in Christus geopenbaarde) waarheid. — 16. — *de verborgenh. der godvrucht*. Zie het aangeteek. op v. 9. — *hij, die... is*, gew. t. *God is*. — *hij, die — in heerlijkheid*, woorden, misschien aan een oud christelijk lied of aan een oud belijdenis-formulier ontleend. — *geregtvaardigd*, tegenover het ongeloof. — *in den geest*, naar den geest (Rom. I. 4). — *verschenen is aan de engelen*, bij zijne komst in den hemel, na zijn henengaan van deze aarde.

Over dwaalleeraars. — Vermaningen, tot Timotheüs gerigt.

IV. 1 De geest nu zegt uitdrukke-
lijk, dat in latere tijden sommigen van
het geloof zullen afvallen, zich hou-
dende aan dwaalgeesten en duivelsche
leeringen, 2 door de huichelarij van leu-
gensprekers, die in hun eigen geweten
gebrandmerkt zijn; 3 die verbieden te
trouwen, en gebieden zich te onthouden
van spijzen, welke God tot nuttiging
met dankzegging geschapen heeft voor
hen, die gelooven en de waarheid heb-
ben leeren kennen. 4 Want alle schepsel
Gods is goed, en niets is verwerpe-
lijk, als het met dankzegging genuttigd
wordt: 5 immers het wordt geheiligd
door het woord Gods en door het gebed.
6 Als gij dit den broeders voorhoudt,
zult gij een goed dienaar van Chris-
tus Jezus zijn, opgevoed in de woor-
den des geloofs en der goede leer,
die gij gevolgd hebt. 7 Doch verwerp
de onheilige en oudwijfsche fabelen, en
oefen u tot godvrucht. 8 Want de lig-
chamelijke oefening is tot weinig nut,
maar de godvrucht is tot alles nut,
daar zij de belofte heeft van dit en van
het toekomende leven. 9 Dit is een ge-
trouw woord en alle aanneming waar-
dig. 10 Immers hiervoor ook arbeiden
wij en worden gesmaad, omdat wij
onze hope stellen op den levenden God,
die een Heiland is aller menschen,
vooral der geloovigen. 11 Beveel en
leer aldus!
12 Niemand verachte uwe jeugd, maar
wees een voorbeeld voor de geloovigen
in woord, in wandel, in liefde, in ge-
loof, in reinheid. 13 Houd aan met
voorlezen, met vermanen, met leeren,
totdat ik kom. 14 Verwaarloos de gave
niet, die in u is, die u gegeven is
door profetie, bij de handoplegging der
ouderlingen. 15 Behartig dit; wees hierin
bezig, opdat uw toenemen openbaar zij
aan allen. 16 Let op u zelven en op
de leer; blijf daarbij: want dit doende,
zult gij én u zelven behouden én die
u hooren.

Verschillende voorschriften.

V. 1 Bestraf een oud man niet hard,
maar vermaan hem als een vader; de
jonge als broeders; 2 de oude vrouwen
als moeders; de jonge als zusters, in
alle reinheid. 3 Eer de weduwen, die
werkelijk weduwen zijn. 4 Doch indien
eene weduwe kinderen of kindskinderen
heeft, dat dezen leeren eerst aan hun
eigen huis godvrucht te betoonen, en hun-
nen ouderen vergelding te doen; want
dit is Gode aangenaam. 5 Die werkelijk
weduwe en alleen gelaten is, stelt hare
hoop op God, en blijft bij de smeekin-
gen en gebeden nacht en dag; 6 maar die
dartel is, is levend gestorven. 7 En be-
veel dit, opdat zij onberispelijk mogen
zijn. 8 Doch indien iemand de zijnen,
en vooral zijne huisgenooten niet ver-
zorgt, hij heeft het geloof verloochend,
en is erger dan een ongeloovige.
9 Eene weduwe worde verkozen, niet
minder dan zestig jaren oud, vrouw
van éénen man, 10 getuigenis hebbende
van goede werken: indien zij kinderen
opgevoed, indien zij vreemdelingen ge-
huisvest, indien zij heiligen de voeten
gewasschen, indien zij verdrukten hulp
verleend, indien zij naar alle goed werk
getracht heeft. 11 Wijs jonge weduwen
af; want wanneer zij weelderig worden
tegen Christus, zoo willen zij trouwen,

IV. 1 (2 Tim. III. 1). — 3—5 (Gen. IX. 3, Rom. XIV. 14, 1 Cor. X. 30), 3 (Col. II. 21). — 6 (2 Tim. III. 14). — 7 (I. 4). — 8 (v. 3, 1 Cor. IX. 25, Mt. VI. 33). — 12 (Tit. II. 15, 7). — 14 (I. 18, 2 Tim. I. 6, Hand. VI. 6). — 16 (Jh. X. 9). — **V.** 5 (Lc. II. 37). — 9 (III. 2).

IV. 1. ***De geest***, de geest der voorzegging, gelijk die gesproken had door profeten des N. V. — *aan dwaalgeesten*, aan den geest, die uit de dwaalleeraars spreekt. — 2. *door de huichelarij der leugensprekers.* Door deze nl. laten sommigen zich misleiden, en vallen daardoor af van het geloof (v. 1). — 3. *spijzen*, vleeschspijzen (Rom. XIV. 2, 21). — 4. *door het woord Gods*, dat in het gebed wordt uitgesproken. — 6. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — 8. *de ligchamel. oefening*, gelijk die van hen, die in het strijdperk willen optreden. — 12. *Niemand verachte uwe jeugd*, gedraag u zoo, dat men uwe jeugd niet verachte. — *in liefde*, gew. t. *in liefde, in geest.* — V. 3. *Eer*, door haar van wege de gemeente onderstand te doen geworden (v. 4, 8, 16, 17). — *die werkelijk weduwen zijn*, van hulp en steun beroofd. Het Gr. woord nl., dat door *weduwe* vertaald wordt, beteekent letterl. eene (van haren man) *beroofde*. — 4. *Gode aangenaam*, gew. t. *goed en Gode aangenaam* (II. 3). — *iemand*, een kind of kindskind (v. 4). — 9, 10. Men denke aan eene bijzondere klasse van weduwen, aan welke het opzigt over de jongere vrouwen was opgedragen. — 11. *Wijs*

12 en hebben haar oordeel, omdat zij
de eerste gelofte hebben te niet gedaan.
13 En tevens leeren zij ook ledig
de huizen rondgaan, en niet alleen ledig, maar ook snapachtig en met eens
anders zaken zich bemoeijende, sprekende wat niet behoort.
14 Ik wil dan,
dat de jonge weduwen trouwen, kinderen baren, het huis beheeren, aan de
tegenpartij geenerlei aanleiding tot lastering geven.
15 Want reeds hebben
sommige zich afgewend, den satan achterna.
16 Indien een geloovig man of
eene geloovige vrouw weduwen heeft,
die verleene haar hulp, en de gemeente
worde niet bezwaard, opdat deze hulp
verleene aan haar, die werkelijk weduwen zijn.

17 Dat de ouderlingen, die goed
voorstaan, dubbele eer worden waardig
geacht, vooral zij, die arbeiden in woord
en leering;
18 want de schrift zegt:
Een dorschenden os zult gij niet
muilbanden, en: De arbeider is
zijn loon waardig.

19 Neem tegen een ouderling geene
aanklagt aan, tenzij op het woord van
twee of drie getuigen.
20 Bestraf hen,
die zondigen, in aller tegenwoordigheid, opdat ook de anderen vreeze mogen hebben.
21 Ik betuig u voor het
aangezigt van God en Christus Jezus
en de uitverkorene engelen, dat gij dit
onderhoudt zonder vooringenomenheid,
niets doende uit partijdigheid.
22 Leg
niemand spoedig de handen op, en
neem geen deel aan eens anders zonden. Bewaar u zelven rein.
23 Drink
niet meer water, maar gebruik een
weinig wijn, om uwe maag en uwe gedurige krankheden.
24 Van sommige
menschen zijn de zonden openbaar, en
gaan hun vóór ten oordeel, maar bij
sommige ook volgen ze.
25 Desgelijks
zijn ook de goede werken openbaar,
en die anders zijn, kunnen niet verborgen blijven.

Verschillende vermaningen. — Besluit.

VI. 1 Zoovelen onder het juk zijn als
dienstknechten, dat zij hunne heeren
alle eer waardig achten, opdat de naam
Gods en de leer niet gelasterd worden.
2 En die geloovige heeren hebben, dat
zij hen niet verachten, omdat het broeders
zijn, maar dat zij te meer hen dienen,
omdat het geloovigen en geliefden zijn,
die de weldaad genieten. Leer en vermaan aldus!

3 Indien iemand vreemde dingen leert,
en zich niet begeeft tot de gezonde
woorden onzes Heeren Jezus Christus
en de leer, die tot godvrucht leidt,
4 hij is verwaand en weet niets, maar
is krank aan vragen en woordenstrijd;
waaruit ontstaan nijd, twist, lastering,
kwaad vermoeden,
5 krakeel van menschen, bedorven van gemoed en van
de waarheid beroofd, die meenen, dat
de godvrucht eene kostwinning is.
6 Doch
de godvrucht is eene groote kostwinning, bij vergenoegdheid;
7 want niets
hebben wij in de wereld ingebragt;
het is duidelijk, dat wij ook niets er
kunnen uitbrengen.
8 Als wij nu voedsel en dekking hebben, wij zullen daarmede vergenoegd zijn.
9 Maar die rijk
willen zijn, vallen in verzoeking en in
een strik en in vele onverstandige en
schadelijke begeerlijkheden, die de menschen doen verzinken in ellende en verderf.
10 Want de geldgierigheid is een

---

18 (Deut. XXV. 4, 1 Cor. IX. 9, Lc. X. 7). — 19 (Deut. XIX. 15). — 21 (VI. 13, 2 Tim. IV. 1). — 22 (IV. 14). — **VI.** 1, 2 (Ef. VI. 5—8). — 6 (Hebr. XIII. 5, Phil. IV. 11). — 7 (Job I. 21). — 9, 10 (v. 17—19 Mt. VI. 19, XIII. 22, XIX. 22, 23).

---

jonge weduwen af, neem deze niet op in de klasse der bovengenoemden. — 12. *hebben haar oordeel, omdat*, and. *hebben dit oordeel, dat.* — *gelofte*, de afgelegde gelofte van niet weder te zullen huwen. — 14. *de tegenpartij*, Joden en Heidenen. — *lastering*, van het evangelie. — 15. *afgewend*, van den goeden weg. — 16. *weduwen heeft*, onder zijne naastbestaanden. — 17. *dubbele eer*, overvloedige eer, nl. wat onderhoud of bezoldiging betreft (v. 18, 3). — 20. *hen, die zondigen*, leden der gemeente (v. 24). — 21. *Chr. J.* gew. t. *den Heer J. Chr.* — 22. *Leg niemand — op*, neem niemand, die uit de gemeente gebannen is, al te haastig weder in de gemeente op. — *neem geen — zonden*, door hem van Gods vergeving te verzekeren, zonder dat hij bewijs gegeven heeft van opregt berouw. — 24. *gaan hun vóór ten oordeel*, wijzen aau de gemeente als van zelf den weg, welk oordeel zij over hen te vellen, en welke straf zij hun op te leggen heeft. — 24. *en die anders — blijven*, en de goede werken, die niet terstond openbaar zijn, kunnen toch op den duur niet verborgen blijven. — VI. 2. *de weldaad*, van hunne trouwe dienst. — 5. *die meenen*, enz., die godvrucht huichelen, ten einde op kosten van anderen te leven (Tit. I. 11). — *is*, gew. t. *is. Wijk af van dezulken.* — 10. *smarten*, de smarten van

wortel van alle kwaad, en sommigen,
aan haar zich overgevende, zijn van
het geloof afgedwaald, en hebben zich
zelve met vele smarten doorboord.
[11] Doch gij, o mensch Gods! vlied
dit, en tracht naar geregtigheid, god-
vrucht, geloof, liefde, volharding, zacht-
moedigheid. [12] Strijd den goeden wed-
strijd des geloofs; grijp naar het eeu-
wige leven, tot hetwelk gij geroepen
zijt en de goede belijdenis beleden hebt
voor vele getuigen. [13] Ik beveel u voor
het aangezigt van God, die alles le-
vend maakt, en van Christus Jezus,
die onder Pontius Pilatus de goede be-
lijdenis betuigd heeft: [14] bewaar het ge-
bod onbevlekt, onberispelijk, tot op de
verschijning onzes Heeren Jezus Chris-
tus, [15] welke te zijner tijd vertoonen
zal de zalige en eenige Heerscher, de
Koning der koningen en Heer der hee-
ren, [16] die alleen onsterfelijkheid heeft,
die een ontoegankelijk licht bewoont,
dien geen mensch gezien heeft of zien kan;
wien eere zij en eeuwige kracht! Amen.
[17] Beveel den rijken in deze wereld,
niet hoogmoedig te zijn, en hunne
hoop niet te stellen op de onzekerheid
des rijkdoms, maar op God, die ons
alles rijkelijk te genieten geeft; [18] wél
te doen, rijk te zijn in goede werken,
mild te zijn en mededeelzaam, [19] zich
wegleggende een goed fondament voor
de toekomst, opdat zij het ware leven
verkrijgen mogen.
[20] O Timotheüs! bewaar het pand,
en wend u af van de onheilige beuze-
larijen en tegenstellingen der valschelijk
dusgenaamde kennis, [21] welke sommi-
gen belijden, en daardoor van het ge-
loof zijn afgedwaald.
De genade zij met u!

DE TWEEDE BRIEF VAN PAULUS

AAN

TIMOTHEÜS.

Opschrift en heilwensch. — Vermaning tot moedig volharden in het opgedragen werk. — Verschillende vermaningen en voorschriften.

I. [1] Paulus, een apostel van Chris-
tus Jezus door den wille Gods, voor
de belofte des levens in Christus Jezus,
[2] aan Timotheüs, mijn geliefden zoon:
genade, barmhartigheid, vrede van God,
den Vader, en Christus Jezus, onzen Heer!
[3] Ik dank God, welken ik van mijne
voorouders af in een rein geweten dien,
als ik zonder ophouden uwer gedenk
in mijne gebeden nacht en dag, [4] ver-
langend om u te zien — uwer tranen
gedachtig —, opdat ik van blijdschap
vervuld moge worden; [5] mij herinner-
ende het ongeveinsd geloof, dat in u
is, 't welk eerst woonde in uwe groot-
moeder Loïs en uwe moeder Eunice,

11 (2 Tim. III. 17). — 12 (I. 18, 2 Tim. IV. 7). — 13 (V. 21). — 15, 16 (I. 17), 15 (Deut. X. 17, Openb. XIX. 16). — 17 (Lc. XII. 16—21). — 19 (III. 13). — 20 (2 Tim. I. 12, 14, II. 23).
I. 2 (1 Tim. I. 2). — 3, 4 (Rom. I. 9—11, Hand. XXIII. 1). — 5 (Hand. XVI. 1).

bitter naberouw. — 11. *mensch Gods*, dienstknecht van God, gelijk in de schriften des O. V. een profeet meermalen *man Gods* genoemd wordt. — 12. *grijp naar het e. l.*, als naar den prijs der overwinning in den wedstrijd des geloofs. — *gij*, gew. t. *gij ook*. — *beleden hebt*, bij uwe aanstelling tot het leeraarsambt; and. bij uwen doop. — 13. *betuigd heeft*, door zijn lijden en sterven. — 17. *op God*, gew. t. *op den levenden God*. — 19. *zich wegleggende*, zich verwervende. — *ware*, gew. t. *eeuwige*. — 20. *het pand*, het u toevertrouwde ambt der prediking (II Tim. I. 12, 14). — *tegenstellingen*, tegenspraak tegen de gezonde leer. — 21. *u*, gew. t. *u! Amen*.

I. 1. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — *voor de belofte*, tot verkondiging van de belofte; Stv. en and. *naar de belofte*. — 4. *uwer tranen*, bij het afscheid.

en ik ben overtuigd, dat het ook in
u woont.
[6] Om deze oorzaak herinner ik u de
gave Gods weder aan te vuren, die
in u is door de oplegging mijner han-
den. [7] Want God heeft ons niet ge-
geven een geest van bangheid, maar
van kracht en van liefde en bezadigd-
heid. [8] Schaam u dan over de getui-
genis onzes Heeren niet, noch over
mij, zijnen gevangene; maar lijd mede
voor het evangelie, naar de kracht van
God, [9] die ons behouden, en met eene
heilige roeping ons geroepen heeft, niet
naar onze werken, maar naar zijn eigen
voornemen en de genade, die ons vóór
eeuwen in Christus Jezus gegeven,
[10] en nu geopenbaard is door de ver-
schijning van onzen Heiland Jezus Chris-
tus, die den dood te niet gedaan, en
leven en onvergankelijkheid aan het
licht gebragt heeft door het evangelie,
[11] voor hetwelk ik bestemd ben tot
prediker en apostel en leeraar der hei-
denen. [12] En om deze reden lijd ik dit
ook, maar schaam mij des niet; want
ik weet op wien ik vertrouw, en ben
overtuigd, dat hij magtig is mijn pand
te bewaren tot dien dag. [13] Behoud het
voorbeeld der gezonde woorden, die gij
van mij gehoord hebt in geloof en
liefde in Christus Jezus. [14] Bewaar het
goede pand door den heiligen geest,
die in ons woont!
[15] Gij weet dit, dat allen in Azië zich
van mij hebben afgewend; tot welke be-
hooren Phygelus en Hermogenes. [16] De
Heer geve den huize van Onesiphorus
barmhartigheid; want dikwijls heeft hij
mij verkwikt, en mijner ketenen heeft
hij zich niet geschaamd, [17] maar toen
hij te Rome gekomen was, heeft hij
mij ijverig gezocht, en gevonden. [18] De
Heer geve hem barmhartigheid te vin-
den van den Heer te dien dage! En
hoe groote diensten hij te Efeze heeft
bewezen, weet gij zeer goed.

II. [1] Gij dan, mijn zoon! word
krachtig in de genade in Christus Je-
zus, [2] en wat gij van mij gehoord hebt
onder vele getuigen, draag dat op aan
getrouwe menschen, die bekwaam zul-
len zijn om ook anderen te leeren.
[3] Lijd mede als een goed krijgsknecht
van Christus Jezus. [4] Niemand, die
krijgsdienst doet, wikkelt zich in de
bedrijvigheden des levens, om aan den
veldheer te behagen; [5] en zoo ook iemand
kampt, hij wordt niet gekroond, zoo
hij niet wettig kampt. [6] De landman,
die arbeidt, moet het eerst de vruchten
genieten. [7] Versta wat ik zeg; want de
Heer zal u inzigt geven in alles. [8] Ge-
denk aan Jezus Christus als uit de
dooden opgewekt, als uit den zade Da-
vids, naar mijn evangelie, [9] waarin ik
lijd tot banden toe, als een kwaaddoe-
ner; maar het woord Gods is niet ge-
bonden. [10] Daarom verdraag ik alles,
om der uitverkorenen wil, opdat ook
zij het heil verkrijgen in Christus Jezus,
met eeuwige heerlijkheid. [11] Dit is een
getrouw woord; want indien wij met
hem gestorven zijn, wij zullen ook met
hem leven; [12] indien wij verdragen,
wij zullen ook met hem heerschen; in-
dien wij hem verloochenen, ook hij
zal ons verloochenen; [13] indien wij on-
trouw zijn, hij blijft getrouw, want
hij kan zich zelven niet verloochenen.
[14] Herinner dit, en betuig voor het

6 (I. Tim. IV. 14). — 7 (Rom. VIII. 15). — 8 (v. 12, 16, Rom. I. 16, Ef. III. 1). — 9—11 (Rom. XVI. 25, 26), 9 (Ef. I. 4, Tit. III. 5), 10 (Hebr. II. 15), 11 (1 Tim. II. 7). — 12 (v. 14, 1 Tim. VI. 20). — 13 (III. 14). — 15 (IV. 16, Phil. II. 20, 21). — 16 (IV. 19). — **II.** 2 (I. 13, 1 Tim. VI. 12). — 3 (I. 8). — 5, 6 (1 Cor. IX. 24, 25, 10). — 8 (Rom. I. 3). — 9 (IV. 17, Hand. XXVIII. 31, Phil. I. 12—14). — 11 (Rom. VI. 8). — 12 (Rom. V. 17, VIII. 17, Mt. X. 33). — 14, 16 (Tit. III. 9, 1 Tim. VI. 20).

6. *de gave Gods*, de hoogere, u verleende gaven des h. geestes. — *door de oplegging m. h.*, bij uwe aanstelling tot het leeraarsambt. — 10. *geopenbaard*, verschenen, verwezenlijkt. — 11. *bestemd ben*, Stv. en and. *gesteld ben*. Zie het aangeteek. op 1 Tim. I. 12. — 12. *mijn pand*, het mij toevertrouwde ambt der prediking (v. 14, 1 Tim. VI. 20, 1 Cor. IX. 17). — *mijn pand te bewaren tot dien dag*, mij kracht te verleenen tot getrouwe vervulling van mijn ambt, ook onder vervolging en druk, opdat ik ten dage der komst van Christus rekenschap kunne afleggen. — 15. *Phygelus*, gew. t. *Phygellus*. — II. 3. *Lijd mede*, gew. t. *Gij dan, lijd*. — *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — 4. *wikkelt — des levens*, dewijl deze hem van zijnen pligt kunnen aftrekken. — 6. *De arbeidende — genieten*, en zoo zal eens ook de getrouwe dienstknecht van Chr. loon voor zijnen arbeid ontvangen. — 7. *zal... geven*, gew. t. *geve*. — 8. *Gedenk*, tot uwe bemoediging. — 9. *is niet gebonden*, maar wordt vrij gepredikt door mij en anderen. — 13. *want hij*, gew. t. *hij*.

aangezigt des Heeren, dat men geen
woordenstrijd voere, wat tot niets dient
dan tot verderf der hoorders. 15 Beijver
u om u als beproefd Gode voor te
stellen, als een arbeider, die niet be-
schaamd wordt, die het woord der waar-
heid regt snijdt. 16 Doch onttrek u aan
de onheilige beuzelarijen; want ze zul-
len verder voortgaan in goddeloosheid,
17 en hun woord zal als een kanker
voorteten; tot welke behooren Hymenéus
en Philetus, 18 die van de waarheid
zijn afgedwaald, zeggende dat de op-
standing reeds geschied is, en het ge-
loof van sommigen omkeeren. 19 Het
vaste fondament Gods evenwel blijft
staan, en heeft dit opschrift: De Heer
kent de zijnen, en: Ieder, die
den naam des Heeren noemt, sta
af van ongeregtigheid! 20 In een
groot huis nu zijn niet alleen gouden
en zilveren, maar ook houten en stee-
nen vaten, en gene tot eer, deze tot
oneer. 21 Zoo dan iemand zich van deze
rein houdt, hij zal een vat zijn tot
eere, geheiligd, goed te gebruiken voor
den Heer, tot alle goed werk toebe-
reid. 22 Vlied de jeugdige begeerlijkhe-
den, en tracht naar geregtigheid, ge-
loof, liefde, vrede met hen, die den Heer
aanroepen uit een rein hart. 23 Ver-
werp de dwaze en onverstandige vra-
gen, wetende dat ze twist verwekken;
24 en een dienstknecht des Heeren moet
niet twisten, maar zacht zijn jegens
allen, bekwaam om te leeren, geduldig,
25 de tegenstanders met zachtmoedigheid
te regt wijzende, of God hun misschien
bekeering geve tot kennis der waar-
heid, 26 en zij weder nuchter worden uit
den strik des duivels, door wien zij wor-
den gevangen gehouden, naar zijnen wil.

Over moeijelijke tijden, die komen zullen. — Herhaalde vermaning tot moedig volharden.

III. 1 Weet dit, dat er in de laatste
dagen moeijelijke tijden zullen komen;
2 want de menschen zullen zijn zelf-
zuchtig, geldgierig, grootsprekers, hoog-
moedig, lasteraars, den ouderen onge-
hoorzaam, ondankbaar, onheilig, 3 on-
hartelijk, onverzoenlijk, kwaadsprekend,
losbandig, wreed, ongezind tot het
goede, 4 verraderlijk, onbezonnen, ver-
waand, vrienden meer van het ver-
maak dan van God, 5 hebbende eene
gedaante van godvrucht, maar hare
kracht verloochenende; wend u van de-
zen af! 6 Want tot dezen behooren zij,
die in de huizen indringen, en vrouw-
kens gevangen nemen, met zonden be-
laden, door allerlei begeerlijkheden ge-
dreven, 7 die altijd leeren en nimmer
kunnen komen tot kennis der waarheid.
8 Gelijkerwijs nu Jannes en Jambres
Mozes wederstonden, zoo wederstaan
ook dezen de waarheid, menschen, be-
dorven van gemoed, verwerpelijk wat
het geloof betreft. 9 Maar zij zullen niet
verder voortgaan; want hunne onzin-
nigheid zal aan allen duidelijk worden,
even als die van genen geworden is.

10 Doch gij hebt nagevolgd mijne
leer, mijne wijze van doen, mijn voorne-
men, mijn geloof, mijne langmoedig-
heid, mijne liefde, mijne volharding,
11 mijne vervolgingen, mijn lijden, zoo-
als mij is overgekomen te Antiochië,
te Iconië, te Lystre: welke vervolgin-
gen ik ondervonden heb, en uit die
alle heeft de Heer mij gered. 12 Maar
ook allen, die godvruchtig willen leven
in Christus Jezus, zullen vervolgd wor-
den. 13 En booze menschen en toove-

17 (1 Tim. I. 20). — 18 (1 Cor. XV. 12). — 19 (1 Tim. III. 15, Num. XVI. 5, 26, Jh. X. 14, Mt. VII. 23). — 20 (Rom. IX. 21). — 21 (1 Tim. VI. 11). — 23 (v. 14, 1 Tim. I. 4). — **III.** 1 (1 Tim. IV. 2, 2 Petr. II. 1).— 2—4 (Rom. I. 29—31). — 6 (Lc. XX. 47). — 8, 9 (Ex. VII. 11, IX. 11). — 11 (Hand. XIII. 14, 50, XIV. 1, 5, 8, 19). — 12 (I Thess. III. 3).

15. *die het woord der waarh. regt snijdt*, die bij zijne prediking op de waarheid regtaan gaat (Gal. II. 14). De beeldspraak schijnt ontleend te zijn aan het ploegen, waarbij men *regte* voren *snijdt*.— 18. *zeggende dat de opst. reeds geschied is.* Zij ontkenden de opstanding na den dood, en namen geene andere opstanding aan dan eene geestelijke, de opstanding uit den dood der zonde. — 19. *Het vaste fondament Gods*, de gemeenschap der ware geloovigen, die het *vaste fondament* is van het *gebouw* der gemeente, waarin goeden en kwaden zamenwonen (v. 20, Mt. XIII. 24—30); and. anders. — *des Heeren*, gew. t. *van Christus.* — 21. *van deze*, vaten tot oneer (v. 20), nl. de dwaalleeraars en hunne dwalingen (v. 16—18). — *goed*, gew. t. *en goed.* — III. 6. *vrouwkens*, gew. t. *de vrouwkens.* — 8. *Jannes en Jambres.* Deze namen gaf de overlevering aan de Egyptische toovenaars, die Farao op zijde stonden. — 9. *van genen*, van de Egyptische toovenaars. — 10. *mijn voornemen*, mijn vast

naars zullen tot erger voortgaan, ande-
ren en zich zelve misleidende. 14 Doch
gij, blijf in hetgeen gij hebt geleerd en
waaromtrent gij overtuigd zijt, wetende
van wien gij het hebt geleerd, 15 en
dat gij van kinds af de heilige schriften
kent, die u kunnen wijs maken tot
behoudenis, door het geloof in Christus
Jezus. 16 Alle schrift is van God ingege-
ven, en nuttig tot leering, tot wederleg-
ging, tot verbetering, tot opleiding in de
geregtigheid; 17 opdat de mensch Gods
volmaakt zij, tot alle goed werk toegerust.
IV. 1 Ik betuig voor het aangezigt
van God en van Christus Jezus, die
levenden en dooden zal oordeelen, en
betuig zijne verschijning en zijn koning-
rijk: 2 predik het woord, treed op te
gelegener, te ongelegener tijd, weder-
leg, bestraf, vermaan in alle zachtmoe-
digheid en leering. 3 Want er zal een
tijd zijn, dat ze de gezonde leer niet ver-
dragen, maar zich met leeraars overhoo-
pen naar hunne eigene begeerlijkheden,
dewijl hun de ooren jeuken; 4 en van
de waarheid zullen zij de ooren af-
wenden, en zich keeren tot fabelen.
5 Maar gij, wees nuchter in alles, lijd,
doe het werk van een evangelist, vol-
breng uwe bediening. 6 Ik toch word
reeds geplengd, en de tijd van mijn
verscheiden is na ophanden. 7 Den goe-
den wedstrijd heb ik gestreden, den
loop geëindigd, het geloof bewaard.
8 Voorts is mij weggelegd de kroon
der geregtigheid, die de Heer, de
regtvaardige regter, mij geven zal te
dien dage, en niet alleen aan mij, maar
ook aan allen, die zijne verschijning
hebben liefgehad.

Verschillende berigten. — Groeten. — Besluit.

9 Beijver u om spoedig tot mij te
komen; 10 want Demas heeft mij ver-
laten, daar hij deze wereld liefhad, en
is naar Thessalonica gegaan; Crescens
naar Galatië; Titus naar Dalmatië. 11 Lu-
cas is alleen bij mij. Neem Marcus
op en breng hem met u; want ik
kan zijne dienst goed gebruiken. 12 Ty-
chicus heb ik naar Efeze gezonden.
13 Den mantel, dien ik te Troas bij
Carpus heb achtergelaten, neem dien
mede, als gij komt; ook de boeken,
vooral de perkamenten. 14 Alexander,
de kopersmit, heeft mij veel kwaads
betoond; de Heer vergelde hem naar
zijne werken! 15 Wacht ook gij u voor
hem; want hij wederstaat onze woor-
den zeer. 16 Bij mijne eerste verdedi-
ging is niemand bij mij geweest, maar
allen hebben mij verlaten; het worde
hun niet toegerekend! 17 Maar de Heer
heeft mij bijgestaan, en mij kracht ge-
geven, opdat door mij de prediking
volbragt worde, en al de heidenen haar
hooren; en ik ben uit den leeuwenmuil
gered. 18 De Heer zal mij redden van
alle boos werk, en mij bewaren tot zijn
hemelsch koningrijk; wien de heerlijk-
heid zij tot in alle eeuwigheid! Amen.
19 Groet Prisca en Aquila en het
huis van Onesiphorus. 20 Erastus is te
Corinthe gebleven, en Trophimus heb
ik te Milete krank achtergelaten. 21 Be-
ijver u om vóór den winter te komen.
U groeten Eubulus en Pudens en Linus
en Claudia en al de broeders.
22 De Heer zij met uwen geest! De
genade zij met u!

14 (I. 13). — 15 (I. 5). — 16 (2 Petr. I. 21). — 17 (1 Tim. VI. 11). — **IV.** 1 (1 Tim. V. 21). — 5 (II. 3, Ef. IV. 11). — 6 (Phil. II. 17, 2 Petr. I. 14). — 7 (1 Tim. V. 12). — 8 (1 Petr. V. 4, Jac. I. 12). — 10—12 (Col. IV. 10, 14, 7). — 14 (1 Tim. I. 20). — 16 (I. 15, Phil. I. 7). — 17 (Jh. XVI. 32, 1 Tim. I. 12, 2 Tim. II. 9).

besluit (om moedig te volharden in het volbrengen mijner roeping). — 13. *booze menschen*, zie v. 2—5. — *toovenaars*, zie v. 6—9. — 16. *van God ingegeven*, letterl. *van God ingegeest*, *van God aangeblazen*. — *en nuttig tot leering*, *tot wederlegging*, enz., en den dienaar van het evangelie (den mensch Gods, v. 17) nuttig om anderen te leeren, te wederleggen, enz. — 17. *de mensch Gods*, gelijk Timotheüs was; vgl. 1 Tim. VI. 11, en het aangeteek. aldaar. — IV. 1. *betuig*, gew. t. *betuig dan*. — *Chr. J.* gew. t. *den Heer J. Chr.* — *en betuig*, gew. t. *bij*. — *betuig* (is hier ingevuld), roep tot getuigen aan. — 3. *zich met leeraars overhoopen*, zich voorzien als van een grooten hoop van leeraars. — *dewijl hun de ooren jeuken*, van verlangen om te hooren wat hunne ooren streelt. — 5. *evangelist*, een titel van hen, die in rang den apostelen nabij kwamen (Ef. IV. 11, Hand. XXI. 8), en even als dezen rondreisden, om het evang. alom te prediken. — 6. *word reeds geplengd*, mijn bloed wordt weldra als een plengoffer uitgestort. — 16. *verdediging*, voor de keizerlijke regtbank. — 17. *uit den leeuwenmuil*, uit dreigend doodsgevaar. — 18. *De*, gew. t. *En de*. — 22. *De Heer*, gew. t. *De Heer J. Chr.* — *u*, gew. t. *u! Amen.*

DE BRIEF VAN PAULUS

AAN

TITUS.

Opschrift en heilwensch. — Voorschriften betreffende de opzieners. — Over dwaalleeraars.

I. 1 Paulus, een dienstknecht van
God en apostel van Christus Jezus,
voor het geloof der uitverkorenen Gods
en de kennis der waarheid, die tot
godvrucht leidt, 2 op hope van het
eeuwige leven, dat God, die niet liegt,
vóór eeuwen heeft beloofd, 3 en te zij-
ner tijd heeft hij zijn woord geopen-
baard door de prediking, die mij is
toevertrouwd naar het bevel van God,
onzen Heiland, — 4 aan Titus, mijn
echten zoon naar het ons gemeen ge-
loof: genade en vrede van God, den
Vader, en Christus Jezus, onzen Heiland!
5 Om deze oorzaak heb ik u te Kreta
achtergelaten, dat gij het ontbrekende
zoudt in orde brengen, en in iedere
stad ouderlingen aanstellen, gelijk ik
u bevolen heb: 6 indien iemand onberis-
pelijk is, man van ééne vrouw, geloo-
vige kinderen hebbende, die niet be-
schuldigd worden van losbandigheid,
noch halsstarrig zijn. 7 Een opziener
toch moet onberispelijk zijn, als een
beheerder Gods; niet verwaten, niet
oploopend, geen dronkaard, geen vech-
ter, geen vuil-gewinzoeker, 8 maar gast-
vrij, gezind tot het goede, zedig, regt-
vaardig, heilig, ingetogen, 9 vasthou-
dende aan het getrouwe woord naar
de leer, opdat hij magtig zij én om
met de gezonde leer te vermanen, én
om de tegensprekers te wederleggen.
10 Want er zijn vele en halsstarrige
beuzelaars en bedriegers, vooral uit de
besnijdenis, 11 die men den mond moet
stoppen, dewijl zij geheele huizen om-
keeren door te leeren wat niet behoort,
om den wille van vuil gewin. 12 Één
uit hen, hun eigen profeet, heeft ge-
zegd: Kreters zijn altijd leugenaars,
kwade dieren, luije buiken. 13 Die ge-
tuigenis is waar. Om deze reden be-
straf hen gestreng, opdat zij gezond
worden in het geloof, 14 en zich niet
houden aan Joodsche fabelen en gebo-
den van menschen, die van de waar-
heid zich afwenden. 15 Den reinen is
alles rein; doch den besmetten en on-
geloovigen is niets rein, maar én hun
gemoed én hun geweten is besmet.
16 Zij belijden God te kennen, doch
met hunne werken verloochenen zij hem,
daar zij verfoeijelijk zijn en ongehoor-
zaam en tot alle goed werk ongeschikt.

Voorschriften betreffende verschillende standen. — Verschillende vermaningen.

II. 1 Doch gij, spreek wat der ge-
zonde leer betaamt: 2 dat de oude man-
nen nuchter moeten zijn, achtbaar, in-

I. 2 (2 Tim. I. 9, 10). — 3 (Gal. II. 1, 2 Cor. VII. 6, 7, 13—15). — 4 (1 Tim. I. 2). — 6—9 (1 Tim. III. 2—7), 7 (1 Cor. IV. 1, 2). — 10 (III. 9, 1 Tim. I. 6, 7). — 11 (2 Tim. III. 6). — 14 (1 Tim. I. 4, IV. 3). — 15 (Rom. XIV. 20, 1 Cor. VI. 12). — 16 (2 Tim. III. 5, 8). — **II.** 2 (1 Tim. II. 9).

I. 1. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — *voor het geloof... en de kennis der waarheid*, om te brengen tot geloof en k. der w. — *voor*, Stv. en and. *naar.* — 4. *en vrede*, gew. t. *barmhartigheid, vrede* (1 en 2 Tim.). — *Chr. J.* gew. t. *den Heer J. Chr.* — 10. *die van de besnijdenis*, christenen uit de Joden. — 12. *Een uit hen*, Epimenides. — 14. *fabelen*, bestaande in eindelooze geslachtrekeningen (1 Tim. I. 4). — *geboden*, omtrent spijzen, enz. — 15. *is alles*, gew. t. *is wel alles.* — *alles*, niet alleen spijzen, maar volstrekt alles, waarvan het genot of gebruik niet in zich zelf zondig is. — II. 2. *volharding*, der

getogen, gezond in het geloof, in de liefde, in de volharding; 3 de oude vrouwen desgelijks in haar voorkomen eerwaardig, niet kwaadsprekend, niet aan den wijn verslaafd, leeraressen van het goede, 4 opdat zij de jonge vrouwen inscherpen hare mannen en kinderen lief te hebben, 5 ingetogen, rein, huiselijk, goedig, haren mannen onderdanig te zijn, opdat het woord Gods niet gelasterd worde. 6 Vermaan desgelijks de jonge mannen ingetogen te zijn, 7 en bied in alles u zelven aan als een voorbeeld van goede werken: in de leer onverdorvenheid, achtbaarheid, 8 een gezond, onberispelijk woord; opdat de tegenstander beschaamd worde, als hij niets kwaads van ons te zeggen heeft. 9 Vermaan de dienstknechten hunnen heeren onderdanig, in alles welbehagelijk te zijn, niet tegensprekende, 10 niet ontvreemdende, maar alle goede trouw betoonende; opdat zij de leer van God, onzen Heiland, versieren in alles. 11 Want de genade Gods, die allen menschen heil brengt, is verschenen, 12 en leidt ons op om de goddeloosheid en de wereldsche begeerlijkheden te verzaken, en ingetogen en regtvaardig en godvruchtig te leven in deze wereld, 13 wachtende op de zalige hoop en verschijning der heerlijkheid van den grooten God en van onzen Heiland Jezus Christus, 14 die zich zelven voor ons gegeven heeft, opdat hij ons zou verlossen van alle ongeregtigheid, en zich een eigen volk reinigen, ijverig in goede werken. 15 Spreek en vermaan aldus, en bestraf met allen ernst! Niemand verachte u!

III. 1 Herinner hun aan overheden en magten onderdanig te zijn, te gehoorzamen, tot alle goed werk bereid te zijn, 2 niemand te lasteren, niet twistziek, maar zacht te zijn, alle zachtmoedigheid betoonende jegens alle menschen. 3 Want ook wij waren eens onverstandig, ongehoorzaam, dwalende, allerlei begeerlijkheden en lusten dienende, in kwaadheid en nijd levende, hatelijk, elkander hatende. 4 Doch nu verschenen is de goedertierenheid en de menschenliefde van God, onzen Heiland, 5 heeft hij niet uit werken der geregtigheid, die wij hadden gedaan, maar naar zijne barmhartigheid ons behouden door het bad van wedergeboorte en vernieuwing van den heiligen geest, 6 dien hij rijkelijk over ons heeft uitgestort door Jezus Christus, onzen Heiland; 7 opdat wij, geregtvaardigd door diens genade, in hope erfgenamen zouden worden van het eeuwige leven. 8 Dit is een getrouw woord, en dit wil ik dat gij bekrachtigt, opdat zij, die aan God geloovig zijn geworden, zorg dragen om goede werken voor te staan: dit is goed en den menschen nuttig. 9 Maar onttrek u aan dwaze vragen en geslachtrekeningen en twisten en geschillen over de wet; want ze zijn onnut en ijdel. 10 Verwerp een scheurziek mensch na eene eerste en tweede vermaning, 11 daar gij weet, dat zoo iemand op den verkeerden weg is en zondigt, zijnde bij zich zelven veroordeeld.

Berigten. — Groeten. — Besluit.

12 Wanneer ik Artemas tot u zend of Tychicus, beijver u dan om tot mij te komen te Nicopolis; want daar heb ik besloten te overwinteren. 13 Wat Zenas, den wetgeleerde, en Apollos betreft, rust hen ijverig uit tot de reis, opdat hun niets ontbreke. 14 En dat ook de

---

4, 5 (1 Tim. V. 14). — 7, 8 (1 Tim. IV. 12, 13). — 9, 10 (Ef. VI. 5—8). — 11 (1 Tim. II. 4, IV. 10). — 12 (Ef. II. 3, I. 4). — 13 (1 Cor. I. 7, Mt. XVI. 27). — 14 (1 Tim. II. 6, 1 Petr. II. 9, Ef. V. 27). — 15 (1 Tim. IV. 12). — **III.** 1 (Rom. XIII. 1—7). — 3—5 (Ef. II. 1—6), 5 (2 Tim. I. 9, 1 Petr. III. 21, Ef. V. 26). — 6 (Hand. II. 33). — 7 (Rom. I. 17). — 9 (I. 14). — 10 (2 Petr. II. 1, Rom. XVI. 17). — 12 (2 Tim. IV. 12). — 13 (Hand. XVIII. 24).

---

hope. — 3. *in haar voorkomen*, in hare gansche wijze van zijn en doen. — 7. *onverdorvenheid*, onvervalschtheid; and. *zuiverheid* (van beginselen, die bij het leeren u leiden). — *achtbaarheid*, gew. t. *achtbaarheid*, *opregtheid*. — 8. *de tegenstander*, de Jood en Heiden (v. 5, 10, 1 Tim. V. 14). — *van ons*, gew. t. *van u*. — 11. *de genade Gods is verschenen* (III. 4), Stv. en and. *de zaligmakende genade G. is verschenen aan a. m.* — 15. *Niemand verachte u*, gedraag u zoo, dat niemand u verachte. — III. 5. *het bad — vernieuwing*, den doop, die een zinnebeeld is van wedergeboorte en vernieuwing (Rom. VI. 3, 4). — *van den h. g.*, welke vernieuwing bewerkt wordt door den h. g. — 8. *dit is — nuttig*, gew. t. *dit is het, wat — nuttig is*. — 9. *geslachtrekeningen*. Zie het aangeteek. op 1 Tim. I. 4. — 10. *Verwerp een scheurziek mensch*, laat dezulken varen, die sekten willen stichten. — 13. *Rust... uit tot de reis*. Zie het aangeteek. op Rom. XVI. 24. — 14.

onzen leeren goede werken voor te staan
voor de noodige behoeften, opdat zij
niet onvruchtbaar zijn.

15 U groeten allen, die bij mij zijn.
Groet hen, die ons beminnen in het
geloof. De genade zij met u allen!

DE BRIEF VAN PAULUS

AAN

PHILÉMON.

Opschrift en heilwensch. — De apostel rigt zich tot Philémon met de bede, dat hij Onesimus, zijn weggeloopen slaaf, in gunst weder aanneme. — Besluit.

1 Paulus, een gevangene van Chris-
tus Jezus, en Timotheüs, de broe-
der, aan den geliefden Philémon, on-
zen medearbeider, 2 en aan de geliefde
Appia, en aan Archippus, onzen mede-
strijder, en aan de gemeente te uwen
huize: 3 genade zij u en vrede van God,
onzen Vader, en den Heer Jezus Christus!
4 Ik dank mijnen God te allen tijde,
en ben uwer gedachtig in mijne ge-
beden — 5 daar ik hoor van uwe
liefde en uw geloof, die gij hebt aan
den Heer Jezus en jegens al de heili-
gen —, 6 opdat de gemeenschap uws
geloofs krachtig worde in de kennis
van al het goede, dat in ons is, voor
Christus Jezus. 7 Want wij hebben veel
blijdschap en troost wegens uwe liefde,
omdat door u, broeder! de harten der
heiligen verkwikt zijn geworden.
8 Daarom, hoewel ik in Christus veel
vrijmoedigheid heb om u te bevelen
hetgeen betamelijk is, 9 zoo bid ik lie-
ver om der liefde wil. Dewijl ik zóó
iemand ben, Paulus, een oud man, en
nu ook een gevangene van Christus
Jezus, 10 zoo bid ik u voor mijnen zoon,
dien ik in mijne banden heb verwekt,
Onesimus, 11 die eens u onnut was,
maar thans u en mij nuttig geworden
is. Ik zend hem terug; 12 gij nu, neem
hem, dat is, mijn hart, aan! 13 Wel
wenschte ik hem bij mij te houden,
opdat hij in uwe plaats mij dienen
mogt in de banden des evangelies,
14 maar zonder uw goedvinden heb ik
niets willen doen; opdat het goede bij
u niet zij als uit dwang, maar uit eigene
beweging. 15 Welligt toch is hij daar-
om voor een korten tijd van u geschei-
den geworden, opdat gij hem voor eeuwig
zoudt weder hebben; 16 niet meer als
een dienstknecht, maar als meer dan
dienstknecht, als een geliefden broeder,
wat hij vooral mij is, en hoe veel te
meer u, zoo in het vleesch als in den
Heer. 17 Indien gij dan met mij ge-
meenschap hebt, neem hem aan als mij!

1 (Ef. III. 1). — 2 (Col. IV. 17, Rom. XVI. 5). — 3 (Rom. I. 7, enz.). — 4, 5 (Col. I, 3, 4). — 8, 9 (1 Thess. II. 6, 7). — 10 (Col. IV. 9, 1 Cor. IV. 15).

de onzen, op Kreta. — *voor de noodige beh.*, tot vervulling van de behoeften van broeders, die hulp noodig hebben (gelijk Zenas en Apollos en weldra Titus zelf, v. 13, 12). — 15. *u allen*, gew. t. *u allen! Amen.*

6. *De gemeenschap uws geloofs*, de gemeenschap met al de heiligen (die zich openbaart in de werken uwer liefde, v, 5, 7), waardoor uw geloof zich kenmerkt; and. anders. — *in ons*, christenen, nl. naar geest en beginsel; gew. t. *in u.* — *voor Chr. J.* (te verbinden met *krachtig worde*), tot bevordering der belangen van Chr. J. — 7. *omdat*, enz., omdat door uwe weldaden vele geloovigen uit nooden en zorgen gered zijn. — 9. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — 11. *thans*, nu hij een christen geworden is (v. 10). — 16. *niet meer als dienstknecht.* De ap. schijnt hier zijdelings den wensch uit te drukken, dat Philémon zijnen weggeloopen slaaf Onesimus niet alleen in gunst aanneme (v. 12), maar hem ook de vrijheid schenke. — *in het vleesch.* Een vrijgelaten slaaf nl. trad tot zijnen voormaligen meester in de betrekking en regten

18 En indien hij u eenig onregt heeft
bo-aangedaan, of u iets schuldig is, reken
mij dit aan. 19 Ik, Paulus, schrijf het
met eigene hand: Ik zal het betalen;
opdat ik u niet zegge, dat gij daaren-
boven ook u zelven mij schuldig zijt.
20 Ja, broeder! moge ik hierin genot
van u hebben in den Heer; verkwik
mijn hart in Christus! 21 In vertrou-
wen op uwe gehoorzaamheid schrijf ik
u, wetende dat gij doen zult ook bo-
ven hetgeen ik zeg.
22 Bereid mij tevens ook huisvesting;
want ik hoop, dat ik door uwe gebe-
den u geschonken zal worden. 23 U groe-
ten Epafras, mijn medegevangene in
Christus Jezus, 24 Marcus, Aristarchus,
Demas, Lucas, mijne medearbeiders.
25 De genade onzes Heeren Jezus
Christus zij met uwen geest!

DE BRIEF

AAN DE

HEBREËRS.

Nadat God vroeger gesproken heeft door de profeten, heeft hij thans gesproken door den Zoon. — Deze is meerder dan de engelen (de middelaars der wet), hoewel hij voor een korten tijd onder hen vernederd, en aan lijden onderworpen werd, opdat hij als hoogepriester de menschen met God zou verzoenen.

I. 1 Nadat God oudtijds vele malen
en op velerlei wijze tot de vaderen heeft
gesproken door de profeten, heeft hij
op het laatst dezer dagen tot ons ge-
sproken door den Zoon, 2 dien hij tot
erfgenaam van alles gesteld, door wien
hij ook de wereld gemaakt heeft; 3 die,
als zijnde het afschijnsel zijner heer-
lijkheid en de afdruk zijns wezens, en
alles dragende door het woord zijner
magt, nadat hij reiniging der zonden
heeft bewerkt, zich gezet heeft aan de
regterhand der Majesteit in den hooge;
4 zoo veel meerder geworden dan de
engelen, als hij een uitnemender naam
geërfd heeft dan zij.
5 Tot wien toch der engelen heeft hij
ooit gezegd: Gij zijt mijn Zoon;
heden heb ik u verwekt? En we-
derom: Ik zal hem tot vader, en
hij zal mij tot zoon zijn? 6 En wan-
neer hij wederom den Eerstgeborene in
de wereld brengt, zegt hij: En dat
alle engelen Gods hem aanbid-
den! 7 En van de engelen zegt hij:
Die zijne engelen maakt tot win-
den, en zijne dienaren tot eene
vuurvlam, 8 maar tot den Zoon:
Uw troon, o God! is tot in alle

---

19 (1 Cor. IX. 11). — 22 (Col. IV. 3, Phil. I. 25, II. 24). — 23, 24 (Col. IV, 12, 10, 14).
I. 2 (II. 8, Rom. VIII. 17, Jh. I. 3). — 3 (Col. I. 15, 17). — 4 (Ef. I. 21). — 5 (V. 5, Ps. II. 7, Hand. XIII. 33, 2 Sam. VII. 14). — 6 (Ps. XCVII. 7). — 7 (Ps. CIV. 4). — 8, 9 (Ps. XLV. 7, 8).

---

van een bloedverwant. — 19. *dat gij — schuldig zijt*, dewijl gij door mij tot het heil in Christus gekomen zijt. — 20. *mijn hart*, dat over het lot van Onesimus bekommerd is. — *in Christus*, gew. t. *in den Heer*. — 25. *geest*, gew. t. *geest! Amen.*

Brief aan de Hebreërs. Daar nergens in dezen brief de naam van Paulus voorkomt, terwijl daarentegen in dien aan de Rom., in die aan de Cor., enz., de apostel in den aanhef telkens zich zelven noemt, zoo is hier in het opschrift de naam van Paulus weggelaten. — *aan de Hebreërs*, d. i. aan de christenen uit de Joden in het Joodsche land, die naar hunne taal Hebreërs werden genoemd (Hand. VI. 1). — I. 1. *op het laatst dezer dagen*, aan het einde van het tijdperk, dat *deze dagen* of *deze eeuw* genoemd werd, in tegenstelling met de *toekomende eeuw*, die gerekend werd te beginnen met de komst of met de wederkomst van den Christus; vgl. het aangeteek. op Mt. XXIV. 3. — 3. *der zonden*, gew. t. *onzer zonden door zich zelven*. — 4. *naam*, den naam van *Zoon Gods* (v. 5). — 6. *wederom*, bij de wederkomst van Christus ten oordeel. — *zegt hij*, alsdan zal het woord tot vervulling komen, 't welk God gesproken heeft.

eeuwigheid; de staf uws koning-
schaps is een staf der regtheid.
[9] Gij hebt geregtigheid lief ge-
had, en ongeregtigheid gehaat.
Daarom, o God! heeft uw God
u gezalfd met olie der vreugde
boven uwe medegenooten. [10] En:
Gij, Heer! hebt in den beginne
de aarde gegrondvest, en de he-
melen zijn werken uwer handen.
[11] Zíj zullen vergaan, maar gíj
blijft; en alle zullen zij als een
kleed verouderen, [12] en als een
mantel zult gij ze zamenrollen,
en zij zullen veranderen; maar
gíj zijt dezelfde, en uwe jaren
zullen niet ophouden. [13] En tot
wien der engelen heeft hij ooit gezegd:
Zet u aan mijne regterzijde, tot-
dat ik uwe vijanden zet tot eene
voetbank uwer voeten? [14] Zijn zij
niet alle dienstdoende geesten, ter dienst
uitgezonden om den wille van hen, die
het heil zullen beërven?

II. [1] Daarom moeten wij te meer
aan het gehoorde ons houden, opdat
wij het niet misschien verliezen. [2] Want
indien het door engelen verkondigde
woord vast geweest is, en alle over-
treding en ongehoorzaamheid regtvaar-
dige vergelding ontvangen heeft: [3] hoe
zullen wíj ontvlieden, als wij ons niet
bekommeren om zoo groot een heil?
't welk eerst verkondigd is door den
Heer, en daarna door hen, die het
gehoord hebben, bevestigd werd aan
ons, [4] terwijl God medegetuigde door
teekenen en wonderen en velerlei krach-
ten en bedeelingen van heiligen geest
naar zijnen wil.
[5] Want hij heeft de toekomende we-
reld, over welke wij spreken, niet aan
engelen onderworpen; [6] maar iemand
heeft ergens betuigd: Wat is de
mensch, dat gij zijner gedenkt?
of de menschenzoon, dat gij op
hem nederziet? [7] Gij hebt hem
voor een korten tijd minder ge-
maakt dan de engelen; met heer-
lijkheid en eere hebt gij hem ge-
kroond; [8] alles hebt gij zijnen
voeten onderworpen. Want door
alles hem te onderwerpen, heeft hij
niets overgelaten, dat hem niet onder-
worpen is. Nu echter zien wij nog niet
alles hem onderworpen; [9] maar die voor
een korten tijd minder gemaakt was
dan de engelen, Jezus, hem zien wij
met heerlijkheid en eere gekroond om
het lijden des doods, opdat hij door
Gods genade voor ieder den dood zou
smaken. [10] Want het betaamde hem,
om wien alles, en door wien alles is,
nu hij vele zonen tot heerlijkheid leid-
de, den Stichter van hun heil door lij-
den te voleindigen. [11] Want die hei-
ligt en die geheiligd worden, ze
zijn alle uit éénen; en om die reden
schaamt hij zich niet hen broeders te
noemen, [12] zeggende: Ik zal uwen
naam verkondigen aan mijne
broeders; in het midden der ge-
meente zal ik u lofzingen. [13] En
wederom: Ik zal op hem vertrou-
wen. En wederom: Zie, ik en de

10—12 (Ps. CII. 26—28). — 13 (Ps. CX. 1, 1 Cor. XV. 25). — **II.** 2, 3 (XII. 25), 2 (Hand. VII. 38, 53, Gal. III. 19). — 4 (1 Cor. XII. 8—11). — 6—8 (Ps. VIII. 4—6), 8 (1 Cor. XV. 27). — 9 (Phil. II. 7—9). — 10 (V. 8, 9, Jh. XIII. 31, 32). — 12 (Ps. XXII. 23). — 13 (Jez. VIII. 17, 18).

---

14. *ter dienst*, om God te dienen. — II. 1. *opdat wij het*, enz., opdat wij het heil (I. 14), waarvan wij gehoord hebben, enz. — *verliezen*, eigl. *voorbijvloeijen*, *voorbijvaren*. — 2. *het door engelen verk. woord*, de wet, die volgens de latere voorstelling door de bemiddeling van engelen gegeven was. — 5. *de toekomende wereld*, de wereld, gelijk die zijn zal bij de wederkomst van Christus; vgl. het aangeteek. op I. 1. — 7. *voor een korten tijd*. In deze beteek. schijnen hier de woorden te moeten worden opgevat, die anders ook kunnen beteekenen *een weinig*, en in die beteek. gebezigd zijn in den aangeh. psalm. — *dan de engelen*, gew. t. *dan de engelen, en hebt hem gesteld over de werken uwer handen*. — 9. *hem zien wij — gekroond*, en dit is ons een waarborg, dat eens alles hem onderworpen zal zijn; alles, wat thans nog tegen hem en zijn koningschap zich verzet, overwonnen zal worden. — *om het lijden des d.*, *opdat*, om het lijden, dat hij ondergaan heeft, opdat. — 10. *voleindigen*, of, *volmaken;* een woord, dat in dezen brief meermalen voorkomt, en waarvan men de beteek. aldus kan omschrijven: *tot voltooijing*, *tot het doel der bestemming brengen; iemand (iets) doen worden wat hij (het) worden moet.* — *uit éénen*, vader (God). — 13. *Ik zal op hem vertr*. De kracht van bewijs ligt hierin, dat volgens de aangeh. plaats Jezus op God *vertrouwt*, even als menschen zulks doen. — *Ik en de k. — heeft.* Uit het voorgaande v. vullen men in: *wij zullen op God vertrouwen.* — *de k.*, *die God mij gegeven heeft*, de kinderen *Gods*, die God aan Jezus *gegeven*, toe-

kinderen, die God mij gegeven
heeft. [14] Dewijl dan de kinderen vleesch
en bloed deelachtig zijn, zoo is ook hij
desgelijks hetzelfde deelachtig geworden,
opdat hij door den dood te niet zou
doen hem, die het geweld des doods
had, dat is, den duivel, [15] en allen ver-
lossen, die door de vreeze des doods
het gansche leven door in dienstbaar-
heid gehouden werden. [16] Want waar-
lijk, niet de engelen trekt hij zich aan,
maar Abrahams zaad trekt hij zich aan.
[17] En daarom moest hij in alles den
broederen gelijk worden, opdat hij
barmhartig zou zijn en een getrouw
hoogepriester tegenover God, om de
zonden des volks te verzoenen. [18] Want
daar hij zelf verzocht is door hetgeen
hij geleden heeft, kan hij hun, die
verzocht worden, te hulp komen.

Jezus, de Gezant Gods en Hoogepriester, is meerder dan Mozes. — Niemand verharde zich, gelijk de Israëliten in de woestijn; want die zich verhardt, zal, even als dezen, de door God beloofde rust niet ingaan.

III. [1] Daarom, heilige broeders, me-
degenooten der hemelsche roeping! be-
schouwt den Gezant en Hoogepriester
onzer belijdenis, Jezus, [2] die getrouw
is jegens dien, die hem heeft aange-
steld, even als Mozes in zijn huis.
[3] Want deze is met meer heerlijkheid
verwaardigd dan Mozes, voor zoover
hij, die het huis heeft ingerigt, meer
eere heeft dan dit. [4] Ieder huis toch
wordt door iemand ingerigt; en die
alles heeft ingerigt, het is God. [5] En
Mozes was in geheel zijn huis getrouw
als een dienaar, tot getuigenis van
hetgeen verkondigd zou worden; [6] maar
Christus als een zoon over zijn huis:
en diens huis zijn wij, zoo wij de
vrijmoedigheid en den roem der hope
vasthouden.
[7] Daarom, gelijk de heilige geest
zegt: Heden, zoo gij zijne stem
hoort, [8] verhardt uwe harten niet,
gelijk bij de verbittering ten
dage der verzoeking in de woes-
tijn, [9] waar uwe vaderen mij ver-
zochten met beproeving, en nog-
tans zagen zij mijne werken
veertig jaren lang. [10] Daarom
werd ik verdrietig over dat ge-
slacht, en zeide: Altijd dwalen
zij met het hart, en zij kennen
mijne wegen niet. [11] Zoo zwoer
ik dan in mijnen toorn: Indien
zij mijne rust zullen ingaan...!
[12] Ziet toe, broeders! dat in niemand
uwer zij een boos hart van ongeloof,
zoodat hij afvalt van den levenden
God; [13] maar vermaant elkander tel-
ken dage, zoo lang het Heden wordt
genoemd, opdat niemand onder u ver-
hard worde door de verleiding der zon-
de. [14] Want wij zijn medegenooten ge-
worden van Christus, zoo wij namelijk
het begin des vertrouwens ten einde
toe onwankelbaar vasthouden.
[15] Terwijl nu gezegd wordt: He-
den, zoo gij zijne stem hoort,
verhardt uwe harten niet, gelijk
bij de verbittering, [16] wie dan
hadden haar gehoord, en verbitterden
hem? Maar waren het niet allen, die
door Mozes uit Egypte waren gegaan?

14 (Phil. II. 8, 1 Cor. XV. 26, 24). — 17, 18 (IV. 15, 16). — **III.** 2, 5 (Num. XII. 7). — 7—11 (Ps. XCV. 7—11), 8 (Ex. XVII 2, 7). — 11 (Num. XIV. 21—23).

vertrouwd heeft. — 14. *door den dood*, door zijnen dood, die eerst mogelijk was, nadat hij vleesch en bloed had aangenomen. — 17. *tegenover God*, in betrekking tot God (V. 1). — III. 1. *Gezant*, Gods. — *onzer belijdenis*, dien wij belijden. — *Jezus*, gew. t. *Chr. J.* — 2. *aangesteld*, eigl. *gemaakt* (Hand. II. 36), nl. tot Gezant en Hoogepr. — *in zijn huis*, in het huis Gods, d. i. de huishouding, inrigting Gods onder het O. V.; gew. t. *in geheel zijn huis* (v. 5). — 3. *hij, die het huis heeft ingerigt*, Christus, die het ware huis Gods (de huishouding des N. V.) tot stand gebragt heeft. — *dan dit*, dan het huis, de huishouding, tot welke ook Mozes zelf behoorde als dienaar. — 5. *tot get. — zou worden*, om de geboden der wet te getuigen (te verkondigen). — 6. *zoo wij... vasthouden*, gew. t. *zoo wij namelijk... ten einde toe onwankelbaar vasth.* (v. 14). — 8. *gelijk bij de verbittering*, het morren der Israëliten te Massa en Meriba. — 9. *mij*, is hier ingevuld. — *verzochten met bepr.* gew. t. *mij verzochten; zij beproefden mij.* — 11. *Indien... ingaan...!* eene wijze van uitdrukking, die in het O. V. bij eeden meermalen voorkomt, en waarbij men hier kan invullen: *zoo zal ik niet meer waarachtig zijn*, of iets dergel. (Mr. VIII. 12). Lc. XIX. 42 komt zij voor bij een *wensch*, en Lc. XXII. 42 bij eene *bede*. — 13. *het* HEDEN, het *heden*, waarvan in den aangeh. psalm gesproken wordt, de tijd des heils. — 14. *wij zijn — Christus*, wij hebben (krijgen) deel aan de heerlijkheid van Chr.

17 En over wie was hij verdrietig veer-
tig jaren lang? Was het niet over
hen, die gezondigd hadden, en wier
leden vielen in de woestijn? 18 En aan
wie zwoer hij, dat zij zijne rust niet
zouden ingaan, dan aan hen, die on-
gehoorzaam waren geweest? 19 En zoo
zien wij, dat zij niet konden ingaan
wegens ongeloof.

IV. 1 Laat ons dan vreezen, dat, ter-
wijl er eene belofte overblijft van zijne
rust in te gaan, misschien iemand van
u achterblijve. 2 Immers eene belofte
is ons gedaan, even als hun; maar het
gehoorde woord baatte hun niet, de-
wijl het bij hen, die het hoorden,
niet met geloof gemengd was. 3 Want
wij, die gelooven, gaan de rust in,
gelijk hij gezegd heeft: Zoo zwoer
ik dan in mijnen toorn: Indien
zij mijne rust zullen ingaan...!
hoewel zijne werken van de grondleg-
ging der wereld af volbragt waren.
4 Want hij heeft ergens van den zeven-
den dag aldus gesproken: En God
rustte op den zevenden dag van
al zijne werken. 5 En hier wederom:
Indien zij mijne rust zullen in-
gaan...! 6 Dewijl er dan overblijft,
dat sommigen haar ingaan, en zij, aan
wie eerst de belofte was gedaan, niet
zijn ingegaan wegens ongehoorzaamheid,
7 zoo bepaalt hij wederom eenen dag,
heden, zeggende door David, zoo lan-
gen tijd daarna, gelijk te voren gezegd
is: Heden, zoo gij zijne stem
hoort, verhardt uwe harten niet!
8 Want indien Jozua hen in de rust had
gebragt, hij zou van een anderen dag
daarna niet gesproken hebben. 9 Zoo
blijft er dan voor het volk Gods een
sabbat-houden over; 10 want die zijne
rust ingaat, rust ook zelf van zijne
werken, gelijk God van de zijne.
11 Dat wij ons dan beijveren om die
rust in te gaan, opdat niemand, door
te vallen, een gelijk voorbeeld zij van
ongehoorzaamheid. 12 Want het woord
Gods is levend en krachtig, en snij-
dender dan eenig tweesnijdend zwaard,
en doordringende tot de scheiding van
ziel en geest, van merg en been, en
een regter van de gedachten en gezind-
heden des harten. 13 En geen schepsel
is voor hem verborgen, maar alles ligt
naakt en open voor de oogen desge-
nen, met wien wij te doen hebben.

Jezus is een hoogepriester, en wel naar de ordening van Melchizedek. — Waarom dit moeijelijk te begrijpen is. — Waarschuwing tegen afval. — Vermaning tot volhardenden ijver. — Herinnering aan de vastheid van Gods beloften.

14 Daar wij dan een grooten Hooge-
priester hebben, die de hemelen is
doorgegaan, Jezus, den Zoon Gods,
zoo laat ons de belijdenis vasthouden.
15 Want wij hebben niet een hooge-
priester, die geen medelijden kan heb-
ben met onze zwakheden, maar een
die in alles verzocht is, gelijk wij, doch
zonder zonde. 16 Laat ons dan met
vrijmoedigheid toetreden tot den troon
der genade, opdat wij barmhartigheid
verkrijgen en genade vinden tot tij-
dige hulp.

V. 1 Want ieder hoogepriester, uit
menschen genomen, wordt voor men-
schen aangesteld tegenover God, om
gaven en offers toe te brengen voor de
zonden, 2 en kan zachtmoedig zijn je-
gens de onwetenden en dwalenden, de-
wijl hij ook zelf met zwakheid is om-
kleed, 3 en wegens haar, gelijk voor

17 (Num. XIV. 32, 1 Cor. X. 5, Jud. 5). — **IV.** 3 (III. 11). — 4 (Gen. II. 2). — 7 (III. 7, 8). — 12 (III. 11, Jez. XLIX. 2, Ef. VI. 17). — 13 (Ps. CXXXIX. 1—4). — 14—16 (X. 19—23, II. 17, 18), 14 (IX. 11, 12), 15 (V. 7, 8, Mt. IV. 1—11, 2 Cor. V. 21). — **V.** 1 (II. 17). — 2 (IV. 15, Lev. V. 18). — 3 (VII. 27, Lev. IX. 7).

IV. 3—10. De gang der redenering is deze: God, die rust geniet sedert hij het scheppingswerk volbragt heeft, deed aan de Israëliten de belofte, dat zij in zijne rust zouden deelen; maar door hunne ongehoorzaamheid verkregen zij de beloofde rust niet. Immers, indien zij haar verkregen hadden door Jozua, die hen in Kanaän bragt, God zou niet zoo vele eeuwen daarna door David een nieuw tijdperk voor het ingaan in zijne rust bepaald hebben. Derhalve was ook nog in Davids tijd het ingaan in Gods rust iets toekomstigs. Thans echter werd Gods rust verleend aan het volk Gods, het ware Israël, de geloovigen. — 3. *hoewel — volbragt waren*, en God derhalve, toen hij in Davids tijd aldus sprak, reeds lang rust genoot (v. 4). — 7. *te voren gezegd*, gew. t. *gezegd*. — V. 1. *tegenover God*,

het volk, zoo ook voor zich zelven moet offeren voor de zonden. 4 En niemand neemt zelf zich die eere, maar door God er toe geroepen, even als Aäron. 5 Zóó heeft ook Christus niet zelf zich verheerlijkt om hoogepriester te worden, maar die tot hem gesproken heeft: *Gij zijt mijn Zoon; heden heb ik u verwekt*; 6 gelijk hij ook elders zegt: *Gij zijt priester tot in eeuwigheid, naar de ordening van Melchizedek.* 7 En hij, die in de dagen zijns vleesches gebeden en smeekingen tot dien, die hem van den dood kon redden, met sterk geroep en tranen offerde en verhoord werd van zijne vreeze, 8 hij heeft, hoewel hij Zoon was, gehoorzaamheid geleerd van hetgeen hij geleden heeft; 9 en nadat hij voleindigd was, is hij allen, die hem gehoorzamen, eene oorzaak van eeuwig heil geworden, 10 door God toegesproken als hoogepriester naar de ordening van Melchizedek.

11 Over dezen nu hebben wij veel te zeggen en wat moeijelijk is om uit te leggen, dewijl gij traag zijt geworden van ooren. 12 Want terwijl gij leeraars behoordet te zijn van wege den tijd, hebt gij wederom noodig, dat men u de allereerste beginselen der woorden Gods leere; en u is melk noodig geworden, niet vaste spijs. 13 Ieder toch, die melk nuttigt, is onervaren in het woord der geregtigheid; want hij is een kind. 14 Maar de vaste spijs is voor volmaakten, voor hen, wier zintuigen door de gewoonte geoefend zijn tot onderscheiding van goed en van kwaad.

VI. 1 Laat ons derhalve de beginselen van het woord van Christus daarlaten, en voortgaan tot de volmaaktheid, zoodat wij niet weder een fondament leggen van bekeering van doode werken, en van geloof aan God, 2 van doopen, van leering, van oplegging der handen, van opstanding der dooden en van eeuwig oordeel. 3 En dit zullen wij doen, zoo namelijk God het vergunt. 4 Want het is onmogelijk, hen, die eenmaal verlicht geworden zijn, en de hemelsche gave gesmaakt, en aan den heiligen geest deel gekregen, 5 en het goede woord Gods en de krachten der toekomende eeuw gesmaakt hebben, 6 en daarna afvallen — hen wederom te vernieuwen tot bekeering, daar zij zich den Zoon Gods op nieuw kruisigen, en hem ten toon stellen. 7 Want een grond, die den dikwijls op hem komenden regen indrinkt, en geschikt gewas draagt voor hen, om wier wil hij ook bebouwd wordt, ontvangt zegen van God; 8 maar als hij doornen en distelen voortbrengt, zoo wordt hij afgekeurd en is den vloek nabij, en zijn einde is verbranding.

9 Doch, geliefden! wij hebben aangaande u de overtuiging van iets, dat beter is en bij het heil voegt, al spreken wij ook zóó. 10 Want God is

4 (Ex. XXVIII. 1). — 5 (I. 5). — 6 (Ps. CX. 4). — 7—9 (II. 10), 7 (Mt. XXVI. 37, 39, Ps. XXII. 25). — 12 (1 Cor. III. 1, 2). — 14 (Rom. XVI. 19, Phil. I. 10). — **VI.** 4—6 (X. 26, 2 Petr. II. 20, 21). — 10 (X. 32—34, Mt. X. 41, 42).

in betrekking tot God (II. 17). — 3. *haar*, gew. t. *deze.* — 4. *maar — geroepen*, gew. t. *maar die door God er toe geroepen wordt.* — 6. *ordening*, of, *wijze.* — 7. *die — offerde*, in Gethsemané. — *verhoord werd van zijne vreeze*, verhoord en verlost werd van den angst zijner ziele; and. *verhoord werd om zijne godvrucht.* — 9. *voleindigd.* Zie het aanget. op II. 10. — 12. *van wege den tijd*, daar gij reeds zoo lang geleden tot het geloof gebragt zijt. — *de allereerste begins.*, nl. zulke als worden opgenoemd VI. 1, 2. — *der woorden Gods*, der christel. leer. — *niet*, gew. t. *en niet.* — *vaste spijs*, zoo als het hoogepriesterschap van Christus naar de ordening van Melchizedek, en de daarin aangeduide opheffing van het Levitische priesterschap. — 14. *volmaakten*, volwassenen naar het verstand. — VI. 1. *Laat ons.* De schrijver schijnt hier niet zijne lezers, maar zich zelven te bedoelen (v. 3). — *de volmaaktheid*, der leer. — 2. *van doopen.* Misschien ziet het meervoud op de driemalige onderdompeling, die bij de toediening van den doop al spoedig in gebruik kwam. — *van leering*, het meer naauwkeurig onderwijs, dat na den doop gegeven werd. And. verbinden deze woorden onmiddellijk met de voorgaande: *van doopen van* (met) *leering;* and. anders. — 4. *die eenmaal verlicht gew. zijn*, door het licht der waarheid, die zij hebben leeren kennen (X. 26). — *de h. gave*, der genade Gods in Chr. — 5. *het goede woord G.*, Gods beloften in Chr. — *de krachten der toek. eeuw;* de wonderkrachten (II. 4), die behooren tot het tijdperk, dat begonnen is met de komst van Chr., en voltooid wordt bij zijne wederkomst. — 6. *op nieuw kruisigen*, door zich te stellen op het standpunt der ongeloovige Joden, die Jezus aan het kruis gebragt hebben. — 10. *de lief-*

niet onregtvaardig, dat hij uw werk
zou vergeten en de liefde, die gij hebt
bewezen aan zijnen naam, daar gij de
heiligen gediend hebt, en nog dient.
[11] Maar wij wenschen, dat een iegelijk
uwer denzelfden ijver bewijze, tot de
volheid der hope, ten einde toe; [12] op-
dat gij niet traag wordt, maar navol-
gers van hen, die door geloof en ge-
duld de beloften beërven.
[13] Want nadat God aan Abraham de
belofte had gedaan, dewijl hij bij gee-
nen meerdere kon zweren, zoo zwoer
hij bij zich zelven, [14] zeggende: Voor-
waar, grootelijks zal ik u zege-
nen, en grootelijks u vermenig-
vuldigen. [15] En zóó was hij gedul-
dig, en verkreeg de belofte. [16] Men-
schen toch zweren bij den meerdere,
en de eed tot bevestiging is hun het
einde van alle tegenspraak. [17] En daar-
om, dewijl God den erfgenamen der
belofte des te overvloediger wilde too-
nen, dat zijn raad onveranderlijk is,
zoo kwam hij tusschenbeide met een
eed, [18] opdat wij door twee onveran-
derlijke dingen, in welke het onmoge-
lijk is dat God liegt, eene krachtige
vertroosting zouden hebben, wij, die de
toevlugt hebben genomen tot het aangrij-
pen van de voorgestelde hope, [19] welke
wij hebben als een anker der ziel, vei-
lig en vast, en ingaande in het bin-
nenste des voorhangsels, [20] waar als
voorlooper voor ons is ingegaan Jezus,
naar de ordening van Melchizedek hoo-
gepriester geworden tot in eeuwigheid.

De uitnemendheid van het hoogepriesterschap naar de ordening van Melchizedek boven het Levitische priesterschap, — van het nieuwe verbond boven het oude, — van het door Christus gebragte offer boven de zoenoffers der wet.

VII. [1] Deze Melchizedek namelijk,
koning van Salem, priester des Aller-
hoogsten Gods, die Abraham te ge-
moet ging, toen hij terugkeerde van
het verslaan der koningen, en hem ze-
gende, [2] wien ook Abraham een tiende
toedeelde van alles, zijnde vooreerst,
als zijn naam wordt overgezet, koning
der geregtigheid, en daarna ook koning
van Salem, dat is, koning des vredes,
[3] zonder vader, zonder moeder, zonder
geslachtrekening, noch begin van dagen
noch einde van leven hebbende, maar
den Zone Gods gelijk gemaakt, blijft
priester voor altijd.
[4] Ziet nu, hoe groot deze is, wien
zelfs Abraham, de aartsvader, een tiende
gaf van den buit! [5] En zij, die uit de
zonen van Levi het priesterschap ont-
vangen, hebben wel bevel om naar de
wet tienden te nemen van het volk,
dat is, van hunne broeders, hoewel
uit de lenden Abrahams voortgekomen;
[6] maar hij, die niet tot hun geslacht
behoort, heeft tienden genomen van
Abraham, en hem, die de beloften had,
heeft hij gezegend. [7] Buiten alle tegen-
spraak nu wordt het mindere gezegend
door het meerdere. [8] En híer ontvan-
gen tienden menschen, die sterven; maar
dáár een, van wien getuigd wordt, dat
hij leeft. [9] En, om zoo te spreken,

13, 14 (Gen. XII. 2, 3, 7, XXII. 17). — 15 (XI. 17—19). — 16 (Ex. XXII. 11). — 19, 20 (IX. 11, 12, 24, Jh. XIV. 2, 3), 20 (V. 6, 10). — **VII.** 1—3 (Gen. XIV. 18—20, Ps. CX. 4). — 5 (Num. XVIII. 21). — 6 (v. 1, 2). — 8 (Ps. CX. 4).

de, gew. t. *den arbeid der liefde*. — 13. 14. De vroeger gedane belofte nl. werd later bekrachtigd door den eed: *Ik zweer bij mij zelven, spreekt de Heer... grootelijks zal ik u zegenen*, enz. — 15. *verkreeg de belofte* (de vervulling der belofte) nl. daardoor, dat Izaäk hem als uit den dood werd wedergegeven, en hij door dezen werkelijk de stamvader werd van een groot volk (XI. 11, 12). — 17. *den erfgenamen der bel.*, den aartsvaders en allen geloovigen. — *dat zijn raad onveranderlijk is*, nl. wat betreft het zegenen en vermenigvuldigen van Abr. (v. 14). — 18. *twee onveranderl. d.*, eed en belofte. — VII. 3. *zonder vader*, enz. De schrijver beweert niet, dat de Melchizedek, wiens geschiedenis Gen. XIV. 18—20 vermeld staat, geene ouders, geene geslachtrekening, geen begin of einde van leven zou gehad hebben; maar eenmaal volgens Ps. CX. 4 in Melchizedek een *voorbeeld* van Christus ziende, vindt hij in het berigt van Genesis Melchizedek insgelijks als voorbeeld van Christus voorgesteld (*aan den Zoon G. gelijk gemaakt*, v. 3), dewijl Melchizedek daar als priester optreedt, zonder dat iets omtrent zijne ouders, zijn geslacht, het begin en het einde van zijn leven en het einde van zijn priesterschap vermeld wordt. Dit stilzwijgen der schrift nl. houdt hij niet vòor iets toevalligs, maar voor iets, dat door God zoo is gewild, opdat men in Melchizedek het voorbeeld van Christus herkennen zou evenzeer door hetgeen *niet* aang. hem berigt wordt, als door hetgeen berigt wordt omtrent zijnen naam *koning der geregtigheid* en *koning des vredes*, zijn priesterschap en zijn zegenen van Abraham. — 8. *van wien — leeft*, nl. zoo door het stilzwijgen der schrift (Gen. XIV), als in

door Abraham heeft ook Levi, die tien-
den ontvangt, tienden gegeven: 10 im-
mers hij was nog in de lenden zijns
vaders, toen Melchizedek dezen te ge-
moet ging.

11 Indien er dan voleindiging was door
het Levitische priesterschap — want op
hetzelve is het volk door de wet ge-
wezen —, wat was het nog noodig,
dat er een ander priester opstond naar
de ordening van Melchizedek, en dat
hij niet genoemd werd naar de ordening
van Aäron? 12 Want als het priester-
schap veranderd wordt, zoo geschiedt
er noodzakelijk ook verandering der
wet. 13 Hij toch, op wien dit doelt,
behoorde tot een anderen stam, van
welken niemand het altaar bediend
heeft: 14 immers het is bekend, dat
onze Heer gesproten is uit Juda, aan-
gaande welken stam Mozes niets van
priesters gezegd heeft. 15 En nog te
meer is het blijkbaar, indien er in ge-
lijkheid aan Melchizedek een ander pries-
ter opstaat, 16 die het niet geworden
is naar de wet eens vleeschelijken ge-
bods, maar naar de kracht eens onver-
gankelijken levens. 17 Van hem toch
wordt getuigd: Gij zijt priester
tot in eeuwigheid, naar de orde-
ning van Melchizedek.

18 Een voorgaand gebod namelijk wordt
te niet gedaan, omdat het zwak en
nutteloos is — 19 want de wet heeft
niets voleindigd —; maar eene betere
hoop wordt ingevoerd, door welke wij
tot God naderen. 20 En voor zoover dit
niet zonder eedzwering geschiedde —
want zíj zijn zonder eedzwering pries-
ters geworden, 21 maar híj met eed-
zwering, door dien, die tot hem zegt:
De Heer heeft gezworen, en het
zal hem niet berouwen: Gij zijt
priester tot in eeuwigheid —,
22 in zóóver is Jezus borg geworden
van een beter verbond. 23 En uit hen
zijn de priesters meerdere geworden,
omdat zij door den dood verhinderd
werden aan te blijven; 24 maar híj,
omdat hij blijft tot in eeuwigheid, heeft
een priesterschap, dat niet op een an-
der overgaat; 25 waarom hij ook vol-
komen behouden kan degenen, die door
hem tot God naderen, dewijl hij altijd
leeft om voor hen te bidden. 26 Im-
mers zulk een hoogepriester betaamde
ons ook, heilig, onschuldig, onbe-
smet, afgescheiden van de zondaars, en
hooger geworden dan de hemelen; 27 die
niet dagelijks noodig heeft, gelijk de
hoogepriesters, eerst offers toe te bren-
gen voor eigene zonden, daarna voor
die des volks; want dit heeft hij één-
maal gedaan door zich zelven toe te
brengen. 28 De wet toch stelt tot hoo-
gepriesters menschen aan, die zwakheid
hebben; maar het woord der eedzwe-
ring ná de wet den Zoon, die tot in
eeuwigheid voleindigd is.

VIII. 1 De hoofdzaak nu bij hetgeen
wij zeggen is: wij hebben zulk een
hoogepriester, die zich heeft gezet aan
de regterhand van den troon der Ma-
jesteit in de hemelen, 2 een bedienaar
van het heiligdom en van den waren
tabernakel, dien de Heer heeft opge-
rigt, niet een mensch. 3 Ieder hooge-
priester namelijk wordt aangesteld om
gaven en offers toe te brengen; waarom
het noodig was, dat ook deze iets had
om toe te brengen. 4 Immers indien

11 (v. 19). — 14 (Jez. XI. 1, Gen. XLIX. 10, Mt. I. 1, 3). — 17 (V. 6). — 18, 19 (v. 11, IX. 8—10, X. 1, Rom. VIII. 3). — 21 (Ps. CX. 4). — 22 (VIII. 6). — 25 (Rom. VIII. 34, 1 Jh. II. 1). — 26 (IV. 14). — 27 (V. 3, IX. 26). — **VIII.** 1 (I. 3). — 2 (IX. 11, 12). — 3, 4 (V. 1, IX. 6).

Ps. CX. — 11. *voleindiging*, geheele bereiking van het doel, vergeving en heiliging. — *op hetzelve — gewezen*, omdat de gansche wet van Mozes het Levit. priesterschap onderstelt, daarop als gebouwd is (v. 12). — *is*, gew. t. *was*. — 13, *dit*, nl. wat geschreven staat Ps. CX. 4. — 15. *is het blijkbaar*, dat de wet veranderd (opgeheven) wordt (v. 12). — 17. *van hem — getuigd*, gew. t. *Hij toch getuigt*. — 18. *een voorgaand gebod*, het vroeger gegeven gebod omtrent het priesterschap (v. 16). — 20. *dit*, de invoering eener betere hoop (v. 19). — 21. *tot in eeuwigh.* gew. t. *tot in eeuwigh. naar de ordening van Melchiz.* (v. 17). — 22. *borg*, niet bij *God* (want God, van wien het betere verbond uitging, had geen borg voor deszelfs zekerheid noodig), maar bij *menschen*, wien hij borg is (instaat voor, volle zekerheid geeft) van een *beter* verbond dan het oude, voor zoover hij, de hoogepriester des N. V., uitnemender is dan de hoogepriesters des O. V. — 24. *een pr. — overgaat*, Stv. en and. *een onvergankelijk priesterschap*. — 26. *ons ook*, gew. t. *ons*. — *afgescheiden van de zondaars*, door zijne verhooging. — VIII. 2. *van den waren tabernakel*, van het hemelsch heiligdom, den hemel. — *niet*, gew. t. *en niet*. —

hij op aarde was, hij zou zelfs geen
priester zijn, daar er zijn, die de gaven
toebrengen volgens de wet; 5 zij, die eene
afbeelding en schaduw dienen van het
hemelsche, gelijk Mozes eene godspraak
ontving, toen hij den tabernakel zou
vervaardigen: Zie dan toe, zeide hij,
dat gij alles maakt naar het voor-
beeld, dat u op den berg ver-
toond is. 6 Doch nu heeft hij eene
uitnemender bediening verkregen, voor
zoover hij ook middelaar is van een
beter verbond, dat onder betere belof-
ten is ingevoerd.
7 Want indien dat eerste verbond on-
berispelijk was geweest, er zou voor
een tweede geene plaats gezocht zijn.
8 Immers berispende zegt hij tot hen:
Zie, er komen dagen, zegt de
Heer, dat ik met het huis Israëls
en met het huis Juda een nieuw
verbond sluiten zal; 9 niet naar
het verbond, dat ik met hunne
vaderen maakte, ten dage toen
ik hen bij de hand nam om hen
uit Egypteland te leiden; want
zij bleven niet in mijn verbond,
en ik bekommerde mij niet om
hen, zegt de Heer. 10 Dit name-
lijk is het verbond, dat ik met
het huis Israëls zal aangaan na
die dagen, zegt de Heer: ik geef
mijne wetten in hun gemoed, en
op hunne harten zal ik ze schrij-
ven; en ik zal hun tot God, en
zij zullen mij tot volk zijn. 11 En
zij zullen niet een iegelijk zijnen
medeburger en een iegelijk zij-
nen broeder leeren, zeggende:
Ken den Heer; want alle zullen
zij mij kennen, van hunnen kleine
tot hunnen groote toe. 12 Want
ik zal hunne ongeregtigheden
genadig zijn, en hunne zonden
zal ik niet meer gedenken. 13 Door
te zeggen: Een nieuw verbond,
heeft hij het eerste oud gemaakt. Wat
nu oud en afgeleefd is, is der verdwij-
ning nabij.

IX. 1 Ook het eerste verbond dan
had inzettingen van eeredienst en een
wereldlijk heiligdom. 2 Want de eerste
tabernakel werd ingerigt, waarin was
de luchter en de tafel en de toonbroo-
den; en deze wordt genaamd het hei-
lige. 3 En achter het tweede voorhang-
sel was de tabernakel, genaamd het
heilige der heiligen, 4 hebbende een
gouden reukaltaar en de ark des ver-
bonds, van alle zijden met goud be-
dekt, waarin was eene gouden kruik
met het manna, en de staf van Ääron,
die gebloeid had, en de tafelen des ver-
bonds; 5 en boven haar Cherubijnen
der heerlijkheid, die het verzoendeksel
beschaduwden: over welke dingen wij
nu niet van stuk tot stuk kunnen
spreken.
6 Terwijl nu deze dingen aldus zijn
ingerigt, gaan wel de priesters te allen
tijde in den eersten tabernakel om de
dienst te verrigten, 7 maar in den twee-
den éénmaal 's jaars alleen de hooge-
priester, niet zonder bloed, dat hij toe-
brengt voor zich zelven en des volks
onwetendheden: 8 waarmede de heilige
geest dit aanduidt, dat de weg tot het
heiligdom nog niet geopenbaard is,
zoo lang de eerste tabernakel stand houdt;
9 welke gelijkenis den tegenwoordigen
tijd betreft, waarin gaven en offers wor-

5 (IX. 23, X. 1, Col. II. 17, Ex. XXV. 40, Hand. VII. 44). — 6 (VII. 22, 1 Tim. II. 5, 2 Cor. III. 6—11). — 8—12 (Jer. XXXI. 31—34). — **IX.** 2 (Ex. XXV. 23—39, Lev. XXIV. 5—9). — 4 (Ex. XXX. 1—7, XXV. 10—15, XVI. 33, Num. XVII. 8, 10, Ex. XXXIV. 29, 1 Kon. VIII. 9). — 5 (Ex. XXV. 17—22). — 6 (Num. XXVIII. 3). — 7 (Ex. XXX. 10, Lev. V. 18). — 8 (X. 19, Jh. IV. 21, 23). — 9, 10 (X. 1—4).

4. *daar er zijn*, gew. t. *daar de priesters er zijn.* — 5. *die — van het hemelsche*, wier dienst betrekking heeft tot een wereldlijk heiligdom, dat niet meer dan eene afbeelding en schaduw is van het hemelsche (IX. 1, 23). — 6. *uitnemender*, dan die der Levitische hoogepriesters. — *betere beloften*, de beloften, vermeld v. 8—12. — 11. *medeburger*, gew. t. *naaste.* — 12. *zonden*, gew. t. *zonden en hunne overtredingen* (X. 17). — 13. *oud gemaakt*, voor oud verklaard. — IX. 7. *onwetendheden*, overtredingen der wet, uit onwetendheid gepleegd (v. 2). — 8. *de eerste tabernakel*, de eerste afdeeling van den tabernakel, het *heilige* (v. 2). Zoo lang nog deze alleen toegankelijk is, en niet ook de tweede, het *heilige der heiligen*, zóó lang is de weg tot het *ware* heiligdom nog niet geopenbaard, heeft nog geene aanbidding van God plaats in geest en waarheid. — 9. *welke gelijkenis.* De ontoegankelijkheid van het heilige der heiligen was als 't ware eene gelijkenis, waardoor de h. geest iets aanduidde. — *den tegenw. tijd*, het tijdperk *dezer* eeuw, in tegenstelling met dat der *toekomende* eeuw, den *tijd der herstelling* (v. 10). — *den offeraar*, eigl. *den*

den toegebragt, die den offeraar naar
het geweten niet kunnen voleindigen,
[10] maar alleen, benevens spijzen en
dranken en verschillende wasschingen
en vleeschelijke inzettingen, zijn opgelegd tot op den tijd der herstelling.

[11] Doch Christus, gekomen als hoogepriester der toekomende goederen, is
door den meerderen en volmaakteren
tabernakel, die niet met handen gemaakt, dat is, niet van deze schepping is,
[12] en dat niet door bloed van
bokken en kalveren, maar door zijn
eigen bloed éénmaal het heiligdom ingegaan, en heeft eene eeuwige verlossing verworven.
[13] Want indien het
bloed van bokken en stieren en de asch
eener jonge koe, die de verontreinigden
besprengt, heiligt wat de reinheid des
vleesches betreft:
[14] hoe veel te meer
zal het bloed van Christus, die door
den eeuwigen geest zich zelven Gode
onbesmet heeft toegebragt, ons geweten
reinigen van doode werken, om den
levenden God te dienen!

[15] En daarom is hij middelaar eens
nieuwen verbonds, opdat, nu zijn dood
geschied is tot verlossing van de overtredingen onder het eerste verbond,
de geroepenen de belofte der eeuwige
erfenis ontvangen zouden.
[16] Immers
waar eene beschikking is, daar is noodig, dat de dood van den beschikker
voorvalle;
[17] want eene beschikking is
vast bij den dood, dewijl zij nimmer
kracht heeft, zoolang de beschikker
leeft.
[18] En daarom is ook het eerste verbond niet zonder bloed ingewijd.
[19] Want
toen door Mozes alle gebod naar de wet
aan het gansche volk verkondigd was,
nam hij het bloed der kalveren en der
bokken met water en scharlakenroode
wol en hysop, en besprengde het boek
zelf en het gansche volk,
[20] zeggende:
Dit is het bloed des verbonds,
dat God met u gesloten heeft.
[21] En desgelijks besprengde hij met het
bloed ook den tabernakel en al het
gereedschap der eeredienst.
[22] En met
bloed wordt naar de wet schier alles
gereinigd, en zonder uitstorting van
bloed geschiedt er geene vergeving.

[23] Het is dan noodig, dat de afbeeldingen van hetgeen in de hemelen
is, hiermede gereinigd worden, maar
het hemelsche zelf met betere offers dan
deze.
[24] Want Christus is niet een met
handen gemaakt heiligdom ingegaan,
een tegenbeeld van het ware, maar den
hemel zelven, om nu voor ons te verschijnen voor het aangezigt Gods;
[25] en
dat niet om dikwijls zich zelven te
offeren, gelijk de hoogepriester jaarlijks
het heiligdom ingaat met vreemd bloed;
[26] anders had hij dikwijls moeten lijden
van de grondlegging der wereld af:
maar nu is hij éénmaal bij de voleindiging der eeuwen verschenen, om door
zijn offer de zonde te niet te doen.
[27] En voor zoover den menschen gezet is éénmaal te sterven, en daarna
het oordeel,
[28] zóó zal ook Christus,
nadat hij éénmaal geofferd is om veler
zonden te dragen, ten tweeden male
zonder zonde verschijnen, hun, die op
hem wachten, tot heil.

---

11 (VIII. 2). — 12 (v. 14, 26, 28, Hand. XX. 28). — 13 (Num. XIX). — 15 (VIII. 6). — 19, 20 (Ex. XXIV. 3—8). — 21 (Ex. XL. 9, 10, Lev. VIII. 15, 19, 24). — 22 (Lev. XVII. 1). — 23 (VIII. 5). — 24 (v. 11, VII. 25). — 25 (v. 7). — 26 (VII. 27, Rom. VI. 10).

---

dienende, dengene die God dient door offers. — *naar het geweten — voleindigen*, hem, wat het geweten betreft, niet tot het doel kunnen brengen, aan zijn geweten geene rust kunnen schenken. — 10. *maar alleen*, *benevens*, and. *maar alleen aangaande*. — 11. *der toek goederen*, der eeuwige verlossing (v. 12). — *door den m. en v. tabernakel*, door den hemel, die in vergelijking met den *hoogsten* hemel (het *heiligdom*, v. 12) als 't ware de eerste tabernakel, het *heilige* is, door hetwelk men gaat naar het *heilige der heiligen*. — *niet van deze schepping*, geen *wereldlijk* heiligdom (v. 1). — *door zijn eigen bloed*, niet *met* (and.), maar *door middel van* zijn eigen bloed. Het *hemelsch* heiligdom gaat Christus binnen, nadat en omdat hij hier op *aarde* zich zelven geofferd heeft. — 13. *van b. en st.* gew. t. *van stieren en bokken*. — 14. *door den e. geest*, door den h. geest, die in hem woonde en werkte, en die hier *eeuwig* wordt genoemd, omdat het door Christus gebragte offer eeuwige kracht heeft (v. 12); and. anders. — *ons*, gew. t. *uw*. — 16. *beschikking*, testament. Het Gr. woord beteekent *verbond* (v. 15) en *beschikking* beide. — *voorvalle*, and. *berigt worde*. — 17. *bij den dood*, eigl. *bij*, *ten aanzien van dooden*. — 19. *der bokken*, gew. t. *bokken*. — 22. *uitstorting van bloed*, bij het altaar en besprenging daarmede. — 24. *voor ons*, ons ten nutte. — 26. *bij de voleindiging der eeuwen*, vgl. *op het laatst dezer dagen*, I. 1, en het aangeteek. aldaar. — 28. *te dragen* (Jez. LIII. 12), Stv.

X. 1 Want de wet, als hebbende maar
eene schaduw der toekomende goede-
ren, niet het beeld der dingen zelf,
kan met jaarlijks dezelfde offers, die
men altijd door toebrengt, nimmer vol-
eindigen hen, die naderen. 2 Zou men
anders niet hebben opgehouden ze toe
te brengen, dewijl de offeraars, een-
maal gereinigd, geene bewustheid van
zonden meer hadden? 3 Maar door dezelve
is er jaarlijks eene herinnering aan zon-
den; 4 want het is onmogelijk, dat
bloed van stieren en bokken zonden
wegneemt. 5 Daarom zegt hij, als hij
in de wereld optreedt: Offer en gave
wilt gij niet, maar een ligchaam
hebt gij mij bereid; 6 brand- en
zondoffers behagen u niet. 7 Toen
zeide ik: Zie, ik ben gekomen —
in de boekrol staat van mij ge-
schreven — om uwen wil, o God!
te doen. 8 Nadat hij te voren zegt:
offers en gaven en brand- en
zondoffers wilt gij niet en ze
behagen u niet — hoewel ze naar
de wet worden toegebragt —, 9 zegt
hij daarna: Zie, ik ben gekomen
om uwen wil te doen. Het eerste
heft hij op, om het tweede vast te
stellen. 10 En in dien wil zijn wij ge-
heiligd door het éénmaal toegebragte
offer des ligchaams van Jezus Christus.
11 En ieder priester staat dagelijks om
dienst te doen en dikwijls dezelfde offers
toe te brengen, die nimmer zonden
kunnen wegnemen; 12 maar hij, nadat
hij één offer voor de zonden heeft toe-
gebragt, heeft zich voor altijd gezet
aan de regterhand Gods; 13 voorts wach-
tende, totdat zijne vijanden gezet wor-
den tot eene voetbank zijner voeten.
14 Want door één offer heeft hij voor
altijd voleindigd hen, die geheiligd wor-
den. 15 En dit getuigt ons ook de hei-
lige geest; want nadat hij eerst gezegd
heeft: 16 Dit is het verbond, dat
ik met hen zal aangaan na die
dagen, zegt de Heer: Ik geef mijne
wetten in hunne harten, en op
hun gemoed zal ik ze schrijven,
17 en hunne zonden en hunne
ongeregtigheden zal ik niet
meer gedenken. 18 Waar nu ver-
geving van deze is, daar is geen offer
meer voor de zonde.

Vermaning tot volharding in geloof, — waarschuwing tegen afval.

19 Broeders! daar wij dan in het
bloed van Jezus vrijmoedigheid hebben
tot den ingang in het heiligdom, 20 dien
hij ons heeft ingewijd als een verschen
en levenden weg door het voorhangsel,
dat is, zijn vleesch, 21 en daar wij
een grooten priester hebben over het
huis Gods, 22 zoo laat ons toetreden
met een waarachtig hart, in volheid
van geloof, de harten gezuiverd van
een kwaad geweten, 23 en het ligchaam
gewasschen met rein water: laat ons
de belijdenis der hope onwankelbaar
vasthouden; want die de belofte heeft
gedaan, is getrouw. 24 En laat ons op
elkander acht geven tot inscherping van
liefde en goede werken, 25 onze ver-
eeniging niet verlatende, gelijk de ge-

X. 1—4 (IX. 9, 10), 1 (VIII. 5). — 5—7 (Ps. XL. 7—9). — 10 (v. 14, IX. 26, Jh. XVII. 19). — 11 (IX. 6). — 12, 13 (I. 3, 13). — 16, 17 (VIII. 10, 12). — 19—23 (IV. 14—16), 19, 20 (IX. 8, 11, 12), 22 (IX. 14, Ex. XXIX. 21, 4, Ef. V. 26). — 24 (III. 13). — 25 (v. 37, Rom. XIII. 11).

---

en and. *weg te nemen.* — *zonder zonde*, zonder zonde te dragen; and. zonder met zonde gemeenschap te hebben (VII. 26); and. anders. — X. 1. *der toek. goederen*, der eeuwige verlossing (IX. 11). — *beeld*, wezen. — *voleindigen*, brengen tot het doel: vergeving en heiliging (v. 2). — 2. *Zou men anders niet*, gew. t. *Men zou anders.* — *de offeraars*, eigl. *de dienenden* (IX. 9), dezelfden, die v. 1 genoemd worden *zij*, *die naderen* (eigl. *toetreden*), nl. tot God. — 5. *zegt hij*, Christus. — 8. *offers en gaven*, gew. t. *offer en gave* (v. 5). — 9. *uwen wil*, gew. t. *uwen wil, o God* (v. 7). — *het eerste*, de offers. — *het tweede*, het doen van Gods wil, nl. wat betreft het toebrengen van het offer zijns ligchaams. — 16. *zegt de Heer.* Deze woorden behooren tot de aangeh. profetie van Jer., maar schijnen hier tevens de plaats te vervangen van *zegt hij daarna*, of iets dergelijks, dat men verwachten zou na het voorafgegane *nadat hij eerst gezegd heeft.* And. vullen *zegt hij daarna* in aan het einde van dit v. — 18. *daar is geen offer meer voor de zonde*, daar houdt het offeren voor de zonde op (v. 2). — 20. *dien*, ingang. — *zijn vleesch.* Het vleesch van Chr. moest als 't ware worden weggedaan, even als het voorhangsel weggeschoven werd om het heilige der heiligen te kunnen ingaan: d. i. door het offer, 't welk Christus bragt, is de toegang tot het heiligdom geopend. — 25 *onze vereeniging* (2 Thess. II. 1) *niet verlaten*, Stv. en and. *onze onderl. bijeenkomst niet nalaten*;

woonte van sommigen is, maar elkan-
der vermanende; en dat zoo veel te
meer, daar gij den dag ziet naderen.
26 Want als wij willens zondigen, na
de kennis der waarheid te hebben ont-
vangen, zoo blijft er geen offer voor de
zonden meer over, 27 maar eene vreese-
lijke verwachting van oordeel, en een
ijvervuur, dat de tegenstanders verslinden
zal. 28 Iemand, die de wet van Mozes
te niet gedaan heeft, sterft zonder barm-
hartigheid op het woord van twee of
drie getuigen. 29 Hoe veel te zwaarder
straf, meent gij, zal hij worden waar-
dig geacht, die den Zoon Gods vertreden,
en het bloed des verbonds, waardoor hij
geheiligd werd, voor onrein gehouden,
en den geest der genade beleedigd heeft?
30 Immers wij kennen hem, die gezegd
heeft: Aan mij de wraak! ik zal
vergelden; en wederom: De Heer
zal zijn volk oordeelen. 31 Vreese-
lijk is het, te vallen in de handen des
levenden Gods!
32 Doch herinnert u de vorige dagen,
waarin gij, nadat gij verlicht geworden
waart, een grooten kampstrijd des lijdens
verdragen hebt, 33 daar gij deels door
smaad en druk een schouwspel werdt,
deels met hen, die aldus wandelden,
gemeenschap hadt. 34 Immers met de
gevangenen hadt gij medelijden, en den
roof uwer goederen naamt gij met
blijdschap aan, wetende dat gij voor
u een beter en blijvend goed hebt.
35 Werpt dan uwe vrijmoedigheid niet
weg, die groote belooning heeft. 36 Im-
mers gij hebt volharding noodig, op-
dat gij, den wille Gods doende, de
belofte moogt wegdragen. 37 Want nog
een weinig, weinig tijds, en die ko-
men zou, zal komen, en niet
toeven. 38 En mijn regtvaardige
zal leven uit geloof; doch zoo
iemand zich onttrekt, mijne ziel
heeft in hem geen welgevallen.
39 Wij echter behooren niet tot hen,
die zich onttrekken ten verderve, maar
tot hen, die gelooven tot verwerving
des levens.

De aard des geloofs, opgehelderd door voorbeelden.

XI. 1 Geloof nu is een vast vertrou-
wen aangaande hetgeen men hoopt,
eene overtuiging aangaande dingen, die
men niet ziet. 2 Hierin namelijk heb-
ben de ouden getuigenis verworven.
3 Door geloof erkennen wij, dat de we-
reld bereid is door het woord Gods,
zoodat hetgeen men ziet, niet uit iets
zienlijks geworden is. 4 Door geloof
bragt Abel Gode een meerder offer toe
dan Kaïn, en door hetzelve verwierf hij
de getuigenis, dat hij regtvaardig was,
daar God getuigde over zijne gaven;
en door hetzelve spreekt hij nog,
nadat hij gestorven is. 5 Door geloof
werd Henoch weggenomen, zoodat hij
den dood niet zag; en hij werd niet
gevonden, dewijl God hem had
weggenomen; want vóór zijne weg-
neming verwierf hij de getuigenis, dat
hij Gode behaagde. 6 Doch zonder ge-
loof is het onmogelijk Gode te beha-
gen; want die tot God nadert, moet
gelooven dat hij is, en voor degenen,
die hem zoeken, een belooner wordt.
7 Door geloof vreesde Noach, toen hij
eene godspraak ontving aangaande het-
geen men nog niet zag, en vervaardigde
de ark tot behoudenis van zijn huis-
gezin; en door hetzelve veroordeelde
hij de wereld, en werd erfgenaam van

26—31 (XII. 18—29), 26 (VI. 4—6), 28 (Deut. XVII. 2—7), 30 (Deut. XXXII. 35, 36), 31 (2 Sam. XXIV. 14).— 32—36 (VI. 10—12), 34 (Mt. VI. 20), 36 (Mt. XXIV. 13). — 37, 38 (Hab. II. 3, 4, Rom. I. 17). — **XI.** 1 2 Cor. V. 7, Rom. VIII. 24, 25). — 3 (Ps. XXXIII. 6, Rom. I. 20). — 4 (Gen. IV. 4). — 5 (Gen. V. 24). — 7 (Gen. VI. 14, 9, 2 Petr. II. 5, Mt. XII. 41).

---

doch het Gr. heeft niet NA*laten* (verzuimen), maar VER*laten* (in den steek laten). Dat evenwel de schrijver bij het verlaten der vereeniging (gemeenschap) vooral doelt op het zich onttrekken aan de onderl. zamenkomsten, blijkt uit hetgeen volgt. — *den dag*, der komst van Chr. ten oordeel (v. 37). — 26. *willens*, tegen beter weten aan. — *zondigen*, door afval (v. 28, 29, III. 12, 13). — 28. *te niet gedaan h.*, door van God af te vallen en de afgoden te dienen. — 29. *voor onrein geh.*, voor gemeen gehouden, voor niet beter dan alle ander bloed. — 30. *vergelden*, gew. t. *vergelden, zegt de Heer*. — 33. *aldus wandelden*, nl. in smaad en druk. — 34. *met de gevangenen*, gew. t. *met mijne banden*. — *voor u*, gew. t. *in u*. — *goed*, gew. t. *goed in de hemelen*. — 37. *die komen zou*, Christus. — 38. *mijn*, gew. t. *de*. — XI. 1. *een vast vertrouwen aang.... eene overtuiging aang.*, Stv. en and. *een vaste grond* (*een bestaan*) *van... een bewijs van*. — 4. *spreekt hij nog*, gew. t. *wordt nog van hem gesproken*. — 6. *een belooner wordt*, zich als een

de geregtigheid naar geloof. 8 Door geloof gehoorzaamde Abraham, toen hij geroepen werd om uit te gaan naar het land, dat hij ten erfdeel zou ontvangen; en hij ging uit, zonder te weten, waar hij komen zou. 9 Door geloof was hij een bijwoner in het land der belofte als in een vreemd land, en woonde in tenten met Izaäk en Jakob, de mede-erfgenamen derzelfde belofte; 10 want hij verwachtte de stad, die fondamenten heeft, welker kunstenaar en bouwmeester God is. 11 Door geloof ontving ook Sara zelve kracht tot grondvesting van een geslacht, en dat boven den tijd harer jaren; dewijl zij hem getrouw achtte, die de belofte had gedaan. 12 Daarom zijn ook van éénen, en dat van eenen verstorvene, geboren, gelijk de sterren des hemels in menigte, en als het zand aan den oever der zee, dat ontelbaar is.

13 Deze allen zijn in het geloof gestorven, zoodat zij de beloften niet verkregen, maar van verre haar zagen en begroetten, en beleden, dat zij vreemdelingen en bijwoners waren op aarde. 14 Zij toch, die zoo iets zeggen, geven te kennen, dat zij een vaderland zoeken. 15 En indien zij gedacht hadden aan dat, waarvan zij waren uitgegaan, zij zouden tijd gehad hebben om terug te keeren. 16 Doch nu verlangen zij naar een beter, dat is, een hemelsch. Daarom schaamt God zich hunner niet om hun God genaamd te worden; want hij heeft hun eene stad bereid.

17 Door geloof heeft Abraham Izaäk geofferd, toen hij beproefd werd; en den eeniggeborene offerde hij, die de beloften aangenomen had, 18 hij, tot wien gezegd was: In Izaäk zal u zaad genaamd worden; want hij bedacht, dat God magtig is ook uit de dooden op te wekken; 19 waaruit hij ook bij gelijkenis hem heeft wedergekregen. 20 Door geloof ook zegende Izaäk Jakob en Ezau omtrent het toekomende. 21 Door geloof zegende Jakob bij zijn sterven elk der zonen van Jozef, en hij aanbad op het opperste van zijnen staf. 22 Door geloof gewaagde Jozef bij zijn einde van den uittogt der kinderen Israëls, en gaf bevel aangaande zijn gebeente. 23 Door geloof werd Mozes, toen hij geboren was, drie maanden lang door zijne ouders verborgen, dewijl zij zagen, dat het kind schoon was; en zij vreesden het bevel des konings niet. 24 Door geloof weigerde Mozes, toen hij groot geworden was, een zoon van Farao's dochter te heeten, 25 en verkoos liever met het volk Gods mishandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonde te hebben; 26 en den smaad van Christus achtte hij grooteren rijkdom dan de schatten van Egypte, want hij zag op de belooning. 27 Door geloof verliet hij Egypte, en vreesde den toorn des konings niet; want den Onzienlijke als ziende, was hij sterk. 28 Door geloof verordende hij het pascha en de bestrijking met het bloed, opdat de verderver hunne eerstgeborenen niet zou aanraken. 29 Door geloof gingen zij de Roode zee door als over droog land; en de Egyptenaren, toen zij het beproefden, verdronken. 30 Door geloof vielen de muren van Jericho, nadat ze zeven dagen lang waren omgegaan. 31 Door geloof kwam Rachab, de hoer, niet om met de ongehoorzamen, daar zij de verspieders had opgenomen met vrede.

32 En wat zal ik nog zeggen? Want de tijd zou mij ontbreken, als ik wilde ver-

---

8 (Gen. XII. 4). — 10 (v. 16, XII. 22). — 11 (Gen. XVII. 19, XXI. 1, 2). — 12 (Rom. IV. 18—21, Gen. XXII. 17). — 13 (v. 39, Gen. XXIII. 4, XLVII. 9) — 16 (v 10, Ex. III. 6, Mt. XXII. 32). — 17—19 (Gen. XXII. 1—12), 18 (Gen. XXI. 12, Rom IX. 7). — 20 (Gen. XXVII. 27—29, 37—40). — 21 (Gen. XLVIII. 15—20, XLVII. 31). — 22 (Gen. L. 24). — 23 (Ex II. 2, Hand. VII. 20). — 26 (XIII. 13, Col. I. 24, 1 Cor. X. 4. 9). — 28 (Ex. XII. 21—23). — 29 (Ex. XIV. 21—29). — 30 (Joz. VI. 20). — 31 (Joz. VI. 23, II. 1—16).

---

belooner betoont. — 9. *met Iz. en J.*, even als *Iz. en J.* — 10. *de stad, die f. heeft*, het hemelsch Jeruzalem. — 11. *tot grondv. van een gesl.*, Stv. en and. *om zaad te geven.* — *en dat*, gew. t. *en baarde.* — 13. *Deze allen*, de aartsvaders, gelijk uit het volgende blijkt. — *de beloften*, de vervulling der beloften. — *zagen*, gew. t. *zagen en geloofden.* — 17. *aangenomen had*, met geloof. — 20. *Door geloof ook*, gew. t. *Door geloof.* — 21. *en hij — staf*, nl. daarop leunende. De schrijver volgt hier, gelijk telkens, de vertaling der Zeventig; de Hebr. tekst heeft: *en hij aanbad aan het hoofdeinde van het bed.* — 26. *den smaad van Chr.* Aldus noemt de schrijver de mishandeling van het volk Gods, daar hij zich Christus voorstelt als onder de Israëliten werkzaam, en lijdende door hetgeen dezen leden. — *van Eg.* gew. t. *in Eg.* — 29. *droog land*, gew. t. *het drooge.* —

halen van Gideon, van Barak en Sim-
son en Jefta, van David en Samuël en
de profeten, 33 die door geloof koning-
rijken ten onder bragten, geregtigheid
oefenden, beloften verkregen, der leeuwen
muil stopten, 34 de kracht des vuurs
uitdoofden, de scherpte des zwaards
ontvloden, krachtig werden na zwak-
heid, sterk werden in den oorlog, de
gelederen der vijanden deden wijken.
35 Vrouwen kregen hare dooden door
opstanding weder. Anderen werden ge-
folterd, en namen de verlossing niet
aan, opdat zij eene betere opstanding
verkrijgen mogten. 36 Anderen onder-
vonden bespotting en geeseling, of ook
banden en gevangenis. 37 Zij werden
gesteenigd, in stukken gezaagd, beproefd,
met het zwaard ter dood gebragt; zij
liepen om in schapenvachten, in geiten-
vellen, gebrek lijdende, verdrukt, mis-
handeld — de wereld was hunner niet
waardig —, 38 omdolende in woestij-
nen en bergen en holen en de spleten
der aarde.

39 En deze allen, hoewel zij getui-
genis verwierven door het geloof, heb-
ben de belofte niet weggedragen, 40 daar
God voor ons iets beters had voorzien,
opdat zij niet zonder ons zouden vol-
eindigd worden.

Vermaning tot volharding in den strijd, — tot geduld onder tuchtiging. — Waarschuwing tegen afval. — Verschillende vermaningen. — Verzoek om voorbede. — Besluit.

XII. 1 Derhalve ook wij, daar wij
zoo groot eene wolk van getuigen om
ons henen hebben, laat ons afleggen al-
len last en de ons ligt omringende zonde,
en met volharding den wedstrijd loopen,
die ons is voorgesteld; 2 ziende op den
Stichter en Voleindiger des geloofs, Je-
zus, die voor de vreugde, hem voor-
gesteld, het kruis heeft verdragen, de
schande verachtend, en gezeten is aan
de regterhand van den troon Gods.
3 Beschouwt namelijk hem, die van de
zondaars zulk eene tegenspraak tegen
zich verdragen heeft, opdat gij niet
moede wordt, en in uwe zielen be-
zwijkt.

4 Nog hebt gij niet ten bloede toe
wederstaan bij uwen strijd tegen de
zonde, 5 en gij hebt de vermaning ver-
geten, die tot u als tot zonen spreekt:
Mijn zoon! acht de tuchtiging
des Heeren niet gering, en be-
zwijk niet, als gij door hem be-
straft wordt; 6 want dien de
Heer liefheeft, dien tuchtigt hij,
en hij geeselt iederen zoon, dien
hij aanneemt. 7 Indien gij tuchti-
ging ondervindt, zoo gedraagt God zich
jegens u als jegens zonen. Welk zoon
toch is er, dien de vader niet tuchtigt?
8 Maar indien gij zonder tuchtiging zijt,
welke allen deelachtig geworden zijn,
zoo zijt gij dan bastaards, en geen
zonen. 9 Verder, de vaders onzes vlee-
sches hadden wij tot tuchtigers, en ont-
zagen hen: zullen wij niet veel meer
ons onderwerpen aan den Vader der

---

39 (v. 13). — **XII.** 1 (1 Cor. IX. 24). — 2 (II. 9, 10, Lc. XXIV. 26). — 5, 6 (Spr. III. 11, 12, Openb. III. 19).

---

33. *k. ten onder bragten*, zooals David. — *geregtigh. oefenden*, regt en geregtigheid handhaafden, zooals Samuël, David, enz. — *beloften verkregen*, zooals David, toen hij de koninkl. regering overgaf aan Salomo; and. anders. — *der leeuwen muil stopten*, zooals Daniël. — 34. *de kracht d. v. uitdoofden*, zooals de drie vrienden van Daniël. — *de scherpte — ontvloden*, zooals meermalen David, toen Saul hem naar het leven stond; Elia (I Kon. XIX), Eliza (II Kon. VI. 31). — *krachtig werden na zwakheid*, zooals Simson (Rigt. XVI. 31); and. *krachtig werden* (hersteldeen) *uit krankheid*, zooals Hiskia. — 35. *vrouwen — weder*, zooals de weduwe van Sarfat en de Sunamitische. — *Anderen — mogten*, zooals Eleazar (II Makkab. VI. 18—31). — *de verlossing*, die hun werd aangeboden. — 36. *Anderen — geeseling*, zie de geschiedenis van de moeder met hare zeven zonen, II Makkab. VII. — *bespotting*, pijniging (II Makkab. VII. 7, 10). — *banden en gevangenis*, zooals Jeremia. — 37. *gesteenigd*, zooals Jeremia (volgens de overlevering) en Zacharia (II Chr. XXIV. 20, 21). — *in stukken gezaagd*, zooals, volgens de overlevering, Jezaja. — *met het zwaard ter dood gebragt*, zooals vele profeten ten tijde van Elia (I Kon. XIX. 10). — 39. *Deze allen*, al de genoemden van v. 4 af. — XII. 1. *de ons ligt omringende zonde*, de zonde, die ons ligtelijk omringt (omstrikt), en in het voortgaan ons belemmert. — 2. *Stichter* (II. 10), and. *Voorganger* (in het geloof). — *voor de vreugde, hem voorgesteld*, om de vreugde te verwerven, die hem als loon voor zijne volharding in den strijd was voorgesteld. — *gezeten is*, gew. t. *zich gezet heeft*. — 9. *Vader der geesten*, vgl. *God der geesten van alle vleesch* (Num. XVI. 22, XXVII. 16).

geesten, en leven? [10] Zij toch tuchtigden ons voor weinige dagen, naar hun goeddunken; maar hij doet het te onzen nutte, opdat wij zijner heiligheid deelachtig worden. [11] Alle tuchtiging nu schijnt voor het tegenwoordige geene zaak van vreugde te zijn, maar van droefheid; doch daarna geeft zij hun, die door haar geoefend zijn, eene heilrijke vrucht van geregtigheid. [12] Daarom, rigt op de neêrhangende handen en de slappe knieën, [13] en maakt regte sporen met uwe voeten, opdat het kreupele niet ontwricht, maar veeleer genezen worde.

[14] Tracht naar vrede met allen, en naar de heiliging, zonder welke niemand den Heer zien zal; [15] en ziet toe, dat niet iemand, die verachtert van de genade Gods — dat niet eenige wortel van bitterheid, die opgroeit, beroering make, en door haar velen besmet worden; [16] dat niet iemand een hoereerder zij, of een onheilige, gelijk Ezau, die voor éene spijs zijn eerstgeboorteregt verkocht. [17] Immers gij weet, dat hij ook daarna, toen hij den zegen wilde beërven, verworpen werd; want hij vond geene plaats van berouw, hoewel hij het met tranen zocht.

[18] Want gij zijt niet toegetreden tot een tastbaren berg, door vuur in brand gezet, en tot donkerheid en duisternis en onweder, [19] en tot bazuingeschal en een geluid van woorden, welks hoorders niet wilden, dat er hun een woord werd bijgevoegd; [20] want zij konden het gebod niet verdragen: Ook als een dier den berg aanraakt, het zal gesteenigd worden, [21] en — zóó vreeselijk was de verschijning — Mozes zeide: Ik ben verschrikt, en beef. [22] Maar gij zijt toegetreden tot den berg Sion en de stad des levenden Gods, het hemelsche Jeruzalem, en tot de duizenden, [23] de algemeene vergadering der engelen, en tot de gemeente der eerstgeborenen, die opgeschreven staan in de hemelen, en tot den Regter, den God van allen, en tot de geesten der voleindigde regtvaardigen, [24] en tot den Middelaar eens nieuwen verbonds, en tot een bloed der besprenging, dat iets beters spreekt dan dat van Abel.

[25] Ziet toe, dat gij dien, die spreekt, niet afwijst; want indien zij niet ontvloden zijn, die afwezen dengene, die op aarde zijne godspraken gaf: hoe veel te minder wij, als wij ons afwenden van dien, die uit de hemelen spreekt! [26] Wiens stem toen de aarde deed wankelen; maar nu heeft hij beloofd, zeggende: Nog éénmaal zal ik schudden, niet alleen de aarde, maar ook den hemel. [27] Dit nog éénmaal nu duidt aan de verandering van hetgeen wankelt, als van iets, dat gemaakt is, — opdat hetgeen niet wankelt blijve. [28] Daarom, dewijl wij een onwankelbaar koningrijk ontvangen, zoo

---

10, 11 (1 Petr. I. 6, 7, 2 Cor. IV. 17, Rom. V. 3—5, VIII. 28). — 12 (Jez. XXXV. 3). — 13 (Spr. IV. 26). — 14 (Rom. XIV. 19, Mt. VII. 23). — 15 (X. 24, 25, Deut. XXIX. 18). — 16, 17 (Gen. XXV. 33, XXVII. 37). — 18—29 (X. 26—31), 18—21 (Deut. IV. 11, 12, Ex. XX. 18, 19, XIX. 12, 13, Deut. IX. 19), 22, 23 (Openb. XIV. 1, III. 12, Gal. IV. 26, Lc. X. 20), 24 (1 Petr. I. 2, Gen. IV. 10), 25 (II. 2, 3), 26 (Hag. II. 7).

---

13. *regte sporen*, (regte gangen), zoodat gij niet ter zijde uitwijkt, om van het Christendom terug te keeren tot het Jodendom. — *het kreupele*, diegenen onder u, die als op twee gedachten hinken. — 14. *den Heer*, d. i. niet *God*, maar *Christus* (XI. 28). — 17. *verworpen werd*, niet door *Izaäk*, maar door God; want de zegen, voor Ezau als oudsten zoon bestemd, bleef aan Jakob geschonken. — *geene plaats van berouw*, geene gelegenheid tot berouw (bekeering). Een waar berouw, waardoor hij Gods gunst en den verloren zegen zou hebben kunnen herkrijgen, werd, ten gevolge zijner verwerping, hem niet vergund, *hoewel hij het* (het berouw) *met tranen zocht*. De gedachte, in dit v. uitgesproken, is hard, maar niet harder dan wat Rom. IX. 10—13 insgelijks omtrent Ezau, en in dezen brief VI. 4—6 omtrent afvallligen gezegd wordt. — 20. *gest. worden*, gew. t. *gest.*, *of met een pijl doorschoten worden*. — 23. *de gemeente — in de hemelen*, de gemeente der in Christus ontslapenen, die de levenden zijn voorgegaan, en wier namen als 't ware opgeschreven staan in het register van het hemelsche Jeruzalem. — *de geesten der voleind. regtv.*, de geloofshelden des O. V. (XI. 40). — 25. *dien, die spreekt*, God, door Christus. — *dengene, die — gaf*, God, door Mozes. — *dien, die uit de h. spreekt*, God, die door Christus als uit het hemelsche Jeruzalem spreekt; Stv. en and. *dien, die van de h. is*, Christus. — 26. *toen*, bij de wetgeving op Sinaï. — 27. *dat gemaakt is*, dat tot deze vergankel. schepping behoort. — *hetgeen niet wankelt*, het hemelsche Jeruz., de nieuwe hemelen en de nieuwe aarde (II Petr. III. 13).

laat ons dankbaarheid bewijzen, en door
haar God welbehagelijk dienen met eer-
bied en vreeze; 29 want ook onze
God is een verterend vuur.

XIII. 1 De broederliefde blijve. 2 Ver-
geet de gastvrijheid niet; want door
haar hebben sommigen, zonder het te
weten, engelen gehuisvest. 3 Gedenkt
de gevangenen, als medegevangenen;
de mishandelden, als zijnde ook zelve
in een ligchaam. 4 Het huwelijk zij ge-
eerd in alles, en het bed onbesmet.
Doch hoereerders en overspelers zal
God oordeelen. 5 Uw aard zij niet geld-
gierig, en vergenoegt u met hetgeen
gij hebt; want hij heeft gezegd: Ik
zal u niet begeven en u niet
verlaten, 6 zoodat wij met goeden
moed zeggen: De Heer is mijn hel-
per, en ik zal niet vreezen: wat
zou een mensch mij doen?
7 Gedenkt uwe voorgangers, die u
het woord Gods verkondigd hebben,
en volgt hun geloof na, beschouwende
den uitgang huns wandels. 8 Jezus
Christus is gisteren en heden dezelfde,
en tot in eeuwigheid. 9 Laat u niet
medeslepen door allerlei vreemde lee-
ringen; want het is goed, dat het hart
gesterkt worde door genade, niet door
spijzen, waarvan zij geen nut hadden,
die er in wandelden.
10 Wij hebben een altaar, waarvan
zij niet kunnen eten, die den taberna-
kel dienen. 11 Want van de dieren,
welker bloed door den hoogepriester in
het heiligdom gebragt wordt, van deze
worden de ligchamen buiten de leger-
plaats verbrand. 12 Daarom heeft ook
Jezus, opdat hij door zijn eigen bloed
het volk zou heiligen, buiten de poort
geleden. 13 Laat ons derhalve tot hem
uitgaan, buiten de legerplaats, zijnen
smaad dragende; 14 want wij hebben
hier geen blijvende stad, maar wij zoeken
de toekomende. 15 Laat ons dan door
hem te allen tijde Gode een lofoffer
toebrengen, dat is, de vrucht van lip-
pen, die zijnen naam belijden. 16 En
vergeet de weldadigheid en mededeel-
zaamheid niet; want aan zulke offers
heeft God welbehagen. 17 Weest uwen
voorgangeren gehoorzaam en volgt hen.
Zij toch waken over uwe zielen, als die
rekenschap zullen geven; opdat zij dit
mogen doen met blijdschap, en niet al
zuchtende; want dit zou u niet nuttig
zijn.
18 Bidt voor ons; want wij gelooven,
dat wij een goed geweten hebben, daar
wij in alles goed willen wandelen.
19 En te meer bid ik u dit te doen,
opdat ik te spoediger u worde weder-
gegeven.
20 De God nu des vredes, die uit
de dooden heeft wedergebragt den groo-
ten Herder der schapen door het bloed
eens eeuwigen verbonds, onzen Heer
Jezus, 21 hij volmake u in alle goed
werk tot het doen van zijnen wil, en
werke in u hetgeen hem welbehagelijk
is door Jezus Christus, wien de heer-
lijkheid zij tot in eeuwigheid! Amen.
22 Nog bid ik u, broeders! verdraagt
het woord der vermaning; want ik heb
u ook maar kortelijk geschreven. 23 Weet,
dat de broeder Timotheüs losgelaten is,
met wien, zoo hij spoedig komt, ik u
zien zal. 24 Groet al uwe voorgangers
en al de heiligen. U groeten die van Italië.
25 De genade zij met u allen! Amen.

---

29 (Deut. IV. 24). — **XIII**. 2 (Gen. XVIII, XIX). — 3 (X. 33, 34). — 5 (1 Tim. VI. 6—10, Joz. I. 5). — 6 (Ps. CXVIII. 6). — 9 (Ef. IV. 14, Hebr. IX. 9). — 11 (Lev. XVI. 27). — 12 (Jh. XIX. 18). — 13 (XI. 26). — 14 (X. 34, XI. 10, 14, 16, XII. 22, Phil. III. 20). — 15 (1 Petr. II. 5, Hoz. XIV. 3). — 16 (Phil. IV. 18). — 17 (1 Thess. V. 12, 13, Ez. III. 17, 18). — 19 (Philem. 22). — 20, 21 (1 Thess. V. 23), 20 (1 Petr. V. 10, Hebr. IX. 12).

XIII. 2. *sommigen*, zooals Abraham en Lot. — 7. *uitgang* (Lc. IX. 31), uit het leven. Men denke aan Stephanus, Jacobus en andere bloedgetuigen. — 9. *medeslepen*, gew. t. *omvoeren*. — *spijzen*, offermaaltijden (v. 10). — 10. *niet kunnen eten*, gew. t. *geen regt hebben te eten*. — 11. *welker bloed*, gew. t. *welker bloed voor de zonde*. — *van deze*, enz., nl. van den var en den bok des zondoffers op den grooten verzoendag. — 13. Laat ons van de gemeenschap der Joden ons afscheiden, en ons den smaad getroosten, die ons deswege door hen wordt aangedaan; want die smaad is een smaad van Christus. — 18. *gelooven*, gew. t. *vertrouwen*. — 20. *die uit de d.* — *door het bloed eens e. v.* (die door het bloed eens e. v. de groote H. der schapen is), and. *die den grooten H. der schapen uit de d. heeft wedergebragt om den wille van het bloed eens e. v.*; and. anders. — 21. *eeuwigheid*, gew. t. *alle eeuwigh*. — 23. *Weet*, and. *Gij weet*.

DE BRIEF

VAN

JACOBUS.

Opschrift en heilwensch. — Vermaning tot volharding onder beproevingen, — tot eene godsdienstigheid, die zich vertoont in den wandel.

I. 1 Jacobus, een dienstknecht van
God en den Heer Jezus Christus, aan de
twaalf stammen in de verstrooijing: heil!
2 Acht het groote blijdschap, mijne
broeders! wanneer gij in velerlei ver-
zoekingen valt; 3 wetende dat uwe be-
proeving volharding werkt. 4 Doch de
volharding hebbe een volmaakt werk,
opdat gij volmaakt en voltooid zijt, en
het u aan niets ontbreke. 5 En indien
het iemand uwer ontbreekt aan wijs-
heid, hij bidde haar van God, die aan
allen eenvoudig geeft en niet verwijt;
en ze zal hem gegeven worden. 6 Maar
hij bidde in geloof, zonder te twijfelen;
want die twijfelt, gelijkt op eene baar
der zee, die door den wind bewogen,
en op en neêr geworpen wordt. 7 Die
mensch toch meene niet, dat hij iets
van den Heer ontvangen zal: 8 hij is
een dubbelhartig man, onbestendig in
al zijne wegen.
9 De nederige broeder nu roeme in
zijne hoogheid, 10 en de rijke in zijne
vernedering, omdat hij als eene bloem
van het gras zal voorbijgaan. 11 Want
de zon gaat op met de hitte, en doet
het gras verdorren; en zijne bloem valt
af, en de schoonheid zijns gelaats gaat
verloren: zóó zal ook de rijke in zijne
gangen verwelken.
12 Zalig de man, die bij verzoeking
volhardt! want als hij beproefd bevon-
den wordt, zal hij de kroon des levens
ontvangen, die Hij heeft beloofd aan
die hem liefhebben.
13 Niemand zegge, als hij verzocht
wordt: Ik word van God verzocht. Want
God kan niet verzocht worden tot het
kwade, en hij verzoekt niemand. 14 Maar
een iegelijk wordt verzocht, als hij door
zijne eigene begeerlijkheid aangetrokken
en verlokt wordt. 15 Daarna, als de
begeerlijkheid ontvangen heeft, zoo baart
zij zonde; en de zonde, als zij volbragt
is, baart den dood. 16 Misleidt u niet,
mijne geliefde broeders! 17 Alle goede
gave en alle volmaakte gift daalt van
boven neder, van den Vader der lich-
ten, bij wien geene verandering is, of
schaduw van omkeering. 18 Naar zijnen
wil heeft hij ons gebaard door het woord
der waarheid, opdat wij als 't ware eer-
stelingen zijner schepselen zouden zijn.

I. 1 (1 Petr. I. 1). — 2, 3 (1 Petr. 6, 7, Rom. V. 3), 2 (Mt. V. 11, 12). — 4 (Mt. V. 48). — 5 (III. 13, 15, 17, Spr. II. 6). — 6 (Mt XXI. 21, 22). — 10, 11 (Jez. XL. 6, 7, 1 Petr. I. 24). — 12 (Openb. II. 10, 2 Tim. IV. 8). — 13 (1 Cor. X. 13). — 15 (Rom. VI. 23). — 18 (1 Petr. I. 23).

I. 1. *aan de tw. stammen in de verstr.* d. i. aan de christenen uit de Joden, die in de landen der Heidenen woonden, en gewoonlijk *de verstrooijing* genoemd werden (Jh. VII. 35). — 2. *verzoekingen*, beproevingen door verdrukking en vervolging om des geloofs wil. — 3. *uwe bepr.* gew. t. *de bepr. uws geloofs* (1 Petr. I. 7). — 4. *hebbe een volm. werk*, zij met volmaakte werken verbonden. — 5. *wijsheid* (III. 13, 15, 17), het regte inzigt, om niet alleen onder verzoekingen te volharden, maar ook in alles naar de volmaaktheid te streven (v. 4). — 5. *eenv.* — *verwijt*, eenvoudig weg, zoodat hij bij zijne gaven geene verwijtingen voegt. — 12. *Hij*, gew. t. *de Heer.* — 13. *kan niet — kwade*, and. *is onervaren in het kwade.* — 17. *lichten*, hemellichten. — *verandering*, gelijk bij hemellichten. — *schaduw van omk.*, schaduw, door omkeering of wisseling veroorzaakt. —

19 Gij weet dit, mijne geliefde broeders! Ieder mensch nu zij rasch tot hooren, traag tot spreken, traag tot toorn. 20 Want de toorn eens mans volbrengt Gods geregtigheid niet. 21 Daarom, legt af alle vuilheid en overvloed van boosheid, en neemt met zachtmoedigheid het ingeplante woord aan, dat uwe zielen behouden kan. 22 Doch weest daders des woords, en niet alleen hoorders, zoodat gij u zelve bedriegt. 23 Want indien iemand een hoorder is des woords, en geen dader, die gelijkt op een man, die zijn aangeboren gelaat beschouwt in een spiegel; 24 want hij beschouwt zich zelven, en gaat weg; en terstond vergeet hij, hoe hij is. 25 Maar die indringt in de volmaakte wet, die der vrijheid, en daarbij blijft, zoodat hij geen vergetelijk hoorder wordt, maar dader des werks, die zal in zijn doen zalig zijn. 26 Indien iemand meent godsdienstig te zijn, en zijne tong niet in toom houdt, maar zijn hart misleidt, diens godsdienst is ijdel. 27 Reine en onbesmette godsdienst bij God den Vader is deze: naar weezen en weduwen om te zien in hunnen druk; zich onbevlekt te bewaren van de wereld.

Waarschuwing tegen aanneming des persoons, — tegen een geloof zonder werken.

II. 1 Mijne broeders, hebt het geloof aan onzen Heer Jezus Christus, den Heer der heerlijkheid, niet met aanneming des persoons! 2 Want zoo er in uwe vergadering een man binnenkomt met gouden ringen en in een glanzig kleed, en er komt ook een arme binnen in een oud kleed, 3 en gij ziet op hem, die het glanzige kleed draagt, en zegt: Zet gij u hier vóóraan! en tot den arme zegt gij: Sta gij daar, of zet u onder mijne voetbank! 4 hebt gij dan niet bij u zelve getwijfeld, en zijt regters geworden van booze overleggingen? 5 Hoort, mijne geliefde broeders! Heeft God niet de armen naar de wereld uitverkoren om rijk te zijn in het geloof en erfgenamen van het koningrijk, dat hij heeft beloofd aan die hem liefhebben? 6 Doch gíj hebt den arme oneer aangedaan. Onderdrukken u niet de rijken, en slepen zíj u niet voor regtbanken? 7 Lasteren zíj niet den goeden naam, naar welken gij genoemd zijt? 8 Indien gij echter de koninklijke wet volbrengt, naar de schrift: Gij zult uwen naaste liefhebben als u zelven, gij doet wél; 9 maar indien gij den persoon aanneemt, gij doet zonde, en wordt door de wet bestraft als overtreders. 10 Want wie geheel de wet onderhoudt, maar in éénc struikelt, is schuldig geworden aan alle. 11 Immers die gezegd heeft: Gij zult geen overspel doen, heeft ook gezegd: Gij zult niet dooden. Indien gij nu geen overspel doet, maar doodt, gij zijt dan een overtreder der wet geworden. 12 Spreekt zóó, en handelt zóó, als die door de wet der vrijheid zult geoordeeld worden. 13 Want het oordeel is onbarmhartig voor hem, die geene barmhartigheid heeft gedaan: barmhartigheid roemt tegen het oordeel.

14 Wat baat het, mijne broeders! zoo iemand zegt geloof te hebben, en

---

19 (III. 1—10). — 21 (Rom. XIII. 12). — 22 (Rom. II. 13, Mt. VII. 21). — 26 (v. 19). — 27 (Mt. XXV. 34—40, Rom. XII. 1). — **II.** 1 (Lev. XIX. 15). — 5 (1 Cor. I. 27, 28, 5). — 6 (1 Cor. XI. 22). — 7 (1 Petr. IV. 16). — 8 (Lev. XIX. 18, Mt. XXII. 39, Rom. XIII. 9). — 10 (Gal. III. 10, Mt. V. 19). — 13 (Mt. V. 7).

---

19. *Gij weet dit... Ieder m. nu zij,* gew. t. *Daarom... zij ieder m.* — 20. *Gods geregtigh.*, de geregtigheid, die God eischt. — 21. *het ingeplante woord*, het woord der waarheid, dat u ingeplant, aangeboren is door uwe nieuwe geboorte uit God (v. 18). — 25. *de volm. wet, die der vrijheid*, het evangelie, welks zedelijke geboden volmaakt zijn en den mensch vrij maken (Jh. VIII. 31), terwijl de wet van Mozes nog onvolmaakt was en tot dienstbaarheid leidde. — *zoodat — wordt*, gew. t. *deze, daar hij geen vergetel. h. geworden is.* — 26. *iemand*, gew. t. *iemand onder u.* — *bij God*, in Gods oogen. — II. 3. *zegt*, gew. t. *zegt tot hem.* — *vóóraan*, eigl. *goed.* — *zet u*, gew. t. *zet u hier.* — 4. *getwijfeld*, gewankeld in uw geloof (I. 6), door de waarheid te verloochenen, dat rijken en armen in Christus één zijn. — 5. *naar de w.* gew. t. *der w.* — 6. *slepen zíj u niet voor regtbanken*, om b. v. tot betaling van schulden te noodzaken. Men denke hier niet aan rijken onder de ongeloovigen, maar onder de geloovigen (V. 4, 6, 1 Cor. XI. 22, VI. 1—8). — 10. *is schuldig gew. aan alle,* omdat al de geboden der wet één geheel vormen, en God de volbrenging der geheele wet eischt. — 13. *gedaan,* gew. t. *gedaan; en.* — 14. *het geloof*, het geloof alleen, zonder de werken (v. 17, 20, 24). Dat Jacobus van eene minder diepe opvatting van het wezen des geloofs uitgaat dan Paulus, blijkt uit zijne

hij geene werken heeft? Kan misschien
het geloof hem behouden? [15] Als nu
een broeder of zuster naakt is, en het
hun aan het dagelijksch voedsel ont-
breekt, [16] en iemand van u zegt tot
hen: Gaat heen in vrede; warmt en
verzadigt u! en gij geeft hun de nood-
druft des ligchaams niet: wat baat het?
[17] Zóó ook het geloof, als het geene
werken heeft, het is dood in zich zelf.
[18] Maar iemand zal zeggen: Gíj hebt
geloof, en ík heb werken. Toon mij
uw geloof zonder de werken, en ík zal
u uit mijne werken het geloof toonen.
[19] Gij gelooft, dat er maar één God
is? Gij doet wél: ook de demonen ge-
looven het, en zij sidderen. [20] Doch
wilt gij weten, o nietig mensch! dat
het geloof zonder de werken ijdel is?
[21] Abraham, onze vader, werd hij niet
uit werken geregtvaardigd, toen hij zij-
nen zoon Izaäk op het altaar offerde?
[22] Gij ziet, dat het geloof medewerkte
tot zijne werken, en dat uit de wer-
ken het geloof volmaakt werd; [23] en
zoo werd de schrift vervuld, die zegt:
En Abraham geloofde God, en
het werd hem toegerekend voor
geregtigheid, en hij werd Gods
vriend genaamd. [24] Gij ziet, dat de
mensch geregtvaardigd wordt uit werken,
en niet uit geloof alleen. [25] En desgelijks
ook Rachab, de hoer, werd zij niet uit
werken geregtvaardigd, toen zij de boden
opnam, en langs een anderen weg hen
deed uitgaan? [26] Want gelijk het lig-
chaam zonder geest dood is, zóó is ook
het geloof zonder de werken dood.

Waarschuwing tegen een verkeerd gebruik van de tong.

III. [1] Dat de leeraars onder u niet
vele zijn, mijne broeders! daar gij weet,
dat wij te zwaarder oordeel ontvangen
zullen; [2] want wij struikelen alle dik-
wijls. Indien iemand niet struikelt in
woorden, die is een volmaakt man, mag-
tig om ook geheel het ligchaam in toom
te houden. [3] Indien wij nu den paarden
toomen in den mond leggen, opdat zij
ons gehoorzamen, en wij geheel hun lig-
chaam omwenden —. [4] Zie, ook de sche-
pen, hoewel zoo groot en door harde
winden gedreven, door een zeer klein
roer worden ze omgewend, waarheen
het voornemen des stuurmans wil. [5] Zóó
is ook de tong een klein lid, en roemt
van groote dingen. Zie, welk een groot
vuur een groot bosch aansteekt! [6] Ook de
tong is een vuur, die wereld der on-
geregtigheid! Onder onze leden is het
de tong, die geheel het ligchaam be-
vlekt, en den omtrek der schepping
in vlam zet, en zelve in vlam gezet
wordt door de hel. [7] Want alle natuur
van wilde dieren en van vogelen, van
kruipende en van zeedieren, wordt ge-
temd en is getemd door de menschelijke
natuur; [8] maar de tong kan geen mensch
temmen: zij is een onbestendig kwaad,
vol doodelijk gif. [9] Met haar zegenen
wij den Heer en Vader, en met haar
vloeken wij de menschen, die naar Gods
gelijkenis geschapen zijn. [10] Uit den-
zelfden mond komt zegen en vloek. Dat
behoort zoo niet te zijn, mijne broeders!
[11] Van eene bron welt immers uit de-
zelfde ader geen zoet en bitter op?
[12] Een vijgeboom kan immers geene
olijven voortbrengen, mijne broeders! of
een wijnstok vijgen? Ook kan zout
geen zoet water voortbrengen.

[13] Wie is wijs en verstandig onder

---

17 (Mt. VII. 21). — 21—24 (Rom. IV. 1—5, 18—22), 21 (Hebr. XI. 17). — 23 (Gen. XV. 6, Jez. XLI. 8, 2 Chr. **XX**. 7). — 24 (Rom. III. 28, Gal. II. 16). — 25 (Hebr. XI. 31). — **III.** 1—10 (I. 19, 26, Mt. XII. 31—37). — **13** (Mt. VII. 16). — 13—17 (Gal. V. 13—15, 20, 22).

---

gansche redenering van v. 14—26, en vooral uit v. 19 en 24. — 18. *zonder de*, gew. t. *uit uwe*. — *het geloof*, gew. t. *mijn geloof*. — 20. *ijdel*, gew. t. *dood* (v. 26). — 22. *het geloof volm. werd*, zijn geloof zich als een volmaakt geloof deed kennen. — 23. *zoo werd de schr. vervuld*, zoo werd het woord der schrift verwezenlijkt, daar de *getuigenis* aang. Abrahams geloof gevolgd werd door de *daad* des geloofs, die hij verrigtte door zijnen zoon te offeren. — 24. *Gij ziet*, gew. t. *Gij ziet dus*. — III. 1. *Dat de leeraars — zijn*. Het optreden als leeraar in de onderl. zamenkomsten stond aan ieder vrij, maar van die vrijheid moest niet een te ruim gebruik worden gemaakt, dewijl anders ligt strijd en twist ontstond (14—16, 1 Cor. XIV. 26—23). — *wij*, indien wij als leeraars optreden. — 3. *Indien wij nu... leggen*, gew. t. *Zie, wij leggen*. — 5. *welk — aansteekt*, gew. t. *een weinig vuur, welk een groot bosch steekt het aan*. — 6. *den omtrek der sch.*, de geheele wereld; and. *den loop des levens*; and. *het rad des levens*; and. anders. — 8. *onbestendig*, daar nl. uit denzelfden mond zegen en vloek voortkomt (v. 10); gew. t. *onbedwingbaar*. — 9. *den Heer en*, gew. t. *God, den*. — 12. *Ook kan — voortbrengen*, gew. t. *Zóó kan geene bron zout en*

u? Hij toone uit een goeden wandel zijne werken in de zachtmoedigheid der wijsheid. 14 Doch indien gij in uw hart bitteren nijd en twistgierigheid hebt, zoo roemt en liegt niet tegen de waarheid. 15 Dat is niet de wijsheid, die van boven komt, maar eene aardsche, eene zinnelijke, eene duivelsche. 16 Want waar nijd en twistgierigheid is, daar is verwarring en allerlei kwaad. 17 Maar de wijsheid van boven is vooreerst rein, verder vredelievend, zacht, gezeggelijk, vol barmhartigheid en goede vruchten, onpartijdig, ongeveinsd. 18 En de vrucht der geregtigheid wordt in vrede gezaaid voor hen, die vrede houden.

Bestraffing van twistgierigheid en wereldliefde. — Waarschuwing tegen hoogmoed, — kwaadsprekendheid, — ijdel zelfvertrouwen.

IV. 1 Van waar oorlog, en van waar twist onder u? Is het niet van daar, van uwe lusten, die in uwe leden strijd voeren? 2 Gij begeert, en hebt niet; gij moordt en benijdt, en kunt niet verkrijgen; gij twist en oorloogt; gij hebt niet, dewijl gij niet bidt. 3 Gij bidt, en ontvangt niet, dewijl gij kwalijk bidt, opdat gij het in uwe lusten mogt doorbrengen. 4 Gij overspeelsters! weet gij niet, dat de vriendschap met de wereld vijandschap is tegen God? Wie dan een vriend der wereld wil zijn, die wordt een vijand Gods. 5 Of meent gij, dat de schrift te vergeefs zegt: D e g e e s t, d i e i n o n s w o o n t, b e m i n t t o t b e n i j d e n s t o e? 6 Ja, hij geeft des te grooter genade. Daarom zegt zij: G o d w e d e r s t a a t d e h o o g m o e d i g e n, m a a r d e n n e d e r i g e n g e e f t h i j g e n a d e. 7 Onderwerpt u dan Gode; wederstaat den duivel, en hij zal van u vlieden. 8 Nadert tot God, en hij zal tot u naderen. Reinigt de handen, gij zondaars! en zuivert de harten, gij dubbelhartigen! 9 Jammert en treurt en weent; uw lagchen verandere in treuren, en uwe blijdschap in verslagenheid! 10 Vernedert u voor den Heer, en hij zal u verhoogen.

11 Spreekt geen kwaad van elkander, broeders! Die van den broeder kwaad spreekt, of zijnen broeder oordeelt, spreekt kwaad van de wet, en oordeelt de wet. Indien gij nu de wet oordeelt, zoo zijt gij geen dader der wet, maar regter. 12 Er is maar één wetgever en regter, hij, die behouden en verderven kan. Doch wie zijt gij, dat gij den naaste oordeelt?

13 Welaan nu, gij, die zegt: Heden en morgen zullen wij naar die en die stad reizen, en wij zullen daar één jaar doorbrengen, en zullen handel drijven en winst doen; 14 gij, die niet weet, wat er morgen wezen zal! Wat toch is uw leven? Gij zijt immers een damp, die voor een korten tijd zich vertoont, en daarna verdwijnt. 15 In plaats dat gij zoudt zeggen: Indien de Heer wil, en wij leven, zoo zullen wij dit of dat doen. 16 Doch nu roemt gij in uwe grootspraak: alle dergelijk roemen is boos. 17 Die dan weet goed te doen, en het niet doet, dien is het zonde.

18 (Mt. V. 9). — **IV.** 1 (Rom. VII. 23). — 2 (V. 6, 1 Jh. III. 15). — 4 (Mt. XII. 39, Rom. VIII. 7, 1 Jh. II. 15, Mt. VI. 24). — 6 (Spr. III. 34). — 7 (1 Petr. V. 8, 9). — 8 (Jez. I. 15). — 10 (1 Petr. V. 6, Mt. XIII. 12). — 11, 12 (Mt. VII. 1—5, Rom. XIV. 3, 4). — 12 (Mt. X. 28). — 13 (Lc. XII. 18, 19). — 14 (Spr. XXVII. 1). — 15 (Hand. XVIII. 21, 1 Cor. IV. 9, Hebr. VI. 3). — 17 (Lc. XII. 47, Jh. XV. 22).

zoet w. v. — 17. *onpartijdig*, and. *niet twijfelend* (II. 4). — *ongeveinsd*, gew. t. *en ongev.* — 18. *de vrucht der geregtigh.*, het werk der geregtigh., d. i. het doen van hen, die den vrede beoefenen. — *in vrede*, d. i. misschien: tot vrede, in hoop op vrede (op het heil, dat de eeuwigheid brengt). — *voor hen*, and. *door hen.* — IV. 1. *Van waar — onder u*, strijd en twist, niet onder de leeraars (III. 1, 14, 16), maar onder de leden der gemeente in 't algemeen, en wel strijd en twist over wereldsch goed (v. 2, 3, II. 6, V. 4, 9). — *en van waar*, gew. t. *en.* — 2. *gij moordt en benijdt*, hebt doodelijken nijd in uw binnenste (1 Joh. III. 15); gew. t. *gij benijdt en zijt naijverig.* — *gij hebt niet*, gew. t. *en gij hebt niet.* — 4. *overspeelsters*, die door uwe liefde voor de wereld God ontrouw wordt (Mt. XII. 39); gew. t. *overspelers en overspeelsters.* — 5. *de schrift — zegt.* Welke plaats der schrift bedoeld wordt, ligt geheel in 't duister. — *De geest, die in ons woont*, de geest Gods. — *bemint tot benijdens toe*, bemint ons met naijver, met eene liefde, die geen mededinger (de wereld, v. 4) duldt. — 6. *Ja, hij geeft des te grootere genade*, nl. juist omdat hij tot benijdens toe bemint. — 11. *of* gew. t. *en.* — *spreekt kwaad van de wet*, lastert daardoor de wet, die liefde jegens den naaste eischt. — *oordeelt de wet*, werpt zich tot regter op over haar verbindend gezag. — 12. *wetgever en regter*, gew. t. *wetgever.* — *den naaste*, gew. t. *den ander.* — 13. *Heden en*, gew. t. *Heden of.* — 14. *Gij zijt*, gew. t. *Het is.* — 17. *die dan weet goed te doen*, die dan het goede, dat hij doen

Bestraffing van de rijken. — Vermaning
tot geduld, — tot bidden.

V. 1 Welaan nu, gij rijken! weent
en jammert over de ellenden, die over
u komen. 2 Uw rijkdom is verrot, en
uwe kleederen zijn door de mot ver-
teerd. 3 Uw goud en zilver is verroest,
en hun roest zal eene getuigenis tegen
u zijn, en zal uw vleesch verteren als
een vuur. Gij hebt schatten opgelegd
in de laatste dagen. 4 Zie, het loon,
dat door u onthouden is aan de arbei-
ders, die uwe velden geoogst hebben,
roept, en het geschrei der maaijers is
gekomen in de ooren van den Heer
Zebaoth. 5 Gij hebt op aarde weelderig
en dartel geleefd; gij hebt uwe harten
gevoed op den dag der slagting. 6 Den
regtvaardige hebt gij gevonnisd, ver-
moord; hij wederstaat u niet.

7 Weest dan geduldig, broeders, tot
op de komst des Heeren! Zie, de land-
man wacht op de kostelijke vrucht
des lands, en heeft geduld met haar,
totdat zij den vroegen en den laten
regen ontvangen heeft. 8 Weest ook gij
geduldig, versterkt uwe harten; want de
komst des Heeren is genaderd. 9 Zucht
niet tegen elkander, broeders! opdat gij
niet geoordeeld wordt: zie, de regter
staat voor de deur. 10 Broeders! neemt
een voorbeeld van lijden en van geduld
aan de profeten, die in den naam des
Heeren gesproken hebben. 11 Zie, wij
noemen hen zalig, die volharden. Gij
hebt van Jobs volharding gehoord, en
hebt het einde des Heeren gezien, dat
hij zeer barmhartig en genadig is.

12 Vóór alles, mijne broeders! zweert
niet: noch bij den hemel, noch bij de
aarde, noch eenigen anderen eed; maar
uw ja zij ja, en uw neen neen, opdat
gij niet onder het oordeel valt.

13 Lijdt iemand onder u, hij bidde;
is iemand welgemoed, hij zinge psal-
men. 14 Is iemand onder u krank, hij
roepe de ouderlingen der gemeente tot
zich, en dat zij met olie hem zalven in
den naam des Heeren, en over hem
bidden. 15 En het gebed des geloofs
zal den zieke behouden, en de Heer
zal hem oprigten; en zoo hij zonden
heeft gedaan, hem zal vergeven wor-
den. 16 Belijdt elkander de overtredin-
gen, en bidt voor elkander, opdat gij
gezond wordt. Veel vermag het krach-
tig gebed eens regtvaardigen. 17 Elia
was een mensch van gelijke natuur als
wij; en hij deed een gebed, dat het
niet mogt regenen, en het regende niet
op aarde in drie jaren en zes maan-
den. 18 En wederom bad hij, en de
hemel gaf regen, en de aarde bragt
hare vrucht voort.

19 Broeders! zoo iemand onder u van
de waarheid is afgedwaald, en iemand
hem bekeert, 20 die wete, dat die een
zondaar van zijnen dwaalweg bekeert,
eene ziel van den dood redden, en eene
menigte van zonden bedekken zal.

V. 1 (Mt. VI. 24). — 4 (Deut. XXIV. 14, 15). — 5 (Lc. XVI. 19, 25). — 6 (II. 6, IV. 2) — 8 (v. 9. Phil. IV. 5, Hebr. X. 25). — 9 (Mt. XXIV. 33). — 11 (I. 12, Job I. 21, XLII. 10, Ps. CIII. 8). — 12 (Mt. V. 34—37). — 14 (1 Cor. XII. 9, Mr. VI. 13). — 15 (Mt. IX. 2, 6). — 17, 18 (1 Kon. XVII. 1, XVIII. 42—45, Lc. IV. 25). — 19 (Mt. XVIII. 15). — 20 (1 Petr. IV. 8).

---

moet, weet. — V. 1. *gij rijken*, in de gemeente (II. 6). — *die over u komen*, bij de komst van Christus (v. 9). — 2. *Uw rijkdom is verrot.* Men denke aan rijkdom, die bestond in opgelegd koorn. — 3. *uw vleesch — vuur*, nl. als gij de straf draagt, waarmede de komst van Chr. u dreigt. — *in de l. dagen*, waarin de komst van Chr. na op handen is: het bezit en genot uwer schatten zal dus niet van langen duur zijn. — 4. *Zebaoth*, d. i. *der heerscharen.* — 5. *op* (gew. t. *als op*) *den dag der slagting*, op den dag des gerigts, nu de dag des gerigts genaderd is. Het beeld schijnt ontleend te zijn aan dieren, die zorgeloos weiden tot op den dag, waarop zij geslagt worden. And. *op een slagtdag*, alsof iedere dag een slagtdag, een dag van maaltijden ware. — 6. *den regtvaardige*, den onschuldige. — *gevonnisd*, door b. v. de regters om te koopen. — *vermoord*, eene krachtige uitdrukking, die niet letterlijk behoeft te worden opgevat (IV. 2). — 9. *Zucht niet tegen elk.* Armen, die verdrukt worden, moeten tegen rijken, die hen verdrukken, geen bittere klagt inbrengen, en hun vergelding toewenschen. — *geoordeeld*, gew. t. *veroordeeld.* — 10. *Broeders*, gew. t. *Mijne br.* — 12. *onder het oordeel valt*, aan het oordeel Gods vervalt. — 15. *behouden*, gezond maken. — 19. *eene menigte van zonden*, d. i. waarschijnlijk, eene menigte van eigene zonden (II. 13).

DE EERSTE BRIEF

VAN

PETRUS.

Opschrift en heilwensch. — Lof aan God voor het heil, dat hij in Christus gegeven heeft. — Vermaning tot een heiligen wandel.

I. 1 Petrus, een apostel van Jezus
Christus, aan de bijwoners der ver-
strooijing van Pontus, Galatië, Cappa-
docië, Azië en Bithynië, 2 naar de voor-
kennis van God den Vader uitverkoren
tot heiliging des geestes, tot gehoor-
zaamheid en tot besprenging met het
bloed van Jezus Christus: genade en
vrede worde u vermenigvuldigd!
3 Geloofd zij God, de Vader onzes
Heeren Jezus Christus, die naar zijne
groote barmhartigheid ons heeft doen
herboren worden tot eene levende hope,
door de opstanding van Jezus Christus
uit de dooden, 4 tot eene onvergan-
kelijke en onbesmette en onverwelk-
bare erfenis, in de hemelen weggelegd
voor u, 5 die naar de kracht Gods door
het geloof bewaard wordt tot het heil,
dat gereed is om geopenbaard te wor-
den ten laatsten tijde; 6 waarover gij u
verheugt, hoewel thans, indien het we-
zen moet, een weinig bedroefd door
velerlei verzoekingen, 7 opdat de be-
proefdheid uws geloofs, veel kostelijker
dan die van het goud, dat vergaat en
door vuur wordt beproefd, bevonden
worde tot lof en heerlijkheid en eer,
bij de openbaring van Jezus Christus;
8 dien gij niet hebt gezien, en nogtans
liefhebt, in wien gij, hoewel thans
hem niet ziende, gelooft, en u ver-
heugt met eene onuitsprekelijke en ver-
heerlijkte blijdschap, 9 wegdragende het
einde des geloofs, het heil der ziele;
10 aangaande welk heil onderzocht en
nagevorscht hebben de profeten, die van
de u verleende genade hebben geprofe-
teerd, 11 navorschende, op welken of
hoedanigen tijd de geest van Christus
in hen wees, die te voren getuigde van
Christus' lijden en van zijne heerlijk-
heid daarna; 12 aan wie geopenbaard
werd, dat zij niet zich zelve, maar ons
dienden met datgene, wat thans u is
aangekondigd door hen, die u het evan-
gelie hebben verkondigd in den van den
hemel gezonden heiligen geest; dat-

I. 1 (Jac. I. 1). — 2 (Hebr. XII. 24, Rom. I. 7, enz.). — 3—5 (Ef. I. 3, 13, 14), 3 (v. 23), 4 (Col. I. 5). — 6, 7 (IV. 12, 13, Jac. I. 2, 3, 12). — 8 (Jh. XX. 29). — 10 (Mt. XIII. 17). — 12 (Ef. III. 10).

I. 1. *aan de bijwoners der verstr.*, d. i. aan de christenen uit de Joden, die als bijwoners (vreemdelingen) behoorden tot de *verstrooijing*, de onder de Heidenen verstrooid wonende Joden. Dat evenwel deze brief aan christenen niet alleen uit de Joden, maar ook uit de Heidenen gerigt is, blijkt uit v. 14, 18, II. 9, 10, III. 6, IV. 3. Misschien worden de christenen uit de Heidenen niet afzonderlijk genoemd, omdat zij, door hunnen overgang tot het christendom, in de gemeenschap met de christenen uit de Joden opgenomen waren. — 2. *heiliging des g.*, heiliging, die van den h. geest uitgaat. — 6. *een weinig*, in ligte mate (II Cor. IV. 17); Stv. en and. *een weinig tijds*. — 7. *heerlijkh. en eer*, gew. t. *eer en heerlijkheid*. — 9. *des gel.* gew. t. *uws gel.* — 10 *de u verleende genade*, het heil in Chr. — 11. *navorschende*, enz. Misschien dacht de schrijver aan plaatsen als Dan. VIII, 13, 14, IX. 2, 22—27. — *de geest van Chr. in hen.* De geest van God, die de profeten vervulde, was tevens de geest van Christus; want deze was, vóór zijne menschwording, werkzaam in de tijden des O. V. (Jh. I. 5, XII. 41, 1 Cor. X. 4, 9, Hebr. XI. 26). — 12. *geopenbaard werd* (Dan. XII. 4). — *met datgene*, met hetgeen zij profeteerden. — *niet zich zelve*, en hunne tijdgenooten.

gene, waarin engelen begeerig zijn in te dringen.

13 Daarom, omgordt de lenden uws gemoeds, weest nuchter, en hoopt volkomen op de genade, die u gebragt wordt bij de openbaring van Jezus Christus. 14 Maakt, als gehoorzame kinderen, u niet gelijkvormig aan de vorige begeerlijkheden tijdens uwe onwetendheid, 15 maar gelijk hij, die u geroepen heeft, heilig is, zoo weest ook gij heilig in allen wandel: 16 immers er staat geschreven: Weest heilig; want ik ben heilig. 17 En indien gij als Vader hem aanroept, die zonder aanneming des persoons oordeelt naar eens iegelijks werk, zoo wandelt den tijd uwer bijwoning in vreeze; 18 wetende dat gij niet met vergankelijke dingen, met zilver of goud, zijt vrijgekocht van uwen ijdelen, door de vaderen overgeleverden wandel, 19 maar met het kostelijk bloed van Christus als een onbesmet en onbevlekt lam, 20 die vóór de grondlegging der wereld gekend, maar op het laatst der tijden geopenbaard is om den wille van u, 21 die door hem gelooft in God, die uit de dooden hem opgewekt, en heerlijkheid hem gegeven heeft; zoodat uw geloof en uwe hoop op God zijn.

22 Reinigt dan uwe zielen, in gehoorzaamheid aan de waarheid, tot ongeveinsde broederliefde, en hebt elkander van harte vurig lief, 23 daar gij herboren zijt niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levend en blijvend woord Gods. 24 Immers alle vleesch is als gras, en al zijne heerlijkheid als eene bloem van het gras. Het gras verdort, en zijne bloem valt af; 25 maar het woord des Heeren blijft tot in eeuwigheid. Dit nu is het woord, dat u verkondigd is.

II. 1 Legt dan af alle kwaadheid en alle list en geveinsdheid en nijd en alle kwaadsprekendheid, 2 en verlangt, als pasgeboren kinderkens, naar de redelijke, onvervalschte melk, opdat gij door haar opwast tot heil, 3 indien gij namelijk hebt gesmaakt, dat de Heer goedertieren is. 4 Treedt toe tot hem, den levenden steen, door menschen verworpen, maar bij God uitverkoren, geëerd, 5 en laat ook gij, als levende steenen, u opbouwen, een geestelijk huis, een heilig priesterdom, om geestelijke offers toe te brengen, Gode welgevallig door Jezus Christus! 6 Immers er staat in de schrift: Zie, ik leg op Sion een hoeksteen, een uitverkoren, geëerden, en die aan hem gelooft, zal niet beschaamd worden. 7 Voor u dan, die gelooft, is de eere; maar voor de ongehoorzamen is de steen, dien de bouwlieden verworpen hebben, geworden tot hoeksteen, en een steen des aanstoots en eene rots der ergernis: 8 zij stooten zich aan het woord door ongehoorzaamheid, en zijn daartoe ook bestemd. 9 Maar gij zijt een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een volk ten eigendom, opdat gij de deugden verkondigt desgenen, die uit de duisternis u heeft geroepen tot zijn wonderbaar licht; 10 gij, die eens geen

13 (Lc. XII. 35). — 14 (Rom. XII. 2, Ef. IV. 18). — 16 (Lev. XIX. 2). — 17 (Rom. II. 11, 1 Petr. II. 11). — 18 (1 Cor. VI. 20, VII. 23). — 19 (Jez. LIII. 7, Jh. I. 29). — 20 (2 Tim. I. 9, 10). — 22 (Rom. XII. 10). — 23 (Jac. I. 18). — 24, 25 (Jez. XL. 6—8, Jac. I. 10, 11). — **II.** 1, 2 (Col. III. 8—10). — 3 (Ps. XXXIV. 9). — 5, 6 (Ef. II. 20—22). — 5 (Rom. XII. 1). — 6 (Jez. XXVIII. 16, Rom. IX. 33). — 7 (Ps. CXVIII. 22, Mt. XXI. 42, Jez. VIII. 14). — 8 (Rom. IX. 17, 18). — 9 (Jez. XLIII. 20, Ex. XIX. 6, Openb. I. 6, Mal. III. 17, Hand. XXVI. 18). — 10 (Hoz. II. 22, Rom. IX. 26).

17. *uwer bijwoning*, uwer vreemdelingschap. — 20. *op het laatst der tijden.* Zie het aanget. op Hebr. I. 2. — 22. *waarheid*, gew. t. *waarheid door den geest.* — *van harte*, gew. t. *uit een rein hart.* — *onvergankelijk zaad*, den h. geest; vgl. *het zaad Gods* 1 Joh. III. 9. — 23. *blijvend*, gew. t. *tot in eeuwigheid blijvend* (v. 25). — *woord Gods*, het woord des evang., dat het middel is, waardoor de nieuwe geboorte uit den h. geest tot stand komt. — 24. *al zijne heerlijkh.* gew. t. *al de heerlijkh. des menschen.* — II. 2. *redelijke melk*, die tot voedsel dient voor uwe rede, uwen geest (Rom. XII. 1). — *melk*, hier niet in de beteek. van eene *ligte spijs* (I Cor. III. 2, Hebr. V. 12), maar in die van een voedsel, gelijk wedergeborenen dat noodig hebben voor hunnen verderen wasdom in kennis en godvrucht. — *opwast tot heil*, gew. t. *opwast.* — 4. *bij God*, in Gods oogen (v. 20). — 5. *om geestel.* — *door J. Chr.*, and. *om geestel., Gode welgev. offers toe te brengen door J. Chr.* (Hebr. XIII. 15). — 6. *Immers er staat*, gew. t. *Daarom ook staat er.* — 7. *de eere*, die van Christus, als den geëerden hoeksteen, uitgaat.

volk waart, maar nu Gods volk zijt;
die geen ontferming vondt, maar nu
haar gevonden hebt.

Vermaning tot een goeden wandel onder de heidenen, — tot gehoorzaamheid aan de overheid. — Pligten van dienstknechten, vrouwen, en mannen. — Vermaning tot onderlinge liefde.

11 Geliefden! ik vermaan u als bijwo-
ners en vreemdelingen: onthoudt u van
de vleeschelijke begeerlijkheden, die
strijd voeren tegen de ziel, 12 en leidt
een goeden wandel onder de heidenen,
opdat, terwijl zij kwaad van u spreken
als van kwaaddoeners, zij om de goede
werken, die zij aanschouwen, God mo-
gen verheerlijken ten dage der bezoeking
13 Weest dan alle menschelijk schep-
sel onderdanig, om des Heeren wil:
hetzij den koning, als den opperste;
14 hetzij den stadhouders, als die door
hem gezonden worden, tot straf der
kwaaddoeners, maar tot lof der goed-
doeners. 15 Want zóó is het de wille
Gods, dat gij door goeddoen de onwe-
tendheid der dwaze menschen tot zwij-
gen brengt; 16 als vrijen, en dat niet
als gebruikende de vrijheid tot een
dekmantel der boosheid, maar als Gods
dienstknechten. 17 Eert allen; hebt de
broederschap lief; vreest God; eert den
koning!
18 Gij huisknechten! weest met alle
vreeze uwen heeren onderdanig, niet
alleen den goeden en zachten, maar
ook den verkeerden. 19 Want dat is
genade, indien men om des gewetens
wil leed verdraagt, onregtvaardig lij-
dende. 20 Welke roem toch is het, in-
dien gij verdraagt, als gij zondigt, en
dan geslagen wordt? Maar indien gij
verdraagt, als gij goed doet, en dan
lijdt — dat toch is genade bij God.
21 Immers hiertoe zijt gij geroepen;
want ook Christus heeft voor ons gele-
den, u een voorbeeld nalatende, op-
dat gij zijne voetstappen volgen zoudt:
22 hij, die geene zonde heeft ge-
daan, en geen bedrog is in zij-
nen mond gevonden; 23 die, als hij
gescholden werd, niet wederschold; als
hij leed, niet dreigde, maar het over-
gaf aan hem, die regtvaardig oordeelt;
24 die onze zonden in zijn ligchaam ge-
dragen heeft op het hout, opdat wij,
der zonden afgestorven, der geregtig-
heid zouden leven; door wiens striemen
gij genezen zijt. 25 Want gij waart dwa-
lende als schapen, maar zijt nu weder-
gekeerd tot den Herder en Opziener
uwer zielen.

III. 1 Desgelijks gij vrouwen! weest
uwen mannen onderdanig, opdat, ook
indien sommigen den woorde ongehoor-
zaam zijn, zij door den wandel der
vrouwen zonder woord gewonnen mogen
worden, 2 als zij aanschouwen uwen rei-
nen wandel in vreeze. 3 En haar sie-
raad zij geen uitwendig, vlechten van
het haar en omhangen van goud of
aandoen van kleederen, 4 maar de ver-
borgen mensch des harten, in het on-
vergankelijke van dien zachtmoedigen en
stillen geest, die kostelijk is voor God.
5 Want zóó versierden zich eens ook de
heilige vrouwen, die op God hoopten,
en waren hare mannen onderdanig;
6 gelijk Sara Abraham gehoorzaam was
en hem heer noemde; welker kinderen
gij geworden zijt, zoo gij goed doet,
en met geenerlei verschrikking vreest.
7 Desgelijks gij mannen! woont met
verstand zamen met het vrouwelijk vat,

11 (I. 17, Hebr. XI. 13). — 22 (III. 16, Mt. V. 16). — 13, 14, 17 (Rom. XIII 1—7). — 16 (Gal. V. 13). — 18—20 (Ef. VI. 5—8). — 21 (IV. 1, Phil. II. 5, 1 Jh. II. 6, Jh. XIII. 15). — 22—24 (Jez. LIII), 23 (Mt. XXVII. 39—50), 24 (Rom. VI. 2, 11). — 25 (V. 2, 4, Jh. XXI. 15—17). — **III.** 1—7 (Ef. V. 22—33), 3 (1 Tim. II. 9), 6 Gen. XVIII. 12).

12. *der bezoeking* (Lc. XIX. 44), wanneer God hen bezoekt met zijne gunst. — 13. *alle m. schepsel*, allen menschen (v. 17, V. 5); Stv. en and. *alle m. ordening*, *instelling*. (Het in het Gr. gebezigde woord kan kwalijk beteekenen *instelling*. Ook is de overheid niet eene *menschelijke* instelling, maar eene *goddelijke*, Rom. XIII. 1, 2). — 14. *tot straf*, gew. t. *wel tot straf*. — 16. *G. dienstkn.* gew. t. *dienstkn. G.* — 19. *dat is genade*, genade bij God (v. 20), Gode welgevallig. — *om des gewetens wil*, eigl. *om het geweten* (de bewustheid) *van God*, uit besef van pligt jegens God. — 20. *lijdt — dat toch*, gew. t. *lijdt*, *dat*. — 21. *u*, gew. t. *ons*. — 24. *die onze z.* — *op het hout*, die onze zonden gedragen, en ze in zijn ligchaam opgedragen heeft op het hout des kruises (nl. om ze weg te doen, Col. II. 14). — 25. *dwalende als sch.* gew. t. *als dw. schapen*. — III. 4. *de verb. m. des h.*, de inwendige mensch (Rom. VII. 22, 1 Cor. IV. 16); deze zij haar sieraad. — *in het onverg.*, die bestaat in het onverg. — 7. zijn, gew. t. *zijt*. — *afgesneden*, gew. t. *verhin-*

als het zwakkere, en bewijst haar eere,
als die ook medeërfgenamen van de genade des levens zijn; opdat uwe gebeden niet worden afgesneden.
8 Eindelijk, weest alle eensgezind,
deelnemend, broederlievend, barmhartig,
nederig; 9 en vergeldt niet kwaad met
kwaad, of schelden met schelden, maar
integendeel zegent; want hiertoe zijt gij geroepen, opdat gij zegen beërft. 10 Want
die het leven wil liefhebben, en goede dagen zien, hij weêrhoude zijne tong van het kwade, en zijne lippen van bedrog te spreken.
11 Hij wijke af van het kwade, en
doe het goede; hij zoeke vrede,
en jage dien na. 12 Want de oogen
des Heeren zijn op de regtvaardigen, en zijne ooren tot hun gebed; maar het aangezigt des Heeren is tegen hen, die het kwade doen.

Vermaning tot volharding in het goede, ook onder verdrukking en vervolging. — Herinnering aan het lijden en de opstanding van Christus, — aan den dag des oordeels, die genaderd is.

13 En wie zal u kwaad doen, zoo gij
navolgers zijt van het goede? 14 Maar
al lijdt gij ook om der geregtigheid wil, zalig gij! Vreest voor hen met
geene vreeze, en ontroert niet, 15 maar
heiligt den Heer Christus in uwe harten, en weest altijd bereid tot verantwoording jegens ieder, die u rekenschap vraagt van de hope in u, doch met zachtmoedigheid en vreeze;
16 en hebt een goed geweten, opdat,
terwijl men kwaad van u spreekt, zij, die uwen goeden wandel in Christus lasteren, beschaamd mogen worden.
17 Want het is beter, dat gij goeddoende lijdt — indien dit Gods wil is — dan kwaaddoende.
18 Want ook Christus heeft éénmaal
voor de zonden geleden, een regtvaardige voor onregtvaardigen, opdat hij ons tot God zou brengen; zijnde wel gedood naar het vleesch, maar levend
gemaakt naar den geest; 19 in welken
hij ook is heengegaan en gepredikt heeft aan de geesten in de gevangenis,
20 die eens ongehoorzaam waren, toen
Gods langmoedigheid wachtende was, in de dagen van Noach, toen de ark vervaardigd werd, waarin eenige weinigen, dat is, acht zielen, behouden
werden door het water; 21 welks tegen-
beeld thans ook u behoudt, namelijk de doop — die niet is eene aflegging van vuilheid des vleesches, maar de belofte van een goed geweten aan God —, door de opstanding van Jezus
Christus, 22 die is heengegaan naar den
hemel, en aan de regterhand Gods is, terwijl engelen en heerschappijen en magten hem onderworpen zijn.

IV. 1 Daar Christus dan naar het
vleesch geleden heeft, zoo wapent ook gij u met dezelfde gezindheid — want die in het vleesch geleden heeft, heeft
rust van de zonde —, 2 opdat gij den
tijd, die in het vleesch nog overig is, niet meer leeft naar de begeerlijkheden der menschen, maar naar den wille

8, 9 (I. 22, Rom. XII. 14–21). — 10–12 (Ps. XXXIV. 13–17). — 14 (IV. 14, II. 20, Mt. V. 10). — 14, 15 (Jez. VIII. 12, 13), 15 (Hand. IV. 8, Hand. XXVI. 1). — 16 (II. 22). — 18, 22 (Hebr. X. 12, 13), 18 (Rom. V. 6, 1, 2), 19, 20 (IV. 6, 2 Petr. II. 4, 5, III. 6, Jud. 6, Phil. II. 10), 21 (1 Cor. X. 1, 2, Ef. V. 26), 22 (Ef. I. 20). — **IV.** 1 (Phil. II. 5, Rom. VI. 7).

derd. — 8. *nederig*, gew. t. *vriendelijk.* — 9. *want — geroepen*, gew. t. *wetende, dat gij hiertoe ger. zijt.* — 15. *den Heer Chr.* gew. t. *God, den Heer.* — *doch met*, gew. t. *met.* — 16. *terwijl — spreekt*, gew. t. *terwijl zij kwaad van u spreken als van kwaaddoeners* (II. 12). — 18. *naar den geest*, wat zijnen geest betreft, die met een geestelijk, niet meer sterfelijk ligchaam werd bekleed. — 19. *in welken*, geest. — *gepredikt heeft*, het evang. verkondigd heeft (IV. 6). — *de geesten in de gev.*, de geesten van hen, die in den zondvloed omgekomen waren, en die bewaard werden in de *gevangenis*, de verblijfplaats der goddeloozen na den dood (Openb. XX. 7). — 20. *wachtende was* (gew. t. *eenmaal wacht. was*), of zij zich misschien nog bekeeren zouden. Misschien dacht Petrus aan de 120 jaren Gen. VI. 3. — *weinigen*, gew. t. *weinige* (zielen). — *door het water*, door middel van het water, dat hen in de ark op zijne oppervlakte droeg; and. door het water heen, uit het water, dat hen dreigde te verzwelgen. — 21. *welks tegenbeeld — de doop.* Het water van den zondvloed was een *voorbeeld*, waaraan de doop als *tegenbeeld* beantwoordde (gelijk Paulus 1 Cor. X. 1, 2 het doortrekken door de Roode zee als een voorbeeld van den doop voorstelt). — *u*, gew. t. *ons.* — *de belofte... aan God*, and. *de vraag... naar God.* — IV. 1. *dan*, gew. t. *dan voor ons.* — *met dezelfde gezindheid*, die Christus in zijn lijden betoonde.

Gods. 3 Immers het is genoeg, dat gij
in den verloopen tijd den raad der
heidenen volbragt, en gewandeld hebt
in ongebondenheid, begeerlijkheid, dron-
kenschap, brasserij, zwelgerij en onge-
oorloofde afgodendienst; 4 waarom zij
het vreemd vinden en u lasteren, nu
gij niet medeloopt tot dezelfde uit-
storting van losbandigheid. 5 Doch zij
zullen rekenschap geven aan hem, die
gereed staat om levenden en dooden
te oordeelen. 6 Immers daartoe is ook
aan dooden het evangelie verkondigd,
dat zij wel, wat het vleesch betreft,
geoordeeld zouden zijn naar menschen-
wijze, maar, wat den geest betreft,
zouden leven naar God.

7 Het einde van alles is genaderd.
Weest dan ingetogen, en nuchter tot
het gebed. 8 En vóór alles, hebt vurige
liefde jegens elkander; want liefde be-
dekt eene menigte van zonden. 9 Weest
gastvrij jegens elkander, zonder mor-
ren. 10 Naar de gave, die een iegelijk
ontvangen heeft, dient daarmede elkan-
der, als goede beheerders van de veel-
vuldige genade Gods. 11 Indien iemand
spreekt, hij spreke als woorden Gods;
indien iemand dient, hij doe het als
uit kracht, die God verleent; opdat God
in allen verheerlijkt worde door Jezus
Christus, wien de heerlijkheid behoort
en de kracht tot in alle eeuwigheid!
Amen.

12 Geliefden! verwondert u niet over de
vuurhitte onder u, die u tot beproeving
overkomt, alsof u iets vreemds gebeur-
de; 13 maar gelijk gij deel hebt aan
Christus' lijden, zoo verblijdt u, opdat
gij ook bij de openbaring zijner heer-
lijkheid u moogt verblijden en juichen.
14 Indien gij gesmaad wordt in den
naam van Christus, zalig gij! want de
geest der heerlijkheid, de geest Gods,
rust op u. 15 Dat dan niemand uwer
lijde als moordenaar of dief of kwaad-
doener, of als rustverstoorder; 16 doch
indien als christen, hij schame zich des
niet, maar verheerlijke God in dezen
naam. 17 Want de tijd is daar, dat
het oordeel beginne van het huis Gods;
en indien eerst van ons, wat zal het
einde zijn van hen, die Gods evangelie
ongehoorzaam zijn? 18 En indien de
regtvaardige naauwelijks behou-
den wordt, waar zal de godde-
looze en zondaar verschijnen?
19 Daarom, ook zij die lijden naar den
wille Gods, dat zij hem, als den ge-
trouwen Schepper, hunne zielen beve-
len met goeddoen.

Vermaning aan de ouderlingen tot eene goede vervulling van hun ambt; — aan de jongeren en aan allen tot nederigheid en waakzaamheid. — Besluit.

V. 1 De ouderlingen onder u ver-
maan ik, de medeouderling en ge-
tuige van Christus' lijden, de deelge-
noot ook der heerlijkheid, die geopen-
baard zal worden: 2 weidt de kudde
Gods onder u, niet gedwongen, maar
vrijwillig; niet om vuil gewin, maar
uit toegenegenheid; 3 niet als het erf-
deel overheerschende, maar voorbeelden
zijnde der kudde: 4 en als de Opper-
herder geopenbaard wordt, zult gij de
onverwelkbare kroon der heerlijkheid
wegdragen.

5 Desgelijks gij jongeren! weest den
ouderlingen onderdanig, en weest alle

---

3 (Ef. IV. 17, Rom. XIII. 13). — 5 (2 Tim. IV. 1). — 6 (III. 19, 20). — 7 Jac. V. 8, 9). — 8 (Jac. V. 20). — 10, 11 (Rom. XII. 6—8). — 12, 13 (I. 6, 7), 13 (2 Cor. I. 5). — 14—16 (III. 14, II. 19, 20), 16 (Hand. XXVI. 28, 2 Tim. I. 8, 12). — 17 (Mt. XXIV. 9—13, Lc. XXIII. 31). — 18 (Spr. XI. 31). — **V.** 1—4 (1 Tim. III. 2—7), 2 (Hand. XX. 22), 3 (2 Cor. I. 24), 4 (II. 25, Hebr. XIII. 20, Jac. I. 12). — 5, 6, 8, 9 (Jac. IV. 6, 10, 7).

---

3. *het is genoeg, dat gij... hebt*, gew. t. *het is ons genoeg, dat wij... hebben.* — *raad*, gew. t. *wil.* — *tijd*, gew. t. *tijd des levens.* — 6. *aan dooden*, aan de geesten in de gevangenis III. 19. — *dat zij wel*, enz. Wat het vleesch betreft, hadden zij door den zondvloed straf ontvangen *naar menschen-wijze*, gelijk alle menschen straf ontvangen, of althans getuchtigd worden (v. 17); maar thans was hun het evang. verkondigd, opdat zij, wat den geest betreft, zouden leven *naar God*, gelijk God leeft, en gelijk hij wil dat de menschen leven. — 8. *bedekt*, gew. t. *zal... bedekken.* — 11. *in allen*, Stv. en and. *in alles.* — 14. *rust op u*, gew. t. *rust op u: wat hen betreft, wordt hij gelasterd, maar wat u betreft, verheerlijkt.* — 15. *rustverstoorder.* Men denke aan dezulken, die de openbare orde verstoorden door met woord en daad al te heftig tegen de godsdiensten der heidenen te ijveren. — 16. *in dezen naam*, den naam van Christus; gew. t. *in dezen deele.* — 17. *het huis Gods*, de gemeente (1 Tim. III. 15). — V. 2. *onder u*, gew. t. *onder u, houdende opzigt over haar.* — 3. *het erfdeel*, het eigendom Gods (Deut. IX. 29), de gemeente.

elkander onderdanig. Doet het kleed der nederigheid aan; want God wederstaat de hoogmoedigen, maar den nederigen geeft hij genade.
6 Vernedert u dan onder de krachtige hand Gods, opdat hij u verhooge te zijner tijd;
7 en werpt al uwe bekommernis op hem, want hij zorgt voor u.

8 Weest nuchter; waakt! Uwe tegenpartij, de duivel, gaat rond als een brullende leeuw, zoekende, wien hij zal kunnen verslinden.
9 Wederstaat hem, vast in het geloof, wetende dat aan uwe broederschap in de wereld hetzelfde lijden volbragt wordt.

10 De God nu van alle genade, die u heeft geroepen tot zijne eeuwige heerlijkheid in Christus Jezus, nadat gij een weinig geleden hebt, hij volmake, bevestige, sterke, grondveste u!
11 Hem zij de kracht tot in eeuwigheid! Amen.
12 Door Silvanus, den trouwen broeder, zoo ik meen, heb ik u kortelijk geschreven, om u te vermanen, en om u te betuigen, dat die genade, waarin gij staat, de ware genade Gods is.

13 U groet de medeuitverkorene te Babel, en Marcus, mijn zoon.
14 Groet elkander met een kus der liefde.

Vrede zij u allen, die in Christus zijt!

DE TWEEDE BRIEF

VAN

PETRUS.

Opschrift en heilwensch. — Vermaning tot een ijverig opvolgen van de christelijke roeping. — Herinnering aan de komst des Heeren. — Zekerheid van die komst.

I. 1 Simeon Petrus, een dienstknecht en apostel van Jezus Christus, aan hen, die met ons gelijke regten des geloofs verkregen hebben door de geregtigheid van onzen God en den Heiland Jezus Christus:
2 genade en vrede worde u vermenigvuldigd door de kennis van God en van Jezus, onzen Heer!

3 Gelijk zijne goddelijke kracht ons alles heeft geschonken, wat tot leven en godvrucht dient, door de kennis desgenen, die ons heeft geroepen door zijne heerlijkheid en deugd,
4 door welke hij de grootste en dierbaarste beloften ons geschonken heeft, opdat gij daardoor der goddelijke natuur deelachtig zoudt worden, ontvliedende de verdorvenheid, die in de wereld is door begeerlijkheid:
5 zoo wendt nu daarom ook allen ijver aan, dat gij bij uw geloof voegt deugd, bij de deugd kennis,
6 bij de kennis ingetogenheid, bij de ingetogenheid volharding, bij de volharding godvrucht,
7 bij de godvrucht broederliefde, en bij de broederliefde liefde jegens allen.
8 Want als dít bij

---

8 (Ps. LV. 23, Mt. VI. 31, 32).
I. 2 (1 Petr. I. 2). — 4 (Jh. I. 12, III. 6).

---

8. *Uwe*, gew. t. *Want uwe.* — 10. *die u... nadat gij... hebt*, gew. t. *die ons... nadat wij... hebben.* — *een weinig*, Stv. en and. *een weinig tijds* (I. 6). — 11. *de kracht*, gew. t. *de heerlijkh. en de kracht* (IV. 11). — *tot in*, gew. t. *tot in alle.* — 13. *de medeuitverkorene*, gemeente. — 14. *Chr.* gew. t. *Chr. J.* — *zijt*, gew. t. *zijt! Amen.*

I. 1. *gelijke regten des gel.* eigl. *een geloof van gelijke eer, van gelijke regten* (nl. op het koningrijk Gods). — *van onzen God en den H.*, Stv en and. *van onzen God en H.* — 3. *desg. die ons heeft geroepen*, niet Christus, maar God (1 Petr. I. 15, II. 9). — *deugd*, kracht. — 4. *door welke*, heerlijkh. en deugd. — *daardoor*, door hetgeen God u geschonken heeft tot leven en godvrucht (v. 3). — *der goddel. natuur deelachtig*, kinderen Gods door eene nieuwe geboorte uit God. — 5. *deugd*, zedelijke kracht. —

u is en meerder wordt, zoo maakt het
u niet ledig of onvruchtbaar in de ken-
nis van onzen Heer Jezus Christus.
9 Want bij wien dit niet aanwezig is,
die is blind, stikziende, en heeft de
reiniging zijner voormalige zonden ver-
geten. 10 Daarom, broeders! beijvert u
te meer om uwe roeping en verkiezing
vast te maken; want dit doende, zult
gij nimmer struikelen. 11 Zóó toch zal
u rijkelijk worden verleend de ingang
in het eeuwig koningrijk van onzen Heer
en Heiland Jezus Christus.
12 Daarom zal ik steeds bedacht zijn
u hieraan te herinneren, hoewel gij het
weet, en in de u medegedeelde waar-
heid bevestigd zijt. 13 En ik acht het
regt, zoo lang ik in deze hutte ben,
door herinnering u op te wekken, 14 daar
ik weet, dat de aflegging mijner hutte
spoedig wezen zal; gelijk ook onze Heer
Jezus Christus mij heeft kenbaar ge-
maakt. 15 Ja, ik zal mij beijveren, dat
gij ook steeds na mijnen uitgang hier-
van gedachtenis kunt hebben. 16 Want
wij zijn geene kunstig verdichte fabe-
len gevolgd, toen wij u bekend maak-
ten de kracht en komst onzes Heeren
Jezus Christus, maar wij zijn aanschou-
wers geweest zijner majesteit. 17 Immers
hij heeft van God, den Vader, eer en
heerlijkheid ontvangen, toen van de
luisterrijke heerlijkheid deze stem tot
hem gebragt werd: Deze is mijn
geliefde Zoon, in wien ik wel-
gevallen heb. 18 En deze stem, die
uit den hemel gebragt werd, hebben
wíj gehoord, toen wij met hem waren
op den heiligen berg. 19 Ook hebben
wij het profetisch woord, dat zeer vast
is; en gij doet wél, wanneer gij daarop
acht geeft, als op eene lamp, die
schijnt aan eene donkere plaats, totdat
de dag aanbreekt, en de morgenster
opgaat in uwe harten; 20 allereerst dit
bedenkende, dat geene profetie der
schrift eene zaak is van eigene uitleg-
ging. 21 Want niet door den wil eens
menschen werd ooit eene profetie voort-
gebragt, maar menschen spraken van
Gods wege, gedreven door den heili-
gen geest.

Over valsche leeraars, — hunne straf, — hunne verdorvenheid.

II. 1 Doch er waren ook valsche pro-
feten onder het volk, gelijk er ook ón-
der u valsche leeraars zullen zijn, die
verderfelijke ketterijen bedektelijk zul-
len invoeren; die zelfs den Heer, die
hen gekocht heeft, verloochenen, maar
ook over zich zelve een haastig verderf
brengen. 2 En velen zullen hunne on-
gebondenheid volgen, en om hunnent-
wil zal de weg der waarheid gelasterd
worden. 3 En uit hebzucht zullen zij
door bedriegelijke woorden eene koop-
waar van u maken. Doch het hun reeds
lang bestemde oordeel rust niet, en
hun verderf sluimert niet. 4 Want in-
dien God engelen, die gezondigd had-
den, niet gespaard, maar hen in de
hel geworpen, en aan de ketenen der
duisternis overgeleverd heeft, om tot het
oordeel bewaard te worden; 5 en in-
dien hij de oude wereld niet gespaard,
maar het achttal van Noach, den pre-
diker der geregtigheid, behouden heeft,
toen hij den zondvloed over de wereld
der goddeloozen bragt; 6 en indien hij de

13 (III. 1). — 14 (2 Tim. IV. 6). — 16—18 (Mt. XVII. 1—9), 16 (Mt. XXIV. 30). — 19 (Ef. V. 14). — 21 (2 Tim. III. 16). — **II.** 1—18 (Jud. 4—16), 1 (1 Tim. IV. 1, 2 Tim. III. 1, Mt. XXIV. 11), 5 (III. 6, 1 Petr. III. 19, 20), 6—8 (Gen. XIX. 1—29).

10. *dit doende.* Uit het Gr. blijkt, dat *dit* terugwijst op *dit* in v. 9. en 8, en daardoor op de deugden, genoemd v. 5—7. — 12. *zal ik steeds bedacht zijn u*, gew. t. *zal ik niet verzuimen u steeds.* — *hieraan*, aan hetgeen betrekking heeft tot de komst van Christus (v. 16), bij welke hun de ingang in het koningrijk verleend zou worden (v. 11). — *de u medegedeelde*, eigl. *de* (tot u) *gekomene* (Col. I. 6). — 13. *u op te wekken*, als uit den slaap. — 15. *hiervan.* Zie het aanget. op *hieraan* v. 12. — 16. *fabelen*, niet aang. Jezus' leven op aarde, maar aang. zijne wederkomst, zooals blijkt uit hetgeen volgt: *de kracht en komst* (wederkomst) *onzes H. J. Chr.* — *zijner majesteit*, zijner verheerlijking (v. 17, 18), die proeve en bewijs is van zijne wederkomst in heerlijkheid. — 19. *het prof. woord*, des O. V., dat insgelijks van Jezus' komst en heerlijkheid getuigt (1 Petr. I. 11, Lc. XXIV. 26). — 20. *van eigene uitlegging*, zoodat de profeten den verborgen raad Gods zelve, naar eigen, menschelijk inzigt, zouden hebben uitgelegd (v. 21); and. zoodat men eenige profetie naar eigen, menschelijk inzigt zou mogen uitleggen. — 21. *menschen spraken van Gods wege*, gew. t. *de heilige menschen Gods spraken.* — II. 1. *er waren ook*, nevens de ware profeten. — 2. *ongebondenheid*, gew. t. *verdorvenheid.* — 3. *eene koopwaar van u maken*, winst van u zoeken te trekken. — 4. *engelen, die gezondigd hadden.* Zie het aanget. op Jud. 8.

steden Sodom en Gomorra in asch ge-
legd, en tot omkeering veroordeeld
heeft — een voorbeeld stellende voor
toekomende goddeloozen —, 7 maar den
regtvaardigen Lot, die door den onge-
bonden wandel der zedeloozen vermoeid
werd, gered heeft — 8 want door zien
en hooren kwelde deze regtvaardige,
die onder hen woonde, dag aan dag
zijne regtvaardige ziel over hunne booze
werken —. 9 De Heer weet vromen uit
beproeving te redden, maar goddeloo-
zen tot den dag des oordeels te bewa-
ren, om gestraft te worden; 10 vooral
hen, die in onreine begeerlijkheid het
vleesch achterna wandelen, en heer-
schappij verachten. Vermetel, verwaten,
schromen zij niet heerlijkheden te las-
teren, 11 terwijl engelen, hoewel meer-
der in sterkte en magt, geen lasterlijk
oordeel over haar uitbrengen. 12 Maar
dezen, als redelooze dieren, die van
nature geboren zijn tot vangst en ver-
derf, daar zij lasteren wat zij niet ken-
nen, zullen in hunne verdorvenheid ook
verdorven worden, 13 zoodat zij het
loon der ongeregtigheid wegdragen. De
weelde van den dag achten zij hun ver-
maak; als schandvlekken en smetten
zijn zij weelderig in hunne bedriege-
rijen, en brassen met u; 14 oogen heb-
ben zij, vol van de overspeelster, en
niet rustende van de zonde; zij ver-
lokken onvaste zielen; hebben een hart,
geoefend in hebzucht; zijn kinderen der
vervloeking. 15 Den regten weg verla-
tende, zijn zij afgedwaald, en volgen
den weg van Bileam, den zoon van
Bozor, die het loon der ongeregtigheid
liefhad; 16 doch zijne ongehoorzaam-
heid ontving bestraffing: de stomme
jukdraagster sprak met menschen-stem,
en verhinderde des profeten waanzin-
nigheid. 17 Dezen zijn bronnen zonder
water, en nevelen, die door eene wind-
vlaag worden weggedreven: voor hen
is de donkerheid der duisternis be-
waard. 18 Want opgeblazen ijdelheid
sprekende, verlokken zij door vleesche-
lijke lusten van ongebondenheid hen,
die een weinig degenen ontvlieden, die
in dwaling wandelen; 19 belovende hun
vrijheid, terwijl zij zelve dienstknechten
zijn der verdorvenheid: immers waar-
door iemand zich heeft laten overwin-
nen, daaraan is hij ook dienstbaar ge-
worden. 20 Want indien zij, na door
de kennis van den Heer en Heiland
Jezus Christus de besmettingen der we-
reld ontvloden te zijn, zich door deze
wederom laten verstrikken en overwin-
nen, zoo is bij hen het laatste nog
erger geworden dan het eerste. 21 Want
het ware hun beter, den weg der ge-
regtigheid niet te hebben gekend, dan
na dien gekend te hebben, zich weder
af te keeren van het heilig gebod,
dat hun is overgeleverd. 22 Hun is ge-
beurd wat het ware spreekwoord zegt:
De hond keert weder tot zijn eigen
uitbraaksel, en de gewasschen zeug tot
de wenteling in het slijk.

Over de komst des Heeren. — Gods langmoedigheid moet leiden tot bekeering en heiliging.

III. 1 Dit is reeds de tweede brief,
geliefden! dien ik u schrijf, en in
welke beide ik door herinnering uwe
zuivere gezindheid opwek, 2 ten einde gij
gedenkt aan de woorden, te voren door
de heilige profeten gesproken, en aan
het gebod, u gegeven door de aposte-
len van den Heer en Heiland. 3 En
weet allereerst dit, dat er op het laatst
der dagen spotters met spotternij zullen
komen, die naar hunne eigene begeer-

15, 16 (Num. XXII. 16—34). — 19 (Jh. VIII. 34, **Rom.** VI. 16). — 20, 21 (Hebr. X. 26—31), 20 (Mt. XII. 45). — 22 (Spr. XXVI. 11). — **III.** 1 (I. 13). — **2, 3** (Jud. 17, 18).

10. ***het vleesch***, vrouwelijk vleesch. — ***heerschappij***, niet van menschen, maar van engelen, zooals uit het volgende schijnt te blijken. — 11. *geen*, gew. t. *bij den Heer geen*. — ***over haar***, de heerlijkheden, genoemd v 10, en tot welke de schrijver ook den duivel schijut te rekenen. — 12. *als redel. dieren, die — geboren zijn*, gew. t. *als redelooze, zinnelijke dieren, die geboren zijn*. — *ook verdorven*, gew. t. *verdorven*. — 17. *nevelen*, gew. t. *wolken* (Jud. 12). — *bewaard*, gew. t. *bewaard tot in eeuwigh.* (Jud. 13). — 18. *van*, gew. t. *in*. — *hen, die een weinig... ontvlieden*, dezulken, die naauwelijks beginnen... te ontvlieden; gew. t. *hen, die werkelijk... ontvloden zijn*. — *die in dw. wandelen*, de heidenen. — 19. *vrijheid*, van de Mozaïsche, gelijk van ieder andere wet. — 20. *indien zij*, de valsche leeraars, van welke in dit hst. sprake is, en die hier als afvalligen worden voorgesteld (v. 1). — 22. *Hun*, gew. t. *Doch hun*. — III. 2. *het gebod — Heiland*, eigl. *het gebod uwer* (gew. t. *onzer*) *apost. van den H. en Heiland*. — 3. *op het laatst der d.* Zie het

lijkheden wandelen, 4 en zeggen: Waar
is de belofte zijner komst? want sedert
onze vaderen ontslapen zijn, blijft alles
zoo, van het begin der schepping af.
5 Namelijk willens is hun dit onbe-
kend, dat er oudtijds een hemel en
eene aarde waren, uit water en door
water ontstaan door Gods woord, 6 door
welke de toenmalige wereld, met water
overstroomd, verdorven werd. 7 Maar
de tegenwoordige hemel en aarde zijn
door zijn woord als een schat wegge-
legd, wordende voor het vuur bewaard
tot den dag des oordeels en des ver-
derfs der goddelooze menschen.

8 Doch dit ééne zij u niet onbekend,
geliefden! dat één dag bij den Heer is
als duizend jaren, en duizend jaren als
één dag. 9 De Heer vertraagt niet met
de belofte, gelijk sommigen het traagheid
achten; maar hij is langmoedig jegens
u, niet willende dat eenigen verloren
gaan, maar dat allen tot bekeering ko-
men. 10 Maar de dag des Heeren zal
komen als een dief, waarop de heme-
len met gedruisch zullen voorbijgaan,
en de elementen brandende ontbonden,
en de aarde en de werken op haar
verbrand zullen worden.

11 Daar alzoo dit alles ontbonden zal
worden, hoe groot behoort gij te zijn in
heiligen wandel en godvrucht, 12 ver-
wachtende en bespoedigende de komst
van den dag Gods, door welken de
hemelen vlammende ontbonden, en de
elementen brandende gesmolten zullen
worden. 13 Doch wij verwachten, naar
zijne belofte, nieuwe hemelen en eene
nieuwe aarde, waarin geregtigheid woont.

14 Daarom, geliefden! dewijl gij dit
verwacht, zoo beijvert u om voor hem
onbevlekt en onbesmet bevonden te
worden in vrede, 15 en acht de langmoe-
digheid onzes Heeren uw behoud; zooals
ook onze geliefde broeder Paulus naar
de hem gegeven wijsheid u geschreven
heeft, 16 gelijk in alle brieven, als hij
daarin van deze dingen spreekt; onder
welke sommige moeijelijk zijn te ver-
staan, die de ongeleerde en onvaste
menschen verdraaijen, even als de andere
schriften, tot hun eigen verderf.

17 Gij dan, geliefden! daar gij dit
vooruit weet, wacht u, dat gij niet
door de afdwaling der zedeloozen u laat
medeslepen, en van uwe vastheid ver-
valt; 18 maar wast op in de genade en
kennis van onzen Heer en Heiland Je-
zus Christus. Hem zij de heerlijkheid, én
nu én tot in den dag der eeuwigheid!

---

5 (Gen. I. 2). — 6 (II. 5). — 7 (Gen. IX. 11). — 8 (Ps. XC. 4). — 9 (v. 4, 15, Rom. II. 4, 1 Tim. II. 4). — 10, 12 (Mt. XXIV. 35, 2 Thess. I. 8, Mal. IV. 1), 10 (1 Thess. V. 2). — 13 (Jez. LXV. 17, Openb. XXI. 1). — 14 (1 Cor. I. 7, 8).

---

aanget. op Hebr. I. 20. — *spotters met spotternij*, gew. t. *spotters*. — 5. *uit water en door water ontstaan*. De schrijver schijnt, in overeenstemming met in zijnen tijd heerschende voorstellingen omtrent de wording der wereld, het water beschouwd te hebben als de *stof, waaruit* alles is ontstaan, en tevens als het *middel*, waardoor alles zijne door God gewilde gedaante gekregen heeft. — 6. *door welke*, hemel en aarde. Door hemel en aarde, als zijnde uit en door water ontstaan, werd de toenmalige wereld verdorven; gelijk ook Gen. VII. 11 berigt wordt, dat bij den zondvloed de sluizen des *hemels* geopend werden, en de bronnen des grooten afgronds (de bronnen der *aarde*) openbraken. — *de toenmalige wereld*, het destijds levende menschdom; vgl. *de oude wereld*, *de wereld der goddeloozen* II. 5. — 7. *de tegenw. hemel en aarde*, in tegenoverstelling met de hemel en aarde vóór den zondvloed (v. 5). Na de loutering door *water* trad hemel en aarde als in vernieuwde gestalte te voorschijn, om later eene nieuwe loutering te ondergaan door *vuur* (v. 7). — *door zijn woord*, gew. t. *door hetzelfde w.* — *als een schat weggelegd*. Gelijk een schat tot toekomstig gebruik zorgvuldig bewaard wordt, zoo zijn sedert den zondvloed hemel en aarde zorgvuldig bewaard (Gen. IX. 11). — 9. *u*, gew. t. *ons*. — 10. *als een dief*, gew. t. *als een dief in den nacht* (1 Thess. V. 2). — *de elementen*, de verschillende bestanddeelen der aarde. — 11. *alzoo*, gew. t. *dan*. — 12. *bespoedigende*, door uwen heiligen wandel en uwe godvrucht. Hoe eerder het menschdom heilig is, des te eerder kan de dag Gods komen, zoodat geen uitstel uit langmoedigheid (v. 9) meer noodig is. — 15. *u*, voor zoover de brieven van Paulus, hoewel aan bijzondere gemeenten gerigt, tevens voor alle geschreven waren. — 16. *alle*, gew. t. *al de*. — *sommige*. Misschien dacht de schrijver aan plaatsen als Rom. VIII. 19—22, 1 Cor. XV. 51—55, 1 Thess. IV. 13 — V. 3, II Thess. II. 1—12. — 18. *eeuwigh.* gew. t. *eeuwigh. Amen.*

DE EERSTE BRIEF

VAN

JOHANNES.

Inleiding. — God is licht, en met hem kan alleen hij gemeenschap hebben, die in het licht wandelt. — Alle menschen hebben zonde. — Christus is eene verzoening der wereld. — De christen bewaart de geboden Gods, en wandelt in de liefde. — Waarschuwing tegen wereldliefde, — tegen dwaalleeraars.

I. 1 Wat van den beginne was, wat
wij gehoord, wat wij met onze oogen
gezien, wat wij aanschouwd, en onze
handen getast hebben van het woord
des levens — 2 en het leven is geopen-
baard, en wij hebben het gezien en
getuigen het, en verkondigen u dat
eeuwige leven, dat bij den Vader was,
en ons geopenbaard is —. 3 Wat wij
dan gezien en gehoord hebben, ver-
kondigen wij u, opdat ook gij gemeen-
schap hebt met ons: onze gemeenschap
nu is met den Vader en met zijnen
Zoon Jezus Christus. 4 En dit schrij-
ven wij u, opdat uwe blijdschap vol-
komen zij.
5 En dit is de verkondiging, die wij
van hem gehoord hebben en u aankon-
digen, dat God licht is, en er in hem
geen duisternis is. 6 Zoo wij zeggen,
dat wij met hem gemeenschap hebben,
en in de duisternis wandelen: wij lie-
gen, en doen de waarheid niet. 7 Maar
zoo wij in het licht wandelen, gelijk
híj in het licht is: wij hebben gemeen-
schap met elkander, en het bloed van
Jezus, zijnen Zoon, reinigt ons van alle
zonde. 8 Zoo wij zeggen, dat wij geen
zonde hebben, wij misleiden ons zelve,
en de waarheid is niet in ons. 9 Zoo
wij onze zonden belijden, hij is ge-
trouw en regtvaardig, zoodat hij de
zonden ons vergeeft, en ons reinigt van
alle ongeregtigheid. 10 Zoo wij zeggen,
dat wij niet gezondigd hebben, wij
maken hem tot een leugenaar, en zijn
woord is niet in ons.

II. 1 Mijne kinderkens! dit schrijf ik
u, opdat gij niet zondigt. En zoo
iemand zondigt, wij hebben een voor-
spraak - bij den Vader, Jezus Christus,
een regtvaardige; 2 en híj is eene ver-
zoening voor onze zonden, en niet al-
leen voor de onze, maar ook voor die
van geheel de wereld.
3 En hieraan erkennen wij, dat wij
hem kennen, zoo wij zijne geboden be-
waren. 4 Die zegt: Ik ken hem, en zijne
geboden niet bewaart, hij is een leu-
genaar, en in dezen is de waarheid

I. 1, 2 (Jh. I. 1, 4, 14). — 4 (Jh. XV. 11). — 5 (Jh. VIII. 12). — 6, 7 (Ef. V. 8), 7 (v. 9, II. 2, Hebr. IX. 14). — 8 (v. 10, Phil. III. 12). — 9 (Ps. XXXII. 5). — 10 (Ps. XIV, Jez. LIX. 2—15, Rom. III. 9—19). — **II.** 1 (Rom. VIII. 34, Hebr. VII. 25). — 2 (IV. 10, Rom. III. 25, Jh. III. 16).

I. 1. *Wat van den beginne was*, het eeuwige, goddelijke leven, dat in Christus geopenbaard is, en dat was van het begin der wereld af. — *van het woord des l.*, het door Christus verkondigde en in zijne gansche verschijning geopenbaarde woord des levens. — 5. *van hem*, Christus. — 7. *met elkander*, en met God, in wien de onderlinge gemeenschap haren grond heeft (v. 3). — *Jezus*, gew. t. *J. Chr.* — *reinigt ons van alle zonde*, die ons nog aankleeft; want in Jezus' bloed vinden wij, zoo dikwijls wij zondigen, verzoening en kracht tot heiliging. — 9. *getrouw*, in de vervulling zijner belofte van vergeving. — *regtvaardig*, dewijl hij zijne beloften gestand doet. — 10. *wij maken hem tot een leugenaar*, die in zijn woord (de schrift des O. V.) alle menschen zondaars noemt. — II. I. *voorspraak*, in het Gr. hetzelfde woord, dat Jh. XIV. 16 en eld. vertaald is *raadsman*. — 3. *hem*, God.

niet. 5 Maar wie zijn woord bewaart,
in dezen is de liefde tot God waarlijk
volmaakt geworden. Hieraan erkennen
wij, dat wij in hem zijn. 6 Die zegt,
dat hij in hem blijft, behoort, gelijk
híj gewandeld heeft, ook zelf zóó te
wandelen.

7 Geliefden! geen nieuw gebod schrijf
ik u, maar een oud gebod, dat gij van
den beginne gehad hebt: dit oude gebod
is het woord, dat gij gehoord hebt.
8 Wederom een nieuw gebod schrijf ik
u, wat waarachtig is in hem en in u;
want de duisternis gaat voorbij, en het
ware licht schijnt reeds. 9 Die zegt,
dat hij in het licht is, en zijnen broeder
haat, hij is in de duisternis tot nu
toe. 10 Die zijnen broeder liefheeft,
blijft in het licht, en voor hem is er
geen aanstoot. 11 Maar die zijnen broeder
haat, is in de duisternis, en wandelt
in de duisternis, en weet niet
waar hij henengaat; want de duisternis
heeft zijne oogen verblind.

12 Ik schrijf aan u, kinderkens! omdat
de zonden u vergeven zijn om zijns
naams wil. 13 Ik schrijf aan u, vaders!
omdat gij hem kent, die van den beginne
is. Ik schrijf aan u, jongelingen!
omdat gij den booze overwonnen
hebt. Ik heb geschreven aan u, kinderen!
omdat gij den Vader kent. 14 Ik
heb geschreven aan u, vaders! omdat
gij hem kent, die van den beginne is.
Ik heb geschreven aan u, jongelingen!
omdat gij sterk zijt, en het woord
Gods in u blijft, en gij den booze
overwonnen hebt. 15 Hebt de wereld
niet lief, noch wat in de wereld is! Zoo
iemand de wereld liefheeft, in hem is
de liefde tot den Vader niet; 16 want
al wat in de wereld is, de begeerlijkheid
des vleesches en de begeerlijkheid
der oogen en de grootschheid des levens,
het is niet van den Vader, maar
van de wereld. 17 En de wereld gaat
voorbij en hare begeerlijkheid; maar
die den wille Gods doet, blijft tot in
eeuwigheid.

18 Kinderen! het is de laatste ure;
en gelijk gij gehoord hebt, dat er een
Antichristus komen zou, zoo zijn er
nu ook vele Antichristussen opgestaan;
waaruit wij erkennen, dat het de laatste
ure is. 19 Van ons zijn zij uitgegaan,
maar zij waren niet van ons;
want indien zij van ons geweest waren,
zij zouden bij ons gebleven zijn. Maar
dit is geschied, opdat het aan hen
openbaar zou worden, dat niet allen
van ons zijn. 20 Doch gíj hebt zalving
van den Heilige, en weet alles. 21 Ik
heb u niet geschreven, omdat gij de
waarheid niet kent, maar omdat gij
haar kent, en omdat geen leugen van
de waarheid is. 22 Wie is de leugenaar

---

6 (III. 3, 1 Petr. II. 21). — 7, 8 (Jh. XIII. 34), 7 (24, III. 11), 8 (Rom. XIII. 12, Jh. I. 9). — 9—11 (Jh. XI. 9, 10, XII. 35, 36). — 12 (I. 9). — 13, 14 (I. 1, V. 4). — 15, 16 (Jac. IV. 4, Mt. VI. 24). — 17 (1 Petr. I. 24, 25, 1 Cor. VII. 31). — 18 (v. 22, IV. 3, 2 Tim. III. 1, 2 Thess. II. 3). — 19 (1 Cor. XI. 19). — 20 (v. 27, 2 Cor. I. 21, 1 Cor. VIII. 1).

---

6. *gelijk híj.* Johannes, met de gedachte aan Jezus geheel vervuld, duidt dezen hier eenvoudig aan met *híj*, en zoo ook III. 3, 5, 7, IV. 17. — 7. *Geliefden*, gew. t. *Broeders.* — *gebod*, het gebod der liefde (v. 9—11). — *gehoord hebt*, gew. t. *van den beginne geh. h.* — 8. *een nieuw gebod.* Het gebod der liefde is *oud*, dewijl het van het begin der evangelieprediking af verkondigd is; *nieuw*, dewijl het behoort tot de nieuwheid des levens, waartoe de christen geroepen is. — *wat waarachtig is in hem en in u.* Dit, dat het gebod der liefde een nieuw gebod is, is waarachtig in *Christus*, die een nieuw leven wekt, en in *u*, voor zoover dat nieuwe leven in u is. — *het ware l. schijnt reeds*, door Christus, die het *ware licht* is. — 12. *kinderkens*, geene aanduiding van leeftijd, gelijk het volgende *vaders, jongelingen*, maar, even als *kinderen* v. 13, algemeene toespraak tot de lezers (v. 1, 18, 28, enz.). — *om zijns naams wil*, om den naam van *God*, van wien de vergeving uitgaat (I. 9); and. om den naam van *Christus*, die de vergeving heeft bewerkt (I. 7, II. 2). — 13. *Ik heb geschreven* (gew. t. *Ik schrijf*). Dit ziet op het in dezen brief reeds geschrevene, gelijk *ik schrijf* (v. 12, 13) op het schrijven van dezen ganschen brief. — 16. *het is niet — wereld*, het behoort niet den Vader toe, heeft met den Vader en het leven in hem niets gemeen, maar het behoort der wereld toe. — 18. *de laatste ure*, de laatste tijd vóór de komst van Christus; vgl. *de laatste dagen* II Tim. III. 1. — *dat er een*, gew. t. *dat de.* — *Antichristus*, niet *valsche Christus* (Mt. XXIV. 24), iemand, die zich tot Christus opwerpt, maar *tegen-Christus*, iemand, die als tegenstander van Christus optreedt, door Paulus genoemd *de mensch der zonde, de zoon des verderfs.* — 19. *van ons zijn zij uitgegaan*, want zij behoorden uitwendig tot onze gemeenschap. — 20. *zalving*, de zalving des h. geestes. — *Heilige*, Christus. — 21. *van de waarheid is*, met de waarheid iets gemeen heeft.

dan die loochent, dat Jezus de Chris-
tus is? Deze is de Antichristus, die den
Vader en den Zoon loochent. [23] Ieder,
die den Zoon loochent, heeft ook den
Vader niet; die den Zoon belijdt, heeft
ook den Vader.

[24] Gij, wat gij van den beginne ge-
hoord hebt, dat blijve in u! Zoo in u
blijft wat gij van den beginne gehoord
hebt, ook gij zult in den Zoon en in
den Vader blijven. [25] En dit is de be-
lofte, die hij zelf ons heeft beloofd:
het eeuwige leven.

[26] Dit heb ik u geschreven aangaande
hen, die u misleiden. [27] Doch in u
blijft de zalving, die gij van hem ont-
vangen hebt, en gij hebt niet noodig,
dat men u leere; maar gelijk zijne zal-
ving u alles leert, en zij waarachtig is
en geen leugen, en gelijk zij u geleerd
heeft, zoo zult gij ook in hem blijven.
[28] En nu kinderkens! blijft in hem,
opdat, wanneer hij geopenbaard wordt,
wij vrijmoedigheid hebben, en bij zijne
komst niet beschaamd van hem wijken.

De christen een kind Gods; — hij zondigt niet, en heeft de broeders lief; — hij heeft vrijmoedigheid voor God. — Waarschuwing tegen dwaalleeraars.

[29] Zoo gij weet, dat hij regtvaardig
is, erkent dan, dat ieder, die de ge-
regtigheid doet, uit hem geboren is.

III. [1] Ziet, hoe groote liefde de Va-
der ons gegeven heeft, dat wij kinde-
ren Gods genaamd worden! Daarom
kent de wereld ons niet, omdat zij hem
niet kent. [2] Geliefden! nu zijn wij kin-
deren Gods, en nog is het niet geopen-
baard, wat wij zijn zullen. Wij weten,
dat, als het geopenbaard wordt, wij
hem gelijk zullen zijn; want wij zullen
hem zien, gelijk hij is. [3] En ieder,
die deze hope op hem heeft, reinigt
zich, gelijk híj rein is. [4] Ieder, die de
zonde doet, doet ook de ongeregtig-
heid; en de zonde is de ongeregtig-
heid. [5] En gij weet, dat híj geopen-
baard is, opdat hij de zonden dragen
zou; en zonde is er in hem niet. [6] Ieder,
die in hem blijft, zondigt niet; ieder,
die zondigt, heeft hem niet gezien, en
hem niet gekend.

[7] Kinderen, niemand misleide u! Die
de geregtigheid doet, is regtvaardig,
gelijk híj regtvaardig is. [8] Die de zonde
doet, is uit den duivel; want de dui-
vel zondigt van den beginne. Hiertoe
is de Zoon Gods geopenbaard, dat hij
de werken des duivels verbreken zou.
[9] Ieder, die uit God geboren is, doet
geen zonde, omdat zijn zaad in hem
blijft; en hij kan niet zondigen, om-
dat hij uit God geboren is. [10] Hierin
zijn openbaar de kinderen Gods en de
kinderen des duivels: ieder, die geen
geregtigheid doet, is niet uit God; en
zoo ook die zijnen broeder niet liefheeft.

[11] Immers dit is de verkondiging,
die gij van den beginne gehoord hebt,
dat wij elkander moeten liefhebben;
[12] niet gelijk Kaïn, die uit den booze
was, en zijnen broeder doodsloeg. En
waarom sloeg hij hem dood? omdat
zijne werken boos waren, en die zijns
broeders regtvaardig. [13] Verwondert u
niet, broeders! indien de wereld u haat.
[14] Wíj weten, dat wij zijn overgegaan
uit den dood in het leven, omdat wij
de broeders liefhebben. Die niet lief-
heeft, blijft in den dood. [15] Ieder, die
zijnen broeder haat, is een moordenaar;
en gij weet, dat geen moordenaar eeu-
wig leven blijvend in zich heeft. [16] En
hieraan hebben wij de liefde leeren ken-
nen, dat híj voor ons zijn leven ge-
steld heeft; en zoo behooren ook wij
voor de broeders het leven te stellen.
[17] Wie nu het goed der wereld heeft,
en zijnen broeder gebrek ziet lijden,

28 (IV. 17). — **III.** 1 (Jh. I. 12, Rom. VIII. 15, Jh. XVI. 3). — 2 (Col. III. 3, 4, Mt. V. 8). 3 (II. 6). — 4 (V. 17). — 5 (Jh. I. 29). — 7 (v. 3). — 8 (Jh. VIII. 44, XII. 31). — 9 (V. 18). — 11 (II. 7). — 13 (Jh. XV. 18). — 14 (Jh. V. 24). — 15 (Mt. V. 21, 22). — 16 (Jh. XV. 13, 34). — 17 (IV. 20).

23. *die den Z. belijdt, heeft ook den V.* De gew. t. laat deze woorden uit. — 24. *Gij*, gew. t. *Gij dan.* — 25. *hij zelf*, Christus. — 27. *zijne zalving*, gew. t. *dezelfde z.* — 28. *wij*, gij en ik beide. — III. 2. *Wij.* gew. t. *Doch wij.* — *als het*, Stv. en and. *als hij.* — *hem gelijk*, aan God gelijk; and. aan Christus gelijk. — 3. *op hem*, op God. — *híj*, Christus. — 4. *de ongeregtigheid*, eigl. *de onwettigheid*, overtreding der wet. — 5. *de zonden*, gew. t. *onze.* — *dragen*, Stv. en and. *wegnemen.* — 7. *kinderen*, gew. t. *kinderkens.* — *híj*, Christus. — 9. *zijn zaad*, het beginsel des levens, door God in hem geplant. — 13. *broeders*, gew. t. *mijne br.* — 14. *Die niet liefheeft*, gew. t. *die den broeder niet liefheeft.* — 15. *is een moordenaar*, gelijk Kaïn, omdat haat een beginsel is, dat tot moord kan leiden.

en zijn binnenste voor hem sluit: hoe
blijft in hem de liefde tot God? 18 Kin-
derkens, laat ons niet liefhebben met
woorden of met de tong, maar met de
daad en waarheid!
19 En hieraan erkennen wij, dat wij
van de waarheid zijn; en voor hem
zullen wij onze harten geruststellen.
20 Want zoo ons hart ons veroordeelt,
God is nog meerder dan ons hart, en
hij weet alles. 21 Geliefden! zoo ons
hart ons niet veroordeelt, hebben wij
vrijmoedigheid jegens God; 22 en al wat
wij bidden, ontvangen wij van hem,
omdat wij zijne geboden bewaren, en
doen wat hem behagelijk is. 23 En dit
is zijn gebod, dat wij gelooven aan
den naam van zijnen Zoon Jezus Chris-
tus, en elkander liefhebben, gelijk hij
geboden heeft. 24 En die zijne geboden
bewaart, blijft in hem, en hij in hem.
En hieraan erkennen wij, dat hij in
ons blijft, aan den geest, dien hij ons
gegeven heeft.

IV. 1 Geliefden! gelooft niet iederen
geest, maar beproeft de geesten, of ze
uit God zijn; want vele valsche profeten
zijn in de wereld uitgegaan. 2 Hieraan
kent gij den geest Gods: iedere geest,
die Jezus Christus belijdt als in het
vleesch gekomen, is uit God; 3 en
iedere geest, die Jezus niet belijdt, is
niet uit God. En dit is de geest van
den Antichristus, die gij gehoord hebt
dat komen zou, en die nu reeds in de
wereld is.
4 Gíj zijt uit God, kinderkens! en
hebt hen overwonnen; want die in u
is, is meerder dan die in de wereld
is. 5 Zíj zijn van de wereld: daarom
spreken zij wat van de wereld is, en
de wereld hoort naar hen. 6 Wíj zijn
uit God. Die God kent, hoort naar
ons; die uit God niet is, hoort niet
naar ons. Hieraan kennen wij den geest
der waarheid en den geest der dwaling.

Die liefheeft, is een kind Gods; want God is liefde, en heeft zijne liefde geopenbaard in Christus. — Met God kan alleen hij gemeenschap hebben, die in de liefde wandelt. — Die in Jezus gelooft, is een kind Gods, en overwint de wereld. — Gods getuigenis aangaande Jezus. — Het gebed des christens. — De christen zondigt niet.

7 Geliefden! laat ons elkander lief-
hebben; want de liefde is uit God, en
ieder, die liefheeft, is uit God gebo-
ren, en kent God. 8 Die niet liefheeft,
kent God niet; want God is liefde.
9 Hierin is de liefde Gods aan ons ge-
openbaard, dat God zijn eeniggeboren
Zoon in de wereld heeft gezonden, opdat
wij door hem zouden leven. 10 Hierin
is de liefde: niet dat wíj God hebben
liefgehad, maar dat híj ons heeft lief-
gehad, en zijnen Zoon gezonden heeft
tot verzoening voor onze zonden.
11 Geliefden! indien God ons zóó
liefgehad heeft, ook wij behooren dan
elkander lief te hebben. 12 Niemand
heeft ooit God aanschouwd. Zoo wij
elkander liefhebben, God blijft in ons,
en de liefde tot hem is in ons vol-
maakt geworden. 13 Hieraan erkennen
wij, dat wij in hem blijven, en hij in
ons, dat hij ons van zijnen geest ge-
geven heeft. 14 En wíj hebben het aan-
schouwd, en getuigen dat de Vader
den Zoon gezonden heeft als Heiland
der wereld. 15 Wie belijdt, dat Jezus
de Zoon Gods is, God blijft in hem,
en hij in God. 16 En de liefde, die
God jegens ons heeft, hebben wíj erkend
en geloofd. God is liefde; en die in
de liefde blijft, hij blijft in God, en
God in hem.
17 Hierin is de liefde bij ons vol-

19 (Jh. XVIII. 37). — 19, 21 (IV. 17). — 22 (V. 14, 15, Jh. XV. 7, Mt. VII. 8). — 23 (Jh. VI. 29, 1 Jh. IV. 21). — 24 (IV. 12, 13, Jh. XIV. 23). — **IV.** 1 (II. 18, Mt. XXIV. 23, 24, 1 Thess. V. 21). — 2 (Jh. I. 14). — 3 (II. 18). — 4 (II. 13, V. 4). — 5, 6 (Jh. VIII. 23, 47). — 7, 8 (v. 16, Ef. V. 1, 2). — 9, 10 (Jh. III. 16, Rom. V. 8, 10), 10 (II. 2). — 12, 13 (III. 24), 12 (Jh. I. 18, 2 Tim. VI. 16). — 14 (I. 1, 2). — 15 (v. 2, 12). — 16 (v. 7, 8). — 17 (III. 21, 3).

18. *Kinderkens*, gew. t. *mijne k.* — 20. *veroordeelt*, omdat wij de broeders niet liefhebben (v. 18). — *God is — alles.* Gods oordeel is nog meer te vreezen dan dat van ons hart; want hij weet alles, en dus ook ons gansche bestaan. — 23. *gelijk hij*, gew. t. *gelijk hij ons.* — IV. 2. *als in het vl. gekomen*, als in een waarachtig menschelijk ligchaam opgetreden. Er schijnen reeds in Johannes' tijd geweest te zijn, die meenden, dat het ligchaam van Jezus niet dan een schijn-ligchaam was geweest. — 3. *die Jezus niet belijdt*, gew. t. *die J. Chr. niet belijdt als in het vleesch gekomen.* — 4. *die in u is*, God. — *die in de w. is*, de booze, de *overste der wereld* (Jh. XIV. 36). — 6. *den geest der dwaling*, die uit de valsche profeten spreekt. — 14. *wíj*, apostelen (I. 1—3). — 16. *wíj*, christenen. — 17. *om-*

maakt geworden, dat wij vrijmoedig-
heid hebben ten dage des oordeels,
omdat, gelijk hij is, ook wij in deze
wereld zijn. 18 Vrees is er in de liefde
niet, maar de volmaakte liefde drijft
de vrees uit; want de vrees ontvangt
straf, en die vreest, is in de liefde
niet volmaakt geworden. 19 Laat ons
liefhebben; want hij heeft eerst ons
liefgehad! 20 Zoo iemand zegt: Ik heb
God lief, en zijnen broeder haat, hij
is een leugenaar; want die zijnen broe-
der niet liefheeft, dien hij ziet, hoe
kan hij God liefhebben, dien hij niet
ziet? 21 En dit gebod hebben wij van
hem, dat die God liefheeft, ook zijnen
broeder moet liefhebben.

V. 1 Ieder, die gelooft, dat Jezus
de Christus is, die is uit God gebo-
ren; en ieder, die liefheeft dengene,
die heeft doen geboren worden, heeft
ook lief dengene, die uit hem geboren
is. 2 Hieraan erkennen wij, dat wij de
kinderen Gods liefhebben, wanneer wij
God liefhebben, en zijne geboden doen.
3 Want dit is de liefde tot God, dat
wij zijne geboden bewaren. En zijne
geboden zijn niet zwaar; 4 want al wat
uit God geboren is, overwint de we-
reld. En dit is de overwinning, die
de wereld overwonnen heeft: ons geloof.
5 Wie is het, die de wereld overwint,
dan die gelooft, dat Jezus de Zoon
Gods is?

6 Deze is het, die gekomen is door
water en bloed, Jezus, de Christus;
niet in het water alleen, maar in het
water en in het bloed. En de geest is
het, die getuigt; want de geest is de
waarheid. 7 Want drie zijn er, die ge-
tuigen: 8 de geest en het water en het
bloed; en deze drie zijn één. 9 Indien
wij de getuigenis der menschen aanne-
men, de getuigenis Gods is meerder;
want dit is de getuigenis Gods, dat hij
van zijnen Zoon getuigd heeft. 10 Die in
den Zoon Gods gelooft, heeft de getui-
genis in zich; die God niet gelooft,
maakt hem tot een leugenaar, omdat hij
niet gelooft in de getuigenis, die God
van zijnen Zoon getuigd heeft. 11 En
dit is de getuigenis, dat God ons eeu-
wig leven gegeven heeft; en dit leven
is in zijnen Zoon. 12 Die den Zoon heeft,
heeft het leven; die den Zoon Gods
niet heeft, heeft het leven niet.

13 Dit heb ik u geschreven, opdat
gij weet, dat gij eeuwig leven hebt,
gij, die in den naam van den Zoon
Gods gelooft. 14 En dit is de vrijmoe-
digheid, die wij jegens hem hebben,
dat, zoo wij om iets bidden naar zij-
nen wil, hij ons hoort. 15 En zoo wij
weten, dat hij ons hoort, wat wij ook
bidden: wij weten, dat wij de beden
verkrijgen, die wij van hem gebeden
hebben. 16 Zoo iemand zijnen broeder
ziet zondigen met eene zonde niet tot
den dood, hij zal bidden, en zal hem

18 (Rom. VIII. 15). — 19 (v. 10). — 20 (II. 4, 9). — 21 (III. 23). — **V.** 1 (IV. 7, III. 23). — 3 (Jh. XIV. 15, Mt. XI. 29, 30). — 4 (II. 13, IV. 4, Jh. XVI. 33). — 5 (Jh. XV. 5). — 6—8 (Jh. I. 33, 36, III. 5, XV. 26, 1 Jh. I. 7). — 9 (Jh. V. 36, 37). — 10 (Jh. III. 33, Rom. VIII. 16). — 12 (Jh. III. 36). — 13 (Jh. XX. 31). — 14, 15 (III. 21, 22). — 16 (III. 14, Hebr. VI. 4—6).

dat — zijn, omdat wij, gelijk Christus, in de liefde wandelen. — 18. *want de vrees*, want hij, die vreest (omdat zijn hart hem veroordeelt wegens gebrek aan liefde, III. 20). — *ontvangt straf*, ten dage des oordeels; Stv. en and. *heeft pijn*. — 19. *Laat ons liefhebben* (gew. t. *Laat ons hem liefh.*), Stv. en and. *Wij hebben* (*hem*) *lief*. — V. 1. *dengene — worden*, den Vader. — *dengene — is*, het kind des Vaders. — 2. *doen*, gew. t. *bewaren* (v. 3). — 6. *gekomen is*, als de Christus opgetreden is, zich als den Christus heeft doen kennen. — *water*, den door hem ingestelden doop, die een zinnebeeld is van reiniging en van wedergeboorte. — *bloed*, het bloed des kruises, dat tot reiniging en verzoening strekt. — *niet in het water alleen*, gelijk Johannes de dooper. — *in het bloed*, gew. t. *het bloed*. — *de geest*, de door Christus gezonden h. geest, die van hem getuigt en hem verheerlijkt (Jh. XV. 26, XVI. 14). — *getuigt*, nl. dat Jezus Gods Zoon is. — 7. 8. De gew. tekst plaatst tusschen *getuigen* en *de geest* de woorden: *in den hemel: de Vader, het woord en de heilige geest; en deze drie zijn één. 8 En drie zijn er, die getuigen op de aarde.* Aan de onechtheid dezer woorden valt niet te twijfelen, daar ze in geen der oudste handschriften en vertalingen, en bij geen der oudste kerkvaders gevonden worden; gelijk ze dan ook zijn uitgelaten in de oudste uitgaven van den Gr. tekst des N. T., in alle uitgaven der Hoogduitsche vertaling van Luther, zoolang deze leefde, en in alle uitgaven van Nederduitsche vertalingen vóór het jaar 1560. — 8. *één*, eenstemmig. — 9. *dat*, gew. t. *die*. — 13. *Dit heb ik u geschr.* gew. t. *Dit heb ik geschreven aan u, die in den naam van den Zoon Gods gelooft.* — *gij, die*, gew. t. *en opdat gij*. — 16. *zonde tot den dood*, zonde,

leven geven: hun die niet zondigen tot
den dood. Er is zonde tot den dood:
ik zeg niet, dat hij voor deze vragen
zal. 17 Alle ongeregtigheid is zonde;
doch er is zonde niet tot den dood.
18 Wij weten, dat ieder, die uit God
geboren is, niet zondigt; maar die uit
God geboren is, bewaart zich zelven,
en de booze raakt hem niet aan. 19 Wij
weten, dat wij uit God zijn; en de
wereld ligt geheel in den booze. 20 Doch
wij weten, dat de Zoon Gods gekomen
is, en ons verstand gegeven heeft om
den waren God te kennen; en zoo zijn
wij in den Waren, door zijnen Zoon
Jezus Christus. Deze is de ware God
en het eeuwige leven. 21 Kinderkens,
wacht u voor de afgoden!

DE TWEEDE BRIEF

VAN

JOHANNES.

Opschrift en heilwensch. — De apostel prijst de kinderen van Kyria, — vermaant tot een wandel in de waarheid en in de liefde, — waarschuwt tegen dwaalleeraars. — Besluit.

1 De ouderling aan de uitverkorene
Kyria en hare kinderen, die ik liefheb
in waarheid — en niet alleen ik, maar
ook allen, die de waarheid kennen —,
2 om de waarheid, die in ons woont,
en met ons zij tot in eeuwigheid!
3 Met u zij genade, barmhartigheid,
vrede, van God, den Vader, en van
Jezus Christus, den Zoon des Vaders,
in waarheid en liefde!
4 Ik heb mij zeer verblijd, dat ik
onder uwe kinderen gevonden heb die
in de waarheid wandelen, naar het gebod, dat wij van den Vader ontvangen
hebben. 5 En nu bid ik u, Kyria, niet
alsof ik u een nieuw gebod schreef,
maar dat, 't welk wij van den beginne
gehad hebben: laat ons elkander liefhebben!
6 En dit is de liefde, dat wij
wandelen naar zijne geboden. Dit is
het gebod, gelijk gij van den beginne
gehoord hebt, dat gij in haar wandelt.
7 Want vele verleiders zijn in de
wereld uitgegaan, die Jezus Christus
niet belijden als in het vleesch gekomen. Dit is de verleider en de Antichristus.
8 Ziet toe op u zelve, dat gij
niet verliest wat gij hebt gearbeid,
maar een vol loon ontvangen moogt.
9 Ieder, die voorgaat, en niet blijft in
de leer van den Christus, heeft God
niet. Die in de leer blijft, die heeft
én den Zoon én den Vader. 10 Indien
iemand tot u komt, en deze leer niet
brengt, ontvangt hem niet in huis,

18 (III. 9). — 19 (Ef. II. 2). — 20 (Jh. XVII. 6, 3). — 21 (1 Cor. X. 14).
1 (3 Jh. 1). — 3 (1 Tim. I. 2). — 5 (1 Jh. II. 7, III. 23). — 6 (1 Jh. V. 3). — 7 (1 Jh. IV. 1—3). — 9 (1 Jh. II. 23). — 10, 11 (Rom. XVI. 17, Gal. I. 8).

waardoor de christen het geloof en de liefde geheel laat varen, en alzoo uit het *leven* in den *dood* terugzinkt (III. 14). — 19. *in den booze*, in de magt des b. — 20. *God*, is hier ingevuld. — *door*, eigl. *in*. De gemeenschap met den Vader heeft haren grond in de gemeenschap met den Zoon. — *Deze*, de ware God, dien de Zoon ons heeft leeren kennen; and. Jezus. — 21. *afgoden*, gew. t. *afgoden! Amen.*

1. *Kyria*, een destijds niet ongewone vrouwen-naam; Stv. en and. *vrouwe*. — 3. *Jezus*, gew. t. *den Heer Jezus*. — 6. *in haar*, in de liefde; and. *in hetzelve*, in het gebod. — 8. *dat gij — moogt*, gew. t. *dat wij niet verliezen wat wij gearbeid hebben, maar een vol loon ontvangen mogen*. — 9. *voorgaat*, anderen voorgaat in afwijking van de leer van Christus; gew. t. *overtreedt*, de leer van Christus. — *de leer van den Chr.*, de leer aangaande den Chr.; and. de leer, door Christus verkondigd. — *in de leer*, gew. t. *in de leer van den Chr.* — *én den Z. én den V.* gew. t. *én den V. én den Z.*

en zegt tot hem niet: Wees gegroet!
11 Want die zegt: Wees gegroet! neemt
deel aan zijne booze werken.
12 Hoewel ik u veel te schrijven heb,
wil ik het niet doen met papier en
inkt; maar ik hoop bij u te komen, en
van mond tot mond te spreken, opdat
uwe blijdschap volkomen zij. 13 U groe-
ten de kinderen uwer zuster, der uit-
verkorene.

DE DERDE BRIEF

VAN

JOHANNES.

Opschrift en heilwensch. — De apostel prijst Gajus wegens zijne gastvrijheid, — klaagt over Diotrefes, — prijst Demetrius. — Besluit.

1 De ouderling aan den geliefden Ga-
jus, dien ik liefheb in waarheid.
2 Geliefde! ik wensch, dat het u in
alles wélga, en dat gij gezond zijt, gelijk
het ook uwe ziel wélgaat. 3 Ik heb mij
namelijk zeer verblijd, toen er broeders
kwamen, en van uwe waarheid getuig-
den, gelijk gij in de waarheid wan-
delt. 4 Grooter blijdschap heb ik niet
dan dit, dat ik hoor dat mijne kinde-
ren in de waarheid wandelen. 5 Ge-
liefde! gij handelt trouw in hetgeen gij
aan de broeders doet, en dat wel aan
vreemde. 6 Ook hebben zij van uwe
liefde getuigd voor de gemeente; en
gij zult wél doen, als gij hen Gode
waardig voor de reis uitrust. 7 Want
voor den naam zijn zij uitgegaan, en
nemen van de heidenen niets. 8 Wij
dan behooren dezulken te ondersteu-
nen, opdat wij medearbeiders worden
der waarheid.
9 Ik heb aan de gemeente hierover
iets geschreven; maar Diotrefes, die
onder hen de eerste wil zijn, neemt
ons niet aan. 10 Daarom, als ik kom,
zal ik hem de werken voorhouden, die
hij doet, met booze woorden tegen ons
snaterende; en hiermede nog niet te-
vreden, neemt hij zelf de broeders
niet op, en die het willen doen, ver-
hindert hij, en werpt hen uit de ge-
meente.
11 Geliefde! volg niet het kwade na,
maar het goede. Die goed doet, is uit
God; die kwaad doet, heeft God niet
gezien.
12 Aan Demetrius wordt getuigenis ge-
geven door allen en door de waarheid
zelve; en ook wij geven hem getuige-
nis, en gij weet, dat onze getuigenis
waarachtig is.
13 Ik zou u veel te schrijven hebben,
maar wil u niet schrijven met inkt en pen.
14 Doch ik hoop weldra u te zien, en
van mond tot mond zullen wij spreken.
15 Vrede zij u! U groeten de vrienden.
Groet de vrienden bij name.

12 (3 Jh. 13, 14, 1 Jh. I. 4).
1 (2 Jh. 1). — 11 (1 Jh. III. 10). — 13, 14 (2 Jh. 12).

11. *die zegt,* gew. t. *die tot hem zegt.* — 13. *uitverk.* gew. t. *uitverk. Amen.*

5. *En dat wel aan de vr.* gew. t. *en wel aan de vr.* — 7. *voor den naam,* van Christus (Hand. V. 41); gew. t. *voor zijnen naam.* — *uitgegaan*, als zendelingen onder de heidenen. — *niets*, geenerlei bezoldiging. — 8. *ondersteunen*, gew. t. *ontvangen.* — 9. *iets geschr.* gew. t. *geschreven.* — *ons*, onze vermaningen. — 10. *broeders*, reizende evangeliepredikers (v. 5, 7). — 11. *die kwaad d.* gew. t. *maar die kw. d.* — 12. *Demetrius*, misschien de overbrenger van dezen brief.

DE BRIEF

VAN

JUDAS.

Opschrift en heilwensch. — Over zekere goddelooze menschen, — hunne straf, — hunne verdorvenheid.

[1] Judas, een dienstknecht van Chris-
tus Jezus en broeder van Jacobus, aan
de geroepenen, in God den Vader ge-
liefd, en voor Jezus Christus bewaard:
[2] barmhartigheid en vrede en liefde
worde u vermenigvuldigd!

[3] Geliefden! terwijl ik allen ijver aan-
wend om u te schrijven over het ons
gemeene heil, ben ik genoodzaakt u
te schrijven en u te vermanen, dat
gij strijdt voor het geloof, dat den hei-
ligen eenmaal is overgeleverd. [4] Want
er zijn zekere menschen ingeslopen, die
reeds lang vooruit beschreven, en tot
dit oordeel bestemd zijn; goddeloozen,
die de genade onzes Gods veranderen
in ongebondenheid, en onzen eenigen
Meester en Heer Jezus Christus ver-
loochenen.

[5] Doch ik wil u herinneren — hoe-
wel gij eenmaal alles weet —, dat de
Heer, nadat hij het volk uit Egypten-
land had gered, daarna hen, die niet
geloofden, verdorven heeft. [6] En enge-
len, die hunne heerschappij niet be-
waard, maar hunne woonstede verlaten
hadden, heeft hij tot het oordeel des
grooten dags met eeuwige banden on-
der de duisternis bewaard; [7] gelijk So-
dom en Gomorra en de steden om haar
heen, die op gelijke wijze als dezen
hoereerden en ander vleesch achterna
gingen, tot een voorbeeld strekken, lij-
dende de straf des eeuwigen vuurs.
[8] Desgelijks evenwel droomen ook de-
zen en besmetten het vleesch, verwer-
pen heerschappij, en lasteren heerlijk-
heden. [9] Michaël, de aartsengel, toen
hij met den duivel in woordenstrijd was
over het ligchaam van Mozes, durfde
geen oordeel van lastering uitbrengen,
maar zeide: De Heer bestraffe u! [10] Maar
dezen — al wat zij niet kennen, las-
teren zij; en al wat zij van nature
weten, gelijk de redelooze dieren, daar-
mede verderven zij zich. [11] Wee hun!
want zij hebben gewandeld op den weg
van Kaïn, en door de verleiding van
het loon van Bileam hebben zij zich

2 (1 Petr. I. 2). — 4—16 (2 Petr. II. 1—18), 5 (1 Cor. X. 5, Hebr. III. 17—19), 11 (Num. XVI), 13 (Jez. LVII. 20).

1. *Chr. J.* gew. t. *J. Chr.* — *geliefd*, gew. t. *geheiligd.* — *voor J. Chr.*, voor het koningrijk van J. Chr. (1 Petr. I. 5). — 3. *terwijl*, enz. Het schijnt, dat Judas met het schrijven van een meer uitvoerigen brief zich bezig hield, toen hij tot een *spoedig* schrijven (dat van dezen brief) zich genoodzaakt vond door hetgeen hij vermeldt v. 4. — 4. *beschreven en... bestemd*, door de voorbeelden en voorzeggingen der schrift (v. 5—7, 11, 14, 15). — *tot dit oordeel*, tot de straf, die weldra hun deel zal zijn. — *de genade onzes Gods*, die opleidt tot een heiligen wandel (Tit. II. 11, 12). — *onzen eenigen M. en H.* gew. t. *den eenigen Heerscher, God, en onzen Heer.* — 5. *hoewel — weet*, gew. t. *als die eenmaal dit weet.* — *hunne heerschappij*, de hun van God gegeven heerschappij in den hemel; Stv. en and. *hun begin*, hunnen heiligen staat. — *verlaten hebben*, om de dochteren der menschen achterna te gaan (vgl. v. 7, *op gelijke wijze als dezen*). Judas schijnt hier eene destijds gewone opvatting van Gen. VI. 2 te volgen, die ook gevonden wordt in het boek Enoch (v. 14). — 7. *als dezen*, als de engelen v. 6. — 8. *heerschappij... heerlijkheden*, van engelen (v. 10). — 9. Judas volgt hier eene oude overlevering. — 10. *al wat zij niet kennen*, de engelen en hunne heerschappij (v. 8). — 11. *op den weg van Kaïn*, op den weg der zonde, gelijk Kaïn, de stamvader aller goddeloozen; and. in nijd

uitgestort, en door de tegenspraak van
Korach zijn zij omgekomen. 12 Dezen
zijn klippen bij uwe liefde-maaltijden,
daar zij onbevreesd te zamen brassen
en zich zelve weiden; zij zijn wolken
zonder water, die door de winden wor-
den weggedreven; boomen in den laten
herfst, zonder vrucht, tweemaal gestor-
ven, ontworteld; 13 wilde baren der
zee, die hunne eigene schande opschui-
men; dwaalsterren, voor welke de don-
kerheid der duisternis tot in eeuwig-
heid bewaard is. 14 En van dezen heeft
ook Enoch, de zevende van Adam af,
geprofeteerd, zeggende: Zie, de Heer
is gekomen met zijne heilige
duizenden, 15 om gerigt te hou-
den over allen, en al de godde-
loozen onder hen te bestraffen
wegens al hunne goddelooze
werken, die zij gedaan, en wegens
al de harde woorden, die godde-
looze zondaars tegen hem gespro-
ken hebben. 16 Dezen zijn morrenden,
ontevreden met hun lot, wandelende
naar hunne begeerlijkheden; en hun mond
spreekt opgeblazenheid, en zij vleijen
den persoon om des voordeels wil.

17 Doch gij, geliefden! gedenkt aan
de woorden, te voren gesproken door
de apostelen onzes Heeren Jezus Chris-
tus; 18 dat zij u zeiden, dat er op
het laatst des tijds spotters zouden
zijn, die naar hunne goddelooze be-
geerlijkheden wandelen. 19 Dezen zijn
het, die afscheiding veroorzaken, zin-
nelijke menschen, die den geest niet
hebben. 20 Doch gij, geliefden! bouwt
u zelve op uw allerheiligst geloof,
biddende in den heiligen geest. 21 Be-
waart u zelve in de liefde Gods, wach-
tende op de barmhartigheid onzes Hee-
ren Jezus Christus ten eeuwigen le-
ven. 22 En bestraft hen, die twijfe-
len; 23 redt anderen, hen rukkende uit
het vuur; ontfermt u over anderen in
vreeze, en haat zelfs het kleed, dat
van het vleesch bevlekt is.

24 Hem nu, die magtig is hen voor
struikelen te bewaren en onbesmet te
stellen voor zijne heerlijkheid in vreug-
de, 25 den eenigen God, onzen Heiland
door Jezus Christus onzen Heer, behoort
toe heerlijkheid, majesteit, kracht en
magt vóór alle eeuwen en nu en tot
in alle eeuwigheid! Amen.

14 (Deut. XXXIII. 2). — 17, 18 (2 Petr. III. 2, 3). — 20 (Col. II. 7). — 21 (Tit. II. 13). — 24, 25 (Rom. XVI. 25, 27).

en moordlust, gelijk Kaïn. — *door de verl. van het loon van B.* Gelijk Bileam door hebzucht zich tot ongeregtigheid verleiden liet, zoo storten ook dezen zich uit hebzucht (v. 16) in allerlei gruwelen. — *door de tegenspraak van K.* Gelijk Korach morde tegen Mozes en Aäron, zoo morren ook dezen (v. 16), en verloochenen den eenigen Meester J. Chr. (v. 4). — *zijn zij omgekomen.* Op de wijze der profeten spreekt Judas van het haastig verderf, dat hen wacht, als van iets verledens. — 12. *klippen*, waarop de goede zeden schipbreuk lijden (1 Tim. I. 19). — *weiden*, mesten. — *weggedreven*, gew. t. *omgedreven.* — 14. *Enoch*, volgens een apokrief geschrift, het boek van Enoch genaamd. — *zijne h. duizenden*, zijne duizenden van heilige engelen. — 16. *vleijen den persoon*, vgl. de uitdrukking *den persoon aannemen* (Jac. II. 9). — 18. *op het l. des tijds*, gew. t. *in den laatsten tijd.* — 19. *die afscheiding veroorzaken*, door zich een aanhang te vormen; gew. t. *die zich afscheiden.* — 22. *bestraft hen, die twijfelen*, tracht door bestraffing dezulken te regt te brengen, die gevaar loopen van tot afval verleid te worden; gew. t. *ontfermt u over sommigen, onderscheid makende.* — 23. *redt — in vreeze*, gew. t. *redt anderen door vreeze, hen rukkende uit het v.* — *haat — bevlekt is*, schuwt elke aanraking met de goddeloozen. — 24. *hen*, niet degenen, die genoemd zijn v. 22, 23, maar de lezers van dezen brief; gew. t. *u.* — 25. *den eenigen*, gew. t. *den alleen wijzen* (Rom. XVI. 27). — *onzen H. door J. Chr. onzen H.* gew. t. *onzen Heiland.* — *vóór alle e. en nu en*, gew. t. *én nu én.*

DE OPENBARING

VAN

JOHANNES.

Opschrift. — Heilwensch aan de zeven gemeenten van Azië. — Jezus verschijnt in heerlijkheid aan Johannes op Patmos, en gelast hem aan de zeven gemeenten te schrijven.

I. 1 Openbaring van Jezus Christus,
die God hem gegeven heeft om zijnen
dienstknechten bekend te maken wat
spoedig geschieden moet; en hij zond
zijnen engel en duidde het zijnen dienst-
knecht Johannes aan, 2 die het woord
Gods en de getuigenis van Jezus Chris-
tus getuigd heeft: al wat hij heeft ge-
zien. 3 Zalig hij, die voorleest, en zij,
die hooren de woorden dezer profetie,
en bewaren wat in haar geschreven
staat; want de tijd is nabij!
4 Johannes aan de zeven gemeenten
in Azië: genade zij u en vrede van
hem, die is en was en wezen zal, en
van de zeven geesten vóór zijnen troon,
5 en van Jezus Christus, den trouwen
getuige, den eerstgeborene der dooden
en den overste van de koningen der
aarde! Hem, die ons liefheeft, en van
onze zonden ons gewasschen heeft met
zijn bloed, 6 en ons gemaakt heeft tot
een koningrijk, tot priesters Gode, zij-
nen Vader: hem behoort de heerlijk-
heid en de kracht tot in eeuwigheid!
Amen.
7 Zie, hij komt met de wolken, en
alle oog zal hem zien, ook zij, die hem
doorstoken hebben; en al de geslachten
der aarde zullen over hem weeklagen:
ja, amen. 8 Ik ben de Alfa en de Ome-
ga, zegt God de Heer, die is en was
en wezen zal, de Almagtige.
9 Ik, Johannes, uw broeder en me-
degenoot in de verdrukking en het ko-
ningrijk en de volharding in Christus
Jezus, was op het eiland, genaamd
Patmos, om het woord Gods en de ge-
tuigenis van Jezus. 10 Ik was in den
geest op den dag des Heeren, en ik
hoorde achter mij eene luide stem als

I. 1—3 (XXII. 6, 7, 10) — 4 (v. 8, IV. 8, XI. 7, Ex. III. 14). — 5 (Col. I. 18, Hebr. IX. 14). — 6 (V. 10, Ex. XIX. 6, 1 Petr. II. 9). — 7 (Dan. VII. 13, Zach. XII. 10, Mt. XXIV. 30, Jh. XIX. 37). — 8 (XXI. 6, XXII. 13). — 10 (IV. 2).

I. 1. *Openb. van J. Chr.*, openbaring van den verborgen raad Gods, medegedeeld door J. Chr. — *zijnen dienstkn.*, den dienstknechten Gods, belijders van Jezus. — *duidde het... aan*, door gezigten; vgl. *al wat hij heeft gezien*, v. 2. — 2. *het woord Gods*, het goddelijk profetisch woord (Jer. I. 2). — *de getuig. van J. Chr.*, aangaande dat woord Gods; vgl. *den getrouwen getuige*, v. 5. — *getuigd heeft*, in dit boek. — *al wat*, gew. t. *en al wat*. — 3. *voorleest*, in de onderl. zamenkomst. — 4. *die is — zal*, omschrijving van den naam *Jehova*. — *de zeven g. vóór zijnen troon* (vgl. *de zeven oogen*, V. 6, en de *zeven vuur-lampen*, IV. 5), zinnebeelden van Gods geest, die alles weet en overal werkt. — *zeven*, het heilig getal, dat in het boek der Openb. dikwijls voorkomt. — *vóór zijnen tr.*, gew. t. *die vóór z. tr. zijn*. — 5. *der dooden*, gew. t. *uit de d.* — *liefheeft*, gew. t. *heeft liefgehad*. — 6. *tot een k.*, *tot*, gew. t. *tot koningen en*. — *tot in*, gew. t. *tot in alle*. — 8. *de Alfa en de Oméga* (de eerste en de laatste letter van het Grieksche alfabet), de eerste en de laatste, de Eeuwige. — *Oméga*, gew. t. *Oméga*, *het begin en het einde* (XXI. 6). — *God de Heer*, gew. t. *de Heer*. — 9. *uw*, gew. t. *ook uw*. — *en het*, gew. t. *en in het* — *in Chr. J.* gew. t. *van J. Chr.* — *om het w. G. en de getuig. van J.*, om die aldaar te vernemen (v. 2); and. daarheen verbannen wegens mijne prediking van het w. G. en mijne getuig. aang. J. (VI. 9, XX. 4). — *de getuig. van J.*, gew. t. *om de getuig. van J. Chr.* — 10. *in den geest*, in profetische geestvervoe-

van eene bazuin, 11 die zeide: Wat gij
ziet, schrijf dat in een boek, en zend
het aan de zeven gemeenten: naar Efeze,
en naar Smyrna, en naar Pergamus, en
naar Thyatira, en naar Sardes, en naar
Philadelphia, en naar Laodicéa.

12 En ik keerde mij om, ten einde
de stem te zien, die met mij sprak, en
toen ik mij had omgekeerd, zag ik ze-
ven gouden luchters, 13 en in het mid-
den van die luchters eenen, gelijk aan
een menschen-zoon, gekleed in een lang
gewaad, en aan de borst omgord met
een gouden gordel. 14 Zijn hoofd en
haar was wit als witte wol, als sneeuw;
en zijne oogen waren als eene vuur-
vlam; 15 en zijne voeten waren gelijk
aan barnsteen, als in den oven ge-
gloeid; en zijne stem was als het ge-
luid van vele wateren; 16 en in zijne
regterhand had hij zeven sterren; en
uit zijnen mond ging een scherp twee-
snijdend zwaard; en zijn aangezigt was,
gelijk de zon schijnt in hare kracht.
17 En toen ik hem zag, viel ik als dood
aan zijne voeten neder. En hij legde
zijne regterhand op mij, en zeide:
Vrees niet! Ik ben de eerste en de
laatste 18 en de levende; en ik ben
dood geweest, en zie, ik ben levend tot
in alle eeuwigheid, en ik heb de sleu-
telen van dood en doodenrijk. 19 Schrijf
dan wat gij ziet, en wat het is, en
wat hierna geschieden zal: 20 de ver-
borgenheid der zeven sterren, die gij
op mijne regterhand ziet, en de zeven
gouden luchters. De zeven sterren zijn
de engelen der zeven gemeenten, en de
zeven luchters zijn de zeven gemeenten.

Brieven aan de zeven gemeenten van Azië: te Efeze, Smyrna, Pergamus, Thyatira, Sardes, Philadelphia en Laodicéa.

II. 1 Schrijf aan den engel der ge-
meente te Efeze:
Dit zegt hij, die in zijne regterhand
de zeven sterren houdt, die wandelt in
het midden van de zeven gouden luch-
ters: 2 Ik weet uwe werken en uwe
moeite en uwe volharding, en dat gij
de boozen niet dragen kunt; en gij
hebt beproefd hen, die zich apostelen
noemen en het niet zijn, en hebt hen
leugenaars bevonden. 3 En gij hebt vol-
harding, en hebt gedragen om mijns
naams wil, en zijt niet moede gewor-
den. 4 Maar ik heb tegen u, dat gij
uwe eerste liefde verlaten hebt. 5 Ge-
denk dan, waarvan gij gevallen zijt, en
bekeer u, en doe de eerste werken!
zoo niet, ik kom over u, en zal uwen
luchter van zijne plaats rukken, zoo
gij u niet bekeert. 6 Maar dit hebt gij,
dat gij de werken der Nicolaïten haat,

13—15 (Dan. VII. 13, 9, X. 5, 6). — 16 (Jez. XLIX. 2, Hebr. IV. 12). — 17 (Dan. VIII. 17, 18, Jez. XLIV. 6). — **II.** 1 (I. 16, 13). — 2 (2 Cor. XI. 13).

ring. — *op den dag des H.*, op den eersten dag der week, aan de herdenking van 's Heeren opstanding gewijd (Hand. XX. 7, 1 Cor. XVI. 2). — 11. *Wat*, gew. t. *Ik ben de Alfa en de Oméga, de eerste en de laatste* (XXII. 13); *en wat.* — *de zeven gemeenten.* Deze gemeenten, in wier midden Johannes had gewerkt, schijnen hier genoemd te worden én om zich zelve én als vertegenwoordigers van de gansche christel. kerk. — *gemeenten*, gew. t. *gemeenten in Azië.* — 12. *zeven g. luchters*, zinnebeelden van de zeven gemeenten (v. 20). — 13. *van die*, gew. t. *van die zeven.* — *menschen-zoon*, mensch. — *een lang gewaad*, een lang wit linnen kleed, gelijk de priesters droegen. — 15. *barnsteen*, Stv. en and. *blinkend koper.* And. denken aan een mengsel van goud en zilver. — 17. *zeide*, gew. t. *zeide tot mij.* — 18. *eeuwigh.* gew. t. *eeuwigh. Amen.* — *ik heb — doodenrijk*, ik heb magt over dood en graf. — *van dood en doodenrijk*, gew. t. *van doodenrijk en dood.* — 19. *schrijf dan*, gew. t. *schrijf.* — *wat gij ziet*, de verschijning in de vorige verzen vermeld. — *wat het is*, wat het beteekent (v. 20). — *wat hierna gesch. zal*, gelijk in dit boek wordt medegedeeld van hst. IV tot hst. XXII. 5. — 20. *de verborgenheid*, het zinnebeeld, dat een verborgen zin in zich sluit. — *zijn*, duiden aan. — *de engelen der zeven gem.*, gelijk men zich destijds ieder volk voorstelde als staande onder eenen engel, en gelijk Mt. XVIII. 10. engelen van kinderen vermeld worden. — II. 1. *der gem. te Ef.*, gew. t. der *Efezische gem.* — *die in zijne regterh.* — *wandelt*, die als Heer zijner kerk haar bestuurt en bewaakt (I. 20). — 2. *zich apost. noemen*, gew. t. *zich voor apost. uitgeven.* — 3. *gij hebt — wil*, gew. t. *gij hebt gedragen, en hebt volharding; en gij hebt om mijns naams wil gearbeid.* — 4. *uwe eerste liefde*, jegens Christus, die zich in werken der liefde (v. 5) openbaarde. — 5. *waarvan*, van welk eene hoogte van christel. volkomenheid. — *gevallen*, gew. t. *uitgevallen.* — *kom*, gew. t. *kom spoedig.* — *zal uwen l. van zijne plaats rukken*; zoodat hij niet meer onder de zeven staat, d. i. gij zult ophouden mijne gemeente te zijn. — 6. *Nicolaïten*, eene partij, onderscheiden van die der Bileamiten (v. 14, 15), maar welligt even als deze door het voorstaan van eene valsche vrij-

die ook ik haat. — [7] Die ooren heeft,
hoore wat de geest tot de gemeenten
zegt! Die overwint, ik zal hem geven
te eten van den boom des levens, die
in het paradijs van mijnen God is.

[8] En schrijf aan den engel der gemeente te Smyrna:

Dit zegt de eerste en de laatste, die
dood geweest, en herleefd is: [9] Ik
weet uwen druk en uwe armoede —
maar gij zijt rijk —, en dat gij gelasterd wordt door hen, die zich Joden
noemen en het niet zijn, maar eene
synagoge des satans. [10] Vrees niet voor
hetgeen gij lijden zult! Zie, de duivel
zal van u in de gevangenis werpen,
opdat gij beproefd wordt; en gij zult
eene verdrukking hebben van tien dagen. Wees getrouw tot den dood toe,
en ik zal u geven de kroon des levens! — [11] Die ooren heeft, hoore wat
de geest tot de gemeenten zegt! Die
overwint, zal van den tweeden dood
niet te lijden hebben.

[12] En schrijf aan den engel der gemeente te Pergamus:

Dit zegt hij, die het scherp tweesnijdend zwaard heeft: [13] Ik weet waar
gij woont; daar, waar de troon des
satans is. En mijnen naam houdt gij
vast, en het geloof aan mij hebt gij
niet verloochend in de dagen, waarin
Antipas, mijn getrouwe getuige, gedood werd bij u, waar de satan woont.
[14] Maar ik heb een klein iets tegen u.
Gij hebt daar die de leer vasthouden
van Bileam, die Balak leerde den kinderen Israëls een aanstoot voor te werpen, opdat zij afgodenoffers zouden
eten en hoereren. [15] Zoo hebt ook gij
desgelijks die de leer vasthouden der
Nicolaïten. [16] Bekeer u dan! zoo niet,
ik kom spoedig over u, en zal tegen
hen krijg voeren met het zwaard van mijnen mond. — [17] Die ooren heeft, hoore
wat de geest tot de gemeenten zegt! Die
overwint, ik zal hem geven van het
verborgen manna, en ik zal hem geven een witten keursteen, en op dien
keursteen een nieuwen naam geschreven, dien niemand kent dan die hem
ontvangt.

[18] En schrijf aan den engel der gemeente te Thyatira:

Dit zegt de Zoon Gods, die oogen
heeft als eene vuurvlam, en zijne voeten zijn gelijk aan barnsteen: [19] Ik
weet uwe werken en uwe liefde en uw
geloof en uw dienstbetoon en uwe volharding, en dat uwe laatste werken
nog meer zijn dan de eerste. [20] Maar
ik heb tegen u, dat gij uwe vrouw
Jezabel laat begaan, die zich eene profetes noemt, en leert, en mijne dienst-

---

7 (XXII. 2, Gen. II. 9, III, 22). — 8 (I. 17, 18). — 9 (v. 2, Jh. VIII. 44). — 10 (1 Petr. V. 4, Jac. I. 12). — 11 (XX. 14). — 12 (I. 16). — 14 (Lev. XXV. 1, 2, XXXI. 16, 2 Petr. II. 15, 16). — 15 (v. 6). — 17 (XIX. 12, Ex. XVI. 33, Jez. LXII. 2). — 18 (I. 14, 15). — 20 (1 Kon. XVI. 31).

---

heid leidende tot allerlei ongebondenheid. — 7. *de geest*, de geest Gods, die uit Jezus en uit zijnen dienstknecht Johannes sprak. — *in het p. van m. God*, gew. t. *in het midden van het p. Gods*. — 8. *te Smyrna*, gew. t. *der Smyrneërs*. — 9. *uwen druk*, gew. t. *uwe werken en uwen druk*. — *rijk*, aan geestel. goederen. — *en dat gij — hen*, gew. t. *en de lastering dergenen*. — *die zich Joden — zijn*, die zich te onregt Joden noemen; want de ware Jood zal Christus en de zijnen niet haten en vervolgen (Rom. II. 17, 29). — *eene syn. des s.*, niet eene gemeente Gods (Num. XVI. 3), maar des satans. — 10. *de duivel zal*, door zijne werktuigen, de Joden (v. 9). — *van tien dagen*, van niet langen duur. — 11 *van den tweeden dood*, van de toekomende rampzaligheid. — 13. *weet waar*, gew. t. *weet uwe werken, en waar*. — *in de*, gew. t. *ook in de*. — *getuige*, gew. t. *getuige was, die*. — 14. *Gij hebt daar*, gew. t. *dat gij daar hebt*. — *die de leer vasth. van B.*, verleiders als Bileam, daar zij anderen voorgaan in het deelnemen aan offermaaltijden en het bedrijven van ontucht (1 Cor. VIII, X. 8). — 15. *ook gij*, even als de gemeente te Efeze (v. 6). — *gij desgelijks*, gew. t. *gij*. — *vasth.*, gew. t. *vasthouden*, *wat ik haat* (v. 6). — 16. *u dan*, gew. t. *u*. — 17. *geven*, gew. t. *geven te eten*. — *het... manna*, het hemelsch manna, het brood des levens. — *verborgen*, eene toespeling op het manna, dat bewaard werd in de ark; welke ark als eene afbeelding was van die in den hemel (XI. 19). — *een witten keursteen*, een bewijs van toegang tot het hemelsch gastmaal voor de geregtvaardigden en uitverkorenen (Mt. XXII. 2, 3, 14). — *dien — ontvangt*, gelijk Christus een naam heeft, dien niemand kent dan hij; d. i. misschien: de uitverkorene kent alleen zelf de eigenaardige betrekking, waarin hij tot God en Christus staat, de eigenaardige plaats, die hij bekleedt in het k. G. — 19. *uw geloof en uw d.*, gew. t. *uw d. en uw geloof*. — *en dat uwe l. w.*, gew. t. *en uwe w., en dat de l.* — 20. *ik heb*, gew t. *ik heb een klein iets* (v. 14). — *uwe vrouw*, gew. t. *de vrouw*. — *Jezabel*, eene goddelooze vrouw in de gemeente, die eene tweede Jezabel mogt heeten. — *laat be-*

knechten verleidt om te hoereren en
afgodenoffers te eten. 21 En ik heb haar
tijd gegeven om zich te bekeeren, en
zij wil zich niet bekeeren van hare hoe-
rerij. 22 Zie, ik werp haar op het krank-
bed, en die met haar overspel doen,
breng ik in grooten druk, zoo zij zich
niet bekeeren van hare werken; 23 en
hare kinderen zal ik dooden door de
pest. En al de gemeenten zullen we-
ten, dat ik het ben, die nieren en
harten doorvorsch; en ik zal u geven,
een iegelijk naar zijne werken. 24 Maar
ik zeg tot u, de overigen te Thyatira,
zoovelen deze leer niet hebben, die
de diepten des satans, gelijk ze spre-
ken, niet kennen: Ik leg op u geen
anderen last. 25 Doch houdt wat gij
hebt, totdat ik kom! 26 En die over-
wint, en mijne werken ten einde toe be-
waart, ik zal hem gezag geven over de
heidenen, 27 en hij zal hen hoeden met
een ijzeren staf, gelijk pottebakkers va-
ten verbrijzeld worden, — even als ik
van mijnen Vader gezag ontvangen heb;
28 en ik zal hem geven de morgen-
ster. — 29 Die ooren heeft, hoore wat
de geest tot de gemeenten zegt!

III. 1 En schrijf aan den engel der
gemeente te Sardes:

Dit zegt hij, die de zeven geesten
Gods en de zeven sterren heeft: Ik
weet uwe werken, dat gij den naam
hebt dat gij leeft, en gij zijt dood.
2 Waak, en versterk het overige, dat
op sterven ligt; want ik heb uwe wer-
ken niet volkomen bevonden voor mij-
nen God. 3 Gedenk dan, wat gij hebt
ontvangen en gehoord, en bewaar het,
en bekeer u! Zoo gij dan niet waakt,
ik zal komen als een dief, en gij zult
niet weten, in welke ure ik over u
kom. 4 Maar gij hebt te Sardes eenige
weinige namen, die hunne kleederen
niet hebben bevlekt; en zij zullen met
mij wandelen in het wit, want zij zijn
het waardig. 5 Die overwint, die zal
zich kleeden in witte kleederen, en ik
zal zijnen naam niet uitwisschen uit het
boek des levens, en ik zal zijnen naam
belijden voor mijnen Vader en voor zijne
engelen. — 6 Die ooren heeft, hoore
wat de geest tot de gemeenten zegt!

7 En schrijf aan den engel der ge-
meente te Philadelphia:

Dit zegt de Heilige, de Waarachtige,
die den sleutel Davids heeft; die opent,
en niemand sluit; en hij sluit, en nie-
mand opent: 8 Ik weet uwe werken.
Zie, ik heb u eene geopende deur ge-
geven, die niemand sluiten kan; want
gij hebt geringe kracht, en mijn woord
hebt gij bewaard, en mijnen naam niet
verloochend. 9 Zie, ik maak dat die van
de synagoge des satans, die zich Joden
noemen en het niet zijn, maar lie-
gen — zie, ik zal maken dat zij ko-
men en voor uwe voeten u aanbidden,
en erkennen dat ík u heb liefgehad.
10 Dewijl gij het woord mijner volhar-
ding bewaard hebt, zal ik ook u be-
waren voor de ure der beproeving,
die komen zal over de geheele wereld,

---

23 (Jer. XVII. 10). — 25 (III. 11). — 26, 27 (Ps. II. 8, 9, 2 Tim. II. 12). — 28 (Dan. XII. 3, Mt. XIII. 43). — **III.** 1 (I. 4, 16). — 3 (XVI. 15, Mt. XXIV. 42—44, 1 Thess. V. 2). — 5 (XX. 12, Dan. XII. 1, Mt. X. 32, Lc. XII. 8). — 7 (Jez. XXII. 22). — 9 (II. 9).

---

gaan — verleidt, gew. t. *die zich eene pr. noemt, toelaat te leeren en mijne d. te verleiden.* — 21. *te bekeeren — hoererij*, gew. t. *te bekeeren van hare h., en zij heeft zich niet bekeerd.* — 22. *die met haar overspel doen*, die met haar heulen en dezelfde dwaalleer verkondigen. — *van hare*, gew. t. *van hunne.* — 23. *door de pest* (VI. 8), eigl. *door een dood.* — 24. *tot u, de*, gew. t. *tot u en de.* — *die*, gew. t. *en die.* — *de diepten des s.* Zij beweerden welligt de diepten Gods te kennen, maar wat zij kenden, het waren diepten — des satans. — *leg*, gew. t. *zal... leggen* — *geen anderen last*, des lijdens dan dien gij reeds te dragen hebt (vgl. *uwe volharding*, v. 19). — 26. *ik zal hem*, enz., hij zal deelen in mijne heerschappij, voor welke alle tegenstand bukken moet. — 28. *de morgenster*, zinnebeeld der hemelsche heerlijkheid. — III. 1. *die de zeven — heeft*, die met zijnen geest alles doordringt en de Heer der gemeente is. — 2. *het overige*, de overige leden der gemeente. — *mijnen God*, gew. t. *God.* — 3. *komen*, gew. t. *over u komen.* — 4. *te S.*, gew. t. *ook te S.* — *namen*, personen. — *die hunne kl. — bevlekt*, die zich van de bij u heerschende zonden rein gehouden hebben. — 7. *den sleutel D.*, den sleutel van het k. G., gelijk Eljakim den sleutel had van Davids paleis. — 8. *eene geopende deur*, ruime gelegenheid tot werken voor de zaak des evang. (1 Cor. XVI. 9, II Cor. II. 12). — *die — kan*, — gew. t. *en niemand kan haar sluiten.* — *gij hebt geringe kracht*, gij zijt eene kleine gemeente. — 10. *het woord mijner volh.*, het woord des evang., dat bij verdrukking volharding eischt, in navolging van Jezus. — *de ure der beproeving*,

om de bewoners der aarde te beproeven. 11 Ik kom spoedig. Houd wat gij hebt, opdat niemand u de kroon ontneme! 12 Die overwint, ik zal hem maken tot eene zuil in den tempel mijns Gods; en hij zal daar niet meer uitgaan, en ik zal op hem schrijven den naam mijns Gods, en den naam van de stad mijns Gods, van het nieuwe Jeruzalem, dat van mijnen God uit den hemel nederdaalt, en mijnen nieuwen naam. — 13 Die ooren heeft, hoore wat de geest tot de gemeenten zegt!

14 En schrijf aan den engel der gemeente te Laodicéa:

Dit zegt de Amen, de trouwe en waarachtige getuige, het begin der schepping Gods: 15 Ik weet uwe werken, dat gij noch koud zijt, noch heet. Och, of gij koud waart of heet! 16 Maar nu, omdat gij laauw zijt, en noch heet noch koud, zoo zal ik u uit mijnen mond spuwen. 17 Gij zegt: Ik ben rijk, en ben rijk geworden, en heb aan niets gebrek, en gij weet niet, dat gij ellendig en beklagenswaardig en arm en blind en naakt zijt! 18 Daarom raad ik u van mij te koopen goud, gezuiverd door het vuur, opdat gij rijk wordt; en witte kleederen, opdat gij u kleedt, en de schande uwer naaktheid niet openbaar worde; en zalf om op uwe oogen te strijken, opdat gij ziende wordt. 19 Allen, die ik bemin, bestraf en tuchtig ik: wees dan ijverig, en bekeer u! 20 Zie, ik sta aan de deur, en klop aan. Zoo iemand mijne stem hoort, en de deur opendoet, ik zal bij hem binnenkomen, en zal maaltijd met hem houden, en hij met mij. 21 Die overwint, ik zal hem geven zich bij mij te zetten op mijnen troon, even als ik overwonnen, en bij mijnen Vader mij gezet heb op zijnen troon. — 22 Die ooren heeft, hoore wat de geest tot de gemeenten zegt!

Johannes aanschouwt Gods heerlijkheid in den hemel.

IV. 1 Daarna zag ik, en zie, in den hemel was eene deur geopend; en de eerste stem, die ik als eene bazuin met mij had hooren spreken, zeide: Stijg herwaarts op, en ik zal u doen zien wat hierna geschieden moet. 2 Terstond was ik in den geest; en zie, in den hemel stond een troon, en op dien troon zat een. 3 En die er op zat, was van aanzien gelijk aan jaspis- en sardersteen; en er was een regenboog rondom den troon, van aanzien gelijk aan smaragd. 4 En rondom den troon waren vier en twintig troonen; en op die troonen zaten de vier en twintig ouderlingen, gekleed in witte kleederen, en op hunne hoofden waren gouden kroonen. 5 En van den troon gaan uit bliksemen en geluiden en donders; en zeven vuur-lampen branden vóór den troon, welke zijn de zeven geesten Gods. 6 En vóór den troon is als eene glazen zee, gelijk aan kristal; en in het midden van den troon en rondom den troon zijn vier dieren, vol oogen van voren

11 (II. 25, 10). — 12 (XXII. 4, XXI. 2, XIX. 12). — 14 (I. 5, Col. I. 18). — 19 (Spr. III. 12, Hebr. XII. 6). — 20 (Jh. XIV. 23). — 21 (II. 26, Mt. XIX. 28, Jh. XVII. 24). — **IV.** 1, 2 (I. 10). — 2, 3 (Ezech. I. 26, 28, Dan. VII. 10). — 5 (VIII. 5, I. 4). — 6—8 (Ezech. I. 6—11, Dan. VII. 3—7), 6 (XV. 2, Ezech. I. 22, X. 12).

enz. Zie hst. VI en VIII. — 11. *Ik*, gew. t. *Zie, ik*. — 12. *ik zal hem*, enz., hij zal in het k. G. eene aanzienlijke plaats bekleeden, zal Gode en mij toebehooren, en zal burger zijn van het nieuw Jeruzalem. — *mijnen n. naam*, den naam, dien niemand kent dan Christus zelf. — 14. *te L.*, gew. t. *der Laodiceërs*. — *de Amen*, de Waarachtige. — 15. *noch koud, noch heet*, noch van den geest des christendoms geheel ontbloot, gelijk de heiden, noch van dien geest geheel doortrokken. — 16. *heet noch koud*, gew. t. *koud noch heet*. — 17. *Ik ben rijk — gebrek*. Uit het volgende blijkt, dat ingebeelde rijkdom aan geestel. goederen bedoeld wordt. — *zalf om — strijken*, gew. t. *bestrijk uwe oogen met zalf*. — IV. 1. Nadat hst. I—III als tot inleiding heeft gediend, vangt met hst. IV de beschrijving aan van de rij der gezigten, die aan Joh. ten deel vielen. — 2. *Terstond*, gew. t. *En terstond*. — 4. *zaten*, gew. t. *zag ik... zitten*. — *ouderlingen*, of, *oudsten*, de vertegenwoordigers der christel. kerk op aarde, welker sieraad zij eens waren als trouwe getuigen (gelijk wordt aangeduid door de witte kleederen en de gouden kroonen; vgl. II. 10, III. 5). Zij zijn vier en twintig in getal, omdat door de toebrenging der heidenen de twaalf stammen Israëls als verdubbeld zijn. — *waren*, gew. t. *hadden zij*. — 5. *gel. en dond.*, gew. t. *dond. en gel*. — 6. *eene glazen zee*, het uitspansel tusschen den hemel en de aarde. — *in het midden... en rondom den troon*. Men stelle zich den troon voor als hebbende de gedaante eener halve maan. — *dieren*, eigl., *levende* (*wezens*), de vertegenwoordigers der gansche bezielde schepping.

en van achteren. 7 En het eerste dier is gelijk aan een leeuw, en het tweede dier is gelijk aan een stier, en het derde dier heeft het aangezigt als van een mensch, en het vierde dier is gelijk aan een vliegenden arend. 8 En de vier dieren, hebbende elk zes vleugelen, zijn rondom en van binnen vol oogen, en zij nemen dag en nacht geene rust, en zeggen: Heilig, heilig, heilig is God de Heer, de Almagtige, die was en is en wezen zal! 9 En wanneer de dieren heerlijkheid en eer en dankzegging geven aan hem, die op den troon zit, die leeft tot in alle eeuwigheid, 10 dan zullen de vier en twintig ouderlingen nedervallen voor hem, die op den troon zit, en zullen aanbidden hem, die leeft tot in alle eeuwigheid, en zullen hunne kroonen nederwerpen vóór den troon, zeggende: 11 Gij, onze Heer en God! zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de kracht; want gij hebt alle dingen geschapen, en door uwen wil zijn ze ontstaan en geschapen!

Het boek met de zeven zegels. — Het Lam neemt het boek om het te openen.

V. 1 En ik zag op de regterhand desgenen, die op den troon zat, een boek, beschreven van binnen en van achteren, verzegeld met zeven zegels. 2 En ik zag een magtigen engel, die met luider stem uitriep: Wie is waardig dit boek te openen, en zijne zegels los te maken? 3 En niemand in den hemel of op de aarde of onder de aarde kon het boek openen, of het inzien. 4 En ik weende zeer, dat niemand waardig bevonden werd om het boek te openen, of het in te zien. 5 En één uit de ouderlingen zeide tot mij: Ween niet! Zie, de leeuw uit den stam Juda heeft overwonnen, de spruit Davids: hij opent het boek en zijne zeven zegels.

6 En ik zag in het midden van den troon en de vier dieren en in het midden van de ouderlingen een lam staan als geslagt, hebbende zeven hoornen en zeven oogen, welke zijn de zeven geesten Gods, die worden uitgezonden over de gansche aarde. 7 En het kwam en nam het uit de regterhand desgenen, die op den troon zat. 8 En toen het dat boek genomen had, vielen de vier dieren en de vier en twintig ouderlingen voor het Lam neder, hebbende elk eene harp en eene gouden schaal vol reukwerk, 't welk zijn de gebeden der heiligen. 9 En zij zongen een nieuw lied, zeggende: Gij zijt waardig het boek te nemen, en zijne zegels te openen; want gij zijt geslagt, en hebt Gode met uw bloed gekocht van alle stammen en tongen en volken en natiën, 10 en hebt hen gemaakt tot een koningrijk en tot priesters; en zij zullen koning zijn op aarde!

11 En ik zag, en ik hoorde eene stem van vele engelen rondom den troon en de dieren en de ouderlingen; en hun getal was tien-duizendmaal tien duizend en duizendmaal duizend. 12 En zij zeiden met luider stem: Het Lam,

---

8 (Jez. VI. 2, 3). — 11 (X. 6). — **V.** 1. (Ezech. II. 9, 10). — 3 (v. 13, Phil. II. 10). — 5 (Gen. XLIX. 9, 10, Jez. XI. 1). — 6 (IV. 5, Zach. IV. 10). — 8 (XIV. 2, VIII. 3. Ps. CXLI. 2). — 9. Hand. XX. 28, Dan. III. 4). — 10 (I. 6, XX. 6, 1 Petr. II. 9). — 11 (Dan. VII. 10).

---

7. *als van een*, gew. t. *als een*. — 8. *hebbende... zijn*, gew. t, *hebben... zijnde*. — 9.—11. Met het loflied der schepping (vertegenwoordigd door de dieren) zou voortaan de gemeente (vertegenwoordigd door de ouderlingen) instemmen; wat eerst geschieden kon sedert Christus zich op aarde eene gemeente had gekocht. — 11. *onze H. en God*, gew. t. *Heer*. — *zijn ze ontstaan en*, gew. t. *bestaan ze en zijn ze*. — V. 1. *een boek*. Men denke aan een blad parkement, aan beide zijden beschreven, om eene staaf opgerold, en voorzien van zeven zegels, die het één na het ander moesten worden losgemaakt om den ganschen inhoud van het boek aan 't licht te brengen. Het boek zelf is een zinnebeeld van den verborgen raad Gods, die aan Joh. zou worden bekend gemaakt (I. 1). — 4. *te openen*, gew. t. *te openen en te lezen*. — 5. *uit den stam J.*, gew. t. *die uit den stam J. is*. — *heeft — zegels*, gew. t. *de spruit D. heeft overwonnen om het b. te openen en zijne zeven z. los te maken*. — 6. *ik zag... staan*, gew. t. *ik zag, en zie... stond*. — *een lam*, Christus, het lam Gods, dat geslagt is. — *hoornen... oogen*, zinnebeelden van *magt* en van *wetenschap*. — 7. *nam het*, gew. t. *nam het boek*. — 9. *een nieuw lied*, het lied der *verlossing* (vgl. het lied der *schepping*, IV. 11). Het wordt *nieuw* genoemd, als behoorende tot eene nieuwe orde der dingen. — *hebt*, gew. t. *hebt ons*. — 10. *hen*, gew. t. *ons onzen God*. — *tot een k. en tot*, gew. t. *tot koningen en*. — *zij*, gew. t. *wij*.

dat geslagt is, is waardig te ontvangen
kracht en rijkdom en wijsheid en sterkte
en eer en heerlijkheid en lof! 13 En
alle schepselen, die in den hemel en
op de aarde en onder de aarde en in
de zee zijn, alle, die daarin zijn,
hoorde ik zeggen: Hem, die op den
troon zit, en het Lam behoort de lof
en de eer en de heerlijkheid en de
kracht tot in alle eeuwigheid! 14 En
de vier dieren zeiden: Amen! en de
ouderlingen vielen neder en aanbaden.

Opening van de zes eerste zegels.

VI. 1 En ik zag, toen het Lam één
van de zeven zegels opende; en ik
hoorde één uit de vier dieren zeggen
als met eene stem des donders: Kom!
2 En ik zag, en zie, er was een wit
paard, en die daarop zat, had een
boog; en hem werd eene kroon gege-
ven, en hij ging uit als overwinnaar
en om te overwinnen.
3 En toen 't het tweede zegel open-
de, hoorde ik het tweede dier zeggen:
Kom! 4 En er ging een ander, een
ros paard uit, en die daarop zat, hem
werd gegeven den vrede van de aarde
weg te nemen, en te maken dat ze
elkander slagtten; en hem werd een
groot zwaard gegeven.
5 En toen 't het derde zegel opende,
hoorde ik het derde dier zeggen: Kom!
En ik zag, en zie, er was een zwart
paard, en die daarop zat, had in zijne
hand eene weegschaal. 6 En ik hoorde
eene stem in het midden van de vier
dieren zeggen: Eene maat tarwe voor
een denarie, en drie maat gerst voor
een denarie; maar de olie en den wijn,
beschadig die niet!
7 En toen 't het vierde zegel open-
de, hoorde ik het vierde dier zeggen:
Kom! 8 En ik zag, en zie, er was
een vaal paard, en die daarop zat, zijn
naam was de dood, en het doodenrijk
volgde hem; en hem werd magt gege-
ven over het vierde deel der aarde,
om te dooden met zwaard en met hon-
ger en met pest en door de wilde die-
ren der aarde.
9 En toen 't het vijfde zegel opende,
zag ik onder het altaar de zielen der-
genen, die geslagt waren om het woord
Gods en om de getuigenis, die zij
hadden. 10 En zij riepen met luider
stem, zeggende: Hoe lang, Heer, gij
Heilige en Waarachtige! oordeelt en
wreekt gij ons bloed niet aan de be-
woners der aarde? 11 En hun werd
een wit gewaad gegeven, en hun werd
gezegd, dat zij nog een tijd lang zou-
den rusten, totdat ook voleindigd zou-
den zijn hunne mededienstknechten en
hunne broeders, die zouden worden
gedood even als zij.
12 En ik zag, toen 't het zesde ze-
gel opende; en er kwam eene groote
schudding; en de zon werd zwart als
een haren zak, en de maan werd ge-
heel als bloed, 13 en de sterren des
hemels vielen op de aarde, gelijk een
vijgeboom zijne onrijpe vrucht afwerpt,
als hij door een harden wind geschud
wordt; 14 en de hemel week weg als
een boek, dat wordt opgerold; en alle
bergen en eilanden werden van hunne
plaats gerukt. 15 En de koningen der
aarde en de grooten en de oversten

---

14 (XIX. 4, IV. 9, 10). — **VI.** 2—8 (Zach. VI. 1—6, I, 8—10, Mt. XXIV. 6—8), 6 (Ezech. IV. 16). — 9 (VIII. 3, 4, XX. 4, XIX. 10). — 11 (VII. 9). — 12—14. (Jez. L. 3, XXXIV. 4, Joël II. 31, Mt. XXIV. 29). — 15 (Jez. II. 19).

---

13. *die*, gew. t. *die zijn.* — *in de zee*, gew. t. *die in de zee.* — 14. *de ouderl.*, gew. t. *de vier en twintig ouderl.* — *aanbaden*, gew. t. *aanbaden hem, die leeft tot in alle eeuwigheid* (IV. 9, 10). — VI. 1. *zeven zegels*, gew. t. *zegels.* — *Kom.* De gew. t. heeft hier en v. 3, 5, 7. *Kom en zie* (Joh. I. 47). — 2—8. De opening der vier eerste zegels brengt het begin der beproeving (III. 10), het begin der weeën (Mt. XXIV. 8), nl. oorlog, honger en pest; en de vier ruiters, die uitgaan, duiden aan, dat die plagen van God uitgaan. — 5. *eene weegschaal*, omdat nl. in tijden van duurte en hongersnood de spijzen zorgvuldig worden toegewogen. — 7. *het vierde dier*, gew. t. *de stem van het v. d.* — 8. *hem werd*, gew. t. *hun werd.* — 9. *het altaar*, het reukaltaar in den hemel (VIII. 3), onder hetwelk zij de verhooring hunner gebeden afwachten. — 10, 11. De opening der vier eerste zegels had nog maar eene voorloopige wraakoefening gebragt, en de volle wraakoefening zou eerst komen met den ondergang der groote stad (XIX. 2). — 11. *hun — gewaad*, gew. t. *aan een iegelijk hunner werden witte gewaden.* — 12—14. Vreeselijke omkeeringen in de natuur gaan den dag des oordeels vooraf. — 12. *en er*, gew. t. *en zie, er.* — *werd geheel*, gew. t. *werd.* — 15. *oversten... rijken*, gew. t. *rijken... oversten.* — *vrijen*, gew. t. *alle vrijen.*

en de rijken en de magtigen en alle
dienstknechten en vrijen verborgen zich
in de holen en in de rotsen der ber-
gen, 16 en zeiden tot de bergen en tot
de rotsen: Valt op ons, en verbergt
ons voor het aangezigt desgenen, die
op den troon zit, en voor den toorn
des Lams! 17 Want de groote dag
zijns toorns is gekomen, en wie kan
bestaan?

De dienstknechten Gods worden verzegeld. — Eene ontelbare schare staat vóór Gods troon.

VII. 1 En daarna zag ik vier enge-
len aan de vier hoeken der aarde staan,
vasthoudende de vier winden der aar-
de, opdat er geen wind zou waaijen
over de aarde, noch over de zee, noch
tegen een boom. 2 En ik zag een ande-
ren engel opstijgen van den opgang der
zon, hebbende het zegel des levenden
Gods. En hij riep met luider stem tot
de vier engelen, wien gegeven was de
aarde en de zee te beschadigen, 3 zeg-
gende: Beschadigt de aarde, noch de
zee, noch de boomen, totdat wij de
dienstknechten onzes Gods hebben ver-
zegeld op hunne voorhoofden. 4 En ik
hoorde het getal der verzegelden: hon-
derd vier en veertig duizend verzegel-
den uit alle stammen der kinderen
Israëls: 5 uit den stam Juda twaalf
duizend verzegelden; uit den stam Ru-
ben twaalf duizend; uit den stam Gad
twaalf duizend; 6 uit den stam Azer
twaalf duizend; uit den stam Naftali
twaalf duizend; uit den stam Manasse
twaalf duizend; 7 uit den stam Simeon
twaalf duizend; uit den stam Levi
twaalf duizend; uit den stam Issaschar
twaalf duizend; 8 uit den stam Zebulon
twaalf duizend; uit den stam Jozef
twaalf duizend; uit den stam Benjamin
twaalf duizend verzegelden.

9 Daarna zag ik, en zie, er was eene
groote schare, die niemand tellen kon,
uit alle natiën en stammen en volken
en tongen, staande vóór den troon en
vóór het Lam, gekleed in witte gewa-
den, en palmtakken waren in hunne
handen. 10 En zij riepen met luider
stem, zeggende: Het heil behoort aan
onzen God, die op den troon zit, en
aan het Lam! 11 En al de engelen
stelden zich rondom den troon en de
ouderlingen en de vier dieren; en zij
vielen vóór den troon op hunne aange-
zigten neder, en aanbaden God, 12 zeg-
gende: Amen! De lof en de heerlijk-
heid en de wijsheid en de dankzegging
en de eer en de kracht en de sterkte
behoort aan onzen God tot in alle eeu-
wigheid!

13 En één uit de ouderlingen ant-
woordde en zeide tot mij: Dezen, die
gekleed zijn in die witte gewaden, wie
zijn zij, en van waar zijn zij gekomen?
14 En ik zeide tot hem: Mijn Heer!
gij weet het. En hij zeide tot mij:
Dezen zijn het, die uit de groote ver-
drukking komen; en zij hebben hunne
gewaden gewasschen en wit gemaakt in
het bloed des Lams. 15 Daarom zijn zij
vóór den troon Gods, en dienen hem
dag en nacht in zijnen tempel; en die
op den troon zit, overschaduwt hen.
16 Zij hongeren niet meer en zij dorsten
niet meer, en op hen valt geen zon
of eenige hitte; 17 want het Lam, dat
midden in den troon is, weidt hen en
geleidt hen tot de waterbronnen des

16 (Hoz. X. 8, Lc. XXIII. 30). — 17 (Nah. I. 6). — **VII.** 1 (Dan. VII. 2). — 3 (IX. 4, Ezech. IX. 4). — 4 (XIV. 1). — 10—12 (V. 11—14). — 14 (I. 5). — 15—17 (I. 6, XXI. 3, 4, XXII. 3, Jez. XLIX. 10, XXV. 8).

VII. 1. *vier engelen*, de vier engelen, die over de vier winden gesteld zijn; vgl. *den engel der wateren*, XVI. 5. — *de vier winden*, zinnebeelden van de plagen, die komen zouden (v. 14). — *een boom*, gew. t. *eenigen boom*. — 2. *opstijgen*, gew. t. *opgestegen*. — *het zegel des l. G.*, gelijk de koningen der aarde een zegel hebben, waarop hun naam gegrift is. — 3. *totdat wij*, enz., ten einde hen voor de plagen, die komen zullen, te bewaren (Mt. XXIV. 22). — 4. *honderd — Israëls*, de geloovigen uit Joden en Heidenen beide, het *volk Gods* (XVIII. 4), het *Israël Gods* (Gal. VI. 16); gelijk ook het koningrijk Gods, dat geloovigen uit Joden en Heidenen beide omvat, wordt voorgesteld onder het beeld van het *nieuw Jeruzalem* (XXI. 2), op welks poorten de namen van de *twaalf stammen der kinderen Israëls* geschreven staan (XXI. 12). — 5—8. De gew. t. heeft na *twaalf duizend* telkens *verzegelden*. — 9. *eene groote schare*, de 144000, vermeld v. 4, en vermeerderd met vroegere (VI. 9) en latere martelaren. Volg. anderen worden hier de geloovigen uit de Heidenen bedoeld, en in v. 4 die uit de Joden. — 11. *aangezigten*, gew. t *aangezigt*. — 12. *eeuwigheid*, gew. t. *eeuwigheid! Amen*. — 14. *Mijn Heer*, gew. t. *Heer*. — *en wit*, gew. t. *en hunne gewaden wit*. — 17. *de waterbr. des l.*, gew. t. *levende waterbr.*

levens; en God wischt alle tranen van hunne oogen af.

Opening van het zevende zegel. — Aan zeven engelen worden bazuinen gegeven. — De vier eerste engelen blazen.

VIII. 1 En toen 't het zevende zegel opende, ontstond er in den hemel een zwijgen van omtrent een half uur. 2 En ik zag de zeven engelen, die vóór Gods aangezigt staan, en hun werden zeven bazuinen gegeven. 3 En een andere engel kwam en stelde zich bij het altaar, hebbende een gouden wierookvat; en hem werd veel reukwerk gegeven, om het bij de gebeden van al de heiligen te doen op het gouden altaar vóór den troon. 4 En de rook van het reukwerk steeg met de gebeden der heiligen van de hand des engels op voor Gods aangezigt. 5 En de engel nam het wierookvat en vulde het met vuur van het altaar, en wierp het op de aarde. En er kwamen donders en bliksemen en geluiden en aardbeving.

6 En de zeven engelen, die de zeven bazuinen hadden, maakten zich gereed om te blazen.

7 En de eerste blies; en er kwam hagel en vuur, gemengd met bloed, en het werd op de aarde geworpen. En het derde deel der aarde verbrandde, en het derde deel der boomen verbrandde, en al het groene gras verbrandde.

8 En de tweede engel blies; en er werd als een groote berg, brandende van vuur, in de zee geworpen. En het derde deel der zee werd bloed, 9 en het derde deel van de schepselen in de zee, die leven hadden, stierf, en het derde deel van de schepen verging.

10 En de derde engel blies; en er viel uit den hemel eene groote ster, brandende als eene lamp, en zij viel op het derde deel der rivieren en op de waterbronnen. 11 En de naam der ster wordt genoemd Alsem. En het derde deel der wateren werd tot alsem, en vele menschen stierven van de wateren, omdat ze bitter waren geworden.

12 En de vierde engel blies; en het derde deel der zon en het derde deel der maan en het derde deel der sterren werd geslagen, opdat haar derde deel verduisterd zou worden, en de dag voor zijn derde deel niet verlicht zou zijn, en de nacht desgelijks.

13 En ik zag toe, en ik hoorde een arend, die in het hemelruim vloog, met luider stem zeggen: Wee, wee den bewoners der aarde, van wege de overige bazuin-geluiden van de drie engelen, die nog zullen blazen!

De vijfde en de zesde engel blaast.

IX. 1 En de vijfde engel blies; en ik zag eene ster, uit den hemel op de aarde gevallen, en haar werd de sleutel gegeven van den put des afgronds. 2 En zij opende den put des afgronds; en uit den put steeg rook op als de rook van een grooten oven, en van den rook des puts werd de zon en de lucht verduisterd. 3 En uit dien rook gingen sprinkhanen uit over de aarde, en hun werd een vermogen gegeven als het vermogen, dat de schorpioenen der aarde

VIII. 3 (V. 8). — 5 (Ezech. X. 2). — 7 (Ex. IX. 24, 25, Joël II. 30). — 8, 9 (Ex. VII. 20, 21). — **IX.** 1 (XI. 7, XX. 3, Lc. VIII. 31). — 3 (Ex. X. 14, 15).

VIII. 1. *een zwijgen*. Eene eerbiedige stilte verving voor eene korte poos het hemelsch lofgezang. — 2. *de zeven eng.* — *staan*, de zeven aartsengelen (Tobia XII. 15, Dan. X. 13, 1 Thess. IV. 16). — *bazuinen*, om daarmede aan te kondigen de dingen, die komen zouden. — 3 *het altaar*, het gouden reukaltaar in den hemel. — 4. *de gebeden der heiligen*, die tot God om wraak riepen (VI. 9, 10). — 5. *er kwamen*, als ten teeken van verhooring. — *d. en bl. en gel.* gew. t. *gel. en d. en bl.* — 6—12. Gelijk de opening der vier eerste zegels het begin der weeën aanbrengt (VI. 2—8), zoo brengt ook het blazen op de vier eerste bazuinen vier voorloopige plagen aan; plagen, die eenige overeenkomst hebben met de Egyptische. — 7. *de eerste*, gew. t. *de eerste engel*. — *hagel en vuur*, *gemengd met bloed*, een vreeselijk onweder, waarbij hagel en bloedregen viel. — *En het derde d. der aarde verbrandde.* De gew. t. laat deze woorden uit. — *het derde deel*. Twee derde deelen blijven bij de vier eerste plagen telkens gespaard. — 12. *opdat*, enz. Gedurende een derde gedeelte van den dag zou de zon, en gedurende een derde gedeelte van den nacht zouden maan en sterren haar licht niet geven. — 13. *een arend* (een engel in de gedaante eens arends, XIV. 6), gew. t. *een engel*. — IX. 1. *des afgronds*, waaruit later het beest opsteeg (XI. 7), en waarin de satan geworpen werd (XX. 3). — 3. *sprinkhanen*. De plaag der sprinkhanen schijnt een zinnebeeld te zijn van het verderf,

hebben. [4] En hun werd gezegd, dat zij
niet zouden beschadigen het gras der
aarde, of eenig groen, of eenigen boom,
maar alleen de menschen, die het ze-
gel Gods niet hadden op hunne voor-
hoofden. [5] En hun werd gegeven, niet
hen te dooden, maar vijf maanden lang
hen te pijnigen. En hunne pijniging
is als de pijniging van een schorpioen,
wanneer die een mensch gestoken heeft.
[6] En in die dagen zullen de menschen
den dood zoeken, en hem niet vinden;
en zij zullen wenschen te sterven, en
de dood vliedt van hen. [7] En de sprink-
hanen zijn van gedaante gelijk aan paar-
den, die voor den krijg zijn toebereid;
en op hunne hoofden zijn als kroonen,
gelijk aan goud; en hunne aangezigten
zijn als menschen-aangezigten; [8] en zij
hebben haar als vrouwen-haar; en hunne
tanden zijn als die van leeuwen; [9] en
zij hebben harnassen als ijzeren har-
nassen; en het gedruisch hunner vleu-
gelen is als het gedruisch van wage-
nen, van vele paarden, die loopen naar
den strijd. [10] En zij hebben staarten,
gelijk aan die van schorpioenen, en an-
gels; en in hunne staarten is hun ver-
mogen om de menschen vijf maanden
lang te beschadigen. [11] En zij hebben
tot koning over zich een engel des
afgronds: zijn naam is in het He-
breeuwsch Abaddon, en in het Grieksch
heeft hij den naam Apollyon.

[12] Het éene wee is voorbij: zie, er
komen nog twee weeën hierna!

[13] En de zesde engel blies; en uit
de vier hoeken van het gouden altaar,
dat vóór God stond, [14] hoorde ik eene
stem zeggen tot den zesden engel, die
de bazuin had: Laat de vier engelen
los, die gebonden zijn bij de groote
rivier, den Eufraat! [15] En de vier enge-
len werden losgelaten, die gereed ge-
houden waren tegen uur en dag en
maand en jaar, om het derde deel der
menschen te dooden. [16] En het getal
van de heerlegers der ruiterij was twee-
maal tien-duizendmaal tien duizend: ik
hoorde hun getal. [17] En de paarden en
die daarop zaten, zag ik in het gezigt
aldus: zij hadden vurige en purper-
blaauwe en zwavelkleurige harnassen;
en de hoofden der paarden waren als
leeuwen-hoofden; en uit hunnen mond
kwam vuur en rook en zwavel. [18] Door
deze drie plagen werd het derde deel
der menschen gedood: door het vuur
en den rook en den zwavel, die uit
hunnen mond kwamen. [19] Want het ver-
mogen der paarden is in hunnen mond
en in hunne staarten; want hunne staar-
ten zijn gelijk aan slangen, en hebben
hoofden, en daarmede beschadigen zij.
[20] Maar de overige menschen, die door
deze plagen niet gedood werden, bekeer-
den zich niet van de werken hunner
handen, om niet te aanbidden de de-
monen en de gouden en zilveren en ko-
peren en houten en steenen afgoden, die
kunnen zien, noch hooren, noch wan-
delen; [21] en zij bekeerden zich niet van
hunne moorderij, noch van hunne too-
verij, noch van hunne hoererij, noch
van hunne dieverij.

Een engel kondigt aan, dat de verborgen raad Gods spoedig volbragt zal zijn.

X. [1] En ik zag een anderen magti-
gen engel uit den hemel nederdalen,
bekleed met eene wolk; en over zijn
hoofd was een regenboog, en zijn aan-
gezigt was als de zon, en zijne voeten
waren als zuilen van vuur, [2] en in zijne

4 (VII. 3). — 6 (VI. 15, 16). — 7—9 (Joël II. 4, 5, I. 6). — 12 (VIII. 13). — 13 (VIII. 3). — 14 (XVI. 12). — 20 (I Cor. X. 19, 20, Dan. V. 23). — **X.** 1. (Dan. X. 5, 6). — 2 (v. 8, V. 1).

dat over de goddeloozen komen zou. — 4. *het zegel G.* Zie het aangeteek. op VII. 2, 3.—6. *vliedt*, gew. t. *zal... vlieden.* — 10. *en angels — vermogen*, gew. t. *en aan hunne staarten zijn angels; en hun vermogen is.* — 11. *een engel*, gew. t. *den engel.* — *Abaddon... Apollyon*, d. i. *Verderf... Verderver.* — 13, 14. De stem gaat uit van het gouden reukaltaar als ten teeken, dat de gebeden der heiligen verhoord zijn. — 14. *de vier engelen*, verderf-engelen, dienaren van Gods oordeelen; vier in getal, gelijk er vier winden zijn (VII. 1). — *bij de groote rivier, den Eufraat.* Van den Eufraat, waaraan het oude Babel lag, was dikwijls de verwoesting des oorlogs over de volken gekomen; van dien kant zou ook nu de verwoesting komen. — 16. *ik*, gew. t. *en ik.* — 18. *drie plagen*, gew. t. *drie.* — *den... de*, gew. t. *door den... door de.* — 19. *het vermogen der p.*, gew. t. *hun vermogen.* — X. 1. *een anderen*, dan die vermeld is IX. 13, of VIII. 13. — 2. *een geopend boeksken*, waarin de last vermeld stond, die aan Joh. werd opgedragen (v. 11). — *op de zee... op de aarde*, eene aanwijzing, dat de aankondiging des engels

hand had hij een geopend boeksken.
En hij zette zijnen regtervoet op de
zee, en den linker op de aarde, [3] en
riep met luider stem, gelijk een leeuw
brult. En toen hij geroepen had, spra-
ken de stemmen der zeven donders.
[4] En toen de zeven donders gesproken
hadden, wilde ik schrijven; doch ik
hoorde eene stem uit den hemel zeg-
gen: Verzegel wat de zeven donders
gesproken hebben, en schrijf het niet!
[5] En de engel, dien ik op de zee en
op de aarde zag staan, hief zijne reg-
terhand naar den hemel, [6] en zwoer
bij hem, die leeft tot in alle eeuwig-
heid, die geschapen heeft den hemel
en wat daarin is, en de aarde en wat
daarop is, en de zee en wat daarin is,
dat er geen toeven meer zijn zou;
[7] maar — zeide hij — in de dagen van
het geluid des zevenden engels, wanneer
hij blazen zal, dan is de verborgen-
heid Gods volbragt, gelijk hij zijnen
dienstknechten, den profeten, verkon-
digd heeft!
[8] En de stem, die ik uit den hemel
had gehoord, sprak wederom met mij,
en zeide: Ga heen, neem het geopend
boeksken, dat in de hand is van den
engel, die op de zee en op de aarde
staat! [9] En ik ging tot den engel, en
zeide hem, dat hij mij het boeksken
geven zou. En hij zeide tot mij: Neem
het, en eet het op! en het zal uwen
buik bitter maken, maar in uwen mond
zal het zoet zijn als honig. [10] En ik
nam het boeksken uit de hand des en-
gels, en at het op; en het was in mij-
nen mond als zoete honig, maar toen
ik het gegeten had, werd mijn buik
bitter. [11] En ze zeiden tot mij: Gij
moet wederom profeteren aangaande vol-
ken en aangaande natiën en tongen en
vele koningen.

Aankondiging van hetgeen geschieden zal in en met de heilige stad.

XI. [1] En mij werd een riet gegeven,
gelijk aan een staf, en mij werd ge-
zegd: Sta op en meet den tempel Gods
en het altaar, en die daarin aanbid-
den! [2] Doch het voorhof buiten den
tempel, laat dat er buiten en meet het
niet; want het is gegeven aan de hei-
denen, en die zullen de heilige stad
vertreden twee en veertig maanden. [3] En
ik zal mijnen twee getuigen geven, dat
zij profeteren twaalf honderd zestig da-
gen, gekleed in zakken. [4] Dezen zijn
de twee olijfboomen en de twee luch-
ters, die vóór het aangezigt van den
Heer der aarde staan. [5] En indien iemand
hun leed wil aandoen, vuur gaat uit
hun mond, en verteert hunne vijanden;
en indien iemand hun leed wil aan-
doen, hij moet alzoo gedood worden.
[6] Dezen hebben magt om den hemel te
sluiten, opdat er geen regen valle in

4—6 (Dan. XII. 4, 9, 7). — 7 (Amos III. 7). — 8—11 (Ezech. II. 8—III. 4, Jer. XV. 16), 8 (v. 4). — **XI.** 1 (Ezech. XL. 3). — 2 (Dan. VIII. 13, 14, Lc. XXI. 24). — 4 (Zach. IV. 2, 3, 11—14). — 5 (II Kon. I. 10). — 6 (I Kon. XVII. 1, Jac. V. 17, Ex. VII. 20. 21, IX. 14).

de gansche aarde betrof, zoo de eilanden in de zee als het vaste land. — 3. *riep.* Waarschijnlijk kondigde hij Gods strafgerigten aan (v. 6, 7). — *spraken.* Misschien bekrachtigden zij wat de engel gezegd had, en voegden nog iets daaraan toe. — 4. *de zeven*, gew. t. *de stemmen der zeven.* — *zeggen*, gew. t. *tot mij zeggen.* — *Verzegel*, bewaar het als onder een zegel en maak het niet bekend (als zijnde al te ontzettend om te worden medegedeeld). — *het*, gew. t. *dat.* — 5. *regterhand*, gew. t. *hand.* — 6. *geen toeven*, eigl. *geen tijd*, geen uitstel van tijd. — 9. *hem, dat hij... geven zou*, gew. t. *tot hem: Geef.* — *eet het op*, vgl. de spreekwijze: een boek *verslinden.* — *het zal uwen buik — honig*, het zal u smartelijk vallen zóóveel jammers aan te kondigen, maar streelend zal het u zijn, dat gij met de aankondiging daarvan verwaardigd wordt. — 11. *ze zeiden* (misschien de engel en de stem uit den hemel), gew. t. *hij zeide.* — XI. 1. *gelijk aan een staf*, van de lengte van een staf. — *mij werd gezegd*, gew. t. *de engel stond daar en zeide.* — *meet.* Het *meten* schijnt even als het *bezegelen*, VII. 3, een zinnebeeld te zijn van bewaring voor den jammer, die komen zou. Over de heilige stad (Jeruzalem) zou verwoesting komen, maar de tempel en het altaar en die daarin aanbaden (de vromen), zouden van die verwoesting verschoond blijven. — 2. *de heilige stad.* Dat Jeruzalem wordt bedoeld, blijkt uit v. 8. — *Twee en v. maanden* (XIII. 5), eene tijdsbepaling, waarmede overeenkomt die van *twaalf honderd zestig dagen* (v. 3, XII. 6), en die van *één tijd* (*één jaar*) *en twee tijden en een halven tijd* (XII. 14). Zij is ontleend aan Dan. XII. 7, heeft tot grondslag het heilig getal *zeven* (vgl. *drie en een halven dag*, v. 9), en duidt waarschijnlijk niet anders aan dan een tijdvak van vrij langen duur. — 3—6. In de heilige stad zouden profeten optreden in den geest en de kracht van Elia en van Mozes, en die konden vergeleken worden met Jozua en Zerubbabel, van wie Zacharia spreekt (Zach. III, IV). — 4. *olijfboomen... luch-*

de dagen hunner profetering; en zij
hebben magt over de wateren, om ze
in bloed te verkeeren, en om de aarde
te slaan met allerlei plage, zoo dikwijls
zij willen. 7 En wanneer zij hunne ge-
tuigenis volbragt hebben, zal het beest,
dat uit den afgrond opstijgt, krijg te-
gen hen voeren, en het zal hen over-
winnen, en hen dooden. 8 En hunne
lijken liggen op de straat der groote
stad, die geestelijk genaamd wordt So-
dom en Egypte, waar ook hun Heer
gekruisigd is. 9 En velen uit de volken
en stammen en tongen en natiën zien
hunne lijken drie en een halven dag,
en laten niet toe, dat hunne lijken in
het graf gelegd worden. 10 En de be-
woners der aarde verblijden zich over
hen en zijn vrolijk, en zenden elkander
geschenken; want deze twee profeten
hadden de bewoners der aarde gepij-
nigd. 11 En na die drie en een halven
dag kwam in hen een geest des levens
uit God, en zij stonden op hunne voe-
ten, en groote vrees viel op degenen,
die hen zagen. 12 En ik hoorde eene
luide stem uit den hemel tot hen zeg-
gen: Stijgt herwaarts op! En zij stegen
ten hemel in eene wolk, en hunne vij-
anden zagen hen. 13 En te dier ure
kwam er eene groote aardbeving; en
het tiende deel der stad viel in, en
zeven duizend menschen werden door
de aardbeving gedood, en de overigen
werden bevreesd, en gaven den God
des hemels eer.

14 Het tweede wee is voorbij: het
derde wee, zie, het komt spoedig!

De zevende engel blaast.

15 En de zevende engel blies; en er
waren luide stemmen in den hemel,
die zeiden: Het koningschap over de
wereld is gekomen aan onzen Heer en
zijnen Gezalfde, en hij zal koning zijn
tot in alle eeuwigheid! 16 En de vier
en twintig ouderlingen, die vóór God
op hunne troonen zaten, vielen op hunne
aangezigten neder, en aanbaden God,
17 zeggende: Heer, gij Almagtige God,
die zijt en waart! wij danken u, dat
gij uwe groote magt hebt aangedaan,
en koning zijt geworden! 18 De volken
waren vertoornd, maar uw toorn is ge-
komen en de tijd om de dooden te
oordeelen, en om het loon te geven aan
uwe dienstknechten, de profeten, en
aan de heiligen en aan die uwen naam
vreezen, kleinen en grooten, en om te
verderven hen, die de aarde verdierven.
19 En de tempel Gods in den hemel
ging open, en in zijnen tempel ver-
toonde zich de ark zijns verbonds; en
er kwamen bliksemen en geluiden en
donders en groote hagel.

Eene vrouw en haar kind worden vervolgd door een draak. — De draak wordt overwonnen en uit den hemel op de aarde geworpen. — De draak vervolgt de vrouw en haar geslacht.

XII. 1 En er vertoonde zich in den
hemel een groot teeken: eene vrouw,

7 (XIII. 1). — 8 (Jez. III. 9). — 11 (Ezech. XXXVII. 10). — 12 (II Kon. II. 11). — 14 (IX. 12). — 15 (XII. 10, Ps. II. 2). — 16 (IV. 4, 10). — 19 (XV. 5, VIII. 5).

ters, zinnebeelden van de toewijding der profeten aan God (zij werden gezalfd met olie), en van hunne bestemming om lichten te zijn in de duisternis. — *Heer*, gew. t. *God* — 7. *het beest, dat — opstijgt*, de heidenen, die de heilige stad bezet houden (v. 2). — 8. *Sodom en Eg.*, even goddeloos als Sodom, en even verstokt als Egypte ten tijde van Faraö. — *hun H.*, gew. t. *onze H.* — 9. *zullen... zien*, gew. t. *zien.* — 10. *verblijden zich... zijn vrolijk... zenden elk.*, gew. t. *zullen zich... verblijden... vrolijk zijn... zullen elk... zenden.* — *gepijnigd*, door hunne strafwonderen (v. 5, 6). — 11, 12. De opstanding en hemelvaart dezer profeten is misschien een zinnebeeld van de heerlijkheid, die de trouwe getuigen van Jezus wacht. — 12. *ik hoorde*, gew. t. *zij hoorden.* — 14. *het d. wee, zie*, gew. t. *zie, het d. wee.* — 15—18. Het blazen van den zevenden engel brengt het derde en laatste wee aan, waarmede Gods verborgen raad geheel volbragt is; maar reeds vooruit wordt Gode in den hemel het lied der overwinning toegezongen. — 15. *het koningschap over*, gew. t. *de koningrijken der.* — 17. *waart*, gew. t. *waart en wezen zult.* — *koning zijt gew.*, u als koning hebt getoond. — 18. *verdierven*, door hunne afgoderij (XIX. 2). — 19. Het opengaan van den tempel en het zigtbaar worden van de ark des verbonds is misschien een zinnebeeld van het openbaar worden van Gods verborgen raad, die gereed staat om volbragt te worden. — XII. 1. *eene vrouw*, een zinnebeeld van de gemeente Gods onder het O. V. Uit haar is de Christus voortgekomen, zoodat zij als 't ware diens moeder is (v. 5). — *bekleed — sterren*, eene aanduiding van luister en heerlijkheid, misschien aan Jozefs droom ontleend (Gen. XXXVII. 9).

bekleed met de zon, en de maan was
onder hare voeten, en op haar hoofd
was eene kroon van twaalf sterren. 2 En
zij was zwanger en kreet, zijnde in ar-
beid en barenspijn. 3 En er vertoonde
zich in den hemel een ander teeken;
en zie, er was een groote rosse draak,
hebbende zeven hoofden en tien hoor-
nen, en op zijne hoofden zeven diadé-
men. 4 En zijn staart sleepte het derde
deel van de sterren des hemels mede,
en wierp ze op de aarde. En de draak
stelde zich vóór de vrouw, die baren
zou, om, wanneer zij gebaard had,
haar kind te verslinden. 5 En zij baarde
een zoon, die al de heidenen zou hoe-
den met een ijzeren staf; en haar kind
werd weggevoerd naar God en naar zij-
nen troon. 6 En de vrouw vlugtte naar
de woestijn, waar zij eene plaats had,
haar van God bereid, om daar te wor-
den gevoed, twaalf honderd en zestig
dagen.
7 En in den hemel ontstond krijg:
Michaël en zijne engelen streden met
den draak, en de draak streed en zijne
engelen; 8 doch zij waren niet bestand,
en hunne plaats werd in den hemel niet
meer gevonden. 9 En de groote draak
werd nedergeworpen, de oude slang,
genaamd de duivel en de satan, die de
geheele wereld verleidt; hij werd op de
aarde geworpen, en zijne engelen wer-
den met hem nedergeworpen. 10 En ik
hoorde eene luide stem in den hemel
zeggen: Thans is het heil en de kracht
en het koningschap gekomen aan on-
zen God, en het gezag aan zijnen Ge-
zalfde; want de aanklager onzer broe-
deren, die hen voor onzen God aan-
klaagde dag en nacht, hij is nederge-
worpen! 11 En zij, zij hebben hem
overwonnen door het bloed des Lams
en door het woord hunner getuigenis,
en hebben hun leven niet liefgehad tot
den dood toe. 12 Daarom weest vro-
lijk, gij hemelen, en gij die daarin
woont! Wee u, gij aarde en zee!
want de duivel is tot u nedergekomen
en heeft grooten toorn, wetende dat
hij maar een korten tijd heeft.
13 En toen de draak zag, dat hij op
de aarde was geworpen, vervolgde hij
de vrouw, die het jongsken had ge-
baard. 14 En aan de vrouw werden de
twee vleugelen eens grooten arends ge-
geven, om te vliegen naar de woestijn,
naar hare plaats, waar zij wordt ge-
voed één tijd en twee tijden en een
halven tijd, buiten het gezigt der slang.
15 En de slang wierp achter de vrouw
water uit haar mond als eene rivier,
om haar door den stroom te doen weg-
voeren. 16 En de aarde kwam de vrouw
te hulp, en de aarde opende haren
mond, en verzwolg de rivier, die de
draak uit zijn mond geworpen had.
17 En de draak werd vertoornd op de
vrouw, en hij ging weg om krijg te
voeren tegen de overigen van haar zaad,
die de geboden Gods bewaren, en de
getuigenis van Jezus hebben.

XII. 5 (XIX. 15). — 6 (v. 14, XI. 3). — 7 (Dan. XII. 1). — 9 (Lc. X. 18, Jh. XII. 31). — 10 (XI. 15, Job I. 8—11, Zach. III 1). — 11 (VII. 14, II. 10). — 14 (v. 6, Dan. VII. 25, XII. 7). — 17 (XIV. 12, VI. 9).

---

3. *een — draak*, de satan (v. 9). — *hoofden... hoornen*, zinnebeelden van heerschappij en magt. — *diadémen*, koninklijke hoofdhulsels. — 4, 5. De satan woedt (door zijne werktuigen, de Joden) tegen Christus, maar deze wordt door zijne hemelvaart aan het geweld des satans voor altijd onttogen. — 5. *en naar*, gew. t. *en*. — 6. Dit vers bevat een kort voorverhaal van hetgeen breeder vermeld wordt v. 13—16. — 7—12. Eer de satan overwonnen wordt op aarde, wordt hij overwonnen in den hemel, d. i. misschien: voor het geloof is hij reeds overwonnen, maar in de werkelijkheid duurt de strijd met hem nog voort. — 7. *Michaël*, de beschermengel van Gods volk. — 9. *de oude slang*, de satan, die reeds als slang het eerste menschenpaar verleid had. — 11. *Zij*, de broederen (v. 10) van de 24 ouderlingen, die hier spreken (V. 9). — Aan de overwinning op den satan hebben zij reeds deel, die voor de zaak van Jezus hun leven gelaten hebben. — 12. *gij aarde en zee*, gew. t. *die de a. en de z. bewoont*. — *zee*, eilanden in de zee (VII. 3). — 13—17. De satan vervolgt de vrouw, d. i. de christelijke kerk, de gemeente Gods onder het N. V., die de voortzetting is van die onder het O. V. (v. 1). Die kerk zelve wordt onder alle vervolging door God bewaard, maar hare afzonderlijke leden (de *overigen van haar zaad*, v. 17, broeders van Jezus, v. 5) hebben van de vervolging des satans te lijden. — 14. *aan de vrouw — woestijn*, gelijk God Israël in de woestijn bewaarde, nadat hij het als op arendsvleugelen uit Egypte had gedragen (Ex. XIX. 4). — *de twee*, gew. t. *twee*. — *één tijd — halven tijd*, drie en een half jaar, of 1260 dagen (v. 6); zie het aangeteek. op XI. 2. — 15, 16. De vrouw (de christel. kerk) verkeert in gevaar, maar wordt gered, gelijk Israel, toen het stond aan de Roode zee. — 17. *Je-*

Een beest, dat uit de zee opstijgt, ontvangt van den draak groote magt. — Een tweede beest, dat uit de aarde opstijgt, oefent al de magt van het eerste beest, en laat de bewoners der aarde een beeld voor hetzelve maken.

18 En ik stelde mij op het zand
der zee.

XIII. 1 En ik zag uit de zee een
beest opstijgen, hebbende tien hoornen
en zeven hoofden, en op zijne hoornen
tien diadémen, en op zijne hoofden
namen van lastering. 2 En het beest,
dat ik zag, was gelijk aan een luipaard,
en zijne voeten waren als die
van een beer, en zijn mond was als
een leeuwen-mond. En de draak gaf
hem zijne magt en zijnen troon en
groot gezag. 3 En één van zijne hoofden
was als doodelijk gewond, en
zijne doodelijke wonde werd genezen.
En geheel de aarde liep verwonderd
het beest achterna, 4 en zij aanbaden
den draak, omdat hij aan het beest
gezag gegeven had; en zij aanbaden
het beest, zeggende: Wie is gelijk aan
het beest, en wie kan tegen hem krijg
voeren? 5 En hem werd een mond
gegeven, die vermetelheid en lastering
sprak; en hem werd magt gegeven
om dit te doen twee en veertig maanden.
6 En het opende zijnen mond
tot lasteringen tegen God, om te lasteren
zijnen naam en zijne woning en
die in den hemel wonen. 7 En hem
werd gegeven krijg te voeren tegen
de heiligen, en hen te overwinnen;
en hem werd magt gegeven over alle
stammen en volken en tongen en natiën.
8 En al de bewoners der aarde
zullen het aanbidden, zij, wier namen
niet van de grondlegging der wereld
geschreven staan in het boek
des levens van het Lam, dat geslagt
is. 9 Indien iemand ooren heeft, die
hoore! 10 Indien iemand gevangen neemt,
hij wordt gevangen genomen; indien
iemand doodt met het zwaard, hij
moet met het zwaard gedood worden.
Hier voegt de volharding en het geloof
der heiligen.
11 En ik zag een ander beest opstijgen
uit de aarde; en het had twee
hoornen, gelijk aan die van het Lam,
en het sprak als de draak. 12 En het
deed de gansche magt van het eerste
beest voor zijne oogen, en maakte dat
de aarde en die daarop wonen het
eerste beest, welks doodelijke wonde
genezen was, aanbaden. 13 En het
deed groote teekenen, zoodat het zelfs
vuur uit den hemel op de aarde deed
nederdalen voor het oog der menschen.
14 En het verleidde de bewoners
der aarde door de teekenen, die
hem gegeven was te doen voor de
oogen van het beest, en zeide den bewoners
der aarde, dat zij een beeld
zouden maken voor het beest, dat
door het zwaard gewond, en herleefd
was. 15 En hem werd gegeven aan
het beeld van het beest een geest te
geven, opdat ook het beeld van het
beest mogt spreken, en maken dat allen,
die het beeld van het beest niet
aanbaden, gedood werden. 16 En het
maakte dat men aan allen, kleinen en

18 (Dan. VIII. 2). — **XIII.** 1, 2, 5—7 (Dan. VII. 3—7, 8, 20, 25, 21), 1, 3, (XII. 3, XVII. 3, 8), 4 (XVIII. 18), 5 (XI. 2). — 6 (II. Thess. II. 4). — 7 (XII. 17). — 8 (III. 5, V. 12, XVII. 8). — 9 (II. 7, Mt. XI. 15). — 10 (Jer. XV. 2, Gen. IX. 6, Openb. XIV. 12). — 12 (v. 3, XIX. 20). — 13, 14 (II Thess. II. 9, 4, Mt. XXIV. 24). — 13 (I Kon. XVIII. 38, II Kon. I. 10, 12). — 15 (Dan. III. 6). — 16, 17 (XIX. 20, XIV. 11, VII. 3).

zus, gew. t. *J. Chr.* — 18. *op het zand*, aan den oever. — XIII. 1. *uit de zee een beest opstijgen*, hetzelfde beest, dat XI. 7, XVII. 8 uit den afgrond opstijgt, en van hetwelk eene nadere verklaring wordt gegeven in hst XVII. Waarschijnlijk is het een zinnebeeld van den Antichristus, en heeft men bij dezen te denken aan het der christel. kerk vijandige heidendom, dat het middelpunt zijner magt had in het oude Rome. — *t. hoornen en z. hoofden*, gew. t. *z. hoofden en t. hoornen.* — *namen*, gew. t. *een naam.* — *namen van l.*, godslasterlijke bijnamen (hoedanige gegeven werden aan de Romeinsche keizers). — 2. *de draak gaf*, enz. De draak (de satan) bediende zich van het beest als van een werktuig om de christel. kerk te bestrijden (v. 7). — 3. *één... was*, gew. t. *ik zag één.* — *werd genezen.* Zie het aangeteek. op XVII. 11. — 4. *omdat hij*, gew. t. *die.* — *en wie*, gew. t. *wie.* — 5, 6. *lastering... ingen*, gew. t. *lasteringen... ing.* — 7. *st. en volken*, gew. t. *stammen.* — 11. *een ander beest* (XVI. 13, XIX. 20 de *valsche profeet* genoemd), een zinnebeeld van valsche profeten, die onder de heidenen zouden opstaan. — 14, 15. Aan het beeld van het beest (den Antichristus) zou goddelijke eer bewezen worden; misschien eene toespeling op de goddelijke eer, die bewezen werd aan beelden van Romeinsche keizers. — 16. *dat men*, gew. t. *dat het.* — *een merkteeken*, als tot toewijding

grooten, en rijken en armen, en vrijen en dienstknechten, een merkteeken gaf op hunne regterhand of op hun voorhoofd, 17 en dat niemand kon koopen of verkoopen, dan die dat merkteeken had: den naam van het beest, of het getal van zijn naam. 18 Hier voegt de wijsheid. Die verstand heeft, berekene het getal van het beest. Het is namelijk een menschen-getal; en zijn getal is 666.

Het Lam en de honderd vier en veertig duizend staan op den berg Sion. — Aankondiging van het oordeel, dat komen zal.

XIV. 1 En ik zag, en zie, het Lam stond op den berg Sion, en met hem honderd vier en veertig duizend, hebbende zijnen naam en den naam zijns Vaders, geschreven op hunne voorhoofden. 2 En ik hoorde uit den hemel een geluid als het geluid van vele wateren en als het geluid eens zwaren donders; en het geluid, dat ik hoorde, was als van harpenaars, die op hunne harpen spelen. 3 En zij zongen een nieuw lied vóór den troon en vóór de vier dieren en de ouderlingen; en niemand kon dat lied leeren dan die honderd vier en veertig duizend, de gekochten van de aarde. 4 Dezen zijn het, die zich met vrouwen niet hebben bevlekt, want zij zijn maagden; dezen zijn het, die het Lam volgen, waar het ook henengaat; dezen zijn uit de menschen gekocht tot eerstelingen Gode en het Lam; 5 en in hun mond is geen leugen gevonden, want zij zijn onbesmet.

6 En ik zag een anderen engel in het hemelruim vliegen, hebbende een eeuwig evangelie, om het te verkondigen aan de bewoners der aarde en aan alle natiën en stammen en tongen en volken; 7 en hij zeide met luider stem: Vreest God, en geeft hem eer! want de ure zijns oordeels is gekomen; en aanbidt hem, die gemaakt heeft den hemel en de aarde en de zee en de waterbronnen!

8 En een andere, een tweede engel volgde en zeide: Gevallen, gevallen is de groote Babel, die van den wijn des toorns harer hoererij al de volken heeft doen drinken!

9 En een andere, een derde engel volgde hen, en zeide met luider stem: Indien iemand het beest en zijn beeld aanbidt, en op zijn voorhoofd of op zijne hand een merkteeken ontvangt, 10 ook hij zal drinken van den wijn der gramschap Gods, die ongemengd is ingeschonken in den beker van zijnen toorn; en hij zal gepijnigd worden in vuur en zwavel, voor het aangezigt der engelen en voor het aangezigt des

18 (XVII. 9). — **XIV.** 1 (V. 6, VII, 4, III. 12). 2, 3 (XIX. 6, V. 8, 9). — 5 (Zef. III. 13). — 6 (VIII. 13). — 7 (XI. 18, Ps. CXLVI. 6). — 8 (XVIII. 2, 3, Jez. XXI. 9, Jer. LI. 7, 8). — 10, 11 (XVIII. 6, XX. 10, XIX. 3, Jez. XXXIV. 9, 10).

aan de vereering van het beest. — 17. *kon koopen of verkoopen*, burgerlijke regten kon oefenen. — *den naam*, gew. t. *óf den naam*. — *den naam — van zijn naam*. Het merkteeken was tweederlei: óf de naam van het beest, op de gewone wijze door letters uitgedrukt, óf het getal, dat men verkreeg als men de letters van zijn naam voor cijfers rekende. (In het Gr. nl. worden, even als in het Hebr., de letters ook voor cijfers gebezigd). — 18. *een menschen-getal*, een getal, gebezigd op de wijze, waarop zulks onder menschen gebruikelijk is; vgl. *eene menschen-maat, welke die des engels was*, XXI. 17. — zijn getal is 666. Volgens eene zeer oude, reeds door den kerkvader Irenéus vermelde en niet onwaarschijnlijke gissing wordt het met Gr. letters geschreven woord *Lateinos* bedoeld. Althans de letters van dat woord, als cijfers gebezigd, leveren het getal 666, en *Lateinos* is een gepaste naam voor het beest, indien dit een zinnebeeld is van den Antichristus, en men bij dezen te denken heeft aan het Romeinsche (Latijnsche) rijk; vgl. het aanteek. op v. 1. — XIV. 1. *honderd — duizend*, dezelfden die vermeld worden VII. 4. — *zijnen naam en den*, gew. t. *en den*. — 2. *en het geluid — was als*, gew. t. *en ik hoorde een gel.* — 3. *een nieuw* (gew. t. *als een nieuw*) *lied*. Engelen zongen het lied der verlossing, en dat lied kon alleen *geleerd*, geheel begrepen worden door hen, die aan de verlossing reeds deel hadden. — 4. *zij zijn maagden*, hebben zich van ontucht rein gehouden. — 5. *leugen*, gew. t. *bedrog*. — *onbesmet*, *onbesmet voor den troon Gods*. — 6. *een eeuwig evang.*, eene aankondiging van Gods raad, die is van eeuwigheid; *evangelie* genoemd, omdat zij eene blijde boodschap brengt aan de vromen. — 8. *een and.*, *een tw.* gew. t. *een and.* — *de groote B.*, gew. t. *B.*, *de groote stad*. — *Babel*, het oude heidensche Rome (XVII. 9, 18). — *die*, gew. t. *omdat zij*. — *hoererij*, afgoderij (en daaruit voortgevloeide haat tegen de christel. kerk). — 9. *een and.*, *een d.*, gew. t. *een derde*. — 10. *ook hij zal drinken*, enz. De straf der goddeloozen wordt hier, gelijk dikwijls bij de

Lams. 11 En de rook hunner pijniging
stijgt op tot in alle eeuwigheid, en zij
hebben dag en nacht geene rust, zij
die het beest en zijn beeld aanbidden, en
indien iemand het merkteeken van zijnen
naam ontvangt. 12 Hier voegt de vol-
harding der heiligen, die de geboden
Gods en het geloof aan Jezus bewaren.
13 En ik hoorde eene stem uit den
hemel zeggen: Schrijf: Zalig de doo-
den, die in den Heere sterven, van nu
aan! Ja, zegt de geest; want zij rus-
ten van hunne moeiten, en hunne wer-
ken volgen hen.
14 En ik zag, en zie, er was eene
witte wolk, en op die wolk zat een,
gelijk aan een menschen-zoon, hebbende
op zijn hoofd eene gouden kroon, en
in zijne hand eene scherpe sikkel. 15 En
een andere engel kwam uit den tem-
pel, en riep met luider stem tot dien,
die op de wolk zat: Zend uwe sikkel
en maai! want de ure om te maaijen
is gekomen; want de oogst der aarde
is rijp. 16 En die op de wolk zat,
wierp zijne sikkel op de aarde, en de
aarde werd gemaaid.
17 En een andere engel kwam uit
den tempel, die in den hemel is; en
ook hij had eene scherpe sikkel. 18 En
een andere engel kwam uit het altaar,
hij die gesteld was over het vuur; en
hij riep met luid geroep tot dien, die
de scherpe sikkel had, zeggende: Zend
uwe scherpe sikkel, en snijd de trossen
van den wijnstok der aarde! want de
druiven der aarde zijn rijp. 19 En de
engel wierp zijne sikkel op de aarde,
en sneed den wijnstok der aarde, en
wierp het in den grooten persbak van
den toorn Gods. 20 En de persbak werd
buiten de stad getreden, en uit den
persbak kwam bloed tot aan de too-
men der paarden, zestien honderd sta-
diën ver.

Zeven engelen ontvangen schalen, ge-
vuld met de zeven laatste plagen.

XV. 1 En ik zag in den hemel een
ander teeken, groot en wonderbaar: ze-
ven engelen, die de zeven laatste pla-
gen hadden; want met haar is de toorn
Gods geëindigd. 2 En ik zag als eene
glazen zee, gemengd met vuur; en de
overwinnaars van het beest en van zijn
beeld en van het getal zijns naams
stonden aan die glazen zee, hebbende
harpen Gods. 3 En zij zongen het lied
van Mozes, den dienstknecht Gods, en
het lied des Lams, zeggende: Groot
en wonderbaar zijn uwe werken, Heer,
gij almagtige God! regtvaardig en waar-
achtig uwe wegen, gij Koning der vol-
ken! 4 Wie zou niet vreezen, Heer!
en uwen naam niet verheerlijken? Want
gij alleen zijt heilig; want al de vol-
ken zullen komen, en zullen u aan-
bidden; want uwe gerigten zijn open-
baar geworden!
5 En daarna zag ik, en de tempel,
de tabernakel der getuigenis in den he-
mel, ging open; 6 en de zeven engelen,
die de zeven plagen hadden, gingen
uit, gekleed in rein glanzig linnen, en
aan de borst omgord met gouden gor-
dels. 7 En één uit de vier dieren gaf
aan de zeven engelen zeven gouden
schalen, vol toorn van den God, die

---

12 (XIII. 10).. — 13 (XIX. 9. Hebr. IV. 10). — 14 (I. 13, Dan. VII. 13). — 15, 18 (XI. 19, VIII. 3, Joel III, 13, Mt. XIII. 39). — 20 (XIX. 15, Jez. LXIII. 3). — **XV.** 1 (XII. 1, VIII. 2). — 2 (IV. 6, XIII. 15—17). — 3 (Ex. XIV. 31, XV, Ps. CXI. 2, CXXXIX. 14, CXLV. 17). — 4 (Jer. X. 7. Ps. LXXXVI. 9.) — 5 (XI. 19). — 6 (I. 13).

---

profeten des O. V., voorgesteld onder het beeld van een beker wijn, hun door God toegereikt. — *ongemengd*, niet met water gemengd (gelijk oudtijds de wijn meestal gedronken werd), en daardoor in kracht verzwakt. — *in vuur en zw.*, in den poel van vuur en zwavel (XX. 10). — *der eng.*, gew. t. *der heilige eng.* — 12. *die*, gew. t. *hier, die.* — 13. *zeggen*, gew. t. *tot mij z.* — *die in den H. sterven*, niet alleen de martelaren, maar allen, die sterven in het geloof aan Christus. — *van nu aan*, van de ure huns stervens af (Jh. V. 24, Phil. I. 23). — 14. *een, gelijk aan een menschen-zoon*, niet Jezus, want deze kan geene bevelen ontvangen van een engel (v. 15); maar een engel, die hem vertegenwoordigt. — 15. *is gek.*, gew. t. *is voor u gek.* — 20. *de persbak werd — getreden*, een zinnebeeld van strafoefening, ontleend aan Jezaja. — *buiten de stad*, Jeruzalem, in welks nabijheid de vijandige volken (de *trossen*, v. 18) zich tot den krijg verzameld hadden (XX. 9). — XV. 2. *de overw. — stonden.* De weldra te behalen overwinning (XIX. 11—21) wordt hier als reeds behaald voorgesteld. — *van het getal*, gew. t. *van zijn merkteeken, het getal.* — 3. *het lied van M. — en het lied des L.*, het lied van Mozes, toegepast op Christus en de door hem bewerkte verlossing. — *volken*, gew. t. *heiligen.* — 4. *zou*, gew. t. *zou u.* — 5. *en de*, gew. t. *en zie, de.* — 6. *gingen uit*,

leeft tot in alle eeuwigheid. 8 En de
tempel werd vervuld met rook van de
heerlijkheid Gods en van zijne magt;
en niemand kon den tempel ingaan,
totdat de zeven plagen der zeven enge-
len zouden geëindigd zijn.

De zeven engelen gieten hunne schalen over de aarde uit.

XVI. 1 En ik hoorde eene luide stem
tot de zeven engelen zeggen: Gaat
heen, giet de zeven schalen van den
toorn Gods over de aarde uit!
2 En de eerste ging heen, en goot
zijne schaal uit over de aarde; en er
kwamen kwade en booze zweren aan de
menschen, die het merkteeken van het
beest hadden, en die zijn beeld aan-
baden.
3 En de tweede goot zijne schaal uit
over de zee; en ze werd bloed als van
een doode, en alle levende ziel in de
zee stierf.
4 En de derde goot zijne schaal uit
over de rivieren en over de waterbron-
nen; en ze werden bloed. 5 En ik
hoorde den engel der wateren zeggen:
Gij, die heilig zijt en waart, gij zijt
regtvaardig, dat gij aldus geoordeeld
hebt! 6 Want bloed van heiligen en pro-
feten hebben zij vergoten, en bloed hebt
gij hun te drinken gegeven: zij zijn
het waardig! 7 En ik hoorde het altaar
zeggen: Ja, Heer, gij almagtige God!
uwe oordeelen zijn waarachtig en regt-
vaardig.
8 En de vierde goot zijne schaal uit
over de zon; en haar werd gegeven de
menschen te verschroeijen met vuur.
9 En de menschen werden verschroeid
door groote hitte, en de menschen las-
terden den naam van den God, die de
magt had over deze plagen, en zij be-
keerden zich niet om hem eere te geven.
10 En de vijfde goot zijne schaal uit
over den troon van het beest; en zijn
koningrijk werd verduisterd; en zij ver-
beten hunne tongen van pijn, 11 en las-
terden den God des hemels om hunne
pijnen en om hunne zweren, en be-
keerden zich niet van hunne werken. •
12 En de zesde goot zijne schaal uit
over de groote rivier, den Eufraat; en
zijn water droogde uit, opdat de weg
bereid zou zijn voor de koningen, die
komen van den opgang der zon. 13 En
uit den mond van den draak en uit den
mond van het beest en uit den mond
van den valschen profeet zag ik drie
onreine geesten als kikvorschen. 14 Het
zijn namelijk geesten van demonen, die
teekenen doen, en die uitgaan naar de
koningen der geheele wereld, om hen
te verzamelen tot den krijg van dien
grooten dag des almagtigen Gods. —
15 Zie, ik kom als een dief. Zalig hij,

8 (Ex. XL. 34, 35, 1 Kon. VIII. 10, 11, Jez. VI. 4). — **XVI.** 2, 3, 10 (Ex. IX. 9—11, VII. 20, X. 22). 3, 7 (VIII. 8, 9, 3). — 5—7 (XIX. 2), 9 (v. 11, 12). — 12 (IX. 14, Jez. XI. 15, 16). — 13 (XII. 3, XIII. 1. 11). — 14 (XIX. 19). 19). — 15 (III. 3, 18).

gew. t. *kwamen uit den tempel.* — *rein,* gew. t. *rein en.* — 8. *rook van de h. G.*, de wolk van Gods heerlijkheid, die eens den tabernakel en den tempel bij derzelver inwijding vervulde. — XVI. I. *stem*, gew. t. *stem uit den tempel.* — *giet*, gew. t. *en giet.* — *zeven schalen*, gew. t. *schalen.* — 2—11. De vijf eerste plagen hebben eenige overeenkomst met de Egyptische, even als de vier plagen, vermeld VIII. 7—12; maar ze zijn zwaarder dan deze, daar ze niet zooals deze tot een derde deel beperkt worden. — 3, 4, 8, 10, 12, 17. *tweede*, *derde*, *vierde*, *vijfde*, *zesde*, *zevende.* De gew. t. voegt achter elk dezer woorden het woord *engel.* — 3. *als van een doode*, als van een gesneuvelde, uit wiens open wonden bloed vloeit. — 5. *den engel der wateren*, vgl. de vier engelen, die over de vier winden gesteld zijn, VII. 1, en den engel, die gesteld is over het vuur des altaars, XIV. 18. — *Gij*, gew. t. *Gij Heer.* — *die h. zijt en w.*, gew. t. *die zijt en waart en wezen zult.* — 7. *het altaar*, gew. t. *een ander uit het alt.* — *zeggen*, als in naam van de heiligen, die onder het altaar rusten (VI. 9—11). — 9. *en de m. l.*, gew. t. *en l.* — *de magt*, gew. t. *magt.* — 10. *over den tr. van het b.*, over de stad (Rome), waar de troon van het beest stond. — *zijn koningrijk*, de landen, die zijn koningrijk omvat. — 12. *den Eufraat*, die aan het Oosten de grens was van het Romeinsche rijk. — *zijn water droogde uit*, gelijk eens de Roode zee en de Jordaan tot een gebaanden weg werden, en gelijk Cyrus de wateren van den Eufraat afleidde, toen hij Babel wilde bemagtigen. — *de koningen* — *der zon*, waarschijnlijk de bondgenooten van het beest, vermeld XVII. 12—14. — 13. *van den v. profeet*, van het beest, dat uit de aarde opstijgt (XIII. 11). — *als kikv.*, onrein en walgelijk als kikvorschen; gew. t. *gelijk aan kikv.* — 14. *der geh. w.*, gew. t. *der aarde en der geh. w.* — *van dien grooten dag des alm. G.*, waarop aan den tegenstand van het beest een einde zou worden gemaakt.

die waakt, en zijne kleederen bewaart,
opdat hij niet naakt wandele, en men
zijne schaamte zie! — 16 En zij verza-
melden hen aan de plaats, in het He-
breeuwsch genaamd Harmagedon.
17 En de zevende goot zijne schaal
uit over de lucht; en van den tempel,
van den troon, ging eene luide stem
uit, die zeide: Het is geschied! 18 En
er kwamen bliksemen en geluiden en
donders, en er kwam eene groote aard-
beving, zooals er niet geweest is van
dat er een mensch was op aarde: zóó
groot was die aardbeving. 19 En de
groote stad werd tot drie deelen, en de
steden der heidenen vielen in; en de
groote Babel werd voor God gedacht,
om haar te geven den beker van den
wijn des tooms zijner gramschap. 20 En
alle eiland vlood, en bergen werden
niet gevonden. 21 En groote hagel, als
van ponden gewigts, viel uit den he-
mel op de menschen; en de menschen
lasterden God om de plaag des hagels;
want zijne plaag was zeer groot.

Eene vrouw, zittende op een scharlakenrood beest. — Wie die vrouw en dat beest zijn.

XVII. 1 En één uit de zeven en-
gelen, die de zeven schalen hadden,
kwam en sprak met mij, zeggende:
Kom! ik zal u het oordeel doen zien
van de groote hoer, die zit aan de vele
wateren; 2 met welke de koningen der
aarde hoereerden, en van den wijn
harer hoererij werden de bewoners der
aarde dronken. 3 En hij voerde mij in
den geest naar eene woestijn. En ik
zag eene vrouw zitten op een scharla-
kenrood beest, vol namen van laste-
ring, hebbende zeven hoofden en tien
hoornen. 4 En de vrouw was gekleed
in purper en scharlaken, bedekt met
goud en edelgesteente en paarlen; en
in hare hand had zij een gouden be-
ker, vol gruwelen en onreinheid van
de hoererij der aarde; 5 en op haar
voorhoofd stond een naam geschreven,
eene verborgenheid: de groote Babel,
de moeder van de hoeren en van de
gruwelen der aarde. 6 En ik zag de
vrouw dronken van het bloed der hei-
ligen en van het bloed der getuigen
van Jezus; en toen ik haar zag, ver-
wonderde ik mij grootelijks.
7 En de engel zeide tot mij: Waarom
verwondert gij u? Ik zal u de verbor-
genheid zeggen van de vrouw en van
het beest, dat haar draagt, dat die ze-
ven hoofden en die tien hoornen heeft.
8 Het beest, dat gij ziet, het was en
is niet, en het zal opstijgen uit den
afgrond, en het vaart ten verderve. En
de bewoners der aarde, wier namen
niet van de grondlegging der wereld
geschreven staan in het boek des le-
vens, die zullen zich verwonderen, als zij
zien dat het beest was en niet is, en
dat het wederkomt. 9 Hier voegt het
verstand, dat wijsheid heeft. De zeven
hoofden zijn zeven bergen, waar de
vrouw op zit. 10 Ook zijn het zeven
koningen: vijf zijn gevallen, één is er,

---

16 (XII. 11). — 18, 19 (XI. 13, XIV. 8, 10). — 20 (VI. 14). — 21 (Ex. IX. 23, 24). — **XVI.** 1 (XV. 1, Jer. LI). 13). — 2 (XVIII. 3, Jez. XXIII. 17). — 3 XXI. 10, XIII. 1). — 4 (XVIII. 16, Jer. LI. 7). — 5 (XIV. 8). — 6 (XVIII. 24). — 8, 9 (XIII. 8. 18).

---

16. *Harmagedon* (gew. t. *Armageddon*), d. i. *berg des gedrangs;* and. *berg van Megiddo;* and. anders. Er schijnt eene plaats bedoeld te worden niet ver van Jeruzalem (XIV. 20). — 17. *tempel*, gew. t. *t. des hemels*. — *Het is geschied*, wat bevolen was (v. 1), het is geschied. — 18. *bl. en gel. en d.*, gew. t. *gel. en d. en bl.* — *er een m. was*, gew. t. *de menschen waren*. — 19. Gelijk eene plaag van aardbeving gekomen was over Jeruzalem (XI. 13), zoo kwam er eene dergelijke, maar in veel heviger graad, ook over de groote Babel (Rome). — XVII. 1. *zegg.*, gew. t. *en zeide tot mij*. — *die zit aan* (and. *op*) *de vele w.*, gelijk Babel lag aan de wateren van den Eufraat. — 3. *op een scharl. beest*, hetzelfde beest, dat beschreven wordt XIII. 1, 2. — *scharlakenrood*, versierd met een scharlakenrood dek. — 4. *bedekt* (gew. t. *en bed.*) eigl. *verguld*. — *van de h. der aarde*, gew. t. *van hare h.* — 5. *eene verborgenheid*, een zinnebeeldige naam. — *Babel*. Dat Rome bedoeld wordt, blijkt vooral uit v. 9 en 18. — *de moeder — der aarde*, de moederstad (het voorbeeld) van alle steden, die afgoderij plegen, en de plaats, vanwaar alle gruwelen der afgoderij uitgaan. — 8. *het was — verderve*, het leefde, maar is thans niet meer; en het zal wederom uit den afgrond opstijgen en op aarde woeden, maar dan voor altijd overwonnen worden; vgl. het aangeteek. op v. 11. — *en het vaart ten verd.*, gew. t. *en ten verd. varen*. — *wier namen — levens*, die niet tot zaligheid bestemd, die geene christenen zijn. — *en dat het wederkomt*, gew. t. *hoewel het is*. — 9. *zeven bergen*, de zeven bergen, waarop de stad Rome lag. — 10. *Ook zijn het z. k.* Die zeven hoofden zijn zinnebeelden

de ander is nog niet gekomen; en
wanneer hij komt, moet hij maar een
korten tijd blijven. [11] En het beest dat
was en niet is, het is ook zelf de
achtste, en het is van de zeven, en
het vaart ten verderve. [12] En de tien
hoornen, die gij ziet, zijn tien konin-
gen, die nog geen koningschap ont-
vangen hebben; maar voor ééne ure
ontvangen zij gezag als koningen, met
het beest. [13] Dezen hebben eenerlei
meening, en hunne magt en hun gezag
geven zij aan het beest. [14] Dezen zul-
len krijg voeren tegen het Lam; en
het Lam zal hen overwinnen — want
het is een Heer der heeren en een Ko-
ning der koningen —, en met hem de
geroepenen en uitverkorenen en getrou-
wen, die bij hem zijn. [15] En hij zeide
tot mij: De wateren, die gij ziet,
waar de hoer zit, zijn volken en scha-
ren en natiën en tongen. [16] En de tien
hoornen, die gij ziet, en het beest,
die zullen de hoer haten, en zullen
haar berooven en ontblooten; en haar
vleesch zullen zij eten, en haarzelve met
vuur verbranden. [17] Want God heeft
hun in het hart gegeven zijne meening
te doen, en eenerlei meening te doen,
en hun koningschap aan het beest te
geven, totdat de woorden Gods zullen
volbragt zijn. [18] En de vrouw, die gij
ziet, is de groote stad, die het ko-
ningschap heeft over de koningen der
aarde.

Aankondiging van Babels val. — Babels val in den hemel bezongen. — Aankondiging van de bruiloft des Lams.

XVIII. [1] Daarna zag ik een anderen
engel uit den hemel nederdalen, heb-
bende groote magt; en van zijne heer-
lijkheid werd de aarde verlicht. [2] En
hij riep met krachtige stem, zeggende:
Gevallen, gevallen is de groote Babel,
en geworden eene woonstede van de-
monen, en eene schuilplaats van allerlei
onreine geesten, en eene schuilplaats
van allerlei onrein en gehaat gevogelte!
[3] Want van den wijn des toorns harer
hoererij hebben al de volken gedron-
ken, en de koningen der aarde hebben
met haar gehoereerd, en de kooplie-
den der aarde zijn rijk geworden van
de kracht harer weelderigheid.
[4] En ik hoorde eene andere stem uit
den hemel zeggen: Gaat uit haar weg,
mijn volk! opdat gij in hare zonden
niet deelt, en opdat gij van hare pla-
gen niet ontvangt. [5] Want hare zonden
reikten tot aan den hemel, en God heeft
hare ongeregtigheden gedacht. [6] Ver-
geldt haar, even als zij vergolden heeft,
en geeft dubbel naar hare werken; in
den beker, dien zij ingeschonken heeft,
schenkt haar daarin dubbel! [7] Naar-
mate zij zich zelve verheerlijkte en weel-
derig was, geeft haar naar die mate
pijniging en rouw! Want in haar hart
zegt zij: Ik zit als koningin, en we-

12 (Dan. VII. 24). — 14 (XIX. 19—21, 16). — (XVIII. 8). — 18 (XVI. 19). — **XVIII.** 1 (X. 1). — 2, 3 (XIV. 8, XVII. 2). — 2 (Jez. XIII. 21, 22). — 4, 5 (Jer. LI. 6, 9, Gen. XIX. 12, 13, 15). — 6 (Jer. L. 15).

ook van zeven koningen. — *zeven koningen.* Welligt worden zeven Romeinsche keizers bedoeld. — *vijf zijn gevallen* (gestorven), welligt de vijf eerste Romeinsche keizers, Augustus, Tiberius, Caligula, Claudius, Nero. — *één* (gew. t. *en één*) *is er* (leeft en regeert thans), welligt de zesde Rom. keizer, Galba. — *de ander*, de zevende. — *is nog niet gekomen*, nl. als koning — *moet hij maar een k. tijd blijven*, om spoedig plaats te maken voor den achtsten (v 11). — 11. *het beest*, enz. Het beest is één van de zeven koningen, nl. één van de vijf gevallene (de vijfde); maar nadat het van zijne doodelijke wonde genezen en herleefd is (XIII. 3, 14), treedt het als achtste koning op. In dien koning drukt als 't ware het gansche wezen van het beest zich uit, en daarom wordt hij het beest zelf genoemd (12—17). — *de achtste.* Welligt wordt keizer Nero bedoeld, de wreede vervolger der christenen. Althans van dezen ging de sprake, dat hij, na uit Rome verdreven te zijn, niet zich zelven had omgebragt, gelijk de geschiedenis vermeldt, maar dat hij gevlugt was naar het land der Parthers, dáár zich een aanhang had verworven, en van dáár met een Parthisch leger weldra zou wederkeeren en zich op nieuw van de regering meester maken. — 12. *tien koningen*, misschien Parthische koningen, bondgenooten van Nero. — *voor ééne ure*, voor een korten tijd. — 14. *Dezen*, het beest en de tien koningen. — 16. *ziet, en*, gew. t. *ziet op.* — *die zullen — verbranden*, die zullen de stad (na haar te hebben ingenomen) plunderen, en te vuur en te zwaard tegen haar en hare inwoners woeden. — XVIII. 1. *Daarna*, gew. t. *En daarna.* — 2. *met kr. stem.*, gew. t. *krachtig met luider stem.* — 4. *in hare zonden*, in de straf harer zonden. — 5. *reikten*, gew. t. *volgden.* — 6. *vergolden*, gew. t. *u verg.* — *geeft*, gew. t. *geeft haar.* 7. *weduwe — niet zien*, ik zal niet bedroefd worden door verlies van man en kind, d. i. ik zal niet ontvolkt worden.

duwe ben ik niet, en rouw zal ik niet zien. 8 Daarom zullen op éénen dag hare plagen komen, dood en rouw en honger, en met vuur zal zij verbrand worden; want magtig is God de Heer, die haar heeft geoordeeld!

9 En de koningen der aarde, die met haar hoereerden en weelderig waren, zullen over haar weenen en weeklagen, wanneer zij den rook zien van haren brand. 10 Van verre blijven zij staan, uit vrees voor hare pijniging, en zeggen: Wee, wee, gij groote stad! Babel, gij magtige stad! want in ééne ure is uw oordeel gekomen. 11 En de kooplieden der aarde weenen en treuren over haar, omdat niemand hunne lading meer koopt: 12 lading van goud en zilver en edelgesteente en paarlen en byssus en purper en zijde en scharlaken, en allerlei welriekend hout, en allerlei gereedschap van elpenbeen, en allerlei gereedschap van het kostelijkst hout en van koper en ijzer en marmer, 13 en kaneel, en nagelen, en reukwerk, en zalf, en wierook, en wijn, en olie, en meelbloem, en tarwe, en lastdieren, en schapen, en paarden, en wagenen, en slaven, en menschen-zielen. 14 En het ooft, dat de lust was uwer ziele, is van u geweken, en al het lekkere en glanzige is voor u verloren, en nimmer zult gij het meer vinden. 15 Die hierin handel deden, die van haar rijk werden, van verre blijven zij staan, uit vrees voor hare pijniging, en weenen en treuren, 16 zeggende: Wee, wee! die groote stad, die gekleed was in byssus en purper en scharlaken, en bedekt met goud en edelgesteente en paarlen! want in ééne ure is zoo groot een rijkdom verwoest. 17 En alle stuurlieden, en allen, die op plaatsen varen, en scheepsvolk en zoovelen de zee bearbeiden, van verre bleven zij staan, 18 en riepen en zeiden, toen zij den rook van haren brand zagen: Wat was die groote stad gelijk? 19 En zij wierpen stof op hunne hoofden, en weenden en treurden, en riepen, zeggende: Wee, wee! die groote stad, waarin allen, die schepen in zee hadden, rijk werden van hare kostelijkheid! want in ééne ure is zij verwoest. 20 Wees vrolijk over haar, gij hemel! en gij heiligen en apostelen en profeten! want God heeft uwe regtzaak aan haar geoordeeld.

21 En een magtige engel hief een steen op als een grooten molensteen, en wierp dien in de zee, zeggende: Zóó zal Babel, de groote stad, met geweld nedergeworpen, en niet meer gevonden worden. 22 En geen geluid van harpenaars en zangers en fluiters en bazuiners wordt in u meer gehoord, en geen kunstenaar van eenige kunst wordt in u meer gevonden, en geen geluid des molens wordt in u meer gehoord, 23 en geen licht der lamp zal in u meer schijnen, en geene stem van bruidegom en bruid wordt in u meer gehoord. Want uwe kooplieden waren de grooten der aarde; want door uwe tooverij werden al de volken verleid; 24 en in haar is het bloed gevonden van profeten en van heiligen, en van allen, die geslagt zijn op aarde.

XIX. 1 Daarna hoorde ik als de luide stem van eene groote schare in den hemel, zeggende: Halleluja! het heil en de heerlijkheid en de kracht behoort aan onzen God. 2 Want zijne oordeelen zijn waarachtig en regtvaardig; want de groote hoer, die met hare hoererij de aarde verdierf, heeft hij geoordeeld, en het bloed zijner dienstknechten heeft hij aan haar gewroken! 3 En zij zeiden ten tweeden male: Halleluja! en haar rook stijgt op tot in alle eeuwigheid. 4 En de vier en twintig ouderlingen en de vier dieren vielen neder, en aanbaden den God, die op den troon zat,

7, 8 (Jez. XLVII. 8, 9). — 9—13, 17—19 (Ezech. XXVI. 16, 17, XXVII. 36, 7—22, 27—33), 16 (XVII. 4). — 20 (XIX. 2). — 21 (Jer. LI. 63, 64). — 22, 23 (Jer. XXV. 10, Ezech. XXVI. 13, Jez. XXIII. 8). — 24 (XVII. 6). — **XIX.** (XII. 10). — 2 (XVI. 7, XVIII. 20). — 3 (Jez. XXXIV. 10). — 4 (V. 14).

8. *heeft geoordeeld*, gew. t. *oordeelt.* — 13. *kaneel, en nagelen*, gew. t. *kaneel.* — *nagelen.* Iets dergelijks schijnt het Gr. woord te beteekenen. — *menschen-zielen*, hetzelfde als *slaven.* — 14. *is voor u verl.*, gew. t. *is van u geweken.* — 17. *allen — varen*, gew. t. *al het volk op de schepen.* — 20. *gij heiligen — profeten*, wier bloed door haar vergoten werd (XVII. 6). — *heiligen*. christenen. — *heil. en apost.*, gew. t. *heil. apost.* — *profeten*, profeten onder de christenen. — XIX. 1. *Daarna*, gew. t. *En daarna.* — *heerlijkh.*, gew. t. *heerlijkh. en de eere.* — *onzen*, gew. t. *den Heer onzen.* —

zeggende: Amen, Halleluja! 5 En van
den troon ging eene stem uit, die zeide:
Prijst onzen God, al zijne dienstknech-
ten, en gij, die hem vreest, kleinen
en grooten! 6 En ik hoorde als de stem
van eene groote schare, en als het ge-
luid van vele wateren, en als het ge-
luid van sterke donders, zeggende:
Halleluja! want de Heer onze God, de
Almagtige, hij is koning geworden.
7 Laat ons blijde zijn en juichen, en
hem de eere geven! Want de brui-
loft des Lams is gekomen, en zijne
vrouw heeft zich toebereid; 8 en haar
is gegeven, dat zij zich kleede in glan-
zig rein byssus. Het byssus namelijk
zijn de geregtigheden der heiligen.

9 En hij zeide tot mij: Schrijf: Za-
lig de genoodigden tot het bruilofts-
maal des Lams! En hij zeide tot mij:
Dit zijn de waarachtige woorden Gods.
10 En ik viel voor zijne voeten neder
om hem te aanbidden. Doch hij zeide
tot mij: Doe het niet! Ik ben een
mededienstknecht van u en van uwe
broederen, die de getuigenis van Jezus
hebben: aanbid God! Want de getui-
genis van Jezus is de geest der profetie.

Het beest en de valsche profeet voeren krijg tegen het Lam, maar worden overwonnen en ontvangen hunne straf. — De draak wordt voor duizend jaren gebonden. — De eerste opstanding en het duizendjarig rijk.

11 En ik zag den hemel geopend; en
zie, er was een wit paard; en die
daarop zat, hij wordt genaamd de Ge-
trouwe en de Waarachtige, en hij oor-
deelt en voert krijg met geregtigheid.
12 Zijne oogen zijn eene vuurvlam, en
op zijn hoofd zijn vele diadémen; en
op hem staan namen geschreven en
staat een naam geschreven, dien nie-
mand kent dan hij; 13 en hij is ge-
kleed in een kleed, gedoopt in bloed;
en zijn naam wordt genoemd het Woord
Gods. 14 En de heerlegers in den hemel
volgen hem op witte paarden, gekleed
in wit rein byssus. 15 En uit zijnen
mond gaat een scherp zwaard, om daar-
mede de heidenen te slaan; en hij zal
hen hoeden met een ijzeren staf, en hij
treedt den persbak van den wijn des
toorns en der gramschap des almagtigen
Gods. 16 En op zijn kleed en op zijne
heup staat een naam geschreven: Ko-
ning der koningen en Heer der heeren.

17 En ik zag een engel in de zon
staan; en hij riep met luider stem,
zeggende tot al de vogelen, die in het
hemelruim vlogen: Komt, verzamelt u
tot den grooten maaltijd Gods, 18 op-
dat gij vleesch eet van koningen, en
vleesch van oversten, en vleesch van
magtigen, en vleesch van paarden en
van die daarop zitten, en vleesch van
allen, van vrijen en dienstknechten, en

---

5 (Ps. CXXXIV. 1). — 6 (XIV. 2, XI. 17). — 7 (XXI. 2, 9. 10, Jez. LIV. 5—8. Hoz. II. 18, 19, Ezech. XVI. 8—14, Mt. XXII. 2). — 8 (Jez. LXI. 10). — 9 (XXII. 5, XXII. 6). — 10 (XXII. 8, 9, Hand. X. 25, 26, XIV. 11—15). — 11 (VI. 2, III. 14). — 12 (I. 14, II. 17, III. 12). — 13 (Jez. LXIII. 1, 2, Jh. I. 1). — 14 (XVII. 14). — 15 (I. 16. XII. 5, XIV. 19). — 16 (XVII. 14). — 17, 18 (Ezech. XXXIX. 17—20)

---

5. *kleinen en*, gew. t. *én kleinen én*. — 6. *de H. onze G.*, *de Alm.*, gew. t. *de Heer*, *de alm. God.* — *is koning gew.*, heeft zich in zijne koninklijke magt getoond.. — 7. *de bruiloft*, enz. Gelijk de betrekking tusschen God en zijn volk Israël door de profeten onder het beeld van een huwelijk wordt voorgesteld, zoo wordt hier met een dergelijk beeld de christel. gemeente de *vrouw* des Lams genoemd, terwijl de *bruiloft* een zinnebeeld is van de heerlijkheid, die haar wacht door nog inniger gemeenschap met haren Heer. — 8. *rein*, gew. t. *en rein*. — *Het byssus*, enz. Het rein en wit gewaad van byssus (een fijn Indisch vlas) is een zinnebeeld van de reinheid en de deugden, die de leden der gemeente versieren. — 10. *Want*, enz. want die gelijk gij van Jezus getuigt, heeft den geest der profetie, zoodat hij niet minder is dan een engel. — 11—16. Eerst vertoont zich aan Joh. de triomftogt in den hemel na den strijd op aarde; daarna de strijd zelf (v. 17—21); vgl. XI. 15—18. — 12. *eene*, gew. t. *als eene*. — *vele*. De diadémen (koninklijke hoofdhulsels) zijn vele, omdat Christus een koning der koningen is (v. 16). — *staan namen — en staat*, gew. t. *staat*. — *namen*, b. v. de namen, vermeld v. 13 en 16. — *een naam... dien niemand kent dan hij*, niet de naam *het woord Gods* (v. 13), want deze was niet onbekend; maar een geheimzinnige *nieuwe* naam (III. 12), die misschien betrekking had op het werk der verlossing en op de innige gemeenschap tusschen Christus en God; vgl. het aangeteek. op II. 17. — 13. *bloed*, het bloed der verslagenen (v. 21). — 14. *de heerl. in den h.*, scharen van engelen. — *rein*, gew. t. *en rein*. — 16. *en op zijne heup*, ter plaatse van de heup (de plaats, waar men ook op standbeelden namen aantrof). — *een naam*, gew. t. *den naam*. — 17. *verzamelt*, gew. t. *en verz.* — *tot den gr. m. G.*, gew. t. *tot den m. des gr. G.* — 18. *allen, van*, gew. t. *alle*. — 19—21. De hier beschreven strijd is dezelfde als die bij Harmagedon, XVI. 12—16, en was reeds zinnebeeldig aangeduid XIV. 17—20.

van kleinen en grooten! 19 En ik zag
het beest en de koningen der aarde en
hunne heerlegers verzameld om den krijg
te voeren tegen dien die op het paard
zat, en tegen zijn heerleger. 20 En het
beest werd gegrepen, alsmede de val-
sche profeet, die bij hem was; die voor
zijne oogen de teekenen deed, waar-
mede hij verleidde hen, die het merk-
teeken van het beest ontvangen had-
den, en die zijn beeld aanbaden: le-
vend werden die twee geworpen in den
poel van vuur, die brandt van zwavel.
21 En de overigen werden gedood met
het zwaard, dat uit den mond ging
desgenen, die op het paard zat; en
van hun vleesch werden al de vogelen
verzadigd.

XX. 1 En ik zag een engel uit den
hemel nederdalen, hebbende den sleu-
tel des afgronds en eene groote keten
op zijne hand. 2 En hij greep den
draak, de oude slang, welke is de dui-
vel en de satan, en bond hem voor
duizend jaren, 3 en wierp hem in den
afgrond, en sloot toe en verzegelde
boven hem, opdat hij de volken niet
meer zou verleiden, totdat de duizend
jaren zouden geëindigd zijn. Daarna
moet hij voor een korten tijd worden
losgelaten.

4 En ik zag troonen, en er zetten
zich daarop, en hun werd gegeven te
oordeelen; en ik zag de zielen derge-
nen, die onthoofd waren om de ge-
tuigenis van Jezus en om het woord
Gods, en dergenen die het beest of zijn
beeld niet hadden aangebeden, en op
hun voorhoofd en op hunne hand het
merkteeken niet ontvangen hadden. En
zij herleefden, en waren koning met
Christus duizend jaren. 5 De overige doo-
den herleefden niet, totdat de duizend
jaren zouden geëindigd zijn. Dit is de
eerste opstanding. 6 Zalig en heilig hij,
die deel heeft aan de eerste opstan-
ding! Over dezen heeft de tweede dood
geene magt, maar zij zullen priesters
zijn van God en van Christus, en zul-
len met hem koning zijn duizend jaren.

De draak (de satan) voert krijg tegen de heiligen, maar wordt overwonnen en ontvangt zijne straf. — Het laatste oordeel.

7 En wanneer de duizend jaren ge-
eindigd zijn, zal de satan uit zijnen
kerker worden losgelaten, 8 en hij zal
uitgaan om te verleiden de volken aan
de vier hoeken der aarde, Gog en Ma-
gog, om hen te verzamelen tot den
krijg; en hun getal is als het zand
der zee. 9 En zij kwamen op over de
breedte der aarde, en omsingelden de
legerplaats der heiligen en de geliefde
stad; en er daalde vuur uit den hemel
neder, en verteerde hen. 10 En de dui-
vel, die hen verleidde, werd geworpen

19 (XVI. 12, 14, 16). — 20 (XIII. 12, 14, 16, XX. 10). — **XX.** 1 (IX. 1). — 2 (XII. 9). — 3 (Dan. VI. 18). — 4 (VI. 9, 11, XIII. 12, 15, 16, Dan. VII. 9, Mt. XIX. 28). — 6 (v. 14, II. 11, I. 6). — 8, 9 (Ezech. XXXVIII. 1, 22). — 10 (XIX. 20, XIV. 10, 11).

19. *den krijg*, gew. t. *krijg*. — 20. Het beest (de Antichristus) en de valsche profeet, beide dienaren en werktuigen van den satan, ontvingen reeds nu hunne straf, maar de satan zelf werd thans alleen gebonden (XX. 2. 3), om later zijne straf te ontvangen (XX. 10): d. i. de magt van het rijk des boozen werd nu gebroken, om later geheel overwonnen te worden. — 21. *de overigen*, de koningen der aarde en hunne heerlegers (v. 19), de bondgenooten van het beest. — XX. 1—6. De satan wordt voor duizend jaren gebonden, zoodat hij vooreerst de gemeente van Christus niet meer vervolgen kan. Gedurende die duizend jaren heerscht Christus op aarde, en in zijne heerschappij deelen vroegere en latere martelaren, die te dien einde worden opgewekt. — 2. *de satan*, gew. t. *satan*. — 3. *sloot toe*, gew. t. *sloot hem op*. — *Daarna*, gew. t. *En daarna*. — 4. *ik zag troonen*, enz. Die op de troonen zaten, waren welligt de twaalf apostelen, of de vier en twintig ouderlingen, en hun werd door God en Christus opgedragen om te beoordeelen, wie waardig waren om deel te hebben aan de eerste opstanding en het duizendjarig rijk. — *de zielen — ontvangen hadden*, de zielen van vroegere (VI. 8) en latere martelaren (VI. 11). — *duizend* (gew. t. *de d.*) *jaren*, eene tijdsbepaling, welligt ontleend aan de Joodsche overlevering, volgens welke het rijk van den Christus duizend jaren duren zou. — 5. *De*, gew. t. *Doch de*. — *de tweede dood*, de toekomende rampzaligheid (v. 14). — 7—15. Nadat het duizendjarig rijk ten einde is, voert de satan tegen de gemeente van Christus een laatsten strijd door middel van ver afwonende, barbaarsche volken. Die volken worden verslagen, de satan ontvangt zijne straf, en nu volgt het laatste oordeel. — 8. *Gog en Magog*, twee namen, aan Ezechiël ontleend. — 9. *de legerplaats — stad*, eene legerplaats bij Jeruzalem, waar de christenen den aanval hunner vijanden afwachtten. — *uit den h.*, gew. t. *van God uit den h.* — 10. *waar ook*, gew. t. *waar*. —

in den poel van vuur en zwavel, waar
ook het beest en de valsche profeet
zijn; en zij zullen gepijnigd worden dag
en nacht, tot in alle eeuwigheid.
11 En ik zag een grooten witten troon
en dien, die daarop zat, voor wiens
aangezigt aarde en hemel vloden, en
geene plaats werd voor hen gevonden.
12 En ik zag de dooden, grooten en
kleinen, staande vóór den troon, en er
werden boeken geopend; en er werd
een ander boek geopend, 't welk dat
des levens is. En de dooden werden
geoordeeld uit hetgeen in de boeken
geschreven stond, naar hunne werken.
13 En de zee gaf de dooden, die in
haar waren, en de dood en het doo-
denrijk gaven de dooden, die in hen
waren; en zij werden geoordeeld, een
iegelijk naar zijne werken. 14 En de
dood en het doodenrijk werden gewor-
pen in den poel van vuur. Dit is de
tweede dood, de poel van vuur. 15 En
indien iemand niet bevonden werd als
geschreven in het boek des levens, hij
werd geworpen in den poel van vuur.

De nieuwe hemel en de nieuwe aarde. — Het nieuw Jeruzalem, dat uit den hemel nederdaalt.

XXI. 1 En ik zag een nieuwen he-
mel en eene nieuwe aarde; want de
eerste hemel en de eerste aarde zijn
voorbij, en de zee is niet meer. 2 En
de heilige stad, het nieuw Jeruzalem,
zag ik van God uit den hemel neder-
dalen, toebereid als eene bruid, die
voor haren man versierd is. 3 En ik
hoorde eene luide stem uit den troon
zeggen: Zie, de woning Gods is bij de
menschen, en hij zal bij hen wonen,
en zij zullen zijn volk zijn, en God
zelf zal bij hen zijn als hun God. 4 En
hij zal alle tranen van hunne oogen
afwisschen, en de dood zal niet meer
zijn, noch rouw noch geween noch
verdriet zal er meer zijn; want de eer-
ste dingen zijn voorbij!
5 En die op den troon zat, zeide:
Zie, ik maak alles nieuw. En hij sprak:
Schrijf! want deze woorden zijn ge-
trouw en waarachtig. 6 En hij zeide tot
mij: Het is geschied! Ik ben de Alfa
en de Omega, het begin en het einde.
Die dorst, ík zal hem geven uit de
bron van het water des levens om niet.
7 Die overwint, zal dit beërven, en ik
zal zijn God, en híj zal mijn zoon
zijn. 8 Maar de bangen en ongeloovi-
gen en bezoedelden en moordenaars en
hoereerders en toovenaars en afgoden-
dienaars en alle leugenaars — hun deel
is in den poel, die brandt van vuur
en zwavel; 't welk is de tweede dood.
9 En er kwam één van de zeven en-
gelen, die de zeven schalen hadden,
vol van de zeven laatste plagen, en hij
sprak met mij, zeggende: Kom! ik
zal u de vrouw, de bruid des Lams
doen zien. 10 En hij voerde mij in den
geest op een grooten en hoogen berg,
en wees mij de heilige stad Jeruzalem,

11, 12 (Dan. VII. 9, 10), 12 (III. 5, Mt. XVI. 27, Rom. II. 6). — 13 (VI. 8). — 14 (v. 6, 1 Cor. XV. 26). — **XXI.** 1 (Jez. LXV. 17, II Petr. III. 13). — 2 (III. 12, Hebr. XII. 22, Gal. IV. 26). — 3 (Lev. XXVI. 11, 12, Ezech. XXXVII. 27, II Cor. VI. 16). — 4 (VII. 17, XX. 14, Jez. XXV. 8, LXV, 16, 17, 19). — 5 (Jez. XLIII. 19. II Cor. V. 17). — 6 (XVI. 17, I. 8, Jez. LV. 1). — 7 (II Sam. VII. 14). — 8 (XXII. 15, XX. 14, 15). — 9 (XVII. 1, 3, XIX. 7).

---

11. *dien, die daarop zat*, niet Christus, maar God (XXI. 5, IV. 2). — *voor wiens aangezigt*, enz. Aarde en hemel verdwenen, om plaats te maken voor een nieuwen hemel en eene nieuwe aarde (XXI. 1). — 12. *gr. en kl.*, gew. t. *kl. en gr.* — *vóór den troon*, gew. t. *vóór God.* — *boeken*, waarin ieders werken, goede en kwade, geschreven stonden. — *dat des levens*, het boek, waarin zij stonden opgeteekend, die tot zaligheid bestemd waren. — 13. De zee gaf hare *onbegravene*, het doodenrijk zijne *begravene* dooden. — 14. *dood, de poel van vuur*, gew. t. *dood.* — XXI. 1. *de zee is niet meer*, welligt omdat de nieuwe hemel en aarde gevormd zijn door *vuur*, gelijk de voormalige door *water* (II Petr. III. 5—7). 2. *En... zag ik*, gew. t. *En ik, Johannes, zag.* — *het nieuw Jeruz.* Jeruzalem, of de Godsregering (theocratie) over Israël, die daar haar middelpunt had, werd gehouden voor eene afbeelding van iets, dat in den hemel was. Dat hemelsche daalde nu op aarde neder; het koningrijk Gods openbaarde zich nu in zijne volle heerlijkheid. — 3. *troon*, gew. t. *hemel.* — 4. *En hij*, gew. t. *En God.* — 5. *die op den tr. zat*, God (IV. 2). — *hij*, niet God, maar een engel (XXII. 6). — *sprak*, gew. t. *sprak tot mij.* — *getr. en w.*, gew. t. *w. en getr.* — 6. *hij*, God. — *Het is geschied*, alles is nieuw geworden (v. 5). — 7. *dit*, gew. t. *alles.* — 8. *de bangen*, zij die geen moed hebben om te strijden. — 9. *er kwam*, gew. t. *tot mij kwam.* — *de vrouw, de bruid*, gew. t. *de br.*, de *vr.* — 10. *de h. stad*, gew. t. *de groote stad, het heilige.*

van God uit den hemel nederdalende,
11 hebbende de heerlijkheid Gods. Haar
licht is gelijk aan het kostelijkst ge-
steente, als aan schitterenden jaspis-
steen. 12 Zij heeft een grooten en hoo-
gen muur, en heeft twaalf poorten, en
aan die poorten twaalf engelen, en na-
men daarop geschreven, welke de na-
men zijn van de twaalf stammen der
kinderen Israëls. 13 Aan het Oosten zijn
drie poorten, en aan het Noorden drie
poorten, en aan het Zuiden drie poor-
ten, en aan het Westen drie poorten.
14 En de muur der stad heeft twaalf
fondamenten, en daarop de twaalf na-
men van de twaalf apostelen des Lams.
15 En die met mij sprak, had een gou-
den meet-riet, om te meten de stad
en hare poorten en haren muur. 16 En
de stad ligt in 't vierkant, en hare
lengte is zoo groot als hare breedte,
en met het riet meet hij de stad op
twaalf duizend stadiën: hare lengte en
hare breedte en hare hoogte zijn gelijk.
17 En hij meet haren muur, honderd
vier en veertig ellen, naar menschen-
maat, welke die des engels was. 18 En
de opbouw van haren muur is jaspis,
en de stad is zuiver goud, gelijk aan
zuiver glas. 19 De fondamenten van den
muur der stad zijn met allerlei edelge-
steente versierd. Het eerste fondament
is jaspis, het tweede saffier, het derde
chalcedon, het vierde smaragd, 20 het
vijfde sardonyx, het zesde sarder, het
zevende chrysoliet, het achtste beryl,
het negende topaas, het tiende chryso-
praas, het elfde hyacinth, het twaalfde
amethyst. 21 En de twaalf poorten zijn
twaalf paarlen; elke der poorten is uit
ééne parel. En de straat der stad is
zuiver goud, als doorschijnend glas.
22 En een tempel zag ik in haar niet;
want haar tempel is de Heer, de al-
magtige God, en het Lam. 23 En de
stad heeft de zon of de maan niet noo-
dig om haar te beschijnen; want de
heerlijkheid Gods verlicht haar, en het
Lam is hare lamp. 24 En de volken
zullen in haar licht wandelen, en de
koningen der aarde brengen in haar
hunne heerlijkheid. 25 En hare poorten
zullen des daags niet gesloten worden;
want geen nacht zal daar zijn. 26 En
men zal in haar de heerlijkheid en de
eere der volken brengen. 27 En niets
onreins zal haar binnengaan, noch die
gruwel en leugen doet, maar alleen
die geschreven staan in het boek des
levens van het Lam.

XXII. 1 En hij deed mij eene rivier
zien van water des levens, glanzig als
kristal, voortkomende uit den troon van
God en het Lam. 2 Op het midden
van hare straat en aan deze en aan
gene zijde der rivier is de boom des
levens, voortbrengende twaalf vruch-
ten, elke maand zijne vrucht gevende;
en de bladeren van dien boom zijn
den volken tot genezing. 3 En niets zal
er meer zijn, dat vervloekt wordt, en
de troon van God en het Lam zal in
haar zijn, en zijne dienstknechten zul-
len hem dienen, 4 en zullen zijn aan-
gezigt zien, en zijn naam zal op hunne
voorhoofden zijn. 5 En geen nacht zal
er zijn, en geen lamp en geen licht is

10—16 (Ezech. XL. 2—5, XLVIII. 30—34, 16), 11, 15 (v. 23, Zach. II. 5, 1), 14, 19, 20 (Ex. XXVIII. 21, 17—20). — 14 (Ef. II. 20). — 18, 21—27 (Jez LIV. 11, 12, LX. 19, 20, 3, 11, LII. 1). — **XXII.** 1—3 (Ezech. XLVII. 1, 12, Zach. XIV. 8, 11). — 2 (II. 7). — 4 (III. 12, Mt. V. 8). — 5 (XXI. 25, 23, XX. 6, Dan. VII. 18).

11. *de heerlijkh. G.*, de wolk van Gods heerlijkheid, die haar verlichtte (v. 23). — *Haar*, gew. t. *En haar*. — 12. *de namen zijn*, gew. t. *zijn die*. — *van de tw. st. des k. I.* Naar deze konden de christenen genoemd worden, omdat zij het Israël Gods, het ware Israël zijn; vgl. het aangeteek. op VII. 4. — 13. *en... en... en*, is in den gew. t. uitgelaten. — 14. *de twaalf n.*, gew. t. *de n.* — 15. *meet-riet*, gew. t. *riet*. — 16. *tw. d. stadiën*, eene uitgestrektheid van vier honderd uren gaans. — *hare lengte — gelijk*, d. i. misschien: gelijk de stad even lang was als breed, zoo was de hoogte van haren muur overal dezelfde, nl. 144 el (v. 17). — 19. *De*, gew. t. *En de*. — 22. *een tempel zag ik haar niet*, want een tempel is daar niet noodig, waar God en Christus zelve als in het midden der gezaligden verkeeren. — 23. *haar te beschijnen*, gew. t. *in haar te schijnen*. — 24. *de volken*, gew. t. *de volken, die behouden worden*. — *heerlijkh.* gew. t. *heerlijkh. en eere*. — 27. *onreins*, gew. t. *dat verontreinigt*. — *noch die*, gew. t. *noch dat*. — XXII. 1. *eene rivier*, gew. t. *eene zuivere rivier*. — 3. *niets — wordt*. Niemand zal meer wegens eenige misdaad onder Gods banvloek vallen. — 5. *zal er*, gew. t. *zal daar*. — *licht*, gew. t. *licht der zon*. — *zal over hen l.*, gew. t. *verlicht hen*. — 6—20. Er is hier eene snelle afwisseling der sprekende personen. De engel spreekt v. 6, 7 (van *zalig* af), 9—11; Jezus

er noodig; want God de Heer zal over
hen lichten, en zij zullen koning zijn
tot in alle eeuwigheid.

Wat in dit boek geschreven staat, is getrouw en waarachtig, en zal spoedig vervuld worden. — Niemand mag daaraan toevoegen of daarvan afnemen.

6 En hij zeide tot mij: Deze woor-
den zijn getrouw en waarachtig; en de
Heer, de God van de geesten der pro-
feten, heeft zijnen engel gezonden om
zijnen dienstknechten bekend te maken
wat spoedig geschieden moet. 7 En zie,
ik kom spoedig: zalig hij, die de woor-
den der profetie dezes boeks bewaart!
8 En ik, Johannes, hoorde en zag
dit. En toen ik gehoord en toen ik
gezien had, viel ik neder om te aan-
bidden, voor de voeten van den en-
gel, die mij dit deed zien. 9 En hij
zeide tot mij: Doe het niet! Ik ben
een mededienstknecht van u en van
uwe broederen, de profeten, en van
hen, die de woorden dezes boeks be-
waren: aanbid God! 10 En hij zeide
tot mij: Verzegel de woorden der pro-
fetie dezes boeks niet! de tijd is nabij.
11 Die onregt doet, doe nog onregt;
en die vuil is, worde nog vuiler; en
die regtvaardig is, doe nog geregtig-
heid; en die heilig is, worde nog hei-
liger. 12 Zie, ik kom spoedig, en mijn
loon is met mij, om een iegelijk te
vergelden, gelijk zijn werk is. 13 Ik
ben de Alfa en de Omega, de eerste
en de laatste, het begin en het einde.
14 Zalig zij, die zijne geboden doen!
Want zij zullen magt hebben over den
boom des levens, en door de poorten
zullen zij de stad ingaan. 15 Daar bui-
ten zijn de honden en de toovenaars
en de hoereerders en de moordenaars
en de afgodendienaars en ieder, die de
leugen bemint en doet.
16 Ik, Jezus, heb mijnen engel ge-
zonden om dit aan u, gemeenten, te
betuigen. Ik ben de spruit in het ge-
slacht Davids, de glanzige morgenster.
17 En de geest en de bruid zeggen:
Kom! En die het hoort, zegge: Kom!
En die dorst, kome; die wil, neme
water des levens om niet!
18 Ik betuig aan ieder, die de woor-
den der profetie dezes boeks hoort:
Zoo iemand daaraan toevoegt, God zal
hem toevoegen de plagen, die in dit
boek beschreven staan. 19 En zoo iemand
van de woorden des boeks dezer pro-
fetie afneemt, God zal hem afnemen
zijn deel van den boom des levens en
van de heilige stad, die in dit boek
beschreven staan.
20 Die dit getuigt, zegt: Ja, ik kom
spoedig. Amen, kom, Heer Jezus!
21 De genade des Heeren Jezus zij
met allen!

---

6 (XXI. 5, I. 1). — 7 (I. 3). — 8, 9 (XIX. 10). — 10, 11 (Dan. XII. 4, 10). — 12 (Jez. LXII. 11). — 13 (XXI. 6, Jez. XLIV. 6). — 14 (v. 2). — 15 (XXI. 8, I. Cor. VI. 10). — 16. (V. 5, II. 28). — 17 (XXI. 6, Jh. VII. 37). — 18, 19 (Deut. IV. 2). — 20 (III. 11).

---

v. 7 (*En zie — spoedig*), 12—16, 20 (*Die — spoedig*); Johannes v. 8, 17—19, 20 (van *Amen* af). — 6. *de God van de g. der prof.*, de God, van wien de geestvervoering der profeten uitgaat; gew. t. *de God der heilige prof.* — 7. *Zie*, gew. t. *En zie.* — 8. *hoorde en zag*, gew. t. *zag en hoorde.* — *en toen*, gew. t. *en.* — 9. *Ik*, gew. t. *Want ik.* — 10. *Verzegel*, enz., houd ze niet verborgen. — *de tijd*, gew. t. *want de tijd.* — 11. *Die onregt doet — vuiler.* Wil de booze zich niet bekeeren, hij ga voort op zijnen weg, maar wete dat de tijd der vergelding niet meer ver is. — *doe nog geregtigh.*, gew. t. *worde nog regtvaardiger.* — 12. *Zie*, gew. t. *En zie.* — *werk is*, gew. t. *werk zijn zal.* — 13. *de eerste — einde*, gew. t. *het begin en het e., de e. en de l.* — 14. *over den boom des levens*, nl. om daarvan te eten. — 15. *Daar*, gew. t. *Doch daar.* — 16. *u, gemeenten* (de zeven gemeenten van Azië), gew. t. *u bij de gemeenten.* — *de glanzige morgenster*, die de duisternis verdrijft en den dag des heils aanbrengt. — 17. *de geest*, die uit Johannes en uit andere (christelijke) profeten spreekt. — *de bruid*, de gemeente van Christus. — *die wil*, gew. t. *en die wil.* — 18. *Ik*, gew. t. *Want ik.* — *hoort*, bij openbare voorlezing (I. 3). — 18, 19. *toevoegt... afneemt*, zoodat hij hetgeen hij heeft gehoord vervalscht en verminkt aan anderen mededeelt. — 19. *den boom*, gew. t. *het boek.* — *die... staan*, gew. t. *en van hetgeen... staat.* — 20. *Amen*, gew. t. *Amen, ja.* — 21. *des Heeren — allen*, gew. t. *onzes H. J. Chr. zij met u allen! Amen.*